

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Departament Prawno-Traktatowy

Raport z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę za 2023 r.

Warszawa 2024

Wydawca:

Ministerstwo Spraw Zagranicznych – Departament Prawno-Traktatowy

ISBN 978-83-68207-04-0 (wersja drukowana)

Skład i łamanie:

www.mufu.pl

Druk i oprawa:

Zakład Poligraficzny Sindruk, ul. Firmowa 12, 45–594 Opole

SPIS TREŚCI

I. Wstęp i informacje ogólne	5
II. Informacje na temat planów działań i raportów z wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, przygotowanych i przekazanych do Rady Europy w 2023 r.	8
III. Informacje na temat zakończenia przez Komitet Ministrów nadzoru nad wykonywaniem wybranych wyroków w sprawach polskich	18
IV. Decyzje Komitetu Ministrów wydane w 2023 r. w sprawie realizacji niektórych wyroków ETPC w sprawach polskich	20
V. Informacja na temat komunikacji wniesionych do Komitetu Ministrów RE przez uprawnione podmioty	33
VI. Działalność międzyresortowego Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w 2023 r.	37
VII. Zmiana na stanowisku Pełnomocnika	39
VIII. Informacja na temat działań Pełnomocnika mających na celu usprawnienie wykonywania wyroków ETPC przez Polskę i przestrzeganie Konwencji	40
IX. Organizacja XIV Seminarium Warszawskiego	44
X. Sprawy dotyczące wyborów i wyznaczenia osób na stanowiska w Europejskim Trybunale Praw Człowieka i w Radzie Europy	45
XI. Działalność Pełnomocnika w odniesieniu do procesu reformy ETPC i systemu Konwencji oraz w pracach komitetów i grup roboczych Rady Europy z zakresu praw człowieka	46
XII. Informacje statystyczne	48
XIII. Podsumowanie	66
WYKAZ SKRÓTÓW	68
WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW	68
Załączniki	
A. Wykaz orzeczeń wydanych w 2023 r. przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w sprawach polskich	69
B. Wykaz planów działań i raportów z wykonania wysłanych do Komitetu Ministrów RE w 2023 r.	91
C. Pełne teksty planów działań i raportów z wykonania wysłanych do Komitetu Ministrów RE w 2023 r.	105
D. Sprawozdania z posiedzeń plenarnych Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyły się w 2023 r.	319
E. Wykaz zmian w prawie polskim i w praktyce jego stosowania koniecznych dla wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wraz z wykazem wyroków w procesie wykonywania	359

I. Wstęp i informacje ogólne

Niniejszy Raport został sporządzony przez Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw Postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej: „Pełnomocnik”) na podstawie § 2 ust. 1 pkt 4 Zarządzenia nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. w sprawie utworzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka¹ (dalej: „Zarządzenie”), w oparciu o materiały przedłożone przez resorty i inne podmioty odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: „ETPC”, „Trybunał”) oraz w oparciu o własne informacje. Zawarte w Raporcie informacje i dane zostały przedstawione według stanu na dzień 31 grudnia 2023 r.

Jest to już dwunasty roczny Raport przedstawiany przez Pełnomocnika. Podobnie jak poprzednie raporty prezentuje on działalność Pełnomocnika w okresie sprawozdawczym, zarówno w zakresie wykonywania orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich, jak i w przedmiocie upowszechniania standardów wynikających z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej: „Konwencja”, „EKPC”, „Europejska Konwencja Praw Człowieka”) oraz orzecznictwa ETPC. Zawiera informacje na temat działań koordynacyjnych Pełnomocnika oraz dokumentów przesłanych do Rady Europy (dalej: „RE”), dotyczących wykonywania wyroków ETPC, spraw uznanych za wykonane przez Komitet Ministrów Rady Europy (dalej: „Komitet Ministrów RE”, „KMRE”, lub „KM”), decyzji KM w sprawie wykonywania niektórych z polskich spraw, komunikacji zawierających rekomendacje dotyczące wykonywania wyroków, przesłanych do KM przez uprawnione podmioty, działalności Zespołu ds. ETPC, działalności Pełnomocnika w odniesieniu do reformy systemu Konwencji i prac komitetów RE zajmujących się prawami człowieka. Na końcu Raportu znajdują się dane statystyczne dotyczące polskich spraw zawisłych przed ETPC oraz znajdujących się w procesie wykonywania przed KM.

Po kilku latach przerwy, spowodowanych sytuacją epidemiologiczną, powrócono do organizacji seminariów warszawskich. Zorganizowane w 2023 r. XIV Seminarium Warszawskie skupiło się na zagadnieniach związanych z prawami człowieka w sytuacjach kryzysowych.

Warto w tym miejscu podkreślić szczególną rocznicę, która przypadła w 2023 r. – 19 stycznia 1993 r. Polska ratyfikowała Europejską Konwencję Praw Człowieka, 1 maja 1993 r. uznała zaś jurysdykcję Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Wyżej wymienione XIV Warszawskie Seminarium Praw Człowieka zorganizowane zostało właśnie z okazji 30 rocznicy przystąpienia przez Polskę do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Należy też odnotować zmianę na stanowisku Pełnomocnika – 14 grudnia 2023 r. pana Jana Sobczaka, który pełnił tę funkcję od 2018 r., zastąpiła pani Agnieszka Kosińska-Makowska.

W kontekście wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na szczególną uwagę zasługują również listy Ministra Spraw Zagranicznych Radosława Sikorskiego do Przewodniczącej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz do członków Komitetu Ministrów Rady Europy, wysto-

¹ Zmienionego Zarządzeniem nr 3 Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2008 r., Zarządzeniem nr 20 Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 marca 2013 r., Zarządzeniem nr 6 Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 stycznia 2015 r. oraz Zarządzeniem nr 152 Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 września 2019 r.

sowane w dniu 13 grudnia 2023 r., tj. w dniu inauguracji rządu Premiera Donalda Tuska. W listach tych Minister Spraw Zagranicznych wyraził wolę i determinację Polski na rzecz wykonywania wyroków ETPC, w szczególności dotyczących zasad praworządności oraz niezależności władzy sądowniczej. Minister uznał za priorytetowe wykonanie wyroku pilotażowego w sprawie *Wałęsa p. Polsce*, w którym Trybunał stwierdził m.in. systemowe naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji (prawo do rzetelnego procesu sądowego). Minister poinformował, że rząd nie będzie wnosił o przekazanie tej sprawy do Wielkiej Izby Trybunału.

W 2023 r. Pełnomocnik zapewnił reprezentację Polski w sumie w 762 postępowaniach przed ETPC i innymi międzynarodowymi organami ochrony praw człowieka oraz koordynował proces wykonywania orzeczeń ETPC w 131 sprawach, a także zapewnił obsługę procedury monitoringowej Europejskiej Komisji przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI) oraz wypracował stanowisko w sprawie wyboru nowego Komisarza Praw Człowieka Rady Europy.

W 2023 r. Trybunał wydał w sumie 81 orzeczeń niekorzystnych dla rządu (ws. 261 skarg) i 38 orzeczeń korzystnych (ws. 991 skarg) oraz zakomunikował Polsce 421 nowych skarg (obserwuje się dalszy wzrost w stosunku do lat ubiegłych). Dzięki skutecznej reprezentacji procesowej DPT rząd wygrał postępowania w sprawie 61 zakomunikowanych skarg.

Największym wyzwaniem dla procesu wykonywania pozostały sprawy dotyczące praworządności. Na dzień 31 grudnia 2023 r. ETPC wydał 11 wyroków w tych sprawach (wyroki w sprawach *Xero Flor w Polsce Sp. z o.o. p. Polsce*, *Broda i Bojara p. Polsce*, *Reczkowicz p. Polsce*, *Dolińska-Ficek i Ozimek p. Polsce*, *Grzęda p. Polsce*, *Advance Pharma Sp. z o.o. p. Polsce*, *Żurek p. Polsce*, *Juszczyszyn p. Polsce*, *Tuleya p. Polsce*, *Pająk i inni p. Polsce* oraz *Wałęsa p. Polsce*). Po raz pierwszy od 8 lat Trybunał wydał w sprawie Polski wyrok pilotażowy (w sprawie *Wałęsa p. Polsce*, wyrok z 23 listopada 2023 r.), stwierdzając istnienie systemowego problemu związanego z niewłaściwą obsadą sądów i wadliwym funkcjonowaniem instytucji skargi nadzwyczajnej. Na koniec okresu sprawozdawczego dziewięć z ww. wyroków pozostawało w tzw. wzmocnionej procedurze wykonywania, która oznacza, że sprawy są regularnie badane na posiedzeniach KMRE w formule ds. praw człowieka i przyjmowane są w tych sprawach decyzje. W okresie sprawozdawczym w sprawach dotyczących praworządności KMRE przyjął łącznie 8 decyzji i 2 rezolucje tymczasowe, ubolewając w szczególności nad faktem, że polskie władze powołują się nieustannie na wyroki polskiego Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające częściową niekonstytucyjność art. 6 Konwencji z polską Konstytucją. W decyzjach tych KM konsekwentnie wskazywał na prawnomiędzynarodowy obowiązek Polski wykonania ostatecznych orzeczeń ETPC, niezależnie od przeszkód istniejących w krajowym systemie prawnym. Ponadto w okresie sprawozdawczym Trybunał zakomunikował Polsce 115 innych skarg dotyczących różnych aspektów praworządności, co dowodzi, że skargi takie stanowią już obecnie tzw. sprawy powtarzalne. Jednocześnie w tym czasie zauważalny był też stały przyrost liczby skarg i orzeczeń Trybunału dotyczących przewlekłości postępowań sądowych, co może wskazywać na fakt, że Polska nie wykonała skutecznie poprzedniego wyroku pilotażowego stwierdzającego systemowy problem przewlekłości (*Rutkowski i Inni p. Polsce*, wyrok z 7 lipca 2015 r.). Wreszcie kolejną utrzymującą się grupą komunikowanych rządowi spraw były sprawy dotyczące cudzoziemców, w tym związane z kryzysem na granicy z Białorusią.

Integralną częścią Raportu są jego załączniki. Załącznik A zawiera tabelaryczne zestawienie wszystkich orzeczeń ETPC, wydanych w sprawach polskich w 2023 r., wraz z krótkim opisem podniesionych w nich zarzutów i motywów decyzji ETPC. Załącznik B zawiera zestawienie tabelaryczne planów działań i raportów z wykonania przekazanych w 2023 r. do Komitetu Ministrów RE. Załącznik C obejmuje pełne teksty ww. planów i raportów w polskiej wersji językowej. W Załączniku D zebrane zostały sprawozdania z posiedzeń plenarnych Zespołu ds. ETPC. W Załączniku E znajduje się wykaz projektów nowelizacji aktów prawnych i zmian legislacyjnych oraz wykaz zmian w praktyce, koniecznych dla wykonania wyroków ETPC, a także informacja na temat źródeł naruszeń Konwencji, wynikających z obowiązującego prawa lub nieodpowiedniej praktyki jego stosowania. W tym załączniku umieszczony został również

wykaz polskich wyroków znajdujących się w procesie wykonywania pod nadzorem Komitetu Ministrów RE na 31 grudnia 2023 r.

Procedura wykonywania orzeczeń ETPC przez państwa członkowskie Rady Europy oraz struktura planów i raportów z wykonywania przedstawianych KMRE zostały szczegółowo opisane w Raportach za 2012 r. i 2013 r., dlatego też nie będą przytaczane w niniejszym dokumencie. Raporty za lata ubiegłe są dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych (dalej: „MSZ”): <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/raporty-roczne-rzadu-na-temat-wykonywania-orzeczen-etpc>.

Wszelkie informacje na temat procesu nadzoru Komitetu Ministrów RE nad wykonywaniem orzeczeń ETPC można także znaleźć na stronie internetowej Departamentu Wykonywania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka Sekretariatu Rady Europy (dalej: „DWW”), który zajmuje się merytoryczną obsługą Komitetu Ministrów RE w zakresie realizacji jego funkcji wynikającej z art. 46 ust. 2 Konwencji: <https://www.coe.int/en/web/execution> oraz w internetowej bazie wykonywanych orzeczeń, HUDOC-EXEC: <https://hudoc.exec.coe.int/> (obie strony dostępne w językach angielskim i francuskim).

Niniejszy Raport po jego przyjęciu przez Radę Ministrów zostanie opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych (www.gov.pl/dyplomacja) oraz będzie przekazany do przewodniczących Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejmu RP oraz Komisji Praw Człowieka i Pracowności Senatu RP.

II. Informacje na temat planów działań i raportów z wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, przygotowanych i przekazanych do Rady Europy w 2023 r.

Na koniec 2023 r. w nadzorze Komitetu Ministrów Rady Europy pozostawało 131 orzeczeń (w tym 111 wyroków i 20 decyzji zatwierdzających ugody zawarte między Rządem a skarżącymi). W porównaniu z latami ubiegłymi obserwowany był ponowny wzrost liczby orzeczeń pozostających w wykonywaniu (2022 r. – 125 orzeczeń, 2021 r. – 97, 2020 r. – 89, 2019 r. – 98). Ma na to wpływ zarówno wzrost liczby orzeczeń ogółem wydawanych w stosunku do Polski, jak i charakter stwierdzanych naruszeń i przedłużający się proces ich wykonania przez właściwe ministerstwa.

W 2023 r. Pełnomocnik, na podstawie informacji otrzymanych z właściwych resortów, sądów czy innych podmiotów, przygotował łącznie 62 dokumenty dla KMRE: 2 plany działań (zawierające opis podjętych i planowanych działań w celu realizacji wyroków), 47 raportów z wykonania wyroków ETPC (zawierających podsumowanie podjętych działań), lub ich aktualizacje oraz 13 pism zawierających informacje na temat realizacji środków indywidualnych bądź generalnych w danej sprawie. W okresie sprawozdawczym w przypadku części wyroków przygotowano i przedstawiono plany, raporty bądź informacje częściej niż jeden raz, co wynikało z konieczności uzupełnienia lub wyjaśnienia przesłanych wcześniej informacji bądź też z konieczności przedstawienia aktualnych informacji w danej sprawie w związku z umieszczeniem jej na agendzie posiedzenia Komitetu Ministrów RE. Należy zauważyć, że niektóre przedkładane raporty lub pisma zawierały informacje odnośnie do procesu wykonywania kilku wyroków (grupy wyroków) dotyczących tego samego naruszenia postanowień Konwencji. Wszystkie dokumenty przesłane do Komitetu Ministrów są opublikowane w języku angielskim na stronie internetowej KM (<https://www.coe.int/en/web/cm>, w zakładce „documents”) oraz w bazie wykonywanych orzeczeń HUDOC-EXEC (<https://hudoc.exec.coe.int/>).

W oparciu o część przesłanych w 2023 r. raportów z wykonania KMRE przyjął rezolucje końcowe zamykające nadzór nad wykonywaniem wybranych orzeczeń ETPC, w których rząd przedsięwziął wymagane środki.

Poniżej przedstawiono skrótowe informacje o wszystkich sprawach, w których do RE przesyłano ww. dokumenty. Tabela zestawienia znajduje się w Załączniku B, a pełne teksty w polskiej wersji językowej – w Załączniku C.

1. *A. B. i inni p. Polsce (skarga nr 42907/17)*

Naruszenie art. 3 Konwencji z uwagi na brak dostępu skarżących do procedury azylowej oraz narażenie ich na ryzyko nieludzkiego lub poniżającego traktowania oraz tortur w Czeczenii, naruszenie art. 4 Protokołu nr 4 do Konwencji (zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców) z uwagi na fakt, że decyzje o odmowie wjazdu do Polski i zawróceniu na Białoruś były wydawane w sprawach skarżących bez uwzględnienia indywidualnej sytuacji każdej osoby, naruszenie art. 13 Konwencji w związku z art. 3

Konwencji i art. 4 Protokołu nr 4 do Konwencji w związku z brakiem skutecznego środka odwoławczego od ww. działań, naruszenie z art. 34 Konwencji z uwagi na odesłanie skarżących na Białoruś wbrew zarządzeniom tymczasowym Trybunału wydanym na podstawie Reguły 39 Regulaminu Trybunału.

Rząd przesłał do KMRE informację dotyczącą wykonania środków indywidualnych w dniu 18 stycznia 2023 r.

2. *Al Nashiri p. Polsce (skarga nr 28761/11) i Abu Zubaydah p. Polsce (skarga nr 7511/13)*

W obu wyrokach ETPC stwierdził, że doszło do naruszenia art. 3 Konwencji (zakaz tortur oraz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) w aspekcie materialnym i proceduralnym, naruszenia art. 5 Konwencji (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego), naruszenia art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego), naruszenia art. 13 Konwencji (prawo do skutecznego środka odwoławczego) i naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji (prawo do rzetelnego procesu sądowego). W sprawie *Al Nashiri* ETPC stwierdził również naruszenia art. 2 Konwencji (prawo do życia) oraz art. 3 Konwencji w zw. z art. 1 Protokołu nr 6 do Konwencji (zakaz kary śmierci). ETPC uznał także, że Polska nie zrealizowała wniosków ETPC o dostarczenie dowodów i w konsekwencji nie wypełniła zobowiązań wynikających z art. 38 Konwencji – udzielenia ETPC wszelkich niezbędnych ułatwień dla efektywnego przeprowadzenia dochodzenia.

Rząd przesłał do KMRE informację dotyczącą wykonania środków indywidualnych oraz generalnych w dniu 27 lipca 2023 r.

KMRE ocenił przekazaną informację w decyzji wydanej na posiedzeniu w formacie ds. praw człowieka w dniu 21 września 2023 r.

3. *Bąk p. Polsce (skarga nr 7870/04), Majewski p. Polsce (skarga nr 52690/99), Rutkowski i inni p. Polsce (skarga nr 72287/10) – grupa spraw*

Przewlekłość postępowań karnych i cywilnych oraz brak skutecznego środka odwoławczego (naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji oraz art. 13 Konwencji).

Rząd przesłał do KMRE informację dotyczącą wykonania środków generalnych w dniu 5 lipca 2023 r.

KMRE ocenił przekazaną informację w decyzji wydanej na posiedzeniu w formacie ds. praw człowieka w dniu 21 września 2023 r.

4. *Bereza p. Polsce (skarga nr 16988/18) i Górecki p. Polsce (skarga nr 59272/17)*

Naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 13 Konwencji z uwagi na przewlekłość postępowania karnego.

Rząd przesłał do RE raport z wykonania obu wyroków w dniu 24 marca 2023 r.

KMRE przyjął rezolucję końcową zamykającą nadzór na tymi wyrokami w dniu 21 września 2023 r.

5. *Bieliński p. Polsce (skarga nr 48762/19)*

Nierozpoznanie w rozsądnym terminie sprawy dotyczącej odwołania od decyzji obniżających wysokość emerytury (art. 6 ust. 1 Konwencji) oraz brak skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13 Konwencji).

Rząd przesłał do KMRE raport z wykonania wyroku w dniu 20 kwietnia 2023 r.

*KMRE ocenił przekazane informacje w decyzji wydanej na posiedzeniu w formacie ds. praw człowieka w dniu 21 września 2023 r. (decyzja w grupie spraw *Bąk, Majewski, Rutkowski p. Polsce*).*

6. *Bierski p. Polsce (skarga nr 46342/19)*

Niewypełnienie przez władze pozytywnego obowiązku podjęcia działań przywracających kontakt ojca z ubezwłasnowolnionym dorosłym synem (naruszenie art. 8 Konwencji).

Rząd przesłał do KMRE plan działań mających na celu wykonanie wyroku w dniu 30 sierpnia 2023 r.

7. *Bistieva i inni p. Polsce (skarga nr 75157/14)*

Naruszenie art. 8 Konwencji (prawa do poszanowania życia rodzinnego) z powodu umieszczenia skarżącej wraz z małoletnimi dziećmi w zamkniętym ośrodku dla cudzoziemców bez rozważenia możliwości zastosowania środków alternatywnych wobec detencji oraz z powodu długości pobytu w ośrodku.

Rząd przesłał do KMRE zmieniony raport z wykonania wyroku w dniu 6 lutego 2023 r. Raport obejmował także informacje w sprawach *Bilalova i inni p. Polsce* (skarga nr 23685/14), *A.B. i inni p. Polsce* (skargi nr 15845/15 i 56300/15) oraz *Nikoghosyan i inni p. Polsce* (skarga nr 14743/17).

8. Broda i Bojara p. Polsce (skargi nr 26691/18 i 27367/18)

Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w związku z przedterminowym zakończeniem przez skarżących kadencji wiceprezesów sądu okręgowego na podstawie przepisów przejściowych obowiązujących od 12 sierpnia 2017 r. do 12 lutego 2018 r., które nie pozwalały na rozpoznanie decyzji ani przez sąd powszechny ani przez inny organ sprawujący obowiązki sędziowskie.

Rząd przesłał do KMRE informację o środkach odnoszących się do wykonywania wyroku w dniu 5 kwietnia 2023 r. W informacji uwzględniono także sprawy *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce* oraz *grupa Reczkowicz*. KMRE ocenił przekazaną informację w decyzji wydanej na posiedzeniu w formacie ds. praw człowieka w dniu 7 czerwca 2023 r. (łącznie z grupą spraw *Reczkowicz p. Polsce* oraz wyrokiem *Grzęda p. Polsce*).

Następnie Rząd przesłał do KMRE informację o środkach odnoszących się do wykonywania wyroku w dniu 12 października 2023 r. W informacji uwzględniono także sprawy *grupy Reczkowicz p. Polsce* oraz *Grzęda p. Polsce*.

KMRE ocenił przekazaną informację w rezolucji tymczasowej wydanej na posiedzeniu w formacie ds. praw człowieka w dniu 7 grudnia 2023 r. (łącznie z grupą spraw *Reczkowicz p. Polsce*).

9. Bugajny i inni p. Polsce (skarga nr 22531/05)

Naruszenie art. 1 Protokołu 1 do Konwencji z uwagi na odmowę wywłaszczenia nieruchomości przeznaczonych pod drogę publiczną.

Rząd przesłał do RE zaktualizowany raport z wykonania wyroku w dniu 12 maja 2023 r., a następnie kolejny zaktualizowany raport w dniu 7 września 2023 r.

KMRE przyjął rezolucję końcową zamykającą nadzór nad tym wyrokiem w dniu 31 października 2023 r.

10. Burża p. Polsce (skarga nr 15333/16)

Naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji z powodu przewlekłego tymczasowego aresztu.

Rząd przesłał do RE zaktualizowany raport z wykonania wyroku w dniu 17 marca 2023 r.

Raport obejmował także informacje w sprawach *Łabudek p. Polsce*, *Dłużewska p. Polsce*, *Rudnicki p. Polsce*, *Zubel p. Polsce*, *Czeszel p. Polsce*, *Russjan p. Polsce*, *Kaszubski p. Polsce*.

11. Cupiał p. Polsce (skarga nr 67414/11)

Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w związku ze sposobem prowadzenia postępowania dowodowego przez sąd krajowy w sprawie o psychiczne znęcanie się nad rodziną poprzez przymuszanie do praktyk religijnych (niepełna ocena materiału dowodowego, zbyt lakoniczne uzasadnienie decyzji przez sąd krajowy).

Rząd przesłał do RE raport z wykonania wyroku w dniu 13 października 2023 r.

12. Ćwik p. Polsce (skarga nr 31454/10)

Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji (prawo do rzetelnego procesu sądowego – aspekt rzetelności postępowania karnego) z uwagi na dopuszczenie w postępowaniu karnym dowodów otrzymanych w wyniku użycia siły przez osoby prywatne.

Rząd przesłał do RE zaktualizowany raport z wykonania wyroku w dniu 17 marca 2023 r.

KMRE przyjął rezolucję końcową zamykającą nadzór nad tym wyrokiem w dniu 13 grudnia 2023 r.

13. Dec i inni p. Polsce (skarga nr 70562/10)

Decyzja² zatwierdzająca ugodę w związku z zarzutami przewlekłości postępowania krajowego (art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji).

Rząd przesłał do RE raport z wykonania decyzji w dniu 31 października 2023 r.

KMRE przyjął rezolucję końcową zamykającą nadzór nad tą decyzją w dniu 13 grudnia 2023 r.

14. Długosz i inni p. Polsce (skarga nr 5791/11)

Decyzja zatwierdzająca ugodę w związku z zarzutami przewlekłości postępowania krajowego (art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji).

Rząd przesłał do RE raport z wykonania decyzji w dniu 31 października 2023 r.

KMRE przyjął rezolucję końcową zamykającą nadzór nad tą decyzją w dniu 13 grudnia 2023 r.

15. Dudek i inni p. Polsce (skarga nr 13582/13)

Decyzja zatwierdzająca ugodę w związku z zarzutami przewlekłości postępowania krajowego (art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji).

Rząd przesłał do RE raport z wykonania decyzji w dniu 11 sierpnia 2023 r.

KMRE przyjął rezolucję końcową zamykającą nadzór nad tą decyzją w dniu 21 września 2023 r.

16. Dyluś p. Polsce (skarga nr 12210/14)

Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w związku z zastosowaniem przez Sąd Najwyższy nadmiernego formalizmu procesowego. Sąd Najwyższy w 2013 r. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej sporządzonej przez skarżącego będącego prawnikiem, dotyczącej postępowania dyscyplinarnego przeciwko niemu, a następnie podpisanej przez innego prawnika, ustanowionego pełnomocnikiem na dalszym etapie postępowania.

Rząd przesłał do RE zaktualizowany raport z wykonania wyroku w dniu 12 maja 2023 r., a następnie kolejny zaktualizowany raport w dniu 12 lipca 2023 r.

KMRE przyjął rezolucję końcową zamykającą nadzór nad tym wyrokiem w dniu 18 października 2023 r.

17. Dziwisz i inni p. Polsce (skarga nr 41232/16)

Decyzja zatwierdzająca ugodę w związku z zarzutami przewlekłości postępowania krajowego (art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji).

Rząd przesłał do RE raport z wykonania decyzji w dniu 12 października 2023 r.

KMRE przyjął rezolucję końcową zamykającą nadzór nad tą decyzją w dniu 13 grudnia 2023 r.

18. Filas p. Polsce, Leńczuk p. Polsce, Bechta p. Polsce (skargi nr 31806/17, 47800/17 i 39496/17)

Naruszenie art. 3 Konwencji w związku długotrwałym sklasyfikowaniem skarżących jako „więźniów niebezpiecznych”.

Rząd przesłał do RE zaktualizowany raport z wykonania wyroków w dniu 23 marca 2023 r.

19. Gąsiorowski p. Polsce (skarga nr 10733/19) i Piątkowski p. Polsce (skarga nr 18590/18)

Naruszenie w obu sprawach art. 6 ust. 1 oraz art. 13 Konwencji z uwagi na przewlekłość postępowania karnego.

Rząd przesłał do RE raport z wykonania wyroków w dniu 21 kwietnia 2023 r.

KMRE przyjął rezolucję końcową zamykającą nadzór nad tymi wyrokami w dniu 21 września 2023 r.

² W 2023 r. rząd wyjątkowo przedstawił KMRE raporty z wykonania również kilku decyzji Trybunału zatwierdzających ugodę w sprawach dotyczących zarzutów przewlekłości postępowań krajowych (art. 6 i 13 Konwencji). Decyzje te były bowiem zakwalifikowane przez KMRE w ramach procedury nadzoru nad wykonywaniem jako szczególna kategoria spraw: *friendly settlements with undertakings*.

20. Gowin p. Polsce (skargi nr 64055/13 i 7192/14)

Decyzja zatwierdzająca ugodę w związku z zarzutami przewlekłości postępowania krajowego (art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji).

Rząd przesłał do RE raport z wykonania decyzji w dniu 11 sierpnia 2023 r.

KMRE przyjął rezolucję końcową zamykającą nadzór nad tą decyzją w dniu 21 września 2023 r.

21. Grzęda p. Polsce (skarga nr 43572/18)

Naruszenie prawa dostępu do sądu w związku z przedterminowym zakończeniem ex lege kadencji skarżącego jako sędziego-członka Krajowej Rady Sądownictwa (art. 6 ust. 1 Konwencji).

Rząd przesłał do KMRE informację o środkach odnoszących się do wykonywania wyroku w dniu 13 marca 2023 r.

KMRE ocenił przekazaną informację w decyzji wydanej na posiedzeniu w formacie ds. praw człowieka w dniu 7 czerwca 2023 r. (łącznie z grupą spraw Reczkowicz p. Polsce oraz Broda i Bojara p. Polsce).

Rząd przesłał do KMRE informację o środkach odnoszących się do wykonywania wyroku w dniu 12 października 2023 r. Informacja obejmowała także sprawy Broda i Bojara p. Polsce oraz grupę Reczkowicz p. Polsce.

KMRE ocenił przekazaną informację w decyzji wydanej na posiedzeniu w formacie ds. praw człowieka w dniu 7 grudnia 2023 r.

22. Juszczyzyn p. Polsce (skarga nr 35599/20)

Naruszenie prawa skarżącego do rozpoznania sprawy przez niezależny i niezawisły sąd (art. 6 ust. 1 Konwencji), naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego w związku z zawieszeniem w obowiązkach sędziego przez sąd dyscyplinarny (art. 8), stwierdzenie zastosowania przez władze krajowe nieproporcjonalnych ograniczeń w korzystaniu z konwencyjnych praw i wolności (art. 18 w zw. z art. 8 Konwencji).

Rząd przesłał do KMRE informację o środkach odnoszących się do wykonywania wyroku w dniu 5 października 2023 r.

KMRE ocenił przekazaną informację w decyzji wydanej na posiedzeniu w formacie ds. praw człowieka w dniu 7 grudnia 2023 r. (łącznie ze sprawą Żurek p. Polsce).

23. Kamińska i inni p. Polsce (skarga nr 4006/17)

Naruszenie art. 2 Konwencji w aspekcie proceduralnym z uwagi na przewlekłe postępowanie cywilne, trwające od 2009 do 2016 r., dotyczące rzekomego braku opieki zdrowotnej w areszcie, skutkującego śmiercią partnera i ojca skarżących.

Rząd przesłał do RE zaktualizowany raport z wykonania wyroku w dniu 17 marca 2023 r.

24. Kapa i inni p. Polsce (skarga nr 75031/13 i 3 inne)

Naruszenie art. 8 Konwencji w związku z przekierowaniem ruchu ciężkiego drogą, która nie była do tego celu przystosowana i znajdowała się bardzo blisko domu skarżących oraz brak terminowej i odpowiedniej reakcji władz krajowych na problem dotykający mieszkańców. Powyższe pozwoliło ETPC na stwierdzenie, że prawo skarżących do spokojnego korzystania z ich mieszkania zostało naruszone w sposób, który wpłynął na ich prawa chronione na mocy art. 8 Konwencji.

Rząd przesłał do RE raport z wykonania wyroku w dniu 3 marca 2023 r.

25. Kuchta i Mętel p. Polsce (skarga nr 76813/16)

Naruszenie art. 3 Konwencji w aspekcie materialnym i proceduralnym z uwagi na nadużycie siły przez funkcjonariuszy Policji w trakcie zatrzymania i aresztowania skarżących oraz brak przeprowadzenia skutecznego śledztwa dotyczącego zaistniałych wydarzeń.

Rząd przesłał do RE raport z wykonania wyroku w dniu 14 marca 2023 r.

26. Mariusz Lewandowski p. Polsce (skarga nr 66484/09) oraz Słomka p. Polsce (skarga nr 68924/12)

Naruszenie prawa do rzetelnego postępowania z uwagi na brak bezstronności sędziego orzekającego o nałożeniu kary porządkowej za naruszenie powagi sądu.

Rząd przesłał do RE zaktualizowany zmieniony raport z wykonania obu wyroków w dniu 6 września 2023 r., a następnie kolejny zaktualizowany – 13 października 2023 r.

KMRE przyjął w dniu 7 grudnia 2023 r. rezolucję końcową zamykającą nadzór nad wykonywaniem tych wyroków.

27. Liu p. Polsce (skarga nr 37610/18)

Naruszenie art. 3 Konwencji w przypadku ekstradycji skarżącego do Chińskiej Republiki Ludowej, naruszenie art. 5 ust. 1 w związku z okresem osadzenia skarżącego w toku procedur ekstradycyjnych; brak konieczności odrębnego badania naruszenia art. 6 ust. 1. Zobowiązanie rządu do stosowania zarządzenia tymczasowego do momentu uprawomocnienia się orzeczenia ETPC.

Rząd przesłał do KMRE informację dotyczącą wykonania środków indywidualnych w dniu 17 kwietnia 2023 r., a następnie w dniu 29 maja 2023 r.

28. Łaciak p. Polsce (skarga nr 18592/19)

Naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 13 Konwencji z uwagi na przewlekłość postępowania karnego.

Rząd przesłał do RE raport z wykonania wyroku w dniu 12 października 2023 r.

KMRE przyjął w dniu 13 grudnia 2023 r. rezolucję końcową zamykającą nadzór nad wykonywaniem tego wyroku.

29. Łakatosz p. Polsce (skarga nr 27318/19)

Naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji w związku z przewlekłością rozpoznawania zażalenia skarżącego na postanowienie o przedłużeniu tymczasowego aresztu.

Rząd przesłał do RE raport z wykonania wyroku w dniu 6 lutego 2023 r.

KMRE przyjął w dniu 3 maja 2023 r. rezolucję końcową zamykającą nadzór nad wykonywaniem tego wyroku.

30. Łysak p. Polsce (skarga nr 1631/16)

Naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji z uwagi na długotrwałe zajęcie przedmiotów w postępowaniu karnym dotyczącym odzieży z podrobionymi znakami towarowymi.

Rząd przesłał do RE raport z wykonania wyroku w dniu 6 lutego 2023 r. a następnie w dniu 24 maja 2023 r. – plan wykonania wyroku.

31. Marciniak p. Polsce (skarga nr 52089/18)

Naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji w związku z opóźnieniem w rozpoznaniu jednego z zażeń skarżącej na przedłużenie tymczasowego aresztu.

Rząd przesłał do RE raport z wykonania wyroku w dniu 30 sierpnia 2023 r.

KMRE przyjął w dniu 31 października 2023 r. rezolucję końcową zamykającą nadzór nad wykonywaniem tego wyroku.

32. M.K. i inni p. Polsce (skargi nr 40503/17, 42902/17 i 43643/17)

Naruszenie art. 3, 13 w zw. z art. 3 art. 4 Protokołu 4 do Konwencji oraz art. 34 Konwencji. Odmowa dostępu do procedury azylowej i narażenie na ryzyko niehumanitarnego, poniżającego traktowania i tortur w Czeczeni, zbiorowe wydalenie cudzoziemców, brak skutecznego środka odwoławczego, niezastosowanie się przez rząd do środków tymczasowych wskazanych przez ETPC.

Rząd przesłał do RE zaktualizowaną informację dotyczącą wykonywania środków indywidualnych i generalnych w dniu 26 stycznia 2023 r.

KMRE ocenił przekazaną informację w decyzji wydanej na posiedzeniu w formacie ds. praw człowieka w dniu 9 marca 2023 r. (łącznie z wyrokiem w sprawie D.A. i inni p. Polsce).

33. M.B. p. Polsce (skarga nr 60157/15)

Naruszenie art. 5 ust. 1(e) Konwencji w związku z umieszczeniem w szpitalu psychiatrycznym na podstawie nieaktualnej oceny lekarskiej wydanej 1,5 roku wcześniej.

Rząd przesłał do RE raport z wykonania wyroku w dniu 6 lutego 2023 r.

KMRE przyjął w dniu 3 maja 2023 r. rezolucję końcową zamykającą nadzór nad wykonywaniem tego wyroku.

34. M.C. p. Polsce (skarga nr 23692/09)

Naruszenie art. 3 Konwencji w związku z brakiem zapobieżenia złemu traktowaniu skarżącego przez współosadzonych oraz brakiem skutecznego śledztwa w sprawie.

Rząd przesłał do RE zaktualizowany raport z wykonania wyroku w dniu 2 lutego 2023 r.

KMRE przyjął w dniu 12 lipca 2023 r. rezolucję końcową zamykającą nadzór nad wykonywaniem tego wyroku.

35. Milka p. Polsce i Dejne p. Polsce (skargi nr 14322/12 i 9635/13)

Naruszenie art. 8 Konwencji w związku nieprzedstawieniem przez władze penitencjarne przekonujących powodów poddania skarżącego kontroli osobistej (sprawa *Dejne*) oraz wymierzeniu kar dyscyplinarnych za odmowę poddania się kontrolom osobistym (sprawa *Milka*).

*Rząd przesłał do KMRE zaktualizowany zmieniony raport z wykonania obu wyroków w dniu 24 maja 2023 r., a następnie w dniu 29 grudnia 2023 r. Raport dotyczył również wyroku w sprawie repetytywnej *Bojar p. Polsce*.*

36. Nogajski p. Polsce (skarga nr 26593/21, wyrok z dnia 6 lipca 2023 r.)

Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji ze względu na przewlekłość postępowania karnego oraz art. 13 Konwencji ze względu na brak skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym.

Rząd przesłał do KMRE raport z wykonania wyroku w dniu 4 września 2023 r.

KMRE przyjął w dniu 13 grudnia 2023 r. rezolucję końcową zamykającą nadzór nad wykonywaniem tego wyroku.

37. Olewnik-Cieplińska i Olewnik p. Polsce (skarga nr 20147/15)

Naruszenie obowiązku zapewnienia ochrony prawa do życia w stosunku do brata i syna skarżących, pomimo wiedzy o istnieniu rzeczywistego i bezpośredniego zagrożenia dla jego zdrowia i życia, oraz ze względu na brak skutecznego śledztwa w ww. sprawie.

Rząd przesłał do KMRE zaktualizowany raport z wykonania wyroku w dniu 27 lutego 2023 r.

38. Parol p. Polsce i Adamkowski p. Polsce (skargi nr 65379/13 i 57814/12)

Naruszenie w obu sprawach art. 6 Konwencji w związku z zastosowaniem nadmiernego rygoryzmu procesowego przy składaniu odpisu apelacji. Ponadto w sprawie *Adamkowski* naruszenie art. 3 Konwencji w związku z warunkami osadzenia w jednostce penitencjarnej.

Rząd przesłał do KMRE zaktualizowany raport z wykonania obu wyroków w dniu 16 marca 2023 r., a następnie kolejny zaktualizowany raport w dniu 14 kwietnia 2023 r.

KMRE przyjął w dniu 12 lipca 2023 r. rezolucję końcową zamykającą nadzór nad wykonywaniem tych wyroków.

39. Rabczewska p. Polsce (skarga nr 8257/13)

Naruszenie prawa do wolności wyrażania opinii (art. 10 Konwencji) w związku ze skazaniem przez sąd krajowy na karę grzywny za obrazę uczuć religijnych.

Rząd przesłał do KMRE raport z wykonania wyroku w dniu 30 sierpnia 2023 r.

40. Reczkowicz p. Polsce (skarga nr 43447/19)

Naruszenie prawa do „sądu ustanowionego ustawą” (art. 6 ust. 1 Konwencji) z powodu zarzutu nieprawidłowości w powoływaniu sędziów do nowo utworzonej Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego.

*Rząd przesłał do KMRE informację o środkach odnoszących się do wykonywania wyroków w grupie *Reczkowicz* (wyrok *Reczkowicz p. Polsce*, *Dolińska-Ficek i Ozimek p. Polsce* oraz *Advance Pharma Sp. z o.o. p. Polsce*) w dniu 5 kwietnia 2023 r. Informacja obejmowała także wyroki w sprawach *Xero Flor w Polsce sp. z o.o.* oraz *Broda i Bojara p. Polsce*.*

KMRE ocenił przekazaną informację w decyzji wydanej na posiedzeniu w formacie ds. praw człowieka w dniu 7 czerwca 2023 r. (łącznie z wyrokami w sprawach Broda i Bojara p. Polsce oraz Grzęda p. Polsce).

Następnie Rząd przesłał do KMRE informację o środkach odnoszących się do wykonywania wyroków w grupie Reczkowicz p. Polsce w dniu 12 października 2023 r. Informacja obejmowała także wyroki w sprawach Broda i Bojara p. Polsce oraz Grzęda p. Polsce.

KMRE ocenił przekazaną informację w rezolucji tymczasowej wydanej na posiedzeniu w formacie ds. praw człowieka w dniu 7 grudnia 2023 r. (łącznie ze sprawą Broda i Bojara).

41. Rogalski p. Polsce (skarga nr 5420/16)

Naruszenie art. 10 Konwencji w związku z brakiem dostatecznego uzasadnienia decyzji o ukaraniu skarżącego w postępowaniu dyscyplinarnym, a także poprzez przekroczenie marginesu uznania przy rozstrzygnięciu o jego winie za nieetyczne postępowanie.

Rząd przesłał do KMRE raport z wykonania tego wyroku w dniu 8 grudnia 2023 r.

42. Romanowski p. Polsce (skarga nr 55297/16)

Naruszenie art. 8 Konwencji w związku z niezachowaniem przez sądy krajowe właściwej równowagi pomiędzy jego prawami, a prawem oskarżonego do wolności wypowiedzi, z uwagi na brak istotnych i wystarczających powodów oddalenia jego powództwa cywilnego o zniesławienie, w tym m.in. błędnej ocenie, że był osobą publiczną.

Rząd przesłał do KMRE raport z wykonania tego wyroku w dniu 16 maja 2023 r.

KMRE przyjął w dniu 6 września 2023 r. rezolucję końcową zamykającą nadzór nad wykonywaniem tego wyroku.

43. Ryba p. Polsce (skarga nr 77501/16)

Decyzja zatwierdzająca ugodę w związku z zarzutami przewlekłości postępowania krajowego (art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji).

Rząd przesłał do RE raport z wykonania decyzji w dniu 11 sierpnia 2023 r.

KMRE przyjął rezolucję końcową zamykającą nadzór nad tą decyzją wyrokiem w dniu 21 września 2023 r.

44. Siemaszko i Olszyński p. Polsce (skarga nr 60975/08)

Naruszenie art. 1 Protokołu 1 do Konwencji w związku ze zdeponowaniem środków pieniężnych, należących do skarżących, na rachunku oszczędnościowym wskazanym przez władze, w okresie kiedy byli osadzeni w zakładzie karnym.

Rząd przesłał do KMRE zaktualizowany raport z wykonania tego wyroku w dniu 20 lutego 2023 r.

KMRE przyjął w dniu 12 lipca 2023 r. rezolucję końcową zamykającą nadzór nad wykonywaniem tego wyroku.

45. Sobiccy p. Polsce (skarga nr 32594/03)

Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji z uwagi na przewlekłość postępowania administracyjnego.

Rząd przesłał do KMRE raport z wykonania tego wyroku w dniu 21 kwietnia 2023 r.

KMRE przyjął w dniu 18 października 2023 r. rezolucję końcową zamykającą nadzór nad wykonywaniem tego wyroku.

46. Stołkowski p. Polsce (skarga nr 58795/15)

Naruszenie art. 1 Protokołu 1 do Konwencji w związku z decyzją prokuratora o zajęciu pojazdu skarżącego, w toku skierowanego przeciwko niemu postępowania karnego, a następnie długotrwałego, nieprawidłowego przechowywania tego pojazdu, które spowodowało znaczny ubytek jego wartości.

Rząd przesłał do KMRE zmieniony raport z wykonania wyroku w dniu 15 lutego 2023 r., a następnie zaktualizowany zmieniony raport w dniu 6 września 2023 r.

KMRE przyjął w dniu 31 października 2023 r. rezolucję końcową zamykającą nadzór nad wykonywaniem tego wyroku.

47. Szewczykowie p. Polsce (skarga nr 51832/13)

Naruszenie prawa dostępu do sądu wskutek odrzucenia apelacji w związku z brakiem wniesienia opłaty sądowej ustalonej w wysokości nieproporcjonalnej do sytuacji finansowej skarżących (art. 6 ust. 1 Konwencji).

Rząd przesłał do KMRE raport z wykonania wyroku w dniu 23 stycznia 2023 r., a następnie w dniu 24 maja 2023 r. – zaktualizowany raport z wykonania wyroku.

KMRE przyjął rezolucję końcową zamykającą nadzór na tym wyrokiem w dniu 13 grudnia 2023 r.

48. Tysiąc p. Polsce, R.R. p. Polsce oraz P. i S. p. Polsce (skargi nr 5410/03, 27617/04 i 57375/08)

Naruszenie art. 8 Konwencji z uwagi na brak odpowiednich ram proceduralnych gwarantujących skarżącym dostęp do świadczeń medycznych w odpowiednim czasie, tj. zabiegu legalnego przerwania ciąży (Tysiąc) i badań prenatalnych (R.R.). W sprawie R.R. ETPC uznał, że z powodu braku dostępu w odpowiednim czasie do badań prenatalnych doszło również do naruszenia art. 3 Konwencji.

W sprawie P. i S. – naruszenie art. 3 Konwencji w stosunku do pierwszej skarżącej (małoletniej) z uwagi na kumulatywny wpływ okoliczności sprawy na jej sytuację i sposób potraktowania P. przez organy państwa, które wywołały cierpienie przekraczające minimalny próg dolegliwości w rozumieniu tego przepisu. Ponadto ETPC stwierdził naruszenie art. 5 ust. 1 Konwencji z powodu umieszczenia małoletniej w pogotowiu opiekuńczym, a także naruszenie art. 8 Konwencji w stosunku do obu skarżących (matki i córki) z powodu niezapewnienia im skutecznego poszanowania ich życia prywatnego z uwagi na brak dostępu do informacji nt. warunków dostępu do zabiegu legalnego przerwania ciąży i obowiązujących procedur, oraz z uwagi na bezprawne ujawnienie danych osobowych skarżących przez publiczny szpital.

Rząd przesłał do KMRE pismo informujące o działaniach podjętych w zakresie środków generalnych w dniu 14 marca 2023 r.

KMRE ocenił przekazaną informację w decyzji wydanej na posiedzeniu w formie ds. praw człowieka w dniu 7 czerwca 2023 r.

49. Wszyński p. Polsce (skarga nr 66/12)

Naruszenie art. 1 Protokołu 1 do Konwencji w związku z odmową wypłaty odszkodowania za bezumowne korzystanie z lokalu skarżącego.

Rząd przesłał do KMRE raport z wykonania wyroku w dniu 22 listopada 2023 r.

50. X p. Polsce (skarga nr 20741/10)

Naruszenie art. 14 w związku z art. 8 Konwencji, w następstwie odmowy przyznania skarżącej pełnej władzy rodzicielskiej oraz opieki nad najmłodszym dzieckiem wyłącznie lub w przeważającej mierze z powodu jej orientacji seksualnej.

Rząd przesłał do KMRE zaktualizowany raport z wykonania wyroku w dniu 8 sierpnia 2023 r.

51. Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce (skarga nr 4907/18)

Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w zakresie prawa do rzetelnego procesu sądowego ze względu na niewystarczające uzasadnienie odmowy skierowania pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego przez sąd powszechny. Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w zakresie prawa do „sądu ustanowionego ustawą” z powodu udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym sędziego, którego wybór dotknięty był nieprawidłowościami naruszającymi istotę tego prawa.

Rząd przesłał do KMRE informację o środkach odnoszących się do wykonywania wyroku w dniu 5 kwietnia 2023 r. Informacja obejmowała także wyroki w sprawach grupy Reczkowicz oraz Broda i Bojara.

KMRE ocenił przekazaną informację w rezolucji tymczasowej wydanej na posiedzeniu w formie ds. praw człowieka w dniu 7 czerwca 2023 r.

Następnie Rząd przesłał do KMRE informację o środkach odnoszących się do wykonywania wyroku w dniu 6 października 2023 r.

KMRE ocenił przekazaną informację w decyzji wydanej na posiedzeniu w formacie ds. praw człowieka w dniu 7 grudnia 2023 r.

52. Zięba p. Polsce (skarga nr 54110/18)

Naruszenie art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłym prowadzeniem krajowego postępowania karnego i brakiem skutecznego środka odwoławczego.

Rząd przesłał do KMRE raport z wykonania wyroku w dniu 12 października 2023 r.

KMRE przyjął rezolucję końcową zamykającą nadzór na tym wyrokiem w dniu 13 grudnia 2023 r.

53. Żurek p. Polsce (skarga nr 39650/18)

Naruszenie prawa dostępu do sądu w związku z brakiem kontroli sądowej przedterminowego wygaśnięcia *ex lege* mandatu skarżącego jako sędziego członka Krajowej Rady Sądownictwa w 2018 r. (art. 6 ust. 1 Konwencji). Naruszenie prawa do wolności wyrażania opinii w związku ze środkami zastosowanymi przez władze w latach 2016-2018 wobec skarżącego, sędziego, członka KRS i jej rzecznika, w związku z poglądami, które wyraził w obronie praworządności i niezawisłości sędziowskiej, polegającymi na odwołaniu go z funkcji rzecznika sądu, decyzjami władz o zbadaniu i odtajnieniu jego zeznań majątkowych oraz kontroli jego pracy orzeczniczej (art. 10 Konwencji).

Rząd przesłał do KMRE informację o środkach odnoszących się do wykonywania wyroku w dniu 5 października 2023 r.

KMRE ocenił przekazaną informację w decyzji wydanej na posiedzeniu w formacie ds. praw człowieka w dniu 7 grudnia 2023 r. (łącznie z wyrokiem w sprawie Juszczyszyn p. Polsce).

III. Informacje na temat zakończenia przez Komitet Ministrów nadzoru nad wykonywaniem wybranych wyroków w sprawach polskich

W okresie sprawozdawczym KMRE uznał za wykonane przez Polskę łącznie 50 orzeczeń, w tym 23 wyroki stwierdzające naruszenie i 27 decyzji zatwierdzających ugody zawarte przez rząd ze skarżącymi. W ramach wyroków zamknięty został nadzór nad 12 wyrokami wiodącymi (*leading cases*), znajdującymi się w standardowej procedurze nadzoru.

Wyroki, które KMRE uznał za wykonane w 2023 r., przyjmując rezolucję zamykającą nadzór nad wykonywaniem, obejmowały następujące sprawy:

- **Bereza p. Polsce** (skarga nr 16988/18) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)99 w dniu 3 maja 2023 r.,
- **Górecki p. Polsce** (skarga nr 59272/17) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)99 w dniu 3 maja 2023 r.,
- **Łakatosz p. Polsce** (skarga nr 27318/19) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)100 w dniu 3 maja 2023 r.,
- **M.B. p. Polsce** (skarga nr 60157/15) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)101 w dniu 3 maja 2023 r.,
- **Siemaszko i Olszyński p. Polsce** (skargi nr 60975/08, 35410/09) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)191 w dniu 12 lipca 2023 r.,
- **M.C. p. Polsce** (skarga nr 23692/09) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)192 w dniu 12 lipca 2023 r.,
- **Parol p. Polsce** (skarga nr 65379/13) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)193 w dniu 12 lipca 2023 r.,
- **Adamkowski p. Polsce** (skarga nr 57814/12) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)193 w dniu 12 lipca 2023 r.,
- **Romanowski p. Polsce** (skarga nr 55297/16) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)225 w dniu 6 września 2023 r.,
- **Gąsiorowski p. Polsce** (skarga nr 10733/19) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)262 w dniu 21 września 2023 r.,
- **Piątkowski p. Polsce** (skarga nr 18590/18) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)262 w dniu 21 września 2023 r.,
- **Dyluś p. Polsce** (skarga nr 12210/14) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)293 w dniu 18 października 2023 r.,
- **Sobieccy p. Polsce** (skarga nr 32594/03) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)294 w dniu 18 października 2023 r.,

- **Marciniak p. Polsce** (skarga nr 52089/18) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)326 w dniu 31 października 2023 r.,
- **Stożkowski p. Polsce** (skarga nr 58795/15) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)327 w dniu 31 października 2023 r.,
- **Bugajny i inni p. Polsce** (skarga nr 22531/05) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)329 w dniu 31 października 2023 r.,
- **Mariusz Lewandowski p. Polsce** (skarga nr 66484/09) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)381 w dniu 7 grudnia 2023 r.,
- **Słomka p. Polsce** (skarga nr 68924/12) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)381 w dniu 7 grudnia 2023 r.,
- **Szewczykowie p. Polsce** (skarga nr 51832/13) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)430 w dniu 13 grudnia 2023 r.,
- **Ćwik p. Polsce** (skarga nr 31454/10) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)431 w dniu 13 grudnia 2023 r.,
- **Nogajski p. Polsce** (skarga nr 26593/21) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)432 w dniu 13 grudnia 2023 r.,
- **Łaciatek p. Polsce** (skarga nr 18592/19) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)434 w dniu 13 grudnia 2023 r.,
- **Zięba p. Polsce** (skarga nr 54110/18) – KMRE przyjął rezolucję końcową CM/ResDH(2023)437 w dniu 13 grudnia 2023 r.

Co istotne KMRE w 2023 r. zamknął nadzór nad wykonywaniem 5 wyroków, które znajdowały się w jego nadzorze 5 lat i dłużej. Dotyczy to wyroków w sprawach *Siemaszko i Olszyński p. Polsce*, *M.C. p. Polsce*, *Sobieccy p. Polsce*, *Bugajny i inni p. Polsce*, *Mariusz Lewandowski p. Polsce*. Wszystkie te wyroki znajdowały się w tzw. standardowej procedurze nadzoru.

KMRE zamknął nadzór nad wykonywaniem wyroków w sprawach *Mariusz Lewandowski p. Polsce* oraz *Słomka p. Polsce* w wyniku nowelizacji ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, wprowadzającej zmianę sposobu stosowania kar za obrazę sądu w postępowaniu sądowym, zapewniającej wymaganą bezstronność.

Rezolucje końcowe, przyjmowane przez KMRE, stanowią, co do zasady, związane dokumenty, sprządzające się do stwierdzenia, że państwo przedsięwzięło wszelkie wymagane środki w celu wykonania określonego wyroku, czy też grupy wyroków ETPC, w związku z czym KMRE zamyka swój nadzór nad wykonaniem tego wyroku. Treść rezolucji końcowych jest dostępna na stronie KMRE oraz w bazie HUDOC-EXEC (w języku angielskim i francuskim). Pełna treść wszystkich raportów z wykonania przedstawionych przez rząd Komitetowi Ministrów RE w okresie sprawozdawczym, została dołączona do niniejszego Raportu w postaci Załącznika C.

IV. Decyzje Komitetu Ministrów wydane w 2023 r. w sprawie realizacji niektórych wyroków ETPC w sprawach polskich

W okresie sprawozdawczym KMRE badał postępy w wykonywaniu i przyjął decyzje oraz rezolucje tymczasowe w odniesieniu do 12 wyroków lub grup wyroków wiodących, znajdujących się w tzw. procedurze wzmocnionej. Cztery z nich były badane w trakcie roku dwukrotnie. Rezolucje tymczasowe, które stanowią silniejszy środek nacisku KMRE na państwo członkowskie opóźniające się w wykonaniu wyroku, zostały przyjęte w sprawie *Xero Flor w Polsce sp. z o.o* i w grupie spraw *Reczkowicz* oraz *Broda i Bojara*.

W decyzjach KMRE ocenił stan wykonania wyroków i zawarł stosowne rekomendacje dla Polski, a także poprosił o przedstawienie Komitetowi konkretnych informacji lub danych. Dotyczyło to następujących polskich spraw/grup spraw: *Tysiąc, R.R i P. i S. p. Polsce, Al Nashiri p. Polsce* i *Abu Zubaydah p. Polsce*, sprawa *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce*, grupa spraw *Reczkowicz p. Polsce* oraz *Broda i Bojara p. Polsce, Grzęda p. Polsce, Żurek p. Polsce, Juszczyzyn p. Polsce*, grupa spraw *M.K. i inni p. Polsce*, grupa spraw *Bąk, Majewski, Rutkowski p. Polsce*.

Decyzje KMRE są publikowane w języku angielskim i francuskim na stronie Komitetu oraz w bazie HUDOC-EXEC. Treść decyzji w sprawach polskich przetłumaczona na język polski została przedstawiona w całości poniżej.

• **Decyzja z dnia 9 marca 2023 r. w grupie spraw *M.K. i inni p. Polsce CM/Del/Dec(2023)1459/H46-15***

Zastępcy

1. Przypomnieli, że ta grupa spraw dotyczy odmowy przyjmowania przez funkcjonariuszy straży granicznej wniosków o azyl oraz zbiorowego wydalenia wnioskodawców w ramach szerszej polityki państwa polegającej na nieprzyjmowaniu wniosków o azyl i odmowie wjazdu cudzoziemcom wjeżdżającym do Polski z Białorusi, bez skutecznego środka odwoławczego ze skutkiem zawieszającym w celu zaskarżenia odmowy wjazdu na terytorium Polski i pomimo wskazania władzom polskim środków tymczasowych przez Europejski Trybunał.

W zakresie środków indywidualnych

2. Zwrócili się do władz o informowanie Komitetu o wszelkich działaniach w zakresie otwarcia rachunku depozytowego w sądzie krajowym w celu wypłaty słusznego zadośćuczynienia skarżącym, których dotyczą skargi nr 40503/17 i nr 42902/17 w sprawie *M.K. i inni*.
3. Odnotowali gwarancje udzielone przez władze skarżącym, których dotyczą skargi nr 42902/17 i 43643/17, że jeżeli w przyszłości zdecydują się na ponowne wystąpienie o ochronę międzynarodową i stawią się na polskim przejściu granicznym, będą traktowani zgodnie z wymogami wyroku Trybunału w sprawie *M.K. i inni*.

W zakresie środków generalnych

4. Zwrócili się do władz o wyjaśnienia dotyczące przedstawionych danych statystycznych, w szczególności dotyczących: rocznej liczby wniosków o ochronę międzynarodową za okres ostatnich dziesięciu lat, sposobu gromadzenia statystyk dotyczących odmowy wjazdu, liczby nakazów opuszczenia terytorium na podstawie znowelizowanych przepisów ustawy o cudzoziemcach oraz czy ta kategoria nakazów jest uwzględniana w statystykach odmów wjazdu, ogólnej liczby wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonych przez cudzoziemców, którzy wjechali na terytorium polski w sposób nielegalny oraz liczby tych wniosków, które pozostały bez rozpatrzenia przez szefa urzędu ds. Cudzoziemców na podstawie znowelizowanych przepisów ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony.
5. Wezwali władze do szybkiego przekazania informacji o działaniach mających na celu wyeliminowanie praktyki fałszowania oświadczeń i powodów dla których cudzoziemcy chcą ubiegać o ochronę międzynarodową na granicy z białorusią.
6. Wezwali władze do przedstawienia szczegółowych informacji na temat wpływu przyjętych w 2021 r. Zmian legislacyjnych na prawo do ubiegania się o ochronę międzynarodową cudzoziemców, którzy wjechali na terytorium polski w sposób nielegalny, w szczególności na temat tego, jak kształtują się uprawnienia dyskrecjonalne szefa urzędu ds. cudzoziemców do pozostawienia bez rozpatrzenia wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz tego, w jaki sposób są traktowani w przypadku wyrażenia przez nich chęci ubiegania się o ochronę międzynarodową a podlegają procedurze opuszczenia terytorium.
7. Wezwali władze do niezwłocznego przedstawienia informacji na temat środków zapewniających automatyczny skutek zawieszający dla odwołań od decyzji o odmowie wjazdu do kraju, przynajmniej w przypadku osób znajdujących się w sytuacji podobnej do sytuacji wnioskodawców, którzy twierdzą, że ich wnioski o ochronę międzynarodową zostały zlekceważone oraz o zabezpieczeniach przewidzianych w celu zapewnienia przestrzegania przez władze krajowe środków tymczasowych wskazanych przez europejski trybunał.
8. Zwrócili się do władz o przekazanie informacji we wszystkich powyższych kwestiach do końca listopada 2023 r. I zdecydowali się rozpatrzyć tę grupę spraw na posiedzeniu dn najpóźniej w marcu 2024 r.

• **Decyzja z dnia 7 czerwca 2023 r. w sprawie *Tysiąc p. Polsce, R.R. p. Polsce i P. i S p. Polsce CM/Del/Dec(2023)1468/H46-19***

Zastępcy

1. Przypomnieli, że sprawy te dotyczą braku skutecznych mechanizmów proceduralnych umożliwiających kobietom dokonanie aborcji przewidzianej wówczas w prawie krajowym ze względu na zdrowie matki lub płodu, w przypadku, gdy lekarz nie zgodził się, że takie podstawy istnieją (*Tysiąc*) lub badania prenatalne były uzasadnione, aby ocenić to w terminie legalnej aborcji (*R.R.*); Sprawy te dotyczą także niezapewnienia przez władze rzetelnej informacji na temat warunków i procedur umożliwiających kobietom w ciąży i dziewczętom, w tym ofiarom gwałtu, skuteczny dostęp do legalnej aborcji (*P. i S.*).
2. Wyrazili głębokie zaniepokojenie brakiem jasnego obrazu kroków podjętych w celu zapewnienia skutecznego dostępu do legalnej aborcji, w sytuacji gdy: (i) władze nie dostarczyły nowych informacji na temat głównych nierozstrzygniętych aspektów zidentyfikowanych wcześniej przez komitet, (ii) zgłoszona liczba legalnie wykonanych aborcji i związane z tym korzystanie z procedury sprzeciwu pozostaje na niskim poziomie, oraz (iii) społeczeństwo obywatelskie w dalszym ciągu wyraża poważne obawy, że kobiety i pracownicy służby zdrowia nie mają jasności co do swoich możliwości i obowiązków wynikających z prawa, w szczególności w związku z wyeliminowaniem podstawy aborcji związanej ze zdrowiem płodu w 2021 r..

3. Odnotowali ponadto z głębokim zaniepokojeniem wyraźny brak właściwego rozważenia, na najwyższych szczeblach decyzyjnych, poprzedniej decyzji Komitetu oraz wynikających z niej sugestii i zaleceń przedstawionych przez Sekretariat, szczególnie w odniesieniu do zapewnienia skutecznych procedur dostępu do legalnej aborcji i informacji na jej temat albo reformy obowiązku skierowania lub mechanizmu instytucji sprzeciwu.
4. Zdecydowanie nalegali, aby władze zapewniły skuteczny dostęp do legalnej aborcji i uznali, że niezwykle istotne jest zapewnienie przez władze dla kobiet, lekarzy i szpitali [jasnej sytuacji], w szczególności rozważenie: (i) opracowania jednolitych wytycznych dla szpitali, w tym wytycznych dla lekarzy dotyczących sytuacji granicznych, w których zdrowie płodu wpływa na podstawę zagrożenia życia/zdrowia kobiety ciężarnej i co za tym idzie odpowiednie informowanie kobiety w ciąży; (ii) kodyfikacji obowiązku szpitali w zakresie kierowania pacjentów do świadczeń w przypadku niewykonania zabiegu medycznego ze względu na zastosowanie klauzuli sumienia oraz skuteczne monitorowanie jego przestrzegania w praktyce.
5. Ponadto odnotowując z zainteresowaniem działania podjęte przez Rzecznika Praw Pacjenta i NFZ w dwóch sprawach dotyczących rzekomej odmowy dostępu do legalnej aborcji oraz przeprowadzoną przez władze analizę zastrzeżeń złożonych do komisji lekarskiej, zdecydowanie nalegali, aby władze rozważyły dodatkowo (iii) zapewnienie monitorowania z urzędu przez NFZ wszystkich przypadków, w których zgłoszono zastrzeżenia dotyczące zgodnej z prawem aborcji lub badań prenatalnych lub odmówiono takich zabiegów ze względu na klauzulę sumienia; oraz (iv) reformę instytucji sprzeciwu.
6. Zwrócili się do władz o przekazanie informacji na temat (i) liczby odmów wykonania aborcji ze względu na klauzulę sumienia od 2014 r., (ii) działań NFZ i rzecznika praw pacjenta w związku z przypadkami rzekomych odmów dostępu do legalnej aborcji, w szczególności w związku z jedną skargą dotyczącą odmowy aborcji skierowaną do NFZ w 2022 r.; Wyniku trzech sprzeciwów dotyczących legalnej aborcji rozpatrywanych przez komisję lekarską w latach 2019 i 2020; oraz sprzeciwu, w którym rzecznik wszczął postępowanie wyjaśniające w 2021 r., (iii) przepisów prawa przewidujących obowiązek szpitali, w których ze względu na sumienie odmówiono legalnej aborcji, zawiadomienia oddziału wojewódzkiego NFZ o sprawie i podjętych działaniach, liczby takich powiadomień i czy obowiązek powiadamiania mógłby zostać rozszerzony na każdy przypadek skorzystania przez lekarza z klauzuli sumienia w celu odmowy aborcji.
7. Nalegali, aby [władze] przekazały informacje potwierdzające ich wnioski, że na poziomie regionalnym nie ma problemu z dostępem do legalnej aborcji, w tym dotyczące liczby szpitali faktycznie wykonujących aborcję w danych regionach w stosunku do liczby mieszkających tam kobiet w wieku rozrodczym.
8. Przypominając swoje poprzednie decyzje i rezolucję tymczasową CM/resdh(2021)44 ponownie wezwali władze, aby bez dalszej zwłoki ustosunkowały się do tych wezwań; postanowili powrócić do badania tych spraw na posiedzeniu DH w marcu 2024 r. i poinstruowali sekretariat, aby przygotował drugi projekt rezolucji tymczasowej do przyjęcia na tym posiedzeniu w przypadku braku informacji na temat znaczącego postępu w wykonaniu do dnia 15 grudnia 2023 r.

• **Decyzja z dnia 7 czerwca 2023 r. w sprawie *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce (CM/Del/Dec(2023)1468/H46-20)***

Zastępcy przyjęli Rezolucję Tymczasową CM/ResDH(2023)142.

Rezolucja Tymczasowa (CM/ResDH(2023)142)

1. Komitet Ministrów działając na podstawie art. 46 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, który stanowi, że Komitet czuwa nad wykonywaniem ostatecznych wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: „Konwencja” oraz „Trybunał”).

2. Mając na uwadze ostateczny wyrok przekazany Komitetowi przez Trybunał, w sprawie dotyczącej przede wszystkim naruszenia prawa do sądu ustanowionego przez ustawę, w związku z udziałem w składzie Trybunału Konstytucyjnego, który odrzucił skargę konstytucyjną skarżącej spółki, sędziego M.M., którego to wybór przez Sejm VIII Kadencji obarczony był poważnymi nieprawidłowościami, jakie miały miejsce w szerszym kontekście kolejnych reform sądownictwa, zmierzających do osłabienia niezależności sędziowskiej w Polsce.
3. Przypominając, że obowiązki Pozwanego państwa, wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji łączą się nie tylko z wypłatą słusznego zadośćuczynienia przyznanego przez Trybunał, ale także z wdrożeniem, jeżeli zajdzie taka potrzeba, indywidualnych środków zmierzających do postawienia skarżącego, w możliwie szerokim zakresie, w takiej sytuacji, w jakiej by się znajdował, gdyby nie zostały naruszone wymogi konwencyjne, tak aby osiągnąć na ile to możliwe stan *restitutio in integrum*.
4. Z głębokim zaniepokojeniem odnotowując, że Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 24 listopada 2021 r., w sprawie K 6/21 stwierdził, że art. 6 ust. 1 Konwencji, w wykładni Trybunału przyjętej w wyroku Xero Flor, jest niezgodny z polską Konstytucją; jak również, że wyrok Xero Flor jest pozbawiony przymiotu wykonalności, jako że rzekomo został przyjęty przez Trybunał działający *ultra vires*.
5. Przypominając, że w raporcie Sekretarza Generalnego Rady Europy, opracowanym w trybie art. 52 Konwencji (SG/Inf(2022)39) wskazano, że w wyniku stwierdzonej w wyroku K 6/21 niekonstytucyjności, obowiązek zapewnienia przez Polskę prawa do rzetelnego procesu sądowego przed niezawisłym i bezstronnym sądem ustanowionym ustawą, wszystkim osobom podlegającym jej jurysdykcji, nie został wypełniony; nadto, że wdrażając zobowiązania międzynarodowe wynikające z art. 1, art. 6 ust. 1 oraz art. 32 Konwencji Polska miała obowiązek zagwarantować, że jej prawo wewnętrzne będzie interpretowane, a w razie potrzeby nowelizowane, w taki sposób, aby uniknąć powtórzenia tych samych naruszeń, jak tego wymaga art. 46 Konwencji.
6. Podkreślając, że konieczne jest przedsięwzięcie niezwłocznych działań naprawczych, zapewniających że skład Trybunału Konstytucyjnego będzie zgodny z prawem, poprzez umożliwienie orzekania prawidłowo wybranym sędziom oraz odsunięcie od orzekania tych sędziów, których wyboru nie można uznać za zgodny z prawem, nadto odniesienia się statusu orzeczeń przyjętych w sprawach skarg konstytucyjnych, z udziałem nieprawidłowo wybranego sędziego lub sędziów, jak i przyjęcie środków zapobiegających w przyszłości niepożądanemu wpływowi zewnętrznemu na proces powoływania sędziów Trybunału Konstytucyjnego.

PODKREŚLIŁ, że wypełnienie przez Polskę dobrowolnie przyjętych zobowiązań, wynikających z art. 46 Konwencji, tj. przestrzegania wyroków Trybunału jest wiążące i bezwarunkowe, niezależnie od przeszkód jakie mogą zaistnieć w krajowym porządku prawnym.

WYRAZIŁ GŁĘBOKI ŻAL w stosunku do obecnego stanowiska władz, które przywołuje orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2021 r. w sprawie K 6/21, jako przeszkodę w przyjęciu adekwatnych środków o charakterze generalnym.

WEZWAŁ PONOWNIE władze do zrewidowania swojego stanowiska i niezwłocznego przedstawienia propozycji dotyczących środków niezbędnych do wdrożenia tegoż wyroku, a zwłaszcza konieczności zapewnienia, że Trybunał Konstytucyjny złożony jest z prawidłowo wybranych sędziów, nadto odniesienia się do statusu orzeczeń wydanych z udziałem sędziego lub sędziów nieprawidłowo wybranych oraz zaproponowania środków zapobiegających niepożądanemu wpływowi z zewnątrz, na powoływanie sędziów w przyszłości.

NADTO WEZWAŁ JE do wszechstronnego zbadania możliwości przywrócenia skarżącej spółce, w możliwie szerokim zakresie, stanu *restitutio in integrum*.

ZDECYDOWAŁ powrócić do badania niniejszej sprawy na 1483 posiedzeniu (w grudniu 2023 r.) (DH) w świetle informacji, które władze przedłożą do dnia 15 września 2023 r.

• **Decyzja z dnia 7 czerwca 2023 r. w grupie spraw *Reczkowicz p. Polsce, Broda i Bojara p. Polsce* oraz *Grzęda p. Polsce* (CM/Del/Dec(2023)1468/H46-18)**

Zastępcy

1. Przypomnieli, że sprawy te dotyczą reform podważających niezależność sądownictwa w polsce, które w szczególności skutkowały: naruszeniami prawa do sądu ustanowionego ustawą, gdyż sprawy skarżących były rozpatrywane przez sędziów powołanych po marcu 2018 r. W różnych izbach sądu najwyższego w wadliwej procedurze z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa („KRS”), której brakowało niezależności (grupa *reczkowicz*); brakiem kontroli sądowej przedwczesnego zakończenia kadencji skarżących jako wiceprezesów sądu okręgowego na podstawie przepisów tymczasowych (*Broda i Bojara*) lub przedwczesnego wygaśnięcia *ex lege* mandatu skarżącego jako sędziego – członka KRS (*Grzęda*).
2. Ponownie wyrazili swoje poważne zaniepokojenie w związku z ciągłym powoływaniem się przez władze na wyrok trybunału konstytucyjnego w sprawie k 7/21, w którym uznał on za częściowo niezgodny z konstytucją art. 6 Ust. 1 Konwencji w interpretacji europejskiego trybunału w rozpatrywanych sprawach; przypomnieli, że takie podejście jest sprzeczne nie tylko z dobrowolnie przyjętym przez polską obowiązkiem przestrzegania ostatecznego wyroku trybunału wynikającym z art. 46 Konwencji, ale także wynikającym z art. 1 Obowiązkiem polski do zabezpieczenia praw i wolności określonych w konwencji, autorytatywnie interpretowanych przez europejski trybunał na podstawie art. 32.
3. Ponownie stanowczo podkreślili bezwarunkowy obowiązek polski wykonywania wyroków trybunału w tych sprawach, niezależnie od wszelkich przeszkód istniejących w krajowym systemie prawnym, w tym orzecznictwie trybunału konstytucyjnego.

W zakresie środków indywidualnych

4. Odnotowali z zadowolenie wypłatę zadośćuczynienia w sprawie *dolińska-ficek i ozimek* w odniesieniu do skarżącego pana ozimka, oraz w sprawie *grzęda*, oraz informacje od władz, że pozostałe płatności w sprawie *Dolińska-Ficek i Ozimek* w odniesieniu do skarżącej pani *dolińska-ficek* oraz w sprawie *Advance Pharma* **są procedowane; zaprosili je [władze], aby przekazali informacje czy w sprawach *Reczkowicz* i *Dolińska-Ficek i Ozimek*, skarżący wnosili o wznowienie postępowań krajowych oraz o wszelkich zmianach w odniesieniu do wniosku o wznowienie złożonego w sprawie *Advance Pharma*, w tym o tym, czy panel sn podejmujący decyzję w sprawie tego wniosku składa się z sędziów powołanych na podstawie wadliwych procedur.**
5. Zauważyli, że skoro prawo krajowe w dalszym ciągu nie pozwala na kontrolę przez organ sprawujący funkcje sądowe zwolnienia skarżących w sprawie *broda i bojara* oraz przedwczesnego wygaśnięcia *ex lege* kadencji skarżącego jako sędziego – członka KRS w sprawie *grzęda*, środki indywidualne w tych sprawach wydają się być powiązane ze środkami ogólnymi.

W zakresie środków generalnych

6. Z głębokim żalem zauważyli, że reforma legislacyjna ze stycznia 2023 r., Oczekująca na rewizję konstytucyjną, nie uwzględniła głównych wymogów związanych z wykonaniem grupy *reczkowicz*; w szczególności, że przeniesienie spraw dyscyplinarnych sędziów z izby odpowiedzialności zawodowej sądu najwyższego (SN) do naczelnego sądu administracyjnego (nsa) nie zapobiega ryzyku naruszenia prawa do sądu ustanowionego ustawą, jako znaczna część sędziów nsa została powołana na wniosek KRS także po marcu 2018 r.; Zauważyli także, że powyższa reforma nie wprowadziła odpowiednich ram badania legalności nominacji sędziowskich i nie usunęła całego ryzyka odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów stosujących wymogi art. 6 Konwencji.
7. Wyrazili **głębokie zaniepokojenie faktem, że władze w dalszym ciągu podejmują niepokojące kroki w stosunku do sędziów kwestionujących status innych, nieprawidłowo powołanych sędziów, jednocześnie powołując się na wyrok trybunału konstytucyjnego w sprawie k 7/21**

odmawiający zastosowania środków tymczasowych wskazanych przez trybunał europejski w takich sprawach.

8. Przypomnieli ustalenia europejskiego trybunału w grupie *Reczkowicz*, że głównym problemem leżącym u podstaw naruszenia art. 6 Było powołanie sędziów na wniosok KRS utworzonej na podstawie kwestionowanych ram prawnych z 2017 r., Co pozbawiło polskie sądownictwo prawa wybierania sędziowskich członków KRS i umożliwienie ingerencji władzy wykonawczej i ustawodawczej w powoływanie sędziów; oraz że problem ten systematycznie wpływa na powoływanie sędziów wszystkich typów sądów, co może skutkować potencjalnie wielokrotnymi naruszeniami prawa do „niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą”; w związku z tym ubolewali nad stanowiskiem władz polskich, które odrzucają potrzebę podjęcia działań naprawczych w odniesieniu do składu KRS oraz statusu nieprawidłowo powołanych sędziów i ich orzeczeń.
9. Nawoływali władze do szybkiego opracowania środków mających na celu: (i) przywrócenie niezależności KRS poprzez wprowadzenie przepisów gwarantujących polskiemu sądownictwu prawo do wyboru sędziowskich członków KRS; (ii) zajęcie się statusem wszystkich sędziów powołanych w wyniku wadliwych postępowań z udziałem KRS w składzie po marcu 2018 r. Orzeczeń wydanych przy ich udziale; (iii) zapewnienie skutecznej kontroli sądowej uchwał KRS w sprawie proponowanych prezydentowi rp nominacji sędziowskich, w tym sędziów sądu najwyższego, z poszanowaniem także skutku zawieszającego toczącej się kontroli sądowej; (iv) zapewnienie zbadania kwestii, czy prawo do sądu ustanowionego na mocy ustawy było przestrzegane, bez żadnych ograniczeń lub sankcji za stosowanie wymogów konwencji.
10. Z zaniepokojeniem odnotowali niezmiennie stanowisko władz w sprawie *Broda i Bojara*, że w celu wykonania niniejszego wyroku nie są potrzebne żadne środki o charakterze ogólnym, ponieważ odpowiednie przepisy, które umożliwiały zwolnienie skarżących, nie mają już zastosowania, a także zauważyli, że w procedurze w przypadku odwoływania prezesów sądów krajowych w dalszym ciągu brakuje wystarczających gwarancji; wezwali władze do opracowania środków chroniących prezesów i wiceprezesów sądów przed arbitralnym odwołaniem, w tym poprzez wprowadzenie kontroli sądowej
11. Zwrócili się do nich, w odniesieniu do sprawy *Grzęda*, o niezwłoczne przedstawienie wyników refleksji na temat środków niezbędnych do zapewnienia bezpieczeństwa kadencji sędziów KRS, w szczególności poprzez umożliwienie niezależnemu organowi sądowemu kontroli legalności wszelkich środków skutkujących skróceniem kadencji członków sędziów KRS, w tym wygaśnięciem mandatu *ex lege*.
12. Nawoływali władze do niezwłocznego przedstawienia informacji we wszystkich powyższych aspektach i poinstruowali sekretariat, w przypadku braku istotnych informacji na temat postępów w realizacji grupy spraw *reczkowicz i broda i bojara* do dnia 15 września 2023 r., Przygotować projekt rezolucji tymczasowej do rozpatrzenia na 1483 posiedzeniu (grudzień 2023 r.).

• Decyzja z dnia 21 września 2023 r. w grupie spraw *Al Nashiri p. Polsce (CM/Del/Dec(2023)1475/H46-23*),

Zastępcy

1. Przypominając, że w przedmiotowych wyrokach Europejski Trybunał, w oparciu o przepisy Konwencji, mając na względzie wiedzę i zaangażowanie władz Polski, uznał jej odpowiedzialność za wdrażanie programu CIA dotyczącego „Szczególnie Ważnych Więźniów” oraz orzekł o poważnym naruszeniu przez Polskę kilku praw wynikających z Konwencji w kontekście operacji „przekazania w trybie nadzwyczajnym”, która to operacja umożliwiła władzom Stanów Zjednoczonych nielegalne poddanie skarżących jurysdykcji Stanów Zjednoczonych.

W odniesieniu do środków indywidualnych

2. Przypomnieli następnie, z najgłębszym zaniepokojeniem, że konsekwencje naruszeń konwencji wobec skarżących nie zostały zniesione, w szczególności w odniesieniu do pana al nashiriego, któremu w dalszym ciągu grozi kara śmierci w postępowaniu przed komisją wojskową stanów zjednoczonych, które to postępowanie pozostaje na etapie przedprocesowym od ponad 15 lat, zaś pan abu zubaydah pozostaje w „areszcie na czas nieokreślony” od 2002 r. Bez postawienia zarzutów i bez ochrony przed arbitralnym traktowaniem.
3. Podkreślili, że ich sytuacja budzi naglące obawy humanitarne, o czym świadczą również niedawne ustalenia ciał eksperckich organizacji narodów zjednoczonych, w szczególności fakt, że tortury i złe traktowanie, jakich doświadczyli ze strony CIA, pozbawiły ich możliwości skutecznego partycypowania w prawie do obrony oraz uzyskania sprawiedliwego procesu, gdyby kiedykolwiek miało do niego dojść, jak również, że kumulatywne warunki ich przedłużającego się osadzenia oraz inne czynniki związane z arbitralnością przetrzymywania w ośrodku zatrzymań w Guantanamo stanowią okrutne, nieludzkie i poniżające traktowanie, co może również wypełniać prawną definicję tortur.
4. Z zadowoleniem przyjęli prowadzone na wysokim szczeblu działania władz polskich, mające na celu uzyskanie gwarancji dyplomatycznych w związku z poważnym ryzykiem, na jakie narażeni są skarżący, poprzez podniesienie tej kwestii na spotkaniu ministra spraw zagranicznych polski z sekretarzem stanu stanów zjednoczonych, jak również działań na rzecz urzeczywistnienia deklaracji rządu stanów zjednoczonych, złożonej w federalnym sądzie apelacyjnym w styczniu 2022 r., Dotyczącej wyeliminowania ryzyka rażącej niesprawiedliwości, do jakiej mogłoby dojść w przypadku użycia dowodów uzyskanych w drodze tortur lub innych form nieludzkiego traktowania w postępowaniu przed komisją wojskową.
5. Ponownie wyrazili swoje głębokie zaniepokojenie utrzymującą się odmową władz stanów zjednoczonych w odniesieniu do wniosków o udzielenie zapewnień dyplomatycznych, w zakresie poważnych ryzyk, na jakie narażeni są skarżący.
6. Wyrazili zdecydowane poparcie dla dalszych działań, zamierzonych przez władze polskie, mających na celu wyeliminowanie zagrożeń zidentyfikowanych w wyrokach.
7. Zachętili władze do poinformowania komitetu o swoim zapatrywaniu, czy mając na uwadze obecną sytuację skarżących, wynikającą ze wspomnianych ustaleń ciał eksperckich organizacji narodów zjednoczonych, uznają za konieczne lub wskazane zmianę środka ciężkości reprezentacji, w kontaktach z władzami stanów zjednoczonych.
8. Przypomnieli raz jeszcze, że stany zjednoczone mają status obserwatora przy radzie europy i jako takie podzielają jej ideały i wartości oraz że wspomniany status i wartości zachęcają do współpracy; w związku z tym wezwali je do ponownego zweryfikowania swojego stanowiska i przedłożenia oczekiwanych zapewnień oraz informacji lub przedsięwzięcia równoważnych środków.
9. Mając na uwadze niecierpiące zwłoki względy, wezwali władze pozostałych państw członkowskich rady europy oraz sekretarza generalnego do omówienia sytuacji skarżących w ich kontaktach z władzami stanów zjednoczonych; zwrócili się do sekretarza generalnego o przekazanie tej decyzji stałemu obserwatorowi stanów zjednoczonych przy radzie europy.
10. W odniesieniu do śledztwa krajowego odnotowali z zainteresowaniem, że zawieszona wcześniej część śledztwa została wznowiona, wyrazili jednak zaniepokojenie, że władze w dalszym ciągu nie przedstawiły decyzji o jego częściowym umorzeniu oraz że niedawno przekazane informacje nie zawierały elementów mogących rozwiązać obawy komitetu dotyczące braku odpowiednich i wystarczających działań śledczych, mających na celu urzeczywistnienie maksymalnej możliwej restytucji; ponownie podkreślili, że tajemnica śledztwa nie powinna stanowić przeszkody w pełnieniu przez nich roli nadzorczej zgodnie z art. 46 I zdecydowanie wezwali władze, aby przekazały wymagane informacje.

11. Przypomnieli, że społeczeństwo ma uzasadnione prawo do pozyskiwania informacji o śledztwie i jego wynikach, co odgrywa kluczową rolę w utrzymywaniu zaufania co do przestrzegania przez polską zasad praworządności; ponownie nalegali, aby władze z własnej inicjatywy informowały opinię publiczną, w stopniu nienaruszającym bezpieczeństwa narodowego, o zakresie przedmiotowym śledztwa i powodach jego częściowego umorzenia.

W odniesieniu do środków generalnych

12. Zauważyli, że informacje przekazane dotychczas przez władze nie rozwiały obaw wynikających ze spostrzeżenia europejskiego trybunału, że sprawy te ujawniły „bardziej ogólny problem demokratycznego nadzoru nad służbami specjalnymi”; zdecydowanie wezwali, aby władze udzieliły wszelkich wyjaśnień, o które zwrócił się w tym zakresie komitet, w szczególności dotyczących gwarancji efektywnie wdrożonych od czasu zaistnienia niniejszego stanu faktycznego, w tym odnoszących się do nadzoru parlamentarnego, tak aby zapewnić rzeczywisty oraz skuteczny demokratyczny nadzór nad tajnymi służbami w celu zapobiegnięcia podobnym naruszeniom.
13. Odnotowali z najgłębszym zaniepokojeniem, że informacje przekazane przez władze nie odpowiadają na większość problemów wskazanych w rezolucji tymczasowej cm/resdh(2022)353; podkreślili bezwarunkowy obowiązek polski pełnego, skutecznego i niezwłocznego stosowania się do wyroków trybunału, ponownie wezwali władze, aby bez dalszej zwłoki zadośćuczyniły tym wezwaniom; w powyższym kontekście nalegali, aby władze, na wysokim szczeblu, rozpoczęły konsultacje z sekretariatem w celu zbadania możliwych rozwiązań nierozstrzygniętych jeszcze kwestii.
14. Zobowiązali władze do przedstawienia informacji w przedmiocie wszystkich pozostających pytań najpóźniej do 15 marca 2024 r. Oraz zdecydowali o ponownym poddaniu tej sprawy badaniu w czasie posiedzenia dh w czerwcu 2024 r.

• **Decyzja z dnia 21 września 2023 r. w grupie spraw *Bąk, Majewski i Rutkowski p. Polsce* (CM/Del/Dec(2023)1475/H46-24)**

Zastępcy

1. Przypomnieli, że przedmiotowe sprawy dotyczą przewlekłości postępowań karnych oraz cywilnych, jak również określonych problemów w funkcjonowaniu krajowego środka odwoławczego w tym zakresie.

W odniesieniu do środków indywidualnych

2. Wezwali polskie władze do kontynuacji administracyjnego monitoringu postępowań, które nadal są prowadzone oraz zachęcili je do niezmiennego informowania komitetu o wszelkich nowych zdarzeniach w tym zakresie; odnotowali że żadne środki indywidualne nie są niezbędne w sprawie *bieliński*, jak również, w sprawach powtarzalnych *Gąsiorowski, Piątkowski, Gowin, Janusz Dudek i inni* oraz *Kazimierz Ryba*, nadto przyjęli rezolucje końcowe cm/resdh(2023)262 oraz cm/resdh(2023)263 w pięciu powtarzalnych sprawach;

W odniesieniu do środków generalnych

3. Z zainteresowaniem przyjęli informację o bieżących i postępujących zmianach legislacyjnych, mających na celu ograniczenie zakresu jurysdykcji sądów krajowych, zapewnienia lepszego rozdziału spraw, przeniesienia kompetencji z sędziów na pracowników sądów oraz rozwiązywania problemów związanych z biegłymi sądowymi, jak również na temat planów wprowadzenia przez władze innych zmian w procedurach sądowych; wezwali je do niezwłocznego zakończenia prac nad przyjęciem projektu nowelizacji ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych, mającej na celu zreformowanie systemu biegłych sądowych oraz informowanie komitetu o postępach prac legislacyjnych.

4. Z niepokojem zauważyli jednak, że władze nie przedstawiły dotychczas globalnej strategii w zakresie niezbędnych reform przyczyniających się do poprawy efektywności wymiaru sprawiedliwości w polsce; ponownie wezwali je aby przedstawiły kompleksową ocenę praktycznego i konkretnego wpływu już wdrożonych środków, wraz z wnioskami co do potrzeby dalszych reform.
5. Z żalem odnotowali, że władze nie przekazały żadnych nowych informacji na temat liczby rzeczywiście orzekających sędziów, ani szczegółowego wskazania aktualnej liczby wolnych stanowisk sędziowskich oraz liczby sędziów oddelegowanych do wykonywania zadań administracyjnych, celem umożliwienia wnikliwej oceny dostępnych zasobów oraz możliwości polskiego wymiaru sprawiedliwości w rozwiązywaniu problemu przewlekłości postępowań sądowych; wezwali je do przedstawienia powyższych informacji oraz stanowiska, czy uważają obecną liczbę stanowisk sędziowskich za wystarczającą, a także do przekazania podobnych informacji w odniesieniu do liczby personelu pomocniczego, zwłaszcza asystentów oraz sekretarzy sądowych.
6. Wezwali władze do udzielenia informacji, czy przewidują kolejne, legislacyjne lub inne, środki, mające na celu rozwiązanie problemów związanych z nierównym podziałem i kumulacją wybranych kategorii spraw w największych sądach, co stanowiło źródło naruszenia w sprawie *Bieliński p. Polsce*; zwrócili się do nich o przedłożenie informacji, czy oprócz zmian legislacyjnych wprowadzono lub przewidziano implementację rozwiązań praktycznych, zwłaszcza w zakresie szkoleń, mających na celu poprawę zarządzania sprawami albo zagwarantowania lepszej organizacji procesów.
7. Z żalem zauważyli, że ograniczone statystyki dostarczone przez władze, dotyczące jedynie 2021 r. oraz pierwszej połowy 2022 r., nie pozwoliły na kompleksową ocenę trwałości tendencji w zakresie liczby nowych, rozstrzygniętych i oczekujących na rozstrzygnięcie spraw oraz średniej długości postępowań w poszczególnych kategoriach spraw. Wezwali władze do niezwłocznego przedstawienia kompleksowych statystyk obejmujących szersze ramy czasowe i różne rodzaje postępowań, w tym postępowań wymagających szczegółowej analizy sądowej.
8. Wyrazili ubolewanie w związku z faktem, że od czasu ostatniego badania przedmiotowych spraw, nie otrzymano żadnych nowych informacji na temat funkcjonowania krajowego środka odwoławczego, wezwali władze do dalszego monitorowania praktyki stosowania krajowego środka odwoławczego oraz ponaglili je do przedstawienia bez zbędnej zwłoki informacji o wynikach tejże ewaluacji, wraz z oceną potrzeby wdrożenia dodatkowych środków w celu zapewnienia stosowania środka odwoławczego w zgodzie z orzecznictwem europejskiego trybunału.
9. Dodatkowo wezwali władze do przedstawienia informacji o środkach odnoszących się do problemu braku skutecznego środka odwoławczego, ukierunkowanego na kwestionowanie czasu trwania postępowań sądowych, zawieszonych w związku ze skierowaniem pytania prawnego do trybunału konstytucyjnego.
10. Zachęćli władze do kontynuacji bliskiej współpracy z sekretariatem, tak aby wykorzystać wsparcie eksperckie dostępne w ramach rady europy oraz wezwali je, aby przedstawiły dodatkowe informacje na temat wszystkich wyżej wymienionych kwestii w terminie do 31 grudnia 2023 r.

• **Decyzja z dnia 7 grudnia 2023 r. w sprawie *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce (CM/Del/Dec(2023)1483/H46-26)***

Zastępcy

1. przypomnieli, że niniejsza sprawa dotyczy naruszenia prawa do sądu ustanowionego ustawą w związku z udziałem w składzie trybunału konstytucyjnego, który oddalił skargę konstytucyjną skarżącej spółki, sędziego M.M., którego wybór przez sejm ósmej kadencji obarczony był poważnymi uchybieniami występującymi w szerszym kontekście kolejnych reform sądownictwa, mających na celu osłabienie niezawisłości sędziowskiej w polsce, a także naruszenie prawa do sprawiedliwego procesu w związku z niedostatecznym rozpatrzeniem przez sądy krajowe wniosku o skierowanie pytania do trybunału konstytucyjnego w sprawie konstytucyjności ustawodawstwa wtórnego

W zakresie środków indywidualnych

2. Wyrazili głęboki żal z powodu braku dokładnego zbadania przez władze możliwych opcji zapewnienia przywrócenia stanu poprzedniego skarżącej spółce w maksymalnym możliwym zakresie i nalegali, aby bez dalszej zwłoki [władze] przekazały komisji wynik takiego badania.

W zakresie środków generalnych

3. Ponownie wyrazili głębokie ubolewanie z powodu ciągłego i błędnego powoływania się przez władze na wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie k 6/21 jako na przeszkodę w wykonywaniu oraz na argument, że trybunał europejski przekroczył swoje uprawnienia prawne, wydając wyrok w sprawie xero flor; przypomnieli w tym kontekście o bezwarunkowym obowiązku polski pełnego, skutecznego i niezwłocznego zastosowania się do wyroków trybunału, niezależnie od wszelkich barier, które mogą istnieć w krajowych ramach prawnych.
4. Odnotowali również z głębokim żalem brak odpowiedniej reakcji na rezolucje tymczasową cm/resdh(2023)142 i ponownie wezwali władze do szybkiego opracowania i przyjęcia środków mających na celu uniknięcie podobnych naruszeń prawa do sądu ustanowionego na mocy ustawy, które: (i) zapewniają zgodny z prawem skład trybunału konstytucyjnego, umożliwiając dopuszczenie do składu trybunału trzech sędziów wybranych w październiku 2015 r. i sprawowanie ich funkcji do końca dziewięcioletniej kadencji, wykluczając jednocześnie ze składu sędziów wybranych nieprawidłowo; (ii) zajmą się statusem orzeczeń już wydanych w sprawach dotyczących skarg konstytucyjnych z udziałem sędziego(ów) powołanego(-ych) nieprawidłowo; oraz (iii) są w stanie zapobiec niepożądanemu wpływowi zewnętrznemu na powoływanie sędziów w przyszłości.
5. Nalegali, aby władze rozpoczęły konsultacje na wysokim szczeblu z sekretariatem w celu zbadania możliwych rozwiązań umożliwiających wykonanie niniejszego wyroku.
6. Zwrócili się do władz o dostarczenie informacji we wszystkich powyższych kwestiach do dnia 15 marca 2024 r. i podjęli decyzję o wznowieniu rozpatrywania tej sprawy na jednym ze spotkań dh w 2024 r.

• **Decyzja z dnia 7 grudnia 2023 r. w grupie spraw *Reczkowicz p. Polsce, Broda i Bojara oraz Grzęda p. Polsce (CM/Del/Dec(2023)1483/H46-25)***

Zastępcy

1. Przypomnieli, że sprawy te dotyczą reform dezawuuujących niezależność sądownictwa w Polsce, które skutkowały w szczególności: naruszeniami prawa do sądu ustanowionego ustawą, gdyż sprawy skarżących były rozpatrywane w różnych izbach Sądu Najwyższego, przez sędziów powołanych po marcu 2018 r., w wadliwej procedurze przed Krajową Radą Sądownictwa („KRS”), której brakowało niezawisłości (grupa spraw *Reczkowicz*), jak i przedwczesnym wygaszeniem mandatu skarżących na stanowiskach wiceprezesów sądu okręgowego, w oparciu o przepisy tymczasowe (*Broda i Bojara*) lub przedwczesnym wygaszeniu *ex lege* mandatu skarżącego jako sędziowskiego członka KRS (*Grzęda*), bez jakiegokolwiek możliwości skorzystania z kontroli sądowej.
2. Przyjęli rezolucje tymczasową cm/resdh(2023)487 dotyczącą grupy spraw *Reczkowicz* oraz sprawy *Broda i Bojara*.
3. Przypomnieli, że środki indywidualne w przypadku sprawy *grzęda* wydają się być powiązane ze środkami o charakterze generalnym, jako że przedwczesne zakończenie *ex lege* kadencji sędziowskiego członka KRS w dalszym ciągu pozostaje wyłączone spod kontroli sądowej; odnotowali z głębokim żalem, że władze nie przekazały żadnych informacji na temat postępów w opracowywaniu lub przyjęciu środków generalnych w tejże sprawie oraz ponownie podkreślili potrzebę opracowania i przyjęcia środków gwarantujących sądową kontrolę wygaszania *ex lege* kadencji sędziowskich członków KRS.

4. Ponagliłi władze do przedstawienia informacji nt. wszystkich ww. zagadnień, jak również tych zidentyfikowanych w rezolucji tymczasowej cm/resdh(2023)487 w terminie do 15 marca 2024 r. oraz zdecydowali o powrocie do badania wszystkich tych spraw na jednym ze swoich posiedzeń w 2024 r.

Rezolucja tymczasowa (CM/ResDH(2023)487)

Komitet ministrów, na zasadach określonych w art. 46 ust. 2 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, który stanowi, iż komitet nadzoruje wykonywanie ostatecznych wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (zwanym dalej „Konwencją” oraz „Trybunałem”),

Mając na uwadze ostateczne wyroki wydane w przedmiotowych sprawach, przekazane komitetowi przez trybunał, dotyczące w szczególności reform podważających niezależność sądownictwa w polsce, które skutkowały przede wszystkim: naruszeniami prawa do sądu ustanowionego na mocy ustawy, jako że w sprawy skarżących były prowadzone w różnych izbach sądu najwyższego, przez sędziów powołanych po marcu 2018 r., W ramach wadliwej procedury, z udziałem pozbawionej niezależności Krajowej Rady Sądownictwa („KRS”) (grupa *Reczkowicz*); jak i przedwczesnego zakończenia kadencji skarżących na stanowiskach wiceprezesów sądu okręgowego w oparciu o przepisy tymczasowe (*Broda i Bojara*), bez możliwości skorzystania z kontroli sądowej.

Przypominając z poważnym zaniepokojeniem wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 marca 2022 r. W sprawie K 7/21, w którym stwierdził, że wykładnia art. 6 ust. 1 Konwencji dokonana przez europejski trybunał w przedmiotowych wyrokach jest niezgodna z polską konstytucją; oraz że uznał te wyroki za pozbawione wykonalności, ponieważ zostały wydane rzekomo przez Europejski Trybunał działający *ultra vires*.

Przypominając, że raport Sekretarza Generalnego Rady Europy wydany w oparciu o art. 52 Konwencji (SG/Inf(2022)39) wskazuje, iż w wyniku stwierdzenia niekonstytucyjności w wyroku w sprawie K 7/21, wynikające dla polski z konwencji zobowiązanie, polegające na zapewnieniu każdemu podlegającemu jej jurysdykcji prawa do rzetelnego procesu sądowego, prowadzonego przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą nie zostało wypełnione; oraz że w celu zapewnienia realizacji swoich zobowiązań międzynarodowych wynikających z art. 1, art. 6 ust. 1 oraz art. 32 Konwencji, Polska miała obowiązek zagwarantować, że jej prawo wewnętrzne będzie interpretowane i, w razie potrzeby, zmieniane w taki sposób aby uniknąć powtórzenia się tych samych naruszeń, zgodnie z wymogami art. 46 Konwencji.

Odnotowując z zainteresowaniem, że we wszystkich omawianych sprawach wypłacono słuszne zadośćuczynienie, lecz zauważając z żalem, że władze nie przedłożyły żadnych innych istotnych informacji na temat środków indywidualnych, w szczególności nie odniosły się do możliwości zbadania wniosku o wznowienie postępowania w następstwie skarg konwencyjnych w grupie spraw *Reczkowicz*, ani środków indywidualnych w sprawie *Broda i Bojara*, które wydają się być powiązane ze środkami o charakterze generalnym.

Przypominając, że głównym problemem prowadzącym do naruszenia art. 6 W grupie spraw *Reczkowicz* było powołanie sędziów na wniosek KRS utworzonej po marcu 2018 r., W oparciu o przepisy z 2017 r., Co pozbawiło przedstawicieli polskiego sądownictwa prawa do wyboru sędziowskich członków KRS i umożliwiło ingerencję władzy wykonawczej oraz ustawodawczej w powoływanie sędziów; jak i że problem ten systematycznie wpływa na proces powoływania sędziów wszystkich rodzajów sądów, co może skutkować potencjalnie wielokrotnymi naruszeniami prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą.

Przypominając, w odniesieniu do sprawy *Broda i Bojara*, że w procedura odwoływania (vice)prezesów sądów krajowych w dalszym ciągu obarczona jest brakiem wystarczających gwarancji przed arbitralnymi zwolnieniami z funkcji, jak i że nie jest poddana kontroli sądowej.

Odnotowując, z głębokim zaniepokojeniem, brak informacji na temat jakiegokolwiek postępu w zakresie opracowania lub przyjęcia środków o charakterze generalnym w grupie spraw *Reczkowicz* oraz w sprawie *Broda i Bojara*, a także odnotowując informację o utrzymującej się, nieprawidłowej procedurze powoływania sędziów, z udziałem wadliwie obsadzonej KRS.

PODKREŚLIŁ raz jeszcze swoje stanowisko, iż polska ma bezwarunkowy, wynikający z art. 46 Konwencji, obowiązek pełnego, skutecznego i niezwłocznego stosowania się do ostatecznych wyroków trybunału oraz że do pozwanego państwa należy usunięcie wszelkich przeszkód w krajowym systemie prawnym, jakie mogłyby uniemożliwić naprawianie szkody.

W tym kontekście WYRAZIŁ GŁĘBOKIE UBOLEWANIE, że władze w dalszym ciągu powołują się na wyrok trybunału konstytucyjnego w sprawie K 7/21 jako przeszkodę w przyjęciu odpowiednich środków o charakterze generalnym.

PONOWNIE WZYWAŁ władze do niezwłocznego opracowania środków mających na celu: (i) przywrócenie niezależności KRS poprzez wprowadzenie przepisów gwarantujących przedstawicielom polskiego sądownictwa prawo do wyboru sędziowskich członków KRS; (ii) odniesienie się do statusu wszystkich sędziów powołanych w wyniku wadliwych nominacji z udziałem KRS ukonstytuowanej po marcu 2018 r. Oraz orzeczeń wydanych przy ich udziale; (iii) zapewnienie skutecznej kontroli sądowej uchwał KRS, przedstawiających prezydentowi rp propozycje nominacji sędziowskich, w tym sędziów sądu najwyższego, z zastosowaniem także skutku zawieszającego prowadzonej kontroli sądowej; (iv) zapewnienie, że kwestie związane z poszanowaniem prawa do sądu ustanowionego ustawą będą mogły być rozpatrywane bez jakichkolwiek ograniczeń lub sankcji za stosowanie wymogów konwencji; (v) zapewnienie ochrony prezesów i wiceprezesów sądów przed arbitralnymi odwołaniami, w tym poprzez wprowadzenie kontroli sądowej.

PONOWNIE ZWRÓCIŁ SIĘ do władz o przedłożenie oczekiwanych przez komitet informacji, dotyczących wznowienia postępowania krajowego, będącego przedmiotem sprawy w grupie *Reczkowicz*.

ZACHĘCIŁ władze do rozpoczęcia, na wysokim szczeblu, konsultacji z sekretariatem w celu zbadania możliwych rozwiązań w zakresie wykonania wyroków w tychże sprawach.

• **Decyzja z dnia 7 grudnia 2023 r. w sprawie *Żurek p. Polsce i Juszczyzyn p. Polsce* (CM/Del/Dec(2023)1483/H46-24)**

Zastępcy

1. Przypomnieli, że sprawa *Żurek* dotyczyła działań mających na celu zastraszenie sędziego, w związku z jego przekonaniami, wyrażanymi w obronie praworządności i niezawisłości sędziowskiej, jak również w związku z brakiem sądowej kontroli przedwczesnego wygaszenia *ex lege* sędziowskiego mandatu członka Krajowej Rady Sądownictwa (KRS); przypomnieli także, że sprawa *Juszczyzyn* dotyczyła zawieszenia sędziego przez Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego z oczywiście nieuzasadnionych i niemożliwych do przewidzenia przesłanek, których głównym celem miało być ukaranie go i zniechęcenie do dokonywania oceny statusu sędziów powołanych w wadliwych procedurach, na podstawie uchwał KRS wydanych w składzie ukonstytuowanym po marcu 2018 r., a także naruszenie jego prawa do sądu ustanowionego ustawą.
2. Wyrazili głębokie ubolewanie w związku z błędnym i niezmiennym powoływaniem się przez władze na wyrok Trybunału Konstytucyjnego, wydany w sprawie K 7/21, jako przeszkodę w procesie wykonywania; przypomnieli, że takie stanowisko jest sprzeczne z dobrowolnie przyjętymi przez Polskę zobowiązaniami, wynikającymi z art. 46 Konwencji, tj. do przestrzegania ostatecznego wyroku Trybunału, jak również, na mocy art. 1, do zabezpieczenia praw i wolności określonych w Konwencji, poddawanych wykładni przez Europejski Trybunał na podstawie art. 32; ponownie stanowczo podkreślili bezwarunkowy obowiązek pełnego, skutecznego i niezwłocznego stosowania się przez

Polskę do wyroków Trybunału, niezależnie od jakichkolwiek barier, które mogą zaistnieć w krajowym porządku prawnym.

W odniesieniu do środków indywidualnych

3. W zakresie sprawy *Żurek* odnotowali, że środki indywidualne odnoszące się do braku środka odwoławczego, dotyczącego wygaszenia jego kadencji jako członka KRS, wydają się być powiązane ze środkami o charakterze generalnym; zwrócili się do władz o wyjaśnienie, czy wszystkie negatywne konsekwencje naruszenia prawa do wolności słowa skarżącego zostały już usunięte oraz czy jest on nadal narażony na działania odwetowe, a także, w razie potrzeby, o położenie kresu takim działaniom i przywrócenie w pełni stanu *restitutio in integrum*.
4. Zauważyli, że choć o decyzja zawieszeniu skarżącego w sprawie *Juszczyszyn* została uchylona, to jego indywidualna sytuacja nie została w pełni sanowana; ponaglili władze, aby natychmiast zapewniły skarżącemu pełne przywrócenie stanu *restitutio in integrum* poprzez położenie kresu wszelkim kontynuowanym działaniom represyjnym, jak również o zatarcie ich negatywnych konsekwencji.

W odniesieniu do środków generalnych

5. Zwrócili się do władz o rozważenie możliwości wdrożenia środków gwarantujących wysoki stopień ochrony wolności wypowiedzi sędziów broniących zasad praworządności i niezawisłości sędziowskiej oraz o niezwłoczne poinformowanie Komitetu o rezultatach ww. rozważań; w tym kontekście zachęcili władze do zaczerpnięcia inspiracji z Opinii Rady Konsultacyjnej Sędziów Europejskich (CCJE) w sprawie wolności wypowiedzi sędziów; przypomnieli, że środki mające zapewnić sądową kontrolę przedwczesnego wygaszenia *ex lege* mandatu sędziowskiego członka KRS zostały zbadane w sprawie *Grzęda*.
6. Zwrócili się do władz o opracowanie środków gwarantujących, iż (i) odpowiedzialność dyscyplinarna w związku z wydaniem orzeczenia sądowego będzie możliwa jedynie w wyjątkowych sytuacjach; podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów będą stosowane i interpretowane w sposób przewidywalny, jak również w postępowaniach zapewniających odpowiednie gwarancje, których czas trwania nie będzie przewlekły; (ii) do czasu przyjęcia środków zapewniających spełnienie przez wszystkie organy sądowe wymogów wynikających z art. 6 Konwencji zbadanych w grupie spraw *Reczkowicz*, decyzje dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów będą podejmowane przez organ spełniający te wymogi.
7. Podkreślili, że ustalenia Trybunału dokonane na podstawie art. 18 w związku z art. 8, tzn. że postępowanie dyscyplinarne przeciwko skarżącemu zostało instrumentalnie wykorzystane do ukrytych celów, wskazują na potrzebę wzmocnienia ochrony przed niewłaściwym wpływem na takie postępowania; wezwali władze do zastanowienia się nad koniecznością szerszej reformy systemu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów w Polsce i ograniczenia wpływu władzy wykonawczej na postępowania dyscyplinarne wobec sędziów, tak aby zapobiec podobnym nadużyciom, uwzględniając jednocześnie bardziej ogólne obawy, wyrażane przez inne organy Rady Europy;
8. Zwrócili się do władz o przekazanie informacji na temat wszystkich wskazanych wyżej kwestii w terminie do 15 marca 2024 r. i podjęli decyzję o wznowieniu badania przedmiotowych spraw na jednym z posiedzeń (DH) w 2024 r.

V. Informacja na temat komunikacji wniesionych do Komitetu Ministrów RE przez uprawnione podmioty

Stosownie do Regulaminu Komitetu Ministrów RE dotyczącego nadzoru nad wykonywaniem wyroków i warunków ugód, Komitet rozpatruje wszelkie komunikacje strony pokrzywdzonej w sprawie zapłaty słusznego zadośćuczynienia lub podjęcia środków indywidualnych (Reguła 9.1). Ponadto Komitet Ministrów jest uprawniony do rozpatrzenia wszelkich komunikacji organizacji pozarządowych, a także krajowych instytucji zajmujących się promocją i ochroną praw człowieka dotyczących wykonania wyroków na podstawie art. 46 ust. 2 Konwencji (Reguła 9.2.). Komunikacje na podstawie Reguły 9.2 są przekazywane przez Sekretariat KM państwu członkowskiemu, którego dotyczą. Jeśli państwo udzieli odpowiedzi w ciągu pięciu dni roboczych, komunikacja i odpowiedź są przekazywane Komitetowi i upubliczniane. Jeżeli w tym terminie nie zostanie udzielona odpowiedź, komunikacja zostanie przekazana Komitetowi Ministrów, lecz nie będzie od razu upubliczniona. Komunikację publikuje się dziesięć dni roboczych po powiadomieniu, wraz z każdą odpowiedzią otrzymaną w tym terminie. Odpowiedź państwa otrzymana po upływie tych dziesięciu dni roboczych jest rozsyłana i publikowana oddzielnie po otrzymaniu.

W okresie sprawozdawczym uprawnione podmioty wniosły do KMRE łącznie 19 komunikacji dotyczących stanu wykonania wyroków wydanych przez ETPC w sprawach przeciwko Polsce (16 komunikacji na podstawie Reguły 9.2 oraz 3 komunikacje na podstawie Reguły 9.1). Zdecydowana większość komunikacji składanych przez uprawnione podmioty dotyczyła procesu wykonywania wyroków w sprawach praworządnościowych w zakresie zarówno środków indywidualnych, jak i generalnych.

Z powyższego można wywnioskować, że ten środek informowania Komitetu przez organizacje pozarządowe lub inne instytucje stojące na straży ochrony praw człowieka o postępach lub ich braku w wykonywaniu orzeczeń przez państwo przyjął się i jest bardzo chętnie przez te podmioty wykorzystywany.

Komunikacje składane są do Komitetu w języku angielskim lub francuskim. W takich też językach udzielana jest przez państwo odpowiedź. Pełne teksty komunikacji zamieszczane są na stronie KMRE oraz w bazie danych HUDOC-EXEC.

Komunikacje dotyczyły następujących wyroków wydanych w polskich sprawach:

1. *Bistieva i inni p. Polsce* (skarga nr 75157/14) – komunikacja przesłana do KMRE przez Helsińską Fundację Praw Człowieka, otrzymana przez rząd w dniu 20 czerwca 2023 r. Komunikacja dotyczyła detencji administracyjnej w ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców, która w ocenie Fundacji nie była stosowana jedynie w wyjątkowych sytuacjach, a najlepiej pojęty interes dziecka był rzadko brany pod uwagę przy wydawaniu decyzji o jej zastosowaniu. Fundacja podnosiła, że prowadzi to do nieproporcjonalnej ingerencji w prawo do poszanowania życia rodzinnego. Rząd udzielił odpowiedzi na tę komunikację w dniu 25 sierpnia 2023 r. (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)784 i odpowiedź rządu dokument nr DH-DD(2023)1014).

2. *Burza p. Polsce* (skarga nr 15333/16) – komunikacja przesłana do KMRE przez Naczelną Radę Adwokacką, otrzymana przez rząd w dniu 2 czerwca 2023 r. Komunikacja dotyczyła przewlekłego stosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztu. W ocenie Rady problem przewlekłości środka ma charakter systemowy, uzasadnienia wniosków o zastosowanie i przedłużenie tymczasowego aresztu mają częstokroć charakter lakoniczny, bez odnoszenia ich do konkretnego stanu faktycznego. Ponadto nie bada się w wystarczającym stopniu możliwości zastosowania środków zapobiegawczych o charakterze wolnościowym, a liczba osób wobec których stosuje się ten środek zwiększyła się znacznie w ostatnich latach. Rząd udzielił odpowiedzi na tę komunikację w dniu 6 września 2023 r. (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)714 i odpowiedź rządu dokument nr DH-DD(2023)1070).
3. *M.K. i inni p. Polsce* (skargi nr 40503/17, 42902/17 oraz 43643/17) – komunikacja przesłana do KMRE przez Helsińską Fundację Praw Człowieka, otrzymana przez rząd w dniu 8 marca 2023 r. W komunikacji Fundacja w szczególności odnosi się do stanowiska Rządu RP przesłanego 26 stycznia 2023 r. do Komitetu Ministrów RE w związku z posiedzeniem Komitetu w formacie ds. praw człowieka. Rząd udzielił odpowiedzi na tę komunikację w dniu 15 lutego 2023 r. (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)334 i odpowiedź rządu dokument nr DH-DD(2023)505).
4. *M.K. i inni p. Polsce* (skargi nr 40503/17, 42902/17 i 43643/17) – komunikacja przesłana do KMRE przez Centrum Praw Podstawowych przy Szkole Hertie w Berlinie oraz Centrum Praw Człowieka Uniwersytetu w Gandawie, otrzymana przez rząd w dniu 27 stycznia 2023 r. W komunikacji autorzy odnieśli się do danych statystycznych dotyczących wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej składanych przez cudzoziemców, aktualnych informacji dotyczących sytuacji na granicy polsko-białoruskiej, orzecznictwa polskich sądów powszechnych i administracyjnych, a także kwestii powtarzającego się nękania i zastraszania obrońców praw człowieka. Rząd udzielił odpowiedzi na tę komunikację w dniu 15 lutego 2023 r. (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)153 i odpowiedź rządu dokument nr DH-DD(2023)212).
5. *M.K. i inni p. Polsce* (skargi nr 40503/17, 42902/17 i 43643/17) – komunikacja przesłana do KMRE przez Stowarzyszenie Interwencji Prawnej oraz Fundację Instytut na rzecz Państwa Prawa, otrzymana przez rząd w dniu 28 lutego 2023 r. W komunikacji autorzy odnieśli się do sytuacji na przejściach granicznych na granicy polsko-białoruskiej w kontekście składania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej. Rząd udzielił odpowiedzi na tę komunikację w dniu 15 lutego 2023 r. (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)290 i odpowiedź rządu dokument nr DH-DD(2023)343).
6. *Tysiąc p. Polsce, R.R. p. Polsce, oraz P. i S. p. Polsce* (skargi nr 5410/03, 27617/04 i 57375/08) – komunikacja przesłana do KMRE przez Centrum Praw Reprodukcyjnych i Fundację na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, otrzymana przez rząd w dniu 19 kwietnia 2023 r. W komunikacji autorzy wskazywali, że władze polskie w szczególności nie przyjęły żadnych wymaganych środków generalnych, nie zapewniły z urzędu monitorowania umów zawartych przez NFZ i skutecznego egzekwowania odpowiedzialności kontraktowej, a statystyki wskazują na brak wykonania wyroków. Ponadto autorzy wskazywali, że regresywne zmiany dotyczące zabiegów przerywania ciąży są sprzeczne z wyrokami ETPC. Rząd udzielił odpowiedzi na tę komunikację w dniu 26 maja 2023 r. (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)525 i odpowiedź rządu dokument nr DH-DD(2023)643).
7. *Tysiąc p. Polsce, R.R. p. Polsce, oraz P. i S. p. Polsce* (skargi nr 5410/03, 27617/04 i 57375/08) – komunikacja przesłana do KMRE przez Europejskie Centrum Prawa i Sprawiedliwości, otrzymana przez rząd w dniu 16 maja 2023 r. W komunikacji autorzy wskazywali, że Polska w znacznej mierze wypełniła swoje zobowiązania wynikające z wyroków ETPC. Wyrazili nadzieję, że Komitet Ministrów RE zakończy wkrótce nadzór nad wykonaniem tych wyroków (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)683).
8. *Rabczewska p. Polsce* (skarga nr 8257/13) – komunikacja przesłana do KMRE przez Helsińską Fundację Praw Człowieka, otrzymana przez rząd w dniu 24 listopada 2023 r. W komunikacji autorzy wskazywali, że władze polskie nie wykonały wyroku w ww. sprawie w zakresie, w jakim dotyczy środków

- generalnych, a w ostatnich latach doszło do znacznego wzrostu ilości postępowań przygotowawczych prowadzonych w związku z podejrzeniem lub zarzutem popełnienia przestępstwa z art. 196 Kodeksu karnego. Rząd udzielił odpowiedzi na tę komunikację w dniu 17 stycznia 2024 r. (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)1486 i odpowiedź rządu dokument nr DH-DD(2024)61).
9. *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 4907/18), *Advance Pharma sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 1469/20), *Dolińska-Ficek i Ozimek p. Polsce* (skargi nr 49868/19 i 57511/19), *Reczkowicz p. Polsce* (skarga nr 43447/19), *Broda i Bojara p. Polsce* (skargi nr 26691/18 i 27367/18), *Grzęda p. Polsce* (skarga nr 43572/18), *Żurek p. Polsce* (skarga nr 39650/18), *Juszczyszyn p. Polsce* (skarga nr 35599/20) – komunikacja przesłana do KMRE przez Helsińską Fundację Praw Człowieka, otrzymana przez rząd w dniu 5 kwietnia 2023 r. W komunikacji HFPC wskazywała w szczególności, że władze polskie nie wykonały ww. wyroków ETPC, a dodatkowo jeszcze podważyły ich obowiązywanie (przytoczono wyroki Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2021 r. oraz 10 marca 2022 r.). To w ocenie Fundacji prowadziło to do znaczącego osłabienia skuteczności krajowego systemu ochrony praw człowieka i praw gwarantowanych Konwencją. Rząd udzielił odpowiedzi na tę komunikację w dniu 20 kwietnia 2023 r. (komunikacja i odpowiedź rządu dokument nr DD-DH(2023)483).
 10. *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 4907/18), *Reczkowicz p. Polsce* (skarga nr 43447/19), *Broda i Bojara p. Polsce* (skargi nr 26691/18 i 27367/18), *Grzęda p. Polsce* (skarga nr 43572/18) – komunikacja przesłana do KMRE przez Naczelną Radę Adwokacką, otrzymana przez rząd w dniu 22 maja 2023 r. W komunikacji Rada wskazywała, że zachodzi podejrzenie, że polski rząd w ogóle nie zamierza wykonać orzeczeń ETPC w ww. sprawach i odniosła się do nowo wprowadzonego testu niezawisłości i bezstronności sędziego. (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)679).
 11. *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 4907/18) – komunikacja przesłana do KMRE przez Helsińską Fundację Praw Człowieka, otrzymana przez rząd w dniu 24 maja 2023 r. W komunikacji Fundacja wskazywała, że zachodzi konieczność wyłączenia z orzekania w Trybunale Konstytucyjnym osób, które zostały wybrane na obsadzone wcześniej stanowiska sędziowskie. Należy zapewnić możliwość wznowienia postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawach, w których orzeczenia zostały wydane z udziałem niewłaściwie wybranych osób, należy uregulować prawnie status orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, wydanych z udziałem nieprawidłowo wybranych osób oraz wskazane jest zreformowanie procedury wyboru sędziów do Trybunału Konstytucyjnego tak, aby zapewnić ich niezależność od zewnętrznych wpływów, w szczególności od wpływów politycznych (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)682).
 12. *Broda i Bojara p. Polsce* (skargi nr 26691/18 i 27367/18), *Reczkowicz p. Polsce* (skarga nr 43447/19), *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 4907/18) i *Dolińska-Ficek i Ozimek p. Polsce* (skargi nr 49868/19 i 57511/19) – komunikacja przesłana do KMRE przez Europejskie Stowarzyszenie Sędziów, otrzymana przez rząd w dniu 25 maja 2023 r. W komunikacji Stowarzyszenie wskazywało, że władze polskie używają wyroku polskiego Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 7/21 jako pretekstu dla niewykonywania wyroków ETPC w ww. sprawach. Konieczne są systemowe rozwiązania prawne dotyczące składu Trybunału Konstytucyjnego, tak aby wdrożony mógł zostać wyrok w sprawie *Xero Flor*. Stowarzyszenie odniosło się też do sposobu wyboru sędziów do Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego i testu niezależności sędziego (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)692).
 13. *Xero Flor w Polsce Sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 4907/18), oraz *Broda i Bojara p. Polsce* (skargi nr 26691/18 i 27367/18), *Dolińska-Ficek i Ozimek p. Polsce* (skargi nr 49868/19 i 57511/19) – komunikacja przesłana do KMRE przez Stowarzyszenie Sędziów IUSTITIA, otrzymana przez rząd w dniu 31 maja 2023 r. W komunikacji Stowarzyszenie wskazywało, że zachodzi podejrzenie, że polski rząd w ogóle nie zamierza wykonać orzeczeń ETPC w ww. sprawach i jakie to może mieć konsekwencje dla polskiego systemu wymiaru sprawiedliwości. Stowarzyszenie odniosło się także do kwestii konieczności przywrócenia niezależności KRS, i procedur odwołań sędziów ze sprawowanych stanowisk (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)704).

14. *Grzęda p. Polsce* (skarga nr 43572/18) – komunikacja przesłana do KMRE przez Helsińską Fundację Praw Człowieka, otrzymana przez rząd w dniu 24 maja 2023 r. W komunikacji Fundacja wskazywała, że władze nie wykonały tego wyroku w szczególności nie zmieniono sposobu wyboru sędziowskich członków KRS. Wydaje się, że władze używają wyroków Trybunału Konstytucyjnego dla uniknięcia wykonania swojego międzynarodowego zobowiązania (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)680).
15. *Juszczyszyn p. Polsce* (skarga nr 35599/20) – komunikacja przesłana do KMRE przez Helsińską Fundację Praw Człowieka, otrzymana przez rząd w dniu 29 sierpnia 2023 r. W komunikacji Fundacja wskazywała, że w zakresie środków indywidualnych i pełnego *restitutio in integrum* wyrok nie został w pełni wykonany (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)1072).
16. *Advance Pharma Sp. z o. o. p. Polsce* (skarga nr 1469/20), *Dolińska-Ficek i Ozimek p. Polsce* (skargi nr 49868/19 i 57511/19) oraz *Reczkowicz p. Polsce* (skarga nr 43447/19) – komunikacja przesłana do KMRE przez Helsińską Fundację Praw Człowieka, otrzymana przez rząd w dniu 26 października 2023r. W komunikacji HFPC wskazywała w szczególności, że władze polskie nie wykonały ww. wyroków ETPC (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)1332).

Komunikacje przesłane na podstawie Reguły 9.1 Regulaminu KMRE

17. *Czajkowska i inni p. Polsce* (skarga nr 16651/05) – komunikacja przesłana do KMRE przez skarżącą, otrzymana przez rząd w dniu 4 grudnia 2023 r. Komunikacja dotyczyła wykonywania wyroku w zakresie środków indywidualnych i toczącego się krajowego postępowania administracyjnego (komunikacja przesłana w języku polskim, nie została opublikowana na stronie HUDOC-EXEC).
18. *Grzęda p. Polsce* (skarga nr 43572/18) – komunikacja przesłana do KMRE przez pełnomocnika skarżącego, otrzymana przez rząd w dniu 20 kwietnia 2023 r. Komunikacja dotyczyła kwestii zasądzonych kosztów i wydatków. (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)490). Rząd udzielił odpowiedzi na komunikację 16 czerwca 2023 r. i poinformował o wypłacie przyznanej kwoty.
19. *Advance Pharma sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 1469/20) – komunikacja przesłana do KMRE przez pełnomocnika skarżącego, otrzymana przez rząd w dniu 20 kwietnia 2023 r. Komunikacja dotyczyła kwestii wznowienia postępowania krajowego (komunikacja dokument nr DH-DD(2023)1390).

VI. Działalność międzyresortowego Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w 2023 r.

Zespół do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w okresie sprawozdawczym odbył cztery posiedzenia plenarne w dniach 20 marca, 20 czerwca, 29 września oraz 19 grudnia 2023 r.

Ponadto, w 2023 r. odbyły się cztery posiedzenia grup roboczych Zespołu dotyczące procesu wykonywania wyroków w sprawach grupy *Al Nashiri p. Polsce*, grupy spraw *Burża p. Polsce*, *Milka p. Polsce* oraz *Dejneq p. Polsce*, a także w sprawach dotyczących cudzoziemców oraz stosowania środków tymczasowych.

W 2023 r. na posiedzeniach plenarnych Zespół monitorował wykonywanie orzeczeń ETPC wobec Polski w sprawach: *Al Nashiri p. Polsce* (skarga nr 28761/11), *Abu Zubaydah p. Polsce* (skarga nr 7511/13), *Xero Flor w Polsce Sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 4907/18), grupa *Reczkowicz p. Polsce* (skarga nr 43447/19), *Broda i Bojara p. Polsce* (skargi nr 26691/18 27367/18) oraz *Grzęda p. Polsce*, *P. i S. p. Polsce* (skarga nr 57375/08), *Tysiąc p. Polsce* (skarga nr 5410/03) i *R.R. p. Polsce* (skarga nr 27617/04), grupie spraw *Bąk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99), *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10) oraz *Rabczewska p. Polsce* (skarga nr 8257/13), *Xero Flor w Polsce Sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 4907/18), grupie *Reczkowicz p. Polsce* (skarga nr 43447/19), *Broda i Bojara p. Polsce* (skargi nr 26691/18 27367/18), *Grzęda p. Polsce* (skarga nr 43572/18), *Żurek p. Polsce* (39650/18), *Juszczyszyn p. Polsce* (35599/20) oraz *Kurłowicz p. Polsce* (41029/06).

Zespół pozostaje jednym z kluczowych elementów systemu wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach wydanych przeciwko Polsce. Dzięki Zespołowi Pełnomocnik MSZ może sprawnie koordynować proces wykonywania wyroków utrzymując stały kontakt na poziomie roboczym z członkami Zespołu będącymi przedstawicielami resortów właściwych merytorycznie do podjęcia konkretnych działań w celu wykonania danego orzeczenia z uwagi na jego przedmiot. Ponadto Zespół stanowi forum wymiany informacji oraz podglądów dotyczących zagadnień związanych z wykonywaniem wyroków i wypracowaniem stanowisk wobec polskich spraw zawisłych przed Trybunałem, a także w zakresie ujawnionych w orzecznictwie ETPC problemów związanych z prawem krajowym lub jego stosowaniem w praktyce.

Należy wskazać, że, podobnie jak w latach ubiegłych, w 2023 r. utrzymana została rozszerzona formuła grudniowego posiedzenia plenarnego Zespołu. Do udziału w tym posiedzeniu Pełnomocnik zaprosił, między innymi, przedstawicieli Kancelarii Prezydenta RP, Najwyższej Izby Kontroli, przedstawicieli innych urzędów centralnych oraz przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego (Amnesty International, Fundacja na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris, Instytut na rzecz Państwa i Prawa) i przedstawicieli zawodów prawniczych z Krajowej Rady Radców Prawnych, Naczelnej Rady Adwokackiej, Krajowej Rady Komorniczej. Zaproszenie na posiedzenie Zespołu otrzymali również Przewodniczący Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejmu RP oraz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP. W trakcie grudniowego posiedzenia omówione zostały m.in. możliwe inicjatywy na rzecz poprawy przestrzegania Kon-

wencji i wykonywania wyroków Trybunału w Polsce, takie jak zwiększenie nadzoru Parlamentu RP nad procesem wykonywania wyroków przez rząd, wprowadzenie oceny projektów aktów normatywnych z punktu widzenia ich zgodności z Konwencją, uwzględnianie orzecznictwa ETPC w działalności szkoleniowej prowadzonej przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury oraz Krajową Szkołę Administracji Publicznej, rozpowszechnianie informacji na temat orzeczeń Trybunału w sprawach polskich, a także uwzględnianie orzecznictwa Trybunału w uzasadnieniach orzeczeń sądów.

Z posiedzeń plenarnych Zespołu przygotowane zostały sprawozdania, które przesyłane są do członków Zespołu oraz pozostałych uczestników posiedzenia, a także opublikowane na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych (gov.pl/dyplomacja). Są one dołączone są również do Raportu jako Załącznik D.

VII. Zmiana na stanowisku Pełnomocnika

W dniu 14 grudnia 2023 r. nastąpiła zmiana na stanowisku Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka – pana Jana Sobczaka, który pełnił tę funkcję od 16 października 2018 r., zastąpiła pani Agnieszka Kozińska-Makowska. Powołanie nowego Pełnomocnika nastąpiło w drodze decyzji Ministra Spraw Zagranicznych.

Pani Agnieszka Kozińska-Makowska jest piątym Pełnomocnikiem w prawie trzydziestoletniej historii tego urzędu.

VIII. Informacja na temat działań Pełnomocnika mających na celu usprawnienie wykonywania wyroków ETPC przez Polskę i przestrzeganie Konwencji

- **Funkcjonowanie Zarządzenia w sprawie utworzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka po nowelizacji przeprowadzonej w 2015 r., wprowadzającej nowe zasady współpracy międzyinstytucjonalnej w sprawie wykonywania wyroków ETPC**

Ministerstwo Spraw Zagranicznych monitoruje realizację obowiązków wynikających z Zarządzenia, a także realizuje wynikający z Zarządzenia obowiązek sprawozdawczy z działalności Zespołu. W szczególności Pełnomocnik przesyła do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów dwa razy w roku sprawozdanie z działalności Zespołu.

Należy przypomnieć, że głównym celem nowelizacji Zarządzenia z 2015 r. było doprowadzenie do terminowego przygotowywania planów działań i raportów z wykonania poszczególnych wyroków ETPC przez podmioty za to odpowiedzialne. W 2023 r. współpraca z resortami i instytucjami przy przygotowaniu planów działań i raportów z wykonania oraz innych informacji przebiegała bez problemów. Instytucje, które opracowywały w okresie sprawozdawczym materiały dla Pełnomocnika dotyczące wykonywania orzeczeń to przede wszystkim: Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Prokuraturę Krajową, Komendę Główną Straży Granicznej, Komendę Główną Policji, Centralny Zarząd Służby Więziennej. W 2023 r. zwoływano także (na wniosek Pełnomocnika lub zainteresowanych instytucji) posiedzenia grup roboczych Zespołu dla omówienia konkretnych zagadnień (zob. pkt VI). Ponadto, tak samo jak w latach ubiegłych, pozytywnie należy ocenić dużą sprawność tłumaczenia wyroków ETPC stwierdzających naruszenia w sprawach dotyczących Polski.

W 2023 r. wynikający z zarządzenia obowiązek przetłumaczenia wydanych przez ETPC 31 wyroków stwierdzających naruszenia Konwencji dotyczył Ministerstwa Sprawiedliwości (29 wyroków) i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (2 wyroki). Wykraczając poza obowiązki nałożone zarządzeniem, Ministerstwo Sprawiedliwości dokonało również dodatkowo tłumaczenia 1 decyzji.

- **Badanie przez MSZ projektów aktów prawnych pod względem ich zgodności z Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności**

W okresie sprawozdawczym Pełnomocnik zaopiniował około 112 projektów aktów prawnych i innych dokumentów podlegających konsultacjom w ramach Rady Ministrów na różnych etapach procesu legislacyjnego w zakresie dotyczącym zgodności z Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Zaopiniowano ok. 112 projektów aktów prawnych i innych dokumentów podlegających konsultacjom w ramach RM na różnych etapach procesu legislacyjnego w zakresie dotyczącym zgodności z Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, zgłaszając do nich uwagi lub propozycje.

Zgłoszono uwagi lub propozycje do projektów: projektu ustawy o świadczeniu wspierającym (UD493) oraz do wniosku dotyczącego Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2011/36/UE w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, a także do projektu formularzy do oceny wpływu w rządowym procesie legislacyjnym. Kilkakrotnie zgłaszano propozycje do projektu ustawy o ochronie osób zgłaszających naruszenia prawa (UC101), odnoszącej się do ochrony sygnalistów. W szczególności Pełnomocnik proponował, by zakresem sygnalizacji mogą być objęte naruszenia i obejścia prawa w zakresie konstytucyjnych wolności i praw człowieka i obywatela, a także prawa pracy i handlu ludźmi. Postulował, by ochrona sygnalisty przed działaniami odwetowymi przysługiwała od daty zgłoszenia, a nie od daty wydania zaświadczenia. Sugerował także, by do uzyskania zaświadczenia o ochronie nie było wymagane złożenie oświadczenia pod rygorem odpowiedzialności za fałszywe zeznania (przed kierowaniem fałszywych zgłoszeń chronić powinny przepisy przewidujące odpowiedzialność odszkodowawczą i karną za zgłoszenie dokonane ze świadomością, że do naruszenia prawa nie doszło). Wskazywał także potrzebę respektowania zasady niedyskryminacji i niewyłączania statusu sygnalisty i wiążącej się z nim ochrony przed działaniami odwetowymi wobec funkcjonariuszy zgłaszających naruszenia prawa.

Warto też odnotować inicjatywę Pełnomocnika w sprawie wprowadzenia oceny z punktu widzenia skutków dla praw człowieka (*human rights impact assessment*) do formularza oceny skutków regulacji (OSR). W ocenie Pełnomocnika istnieje potrzeba wprowadzenia rozwiązania, w którym poszczególne resorty badałyby wpływ projektów legislacyjnych na prawa człowieka już na etapie opracowywania założeń i zapisów inicjatyw prawodawczych. Z uwagi na fakt, że obecnie Pełnomocnik otrzymuje projekty legislacyjne na późnym etapie uzgodnień, często nie jest już możliwe skorygowanie zasadniczych problemów. Pożądane byłoby, by analizę zgodności z prawami i wolnościami człowieka prowadziły już resorty na etapie opracowywania założeń projektów legislacyjnych.

• Informacja na temat kontynuacji inicjatywy polegającej na tłumaczeniu na język polski wyroków ETPC wydanych w sprawach dotyczących innych państw

W dniu 24 marca 2014 r. MSZ, Ministerstwo Sprawiedliwości, Trybunał Konstytucyjny i Naczelny Sąd Administracyjny podpisały porozumienie w sprawie tłumaczeń wyroków ETPC, wydanych w sprawach przeciwko innym państwom. Z dniem 31 sierpnia 2015 r. do Porozumienia przystąpił Prokurator Generalny, który zobowiązał się do zapewnienia tłumaczenia na język polski, od dnia 1 stycznia 2016 r., po 10 orzeczeń rocznie.

Strony Porozumienia wspólnie dokonują wyboru orzeczeń ETPC do tłumaczenia, a także przekazują przetłumaczone orzeczenia celem udostępnienia na stronach internetowych oraz wykorzystywania w działalności upowszechniającej i szkoleniowej.

W 2023 r. Strony Porozumienia przetłumaczyły 35 orzeczeń ETPC w sprawach dotyczących innych państw z puli orzeczeń wydanych przez Trybunał w 2021 r. oraz 5 orzeczeń spoza tej puli.

Orzeczenia przetłumaczone przez Trybunał Konstytucyjny³:

1. Abdi Ibrahim p. Norwegii, skarga nr 15379/16, wyrok Wielkiej Izby z 10 grudnia 2021 r.,
2. Carter p. Rosji, skarga nr 20914/07, wyrok z 21 września 2021 r.,
3. Denis i Irvine p. Belgii, skargi nr 62819/17 i 63921/17, wyrok Izby z 1 czerwca 2021 r.,
4. Gawlik p. Lichtensteinowi, skarga nr 23922/19, wyrok Izby z 16 lutego 2021 r.,
5. Gumenyuk i Inni p. Ukrainie, skarga nr 11423/19, wyrok Izby z 22 lipca 2021 r.,
6. Polat p. Austrii, skarga nr 12886/16, wyrok Izby z 20 lipca 2021 r.,
7. Savran p. Danii, skarga nr 57467/15, wyrok Wielkiej Izby z 7 grudnia 2021 r.,

³ <https://trybunal.gov.pl/orzeczenia-etpcz/2021>

8. Shahzad p. Węgrom, skarga nr 12625/17, wyrok Izby z 8 lipca 2021 r.,
9. Terheş p. Rumunii, skarga nr 49933/20, decyzja Izby z 13 kwietnia 2021 r.,
10. W.A. p. Szwajcarii, skarga nr 38958/16, wyrok Izby z 2 listopada 2021 r.

Orzeczenia przetłumaczone przez Naczelny Sąd Administracyjny⁴:

1. Association Burestop 55 i Inni p. Francji, skarga nr 56176/18, 56189/18, 56232/18 et al., wyrok Izby z 1 lipca 2021 r.,
2. K.I. p. Francji, skarga nr 5560/19, wyrok Izby z 15 kwietnia 2021 r.,
3. M.A. p. Danii, skarga nr 6697/18, wyrok Wielkiej Izby z 9 lipca 2021 r.,
4. Vavricka i Inni p. Republice Czeskiej, skarga nr 47621/13 i inne, wyrok Wielkiej Izby z 8 kwietnia 2021 r.,
5. Fedotova i Inni p. Rosji, skarga nr 40792/10, wyrok Wielkiej Izby z dnia 17 stycznia 2023 r.

Orzeczenia przetłumaczone przez Ministerstwo Sprawiedliwości⁵:

1. Aliyeva i Inni p. Azerbejdżanowi, skargi nr 66249/16, 66271/16, 75978/16 et al., wyrok Izby z 21 września 2021 r.,
2. Antonopoulou p. Grecji, skarga nr 46505/19, decyzja Izby o niedopuszczalności z 19 stycznia 2021 r.,
3. Azizov i Novruzlu p. Azerbejdżanowi, skargi nr 65583/13 i 70106/13, wyrok Izby z 18 lutego 2021 r.,
4. Behar i Gutman p. Bułgarii, skarga nr 29335/13, wyrok Izby z 16 lutego 2021 r.,
5. ivolaru i Moldovan p. Francji, skargi nr 40324/16 i 12623/17, wyrok Izby z 25 marca 2021 r.,
6. E.G. p. Mołdawii, skarga nr 37882/13, wyrok Izby z 13 kwietnia 2021 r.,
7. Jurčić p. Chorwacji, skarga nr 54711/15, wyrok Izby z 4 lutego 2021 r.,
8. Kindlhofer p. Austrii, skarga nr 20962/15, wyrok Izby z 26 października 2021 r.,
9. Kurt p. Austrii, skarga nr 62903/15, wyrok Wielkiej Izby z 15 czerwca 2021 r.,
10. Serrano Contreras p. Hiszpanii (nr 2), skarga nr 2236/19, wyrok Izby z 26 października 2021 r.,
11. Vedat Şorli p. Turcji, skarga nr 42048/19, wyrok Izby z 19 października 2021 r.,
12. Donnadieu przeciwko Francji (nr 2), skarga nr 19249/02, wyrok Izby z 7 lutego 2006 r.,
13. Zimmermann i Steiner przeciwko Szwajcarii, skarga nr 8737/79, wyrok Izby z 13 lipca 1983 r.,
14. Pretto i Inni przeciwko Włochom, skarga nr 7984/77, wyrok Wielkiej Izby z 8 grudnia 1983 r.,
15. Guincho przeciwko Portugalii, skarga nr 8990/80, wyrok Izby z 10 lipca 1984 r.

Orzeczenia przetłumaczone przez Prokuraturę Krajową⁶:

1. Galovic p. Chorwacji, skarga nr 45512/11, wyrok Izby z 31 sierpnia 2021 r.,
2. N.C. p. Turcji, skarga nr 40591/11 wyrok Izby z 9 lutego 2021 r.,
3. Sabalic p. Chorwacji, skarga nr 50231/13, wyrok Izby z 14 stycznia 2021 r.,
4. Baranin i Vukcevic p. Czarnogórze, skarga nr 24655/18 i 24656/18, wyrok Izby z 11 marca 2021 r.,
5. Buliga p. Rumunii, skarga nr 22003/12, wyrok Izby z 16 lutego 2021 r.,
6. Loquifer p. Belgii, skarga nr 79089/13, 13805/14 i 54534/14, wyrok Izby z 20 lipca 2021 r.,
7. Hanan p. Niemcom, skarga nr 4871/16, wyrok Wielkiej Izby z 16 lutego 2021 r.,
8. Smiljanić p. Chorwacji, skarga nr 35983/14, wyrok Izby z 25 marca 2021 r.,
9. V.C.L. i A.N. p. Zjednoczonemu Królestwu, skargi nr 74603/12 i 77587/12, wyrok Izby z 16 lutego 2021 r.,
10. Ribcheva i Inni p. Bułgarii, skargi nr 37801/16, 39549/16 i 40658/16, wyrok Izby z 30 marca 2021 r.

⁴ <https://www.nsa.gov.pl/orzecznictwo-etpc.php>

⁵ <https://arch-bip.ms.gov.pl/pl/prawa-czlowieka/europejski-trybunal-praw-czlowieka/orzecznictwo-europejskiego-trybunalu-praw-czlowieka/>

⁶ <https://arch-bip.ms.gov.pl/pl/prawa-czlowieka/europejski-trybunal-praw-czlowieka/orzecznictwo-europejskiego-trybunalu-praw-czlowieka/>

Tłumaczenia zostały zamieszczone na stronach internetowych tłumaczących podmiotów.

W 2023 r. Pełnomocnik przygotował 33 korekty wcześniejszych tłumaczeń orzeczeń ETPC w sprawach dotyczących Polski i innych państw, dokonanych przez inne podmioty.

- **Informacja na temat organizacji wizyt studyjnych i delegacji (*secondments*) do Rady Europy i ETPC**

W 2023 r. nie prowadzono działań związanych z organizowaniem wizyt studyjnych w Radzie Europy i ETPC.

- **Szkolenia i debaty**

W 2023 r. przeprowadzono trzy szkolenia na zaproszenie innych podmiotów:

- szkolenie dla zastępców rzecznika dyscyplinarnego przy sądach apelacyjnych i okręgowych na temat „Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka jako płaszczyzna weryfikacji polskiego systemu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów”, Otwock, 5 października 2023 r.,
- szkolenie dla sędziów Sądu Apelacyjnego w Warszawie i sądów okręgowych w Warszawie pt. Praktyczne aspekty stosowania Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, 27 listopada 2023 r., Toruń,
- prezentacja nt. praw dziecka dla przedszkolaków w Przedszkolu Samuel z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka, Warszawa, 20 listopada 2023 r.

IX. Organizacja XIV Seminarium Warszawskiego

Seminaria Warszawskie to cykl konferencji poświęconych prawom człowieka i standardom ich ochrony w systemie Rady Europy, organizowanych od wielu lat z inicjatywy Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Ich celem jest wspieranie dyskusji eksperckiej na temat rozwoju mechanizmów ochrony praw człowieka na poziomie krajowym i europejskim. Seminarium stanowi międzynarodowe forum wymiany doświadczeń kadry naukowej i praktyków związanych ze stosowaniem EKPC i z działalnością ETPC.

Z uwagi na sytuację epidemiologiczną, w latach 2020-2022 konferencje nie były organizowane. W 2023 r. w związku z 30 rocznicą przystąpienia przez Polskę do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka wydarzenie takie zostało zorganizowane przez MSZ.

XIV Seminarium Warszawskie odbyło się 24 października 2023 r. pod patronatem Sekretarz Generalnej Rady Europy Mariji Pejčinović Burić. Konferencja, przygotowana we współpracy z Radą Europy, była poświęcona tematowi praw człowieka w sytuacjach kryzysowych. Licznie zgromadzeni w Warszawie przedstawiciele państw członkowskich i Sekretariatu Rady Europy, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Organizacji Narodów Zjednoczonych, Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE, Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej, polskich i zagranicznych ośrodków akademickich oraz członkowie Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zastanawiali się, w jaki sposób z obecnych wyzwań i kryzysów można wyciągnąć wnioski w celu wzmocnienia ochrony praw człowieka.

Seminarium stanowiło okazję do podsumowania doświadczeń państw w sytuacjach nadzwyczajnych, nakreślenia wyzwań stojących przed nimi oraz obszarów wymagających poprawy. W oparciu o doświadczenia związane z pandemią SARS-CoV-2 proponowano ustanowienie przez państwa przepisów i rozwiązań instytucjonalnych mających na celu zapewnienie, by środki nadzwyczajne podejmowane w trakcie sytuacji kryzysowych, a dotyczące praw człowieka, były zgodne z zasadą proporcjonalności i konieczności. Duża część dyskusji poświęcona była sytuacji na Ukrainie w związku z agresją Rosji i masowymi naruszeniami praw człowieka popełnianymi w trakcie działań wojennych i okupacji. Przedstawiciele misji monitoringowej ONZ ds. Praw Człowieka na Ukrainie oraz Biura Prokuratora Generalnego Ukrainy poinformowali o procesie badania zbrodni wojennych. Przedstawicielka Rejestru Szkód na rzecz Ukrainy przybliżyła prace tego nowego porozumienia częściowego Rady Europy zajmującego się dokumentowaniem strat ludzkich i materialnych spowodowanych rosyjską agresją.

X. Sprawy dotyczące wyborów i wyznaczenia osób na stanowiska w Europejskim Trybunale Praw Człowieka i w Radzie Europy

Od dnia 4 marca 2020 r. Ministerstwo Spraw Zagranicznych prowadzi działania związane z wyborem sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z ramienia Polski. Konieczność wyboru nowego sędziego wynika z faktu, że kadencja obecnego sędziego, prof. dr hab. Krzysztofa Wojtyczka, zakończyła się w dniu 31 października 2021 r. Zgodnie z postanowieniami Konwencji kadencja sędziego Wojtyczka uległa przedłużeniu do czasu objęcia stanowiska przez nowego sędziego.

W dniu 27 stycznia 2023 r. Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy odrzuciło – po raz trzeci – listę kandydatów na urząd sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zgłoszoną przez Polskę⁷. Na liście znaleźli się (w kolejności alfabetycznej):

- Pani Elżbieta Karska
- Pan Kamil Strzępek
- Pani Agnieszka Szklanna

Odrzucając listę, Zgromadzenie Parlamentarne uwzględniło rekomendację sformułowaną przez Komisję ZPRE ds. wyboru sędziów ETPC, która uznała, że „nie wszyscy kandydaci spełniają wymogi wyboru na stanowisko sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wskazane w art. 21 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności”. Władze polskie zostały poproszone o przedstawienie nowej listy do 21 sierpnia 2023 r. Do końca okresu sprawozdawczego taka lista nie została przedłożona.

⁷ Wcześniej decyzje takie Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy podjęło w dniach 9 kwietnia 2021 r. i 24 stycznia 2022 r.

XI. Działalność Pełnomocnika w odniesieniu do procesu reformy ETPC i systemu Konwencji oraz w pracach komitetów i grup roboczych Rady Europy z zakresu praw człowieka

• Udział Pełnomocnika w posiedzeniach Komitetu Ministrów Rady Europy w formacie do spraw Praw Człowieka (KM-DH)

W okresie sprawozdawczym Pełnomocnik i jego Zespół zapewnili obsługę posiedzeń Komitetu Ministrów RE, poświęconych realizacji funkcji nadzorczej nad wykonywaniem orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, wynikającej z art. 46 ust. 2 Konwencji (tzw. posiedzenia w formacie do spraw praw człowieka, posiedzenia KM-DH – od fr. *droits de l'homme*). Posiedzenia odbywają się cztery razy w roku w Strasburgu. W 2023 r. posiedzenia odbywały się w następujących datach: 7-9 marca, 5-7 czerwca, 19-21 września i 5-7 grudnia 2023 r. W omawianym okresie sprawozdawczym na posiedzeniach KMRE ocenił stan wykonania wyroków i zawarł stosowne rekomendacje dla Polski, a także poprosił o przedstawienie Komitetowi informacji lub danych w następujących sprawach/grupach spraw: *Tysiąg, R.R i P. i S. p. Polsce*, grupa spraw *Al Nashiri i Abu Zubaydah p. Polsce*, sprawa *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce*, grupa spraw *Reczkowicz p. Polsce* oraz *Broda i Bojara p. Polsce*, *Grzęda p. Polsce*, *Żurek p. Polsce*, *Juszczyszyn p. Polsce*, grupa spraw *M.K. i inni p. Polsce*, grupa spraw *Bąk, Majewski, Rutkowski p. Polsce*.

Wszystkie decyzje przyjęte na posiedzeniach oraz dokumentacja badanych na posiedzeniach spraw, dostępne są publicznie na stronie Komitetu oraz w bazie HUDOC-EXEC. Decyzje przyjęte w sprawach polskich, a także wszystkie dokumenty, które zostały przekazane do KM przez Polskę przed tymi posiedzeniami są również uwzględnione w Raporcie.

• Udział Pełnomocnika w pracach Komitetu Zarządzającego Praw Człowieka Rady Europy (CDDH) i jego grup roboczych

Pełnomocnik i jego Zespół zapewnili obsługę prac i koordynowali stanowiska Polski w 2 komitetach międzyrządowych Rady Europy właściwych ds. praw człowieka – Komitecie Zarządzającym Praw Człowieka (CDDH) i jego Biurze oraz Komitecie Ekspertów ds. systemu Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (DH-SYSC) oraz w 4 podległych im grupach roboczych (DH-SYSC-JC, CDDH-ENV, CDDH-SCR, CDDH 46+1), zajmujących się tematyką odpowiednio: sędziów ETPC, praw człowieka w kontekście ochrony środowiska, praw człowieka w kontekście sytuacji kryzysowych oraz przystąpienia UE do Konwencji. Uczestniczyli w 18 posiedzeniach organów Rady Europy. Zapewniono też obsługę prac komitetu FREMP w ramach UE (w zakresie dotyczącym akcesji UE do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności).

Pełnomocnik sprawował też przewodnictwo grupy redakcyjnej CDDH ds. praw człowieka i sytuacji kryzysowych (CDDH-SCR), a jedno z jej posiedzeń zostało zorganizowane w Warszawie przy okazji XIV Seminarium Warszawskiego. W 2023 r. CDDH-SCR opracował projekt Narzędziownika do ochrony wpływu na prawa człowieka środków podejmowanych przez państwa w sytuacjach kryzysowych, a także

projekt Rekomendacji Komitetu Ministrów Rady Europy do państw członkowskich w sprawie skutecznej ochrony praw człowieka w sytuacjach kryzysowych, wraz z raportem wyjaśniającym.

Pełnomocnik uczestniczył ponadto w konsultacjach prowadzonych w grupie pełnomocników rządów przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, aktywnie działał w grupie 26 państw przygotowujących wspólną interwencję strony trzeciej dotyczącą skargi *Ukraina p. Rosji* (X), a także przedstawiał informacje na temat prawa i praktyki krajowej na zapytania pełnomocników innych państw w związku z ich postępowaniami przed ETPC.

XII. Informacje statystyczne

1. Sprawy w toku przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka

1.1. Nowe skargi przeciwko Polsce, które wpłynęły do ETPC

W 2023 r. do składów sędziowskich Trybunału skierowano do rozpoznania 1843 **nowe skargi wniesione** przeciwko Polsce, a więc ok. **300 mniej** niż w 2022 r., kiedy sędziom Trybunału przydzielono 2146 nowych skarg (dla porównania w 2021 r. – wniesiono przeciwko Polsce – 2889 nowych skarg, w 2020 r. – 1628, w 2019 r. – 1834, a w 2010 r. – 5678 skarg).

Liczba napływających z Polski **nowych skarg w stosunku do liczby mieszkańców** w 2023 r. spadła, choć utrzymała się **powyżej średniej europejskiej**. Stosowany przez Trybunał wskaźnik liczby skarg w stosunku do ludności wyniósł wobec naszego kraju 0,50 (w 2022 r. – 0,57, w 2021 r. – 0,76, w 2020 r. – 0,43, w 2019 r. – 0,48, a w 2010 r. – 1,51), przy czym średnia europejska wyniosła 0,41 (i spadła w porównaniu do 2022 r., gdy wynosiła 0,54). Polska spadła na **23 miejsce** wśród 47 państw pod względem liczby nowych skarg w stosunku do liczby ludności.

1.2. Skargi przeciwko Polsce zawisłe przed ETPC

Došlo do znacznego zmniejszenia ogólnej liczby skarg zawisłych przed Trybunałem wobec Polski: na koniec 2023 r. **zawisłych** przeciwko Polsce było 1650 **skarg**, a więc o 800 mniej niż w 2022 r., gdy liczba ta wynosiła 2450 skarg (w 2021 r. – 2250, w 2020 r. – 1150), a skargi przeciwko Polsce stanowiły na koniec 2023 r. **2,4%** wszystkich spraw zawisłych przed ETPC. Do zmniejszenia liczby zawisłych skarg przyczyniło się w szczególności rozpatrzenie przez Trybunał w 2023 r. 936 skarg dotyczących aborcji. Dzięki temu Polska spadła na 8 **miejsce** wśród 47 państw pod względem liczby zawisłych skarg (w 2022 r. – była na 7 miejscu, w 2021 r. – na 6 miejscu, w 2020 r. – na 9 miejscu, w 2019 r. – na 10 miejscu, a w 2013 r. – na 12 miejscu), mając o około 250 skarg mniej niż Azerbejdżan, który znalazł się na 7 pozycji, a o ok. 100 więcej niż Serbia, która była na 9 miejscu.

Najwięcej skarg zawisłych przed ETPC na koniec 2023 r. było przeciwko Turcji (23 400, 34,2%, wzrost o 3300) i Rosji (12 450, 18,2%, spadek o 4300). Polskę wyprzedziły także: Ukraina (8750, 12,8%, spadek o 1650 skarg), Rumunia (4150, 6,1%, spadek o 650), Włochy (2750, 4%, spadek o 800), Grecja (2 450, 3,6%, spadek o 350), Azerbejdżan (1900, 2,8%, spadek o 250). W pierwszej dziesiątce państw mniej niż Polska skarg zawisłych przed ETPC miały: Serbia (1550, 2,2%, spadek o 400) i Mołdawia (1150, 1,7% wzrost o 130).

1.3. Nowe skargi zakomunikowane rządowi celem zajęcia stanowiska

W 2023 r. Trybunał zakomunikował rządowi **421 nowych skarg**, co oznacza, że liczba ta ponownie wzrosła – o 84 skargi (w 2022 r. – rząd otrzymał 337 nowych skarg, w 2021 r. nowych komunikacji było 277, w 2020 – 126, w 2019 r. – 251, w 2017 r. – 396, a w 2015 r. – 761). Sprawy zakomunikowane Polsce

stanowiły ok. 2,5 % wszystkich skarg przesłanych przez Trybunał państwom-stronom Europejskiej Konwencji Praw Człowieka celem zajęcia stanowiska (16 623).

Dodatkowo Trybunał wydał w **7⁸** nowych sprawach **zarządzenia tymczasowe** (*interim measures*) na podstawie Reguły 39 Regulaminu Trybunału, dotyczące następujących grup spraw:

- 6 spraw dotyczących niewydalenia cudzoziemca,
- 1 sprawa dotycząca wstrzymania ekstradycji cudzoziemca do USA.

Ponadto w 5 sprawach (2 dotyczących leczenia w zakładzie karnym i w 3 dotyczących różnych aspektów praworządności) Trybunał badał zasadność zastosowania zarządzenia tymczasowego, ale nie podjął takiej decyzji lub jej wydanie odroczył.

Należy podkreślić, że w jednej ze spraw (S.A. p. Polsce, nr 20065/23) doszło do wydalenia skarżącego pomimo zastosowania przez Trybunał środka tymczasowego nakazującego wstrzymanie wydalenia.

1.4. Przedmiot skarg zakomunikowanych w 2023 r.

W 2023 r. Trybunał zakomunikował rządowi RP **421 nowych skarg**, które można usystematyzować w następujące grupy tematyczne⁹:

239 skarg dotyczących zarzutu przewlekłości postępowań i braku skutecznego środka odwoławczego umożliwiających skarżenie się na przewlekłość (w tym 142 sprawy dotyczące przewlekłości postępowań cywilnych, z czego 18 spraw dotyczących tzw. emerytur byłych funkcjonariuszy służb PRL, 90 spraw dotyczących przewlekłości postępowań karnych, 6 spraw dotyczących przewlekłości postępowań administracyjnych i 1 sprawa dotycząca przewlekłości postępowania dyscyplinarnego);

115 skarg związanych z funkcjonowaniem i organizacją wymiaru sprawiedliwości (problemy na tle praworządności), w tym:

- 97 skarg dotyczących składu sądów rozpoznających sprawy skarżących (35 – Izba Cywilna SN, 34 – sądy powszechne, 15 – Izba Karna SN, 6 – Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN, 3 – NSA, 2 – WSA, 2 – Izba Dyscyplinarna SN),
- 8 skarg dotyczących odmowy powołania skarżących na wakujące stanowiska sędziowskie pomimo pozytywnej rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa, a także braku skutecznej drogi odwoławczej do sądu w takich przypadkach,
- 6 skarg dotyczących gwarancji dostępu osób powołanych na stanowiska sędziowskie do sądu w postępowaniach dotyczących sądowej kontroli uchwały Krajowej Rady Sądownictwa wszczętych ze skarg osób kwestionujących nierekomendowanie ich na stanowisko sędziowskie,
- 1 skarga dotycząca braku skutecznego dostępu do sądu dla osoby kwestionującej nierekomendowanie jej na stanowisko sędziowskie przez Krajową Radę Sądownictwa z uwagi na zmiany ustawowe, których celem było wykluczenie kontroli sądowej sprawowanej przez NSA, i fakt powołania sędziów przez Prezydenta RP w toku postępowania przed NSA wbrew wstrzymaniu wykonania uchwały KRS na mocy zarządzenia tego sądu,
- 1 skarga dotycząca przymusowego przydzielenia, w oparciu o losowanie, do zasiadania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej SN,
- 1 skarga dotycząca prowadzenia postępowania dyscyplinarnego wobec sędziego i jego przewlekłego charakteru, a także wszczęcia kilku czynności wyjaśniających wobec sędziego,
- 1 skarga dotycząca braku decyzji Prokuratora Generalnego w sprawie wniosku o możliwość wcześniejszego przejścia w stan spoczynku ze względów zdrowotnych i braku dostępu do sądu w celu ubiegania się przez prokuratora o taką możliwość.

⁸ Dodatkowo, w 1 sprawie Trybunał wydał zarządzenie o przedłużeniu wcześniejszego środka tymczasowego wydanego na czas określony.

⁹ Uwaga, dane liczbowe się nie sumują, gdyż jedna zakomunikowana skarga może dotyczyć kilku różnych zarzutów naruszenia Konwencji.

30 skarg dotyczących różnych aspektów postępowania w sprawach cudzoziemców, w tym:

- 21 skarg dotyczących różnych aspektów związanych z kryzysem migracyjnym na granicy z Białorusią,
- 7 skarg dotyczących wydalenia (m.in. do Tadżykistanu, Tajlandii i Federacji Rosyjskiej),
- 3 skargi dotyczące umieszczenia w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców,
- 1 skarga dotycząca braku zawieszającego skutku skargi do sądu administracyjnego w sprawach o wydalenie,
- 1 skarga dotycząca ekstradycji do USA.

10 skarg dotyczących różnych innych aspektów związanych z dostępem do sądu i prowadzeniem postępowań sądowych, w tym:

- 8 skarg dotyczących braku dostępu do sądu z uwagi na zbyt wysokie koszty sądowe i odmowę zwolnienia z nich,
- 1 skarga dotycząca gwarancji proceduralnych w postępowaniu prowadzonym wobec osoby niepełnosprawnej intelektualnie,
- 1 skarga dotycząca braku możliwości przesłuchania świadka oskarżenia.

14 skarg dotyczących praw osób osadzonych, w tym:

- 7 skarg dotyczących przeprowadzania kontroli osobistych w zakładach karnych,
- 3 skargi dotyczące warunków pozbawienia wolności w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie, dostępu do indywidualnej terapii, użycia środków przymusu w celu umieszczenia w szpitalu i dożywiania,
- 3 skargi dotyczące pozbawienia osób umieszczonych w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie prawa dostępu do informacji nt. ustawodawstwa,
- 1 skarga dotycząca prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego na tle pozbawienia telefonu komórkowego i z uwagi na warunki odwiedzin rodziny w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie.

13 skarg dotyczących różnych aspektów prawa do poszanowania wolności i bezpieczeństwa osobistego, w tym:

- 9 skarg dotyczących zarzutu przewlekłości tymczasowego aresztowania,
- 3 skargi dotyczące pozbawienia wolności w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie (w szczególności w aspekcie dostępu do indywidualnej terapii),
- 1 skarga dotycząca zgodności z prawem tymczasowego aresztowania w celu przeprowadzenia badania.

6 skarg odnoszących się do ochrony własności, w tym:

- 5 skarg dotyczących obniżenia emerytur byłych funkcjonariuszy służb PRL,
- 1 skarga dotycząca opóźnienia w przyznaniu odszkodowania za grunty warszawskie wywłaszczone w 1945 r.

5 skarg dotyczących kontaktów lub pieczy nad dzieckiem, w tym:

- 3 sprawy na tle Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę (w tym 1 sprawa na tle nakazania powrotu dziecka do Donbasu).

3 skargi dotyczące innych aspektów prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, w tym:

- 2 skargi dotyczące zarzutu inwigilacji organizacji pozarządowych,
- 1 skarga dotycząca braku możliwości uczestniczenia w postępowaniu dotyczącym ustalenia ojcostwa.

4 skargi dotyczące ograniczeń w strefie przygranicznej z Białorusią, w tym:

- 2 skargi dotyczące zakazu zgromadzeń w strefie przygranicznej z Białorusią,
- 2 skargi dotyczące zarzutu niezgodnego z prawem zatrzymania i złego traktowania w związku z zatrzymaniem fotoreporterów w strefie przygranicznej z Białorusią.

1 skarga dotycząca wolności wyrażania opinii – dotycząca uwzględnienia powództwa o ochronę dóbr osobistych przeciwko skarżącemu.

1 skarga dotycząca braku skutecznego śledztwa ws. zabójstwa Marka Papaya.

2. Sprawy zakończone przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w 2023 r.

Trybunał wydał w 2023 r. w sumie **121 orzeczeń ws. 1254 skarg**:

- 33 wyroki (ws. 74 skarg),
- 88 decyzji (ws. 1180 skarg),

w tym:

- **38 orzeczeń korzystnych** dla rządu ws. 991 skarg (1 wyrok rewizyjny skreślający skargę z przyczyn formalnych, 23 decyzje o niedopuszczalności 976 skarg, 13 decyzji skreślających z przyczyn formalnych 13 zakomunikowanych rządowi skarg oraz 1 decyzja o skreśleniu skargi z listy z uwagi na rozstrzygnięcie sporu na poziomie krajowym),
- **81 orzeczeń niekorzystnych** dla rządu ws. 261 skarg (31 wyroków ws. naruszenia ws. 72 skarg, 28 decyzji ws. ugody ws. 135 skarg i 22 decyzje ws. deklaracji jednostronnych ws. 54 skarg), w których zasądził 1 240 637,00 EUR euro,
- 1 orzeczenie częściowo korzystne (skreślenie skargi z listy), a częściowo niekorzystne (zasądzenie kosztów dla skarżącego),
- 1 wyrok rewizyjny zmieniający osobę uprawnioną do słusznego zadośćuczynienia.

2.1. Wyroki

W 2023 r. Trybunał wydał wobec Polski **33 wyroki ws. 74 skarg**, a więc o 1 wyrok mniej niż w 2022 r., kiedy zapadły 34 wyroki (dla porównania w 2021 r. – 23, w 2020 r. – 19, w 2019 r. – 12 wyroków, w 2018 – 21 wyroków, w 2012 r. 74 wyroki, a w 2008 r. – najwyższa dotąd liczba wyroków – 141).

Liczba **wyroków stwierdzających naruszenia** Konwencji przez Polskę wzrosła do **31** i dotyczyła 72 skarg (w 2022 r. liczba takich wyroków wyniosła 30, w 2021 r. – 20, w 2020 r. – 18, w 2019 r. – 11, w 2018 r. – 20, a w 2008 r. – 129). W czterech z tych wyroków Trybunał nie zasądził żadnego słusznego zadośćuczynienia, ograniczając się do stwierdzenia naruszenia, przy czym w jednej z tych spraw kwestia słusznego zadośćuczynienia została zastrzeżona do dalszego postępowania.

W 2023 r. Trybunał nie wydał żadnych **wyroków stwierdzających brak jakiegokolwiek naruszenia** Konwencji przez Polskę. Wydał natomiast **2 wyroki rewizyjne** w związku ze śmiercią skarżących, wobec których wcześniej (w 2022 r.) wydał wyroki stwierdzające naruszenia. Na skutek rewizji Trybunał uchylił jeden z wyroków i skreślił skargę z listy, natomiast w drugiej sprawie wyrok utrzymał w mocy, lecz zmienił osobę uprawnioną do otrzymania słusznego zadośćuczynienia.

2.2. Przedmiot wyroków¹⁰

Pod względem meritum w 2023 r. Trybunał stwierdził 31 wyrokami **następujące 81 naruszeń** Konwencji:

35 naruszeń¹¹ (w 9 wyrokach) z uwagi na przewlekłość postępowań sądowych i brak skutecznego środka odwoławczego, w tym:

- 27 przewlekłości postępowania karnego (*Frankowski i 2 inne; Nogajski; Trela i 18 innych, Ungeheuer i 2 inne, Zięba*),
- 8 przewlekłości postępowania cywilnego (*Karpińscy i 2 inne, Królak i 2 inne; Lewiński, Olechno*).

14 naruszeń na tle kryzysu praworządności w Polsce, w tym:

- 4 naruszenia prawa dostępu do sądu ze względu na brak możliwości odwołania do sądu od odmowy zezwolenia przez Ministra Sprawiedliwości na dalsze pełnienie obowiązków przez sędziów-kobiety, które osiągnęły wiek emerytalny 60 lat (o 5 lat niższy niż w przypadku sędziów-mężczyzn) (*Paják i Inni*),
- 3 naruszenia zakazu dyskryminacji w odniesieniu do korzystania z prawa do poszanowania życia prywatnego z uwagi na obowiązkowe wcześniejsze przejście w stan spoczynku sędziów-kobiet po osiągnięciu wieku 60 lat – o 5 lat niższego niż wiek przejścia w stan spoczynku dla sędziów-mężczyzn (*Paják i Inni*),
- 1 naruszenie prawa dostępu do sądu z uwagi na uchylenie immunitetu sędziego na potrzeby postępowania karnego przez Izbę Dyscyplinarną SN, która nie stanowiła niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą (*Tuleya*),
- 1 naruszenie prawa dostępu do sądu z uwagi na rozpatrzenie skargi nadzwyczajnej i uchylenie, przez Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN – organ niestanowiący niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą – ostatecznego wyroku w sprawie o ochronę dóbr osobistych, wydanego 10 lat wcześniej na korzyść skarżącego (*Wałęsa*),
- 1 naruszenie prawa do rzetelnego procesu sądowego na skutek zastosowania z wniosku Prokuratora Generalnego skargi nadzwyczajnej, instytucji systemowo nieodpowiednio uregulowanej i naruszającej zasadę pewności prawnej, do uchylenia ostatecznego wyroku w sprawie o ochronę dóbr osobistych, wydanego 10 lat wcześniej na korzyść skarżącego (*Wałęsa*),
- 1 naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego z uwagi na prowadzenie czynności wyjaśniających z powodu skierowania przez skarżącego wniosku o orzeczenie w trybie prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości UE, a także z uwagi na uchylenie immunitetu i zawieszenie sędziego w obowiązkach przez Izbę Dyscyplinarną, organ nie spełniający wymogów niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą, dokonane w związku z zarzutami dotyczącymi zezwolenia na nagrywanie rozprawy i rzekomego ujawnienia informacji z postępowania przygotowawczego w trakcie ustnego ogłoszenia uzasadnienia wyroku (*Tuleya*),
- 1 naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego z uwagi na uchylenie przez Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN, organ niestanowiący niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą, ostatecznego wyroku w sprawie o ochronę dóbr osobistych, wydanego 10 lat wcześniej na korzyść skarżącego, na skutek skargi nadzwyczajnej z wniosku Prokuratora Generalnego – naruszenie wymogu, by ingerencja była „przewidziana przez ustawę” (*Wałęsa*),
- 1 naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego z uwagi na fakt, że utrata mocy przez przepisy dotyczące aborcji, mająca wpływ na skarżącą, nastąpiła na podstawie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego wydanego w składzie niezgodnym z prawem, w rezultacie czego ingeren-

¹⁰ Uwaga, dane liczbowe się nie sumują, gdyż jeden wyrok Trybunału może dotyczyć kilku różnych zarzutów naruszenia Konwencji.

¹¹ W przypadku 31 skarg zarzucających przewlekłość postępowania sądowego i brak skutecznego środka odwoławczego Trybunał odrzucił deklaracje jednostronne rządu przyznające naruszenie i stwierdził potrzebę wydania wyroków.

cja w prawo do poszanowania życia prywatnego skarżącej nie była przewidziana przez ustawę (M.L.),

- 1 naruszenie prawa do wolności wyrażania opinii z uwagi na prowadzenie czynności wyjaśniających wobec sędziego w sprawach związanych z jego działalnością orzeczniczą oraz uchylenie immunitetu i zawieszenie sędziego w obowiązkach przez Izbę Dyscyplinarną, organ niespełniający wymogów niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą, co stanowiło zdaniem Trybunału reakcję władz na krytykę ze strony skarżącego (*Tuleya*),
- 1 zobowiązanie państwa w trybie wyroku pilotażowego na podstawie art. 46 Konwencji do usunięcia problemu systemowego związanego z naruszaniem prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą na skutek przeprowadzonych reform wymiaru sprawiedliwości oraz niewłaściwym, sprzecznym z wymogiem pewności prawnej, ukształtowaniem instytucji skargi nadzwyczajnej (*Wałęsa*)¹².

4 naruszenia w sprawach dotyczących cudzoziemców, w tym:

- 1 naruszenie prawa do gwarancji proceduralnych dotyczących wydalenia cudzoziemca z uwagi na uchylenie pozwolenia na pobyt i wydalenie z rygiorem natychmiastowej wykonalności cudzoziemca posiadającego prawo pobytu w Polsce, w oparciu o względy bezpieczeństwa narodowego, w postępowaniu, w którym nie ujawniono informacji na temat zarzutów stawianych skarżącemu, nie umożliwiono adwokatowi z poświadczeniem bezpieczeństwa dostępu do akt, a kontrola sądowa nie zapewniła wystarczających gwarancji równoważących ograniczenia praw skarżącego (*Poklikayev*),
- 1 naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego z uwagi na umieszczenie rodziny cudzoziemców (rodziców z trójkiem dzieci) w strzeżonym ośrodków dla cudzoziemców – sprawa skreślona z listy z uwagi na ugodę (*R.M. i Inni p. Polsce*),
- 1 naruszenie prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego z uwagi na umieszczenie trojga dzieci w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców na ok. 7 miesięcy bez dołożenia staranności i rzeczywistego zbadania możliwości zastosowania środków alternatywnych (*R.M. i Inni*),
- 1 naruszenie prawa do ustalenia przez sąd legalności pozbawienia wolności z uwagi na nieprzekazanie skarżącym, rodzicom z trójkiem dzieci, wniosków o umieszczenie ich w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców i w sprawie przedłużenia ich pobytu w tym ośrodku (naruszenie art. 5 ust. 4, *R.M. i Inni*).

2 naruszenia praw osadzonych, w tym:

- 1 naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego z uwagi na brak wykazania konieczności przeprowadzania prewencyjnych kontroli osobistych osadzonego powracającego do celi po pracy przy jednoczesnym braku wydania decyzji w tej sprawie i braku możliwości zaskarżenia jej do sądu, a także przy braku prowadzenia rejestru takich kontroli (*Bojar*),
- 1 naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego z uwagi na nałożone na ok. jeden rok ograniczenia na przyjmowanie odwiedzin członków rodziny przez osobę tymczasowo aresztowaną – deklaracja jednostronna rządu przyznająca naruszenie zatwierdzona wyrokiem (*K.P.*).

13 innych naruszeń prawa do poszanowania życia prywatnego lub rodzinnego, w tym:

- 10 naruszeń z powodu braku jakiegokolwiek formy prawnego uregulowania związków osób tej samej płci (*Przybyszewska i Inni*),

¹² W ramach procedury pilotażowej Trybunał odroczył na 1 rok rozpatrzenie 54 zakomunikowanych wcześniej rządowi skarg dotyczących kryzysu praworządności.

- 1 naruszenie z powodu przeszukania mieszkania skarżącego bez uprzedniej zgody sądu i brak zbadania przez sąd a posteriori, czy istniała potrzeba pilnego przeszukania bez zgody sądu (*Mażowiecki*)
- 1 naruszenie z powodu przewlekłego braku wyegzekwowania prawa rodzica do kontaktów z dzieckiem (*Beluch*),
- 1 naruszenie z powodu niezapewnienia przez sąd cywilny ochrony dóbr osobistych skarżącemu, urzędnikowi i asystentowi poprzedniego ministra sprawiedliwości, publicznie i nieprawdziwie pomówionemu przez nowego ministra sprawiedliwości o celowe zniszczenie laptopa ministerstwa (*Romanowski*).

6 innych naruszeń prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego, w tym:

- 5 naruszeń z powodu nadmiernej długości tymczasowego aresztowania (*Mariański, Stefański i 2 inne, K.P.*),
- 1 naruszenie z powodu nadmiernej długości procedury odwoławczej w sprawie postanowienia o przedłużeniu tymczasowego aresztowania, trwającej ponad 16 dni (*Marciniak*).

3 inne naruszenia prawa do rzetelnego procesu sądowego z uwagi na:

- skazanie za zabójstwo w oparciu o samooskarżenie się przez skarżącego, dokonane, gdy pozostawał w stanie nietrzeźwym, w trakcie nieformalnego przesłuchania przez policjanta przeprowadzonego bez poinformowania o przysługujących mu prawach i bez zapewnienia możliwości udziału obrońcy i bez przygotowania prawidłowego protokołu z przesłuchania – naruszenie prawa do bronięcia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę (art. 6 ust. 3 lit. c) (*Lalik*),
- skazanie skarżącego w oparciu o decydujące zeznania współoskarżonego bez zapewnienia możliwości przesłuchania go na rozprawie apelacyjnej (bez uszczerbku dla prawa do odmowy wyjaśnień przez tego współoskarżonego) – naruszenie prawa do przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia (art. 6 ust. 3 lit. d) (*Romaniuk*),
- szereg uchybień proceduralnych w postępowaniu sądowym, w którym skarżący został skazany na podstawie zarzutu nadużyć o charakterze psychologicznym wobec jego dzieci na tle nadmiernej rygorystycznych praktyk religijnych (*Cupiał*).

2 inne naruszenie prawa do wolności wyrażania opinii, w tym z uwagi na:

- roczny zakaz wstępu do Sejmu w reakcji na prezentowanie banneru w obronie niezależności sądów w trakcie wizyty na terenie Sejmu, wydany przez Komendanta Straży Marszałkowskiej bez udziału skarżących i bez gwarancji proceduralnych dotyczących zaskarżenia takich decyzji (*Drozd*),
- ukaranie adwokata w postępowaniu dyscyplinarnym za złożenie – na prośbę lub za wiedzą klienta – niezasadnego, zdaniem władz, zawiadomienia o dopuszczeniu się korupcji przez prokuratora (*Rogalski*).

1 naruszenie prawa do ochrony własności z uwagi na odmowę przyznania przez sąd odszkodowania od Skarbu Państwa skarżącemu – przedsiębiorcy, który poniósł szkody z uwagi na decyzje organów podatkowych, które następnie zostały uznane za niezgodne z prawem (*Andrzej Ruciński*).

1 naruszenie prawa do skutecznego śledztwa w sprawie zarzutu zaniedbania lekarskiego z uwagi na udzielenia niewłaściwej pomocy medycznej skarżącemu po wypadku, który doprowadził do jego paraliżu (*Hubert Nowak*).

Ponadto w wyrokach stwierdzających naruszenia Trybunał wydał **następujących 35 korzystnych dla rządu rozstrzygnięć** dotyczących niektórych zarzutów objętych wyrokami:

1 stwierdzenie braku naruszenia prawa do życia w aspekcie materialnym w odniesieniu do zarzutu błędów lekarskich popełnionych w trakcie akcji ratunkowej po wypadku skutkujących paraliżem skarżącego – państwo zapewniło odpowiednie ramy prawne i generalnie odpowiedni system prowadzenia akcji ratunkowych (*Hubert Nowak*).

8 zarzutów uznanych zostało przez Trybunał za w sposób oczywisty nieuzasadnione, w tym:

- zarzut naruszenia tajemnicy adwokackiej poprzez przeszukanie mieszkania i zajęcie dokumentów skarżącego (*Mazowiecki*)
- zarzut nadmiernej długości tymczasowego aresztowania trwającego 2,5 roku w sytuacji, w której istniały konkretne przesłanki świadczące o możliwości uchylania się od udziału w postępowaniu lub mataczenia przez skarżącą (*Marciniak*),
- zarzut nadmiernej długości procedury odwoławczej w sprawie postanowień o przedłużeniu tymczasowego aresztowania, trwającej do 16 dni (*Marciniak*),
- zarzut naruszenia art. 5 ust. 1 lit. f Konwencji z uwagi na umieszczenie skarżącej (wraz dziećmi) w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców (*R.M. i Inni p. Polsce*),
- zarzut nieludzkiego lub poniżającego traktowania z powodu umieszczenia skarżącego, ojca rodziny (wraz z rodziną), w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców przy zapewnieniu mu odpowiedniej opieki psychologicznej (*R.M. i Inni p. Polsce*),
- zarzuty nieludzkiego lub poniżającego traktowania i naruszenia prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego z uwagi na rzekomo nieodpowiednią opiekę w zakładzie karnym w okresie ciąży i po porodzie wobec skarżącej i jej dziecka oraz konieczność udziału w rozprawach (*K.P.*),
- zarzut nieludzkiego lub poniżającego traktowania z uwagi na uchylenie możliwości przeprowadzenia aborcji w oparciu o przesłankę wad wrodzonych dziecka i konieczność podróży do granicę w celu przeprowadzenia aborcji – traktowanie nie osiągnęło poziomu objętego zakazem z art. 3 Konwencji (*M.L.*).

2 zarzuty uznane zostały za niezgodne z Konwencją *ratione personae* z uwagi na utratę statusu ofiary przez skarżących, w tym:

- zarzut naruszenia zakazu nieludzkiego lub poniżającego traktowania z uwagi na wykorzystanie przez funkcjonariusza służby więziennej stosunku zależności i doprowadzenie do ciąży skarżącej, osoby tymczasowo aresztowanej – funkcjonariusz został skazany, a skarżącą nie złożyła apelacji od wyroku skazującego ani nie ubiegała się o odszkodowanie w drodze cywilnej (*K.P.*),
- zarzut naruszenia prawa do sądu ustanowionego ustawą z uwagi na zawieszenia sędziego w obowiązkach na podstawie decyzji Izby Dyscyplinarnej SN, niespełniającej wymogów niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą, które zostało naprawione decyzją Izby Odpowiedzialności Zawodowej SN, która takie wymogi spełniała i uznała fakt wcześniejszego naruszenia praw skarżącego (*Tuleya*).

W odniesieniu do **24** zarzutów będących przedmiotem postępowania Trybunał stwierdził brak konieczności ich rozpatrywania, w tym.:

- 10 zarzutów naruszenia zakazu dyskryminacji w związku z prawem do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego z uwagi na brak jakiegokolwiek formy prawnego uregulowania związków osób tej samej płci (*Przybyszewska i Inni*),
- 4 zarzuty (obejmujące zarzut naruszenia prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, wolności wyznania, zakazu dyskryminacji oraz prawa rodziców do wychowywania dzieci zgodnie

- z własnymi przekonaniem i religijnymi) z uwagi na skazanie skarżącego za nadużycia o charakterze psychologicznym wobec jego dzieci na tle nadmiernie rygorystycznych praktyk religijnych (*Cupiał*),
- 3 zarzuty naruszenia zakazu dyskryminacji w związku z prawem do ochrony własności oraz zarzut naruszenia prawa do skutecznego środka odwoławczego w związku z prawem do poszanowania życia prywatnego w odniesieniu do obowiązkowego wcześniejszego przejścia w stan spoczynku sędziów-kobiet po osiągnięciu wieku 60 lat – o 5 lat niższego niż wiek przejścia w stan spoczynku dla sędziów-mężczyzn (*Pająk i Inni*),
 - zarzut pozbawienia dostępu do sądu z uwagi na długotrwałość postępowania dotyczącego obniżenia emerytury funkcjonariusza służb PRL (*Lewiński*),
 - zarzut naruszenia prawa do skutecznego środka odwoławczego z uwagi na brak wydawania formalnych decyzji o przeprowadzeniu kontroli osobistych w zakładzie karnym (*Bojar*),
 - zarzut naruszenia zakazu nieludzkiego lub poniżającego traktowania w odniesieniu do umieszczenia matki z trojgiem dzieci w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców, dostosowanym do przyjmowania rodzin (*R.M. i Inni*),
 - zarzut nierzetelności, stronniczości i braku gwarancji proceduralnych w postępowaniu dyscyplinarnym wobec adwokata prowadzonym za złożenie zawiadomienia o przestępstwie korupcji ze strony prokuratora (*Rogalski*),
 - zarzut braku skutecznego środka odwoławczego w odniesieniu do naruszenia prawa do poszanowania życia prywatnego na skutek prowadzenia czynności wyjaśniających z powodu skierowania przez skarżącego wniosku o orzeczenie w trybie prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości UE, a także na skutek uchylenia immunitetu i zawieszenia sędziego w obowiązkach przez Izbę Dyscyplinarną, organ niespełniający wymogów niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą (*Tuleya*),
 - zarzuty naruszenia prawa do skutecznego środka odwoławczego oraz stosowania ograniczeń praw i wolności w celach innych niż te, dla których je wprowadzono, w odniesieniu do rozpatrzenia skargi nadzwyczajnej przez Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN i uchylenia ostatecznego wyroku w sprawie o ochronę dóbr osobistych, wydanego 10 lat wcześniej na korzyść skarżącego (*Wałęsa*).

2.3. Decyzje

W 2023 r. Trybunał wydał **88 decyzji ws. 1180 skarg** dotyczących Polski (dla porównania w 2022 r. Trybunał przyjął 74 decyzje ws. 157 skarg, w 2021 r. – 65 decyzji ws. 218 skarg, w 2020 r. – 43 decyzje ws. 68 skarg, w 2019 r. 85 decyzji w 102 sprawach, 106 decyzji w 2018 r., 87 w 2017 r., 191 w 2015 r., 388 – w 2008 r.).

W 2023 r. wydane zostały następujące decyzje:

- 28 decyzji zatwierdzających **ugody** (ws. 135 skarg),
- 23 decyzje o **niedopuszczalności** (ws. 976 skarg), w tym 20 decyzji (ws. 47 skarg) po obserwacjach rządu,
- 22 decyzje zatwierdzające **deklaracje jednostronne** (ws. 54 skarg),
- 13 decyzji o **skreśleniu z przyczyn formalnych** (13) zakomunikowanych rządowi skarg, w tym 8 decyzji z uwagi na niepodtrzymywanie skargi po obserwacjach rządu, 2 decyzje z powodu śmierci skarżącego,
- 2 decyzje o skreśleniu 2 zakomunikowanych rządowi skarg z listy z uwagi na **rozstrzygnięcie sporu na poziomie krajowym**.

2.4. Przedmiot ugód i deklaracji jednostronnych rządu¹³

Wśród 50 decyzji Trybunału zatwierdzających **ugody lub deklaracje jednostronne** w sprawie 189 skarg było:

39 decyzji w sprawie 176 skarg dotyczących zarzutu przewlekłości postępowań sądowych lub administracyjnych i braku skutecznego środka odwoławczego, w tym:

- 22 decyzje ws. 102 skarg dotyczących zarzutu przewlekłości postępowań cywilnych¹⁴,
- 14 decyzji w sprawie 64 skarg dotyczących zarzutu przewlekłości postępowań karnych¹⁵,
- 3 decyzje w sprawie 10 skarg dotyczących zarzutu przewlekłości postępowań administracyjnych (*Barylski i Płomińska, Blanckenstein i 4 inne, Młynarscy i 2 inne*).

3 decyzje w sprawie 3 skarg dotyczących zarzutu pozbawienia prawa dostępu do sądu z uwagi na odmowę zwolnienia z kosztów sądowych (*Boczek, Kłos, Korabik*)

3 decyzje w sprawie 5 skarg dotyczących praw osadzonych, w tym:

- 2 decyzje w sprawie 2 skarg dotyczących zarzutu naruszenia prawa do poszanowania życia prywatnego z uwagi na brak wydzielenia kąpoków sanitarnych (*Gerter, Zych*),
- 1 decyzja w sprawie 3 skarg dotyczących zarzutu naruszenia zakazu niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania oraz prawa do poszanowania życia prywatnego w związku z kontrolami osobistymi w zakładach karnych (*Ścisło i 2 inne*).

3 decyzje w sprawie 3 skarg dotyczących zarzutu naruszenia prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego z uwagi na nadmierną długość tymczasowego aresztowania (*Krystkiewicz, Rosenowski, Zygartowski*).

2 decyzje w sprawie 2 skarg dotyczących zarzutu naruszenia prawa do wolności wyrażania opinii z uwagi na skazanie za zniesławienie lub nakazanie przeproszenia w postępowaniu cywilnym o ochronę dóbr osobistych (*Lisicki, Wojtaś*).

2.5. Przedmiot decyzji o niedopuszczalności¹⁶

Trybunał uznał **41** zarzutów skarg za **w sposób oczywisty nieuzasadnione**, w tym:

18 zarzutów naruszenia prawa do nauki w związku z unieważnieniem egzaminu maturalnego z powodu niesamodzielnego rozwiązywania zadań (*Sypioła i 17 innych*).

6 zarzutów naruszenie prawa do rzetelnego procesu sądowego, w tym:

- 3 zarzuty pozbawienia prawa dostępu do sądu ze względu na zarzucaną przewlekłość postępowania cywilnego dotyczącego obniżenia emerytur byłych funkcjonariuszy służb PRL (*Kolasa i 2 inne*),
- 1 zarzut naruszenia prawa do rzetelnego procesu sądowego z uwagi na odmowę przyznania po-

¹³ Uwaga, dane liczbowe się nie sumują, gdyż jedna decyzja Trybunału może dotyczyć kilku różnych zarzutów naruszenia Konwencji.

¹⁴ *Adamczyk i 6 innych, Banaś i Tusiński, Domagała, Dubieszko i 9 innych, Dudzińska i Abramyk, Korsak i 2 inne, Michoń i 6 innych, Mróz, Paliczy i 3 inne, Pantof i Kamiński, Pastuszka i 13 innych, Pietrowski i 3 inne, Piórkowska i 9 innych, Popis i 6 innych, Stańczak i 8 innych, Starowicz i Cudziło, Sucholewski i 3 innych, Szewczyk, Sznajder-Malczewska i 4 inne, Wielqdek i Guhn, Wojewoda i 3 inne, Wójcicki i Kubiak.*

¹⁵ *Hęś i 5 innych, Janek i Orłowski, Kamiński i 3 inne, Korzeniewski i 6 innych, Kossowski i 5 innych, Malinowski, Mańkowski i 4 inne, Pyra, Rudnicki i 2 inne, Rykalski i 17 innych, Stępniewski i 6 innych, Tatera i Kosim, Ziarnik i 2 inne, Znoj.*

¹⁶ Uwaga, dane liczbowe się nie sumują, gdyż jedna decyzja Trybunału może dotyczyć kilku różnych zarzutów naruszenia Konwencji.

- mocy prawnej w celu sporządzenia skargi kasacyjnej w sprawie cywilnej (*Wierzbicka*),
- 1 zarzut naruszenia prawa do rzetelnego procesu sądowego z uwagi na odmowę przez Sąd Najwyższy, bez uzasadnienia, przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (*Kossowski*),
 - 1 zarzut naruszenia przez wszystkie państwa Rady Europy prawa do niezależnego i bezstronnego sądu z uwagi na przyjęty model rozpatrywania odwołań w sprawach pracowniczych pracowników Rady Europy (skarga do Trybunału Administracyjnego, w którym często zasiadają byli sędziowie ETPC) – niewykazanie przez skarżącą, że ustanowiony przez państwa RE model był oczywiście niewystarczający, a także nieprzedstawienie skonkretyzowanych zarzutów dotyczących braku bezstronności kwestionowanego sędziego Trybunału Administracyjnego (*Dalvy*).

5 zarzutów naruszenie prawa do ochrony własności, w tym:

- 2 zarzuty dotyczące konieczności zwrotu Skarbowi Państwa kwoty rzeczywistego bezpodstawnego wzbogacenia wynikającej z błędnego zawyżenia wartości roszczeń zabużańskich (*Sak i Giębułtowicz*),
- 1 zarzut dotyczący obowiązku zwrotu bonifikaty na wykup mieszkania komunalnego w rezultacie zamiany tego mieszkania przez skarżących na lokal o wyższym standardzie (*Bugaj*),
- 1 zarzut dotyczący obniżenia wysokości emerytury na skutek odliczenia od zgromadzonego kapitału kwoty wypłaconej tytułem wcześniejszej emerytury, przy utrzymaniu wypłat emerytalnych w dotychczasowej wysokości (*Denysiuk*),
- 1 zarzut dotyczący oddalenia jako przedawnionego roszczenia o zwrot nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, w sytuacji w której składki te zostały uwzględnione w celu podwyższenia emerytury skarżącej (*Szweblik*).

5 zarzutów przewlekłości postępowań sądowych i braku skutecznego środka odwoławczego, w tym:

- 3 zarzuty przewlekłości postępowania cywilnego dotyczącego obniżenia emerytur byłych funkcjonariuszy służb PRL i braku skutecznego środka odwoławczego (*Kolasa i 2 inne*),
- 1 zarzut przewlekłości postępowania karnego i braku skutecznego środka odwoławczego (*Nowogajski*),
- 1 zarzut przewlekłości postępowania cywilnego i braku skutecznego środka odwoławczego (*Leśto sp. z o.o.*).

2 zarzuty naruszenia prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, w tym:

- 1 zarzut dotyczący braku wyegzekwowania, mimo starannego działania organów, kontaktów rozwiedzionego ojca z dzieckiem z powodu obstrukcji ze strony matki (*Tomkiewicz*),
- 1 zarzut dotyczący oddalenia przez sądy krajowe powództwa skarżącego o ochronę dóbr osobistych przeciwko dziennikarzowi, który w interesie publicznym napisał artykuł wskazujący na nieprawidłowości w zakresie uwierzytelniania dzieł sztuki sprzedawanych na aukcjach (*Kossowski*).

1 zarzut naruszenia prawa do wolności zgromadzeń publicznych na tle skazania na grzywnę w związku z odmową zastosowania się do zgodnego z prawem nakazu policji dotyczącego bezpieczeństwa pieszych w trakcie pokojowego zgromadzenia organizowanego przez Masę Krytyczną (*Bosowski*).

1 zarzut naruszenia prawa do wolności zrzeszania się na tle odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdań finansowych partii politycznej i negatywnych konsekwencji wynikających z tej decyzji dla funkcjonowania tej partii (*Nowoczesna*).

1 zarzut naruszenia prawa do wolności wyrażania opinii z uwagi na skazanie za zniesławienie w wyniku prywatnego aktu oskarżenia – wypowiedź skarżącego dotycząca faktów nie została udowodniona (*Wołosz*).

1 zarzut naruszenia zakazu dyskryminacji mężczyzn w stosunku do kobiet w odniesieniu do przepisów regulujących obniżenie wysokości emerytury na skutek odliczenia od zgromadzonego kapitału kwoty wypłaconej tytułem wcześniejszej emerytury (*Denysiuk*).

1 zarzut naruszenia zakazu niehumanitarnego lub poniżającego karania na tle stosowania kilku kontroli osobistych w zakładzie karnym (*Marciniak*).

Trybunał uznał, że następujące zarzuty skargi nie są objęte zakresem materialnym Konwencji (niezgodność skarg z Konwencją *ratione materiae*):

- 18 zarzutów braku dostępu do sądu w celu odwołania się od unieważnienia egzaminu maturalnego z powodu niesamodzielnego rozwiązywania zadań (*Sypioła i 17 innych*).

Trybunał stwierdził niezgodność z Konwencją *ratione personae* i brak statusu ofiary skarżących w odniesieniu do:

- **935** zarzutów naruszenia zakazu niehumanitarnego lub poniżającego traktowania oraz prawa do poszanowania życia prywatnego z uwagi na jedynie potencjalną możliwość podlegania skutkom wyroku Trybunału Konstytucyjnego orzekającego niekonstytucyjność przesłanki aborcji ze względów eugenicznych (*A.M. i 7 innych, M.B. i 926 innych*),
- **1** zarzut pozbawienia skarżącej dostępu do sądu przez państwa członkowskie RE w odniesieniu do nieorzeczenia przez Trybunał Administracyjny Rady Europy w sprawie jej żądania odszkodowania przeciwko Radzie Europy – żadne państwo nie sprawowało jurysdykcji nad skarżącą w tej sprawie w rozumieniu art. 1 Konwencji (*Dalvy*).

Trybunał odrzucił też następujących **5** zarzutów skargi z uwagi na przekroczenie terminu do wniesienia skargi:

- 1 zarzut naruszenia prawa do ochrony życia w sprawie dotyczącej zaprzestania finansowania leczenia choroby ultrazadkowej (*Smolarkiewicz*),
- 1 zarzut naruszenia prawa do skutecznego środka odwoławczego w sprawie dotyczącej zaprzestania finansowania leczenia choroby ultrazadkowej (*Smolarkiewicz*),
- 1 zarzut naruszenia prawa dostępu do sądu z uwagi na odmowę zwolnienia z kosztów sądowych (*Borysewicz*),
- 1 zarzut niehumanitarnego lub poniżającego traktowanie z uwagi na warunki pozbawienia wolności i brak dostępu do odpowiedniego leczenia w trakcie pobytu w placówce penitencjarnej (*Borysewicz*),
- 1 zarzut naruszenia prawa do ochrony własności z uwagi na decyzję o nieuznaniu afiliacji skarżącej do systemu ubezpieczeń społecznych dla przedsiębiorców mimo opłacania składek (*Szweblik*).

Trybunał odrzucił następujące **2** zarzuty skargi z uwagi na niewykorzystanie krajowych środków odwoławczych:

- 1 zarzut naruszenia prawa do wolności wyrażania opinii w sprawie dotyczącej skazania za zniesławienie – niepodniesienie w apelacji co do istoty zarzutu naruszenia wolności wyrażania opinii (*Weychert i Inni*),
- 1 zarzut naruszenia zakazu poniżającego lub poniżającego karania na tle przeludnienia w zakładzie karnym – niedochodzenie odszkodowania w postępowaniu cywilnym (*Marciniak*).

Następujące **2** zarzuty skargi zostały odrzucone z uwagi na nadużycie prawa do skargi:

- 1 zarzut niehumanitarnego lub poniżającego traktowania w związku z przymusowym karmieniem i nawadnianiem w trakcie strajku głodowego w placówce penitencjarnej – skarżący nie poinformował Trybunału o odszkodowaniu uzyskanym na poziomie krajowym (*Ciornei*),
- 1 zarzut przewlekłości postępowania karnego i braku skutecznego środka odwoławczego – skarżący nie wyjaśnił, czy zaskarżone postępowanie karne dotyczyło jego, czy innej osoby o tym samym nazwisku (*Kankowski*).

2.6. Przedmiot decyzji skreślających z listy z uwagi na rozstrzygnięcie sporu na poziomie krajowym

2 skargi zostały skreślone z listy na podstawie art. 37 ust. 1 lit. b Konwencji z uwagi na rozstrzygnięcie sporu na poziomie krajowym:

- 1 skarga dotycząca zarzutu pozbawienie prawa do ochrony własności oraz naruszenia zakazu dyskryminacji na tle utraty prawa do świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu opieki nad niepełnosprawnym rodzicem na skutek zmian ustawowych w 2012 i 2013 r. (*Łuczkiwicz*),
- 1 skarga dotycząca zarzutów możliwego naruszenia prawa do życia, prawa do poszanowania życia prywatnego oraz prawa do skutecznego środka odwoławczego z uwagi na decyzję o zobowiązaniu skarżącego do powrotu do Czeczenii – decyzja wygasła, a skarżący uzyskał prawo pobytu w Polsce (*A.E.*¹⁷).

3. Wykonywanie orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

3.1. Sprawy uznane za wykonane

W 2023 r. Komitet Ministrów Rady Europy **zamknął nadzór nad wykonywaniem 50 orzeczeń** Trybunału w sprawach polskich (w tym ws. 23 wyroków i 27 decyzji zatwierdzających ugody), uznając, że Polska podjęła niezbędne do ich wykonania środki indywidualne lub generalne celem usunięcia stanu naruszeń Konwencji i ich źródeł (dla porównania w 2022 r. nadzór został zamknięty w 26 sprawach, w 2021 r. – w 35, w 2020 r. – w 31, w 2019 r. – w 41, a w 2014 r. – 357).

Polska tym samym znalazła się na **6** miejscu wśród państw RE pod względem liczby spraw wykonanych w ubiegłym roku (w 2022 r. była pod tym względem na 13 pozycji). Najwięcej spraw w nadzorze KM RE zamknięto wobec następujących państw: Węgry (123), Rumunia (121), Turcja (111), Serbia (96), Ukraina (75).

3.2. Sprawy znajdujące się w fazie wykonywania

Na koniec 2023 r. liczba orzeczeń Trybunału przeciwko Polsce znajdujących się w procedurze wykonywania Komitetu Ministrów Rady Europy wzrosła do **131 orzeczeń wymagających wykonania** (w tym 111 wyroków i 20 decyzji zatwierdzających ugody), a więc wyniosła o 6 spraw więcej niż na koniec 2022 r., kiedy sięgała 125 orzeczeń (w tym 106 wyroków i 19 decyzji zatwierdzających ugody). Dla porównania 97 spraw było zawisłych przed Komitetem Ministrów na koniec 2021 r., 89 – 2020 r., 98 – 2019 r., 100 – na koniec 2018 r., 124 – na koniec 2017 r., 223 – na koniec 2016 r., 313 – na koniec 2015 r., a w 2011 r. – ponad 900).

Polska znalazła się na **9 miejscu** wśród państw Rady Europy pod względem liczby orzeczeń w fazie wykonywania i odpowiadała za ok. 3,5% wszystkich spraw zawisłych w procedurze wykonywania orzeczeń Trybunału (takich spraw na koniec 2023 r. było łącznie 3819). Różnica pomiędzy Polską a Serbią, znajdującą się na 10 miejscu, wynosiła 54 orzeczenia, podczas gdy znajdująca się na 8 miejscu Mołdawia miała w wykonywaniu 31 orzeczeń więcej niż Polska.

¹⁷ Mimo skreślenia skargi z listy Trybunał zasądził na rzecz skarżącego zwrot kosztów i wydatków.

Wyżej zaprezentowane statystyki nie uwzględniają Federacji Rosyjskiej, która przestała być członkiem Rady Europy od 16 marca 2022 r., a stroną Konwencji od 16 września 2022 r. Niemniej Rosja nadal pozostaje związana zobowiązaniami wynikającymi z Konwencji, w tym w zakresie implementacji wszystkich wyroków ETPC wydanych w sprawach przeciwko niej, Komitet Ministrów nadzoruje wykonywanie tych orzeczeń. Dlatego też przy uwzględnieniu Rosji dane statystyczne i pozycja Polski w ramach wykonywania prezentuje się nieco inaczej – Polska znajduje się na 10 miejscu wśród państw objętych nadzorem Komitetu Ministrów Rady Europy pod względem liczby orzeczeń w fazie wykonywania. Rosja pozostaje bowiem krajem o największej liczbie orzeczeń objętych procedurą wykonywania.

Najwięcej orzeczeń wymagających wykonania miały na koniec 2023 r.: Rosja (2566, wzrost o 214), Ukraina (766, wzrost o 50), Rumunia (476, zmniejszenie o 33), Turcja (446, zmniejszenie o 34), Azerbejdżan (337, wzrost o 52), Węgry (165, zmniejszenie o 54), Włochy (249, wzrost o 62), Bułgaria (166, zmniejszenie o 16), Mołdawia (162, zwiększenie o 9).

4. Zbiorcze statystyki dotyczące wszystkich państw Rady Europy

Biorąc pod uwagę statystyki dotyczące wszystkich 46 państw Rady Europy oraz Rosji (która pozostawała stroną Konwencji do 16 września 2022 r. i nadal jest zobowiązana do wykonywania wyroków Trybunału wydanych w jej sprawach), liczba wszystkich **nowych skarg** przydzielonych do rozpoznania Trybunałowi wyniosła w 2023 r. **34,6 tysiąca** (a więc o 24% więcej mniej niż w 2022 r., gdy liczba nowych skarg sięgnęła 45,5 tysiąca, por. też w 2021 r. – 44,2 tysiąca, w 2020 r. – 41,7 tysiąca, w 2019 r. – 44,5 tysiąca, a w 2017 r. – prawie 63,4 tysiąca nowych skarg). Na uwagę zasługuje fakt, że liczba nowych skarg wniesionych do ETPC w 2023 r. spadła poniżej 35 tysięcy, podczas gdy w latach 2018-2022 była na poziomie ok. 40-45 tysięcy rocznie.

W porównaniu do 2022 r. spadła o 3% liczba skarg rozstrzygniętych przez Trybunał: w 2023 r. Trybunał **rozstrzygnął** bowiem ok. **38,2 tysiąca** skarg, podczas gdy w 2022 r. – 39,5 tysiąca (dla porównania w 2021 r. 36 tysięcy, w 2020 r. – prawie 39,2 tysiąca skarg, w 2019 r. – 40,6 tysiąca skarg, a w 2018 r. – 42,7 tysiąca skarg). Liczba skarg rozstrzygniętych w 2023 r. była o ponad połowę niższa niż 2017 r., kiedy to Trybunał wydał rozstrzygnięcia w sprawie ok. 86 tysięcy skarg (tamta liczba wynikała jednak z faktu, że w 2017 r. Trybunał zastosował szczególne uproszczone tryby rozstrzygania, przekazując bardzo duże grupy skarg do procedur krajowych lub do Komitetu Ministrów RE).

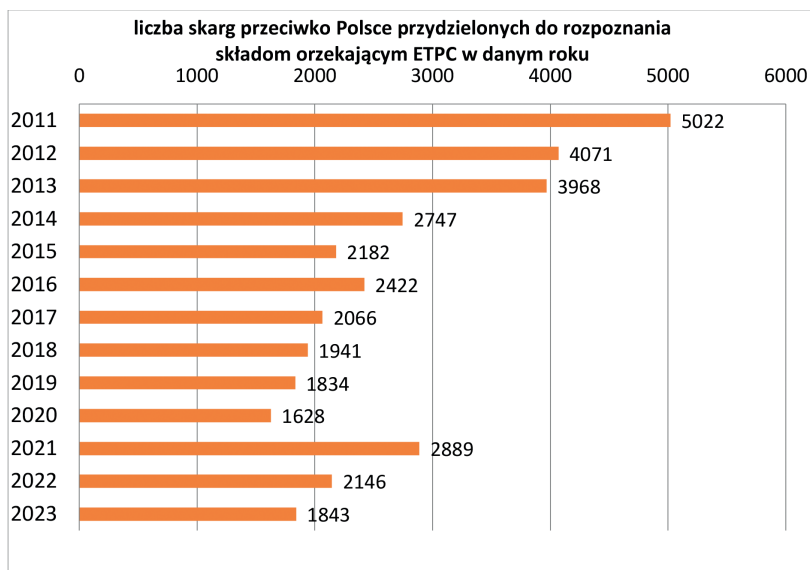
W 2022 r. o 144% wzrosła liczba spraw **zakomunikowanych** państwom przez Trybunał: Trybunał wezwał państwa do zajęcia stanowiska w odniesieniu do 16,6 tysiąca skarg, podczas gdy w 2022 r. zakomunikował o prawie 10 tysięcy mniej skarg (**6,8 tysiąca**). W 2021 r. liczba zakomunikowanych skarg wynosiła 10,6 tysiąca, w 2020 r. – 7,6 tysiąca, a w 2019 r. – 6,4 tysiąca.

Ogólna **liczba skarg zawisłych** przed Trybunałem w sprawie wszystkich państw Rady Europy i Rosji na koniec 2023 r. wyniosła **68,4 tysiąca**, czyli spadła o 8 % w porównaniu do 2022 r., kiedy sięgała 74,6 (w 2021 r. – 70,5 tysiąca, w 2020 r. – 62 tysięcy skarg, w 2019 r. – 59,8 tysiąca). Dla porównania we wrześniu 2011 r. liczba zawisłych skarg sięgała aż 160 tysięcy.

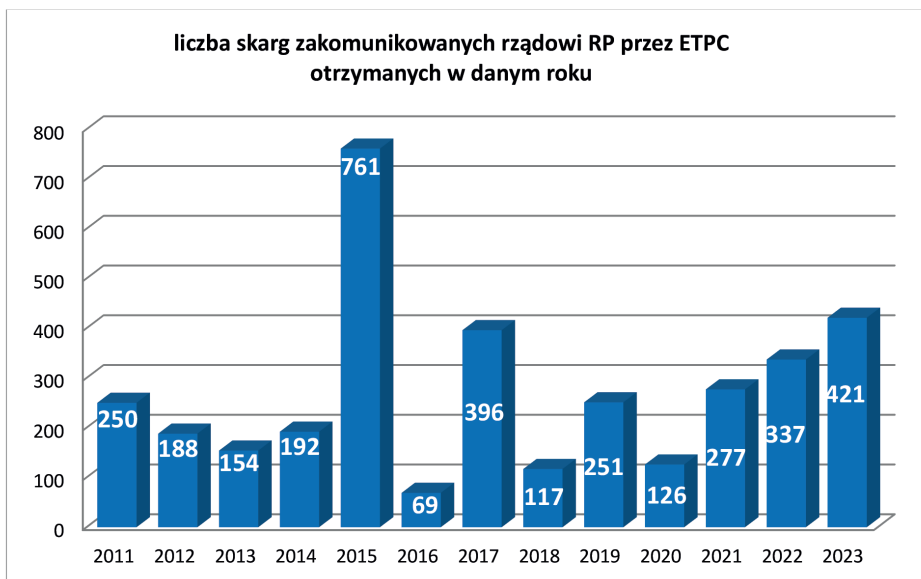
W 2023 r. Komitet Ministrów Rady Europy **zamknął procedurę nadzoru** nad wykonywaniem w odniesieniu do **982** spraw (dla porównania w 2022 r. – zakończono nadzór nad prawie 880 sprawami, w 2021 r. – 1122, w 2020 r. – 983, a w 2019 r. – 2080). **W nadzorze pozostawało** na koniec 2023 r. – 3819 orzeczeń Trybunału w sprawie 46 państw RE oraz 2566 orzeczeń w sprawie Rosji, a więc łącznie **6385** orzeczeń (na koniec 2022 r. – 6112 orzeczeń Trybunału, na koniec 2021 r. – 5533, a na koniec 2020 r. – 5233).

5. Dane statystyczne – wykresy

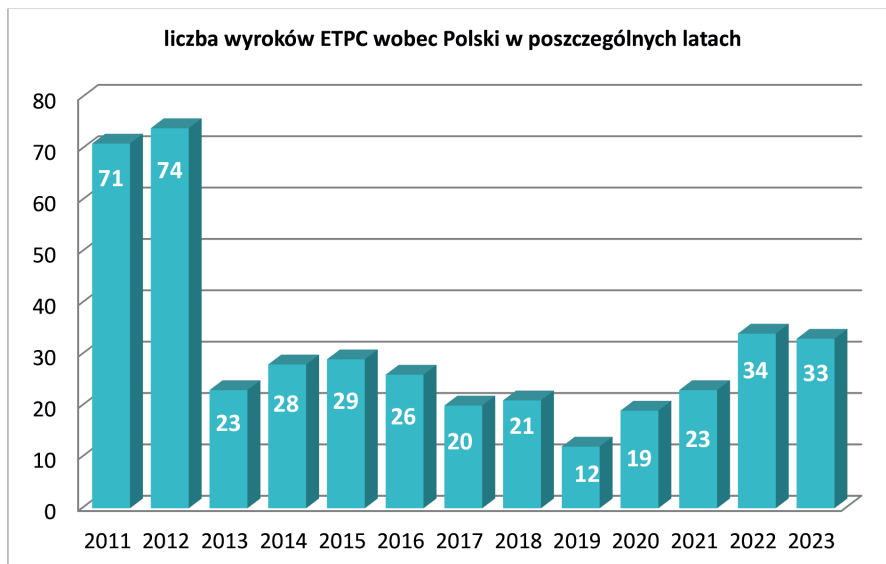
5.1. Liczba skarg p. Polsce przydzielonych do rozpoznania składom orzekającym ETPC

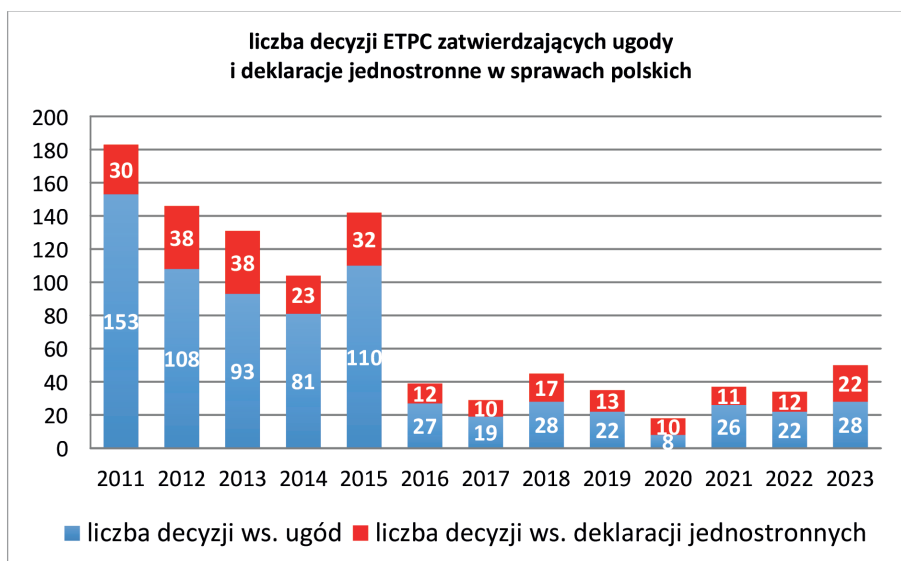
5.2. Liczba skarg zakomunikowanych rządowi RP

5.3. Liczba wyroków wydanych w sprawach p. Polsce

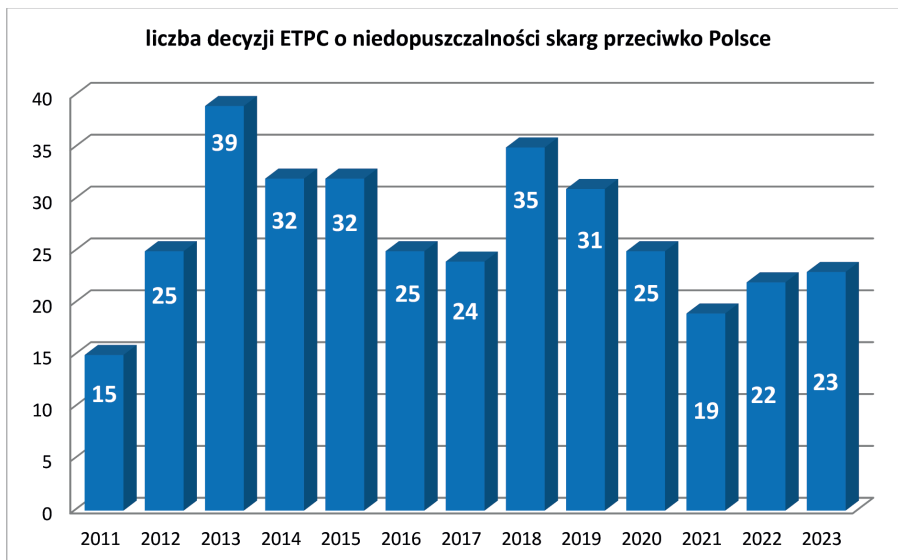

5.4. Liczba decyzji zatwierdzających umowy i deklaracje jednostronne w sprawach p. Polsce

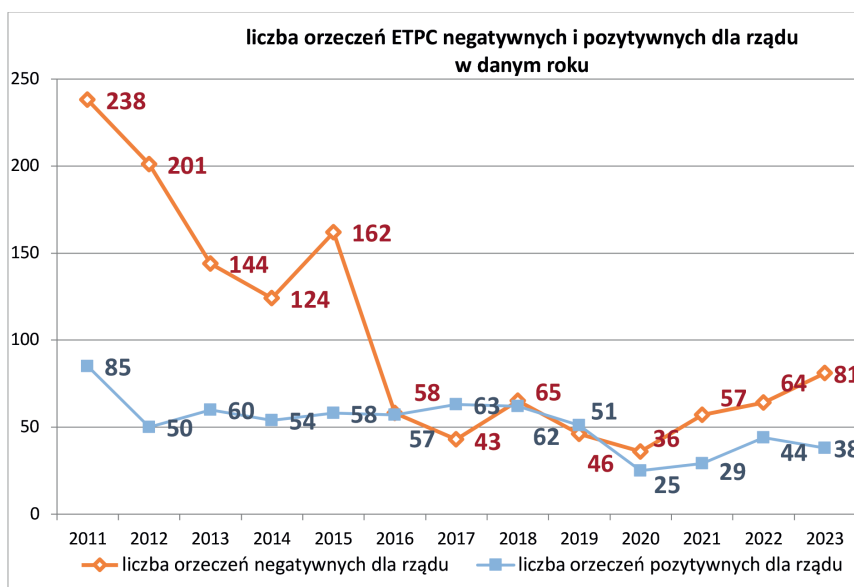

* uwaga: decyzje za 2017 r. obejmowały również 4 decyzje ws. 490 skarg (procedura pilotażowa), decyzje za 2018 r. obejmowały zaś 10 decyzji ws. 364 skarg – procedura pilotażowa. Ponadto w 2017 r. 2 decyzje ws. zatwierdzenia deklaracji jednostronnych obejmowały także zatwierdzenie ugód.

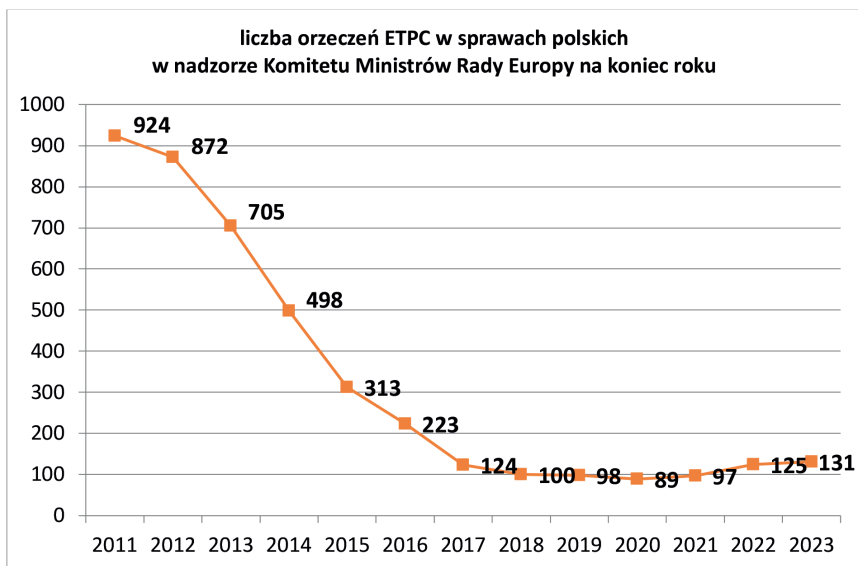
5.5. Liczba decyzji o niedopuszczalności skarg p. Polsce

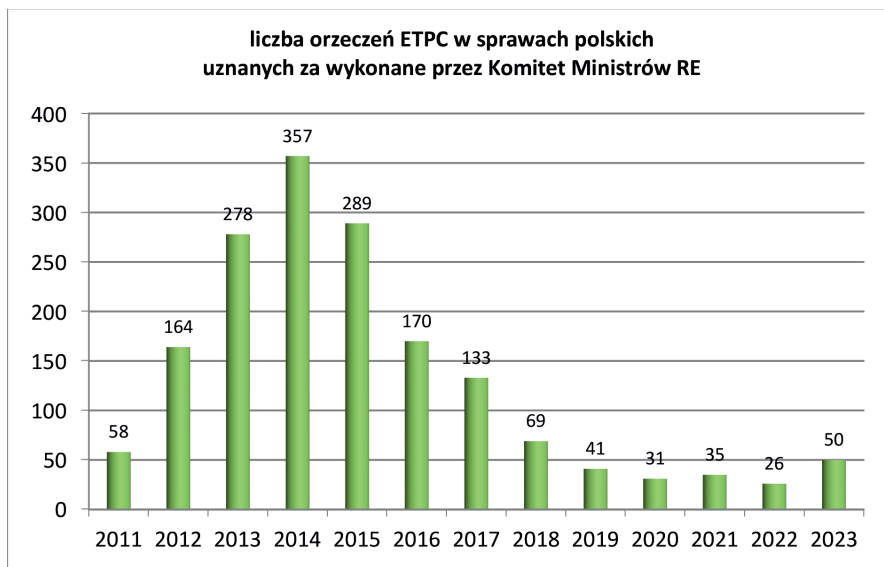
5.6. Liczba orzeczeń negatywnych i pozytywnych dla rządu RP

5.7. Liczba orzeczeń w sprawach p. Polsce znajdujących się w fazie wykonywania pod nadzorem KM w g stanu na koniec roku w poszczególnych latach

5.8. Liczba orzeczeń uznanych przez KM za wykonane przez Polskę

XIII. Podsumowanie

Wykonywanie orzeczeń ETPC jest procesem złożonym, na który składa się wiele działań dotyczących dostosowania prawa lub praktyki krajowej do standardów zgodnych z Konwencją i podejmowanych przez instytucje administracji rządowej. Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Pełnomocnik pełnią w ramach tych działań rolę koordynacyjną i reprezentacyjną względem Komitetu Ministrów Rady Europy. Skuteczna implementacja orzeczeń wymaga odpowiedniej współpracy pomiędzy MSZ a podmiotami bezpośrednio odpowiedzialnymi za wykonanie orzeczenia.

Raport prezentuje działania podejmowane w związku z wykonywaniem w sposób szczegółowy. Upublicznienie Raportu, po jego przyjęciu przez Radę Ministrów, pozwala zapoznać się wszystkim zainteresowanym podmiotom z informacjami na temat działań podejmowanych przez Polskę w celu wykonania wyroków ETPC. Ponadto, co ważne, dzięki Raportowi zwiększa się przejrzystość działań wszystkich podmiotów zaangażowanych w ten proces.

Niemniej należy wskazać na istotne wyzwania dla wykonywania orzeczeń ETPC jakie miały miejsce w ostatnich latach. Proces ten, szczególnie w odniesieniu do wyroków Trybunału Konstytucyjnego stwierdzających częściową niezgodność art. 6 Konwencji z Konstytucją RP. Efektem tego były znaczące opóźnienia w wypłacie słusznych zadośćuczynień w niektórych sprawach, a także brak działań mających na celu podjęcie niezbędnych środków indywidualnych lub generalnych w celu wykonania wyroków dotyczących praworządności. W kilku innych grupach spraw, zwłaszcza dotyczących problemu przewlekłości postępowań sądowych i administracyjnych, przewlekłości tymczasowego aresztu, przemocy ze strony Policji, niewystarczających gwarancji ochrony wolności wyrażania opinii w kontekście skazań za zniesławienie, stosowania reżimu więzienia niebezpiecznego, a także w sprawach dotyczących cudzoziemców, postęp w wykonywaniu wyroków Trybunału nie był wystarczający, a działania władz nie zyskały akceptacji KMRE, która pozwoliłaby na zamknięcie nad nimi nadzoru. Dodatkowo ponownie rosnąca liczba wyroków Trybunału stwierdzających naruszenia Konwencji przez Polskę przyczyniła się do zwiększenia liczby spraw w procedurze nadzoru Komitetu Ministrów RE. Pojawił się ponadto problem nierespektowania przez niektóre organy i sądy środków tymczasowych wskazywanych władzom polskim przez Trybunał w celu zagwarantowania prawa do skargi indywidualnej.

Powyższe wskazuje z jednej strony na potrzebę zintensyfikowania wysiłków władz polskich w celu usunięcia systemowych źródeł naruszeń Konwencji stwierdzanych przez Trybunał, z drugiej zaś strony może świadczyć o potrzebie wzmocnienia ram prawnych dotyczących procesu wykonywania orzeczeń Trybunału. Należy mieć też na uwadze, że dla skutecznego wykonywania wyroków Trybunału niezbędne jest działanie nie tylko rządu, ale także władzy ustawodawczej i sądowej.

Należy bowiem pamiętać, że za naruszenia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, stwierdzone przez ETPC w poszczególnych wyrokach, odpowiada nie tylko władza wykonawcza, ale też sądowa i ustawodawcza. Stąd też tylko bliska współpraca przedstawicieli wszystkich trzech władz pozwoli na skuteczną implementację wyroków. Znaczenie w tym zakresie mają m.in. działania upowszechniające

standardy wynikające z Konwencji i orzecznictwa ETPC oraz działalność szkoleniowa, skierowana do praktyków stosowania prawa. Ponadto, niezwykle istotny dla skutecznego przeciwdziałania naruszeniom Konwencji w przyszłości jest proces tworzenia prawa w sposób zgodny ze standardami strasburskimi, a także częstsze niż dotychczas korzystanie z drogi legislacyjnej w celu ukształtowania zgodnej z Konwencją praktyki sądowej i administracyjnej

Konkludując warto wskazać, że wypracowany w Polsce model instytucjonalnej współpracy administracji państwowej w celu wykonania orzeczeń ETPC, oparty o zarządzenie Prezesa Rady Ministrów, choć był uznawany za pionierski i modelowy w Radzie Europy i doprowadził do znacznego zwiększenia świadomości administracji rządowej i wielu innych podmiotów na temat zasad wykonywania wyroków Trybunału, zasługuje na wzmocnienie.

Agnieszka Kozińska-Makowska
Pełnomocnik Ministra
/podpisano elektronicznie/

WYKAZ SKRÓTÓW

Pełnomocnik, Pełnomocnik Ministra – Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do Spraw Postępowañ przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka

Zespół, Zespół ds. ETPC – Zespół do Spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

ETPC, Trybunał – Europejski Trybunał Praw Człowieka

RE – Rada Europy

Raport z wykonania – raport z działań podjętych w celu wykonania wyroku Trybunału

Komitet Ministrów, KMRE, KM – Komitet Ministrów Rady Europy

DWW – Departament Wykonywania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka Sekretariatu Rady Europy

Konwencja, EKPC, Europejska Konwencja Praw Człowieka – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności

ZPRE – Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW

A. Wykaz orzeczeń wydanych w 2023 r. przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w sprawach polskich

B. Wykaz planów działań i raportów z wykonania wysłanych do Komitetu Ministrów RE w 2023 r.

C. Pełne teksty planów działań i raportów z wykonania wysłanych do Komitetu Ministrów RE w 2023 r.

D. Sprawozdania z posiedzeń plenarnych Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyły się w 2023 r.

E. Wykaz zmian w prawie polskim i w praktyce jego stosowania koniecznych dla wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wraz z wykazem wyroków w procesie wykonywania.

Załącznik A
Wykaz orzeczeń wydanych w 2023 r. przez
Europejski Trybunał Praw Człowieka
w sprawach polskich

L.p.	Nazwa sprawy (nr skargi)		Data rozstrzygnięcia	Data ostateczności wyroku / Data notyfikacji decyzji	Rodzaj zakazania ¹	Stwierdzone naruszenie / Zarzuty (w przypadku braku naruszenia)	Słuszne zadośćuczynienie + koszty (nd – nie dotyczy)	
1.	Romanowski p. Polsce (55297/16)		12.01.2023	12.01.2023	W-N	Naruszenie art. 8 Konwencji w związku z niezachowaniem przez sądy krajowe właściwej równowagi pomiędzy jego prawami a prawem oskarżonego do wolności wypowiedzi, z uwagi na brak istotnych i wystarczających powodów oddalenia jego powództwa cywilnego o zniesławienie, w tym m.in. błędnej ocenie, że był osobą publiczną	8 000 EURO + 6 290 EURO	
2.	R.M. i inni p. Polsce (11247/18)		09.02.2023	09.02.2023	W-N	Naruszenie art. 5 ust. 1f Konwencji w odniesieniu do małoletnich skarżących oraz naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji w odniesieniu do wszystkich skarżących w związku z osadzeniem na okres siedmiu miesięcy w zamkniętym ośrodku dla cudzoziemców	10 000 EURO + 850 EURO	
3.	A.E. p. Polsce (26129/19)		17.01.2023	09.02.2023	D-SK	Skreślenie skargi z listy spraw z uwagi na fakt rozwiązania sporu na poziomie krajowym; zasądzenie kosztów i wydatków związanych z postępowaniem przed Trybunałem	850 EURO (tylko koszty)	
4.	Domagała p. Polsce (38263/20)		19.01.2023	09.02.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej w odniesieniu do zarzutu przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13)	1 380 EURO	
5.	Sobczak p. Polsce (30752/14)		19.01.2023	09.02.2023	D-SF	Skreślenie skargi z listy spraw z uwagi na niepodtrzymanie skargi przez skarżącego (zarzut naruszenia art. 6 ust. 1 oraz 6 ust. 3d Konwencji w związku z brakiem możliwości przesłuchania świadka oskarżenia)	nd	
6.	Marciniak p. Polsce (43008/16)		17.01.2023	09.02.2023	D-NS	Zarzut naruszenia art. 3 w związku z przeprowadzeniem kontroli osobistych uznany za oczywście bezzasadny, nadto skarżący nie wykorzystał środków krajowych	nd	

¹ Wyroki: W-N – naruszenie, W-BN – brak naruszenia; W-R – rektyfikacja wyroku

Decyzje: D-U – ugoda, D-DJ – deklaracja jednostronna, D-SF – skreślenie skargi z listy skarg z przyczyn formalnych, D-NS – decyzja o niedopuszczalności skargi, D-SK

– sprawa rozwiązana na poziomie krajowym

nd – nie dotyczy

7.	Szal p. Polsce (53780/20)	19.01.2023	09.02.2023	D-SF	Skreślenie skargi z listy spraw z uwagi na niepodtrzymanie skargi przez skarżącego (zarzut naruszenia art. 6 ust. 1 oraz art. 14 Konwencji w związku z brakiem dostępu do sądu pracy w czasie trwania obrotów pandemicznych w zakładach karnych)	nd
8.	Borysewicz p. Polsce (151150/21)	17.01.2023	09.02.2023	D-SF	Uznanie skargi za niedopuszczalną z uwagi na wniesienie jej do Trybunału po terminie (zarzut naruszenia art. 3 w związku z warunkami osadzenia i leczenia w zakładzie karnym oraz art. 6 ust. 1 w kontekście dostępu do sądu i wysokości wpisu sądowego)	nd
9.	Michoń i inni p. Polsce (48767/20)	19.01.2023	09.02.2023	D-U	Zatwierdzenie ugód w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13)	2040 EURO (Michoń) 2040 EURO (Rutkowska) 2040 EURO (Cieszanowski) 2040 EURO (Polański) 2040 EURO (Szymanek) 2040 EURO (Mitka) 2040 EURO (Wójcik)
10.	Hubert Nowak p. Polsce (57916/16)	16.02.2023	16.05.2023	W-N	Naruszenie art. 2 w aspekcie proceduralnym w związku ze sposobem przeprowadzenia przez władze postępowan dotychczas okoliczności leczenia skarżącego przez ratowników medycznych; brak naruszenia art. 2 w aspekcie materialnym	26 000 EURO
11.	Sak i Giebułtowicz p. Polsce (39942/18)	17.01.2023	16.02.2023	D-NS	Skarga dotycząca naruszenia art. 1 Protokołu 1 do Konwencji, w związku z zarzutem błędnego wyliczenia kwoty odszkodowania za utracone mienie, uznana za oczywście bezzasadną	nd
12.	Smolarkiewicz p. Polsce (17101/17)	10.01.2023	02.02.2023	D-SF	Skreślenie skargi z listy spraw z uwagi na przekroczenie terminu do jej wniesienia do Trybunału (zarzut naruszenia art. 2 w aspekcie proceduralnym oraz art. 13 tj. brak skutecznego środka odwoławczego od decyzji o zaprzestaniu leczenia syna, chorującego na chorobę ultratrzadką)	nd
13.	Marciniak p. Polsce (52089/18)	02.02.2023	02.02.2023	W-N	Naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji w związku z opóźnieniem w rozpoznaniu jednego z zażaleń skarżącej na przedłużenie tymczasowego aresztu	1 600 EURO

14.	Ciernei p. Polsce (458/19)	10.01.2023	02.02.2023	D-SF	Skreślenie skargi z listy spraw z uwagi na nadużycie prawa do skargi (niepoinformowanie Trybunału o dotyczących się postępowaniach krajowych dotyczących art. 3 Konwencji w związku z przymusowym karmieniem i nawadnianiem w zakładzie karnym)	nd
15.	Denysiuk p. Polsce (69424/16)	31.01.2023	23.02.2023	D-NS	Skarga dotycząca zarzutu naruszenia art. 1 Protokołu 1 do Konwencji oraz art. 14 Konwencji w związku z zasadami przejścia na emeryturę po okresie otrzymywania wcześniejszej emerytury uznana za oczywistość bezzasadną.	nd
16.	Wielądek i Guhn p. Polsce (52660/20)	02.02.2023	02.03.2023	D-U	Zatwierdzenie ugód w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13)	5500 EURO (Wielądek) 525 EURO (Guhn)
17.	Stańczak i inni p. Polsce (53777/20)	02.02.2023	02.03.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej w odniesieniu do zarzutu przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13)	3330 EURO (Stańczak) 2340 EURO (Palitycy no. 1) 2580 EURO (Cywiński no. 1) 2100 EURO (Cywiński no. 2) 2340 EURO (Palitycy no. 2) 1560 EURO (Cywiński no. 3) 2290 EURO (Gruba) 2340 EURO (Duchnowski)
18.	Cupiał p. Polsce (67414/11)	09.03.2023	09.06.2023	W-N	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w związku ze sposobem prowadzenia postępowania dowodowego przez sąd krajowy, w sprawie o psychiczne znęcanie się nad rodziną poprzez przymuszanie do praktyk religijnych (niepełna ocena materiału dowodowego, zbyt lakoniczne uzasadnienie decyzji przez sąd krajowy).	6000 EURO
19.	Rogalski p. Polsce (5420/16)	23.03.2023	23.06.2023	W-N	Naruszenie art. 10 Konwencji w związku z brakiem dostatecznego uzasadnienia decyzji o ukaraniu skarżonego w postępowaniu dyscyplinarnym, a także poprzez przekroczenie marginesu uznania przy rozstrzygnięciu o jego winie za nieetyczne postępowanie.	535 EURO (szkoda majątkowa) 9750 EURO (szkoda niemajątkowa) 550 EURO (wydatki i koszty)

20.	Wierzbicka p. Polsce (26750/16)	28.02.2023	23.03.2023	D-NS	Skarga dotycząca zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji uznana za oczywiste niezasadzoną (odmowa ustanowienia pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia skargi kasacyjnej).	nd
21.	Wiśniewski p. Polsce (2532/13)	09.03.2023	30.03.2023	D-SF	Skreślenie z listy skargi dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji (nieprzyznanie pomocy prawnej osadzonemu) w związku z jej niepodtrzymaniem przez skarżącego.	nd
22.	K.W. p. Polsce (78853/16)	09.03.2023	30.03.2023	D-SF	Skreślenie z listy skargi dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 i 8 Konwencji (brak możliwości rewizji decyzji kary dyscyplinarnej o wydaleniu ze służby w policji, pomimo uniewinnienia w sprawie karnej) w związku z jej niepodtrzymaniem przez skarżącego z uwagi na rozwiązanie sytuacji na poziomie krajowym.	nd
23.	Lisicki p. Polsce (57115/18)	09.03.2023	30.03.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody w sprawie zarzutu naruszenia art. 10 Konwencji, w związku ze zobowiązaniem skarżącego do opublikowania przepraszki w prasie.	8500 EURO
24.	Starowicz i Cudziło p. Polsce (39710/19)	09.03.2023	30.03.2023	D-U	Zatwierdzenie ugód w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13).	2100 EURO (Starowicz) 2500 EURO (Cudziło)
25.	Pastuszka i inni p. Polsce (57260/19)	09.03.2023	30.03.2023	D-U	Zatwierdzenie ugód w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13).	2100 EURO (Pastuszka) 2100 EURO (Michałowska-Jaskowska) 2100 EURO (Moczowski) 4200 EURO (Sokołowski) 2500 EURO (Śliwiak) 4200 EURO (Orechwo) 4200 EURO (Góraliska-Rataj) 4200 EURO (Wrzesiński) 4200 EURO (Matukin) 4200 EURO (Bugaj) 4200 EURO (Okólski) 2100 EURO (Pieszczyńska) 3380 EURO (Zduniak) 2500 EURO (Cybulski vel Cychowski)

26.	Sucholewski i inni p. Polsce (10108/20)	09.03.2023	30.03.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej, w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13).	2100 EURO (Sucholewski) 2500 EURO (Olechnowicz) 2500 EURO (Gołaszewska) 2100 EURO (Rybczyńska-Kwiecień)
27.	Stępniewski i inni p. Polsce (2439/21)	09.03.2023	30.03.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13).	4450 EURO (Stępniewski) 2800 EURO (Mańkowski) 630 EURO (Skibiński) 9360 EURO (Stachniak) 7020 EURO (Stoninka) 1900 EURO (Michalski) 5460 EURO (Mańkowski)
28.	Ziarnik i inni p. Polsce (4644/21)	09.03.2023	30.03.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej, w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13).	5930 EURO (Ziarnik) 1650 EURO (Frankowski) 2160 EURO (Skindzier)
29.	Nowoczesna p. Polsce (38813/17)	14.03.2023	06.04.2023	D-NS	Decyzja o niedopuszczalności skargi z uwagi na oczywistą bezzasadność dotyczącej zarzutu naruszenia art. 11 Konwencji (wolność zgromadzeń i stowarzyszenia się) w związku z odrzuceniem sprawa wozdania finansowego partii, a w rezultacie utraty finansowania za środków publicznych.	nd
30.	Drozd p. Polsce (15158/19)	06.04.2023	06.07.2023	W-N	Naruszenie art. 10 Konwencji poprzez ingerencję w prawo skarżących do wolności wyrażania opinii, w związku z wydaniem zakazu wstępu do Sejmu RP, po zorganizowaniu na jego terenie demonstracji w obronie niezależności polskiego sądownictwa.	1000 EURO + 2361 EURO (koszty i wydatki)
31.	Zych p. Polsce (59214/18)	23.03.2023	13.04.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody w odniesieniu do zarzutu niewłaściwych, niesantarnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności tj. naruszenia art. 8 Konwencji.	1200 EURO
32.	Kowalski p. Polsce (3458/19)	23.03.2023	13.04.2023	D-SF	Skreślenie skargi z listy spraw z uwagi na jej niepodtrzymywanie przez skarżącego (zarzuty naruszenia art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania sądowego).	nd

33.	Chmielewski p. Polisce (46466/19)	23.03.2023	13.04.2023	D-SF	Skreślenie skargi z listy spraw z uwagi na jej niepodtrzymywanie przez skarżącego (zarzut naruszenia art. 8 Konwencji w związku z odmową udzielenia przepustki z zakładu karnego na udział w pogrzebie).	nd
34.	Kolasa i inni p. Polisce (57723/19)	23.03.2023	13.04.2023	D-NS	Zarzuty naruszenia art. 6 i 13 Konwencji w związku z rzekomą przewlekłością krajowego postępowania sądowego, uznane za oczywiste niezasadne.	nd (Kolasa) nd (Smagała-Ledwarowska) nd (Koweszko)
35.	Lewiński p. Polisce (24730/20)	13.04.2023	13.04.2023	W-N	Naruszenia art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowego postępowania cywilnego.	5100 EURO + 1000 EURO (koszty i wydatki)
36.	Bugaj p. Polisce (45951/13)	28.03.2023	20.04.2023	D-NS	Trybunał uznał za oczywiste niezasadne zarzuty naruszenia art. 1 Protokołu 1 w związku z obowiązkiem zwrotu obniżki ceny nabytego mieszkania komunalnego, w przypadku zbycia go w ciągu 5 lat od daty nabycia od gminy.	nd
37.	Szweblik p. Polisce (13266/16)	28.03.2023	20.04.2023	D-NS	Trybunał uznał za oczywiste niezasadne zarzuty naruszenia art. 1 Protokołu 1 w związku z brakiem zwrotu składek na ubezpieczenie społeczne, opłaconych przez skarżącego z tytułu działalności gospodarczej, w sytuacji gdy jednocześnie pracował na umowie o pracę.	nd
38.	Wyszynski p. Polisce (66/12)	11.05.2023	25.09.2023	W-R	Rewizja wcześniejszego wyroku Trybunału w tej sprawie (wydanego 24.03.2022), w związku ze śmiercią skarżącego przed wydaniem pierwotnego orzeczenia. Trybunał dokonał rektyfikacji w zakresie osoby na rzecz której zasądzono zadośćuczynienie tj. spadkobiercy skarżącego.	14600 EURO + 5720 EURO (koszty i wydatki)
39.	Lalik p. Polisce (47834/19)	11.05.2023	11.08.2023	W-N	Naruszenie art. 6 ust. 3 Konwencji w związku z wykozystaniem zeznań skarżącego, będącego pod wpływem alkoholu, złożonych po jego zatrzymaniu, pod nieobecność jego adwokata i bez wystarczającego poinformowania go o jego prawie do obrony.	nd
40.	Bojar p. Polisce (11148/18)	11.05.2023	11.05.2023	W-N	Naruszenie art. 8 Konwencji w związku z poddawaniem skarżącego kontrolom osobistym w trakcie odbywania przez niego kary pozbawienia wolności. Trybunał zwrócił uwagę, że w polskich zakładach karnych brak jest rejestru takich kontroli, co utrudniło postępowanie dowodowe przed sądami krajowymi.	4000 EURO + 320 EURO (koszty i wydatki)

41.	Stefański i inni p. Polsce (53844/20)	11.05.2023	11.05.2023	W-N	Naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji w związku z przewlekłym stosowaniem środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztu.	5200 EURO + 250 EURO (Stefański) 4700 EURO (Lisowski) 4600 EURO + 250 EURO (Porębski)
42.	Zygardłowski p. Polsce (24392/21)	06.04.2023	11.05.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody dotyczącej zarzutów naruszenia art. 5 ust. 3 Konwencji w związku z przewlekłym stosowaniem środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztu.	6500 EURO + 250 EURO (koszty i wydatki)
43.	Bosowski p. Polsce (73929/13)	11.04.2023	11.05.2023	D-NS	Zarzut naruszenia art. 11 Konwencji w związku z ukaraniem za wykroczenie (mandat 300 zł) przy organizacji pokojowego zgromadzenia (Masa Krytyczna) uznany został przez Trybunał za oczywście bezzasadny.	nd
44.	Sznajder-Malczevska i inni p. Polsce (32190/19)	04.05.2023	25.05.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13).	3700 EURO (Sznajder-Malczevska) 3120 EURO (Konon) 3080 EURO (Dyłał) 3080 EURO (M.R.) 2340 EURO (Cieślak)
45.	Korzeniewski i inni p. Polsce (32167/19)	04.05.2023	25.05.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania karnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13).	2340 EURO (Korzeniewski) 2260 EURO (Stelmaski) 8255 EURO (Twardowski) 5260 EURO (Gawron) 7740 EURO (Giergisiewicz) 10920 EURO (Bielński) 1980 EURO (Witczak)
46.	Znój p. Polsce (8079/20)	04.05.2023	25.05.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej, w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania karnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13).	1560 EURO
47.	Paliccy i inni p. Polsce (39171/20)	04.05.2023	25.05.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej, w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13).	4155 EURO (Paliccy) 2960 EURO (Krawczyk) 1980 EURO (Palicki) 3420 EURO (Łuczak)

48.	Lesto sp. z o.o. p. Polsce (47835/20)	04.05.2023	25.05.2023	D-NS	Zarzut przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13) uznany za oczywiste bezzasadny. Postępowanie krajowe trwało 3 lata 6 miesięcy i 23 dni.	nd
49.	Wojtaś p. Polsce (52280/16)	04.05.2023	25.05.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej w związku z zarzutem naruszenia art. 10 Konwencji w wyniku skazania w procesie karnym za zniesławienie.	9000 EURO
50.	Płoskonka p. Polsce (2637/18)	25.05.2023	25.05.2023	W-R	Rektyfikacja wcześniejszego wyroku z 15.12.2022 i skreślenie skargi z listy spraw, w związku ze śmiercią skarżącego.	nd
51.	Mról p. Polsce (60531/19)	04.05.2023	25.05.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej, w odniesieniu do zarzutu przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13).	4000 EURO
52.	A.M. i inni p. Polsce (4188/21)	16.05.2023	08.06.2023	D-NS	Skreślenie skargi z listy spraw z uwagi na brak statusu ofiary. Trybunał uznał, że zarzut naruszenia art. 3 i 8 Konwencji miał charakter hipotetyczny, gdyż orzeczenie polskiego Trybunału Konstytucyjnego, ograniczającego możliwość przerywania ciąży w Polsce, w żaden sposób nie rzutowało na sytuację skarżących.	nd
53.	Mazowiecki p. Polsce (34734/13)	08.06.2023	08.06.2023	W-N	Naruszenie art. 8 Konwencji w związku z brakiem skutecznej kontroli nad przeszukaniem mieszkania skarżącego.	nd
54.	Zięba p. Polsce (54110/18)	08.06.2023	08.06.2023	W-N	Naruszenie art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłym prowadzeniem krajowego postępowania karnego i brakiem skutecznego środka odwoławczego.	7800 EURO
55.	Poklikayew p. Polsce (1103/16)	22.06.2023	06.11.2023	W-N	Naruszenie art. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji w związku wydaleniem ze względów bezpieczeństwa narodowego na podstawie informacji niejawnych bez wystarczających zabezpieczeń równoważących.	6500 EURO + 1640 EURO (koszty i wydatki)

56.	Gerter p. Polsce (51846/19)	01.06.2023	22.06.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody dot. zarzutu naruszenia art. 8 Konwencji w kontekście prawa do poszanowania życia prywatnego w związku z warunkami w więzieniu (kącik sanitarny).	1800 EURO
57.	Synówka p. Polsce (36276/15)	01.06.2023	22.06.2023	D-SF	Skreślenie z listy spraw skargi dotyczącej zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji (odmowa zwolnienia z kosztów sądowych w kontekście prawa do sądu) z uwagi na niepodtrzymywanie skargi przez skarżącego.	nd
58.	Kossowski p. Polsce (24406/14)	13.06.2023	06.07.2023	D-NS	Skreślenie skargi z listy spraw z uwagi na jej oczywistą bezzasadność. Trybunał uznał, że sądy krajowe prawidłowo dokonały ważenia pomiędzy ochroną reputacji skarżącego (art. 8 Konwencji) a wolnością wyrażania opinii dziennikarza, który poświęcił mu artykuł prasowy.	nd
59.	Dubieszko i inni p. Polsce (26749/20)	15.06.2023	06.07.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13).	2040 EURO (Dubieszko) 2520 EURO (Surmacki) 2520 EURO (Pindur) 2040 EURO (Krzywicka) 2520 EURO (Barasiński) 2520 EURO (Wójtowicz) 2520 EURO (Bonecka) 2520 EURO (Ostrowski) 2040 EURO (Kuźmicki) 2500 EURO (Bąk)
60.	Banaś i Tusiński p. Polsce (15071/21)	15.06.2023	06.07.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej, w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13).	1260 EURO (Banaś) 2495 EURO (Tusiński)
61.	Janek i Orłowski p. Polsce (61510/21, 20389/22)	15.06.2023	06.07.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania karnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13).	2960 EURO (Janek) 3710 EURO (Orłowski)
62.	Nogajski p. Polsce (26593/21)	06.07.2023	06.07.2023	W-N	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji ze względu na przewlekłość postępowania karnego oraz art. 13 Konwencji ze względu na brak skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym.	2150 EURO

63.	Tuleya p. Polsce (21181/19, 51751/20)	06.07.2023	06.10.2023	W-N	Naruszenie prawa do sądu w aspekcie karnym (art. 6 ust. 1 Konwencji) z uwagi na nieprawidłowości związane z utworzeniem Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego; naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego (art. 8) w związku ze wszczęciem postępowania dyscyplinarnego wobec skarżącego w następstwie zadania pytania prejudycjalnego do TSUE oraz w związku z uchwałą Izby Dyscyplinarnej z dnia 18 listopada 2020 r., a w konsekwencji zawieszenia sędziego w obowiązkach służbowych; naruszenie wolności wyrażania opinii (art. 10) w związku z wszczęciem postępowania wyjaśniających jako następstwa publicznej wypowiedzi dotyczącej KRS, reformy wymiaru sprawiedliwości, jak również udziału w spotkaniach o charakterze publicznym, a także w związku z uchwałą Izby Dyscyplinarnej; brak naruszenia art. 13 w związku z art. 8.	30000 EURO + 6000 EURO (koszty i wydatki)
64	Ścisło i inni p. Polsce (47321/18)	29.06.2023	20.07.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody w odniesieniu do zarzutów naruszenia zakazu nieulżkłego lub poniżającego traktowania (art. 3) w związku z kontrolami osobistymi w trakcie pozbawienia wolności w placówce penitencjarnej oraz prawa do prywatności (art. 8)	6000 EURO (Ścisło) 3600 EURO (Michalski) 2600 EURO (Zakrzewski)
65	Martyniuk p. Polsce (35815/20)	29.06.2023	20.07.2023	D-SF	Skreślenie skargi z listy spraw z uwagi na jej niepodtrzymywanie przez skarżącego (zarzuty naruszenia art. 3 i 8 Konwencji w związku z kontrolami osobistymi w trakcie pobytu w jednostce penitencjarnej).	nd
66	Popis i inni p. Polsce (4765/22)	29.06.2023	20.07.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody w odniesieniu do zarzutów przewlekłości postępowania cywilnego (art. 6 ust. 1) oraz braku skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13) w kontekście tzw. emerytur esbeckich.	2520 EURO (Popis) 1620 EURO (Zwierzyńska) 2520 EURO (Pudełko) 2100 EURO (Wachowicz) 2100 EURO (Skonieczny) 1620 EURO (Skorupska) 2100 EURO (Krzystosiak)

67	Sypioła i inni p. Polsce (783/16)	11.07.2023	07.09.2023	D-NS	Skargi dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji (dostęp do sądu) oraz art. 2 Prot. Nr 1 do Konwencji (prawo do nauki) w związku z unieważnieniem egzaminu z chemii w 2011 roku zostały uznany przez Trybunał za niedopuszczalne jako oczywiste bezzasadne oraz pozbawione <i>ratione materiae</i> .	Sypioła (nd) Harabin (nd) Pachniak (nd) Łojek (nd) Piasecki (nd) Gajuk (nd) Sałapa (nd) Skrzypczak (nd) Zawicka (nd) Długosz (nd) Kozak (nd) Wróblewska (nd) Raczyńska (nd) Wiak (nd) Wajtryt (nd) Krelowski (nd) Kucharska (nd) Kosiarz (nd)
68	Tomkiewicz p. Polsce (4685/20)	05.09.2023	28.09.2023	D-NS	Decyzja o niedopuszczalności skargi z uwagi na jej oczywistą bezzasadność w związku z zarzutem naruszenia art. 8 Konwencji. Trybunał uznał, że sądy krajowe, w sprawach dotyczących kontaktów skarżącego z dzieckiem, działały w granicach dozwolonego marginesu uznania.	nd
69	Beluch p. Polsce (4065/21)	28.09.2023	28.09.2023	W-N	Naruszenie art. 8 Konwencji, z uwagi na fakt, że sądy krajowe, w sprawach dotyczących egzekucji kontaktów skarżącego z dzieckiem, nie działały w granicach dozwolonego marginesu uznania i nie podjęły działań wystarczająco ukierunkowanych na wdrożenie zapadłych orzeczeń.	6000 EURO + 2500 EURO (koszty i wydatki)
70	Ruciński p. Polsce (22716/12)	05.10.2023	19.02.2024	W-N	Naruszenie art. 1 Protokołu 1 do Konwencji w związku z bezprawnymi decyzjami organów podatkowych oraz oddaleniem odszkodowawczych powództw krajowych.	Kwota zadośćuczynienia pozo- stawiona do ustalenia odrębnym wyrokiem.
71	Mańkowski i inni p. Polsce (20511/21)	14.09.2023	05.10.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań karnych.	5190 EURO (Mańkowski) 2290 EURO (Mościcki) 2340 EURO (Jamroz) 4510 EURO (Jakubowski)

72	Młynarscy i inni p. Polsce (62113/19)	14.09.2023	05.10.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań administracyjnych.	1560 EURO (Młynarski i Młynarski) 4210 EURO (Wilczyński) 8890 EURO (Michalska i Michalski)
73	Ł.K. p. Polsce (20228/19)	14.09.2023	05.10.2023	D-SF	Skreślenie skargi z listy spraw z uwagi na jej niepodtrzymywanie przez skarżącego (zarzuty naruszenia art. 3, 5 i 8 Konwencji w związku z pobylem w ośrodku izolacyjnym w Gostyninie).	nd
74	Ungeheuer p. Polsce (5726/20)	05.10.2023	05.10.2023	W-N	Naruszenie art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań sądowych. Odmowa zatwierdzenia deklaracji jednostronnej rządu, które w ocenie Trybunału nie dostarczyły wystarczającej podstawy do stwierdzenia, że poszanowanie praw człowieka w rozumieniu Konwencji nie wymaga od Trybunału dalszego rozpatrywania sprawy. Trybunał odrzucił wniosek Rządu o skreślenie skarg.	13400 EURO (Ungeheuer), 1900 (Pamulak), 7500 EURO (Jurczyszyn)
75	Piórkowska i inni p. Polsce (10386/22)	28.09.2023	19.10.2023	D-U	Zatwierdzenie ugód dot. zarzutów naruszenia art. 6 i 13 Konwencji, w związku z przewlekłością krajowych postępowań sądowych.	2090 EURO (Piórkowska) 2090 EURO (Parzyszek) 2520 EURO (Maj) 1610 EURO (Szczepanowski) 2520 EURO (Krysiak) 2040 EURO (Bogacki) 2520 EURO (Kos) 2520 EURO (Szumska) 2520 EURO (Sokół) 2520 EURO (Woźniak)
76	Weychert i inni p. Polsce (54878/19)	26.09.2023	19.10.2023	D-NS	Niedopuszczalność skargi dotyczącej zarzutu naruszenia art. 10 Konwencji (naruszenie prawa do wolności wypowiedzi w konsekwencji skazania w procesie karnym) w związku z niewykorzystaniem krajowych środków odwoławczych.	nd

77	Pająk i inni p. Polsce (25226/18)	24.10.2023	24.01.2024	W-N	Naruszenie art. 14 w związku z art. 8 Konwencji – naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego o charakterze dyskryminacyjnym ze względu na płeć w związku z zobowiązaniem do przejścia w stan spoczynku kobiet – sędziów. Naruszenie istoty art. 6 ust. 1 Konwencji – dostępu do sądu. Trybunał stwierdził naruszenie art. 6 ust. 1 we wszystkich czterech spawach, natomiast naruszenie art. 14 w związku z art. 8 – w trzech sprawach, w których zarzut ten został podniesiony.	26000 EURO (Pająk) 26000 EURO (Kuzak) 20000 EURO (Kabazińska) 26000 EURO (Jezierska) + 600 EURO łącznych kosztów za sprawy Pająk i Kuzak
78	Romaniuk p. Polsce (42179/14)	26.10.2023	26.10.2023	W-N	Naruszenie art. 6 ust. 1 i art. 6 ust. 3 (d) Konwencji w związku z brakiem możliwości przesłuchania świadka, którego zeznania zadecydowały o skazaniu skarżącego.	nd
79	K.P. p. Polsce (52641/16)	26.10.203	26.01.2024	D-DJ W-N	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej rządu dot. zarzutu naruszenia art. 8 Konwencji (ograniczenia nałożone na odwieczyny rodziny podczas tymczasowego aresztowania skarżące) oraz stwierdzenie naruszenia art. 5 ust. 3 Konwencji (przewlekłość tymczasowego aresztu).	1 500 EURO (art. 8) 6 500 EURO (art. 5 ust. 3)
80	Krystkiewicz p. Polsce (34183/20)	12.10.2023	16.11.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody dotyczącej zarzutu naruszenia art. 5 ust. 3 Konwencji w związku z przewlekłym stosowaniem środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztu.	6 500 EURO + 250 EURO (koszty i wydatki)
81	Rosenowski p. Polsce (19187/21)	12.10.2023	16.11.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej dotyczącej zarzutu naruszenia art. 5 ust. 3 Konwencji w związku z przewlekłym stosowaniem środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztu.	6250 EURO
82	Kłos p. Polsce (57134/21)	12.10.2023	16.11.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody dotyczącej zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji (dostęp do sądu) w związku ze zwrotem pozwu w następstwie nie uiszczenia opłaty.	4000 EURO
83	Boczek p. Polsce (61364/21)	12.10.2023	16.11.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody dotyczącej zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji (dostęp do sądu) w związku ze zwrotem pozwu w następstwie nie uiszczenia opłaty.	4000 EURO

84	Wałęsa p. Polsce (50849/21)	23.11.2023	23.02.2024	W-N	Wyrok pilotażowy. Naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 8 Konwencji. Trybunał orzekł, że naruszenia art. 6 Konwencji miały swoje źródło w powiązanych ze sobą wzajemnie problemach systemowych dotyczących nieprawidłowego funkcjonowania ustawodawstwa krajowego i praktyki krajowej, spowodowanych: wadliwą procedurą powoływania sędziów z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ustanowionej ustawą zmieniającą z 2017 r., wynikającym z tego brakiem niezależności Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN, wyłączną kompetencją Izby Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN w sprawach związanych z zarzutem braku niezawisłości sędziego lub sądu, wadliwą nadzwyczajną procedurą odwoławczą, wyłączną kompetencją Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN do rozpatrywania skarg nadzwyczajnych.	30000 EURO
85	Wołosz p. Polsce (8341/20)	07.11.2023	30.11.2023	D-NS	Skarga dot. naruszenia art. 10 Konwencji w związku ze skazaniem w procesie o zniesławienie została uznana za oczywiście niezasadzoną.	nd
86	Puchalski p. Polsce (20792/21)	09.11.2023	30.11.2023	D-SF	Skarga dot. zarzutu naruszenia art. 5 ust. 3 Konwencji (przewlekłość tymczasowego aresztu) skreślona z powodu niepodtrzymywania jej przez skarżącego.	nd
87	Kankowski p. Polsce (27122/21)	09.11.2023	30.11.2023	D-NS	Skarga dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania karnego, została uznana za niedopuszczalną. Trybunał przyjął, że skarżący nadużył prawa do skargi indywidualnej nie wyjaśniając rozbieżności danych osobowych, zawartych w załączonych dokumentach.	nd
88.	Jerszow p. Polsce (31731/20)	09.11.2023	30.11.2023	D-SF	Skarga dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji (przewlekłość postępowania krajowego) skreślona z listy skarg z powodu niepodtrzymywania jej przez skarżącego.	nd
89.	Mariański p. Polsce (14630/22)	30.11.2023	30.11.2023	W-N	Naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji w związku z przewlekłym stosowaniem środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztu.	4300 EURO + 250 EURO (koszty i wydatki)

90.	Olechno p. Polsce (44719/21)	30.11.2023	30.11.2023	W-N	Naruszenie art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania cywilnego. Zarzut formalny podniesiony przez rząd (nadużycie prawa do skargi indywidualnej) nie został podzielony przez Trybunał.	3600 EURO
91.	Trela i inni p. Polsce (25347/19)	30.11.2023	30.11.2023	W-N	Naruszenie art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań karnych. Odmowa zatwierdzenia deklaracji jednostronnych rządu, które w ocenie Trybunału nie dostarczyły wystarczającej podstawy do stwierdzenia, że poszanowanie praw człowieka w rozumieniu Konwencji nie wymaga od Trybunału dalszego rozpatrywania sprawy. Trybunał odrzucił wniosek Rządu o skreślenie skarg i rozpoznał je merytorycznie.	15100 EURO (Trela) 14300 EURO (Orłowski) 7800 EURO (Zawadzki) 3000 EURO (Zwierzyński) 3700 EURO (Zgondek) 6700 EURO (Olszewski) 10800 EURO (Pietrzak) 6700 EURO (Janucik) 5200 EURO (Tasior) 7400 EURO (Przystupa) 9400 EURO (Zalewski) 5200 EURO (Fiećko) 11600 EURO (Fedyczkowski) 11300 EURO (Krzyszakowski) 10600 EURO (Majza) 12600 EURO (PH.) 3500 EURO (Michalski) 5900 EURO (Piłochowski) 5200 EURO (Podgórski)
92.	Karpiński i inni p. Polsce (24865/21)	30.11.2023	30.11.2023	W-N	Naruszenie art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań cywilnych. Odmowa zatwierdzenia deklaracji jednostronnych rządu, które w ocenie Trybunału nie dostarczyły wystarczającej podstawy do stwierdzenia, że poszanowanie praw człowieka w rozumieniu Konwencji nie wymaga od Trybunału dalszego rozpatrywania sprawy. Trybunał odrzucił wniosek Rządu o skreślenie skarg i rozpoznał je merytorycznie.	15200 EURO (Karpiński i Karpińska) 3300 EURO (Pochmara) 7400 EURO (Klasztor OO. Karmelitów Bosych)

93.	Rykowski p. Polsce (58201/19)	09.11.2023	30.11.2023	D-U	Zatwierdzenie umowy dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań karnych.	9760 EURO (Rykowski) 2085 EURO (Samoraj) 3480 EURO (Samoraj) 1920 EURO (Korzeniewski) 6150 EURO (Biśta) 6770 EURO (Kawalec) 2360 EURO (Kowalik) 8600 EURO (Radziszewski) 3900 EURO (Kubikowski) 5630 EURO (Narewski) 2340 EURO (Wysocki) 2245 EURO (Brejnak) 910 EURO (Kowalski) 2940 EURO (Nowak) 9630 EURO (Kowalczyk) 4310 EURO (Kazek) 3050 EURO (Archiciński) 3120 EURO (Wanat)
94.	Pietrowski i inni p. Polsce (30512/21)	09.11.2023	30.11.2023	D-U	Zatwierdzenie umowy dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań cywilnych.	3030 EURO (Pietrowski) 1980 EURO (Świderski) 1480 EURO (Wodecki) 5610 EURO (Palicki)
95.	Hęś i inni p. Polsce (43772/20)	09.11.2023	30.11.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań karnych.	10920 EURO (Hęś) 4450 EURO (Żelazek) 3145 EURO (Prokurat) 1900 EURO (Hryniewicz) 2760 EURO (Tasior)
96.	Tatera i Kosim p. Polsce (43076/19, 30/22)	09.11.2023	30.11.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań karnych.	790 EURO (Tatera) 2970 EURO (Kosim)
97.	Przybyszewska i inni p. Polsce (11454/17)	12.12.2023	12.03.2024	W-N	Naruszenie art. 8 i 14. Konwencji w związku z odmową przyjęcia oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński z osobą tej samej płci oraz brakiem uznania związków jednopłciowych w jakiegokolwiek formie prawnej.	20 EURO (koszty i wydatki łącznie dla Przybyszewska i Starska) 317 EURO (koszty i wydatki łącznie dla Niepielski i Piątkowski) nd (Borowska i Keller) nd (Los i Lepianka) nd (Sobczyńska i Hanuszkiewicz)

98.	M.B. i inni p. Polsce (3030/21)	05.12.2023	14.12.2023	D-NS	Skreślenie skargi z listy spraw z uwagi na brak statusu ofiary. Trybunał uznał, że zarzut naruszenia art. 3 i 8 Konwencji miał charakter hipotetyczny, gdyż orzeczenie polskiego Trybunału Konstytucyjnego, ograniczającego możliwość przerywania ciąży w Polsce, w żaden sposób nie rzutowało na sytuację skarżących.	nd
99.	M.L. p. Polsce (40119/21)	14.12.2023	14.03.2024	W-N	Naruszenie art. 8 Konwencji w związku z odwołaniem (w przeddzień planowanej daty) zabiegu przerwania ciąży z uwagi na wejście w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2022 r. Trybunał zauważył, że w związku z udziałem w składzie tzw. dublerów rozstrzygnięcie mające wpływ na życie prywatne i rodzinne skarżącej nie zostało dokonane przez sąd ustanowiony ustawą.	15000 EURO (szkoda niemajątkowa) + 1004 EURO (szkoda majątkowa)
100.	Avesani p. Polsce (24877/20)	23.11.2023	14.12.2023	D-SF	Skreślenie z listy spraw skargi dot. zarzutu naruszenia art. 8 Konwencji (pozytywne obowiązki państwa w zakresie stosowania Konwencji haskiej dot. cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę) w związku z jej niepodtrzymaniem przez stronę skarżącą.	nd
101.	Blanckenstein i inni p. Polsce (16500/20)	23.11.2023	14.12.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania administracyjnego i/lub sądowo-administracyjnego.	10400 EURO (Blanckenstein) 9100 EURO + 250 EURO tyt. kosztów i wydatków (Gajda i Weber) 6500 EURO + 250 EURO tyt. kosztów i wydatków (Podgórska) 1000 EURO + 250 EURO tyt. kosztów i wydatków (Kosińska) 1000 EURO + 250 EURO tyt. kosztów i wydatków (Grucziński)
102.	Wójcicki i Kubiak (21720/21, 45457/21)	23.11.2023	14.12.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnych dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania cywilnych.	7695 EURO (Wójcicki) 7020 EURO (Kubiak)
103.	Wojewoda i inni p. Polsce (61007/21)	23.11.2023	14.12.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania cywilnych.	2520 EURO (Wojewoda) 3470 EURO (Gniado) 4319 EURO (Gołowski) 1485 EURO (Pardus)

104.	Pantof i Kamiński p. Polsce (1739/22)	23.11.2023	14.12.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnych dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowań cywilnych.	3120 EURO (Pantof) 2760 EURO (Kamiński)
105.	Kossowski i inni p. Polsce (36254/22)	23.11.2023	14.12.2023	D-U	Zatwierdzenie ugody dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowań karnych.	1700 EURO (Kossowski) 6050 EURO (Jakubowski) 3410 EURO (Garczyński) 9120 EURO (Rogala) 10920 EURO (Gadomski) 1960 EURO (Jakubowski)
106.	Malinowski p. Polsce (49230/22)	23.11.2023	14.12.2023	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej dot. zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania karnego.	6670 EURO
107.	Królak i inni p. Polsce (5983/22)	14.12.2023	14.12.2023	W-N	Naruszenie art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań cywilnych. Odmowa zatwierdzenia deklaracji jednostronnych rządu, które w ocenie Trybunału nie dostarczyły wystarczającej podstawy do stwierdzenia, że poszanowanie praw człowieka w rozumieniu Konwencji nie wymaga od Trybunału dalszego rozpatrywania sprawy. Trybunał odrzucił wniosek Rządu o skreślenie skarg i rozpoznał je merytorycznie.	8200 EURO (Królak) 3500 EURO (Iwaniewicz) 3900 EURO (Nawrot)
108.	Frankowski i inni p. Polsce (32589/22)	14.12.2023	14.12.2023	W-N	Naruszenie art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań karnych. Odmowa zatwierdzenia deklaracji jednostronnych rządu, które w ocenie Trybunału nie dostarczyły wystarczającej podstawy do stwierdzenia, że poszanowanie praw człowieka w rozumieniu Konwencji nie wymaga od Trybunału dalszego rozpatrywania sprawy. Trybunał odrzucił wniosek Rządu o skreślenie skarg i rozpoznał je merytorycznie.	3200 EURO (Frankowski) 5700 EURO (Frankowski) 6900 EURO (Krantz)
109.	Baszanowski p. Polsce (19735/20)	14.12.2023	18.01.2024	D-SF	Skarga dot. przewlekłego stosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztu (art. 5 Konwencji) skreślona z list z powodu niepodtrzymania jej przez skarżącego.	nd
110.	Korabik p. Polsce (36850/21)	14.12.2023	18.01.2024	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej rządu w związku z naruszeniem art. 6 ust. 1 Konwencji (brak dostępu do sądu w kontekście opłat sądowych).	4000 EURO

111.	Szewczyk p. Polsce (51199/20)	14.12.2023	18.01.2024	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej rządu w związku z naruszeniem art. 6 ust. 1 i 13 Konwencji (przewlekłość postępowania cywilnego, brak skutecznego środka odwoławczego).	2520 EURO
112.	Korsak i inni p. Polsce (85114/21)	14.12.2023	18.01.2024	D-U	Zatwierdzenie ugody w związku z naruszeniem art. 6 ust. 1 i 13 Konwencji (przewlekłość postępowania cywilnego, brak skutecznego środka odwoławczego).	2520 EURO (Korsak) 2520 EURO (Kekusz) 2520 EURO (Romanowski)
113.	Kamiński i inni p. Polsce (8835/22)	14.12.2023	18.01.2024	D-U	Zatwierdzenie ugody w związku z naruszeniem art. 6 ust. 1 i 13 Konwencji (przewlekłość postępowania karnego, brak skutecznego środka odwoławczego).	1550 EURO (Kamiński) 1520 EURO (Zieliński) 960 EURO (Arciuch) 4680 EURO (Pawłowicz)
114.	Barylski i Płomińska p. Polsce (16614/21)	14.12.2023	18.01.2024	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej rządu w związku z naruszeniem art. 6 ust. 1 i 13 Konwencji (przewlekłość postępowania administracyjnego, brak skutecznego środka odwoławczego).	7890 EURO (Barylski) 7890 EURO (Barylski) 780 (Płomińska)
115.	Adamczyk i inni p. Polsce (37324/22)	14.12.2023	18.01.2024	D-U	Zatwierdzenie ugody w związku z naruszeniem art. 6 ust. 1 i 13 Konwencji (przewlekłość postępowania cywilnego, brak skutecznego środka odwoławczego).	2480 EURO (Adamczyk) 1810 EURO (Adamczyk) 5930 EURO (Bacza) 8580 EURO (Ptak) 2340 EURO (Wójcicki) 2340 EURO (Winiarski) 3900 EURO (Roguska)
116.	Nogajski p. Polsce (17658/21)	14.12.2023	18.01.2024	D-NS	Skarga dot. naruszenia art. 6 ust. 1 oraz art. 13 w kontekście długości postępowania karnego uznana za oczywiste bezzasadną.	nd
117.	Pyra p. Polsce (48451/21)	14.12.2023	18.01.2024	D-U	Zatwierdzenie ugody w związku z naruszeniem art. 6 ust. 1 i 13 Konwencji (przewlekłość postępowania karnego, brak skutecznego środka odwoławczego).	4445 EURO
118.	Rudnicki i inni p. Polsce (15448/22)	14.12.2023	18.01.2024	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej rządu w związku z naruszeniem art. 6 ust. 1 i 13 Konwencji (przewlekłość postępowania karnego, brak skutecznego środka odwoławczego).	2960 EURO (Rudnicki) 3900 EURO (Czarnota Bojarski) 2190 EURO (Frankowski)
119.	Dudzińska i Abramyk p. Polsce (38328/22 i 39637/22)	14.12.2023	18.01.2024	D-DJ	Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej rządu w związku z naruszeniem art. 6 ust. 1 i 13 Konwencji (przewlekłość postępowania karnego, brak skutecznego środka odwoławczego).	2340 EURO (Dudzińska) 2340 EURO (Abramyk)

120.	Łuczkiewicz p. Polsce (1464/14)	05.12.2023	11.01.2024	D-SK	Skarga dot. naruszenia art. 1 Protokołu 1 do Konwencji (rozpatrywanego zarówno indywidualnie jak i w związku z art. 14 Konwencji) została uznana za niedopuszczalną z uwagi na utratę statusu ofiary przez skarżącego. Świadczenie pielęgnacyjne dla osoby opiekującej się niepełnosprawnym krewnym zostało przywrócone skarżącemu w następstwie zmian legislacyjnych na poziomie krajowym.	nd
121.	Dalvy p. 47 Państwom Członkowskim Rady Europy (61548/21)	23.05.2023	15.06.2023	D-NS	Skarga dotycząca braku niezależności Sądu Administracyjnego Rady Europy została uznana za niedopuszczalną z uwagi na brak zgodności podmiotowej z postanowieniami Konwencji (przesłanka <i>ratione personae</i>).	nd

Załącznik B
Plany działań, raporty z wykonywania
i informacje przesłane
do Rady Europy w 2023 r.

Lp.	Sprawa / Grupa spraw	Numer skargi	Stwierdzone naruszenie Konwencji	Rodzaj przesłanego dokumentu	Data przesłania do Rady Europy	Uwagi	Numer strony w Załączniku C
1.	A.B. i inni p. Polsce	42907/17	Naruszenie art. 3 Konwencji w związku z wielokrotną odmową przyjęcia wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej od skarżących, migrujących z terytorium Białorusi. Z uwagi na okoliczność, że w ocenie Trybunału, działania polskich władz były elementem szerszej polityki, stwierdzono również naruszenie art. 4 Protokołu 4 do Konwencji (zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców). Trybunał stwierdził też naruszenie art. 13 Konwencji w związku z art. 3 Konwencji i art. 4 Protokołu 4 do Konwencji wskazując, że odwołanie od decyzji Straży Granicznej o odmowie wjazdu skarżących do Polski nie może być uznane za skuteczny krajowy środek odwoławczy, biorąc pod uwagę fakt, że nie miał on skutku zawieszającego. Ponadto Trybunał zauważył, że władze polskie nie wykonały środka tymczasowego, nałożonego przez Trybunał, co stanowiło naruszenie obowiązków, wynikających z art. 34 Konwencji.	informacja o środkach indywidualnych	18.01.2023 r.		108
2.	Al Nashiri p. Polsce Abu Zubaydah p. Polsce	28761/11 7511/13	W obu wyrokach ETPC stwierdził, że doszło do naruszenia art. 3 Konwencji (zakaz tortur oraz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) w aspekcie materialnym i proceduralnym; naruszenia art. 5 Konwencji (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego); naruszenia art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego); naruszenia art. 13 Konwencji (prawo do skutecznego środka odwoławczego) i naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji (prawo do rzetelnego procesu sądowego). W sprawie <i>Al Nashiri</i> ETPC stwierdził również naruszenia art. 2 Konwencji (prawo do życia) oraz art. 3 Konwencji w związku z art. 1 Protokołu nr 6 do Konwencji (zakaz kary śmierci). ETPC uznał także, że Polska nie zrealizowała wniosków ETPC o dostarczenie dowodów i w konsekwencji nie wypełniła zobowiązań wynikających z art. 38 Konwencji – udzielenia ETPC wszelkich niezbędnych ułatwień dla efektywnego przeprowadzenia dochodzenia.	informacja o środkach indywidualnych i generalnych	27.07.2023 r.	Decyzja KMRE z 21.09.2023 r.	108

3.	Bak p. Polisce Majewski p. Polisce Rutkowski i inni p. Polisce	7870/04 52690/99 72287/10 i następane	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji z powodu przewlekłości postępowań sądowych, jak również art. 13 Konwencji w związku z brakiem skutecznego, krajowego środka odwoławczego.	informacja o środkach generalnych	5.07.2023 r.	Decyzja KMRE z 21.09.2023 r.	111
4.	Bereza p. Polisce Górecki p. Polisce	16988/18 59272/17	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji oraz art. 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania przed sądami krajowymi oraz brakiem efektywnego środka odwoławczego.	raport z wykonania wyroków	24.03.2023 r.	KMRE uznał wyroki za wykonane	116
5.	Bierski p. Polisce	46342/19	Naruszenie prawa do poszanowania życia rodzinnego i prywatnego (art. 8) w związku z brakiem skutecznych działań władz krajowych, ukierunkowanych na odnowienie kontaktu pomiędzy skarżącym, a dorosłym, niepełnosprawnym synem.	plan działań	30.08.2023 r.		118
6.	Bielński p. Polisce	48762/19	Naruszenie art. 6 ust. 1 i art. 13 w związku z nierozpoznaniem w rozsądnym terminie sprawy dotyczącej odwołania od decyzji obniżających wysokość emerytury skarżącego oraz w związku z brakiem skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym.	raport z wykonania wyroku	20.04.2023 r.	Decyzja KMRE z 21.09.2023 r.	120
7.	Bistieva i inni p. Polisce ¹	75157/14	Naruszenie art. 8 Konwencji w związku ze zbyt długim umieszczeniem rodzin z dziećmi w zamkniętym, strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców.	zmieniony raport z wykonania wyroków	6.02.2023 r.		122

¹ Raport obejmował także informacje w sprawach Bilalova i inni p. Polisce (skarga nr 23685/14), A.B. i inni p. Polisce (skargi nr 15845/15 i 56300/15) oraz Nikoghosyan i inni p. Polisce (skarga nr 14743/17)

8.	Broda i Bojara p. Polsce	26691/18 27367/18	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w związku z przedterminowym zakończeniem przez skarżących kandydacji wiceprezesa sądu okręgowego na podstawie przepisów przejściowych obowiązujących od 12 sierpnia 2017 r. do 12 lutego 2018 r., które nie pozwalały na rozpoznanie odwołań ani przez sąd powszechny ani przez inny organ sprawujący obowiązki sędziowskie.	informacja o środkach związanych z wyko- nywaniem wyroku (w informacji uwzględnio- no także sprawy Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce oraz grupa Reczkowicz)	5.04.2023 r.	Decyzja KMRE z 7.06.2023 r.	128, 134
9.	Bugajny i inni p. Polsce	22531/05	Naruszenie art. 1 Protokołu nr do Konwencji w związku z odmową stwierdzenia i zapłaty przez władze krajowe odszkodowania za wywłaszczenie z działek, przeznaczonych pod drogi w wyniku podziału nieruchomości gruntowej, należącej do skarżących.	informacja o środkach związanych z wyko- nywaniem wyroku (w informacji uwzględnio- no także sprawy grupy Reczkowicz p. Polsce oraz Grzęda p. Polsce)	12.10.2023 r.	Rezolucja Tymczasowa KMRE z 7.12.2023 r.	135, 141
10.	Burza p. Polsce²	15333/16	Naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji w związku z zbyt długim stosowaniem środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztu.	zaktualizowany raport z wykonania wyroku	12.05.2023 r.	KMRE uznał wyrok za wykonany	147
11.	Cupiał p. Polsce	67414/11	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w związku z sposobem prowadzenia postępowania dowodowego przez sąd krajowy, w sprawie o psychiczne znęcanie się nad rodziną poprzez przymuszanie do praktyk religijnych (niepełna ocena materiału dowodowego, zbyt lakoniczne uzasadnienie decyzji przez sąd krajowy).	zaktualizowany raport z wykonania wyroku	7.09.2023 r.		154
12	Ćwik p. Polsce	31454/10	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji (prawo do rzetelnego procesu sądowego – aspekt rzetelności postępowania karnego) z uwagi na dopuszczenie w postępowaniu karnym dowodów otrzymanych w wyniku użycia siły przez osoby prywatne	raport z wykonania wyroku	17.03.2023 r.	KMRE uznał wyrok za wykonany	156

² Raport obejmował także informacje w sprawach **Labudek**, Dłużewska, Rudnicki, Zubeł, Czeszeł, Russjan, Kaszubski p. Polsce.

13.	Dec i inni p. Polsce³	70562/10 i następane	Decyzja zatwierdzająca ugodę w związku z zarzutami przewlekłości postępowania krajowego (art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji).	raport z wykonania decyzji	31.10.2023 r.	KMRE uznał decyzję za wykonaną	159
14.	Długosz i inni p. Polsce	5791/11 i następane	Decyzja zatwierdzająca ugodę w związku z zarzutami przewlekłości postępowania krajowego (art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji).	raport z wykonania decyzji	31.10.2023 r.	KMRE uznał decyzję za wykonaną	161
15.	Dudek i inni p. Polsce	13582/13	Decyzja zatwierdzająca ugodę w związku z zarzutami przewlekłości postępowania krajowego (art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji).	raport z wykonania decyzji	11.08.2023 r.	KMRE uznał decyzję za wykonaną	162
16.	Dyłuś p. Polsce	12210/14	Naruszenie art. 6 Konwencji w związku ze zbyt formalistycznym podejściem Sądu Najwyższego do oceny spełnienia wymogów formalnych skargi kasacyjnej. Skarżący, wykonujący zawód adwokata, złożył we własnej sprawie skargę kasacyjną od wyroku sądu drugiej instancji. Wezwano go do uzupełnienia braku formalnego poprzez sporządzenie i podpisanie skargi kasacyjnej przez adwokata lub radcę prawnego. Skarżący ustanowił pełnomocnika, który podpisał skargę kasacyjną o treści identycznej jak skarga wniesiona przez niego samego. Sąd Najwyższy pozostawił skargę bez rozpoznania, wskazując, że skargi kasacyjne skarżącego i jego pełnomocnika były identyczne, zatem druga skarga kasacyjna nie została sporządzona przez pełnomocnika.	zaktualizowany raport z wykonania wyroku	12.05.2023 r.	KMRE uznał wyrok za wykonany	163, 165
				zaktualizowany raport z wykonania wyroku	12.07.2023 r.		
17.	Dziwisz i inni p. Polsce	41232/16 i następane	Decyzja zatwierdzająca ugodę w związku z zarzutami przewlekłości postępowania krajowego (art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji).	raport z wykonania decyzji	12.10.2023 r.	KMRE uznał decyzję za wykonaną	167
18.	Filas p. Polsce Leńczuk p. Polsce Bechta p. Polsce	31806/17 47800/17 39496/17	Naruszenie art. 3 Konwencji w związku z długotrwałym sklasyfikowaniem skarżących jako więźniów niebezpiecznych oraz wiążącym się z tym reżimem odbywania kary pozbawienia wolności.	zaktualizowany raport z wykonania wyroków	23.03.2023 r.		168

³ W 2023 r. rząd wyjątkowo przedstawił KMRE raporty z wykonania również kilku decyzji Trybunału zatwierdzających ugodę w sprawach dotyczących zarzutów przewlekłości postępowania krajowych (art. 6 i 13 Konwencji). Decyzje te były bowiem zakwalifikowane przez KMRE w ramach procedury nadzoru nad wykonywaniem jako szczególna kategoria spraw: friendly settlements with undertakings.

19.	Gąsiorowski p. Polsce Piątkowski p. Polsce	10733/19 18590/18	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji oraz art. 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowań przed sądami krajowymi oraz brakiem efektywnego środka odwoławczego.	raport z wykonania wyroków	21.04.2023 r.	KMRE uznał wyroki za wykonane	174
20.	Gowin p. Polsce	64055/13 7192/14	Decyzja zatwierdzająca ugodę w związku z zarzutami przewlekłości postępowania krajowego (art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji).	raport z wykonania decyzji	11.08.2023 r.	KMRE uznał decyzję za wykonaną	176
21.	Grzęda p. Polsce	43572/18	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji (prawo do rzetelnego procesu sądowego) z uwagi na przedterminowe wygaszenie, z mocy prawa, kadencji skarżącego jako członka Krajowej Rady Sądownictwa.	informacja o środkach związanych z wykonaniem wyroku	13.03.2023 r.	Decyzja KMRE z 7.06.2023 r. Decyzja KMRE z 7.12.2023 r.	177
				informacja o środkach związanych z wykonaniem wyroku (w informacji uwzględniono także sprawy grupy Reczkowicz p. Polsce oraz Broda i Bojara p. Polsce)	12.10.2023 r.		
22.	Juszczyszyn p. Polsce	35599/20	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w związku z faktem, że sprawa dyscyplinarna skarżącego nie została rozpoznana przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony ustawą, bowiem kandydatury sędziów orzekających w jego sprawie były wysunięte przez Krajową Radę Sądownictwa, utworzoną po nowelizacji ustawy o KRS z 2017 r. Naruszenie art. 8 Konwencji w zw. brakiem wystarczającej ochrony skarżącego przed arbitralnością, jak również naruszenie art. 8 w związku z art. 18 Konwencji z uwagi na okoliczność, że ingerencja w jego prawo do życia prywatnego nastąpiła dla innych celów niż przewidziane w Konwencji.	informacja o środkach związanych z wykonaniem wyroku	5.10.2023 r.	Decyzja KMRE z 7.12.2023 r.	179
23.	Kamińska i inni p. Polsce	4006/17	Naruszenie art. 2 Konwencji w aspekcie proceduralnym z uwagi na przewlekłe postępowanie cywilne, trwające od 2009 do 2016 roku, dotyczące rzekomego braku opieki zdrowotnej w areszcie, skutkującego śmiercią partnera i ojca skarżących.	zaktualizowany raport z wykonania wyroku	17.03.2023 r.		181

24.	Kapa i inni p. Polsce	75031/13 75282/13 75286/13 75292/13	Naruszenie art. 8 Konwencji w związku z przekierowaniem ruchu o dużym natężeniu na drogę, która znajdowała się bardzo blisko domu skarżących i w latach 2006–2008 nie była do tego przystosowana, narażając ich na poważne uciążliwości; jak również w związku z brakiem terminowej i odpowiedniej reakcji ze strony władz krajowych na ww. problem.	raport z wykonania wyroku	3.03.2023 r.		186
25.	Kuchta i Mętel p. Polsce	76813/16	Naruszenie art. 3 Konwencji w aspekcie materialnym i proceduralnym w związku z nadmiernym i nieproporcjonalnym użyciem siły przez funkcjonariuszy Policji w trakcie zatrzymania, brakiem wiarygodnego wyjaśnienia źródła obrażeń odniesionych przez skarżących, jak również nieprzeprowadzeniem skutecznego śledztwa, dotyczącego zarzutu zastosowania przez funkcjonariuszy policji siły fizycznej.	raport z wykonania wyroku	14.03.2023 r.		187
26.	Mariusz Lewandowski p. Polsce Słomka p. Polsce	66484/09 68924/12	Naruszenie art. 6 Konwencji (zasada bezstronności sądu), z uwagi na fakt, że ten sam sędzia lub ten sam skład orzekający, którzy zastosowali wobec skarżących karę pozbawienia wolności za sposób, w jaki wyrazili niezadowolone z pracy sądów, ustalali ich winę i nałożyli sankcję; w konsekwencji ww. uchynień proceduralnych naruszenie w stosunku do jednego ze skarżących art. 10 Konwencji, poprzez ingerencję w prawo do wolności wypowiedzi.	zaktualizowany zmieniony raport z wykonania wyroków	6.09.2023 r.	KMRE uznał wyroki za wykonane	205, 209
				zaktualizowany zmieniony raport z wykonania wyroków	13.10.2023 r.		
27.	Liu p. Polsce	37610/18	Naruszenie art. 3 Konwencji w przypadku wykonania decyzji o ekstradycji skarżącego do Chińskiej Republiki Ludowej, naruszenie art. 5 ust. 1 Konwencji w związku z okolicznością, że tymczasowe aresztowanie skarżącego, dokonane w czasie oczekiwania na ekstradycję, było arbitralne i nadmiernie długie.	informacja o środkach indywidualnych	17.04.2023 r.		213, 214
				informacja o środkach indywidualnych	29.05.2023 r.		
28.	Łaciak p. Polsce	118592/19	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji oraz art. 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania przed sądami krajowymi oraz brakiem efektywnego środka odwoławczego.	raport z wykonania wyroku	12.10.2023 r.	KMRE uznał wyrok za wykonany	214
				raport z wykonania wyroku	6.02.2023 r.		
29.	Łakatosz p. Polsce	27318/19	Naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji w związku z przewlekłością rozpoznawania zażalenia skarżącego na postanowienie o przedłużeniu tymczasowego aresztu.	raport z wykonania wyroku			

30.	Łysak p. Polsce	1631/16	Naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji w związku z przedłużającym się zajęciem towarów należących do skarżącego, na potrzeby postępowania karnego. Postępowanie, w ramach którego zajęto towary skarżącego na okres ponad sześciu lat, dotyczyło zarzutu handlu podrabianą odzieżą, w którym skarżącemu nie postawiono zarzutów.	raport z wykonania wyroku	6.02.2023 r.	218, 221
31.	M.B. p. Polsce	60157/15	Naruszenie art. 5 ust. 1(e) Konwencji w związku z umieszczeniem skarżącego w szpitalu psychiatrycznym na okres 8 miesięcy, na podstawie nieaktualnej opinii lekarskiej, wydanej półtora roku wcześniej.	plan z wykonania wyroku	24.05.2023 r.	224
32.	M.C. p. Polsce	23692/09	Naruszenie art. 3 Konwencji w jego aspekcie materialnym i proceduralnym w związku ze sposobem traktowania skarżącego przez współwięźniów oraz brakiem skutecznego śledztwa w celu wyjaśnienia zaistniałych zdarzeń.	raport z wykonania wyroku	6.02.2023 r.	225
33.	M.K. i inni p. Polsce	40503/17	Naruszenie art. 3 Konwencji w związku z wielokrotną odmową przyjęcia wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej od skarżących, migrujących z terytorium Białorusi. Z uwagi na okoliczność, że w ocenie Trybunału, działania polskich władz były elementem szerszej polityki, stwierdzono również naruszenie art. 4 Protokołu 4 do Konwencji (zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców). Trybunał stwierdził też naruszenie art. 13 Konwencji w związku z art. 3 Konwencji i art. 4 Protokołu 4 do Konwencji wskazując, że odwołanie od decyzji Straży Granicznej o odmowie wjazdu skarżących do Polski nie może być uznane za skuteczny krajowy środek odwoławczy, biorąc pod uwagę fakt, że nie miał on skutku zawieszającego. Ponadto Trybunał zauważył, że władze polskie nie wykonały środka tymczasowego, nałożonego przez Trybunał, co stanowiło naruszenie obowiązków, wynikających z art. 34 Konwencji.	raport z wykonania wyroku	26.01.2023 r.	231
34.	Marciniak p. Polsce	52089/18	Naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji w związku z opóźnieniem w rozpoznaniu jednego z zażaleń skarżącej na przedłużenie tymczasowego aresztu.	raport z wykonania wyroku	30.08.2023 r.	236

35.	Milka p. Polisce Dejnek p. Polisce⁴	14322/12 9635/13	Naruszenie art. 8 Konwencji w związku nieprzedstawieniem przez władzę penitencjarne przekonyjących powodów poddania skazającego kontroli osobistej (sprawa <i>Dejnek</i>) oraz wymierzeniu kar dyscyplinarnych za odmowę poddania się kontrolom osobistym (sprawa <i>Milka</i>).	zaktualizowany zmieniły raport z wykonania wyroku	24.05.2023 r.	239, 242
36.	Nogajski p. Polisce	26593/21	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji oraz art. 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania przed sądami krajowymi oraz brakiem efektywnego środka odwoławczego.	raport z wykonania wyroku	4.09.2023 r.	247
37.	Olewnik-Cieplińska i Olewnik p. Polisce	20147/15	Naruszenie art. 2 Konwencji w aspekcie materialnym i proceduralnym w związku z porwaniem i śmiercią brata /syna skazających oraz brakiem odpowiedniego i skutecznego śledztwa w sprawie jego śmierci.	zaktualizowany raport z wykonania wyroku	27.02.2023 r.	249
38.	Parol p. Polisce Adamkowski p. Polisce	65379/13 57814/12	Naruszenie w obu sprawach art. 6 Konwencji w związku z zastosowaniem nadmiernego rygoryzmu procesowego przy wezwaniu do złożenia odpisu apelacji. Ponadto w sprawie Adamkowski naruszenie art. 3 Konwencji w związku z warunkami osadzenia w jednostce penitencjarnej.	zaktualizowany raport z wykonania wyroków	16.03.2023 r.	261, 267
				zaktualizowany raport z wykonania wyroków	14.04.2023 r.	
39.	Rabczewska p. Polisce	8257/13	Naruszenie art. 10 Konwencji w związku z brakiem przekonujących podstaw do skazania skarżącej przez sąd krajowy w procesie karnym oraz nabożenia na nią kary pieniężnej, za obrazę uczuć religijnych innych osób, w następstwie kontrowersyjnej wypowiedzi na temat Biblii.	raport z wykonania wyroku	30.08.2023 r.	272

99 ⁴ Raport obejmował także informację w sprawie Bojar p. Polisce

40.	Reczkowicz p. Polsce	43447/19	Naruszenie prawa do „sądu ustanowionego ustawą” (art. 6 ust. 1) z powodu zarzutu nieprawidłowości w powoływaniu sędziów do nowo utworzonej Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego.	informacja o środkach związanych z wykonaniem wyroku. Informacja obejmowała także wyroki w sprawach Xero Flor w Polsce sp. z o.o. oraz Broda i Bojara p. Polsce.	5.04.2023 r.	Decyzja KMRE z 7.06.2023 r. Rezolucja Tymczasowa KMRE z 7.12.2023 r.	
41.	Rogalski p. Polsce	5420/16	Naruszenie art. 10 Konwencji w związku z brakiem dostatecznego uzasadnienia decyzji o ukaraniu skarżącego w postępowaniu dyscyplinarnym, a także poprzez przekroczenie marginesu uznania przy rozstrzygnięciu o jego winie za nieetyczne postępowanie	informacja o środkach związanych z wykonaniem wyroku; informacja obejmowała także wyroki w sprawach Broda i Bojara oraz Grzęda p. Polsce.	12.10.2023 r.		274
42.	Romanowski p. Polsce	55297/16	Naruszenie art. 8 Konwencji w związku z nieudzieleniem przez sądy krajowe ochrony skarżącemu, dochodzącemu ochrony dóbr osobistych w następstwie posądzenia go o niewłaściwe użycia sprzętu finansowanego ze środków publicznych. W ocenie Trybunału sądy błędnie uznały skarżącego za osobę publiczną, objętą niższym zakresem ochrony.	raport z wykonania wyroku	8.12.2023 r.		276
43.	Ryba p. Polsce	77501/16	Decyzja zatwierdzająca ugodę w związku z zarzutami przewlekłości postępowania krajowego (art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji).	raport z wykonania wyroku	16.05.2023 r.	KMRE uznał wyrok za wykonany	279
44.	Siemaszko i Olszyński p. Polsce	60975/08 35410/09	Naruszenie art. 1 Protokołu 1 do Konwencji w związku z deponowaniem funduszy więźniów na kontaktach oprecontowanych poniżej stawek rynkowych.	raport z wykonania decyzji zaktualizowany raport z wykonania wyroku	11.08.2023 r. 20.02.2023 r.	KMRE uznał decyzję za wykonaną KMRE uznał wyrok za wykonany	281

45.	Sobiecycy p. Polsce	32594/03	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania administracyjnego, dotyczącego przyznania odszkodowania za wzniesienie podziemnego gazociągu, przebiegającego pod działką należąca do skarżących oraz ograniczenia korzystania z ich nieruchomości nałożonego decyzją Wojewody Włocławskiego.	zaktualizowany raport z wykonania wyroku	21.04.2023 r.	KMRE uznał wyrok za wykonany	285
46.	Stołkowski p. Polsce	58795/15	Naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji w związku z decyzją prokuratora o zajęciu pojazdu skarżącego, w toku skierowanego przeciwko niemu postępowania karnego, a następnie długotrwałego, nieprawidłowego przechowywania tego pojazdu, które spowodowało znaczny ubytek jego wartości.	zmieniony raport z wykonania wyroku	15.02.2023 r.	KMRE uznał wyrok za wykonany	287
				zaktualizowany zmieniony raport z wykonania wyroku	6.09.2023 r.		
47.	Szewczykowie p. Polsce	51832/13	Naruszenie art. 6 ust. 1 w związku brakiem dostępu do sądu ze względu na bardzo wysokie opłaty sądowe oraz odmowę z ich pełnego zwolnienia w postępowaniu krajowym; co uniemożliwiło skarżącym złożenie apelacji od niekorzystnego dla nich wyroku.	raport z wykonania wyroku	23.01.2023 r.	KMRE uznał wyrok za wykonany	294
				zaktualizowany raport z wykonania wyroku	24.05.2023 r.		

48.	Tysiąc p. Polsce R.R. p. Polsce P.i S.p .Polsce	5410/03 27617/04 57375/08	Naruszenie art. 8 Konwencji z uwagi na brak odpowiednich ram proceduralnych gwarantujących skarżącym dostęp do świadczeń medycznych w odpowiednim czasie, tj. zabiegu legalnego przerwania ciąży (<i>Tysiąc</i>) i badań prenatalnych (<i>R.R.</i>). W sprawie <i>R.R.</i> ETPC uznał, że z powodu braku dostępu w odpowiednim czasie do badań prenatalnych doszło również do naruszenia art. 3 Konwencji. W sprawie <i>P.i S.</i> – naruszenie art. 3 Konwencji w stosunku do pierwszej skarżącej (małoletniej) z uwagi na kumulatywny wpływ okoliczności sprawy na jej sytuację i sposób potraktowania <i>P.</i> przez organy państwa, które wywołały cierpienie przekraczające minimalny próg dolegliwości w rozumieniu tego przepisu. Ponadto ETPC stwierdził naruszenie art. 5 ust. 1 Konwencji z powodu umieszczenia małoletniej w pogotowiu opiekuńczym, a także naruszenie art. 8 Konwencji w stosunku do obu skarżących (matki i córki) z powodu niepewnienia im skutecznego poszanowania ich życia prywatnego z uwagi na brak dostępu do informacji nt. warunków dostępu do zabiegu legalnego przerwania ciąży i obowiązujących procedur, oraz z uwagi na bezprawne ujawnienie danych osobowych skarżących przez publiczny szpital.	informacja o środkach generalnych	14.03.2023 r.	Decyzja KMRE z 7.06.2023 r.	298
49.	Wyszyński p. Polsce	66/12	Sądy krajowe odmówiły zasądzenia na rzecz skarżącego odszkodowania od gminy, która uchybiła obowiązkowi zapewnienia lokalu socjalnego, dla osoby zajmującej bezumownie nieruchomości skarżącego. Trybunał w Strasburgu uznał działania władz krajowych za naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji.	raport z wykonania wyroku	22.11.2023 r.		306
50.	X p. Polsce	20741/10	Naruszenie art. 14 w związku z art. 8 Konwencji, w następstwie odmowy przyznania skarżącej pełnej władzy rodzicielskiej oraz opieki nad dzieckiem wyłącznie lub w przeważającej mierze z powodu jej orientacji seksualnej.	zaktualizowany raport z wykonania wyroku	8.08.2023 r.		309

51.	Xero Flor w Polsce Sp. z o.o. p. Polsce	4907/18	Naruszenie art. 6 ust. 1 w zakresie prawa do rzetelnego procesu sądowego ze względu na niewystarczające uzasadnienie odmowy skierowania pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego przez sąd powszechny. Naruszenie art. 6 ust. 1 w zakresie prawa do „sądu ustanowionego ustawą” z powodu udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym sędziego, którego wybór w ocenie ETPC dotknięty był nieprawidłowościami naruszającymi istotę tego prawa.	informacja o środkach odnoszących się do wykonywania wyroku informacja obejmująca także wyroki w sprawach grupy Reczkowicz oraz Broda i Bojara.	5.04.2023 r.	Rezolucja Tymczasowa KMRE z 7.06.2023 r. Decyzja KMRE z 7.12.2023 r.	312
52.	Zięba p. Polsce	54110/18	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji oraz art. 13 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania przed sądami krajowymi oraz brakiem efektywnego środka odwoławczego.	informacja o środkach odnoszących się do wykonywania wyroku raport z wykonania wyroku	12.10.2023 r.	KMRE uznał wyrok za wykonany	312
53.	Żurek p. Polsce	39650/18	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji (prawo do sądu) w związku z przedterminowym zakończeniem kandydacji skarżącego w Krajowej Radzie Sądownictwa oraz naruszenie art. 10 Konwencji w związku ze skierowanymi przeciwko skarżącemu działaniami odwetowymi, będącymi następstwem jego działalności w obronie praworządności oraz niezależności sądów.	informacja o środkach odnoszących się do wykonywania wyroku	5.10.2023 r.	Decyzja KMRE z 7.12.2023 r.	313

Załącznik C
**Pełne teksty planów działań
i raportów z wykonania wysłanych
do Komitetu Ministrów RE w 2023 r.**

Spis treści

1. Informacja nt. środków indywidualnych dotyczących wykonania wyroku w sprawie A.B. i inni p. Polsce, przekazana w dniu 18 stycznia 2023 r.	108
2. Informacja nt. realizacji środków indywidualnych i generalnych dotyczących wykonania wyroków w sprawach Al Nashiri p. Polsce i Abu Zubaydah p. Polsce, przekazana w dniu 27 lipca 2023 r.	108
3. Informacja nt. realizacji środków generalnych dotyczących wykonania wyroków w sprawach Bąk p. Polsce, Majewski p. Polsce oraz Rutkowski i inni p. Polsce, przekazana w dniu 5 lipca 2023 r.	111
4. Raport z wykonania wyroków w sprawach Bereza p. Polsce oraz Górecki p. Polsce, przekazany w dniu 24 marca 2023 r.	116
5. Plan działań mających na celu wykonanie wyroku w sprawie Bierski p. Polsce, przekazany w dniu 30 sierpnia 2023 r.	118
6. Raport z wykonania wyroku w sprawie Bieliński p. Polsce, przekazany w dniu 20 kwietnia 2023 r.	120
7. Zmieniony Raport z wykonania wyroku w sprawie Bistieva i inni p. Polsce, przekazany w dniu 2 lutego 2023 r.	122
8. Informacja o środkach odnoszących się do wykonania wyroków w sprawach Broda i Bojara p. Polsce, Xero Flor w Polsce sp. z o.o. oraz grupa Reczkowicz p. Polsce, przekazana w dniu 5 kwietnia 2023 r.	128
9. Informacja o środkach odnoszących się do wykonania wyroków w sprawach Broda i Bojara p. Polsce, grupa Reczkowicz p. Polsce oraz Grzęda p. Polsce, przekazana w dniu 12 października 2023 r.	134
10. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie Bugajny i inni p. Polsce, przekazany w dniu 12 maja 2023 r.	135
11. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie Bugajny i inni p. Polsce, przekazany w dniu 7 września 2023 r.	141
12. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie Burża p. Polsce, przekazany w dniu 17 marca 2023 r.	147
13. Raport z wykonania wyroku w sprawie Cupiał p. Polsce, przekazany w dniu 13 października 2023 r.	154
14. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie Ćwik p. Polsce, przekazany w dniu 17 marca 2023 r.	156
15. Raport z wykonania decyzji w sprawie Janusz Dec p. Polsce oraz 31 innych skarg przekazany w dniu 31 października 2023 r.	159
16. Raport z wykonania decyzji w sprawie Katarzyna Długosz p. Polsce, oraz 59 innych skarg przekazany w dniu 31 października 2023 r.	161
17. Raport z wykonania decyzji w sprawie Janusz Dudek i inni p. Polsce przekazany w dniu 11 sierpnia 2023 r.	162
18. Raport z wykonania decyzji w sprawie Dyluś p. Polsce przekazany w dniu 12 maja 2023 r.	163
19. Zaktualizowany Raport z wykonania decyzji w sprawie Dyluś p. Polsce przekazany w dniu 12 lipca 2023 r.	165
20. Zaktualizowany Raport z wykonania decyzji w sprawie Piotr Dziwisz p. Polsce i 83 inne skargi przekazany w dniu 12 października 2023 r.	167
21. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroków w sprawach Filas p. Polsce, Leńczuk p. Polsce, Bechta p. Polsce, przekazany w dniu 23 marca 2023 r.	168
22. Raport z wykonania wyroków w sprawie Gąsiorowski p. Polsce i Piątkowski p. Polsce, przekazany w dniu 21 kwietnia 2023 r.	174
23. Raport z wykonania decyzji w sprawie Gowin p. Polsce, przekazany w dniu 11 sierpnia 2023 r.	176
24. Informacja o środkach związanych z wykonywaniem wyroku w sprawie Grzęda p. Polsce, przekazana w dniu 13 marca 2023 r.	177
25. Informacja o środkach związanych z wykonywaniem wyroku w sprawie Juszczyzyn p. Polsce, przekazana w dniu 5 października 2023 r.	179
26. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie Kamińska i inni p. Polsce, przekazany w dniu 17 marca 2023 r.	181
27. Raport z wykonania wyroku w sprawie Kapa i inni p. Polsce, przekazany w dniu 3 marca 2023 r.	186
28. Raport z wykonania wyroku w sprawie Kuchta i Mętel p. Polsce, przekazany w dniu 14 marca 2023 r.	187
29. Zaktualizowany zmieniony Raport z wykonania wyroków w sprawie Mariusz Lewandowski p. Polsce oraz Słomka p. Polsce, przekazany w dniu 6 września 2023 r.	205
30. Zaktualizowany zmieniony Raport z wykonania wyroków w sprawie Mariusz Lewandowski p. Polsce oraz Słomka p. Polsce, przekazany w dniu 13 października 2023 r.	209
31. Informacja nt. realizacji środków indywidualnych w sprawie Liu p. Polsce, przekazana w dniu 17 kwietnia 2023 r.	213
32. Informacja nt. realizacji środków indywidualnych w sprawie Liu p. Polsce, przekazana w dniu 26 maja 2023 r.	214
33. Raport z wykonania wyroku w sprawie Łaciak p. Polsce, przekazany w dniu 12 października 2023 r.	214
34. Raport z wykonania wyroku w sprawie Łakatosz p. Polsce, przekazany w dniu 6 lutego 2023 r.	215
35. Raport z wykonania wyroku w sprawie Łysak p. Polsce, przekazany w dniu 6 lutego 2023 r.	218
36. Plan działań mających na celu wykonanie wyroku w sprawie Łysak p. Polsce, przekazany w dniu 24 maja 2023 r.	221
37. Raport z wykonania wyroku w sprawie M.B. p. Polsce, przekazany w dniu 6 lutego 2023 r.	224
38. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie M.C. p. Polsce, przekazany w dniu 2 lutego 2023 r.	225
39. Raport z wykonania wyroku w sprawie M.K. i inni p. Polsce, przekazany w dniu 26 stycznia 2023 r.	231
40. Raport z wykonania wyroku w sprawie Marciniak p. Polsce, przekazany w dniu 30 sierpnia 2023 r.	236

41. Zaktualizowany zmieniony Raport z wykonania wyroków w sprawie Milka p. Polsce oraz Dejneq p. Polsce, przekazany w dniu 24 maja 2023 r.	239
42. Zaktualizowany zmieniony Raport z wykonania wyroków w sprawie Milka p. Polsce oraz Dejneq p. Polsce, przekazany w dniu 29 grudnia 2023 r.	242
43. Raport z wykonania wyroku w sprawie Nogajski p. Polsce, przekazany w dniu 4 września 2023 r.	247
44. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie Olewnik-Cieplirńska p. Polsce i Olewnik, przekazany w dniu 27 lutego 2023 r.	249
45. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroków w sprawach Parol p. Polsce i Adamkowski p. Polsce, przekazany w dniu 16 marca 2023 r.	261
46. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroków w sprawach Parol p. Polsce i Adamkowski p. Polsce, przekazany w dniu 14 kwietnia 2023 r.	267
47. Raport z wykonania wyroku w sprawie Rabczewska p. Polsce, przekazany w dniu 30 sierpnia 2023 r.	272
48. Raport z wykonania wyroku w sprawie Rogalski p. Polsce, przekazany w dniu 8 grudnia 2023 r.	274
49. Raport z wykonania wyroku w sprawie Romanowski p. Polsce, przekazany w dniu 16 maja 2023 r.	276
50. Raport z wykonania wyroku w sprawie Ryba p. Polsce, przekazany w dniu 11 sierpnia 2023 r.	279
51. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie Siemaszko i Olszyński p. Polsce, przekazany w dniu 20 lutego 2023 r.	281
52. Raport z wykonania wyroku w sprawie Sobiecty p. Polsce, przekazany w dniu 21 kwietnia 2023 r.	285
53. Zmieniony Raport z wykonania wyroku w sprawie Stołkowski p. Polsce, przekazany w dniu 15 lutego 2023 r.	287
54. Zaktualizowany zmieniony Raport z wykonania wyroku w sprawie Stołkowski p. Polsce, przekazany w dniu 6 września 2023 r.	290
55. Raport z wykonania wyroku w sprawie Szewczykowie p. Polsce, przekazany w dniu 23 stycznia 2023 r.	294
56. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie Szewczykowie p. Polsce, przekazany w dniu 24 maja 2023 r.	296
57. Informacja nt. realizacji środków generalnych dotyczących wykonania wyroków w sprawach P. i S. p. Polsce, Tysiąc p. Polsce, R.R. p. Polsce, przekazana w dniu 14 marca 2023 r.	298
58. Raport z wykonania wyroku w sprawie Wyszyński p. Polsce, przekazany w dniu 22 listopada 2023 r.	306
59. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie X p. Polsce, przekazany w dniu 8 sierpnia 2023 r.	309
60. Informacja o środkach odnoszących się do wykonania wyroku w sprawie Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce, przekazana w dniu 6 października 2023 r.	312
61. Raport z wykonania wyroku w sprawie Zięba p. Polsce, przekazany w dniu 12 października 2023 r.	312
62. Informacja o środkach odnoszących się do wykonania wyroku w sprawie Żurek p. Polsce, przekazana w dniu 5 października 2023 r.	313

1. Informacja nt. środków indywidualnych dotyczących wykonania wyroku w sprawie *A.B. i inni p. Polsce*, przekazana w dniu 18 stycznia 2023 r.

W związku z wyrokiem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 30 czerwca 2022 r. w sprawie *A.B. i inni p. Polsce* (skarga nr 42907/17), który stał się ostateczny 14 listopada 2022 r. i w związku z prośbą o informację w zakresie środków indywidualnych, chciałbym przedstawić informacje dotyczącą aktualnej sytuacji skarżących przygotowaną na podstawie informacji przekazanych przez polską Straż Graniczną oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Na początku chciałbym poinformować, że obecnie żaden ze skarżących w niniejszej sprawie nie przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto skarżący w sprawie *A.B. i inni p. Polsce* nie stawili się na polskim przejściu granicznym ani też nie złożyli wniosku o ochronę międzynarodową w RP od chwili gdy skarga w niniejszej sprawie została zakomunikowana Rządowi przez Trybunał. Rejestry krajowe dotyczące skarżących wskazują jedynie na okres od 21 lutego do 16 czerwca 2017 r.

Ponadto, rząd chciałby zapewnić, że jeśli skarżący objęci skargą nr 42907/17 pojawią się w przyszłości na polskim przejściu granicznym, będą potraktowani zgodnie z wymogami wyroku Trybunału w sprawie *A.B. i inni p. Polsce*. W szczególności ich wnioski o ochronę międzynarodową zostaną zarejestrowane przez Straż Graniczną i następnie zostaną przekazane do procedowania przez właściwe instytucje krajowe.

Jednocześnie rząd zobowiązuje się informować Komitet Ministrów w stosownym czasie o implementacji dalszych środków indywidualnych i generalnych w celu wypełnienia swoich zobowiązań wynikających z art. 46 ust. 1 Konwencji.

2. Informacja nt. realizacji środków indywidualnych i generalnych dotyczących wykonania wyroków w sprawach *Al Nashiri p. Polsce* i *Abu Zubaydah p. Polsce*, przekazana w dniu 27 lipca 2023 r.

W związku z posiedzeniem KM-DH we wrześniu 2023 r. oraz procesem wykonywania wyroków Trybunału z 24 lipca 2014 r. w sprawach *Al Nashiri p. Polsce* (skarga nr 28761/11) oraz *Abu Zubaydah p. Polsce* (skarga nr 7511/13), chciałbym zaprezentować poniższą informację odnośnie do środków indywidualnych oraz generalnych.

I. Środki indywidualne

1. Gwarancje dyplomatyczne

Przede wszystkim należy powtórzyć, że polskie władze podjęły szereg działań mających na celu uzyskanie gwarancji dyplomatycznych dla obu skarżących od władz Stanów Zjednoczonych (więcej szczegółów można znaleźć w poprzednich dokumentach przedłożonych w tych sprawach Komitetowi Ministrów przez rząd). Mając na uwadze wezwania Komitetu Ministrów do uzyskania przez władze polskie gwarancji dyplomatycznych, w dniu 9 grudnia 2022 r. Minister Spraw Zagranicznych RP spotkał się w Waszyngtonie z Sekretarzem Stanu USA.

W trakcie tego spotkania Polski Minister Spraw Zagranicznych przypomniał, że Polska jest zobligowana, stosownie do art. 46 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, do wykona-

nia wyroków Trybunału w sprawach *Al Nashiri p. Polsce* i *Abu Zubaydah p. Polsce*, i ponowił wnioski polskich władz o zapewnienie gwarancji dyplomatycznych dla obu skarżących. Podjęcie kwestii gwarancji dyplomatycznych dla obu skarżących na tak wysokim szczeblu politycznym jest wyraźną wskazówką, że władze polskie przywiązują największą wagę do swoich obowiązków wynikających z art. 46 ust. 1 Konwencji i świadczą o determinacji do pełnego wykonania wyroków Trybunału w sprawach *Al Nashiri p. Polsce* i *Abu Zubaydah p. Polsce*.

Ponadto, w następstwie ww. spotkania, w dniu 15 maja 2023 r. przedstawiciele Ambasady RP w Waszyngtonie spotkali się ze swoimi odpowiednikami z Departamentu Stanu USA. Jednak w odpowiedzi na polskie żądania gwarancji dyplomatycznych władze amerykańskie wskazały, że nie są w stanie poprzeć wniosku Polski.

Mając na uwadze obowiązki nałożone na Polskę w ramach wykonania tej grupy wyroków, władze polskie będą kontynuować wysiłki w tym zakresie. Rząd chciałby zapewnić Komitet Ministrów, że będą podejmowane dalsze działania w celu uzyskania gwarancji dyplomatycznych dla obu skarżących. Komitet Ministrów zostanie o nich odpowiednio poinformowany.

2. Śledztwo krajowe

W odniesieniu do śledztwa krajowego rząd pragnie poinformować, że śledztwo prowadzone przez Prokuraturę Okręgową w Krakowie w sprawie przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy publicznych w latach 2001-2005 w różnych miejscach na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w sprawie dopuszczenia do funkcjonowania miejsc osadzeń w Polsce, w których z naruszeniem prawa, osoby podejrzane o działalność terrorystyczną po 11 września 2001 r. zostały zatrzymane na okres siedmiu dni, co stanowi czyn z art. 231 § 1 Kodeksu karnego („Nadużycie władzy”) i art. 189 § 2 kk (Bezprawne pozbawienie wolności) w zw. z art. 11 § 2 kk i in. – zostało częściowo umorzone postanowieniem Prokuratora Okręgowego w Krakowie z dnia 30 listopada 2020 r. Częściowe umorzenie śledztwa dotyczy rzekomego udziału polskich funkcjonariuszy w pozbawieniu wolności zidentyfikowanych osób podejrzanych o działalność terrorystyczną, do którego miało dojść w okresie od 5 grudnia 2002 r. do 22 września 2003 r. w Kiejkutach Starych, tj. czynu z art. 124 § 1 kk (Inne naruszenia prawa międzynarodowego) i art. 123 § 2 kk (atak na osobę) w związku z art. 11 § 2 kk. Śledztwo w tej części umorzono na podstawie uznania, że czyn nie ma znamion czynu zabronionego (art. 17 § 1 pkt 2 Kodeksu postępowania karnego „kpk”) oraz wobec osoby podejrzanej o czyn z art. 124 § 1 kk – na podstawie uznania, że dana osoba nie popełniła zarzucanego czynu (art. 322 § 1 kk). Powyższa decyzja Prokuratury była przedmiotem kontroli sądowej i została podtrzymana przez Sąd Okręgowy w Warszawie w dniu 7 września 2021 roku.

Podkreślić należy, że wszelkie czynności podejmowane w toku niniejszego postępowania opierały się na przepisach Kodeksu postępowania karnego. Zabezpieczony i utrzymany materiał dowodowy pozwolił na ustalenie kluczowych faktów, co umożliwiło m.in. ocenę zebranego materiału dowodowego i wydanie postanowienia o częściowym umorzeniu postępowania. Decyzja Prokuratora o częściowym umorzeniu została przez sąd krajowy oceniona jako uzasadniona i podtrzymana w mocy.

Na obecnym etapie śledztwa wznowiono pozostałą część postępowania przygotowawczego prowadzonego przez Prokuraturę Okręgową w Krakowie. Przedmiotem postępowania jest użycie „wzmocnionych technik przesłuchań” wobec wskazanych osób i pozbawienie ich wolności na terytorium Polski przez urzędników amerykańskich. Biorąc pod uwagę przedmiot sprawy i rodzaj zgromadzonych dokumentów, prokurator prowadzący postępowanie skupia się na czynnościach niejawnych, które nie mogą zostać upublicznione. Jednakże pełnomocnicy pokrzywdzonych mają dostęp do wszystkich zgromadzonych dokumentów, zarówno jawnych, jak i niejawnych, oraz posiadają pełną wiedzę na temat toczącego się postępowania.

Odnosząc się do kwestii utrzymania kontroli publicznej nad tym śledztwem, władze polskie pragną podkreślić, że ich zdaniem obecne podejście do informowania opinii publicznej o toczącym się śledztwie wydaje się wystarczające. Jest to także zgodne z dotychczasowym zakresem i formą informowania opinii publicznej o innych postępowaniach prowadzonych przez prokuraturę. Dostęp opinii publicznej do informacji o niniejszym śledztwie był i jest realizowany w drodze aktywności przedstawicieli mediów pytających o sprawę i odbywa się za pośrednictwem rzecznika Prokuratury Okręgowej w Krakowie, który w miarę możliwości udziela informacji na temat otrzymanych pytań, także w zakresie częściowo umorzonego dochodzenia.

3. Niedawne oświadczenie rządu USA

W odniesieniu do wniosku Komitetu Ministrów o zapytanie władz USA o dokładny zakres i konsekwencje ich oświadczenia, że nie będą one ubiegać się o dopuszczenie na żadnym etapie procesu żadnego z oświadczeń pana *Al Nashiriego* złożonych w czasie jego osadzenia przez CIA rząd pragnie przypomnieć polskie wyjaśnienia w tej sprawie złożone Komitetowi Ministrów w dniu 28 października 2022 r. W oświadczeniu z dnia 31 stycznia 2022 r. władze USA stwierdziły, że żadne zeznania uzyskane w wyniku tortur lub okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania nie będą dopuszczalne na żadnym etapie rozprawy lub postępowania przygotowawczego.

W tym względzie władze polskie pragną wyjaśnić, że ich informacja dla Komitetu Ministrów (z października 2022 r.) opierała się na wyjaśnieniach, jakie polscy dyplomaci otrzymali z Ambasady RP w Waszyngtonie od przedstawicieli Departamentu Stanu USA. Ponadto należy podkreślić, że podczas ww. spotkania z przedstawicielami Departamentu Stanu w dniu 15 maja 2023 r. przedstawiciele władz USA przypomnieli ww. oświadczenie władz z dnia 31 stycznia 2022 r.

II. Środki generalne – demokratyczny nadzór nad służbami specjalnymi

W odniesieniu do demokratycznego nadzoru nad służbami specjalnymi rząd pragnie podkreślić, że w jego ocenie obecny system kontroli i nadzoru nad służbami specjalnymi w Polsce uważany jest za skuteczny sposób kontroli ich funkcjonowania.

W Polsce istnieją standardy charakterystyczne dla krajów demokratycznych, w których nadzór nad służbami specjalnymi sprawuje wiele instytucji ze względu na zasadę podziału i równowagi władz. Jak wskazał Rząd w swoich najnowszych i poprzednich informacjach dla Komitetu Ministrów, nadzór nad służbami specjalnymi w Polsce sprawowany jest na trzech poziomach władzy: rząd (Premier i ministrowie), Sejm (izba niższa parlamentu), sądy powszechne i inne organy. Szczegółowe, aktualne informacje w tym zakresie zostały przekazane Komitetowi Ministrów w piśmie z dnia 28 października 2022 r. i nie będą powtarzane poniżej.

Należy jednak pamiętać, że jednym z najważniejszych elementów nadzoru nad służbami specjalnymi sprawowanego przez władzę wykonawczą (na szczeblu rządu) jest Minister – członek Rady Ministrów, Koordynator Służb Specjalnych. W przedmiotowej sprawie ogromne znaczenie ma przyznanie Ministrowi, w przepisach powszechnie obowiązujących, uprawnień nadzorczych w zakresie: 1) badania, oceny i monitorowania prawidłowości realizacji przez służby specjalne określonych zadań w prawie, wytycznych, planach i programach; 2) wyznaczanie celów i kierunków rozwoju współpracy międzynarodowej służb specjalnych oraz ocena efektów tej współpracy; 3) rozpatrywanie skarg na działalność służb specjalnych.

Rozporządzenie, na podstawie którego działa Minister, przyznaje mu także uprawnienia kontrolne polegające na analizie i ocenie wykorzystania przez służby specjalne uprawnień umożliwiających ingerencję w prawa i wolności ludzi i obywateli. Z kolei w zakresie koordynacji działań służb specjalnych warto zauważyć, że Minister otrzymał uprawnienia do wyrażania zgody na współpracę Agencji

Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu z właściwymi organami i służbami innych państw a w przypadku Centralnego Biura Antykorupcyjnego – także z organizacjami międzynarodowymi.

Należy także przypomnieć, że istotnym czynnikiem wzmacniającym demokratyczny nadzór nad służbami specjalnymi w Polsce było powołanie Komitetu Rady Ministrów ds. Bezpieczeństwa Narodowego i Spraw Obronnych. Komitet odbywa regularne posiedzenia w terminach ustalonych przez Przewodniczącego Komitetu. Posiedzenia Komitetu Rady Ministrów odbywają się cyklicznie, co tydzień, w składzie określonym w rozporządzeniu powołującym ten organ. Przewodniczący Komitetu może postanowić o zachowaniu w tajemnicy całości lub części posiedzeń Komitetu Rady Ministrów, jednakże ze względu na charakter rozpatrywanych spraw Komitet Rady Ministrów obraduje zwykle w trybie tajnym. W związku z tym nie jest możliwe publiczne prezentowanie szczegółowych informacji na temat wpływu działalności Komitetu na podejmowanie decyzji wysokiego szczebla dotyczących działalności służb specjalnych. Należy wskazać, że jednym z istotnych zadań Komitetu Rady Ministrów jest zapewnienie koordynacji realizacji zadań Rady Ministrów i innych organów administracji rządowej (w tym szefów służb specjalnych w Polsce) w państwie dziedzinie bezpieczeństwa i obronności państwa. Powołanie Komitetu Rady Ministrów stanowi zatem istotne uzupełnienie całego systemu demokratycznej kontroli i nadzoru nad służbami specjalnymi funkcjonującego w Polsce, który daje możliwość merytorycznego wpływania na pracę poszczególnych szefów służb i jest uregulowany na poziomie ustawowym.

Działalność służb specjalnych podlega skutecznej i ciągłej kontroli ze strony władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej. Służby specjalne podlegają kontroli i nadzorowi na takich samych zasadach jak cała administracja rządowa i są instytucjami w dużym stopniu zintegrowanymi z ogólnym systemem rozwiązań. W ramach władzy wykonawczej relacje ze służbami specjalnymi obejmują nie tylko nadzór, ale także koordynację działań poszczególnych służb. Równie ważne jest precyzyjne określenie zakresu wpływu rządu na służby specjalne. Nadzór ten jest ściśle określony, a środki nadzoru są wyraźnie wskazane w aktach normatywnych.

Należy także zaznaczyć, że system nadzoru nad służbami specjalnymi jest stale rozbudowywany o nowe elementy i obecnie jest znacznie skuteczniejszy niż w 2002 roku, kiedy weszła w życie ustawa regulująca działalność polskiego wywiadu cywilnego i kontrwywiadu.

Podsumowując, biorąc pod uwagę rozwiązania normatywne dotyczące funkcjonowania obecnego systemu nadzoru nad służbami specjalnymi w Polsce, uznaje się go za kompletny i skuteczny.

3. Informacja nt. realizacji środków generalnych dotyczących wykonania wyroków w sprawach *Bąk p. Polsce, Majewski p. Polsce oraz Rutkowski i inni p. Polsce*, przekazana w dniu 5 lipca 2023 r.

W związku z decyzją z 4 czerwca 2020 r., przyjętą przez Komitet Ministrów na swoim 1377 posiedzeniu KM-DH w grupie spraw *Bąk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) i *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10) chciałbym przedstawić odpowiedź na kwestie podniesione w ww. decyzji przygotowane na podstawie informacji przekazanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Przed wszystkim należy zauważyć, że poruszone w decyzji KM-DH z 4 czerwca 2020 r. kwestie dotyczące instytucji biegłych sądowych, praktyczne skutki wprowadzonych zmian legislacyjnych w zakresie procedur, w tym zapobiegania sytuacji kierowanie spraw do ponownego rozpoznania przez sądy drugiej instancji, planowane działania związane z rosnącą liczbą wakatów sędziowskich i zachęcanie władz do refleksji, czy przyjęte dotychczas reformy legislacyjne są wystarczające dla skutecznego wymierzania sprawiedliwości, zostały już zaadresowane w ostatnim zaktualizowanym Planie Działań Rządu przedłożonym Komitetowi Ministrów w dniu 22 kwietnia 2020 r., a także w informacji uzupełniającej prze-

kazanej Komitetowi w dniu 7 września 2021 r. Rząd pragnie podkreślić, że informacje zawarte w ww. dokumentach pozostają aktualne. Jednocześnie rząd pragnie przedstawić dodatkowe dane dotyczące powyższych zagadnień.

Dot. pkt 5 decyzji KM-DH z 4 czerwca 2020 r.: *[Zastępcy] wyrazili zaniepokojenie brakiem konkretnych kroków legislacyjnych w celu zreformowania systemu biegłych sądowych i wezwali władze do przyspieszenia prac w tym zakresie; ponownie zwrócili się do nich [władz] z prośbą o przedstawienie informacji na temat praktycznych skutków niedawnych zmian legislacyjnych mających na celu zapobieżenie przekazywaniu spraw do ponownego rozpoznania przez sądy drugiej instancji oraz wskazanie, czy przyjęte dotychczas reformy legislacyjne ograniczyły, zgodnie z zapowiedziami władz, zakres jurysdykcji sądów.*

Odnosząc się do działań podejmowanych przez władze na rzecz reformy instytucji biegłych sądowych, należy zauważyć, że prace nad ustawą Prawo o ustroju sądów powszechnych (dostępną pod adresem <https://legistacja.rcl.gov.pl/projekt/12357008>, projekt nr UD339) rekomendują nowe, generalne zasady powoływania tzw. stałych biegłych sądowych.

Celem zmian jest zreformowanie zasad i metodyki powoływania biegłych sądowych, weryfikacji ich kompetencji, nadzoru nad ich działalnością, sposobów ustalania i waloryzacji ich wynagrodzeń oraz ustalenia terminów wypłaty tego wynagrodzenia. Ministerstwo Sprawiedliwości rozpoczęło i kontynuuje prace legislacyjne mające na celu digitalizację przetwarzania danych osobowych biegłych sądowych i włączenie ich do elektronicznej bazy danych wykorzystywanej przez polski wymiar sprawiedliwości w tzw. systemie ROBUS – Rejestrze Osób Uczestniczących w Postępowaniu Sądowym. Powyższe cele mają być realizowane poprzez proponowane zmiany w ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych. Proponowane zmiany wprowadzą nowe brzmienie art. 157 § 1; „§ 1. Prezes sądu okręgowego powołuje biegłych sądowych i prowadzi ich listę w systemie teleinformatycznym zarządzanym przez Ministra Sprawiedliwości”. Projekt ten przeszedł ważny etap rządowego procesu legislacyjnego – został przyjęty przez Komitet Rady Ministrów ds. Cyfryzacji. Co więcej, w toku tych prac konsultowano się z innymi ministerstwami, w szczególności Ministerstwem Zdrowia oraz Ministerstwem Rozwoju i Technologii.

Projekt ma na celu ułatwienie i unowocześnienie przetwarzania danych biegłych sądowych w systemie elektronicznym oraz zapewnienie ich szerokiego dostępu dla wszystkich sądów. Docelowo zniesiona zostanie konieczność prowadzenia papierowych kopii wykazów biegłych sądowych, prowadzonych odrębnie w każdym sądzie okręgowym, lub nieedytowalnych, niestandardizowanych i niemożliwych do przeszukania skanów takich dokumentów. W zamian zostanie wprowadzona ogólnopolska elektroniczna baza danych biegłych sądowych. Nowelizacja po wejściu w życie doprowadzi do digitalizacji infrastruktury służącej do obsługi powoływania, odwoływania i funkcjonowania biegłych sądów krajowych. Ponadto projekt ma na celu zapewnienie lepszej komunikacji pomiędzy biegłymi a sądami.

Niezależnie od reform dotyczących biegłych sądowych rząd pragnie podkreślić, że trwają prace dotyczące usprawnienia innych organów, specjalistów i instytucji mających wpływ na przebieg postępowań sądowych. W tym zakresie Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzi zaawansowane prace legislacyjne, mające na celu zwiększenie atrakcyjności tłumaczy przysięgłych jako doradców pomocniczych w postępowaniach sądowych. Cel ten ma zostać osiągnięty poprzez projekt rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości zmieniającego rozporządzenie w sprawie wynagrodzeń tłumaczy przysięgłych (projekt rozporządzenia Rady Ministrów nr B747).

Odnosząc się do decyzji Komitetu Ministrów w kontekście konieczności wprowadzenia reform legislacyjnych zmierzających do ograniczenia zakresu właściwości sądów, Rząd zauważa, że trwają prace parlamentarne (druk nr 3107) nad przeniesieniem określonych uprawnień na notariuszy, w szczególności w zakresie wydawania nakazów zapłaty (tzw. „notarialne nakazy zapłaty” – w brzmieniu zawartym w nowych art. 105a-105k ustawy o notariacie) oraz dokonywania określonych zapisów w księdze wieczystej. W pisemnym uzasadnieniu projektu ustawy wprost wskazano, że jej celem jest ograniczenie

kognicji sądów poprzez wyłączenie spod ich jurysdykcji spraw o niskiej złożoności faktycznej i prawnej. 26 maja 2023 r. Rada Ministrów pozytywnie oceniła ten projekt.

Dodatkowo dyskutowany i procedowany jest prezydencki projekt ustawy, która wprowadziłaby do polskiego wymiaru sprawiedliwości tzw. „sędziów pokoju” (druki nr 1760-1761).

Niemniej należy podkreślić, że prace mają na celu nie tylko ograniczenie zakresu właściwości sądów, ale także racjonalizację podziału poszczególnych kategorii spraw pomiędzy różnymi szczeblami sądownictwa.

Przykładowo ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r., poz. 614) podwyższona została wartość roszczenia, określająca właściwość sądów okręgowych. Próg ten został podniesiony z obecnych 75 000 zł do 100 000 zł. Zatem sprawy o wartości przedmiotu sporu w przedziale 75-100 tys. zł, które dotychczas były rozstrzygane przez sądy okręgowe, w wyniku tej nowelizacji zostaną rozłożone na kilka sądów rejonowych danego okręgu. Jednocześnie sprawy o ustalenie wpisu w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, należące obecnie do właściwości sądów rejonowych, niezależnie od wartości przedmiotu sporu, będą rozstrzygane przez sąd okręgowy każdorazowo, gdy wartość przedmiotowych praw przekracza 100 000 zł. Wyżej wymienione zmiany wejdą w życie 1 lipca 2023 r.

Propozycja „spłaszczenia” struktury polskiego sądownictwa (zastąpienie obecnego trójstopniowego systemu sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych strukturą dwupoziomową) jest przedmiotem dyskusji i analizowany jest jej ewentualny wpływ na efektywność sądów.

Dot. pkt 6 decyzji KM-DH z 4 czerwca 2020 r.: *[Zastępcy] odnotowując z satysfakcją informację o dalszych inwestycjach w wymiar sprawiedliwości, zwiększeniu budżetu sądów i kadr administracyjnych, z niepokojem odnotowali stale rosnącą liczbę wakatów na stanowiskach sędziowskich w Polsce i wezwali władze do przedstawienia informacji na temat przewidywanych rozwiązań mających zaradzić tej sytuacji.*

Rząd zauważa, że nie jest możliwe obsadzenie wszystkich wakatów, ponieważ istnieją określone zasady obsadzania takich stanowisk sędziowskich, a Ministerstwo Sprawiedliwości ani żaden inny organ władzy wykonawczej nie może i nie powinien mieć wpływu na stosowanie określonych terminów. Minister Sprawiedliwości, działając w zakresie swoich kompetencji, jest obowiązany corocznie zapewnić wolne stanowiska asesorskie dla aplikantów Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury.

Ponadto zalecenie obsadzenia wszystkich stanowisk nie uwzględnia naturalnego przepływu pracowników w tak dużej grupie zawodowej. Obecnie w ramach istniejącej struktury sądów powszechnych wszystkie pozostałe stanowiska przypisane są do poszczególnych jednostek sądowych. Wszelkie rotacje dotyczą jedynie przepływu pracowników w konkretnej jednostce, a nie przydzielania dodatkowych wakatów. Zatem każdorazowo po zwolnieniu sędziego lub stanowiska referendarza przeprowadzane są odpowiednie analizy mające na celu pozostawienie stanowiska w dotychczasowej jednostce lub przeniesienie go do bardziej obciążonej pracą jednostki wymiaru sprawiedliwości. Wszelkie działania mają na celu racjonalne, efektywne i zrównoważone wykorzystanie potencjału sędziów oraz eliminację dysproporcji w obciążeniu ich pracą. Jednakże ze względu na konieczność zachowania ustalonych procedur obsadzania stanowisk, takie bilansowanie może zająć trochę czasu.

Niemniej problem wakatów na stanowiskach sędziowskich został dostrzeżony w trakcie prac nad nową ustawą Prawo o ustroju sądów powszechnych (<https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12359104>). Problem ten zostanie uregulowany w nowym art. 35. Pozwoli to na większą elastyczność Ministra Sprawiedliwości w zakresie podziału i przydzielania nowych stanowisk sędziowskich lub referendarskich, z uwzględnieniem właściwego wykorzystania dostępnych zasobów ludzkich. Co więcej, w przypadku opróżnienia stanowiska sędziowskiego lub referendarskiego prezes sądu będzie zobowiązany powiadomić o tym Ministra Sprawiedliwości, który będzie miał prawo utrzymać je w tym sądzie lub prze-

nieść je do innej jednostki. Informacja o wolnym i przydzielonym stanowisku zostanie opublikowana w dzienniku urzędowym „Monitor Polski”.

Dodatkowo należy podkreślić, że w rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (druki nr 2977 i 3028) uwzględniono rozwiązania mające na celu skrócenie ścieżki nominacji na stanowisko sędziego. Zgodnie z projektowanymi przepisami każdy, kto spełnia warunki powołania na stanowisko sędziego sądu powszechnego, może zgłosić swoją kandydaturę na jedno stanowisko sędziowskie w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia o naborze. Obecnie termin zgłaszania kandydatur wynosi 30 dni. Ponadto ocena kandydatów na stanowisko sędziego w postępowaniu nominacyjnym następuje na posiedzeniu kolegium sądu zwołanym przez jego prezesa, nie później niż w terminie czternastu dni od dnia zamieszczenia oceny kwalifikacji ostatniego kandydata w systemie elektronicznym. Obowiązujące przepisy nie nakładają na prezesa sądu terminu zwołania takiego posiedzenia.

Dot. pkt 7 decyzji KM-DH z 4 czerwca 2020 r.: [Zastępcy] z głębokim zaniepokojeniem odnotowali, że pomimo ciągłych reform wymiaru sprawiedliwości w Polsce pozytywny wpływ tych reform na sprawne sprawowanie wymiaru sprawiedliwości nie jest widoczny, a liczba zaległych spraw wciąż rośnie; w związku z tym wezwali władze do przedstawienia Komitetowi kompleksowej oceny praktycznego i konkretnego wpływu już wdrożonych środków, zawierającej dane statystyczne dotyczące średniej długości postępowań różnego rodzaju, wraz z wnioskami co do konieczności dalszych reform;

Rząd zauważa, że reformy i środki wprowadzone w celu przyspieszenia postępowań sądowych znajdują odzwierciedlenie w odpowiednich danych statystycznych. W świetle danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości, w 2021 r. do sądów powszechnych wpłynęło 14 262 563 nowych spraw, zaś 14 458 491 spraw zostało zakończonych. Sprawy w toku to 3 833 081. W pierwszym półroczu 2022 r. liczba spraw wniesionych do sądów powszechnych wyniosła 7 437 602, a sprawy zakończone to 7 631 672, natomiast sprawy zawisłe to 3 632 771. Średni czas trwania postępowań sądowych (w tym czas trwania mediacji) w 2021 r. wyniósł 7,1 miesiąca, natomiast w I półroczu 2022 r. wyniósł 5,7 miesiąca. Trwa weryfikacja danych statystycznych za cały 2022 r.

Powyższe dane wskazują, że obecnie więcej spraw jest rozstrzyganych niż wnoszonych. Było to możliwe dzięki różnym usprawnieniom wprowadzonym w przepisach proceduralnych oraz cyfryzacji niektórych typów postępowań. Rząd chciałby przywołać niektóre z takich ulepszeń, aby zilustrować wysiłki władz krajowych mające na celu przestrzeganie odpowiednich dyrektyw i uzasadnionych oczekiwań.

Od 1 lipca 2021 r., zgodnie z ustawą z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 398, z późn. zm.), nowy system elektroniczny umożliwił uczestnikom rejestru sądowego składanie wniosków za pośrednictwem Internetu.

Beneficjentami tych zmian są w szczególności podmioty gospodarcze podlegające wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego (poprzez ułatwienie i uproszczenie procedury rejestracji tych podmiotów w ww. Rejestrze). Nowy system elektroniczny umożliwia także składanie wniosków o zmianę danych w Krajowym Rejestrze Sądowym, komunikację elektroniczną z sądami rejestrowymi, wydawanie elektronicznych odpisów wyroków, wypisów i innych istotnych dokumentów. Korespondencja z sądów rejestrowych dostarczana jest na konta wnioskodawców w ww. systemie elektronicznym. Wprowadzone regulacje przyczyniły się już do przyspieszenia postępowań rejestracyjnych. W rezultacie znacznie zmniejszono obciążenie sądów rejestrowych, a jednocześnie zwiększono dostępność informacji z KRS.

Ponadto 1 grudnia 2021 r. został utworzony kolejny nowy, prowadzony elektronicznie rejestr publiczny – Krajowy Rejestr Dłużników. System ten wspiera postępowania upadłościowe (prowadzone zgodnie z ustawą Prawo upadłościowe z 28 lutego 2003 r., wersja ujednolicona Dz. U. z 2022 r., poz. 1520 z późn. zm.) oraz postępowania restrukturyzacyjne (prowadzone zgodnie z Ustawą Prawo restrukturyzacyjne z 15 maja 2015 r., wersja ujednolicona Dz. U. z 2022 r., poz. 2309). Dzięki powyższemu systemowi sądy zaczęły udostępniać informacje o podmiotach zadłużonych w zasadniczo zautomatyzowanej i elek-

tronicznej formie. Dzięki zapewnieniu jednoznacznej identyfikacji dokumentów wydawanych w toku postępowania upadłościowego i/lub restrukturyzacyjnego możliwe jest obecnie wykonywanie samodzielnych wydruków z rejestru dłużników, które mają status uwierzytelnionych odpisów i wyciągów. Rozwiązania te umożliwiły sądom sprawne monitorowanie przebiegu postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych oraz szybką reakcję na zauważone nieprawidłowości.

Również reforma instytucji komorników miała na celu przyspieszenie odpowiednich procedur. Egzekwowanie tej reformy zostało zapoczątkowane wejściem w życie dwóch aktów prawnych: ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (wersja ujednolicona Dz. U. z 2023 r., poz. 590) oraz ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (wersja ujednolicona). Dz. U. z 2021 r., poz. 210). Nowe akty prawne zostały uzupełnione odpowiednimi zmianami wprowadzonymi do Kodeksu postępowania cywilnego. Celem tej reformy było zwiększenie wydajności i skuteczności egzekucji sądowej oraz efektywności nadzoru nad działalnością komorników sądowych. Dotyczyło ono nie tylko nadzoru sądowego sprawowanego przez sądy, ale także nadzoru administracyjnego sprawowanego przez Ministra Sprawiedliwości i prezesów sądów powszechnych wszystkich szczebli (w szczególności przez prezesów sądów rejonowych). Reforma umożliwiła między innymi wierzycielom wybór komorników, kreowała konkurencyjność i racjonalizowała rozkład obowiązków. Powyższe rozwiązania doprowadziły także do uproszczenia systemu opłat komorniczych na korzyść osób ubiegających się o egzekucję. Ponadto ustawą z 28 lutego 2023 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzono sprzedaż nieruchomości w drodze aukcji elektronicznej. Umożliwia właściwym organom egzekucyjnym dotarcie do szerszego kręgu potencjalnych oferentów i wyeliminowanie zagrożenia znową cenową poprzez prowadzenie przetargów w sposób zdelokalizowany.

Na szybkość postępowania wpłynie także rozporządzenie z dnia 18 listopada 2020 r. o doręczeniach drogą elektroniczną (tekst jednolity Dz.U. z 2023 r., poz. 2851). System elektroniczny umożliwi przesyłanie i dostarczanie odpisów wyroków i postanowień sądów na wskazany adres elektroniczny. Zmiany te wejdą w życie w 2028 i 2029 r.

Ponadto trwają zaawansowane prace legislacyjne mające na celu zwiększenie dostępu do informacji o osobach i instytucjach uprawnionych do prowadzenia mediacji (projekt nr UD 494 – Ustawa o zmianie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, bezpłatnym poradnictwie cywilnym i edukacji prawnej oraz niektórych innych ustaw, dostępne pod adresem <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12371954/katalog/12969829#12969829>). W tym celu tworzony i prowadzony będzie Krajowy Rejestr Mediatorów w formie elektronicznej (nowy art. 157g § 1). Rejestrem będzie zarządzał Minister Sprawiedliwości (art. 157p § 1 znowelizowanej ustawy). Ułatwi to dostęp do informacji o mediatorach i będzie dostępne dla stron postępowania sądowego. W konsekwencji powinno to doprowadzić do szerszego wykorzystania mediacji w Polsce jako alternatywnej metody rozwiązywania sporów. Powinno to odciążyć sądy powszechne i przyspieszyć postępowania sądowe.

Inne zmiany wprowadzone do Kodeksu postępowania cywilnego, które wchodzi w życie 1 lipca 2023 r. i które przyczyniają się do przyspieszenia postępowania, a także ochrony stron tego postępowania, to:

- zwiększenie zakresu ochrony konsumentów poprzez wprowadzenie nowej odrębnej procedury, jaką jest postępowanie z udziałem konsumentów, będącej realizacją przepisów prawa Unii Europejskiej, czyli rozporządzenia nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych (wersja przekształcona),
- zobowiązanie zawodowych pełnomocników do konstruowania pisemnych stanowisk w sposób skondensowany i przejrzysty, co umożliwi szybsze zapoznanie się sędziego z tymi dokumentami i szybszą identyfikację głównych obszarów spornych,
- ograniczenie korzystania z instytucji doręczenia prowadzonego przez komorników w postępowaniu nieprocesowym oraz racjonalizację zasad doręczania korespondencji sądowej przez ko-

- morników sądowych – co powinno przyczynić się do skrócenia czasu niezbędnego do dokonania takich czynności, a tym samym pozwolić na szybsze zapoznanie się z korespondencją sądu,
- doprecyzowanie przepisów dotyczących kosztów postępowania, w tym kosztów mediacji (limit zwrotu kosztów mediacji, zmiana sposobu ubiegania się o wynagrodzenie mediatora i zwrot wydatków), a także zasad płatności odsetek (decyzja o wypłacie odsetki wystawiane z urzędu),
 - wprowadzenie ustaleń organizacyjnych rozprawy poprzez uszczegółowienie przepisów dotyczących poleceń sądu (oddzielenie poleceń wydawanych w pierwszym etapie postępowania od poleceń wydawanych w przypadku skierowania sprawy na posiedzenie przygotowawcze) oraz nakreślenie planu rozprawy (ustalenie kolejności podejmowania dowód); zmiany te powinny sprawić, że sesje przygotowawcze będą chętniej i częściej wykorzystywane, a także pozwolą na sprawniejszy przebieg dalszych etapów,
 - wyjątkowo umożliwienie zakończenia rozprawy i wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym, co powinno także przyczynić się do skrócenia czasu rozpoznania sprawy,
 - doprecyzowanie i racjonalizacja zasad definiowania tzw. reklamacji horyzontalnych,
 - przeorganizowanie procesu sporządzania pisemnych uzasadnień orzeczeń, m.in. poprzez wprowadzenie możliwości sporządzania z urzędu uzasadnienia orzeczenia (podlegającego zaskarżeniu) wydanego na posiedzeniu niejawnym, ograniczając możliwość wskazania jedynie głównych przyczyn orzeczenia jedynie do decyzji niezaskarżalnych,
 - w postępowaniu egzekucyjnym: doręczenie decyzji wraz z uzasadnieniem następuje z urzędu.
- Trwają prace nad kolejnym pakietem zmian w procedurach sądowych (w szczególności karnych) (projekt nr 3216). Zmiany te obejmują:
- doprecyzowanie zasad stosowania instytucji łączenia spraw do wspólnego postępowania oraz instytucji podziału spraw do odrębnego rozpoznania, tak aby instytucje te w większym stopniu przyczyniały się do skrócenia procesów karnych i przyspieszenia ich przebiegu,
 - rozszerzenie możliwości odbioru pisma pozostawionego na poczcie przez osobę upoważnioną na podstawie pełnomocnictwa pocztowego,
 - wprowadzenie możliwości obsługi niektórych dokumentów sądowych i pism procesowych za pośrednictwem bramki elektronicznej,
 - możliwość ograniczonego odejścia od zasady stałości składu orzekającego w sprawach karnych rozpoznawanych przez więcej niż jednego sędziego, co niewątpliwie wpłynie pozytywnie na szybkość postępowania,
 - wprowadzenie nowych instytucji: narady wstępnej i wyroku częściowego – wykorzystanie tych instytucji w procesach o szerokim zakresie dowodowym (z udziałem wielu osób lub licznych zarzutów) pozwoli na ograniczenie liczby osób uczestniczących w postępowaniu, co będzie służyć dyrektywie rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie.

4. Raport z wykonania wyroków w sprawach *Bereza p. Polsce oraz Górecki p. Polsce*, przekazany w dniu 24 marca 2023 r.

Opis spraw

Bereza p. Polsce, skarga nr 16988/18, wyrok z 15.12.2022 r., ostateczny dnia 15.12.2022 r.

Górecki p. Polsce, skarga nr 59272/17, wyrok z 15.12.2022 r., ostateczny dnia 15.12.2022 r.

Przedmiotem powyższych spraw była przewlekłość postępowania przed sądami krajowymi oraz brak skutecznego krajowego środka odwoławczego (naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 13 Konwencji). W obu sprawach Trybunał podkreślił, że zasadność czasu trwania postępowania należy oceniać w świetle indywidualnych okoliczności sprawy i biorąc pod uwagę kryteria określone w orzecznictwie Trybunału, w szczególności złożoność sprawy oraz zachowanie wnioskodawcy i właściwych organów.

W sprawie *Bereza p. Polsce* postępowanie przed Trybunałem zostało wszczęte ze względu na długość krajowej sprawy karnej, skierowanej przeciwko skarżącemu. Postępowanie krajowe prowadzone przez Sąd Okręgowy w Warszawie i Sąd Apelacyjny w Warszawie zostało zakończone po 11 latach i 2 miesiącach. Skarżący domagał się zadośćuczynienia za długość postępowania i otrzymał od sądu krajowego zadośćuczynienie w wysokości 6000 PLN. Mając na uwadze swoje orzecznictwo w tej materii, Trybunał uznał, że w niniejszej sprawie długość postępowania była nadmierna i nie spełniała wymogu „rozsądnego terminu” określonego w art. 6 Konwencji. Trybunał zauważył również, że skarżący, w kontekście swojej skargi, nie dysponował skutecznym środkiem odwoławczym.

Sprawa *Górecki p. Polsce* także dotyczyła długości postępowania karnego, które to postępowanie toczyło się przed Sądem Okręgowym w Gdańsku, a następnie Sądem Apelacyjnym w Gdańsku przez 8 lat i 7 miesięcy. Skarżący bezskutecznie domagał się zadośćuczynienia za długość postępowania przed sądami krajowymi. Trybunał uznał, że w niniejszej sprawie długość postępowania była nadmierna i nie spełniała wymogu „rozsądnego terminu” określonego w art. 6 ust. 1 Konwencji. Trybunał był zdania, że postępowanie sądów krajowych naruszało także art. 13 Konwencji.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
Bereza p. Polsce	-	6400 EUR	-	6400 EUR
Termin zapłaty:	15.03.2023 r.		Wyplacono: 01.02.2023 r.	
Górecki p. Polsce	-	5200 EUR	-	5200 EUR
Termin zapłaty:	15.03.2023 r.		Wyplacono: 06.02.2023 r.	

2. Środki indywidualne

Postępowania krajowe w sprawach skarżących, które były przedmiotem ich skarg w kontekście przewlekłości, zostały zakończone przed ogłoszeniem wyroków przez Trybunał.

W tych okolicznościach, mając na uwadze wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki o charakterze indywidualnym nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki generalne dotyczące przewlekłości postępowań cywilnych i karnych zawisłych przed sądami krajowymi są nadzorowane przez Komitet Ministrów w ramach grup spraw *Bqk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10).

Rząd regularnie przedstawia Komitetowi Ministrów pełną informację nt. podejmowanych oraz przewidywanych działań, których celem jest wykonanie wyroków dotyczących przewlekłego prowadzenia postępowań (zob. np. ostatnie dokumenty DH-DD(2021)885 oraz DH-DD(2020)359).

Ponadto wyrok w sprawie *Górecki p. Polsce* został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Wyrok w sprawie *Bereza p. Polsce* został również

przetłumaczony na język polski i będzie opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie powyższych wyroków zostanie także udostępnione w bazie HUDOC.

Nadto, w zakresie działań upowszechniających, informacja o wyrokach w powyższych sprawach wraz z opisami treści orzeczeń została przesłana prezesom sądów krajowych, które orzekały w sprawach skarżących (Sąd Okręgowy w Warszawie, Sąd Okręgowy w Gdańsku, Sąd Apelacyjny w Warszawie, Sąd Apelacyjny w Gdańsku).

Co więcej, Ministerstwo Sprawiedliwości poinformowało właściwe sądy o licznych opracowaniach dotyczących standardów orzeczniczych Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a w szczególności o publikacji „Przewlekłość postępowania karnego w praktyce sądów krajowych a standardy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”. Opracowania te dotyczą zagadnień będących przedmiotem niniejszej sprawy i można je znaleźć na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu w przedmiotowej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki o charakterze indywidualnym. W zakresie środków generalnych rząd niezmiennie zobowiązuje się informować Komitet Ministrów o działaniach zmierzających do wykonania wyroków dotyczących przewlekłości postępowań.

5. Plan działań mających na celu wykonanie wyroku w sprawie *Bierski p. Polsce*, przekazany w dniu 30 sierpnia 2023 r.

Opis sprawy

Bierski p. Polsce, skarga nr46342/19, wyrok z 20.10.2022 r., ostateczny dnia 20.01.2023 r.

Przedmiotem sprawy jest niewypełnienia przez władze pozytywnego obowiązku podjęcia działań przywracających kontakt ojca z dorosłym, ubezwłasnowolnionym synem, co skutkowało brakiem takich kontaktów w latach 2018-2019 (naruszenie art. 8 Konwencji).

Skarżący zwrócił się do sądów krajowych z wnioskiem o uregulowanie kontaktów ze swoim dorosłym, niepełnosprawnym synem. W październiku 2018 r. jego wniosek został oddalony. Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia wskazał, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego (uchwała z dnia 17 maja 2018 r., sygn. akt III CZP 11/18) rodzice pełnoletniego i ze względu na niepełnosprawność intelektualną całkowicie ubezwłasnowolnionego dziecka, dla którego został ustanowiony opiekun, nie mają prawa zwracać się do sądu rodzinnego o ustalenie sposobu utrzymywania kontaktów. Skarżący odwołał się od postanowienia sądu rejonowego, lecz jego apelacja została oddalona.

Następnie skarżący złożył kolejny wniosek o uregulowanie sposobu utrzymywania kontaktów z synem. Do nowego postępowania włączył się, w charakterze interwenienta, Prokurator Rejonowy we Wrocławiu i także zwrócił się do sądu o uregulowanie kontaktów skarżącego z synem. Choć Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia po raz kolejny oddalił wniosek skarżącego, to jednocześnie rozpatrzył wniosek prokuratora i uwzględnił go w części. Następnie Sąd Okręgowy we Wrocławiu częściowo zmienił decyzję I instancji. Jednakże, jeśli chodzi o prawo skarżącego do kontaktów, orzeczenie sądu pierwszej instancji zostało, co do zasady, utrzymane w mocy.

Trybunał zauważył, że sądy krajowe nie wydały orzeczenia co do istoty wniosku skarżącego. Jego wniosek został oddalony ze względu na brak interesu prawnego. Dopiero 17 listopada 2020 r., na skutek

wniosku prokuratora, ustalono kontakty. Przed tą datą, przez ponad dwa lata, skarżący był pozbawiony jakiegokolwiek kontaktu ze swoim dorosłym, niepełnosprawnym synem. Trybunał stwierdził, że w tym okresie władze nie wypełniły swojego pozytywnego obowiązku wdrożenia środków, zmierzających do przywrócenia kontaktów pomiędzy skarżącym a jego dzieckiem. Nawet biorąc pod uwagę margines uznania Państwa Trybunał przyznał, że brak jest jakichkolwiek ram prawnych chroniących prawo skarżącego do życia rodzinnego w sytuacji, gdy jego dorosły syn został uznany za ubezwłasnowolnionego (naruszenie art. 8 Konwencji).

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	10 000 EUR	2 860 EUR	12 860 EUR
Termin zapłaty:	20.04.2023 r.	Wypłacono:	17.03.2023r.

2. Środki indywidualne

Kontakty pomiędzy skarżącym a synem zostały uregulowane w wyniku interwencji Prokuratora Rejonowego we Wrocławiu, wniesionej do sądów krajowych.

W tych okolicznościach żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

1. Legislacja

Problematyka ustalenia kontaktów między dorosłymi dziećmi a ich rodzicami nie znajduje obecnie wprost uregulowania w ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1359 z późn.zm.). Niemniej prowadzone są prace mające na celu nowelizację kodeksu. Propozycja zmian (projekt UD 261), obejmuje dodanie w art. 175 Kodeksu § 2 o następującej treści „Do kontaktów z ubezwłasnowolnionym całkowicie stosuje się odpowiednio przepisy o kontaktach z dzieckiem, za wyjątkiem przepisów nakładających obowiązek utrzymywania kontaktów z rodzicami.”

Zgodnie z nowymi przepisami zainteresowane strony będą mogły składać odpowiednie wnioski o ustalenie takich kontaktów, ich ograniczenie lub zakazanie. Inaczej niż w sprawie *Bierski p. Polsce* takie wnioski będą musiały zostać rozpatrzone przez sądy rodzinne. Postępowanie takie będzie można także wszczynać z urzędu, co pozwoli na wydawanie najbardziej adekwatnych decyzji, chroniących prawa osoby ubezwłasnowolnionej.

Obecnie projekt przeszedł etap konsultacji społecznych. Został też przyjęty przez Komitet Społeczny Rady Ministrów i oczekuje na decyzję Kancelarii Prezesa Rady Ministrów o skierowaniu go do rozpatrzenia przez Stały Komitet Rady Ministrów.

2. Rozpowszechnienie wyroku

Wyrok został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.gov.pl/sprawiedliwosc) w części poświęconej orzecznictwu Trybunału. Tłumaczenie jest również dostępne w bazie danych HUDOC. Informacja o wyroku została także zamieszczona na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości w zakładce „Aktualności”.

W dniu 28 października 2022 r. Ministerstwo Sprawiedliwości skierowało pisma do Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia oraz Sądu Okręgowego we Wrocławiu tj. do sądów, które wydały orzeczenia

krajowe w przedmiotowej sprawie. Sądy zostały poinformowane o treści wyroku Trybunału. Następnie informacja o wyroku została przesłana także do wszystkich 47 sądów okręgowych w celu dalszego rozpowszechnienia przez sędziów koordynatorów ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych. Rząd otrzymał potwierdzenie, że orzeczenie było sukcesywnie dystrybuowane w większości z 47 okręgów sądowych wśród pozostałych sędziów, asesorów i podległych jednostek sądowych (sądów rejonowych).

Ponadto 9 listopada 2023 r. Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury planuje zorganizować szkolenie pt. „Wykonanie orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich – wybór i analiza orzecznictwa”, sygn. O8/23, w trakcie którego zostanie przedstawione wybrane (aktualne) orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i jego wpływ na praktykę sądową. Będzie ono obejmować także prezentację wyroku wydanego w sprawie *Bierski p. Polsce*. Adresatami szkolenia będą sędziowie i asesory sądowi (w sumie 150 osób). W przypadku zwiększonego zainteresowania szkoleniem, zostanie rozważona organizacja kolejnej jego edycji.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w tej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne. Wdrożono już środki generalne o charakterze informacyjnym i edukacyjnym. Trwają prace legislacyjne mające na celu wprowadzenie odpowiednich zmian w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Rząd będzie na bieżąco informował Komitet o wynikach tychże prac.

6. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Bieliński p. Polsce*, przekazany w dniu 20 kwietnia 2023 r.

Opis sprawy

Bieliński p. Polsce, skarga nr 48762/19, wyrok z 21.07.2022 r., ostateczny dnia 14.11.2022 r.

Przedmiotem sprawy jest postępowanie cywilne w przedmiocie ustalenia wysokości emerytury skarżącego na poziomie niższym niż wcześniej, w związku z jego służbą w organach bezpieczeństwa państwa (naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 13 Konwencji).

Jeśli chodzi o art. 6 ust. 1 Konwencji, Trybunał zauważył, że całkowitą długość postępowania można jedynie częściowo przypisać opóźnieniom zaistniałym na etapie postępowania przed Sądem Okręgowym. Ich czas trwania wynikał w dużej mierze z czasu postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, którego wynik mógł mieć decydujące znaczenie dla rozpoznania apelacji, takiej jak złożona w sprawie skarżącego. Trybunał zauważył ponadto, że postępowanie dotyczyło środków służących do utrzymania się skarżącego, otrzymującego obniżoną kwotę świadczeń. Trybunał powtórzył, że spory emerytalne należą do wyjątkowej kategorii spraw, które wymagają szczególnej staranności przy rozpatrywaniu ich przez władze krajowe. Dlatego też, w okolicznościach niniejszej sprawy, Trybunał nie znalazł wystarczającego uzasadnienia opóźnienia w rozpoznaniu sprawy skarżącego.

W odniesieniu do art. 13 Konwencji Trybunał zauważył, że całkowita długość postępowania nie wynikała wyłącznie z zaniedbań poszczególnych sądów; a raczej z okresu ich zawieszenia do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez Trybunał Konstytucyjny. Z tego powodu Trybunał uznał, że w tej sytuacji skarżący nie miał do dyspozycji skutecznego środka odwoławczego, za pomocą którego mógłby uzyskać, od władz krajowych, odpowiednie zadośćuczynienie za naruszenie Konwencji.

I. Wpłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
Bieliński p. Polsce	-	2100 EUR	763.05 EUR	2863.05 EUR
Termin zapłaty:	14.02.2023 r.		Wypłacono: 29.12.2022 r.	

2. Środki indywidualne

Postępowanie krajowe w sprawie skarżącego, które było przedmiotem zarzutu przewlekłości, zostało zakończone przed wydaniem wyroku przez Trybunał.

W tych okolicznościach, mając na uwadze wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki o charakterze indywidualnym nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki generalne dotyczące przewlekłości postępowań cywilnych i karnych zawisłych przed sądami krajowymi są nadzorowane przez Komitet Ministrów w ramach grupy spraw *Bqk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10).

Rząd regularnie przedstawia Komitetowi Ministrów pełną informację nt. podejmowanych oraz przewidywanych działań, których celem jest wykonanie wyroków dotyczących przewlekłego prowadzenia postępowań (zob. np. ostatnie dokumenty DH-DD(2021)885 oraz DH-DD(2020)359).

Ponadto wyrok w sprawie *Bieliński p. Polsce* został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie powyższego wyroku zostanie udostępnione także w bazie HUDOC.

Ponadto, w zakresie działań upowszechniających, informacja o wyroku wraz z opisem jego treści, została przesłana prezesom sądów krajowych, które orzekały w sprawie skarżącego (Sąd Okręgowy w Warszawie, Sąd Apelacyjny w Warszawie).

Co więcej, Ministerstwo Sprawiedliwości poinformowało właściwe sądy o licznych opracowaniach dotyczących standardów orzeczniczych Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a w szczególności o publikacji „Przewlekłość postępowania karnego w praktyce sądów krajowych a standardy orzecznicze Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”. Opracowania te dotyczą zagadnień będących przedmiotem niniejszej sprawy i można je znaleźć na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu w przedmiotowej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki o charakterze indywidualnym. W zakresie środków generalnych rząd niezmiennie zobowiązuje się informować Komitet Ministrów o działaniach zmierzających do wykonania wyroków dotyczących przewlekłości postępowań.

7. Zmieniony Raport z wykonania wyroku w sprawie *Bistieva i inni p. Polsce*, przekazany w dniu 2 lutego 2023 r.

Bistieva i inni p. Polsce, skarga nr 75157/14, wyrok z 10.04.2018, ostateczny 10.07.2018 r.,
Bilalova i inni p. Polsce, skarga nr 23685/14, wyrok z 26.03.2020 r., ostateczny 26.07.2020 r.,
A.B. i inni p. Polsce, skarga nr 15845/15 i 56300/15, wyrok z 4.06.2020 r., ostateczny 4.06.2020 r.,
Nikoghosyan i inni p. Polsce, skarga nr 14743/17, wyrok z 3.03.2022 r., ostateczny 03/06/2022 r.

Sprawy, o których mowa, dotyczą niepodania przez władze wystarczających powodów uzasadniających administracyjne osadzenie rodzin z dziećmi w ośrodkach strzeżonych na okres od 4 do 9 miesięcy.

W sprawie *Bistieva i inni* skarżąca wraz z mężem i dwójką dzieci przybyła do Polski w 2012 r. Mąż skarżącej złożył wniosek o azyl dla siebie i swojej rodziny, który został odrzucony w marcu 2013 r. W konsekwencji rodzina otrzymała nakaz opuszczenia terytorium RP. Rodzina uciekła do Niemiec, gdzie urodziło się ich trzecie dziecko. Władze niemieckie przekazały skarżącą wraz z dziećmi do Polski w styczniu 2014 r., gdzie została umieszczona w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Kętrzynie. W późniejszym terminie dołączył do nich jej mąż. Rodzina została zwolniona z ośrodka w czerwcu 2014 r., ostatecznie wracając do Niemiec. W swoim wyroku Trybunał stwierdził, że nawet w obliczu ryzyka ucieczki rodziny władze nie przedstawiły wystarczających powodów uzasadniających tak długi okres przebywania w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców, w związku z czym stanowiło naruszenie art. 8 Konwencji. Trybunał, biorąc pod uwagę uzasadnienie decyzji władz krajowych, nie był przekonany, że władze polskie faktycznie – tak jak powinny – postrzegały areszt administracyjny rodziny jako środek ostateczny. W zakresie, w jakim skarga dotyczyła zarzucanego naruszenia art. 5 ust. 1 i 4 Konwencji, Trybunał odrzucił skargi ze względu na niewyczerpanie krajowych środków odwoławczych.

W sprawie *Bilalova i inni* skarżący zostali umieszczeni w strzeżonym ośrodku na okres 4 miesięcy od 27 listopada 2013 r. do 27 marca 2014 r. W późniejszym terminie Trybunał Europejski odmówił zastosowania środków tymczasowych zobowiązujących władze krajowe do zawieszenia postępowania w sprawie wydalenia. W rezultacie tego samego dnia skarżący zostali zawróceni do Rosji. Skarżący złożyli skargę do Trybunału na podstawie art. 3, 5 ust. 1 (f) i 8 Konwencji. W odniesieniu do skargi dotyczącej art. 8 zawarto ugodę pomiędzy skarżącymi a rządem. W odniesieniu do zarzucanego naruszenia art. 3 Trybunał wyraził opinię, że stopień niedogodności, jakich doświadczyli skarżący, nie osiągnął progu poniżającego lub nieludzkiego traktowania. Co więcej, Trybunał zauważył, że sam fakt umieszczenia małoletnich dzieci w placówce strzeżonej nie stanowił naruszenia art. 5 ust. 1 lit. f) Konwencji, natomiast wielokrotne przedłużanie tego środka już tak. W konsekwencji doszło do naruszenia art. 5 ust. 1 lit. f) Konwencji w odniesieniu do nieletnich skarżących.

W sprawie *A.B. i inni* skarżący, małżeństwo z Rosji, które przybyło do Polski z nieletnim synem, zostali umieszczeni w ośrodku detencyjnym na łączny okres 8 miesięcy i 16 dni. Podobnie jak w sprawie *Bistieva* Trybunał odrzucił skargę w zakresie art. 5 ust. 1 i 4 Konwencji ze względu na niewyczerpanie dostępnych krajowych środków odwoławczych. Jeśli chodzi o skargę dotyczącą art. 8 Konwencji, Trybunał nie był przekonany, że władze polskie postrzegały areszt administracyjny rodziny jako środek ostateczny lub że należycie rozważyły możliwe środki alternatywne. Trybunał miał wątpliwości, czy władze w wystarczającym stopniu rozważyły kwestię tego, co leży w najlepszym interesie nieletniego skarżącego. W konsekwencji Trybunał orzekł, że doszło do naruszenia art. 8 Konwencji.

W sprawie *Nikoghosyan i inni* skarżącymi byli obywatele Armenii, którzy wjechali do Polski z trójką małoletnich dzieci, a następnie zostali umieszczeni w strzeżonym ośrodku na okres 5 miesięcy i 28 dni. Rozstrzygając sprawę, Trybunał wyraził zastrzeżenia co do praktyki władz polegającej na automatycznym umieszczaniu osób ubiegających się o ochronę międzynarodową w ośrodku detencyjnym bez

indywidualnej oceny ich szczególnej sytuacji lub potrzeb. Trybunał uznał, że badanie sprawy skarżących nie było dokładne ani zindywidualizowane. Ponadto Trybunał przyznał, że sądy krajowe w niewystarczającym stopniu zbadały alternatywy polegające na nałożeniu na skarżących mniej rygorystycznych środków (niż umieszczenie w strzeżonym ośrodku). Trybunał wyraził opinię, że doszło do naruszenia art. 5 ust. 1 Konwencji oraz że skarga dotycząca art. 3 i 8 została złożona po przepisany terminie.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia oraz środki o charakterze indywidualnym

1. Słuszne zadośćuczynienie

Sprawa	Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
Bistieva i inni	-	12 000 EUR	-	12 000 EUR
Termin płatności: 10/10/2018			Wypłacono: 12/09/2018	
Bilalova i inni		10 700 EUR		10 700 EUR
Termin płatności: 26/10/2020			Wypłacono: 04/09/2020	
A.B. i inni		10 000 EUR		10 000 EUR
Termin płatności: 04/09/2020			Wypłacono: 04/09/2020	
Nikoghosyan i inni		15 000 EUR		15 000 EUR
Termin płatności: 03/09/2022			Wypłacono: 17/07/2022	

2. Środki indywidualne

W sprawie *Bistieva i inni* w sierpniu 2014 r. skarżący udali się do Niemiec. Zgodnie z informacją przekazaną przez ich pełnomocnika mieszkają obecnie w miejscowości Herne (Niemcy).

W sprawie *Bilalova i inni*, skarżący zostali zawróceni do Rosji 27 marca 2014 r. Trybunał odrzucił wnioski skarżących o zastosowanie środków tymczasowych i zawieszenie procedury wydalenia.

W sprawie *A.B. i inni* skarżący zostali zwolnieni ze strzeżonego ośrodka w dniu 12 października 2015 r. Następnie wyjechali do Niemiec. W bliżej nieokreślonym dniu w 2018 r. skarżący zostali zawróceni z Niemiec do Rosji.

W sprawie *Nikoghosyan i inni* skarżący zostali zwolnieni ze strzeżonego ośrodka 5 maja 2017 r.

W świetle tych okoliczności żadne dodatkowe środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

1. Zmiany legislacyjne – wprowadzenie do porządku prawnego środków alternatywnych do detencji

Z dniem 1 maja 2014 r. weszły w życie nowe przepisy dotyczące cudzoziemców. Nowa ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach zastąpiła dotychczasową ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach, a także wprowadziła zmiany do niektórych innych ustaw, w tym do ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP (zwaną dalej: ustawą z 2003 r.). Ustawa ta wprowadziła do polskiego porządku prawnego tzw. środki alternatywne do detencji.

Zgodnie z nowymi przepisami (art. 88 ustawy z 2003 r.) właściwe organy wobec osób ubiegających się o ochronę międzynarodową mogą zastosować: 1) nakaz zgłaszania się w określonych odstępach

czasu do określonego organu Straży Granicznej, 2) wpłatę zabezpieczenia pieniężnego, 3) nakaz zamieszkiwania w wyznaczonym miejscu, 4) zdeponowanie dokumentu podróży.

Dzięki specyficznej konstrukcji przepisów, w przypadku zachodzenia przesłanek do zatrzymania cudzoziemca ubiegającego się o udzielenie ochrony międzynarodowej, organ Straży Granicznej w pierwszej kolejności zobowiązany jest ocenić, czy w danym przypadku nie jest wystarczające zastosowanie środków alternatywnych do detencji. Zgodnie z art. 88a ust. 1 ustawy z 2003 r., jeżeli zastosowanie środków, o których mowa w art. 88 ust. 1 nie jest możliwe, wnioskodawcę lub osobę, w imieniu której wnioskodawca występuje, umieszcza się w strzeżonym ośrodku lub w areszcie dla cudzoziemców.

Obecne przepisy prawne respektują art. 8 ust. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. ustanawiającej standardy przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową. Zgodnie z tym przepisem państwa członkowskie zapewniają, aby w prawie krajowym zostały określone zasady dotyczące środków alternatywnych wobec zatrzymania, takich jak regularne zgłaszanie się władzom, złożenie gwarancji finansowej lub obowiązek przebywania w wyznaczonym miejscu.

Wykonanie ww. obowiązku zastosowania środka alternatywnego zabezpiecza organ Straży Granicznej, który zatrzymał wnioskodawcę lub osobę, w imieniu której wnioskodawca występuje. Na decyzję w sprawie środka alternatywnego przysługuje zażalenie do sądu rejonowego właściwego ze względu na siedzibę organu Straży Granicznej, który wydał decyzję, w terminie 7 dni od dnia doręczenia decyzji. Sąd rozpatruje zażalenie w terminie 7 dni.

Umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców następuje jedynie w przypadkach wyraźnie wskazanych w przepisach prawa i stosuje się je w ostateczności. Decyzję w sprawie umieszczenia wnioskodawcy lub osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców, sąd wydaje na wniosek organu Straży Granicznej, który go zatrzymał, po wysłuchaniu wnioskodawcy lub osoby w imieniu której występuje. Sąd krajowy rozpatrując wniosek organu Straży Granicznej ocenia możliwość zastosowania środków alternatywnych. Sąd ma także obowiązek wziąć pod uwagę dobro dziecka. Sąd zawiadamia także wnioskodawcę lub osobę, w imieniu której wnioskodawca występuje, w języku dla niego zrozumiałym o przyczynach umieszczenia w strzeżonym ośrodku lub schronisku dla cudzoziemców oraz o przysługujących mu prawach, w tym o możliwości zaskarżenia decyzji oraz prawo do skorzystania z pomocy prawnika lub radcy prawnego. Ponadto, zgodnie z art. 88a ust. 3 ustawy z 2003 r., wnioskodawcy lub osoby, w imieniu której wnioskodawca działa, nie umieszcza się w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców, jeżeli umieszczenie mogłoby zagrażać jego życiu lub zdrowiu, stanowi psychofizycznemu mogą uzasadniać przypuszczenie, że padły ofiarą przemocy, są małoletnimi bez opieki lub osobami niepełnosprawnymi.

2. Praktyka krajowa

a. Dane statystyczne

W związku z powyższymi zmianami prawnymi należy podkreślić, że w przypadku rodzin z dziećmi w pierwszej kolejności stosuje się środki alternatywne.

Poniższe dane ilustrują powszechność stosowania środków alternatywnych w stosunku do cudzoziemców:

	Liczba cudzoziemców zatrzymanych administracyjnie lub w stosunku do których zastosowano środki alternatywne	W tym		Procent zastosowania środków alternatywnych
		Liczba cudzoziemców umieszczonych w ośrodkach dla cudzoziemców	Liczba cudzoziemców, wobec których zastosowano środki alternatywne	
2015	1819 osób	1051 osób	768 osób	42%
2016	2612 osób	1201 osób	1411 osób	54%
2017	3431 osób	1290 osób	2141 osób	62%
2018	2488 osób	1152 osób	1336 osób	54%
2019	2688 osób	1033 osób	1655 osób	62%
2020	1359 osób	837 osób	522 osób	38%
2021	5019 osób	4052 osób	967 osób	19%
2022 (I połowa)	1906 osób	1473 osób	433 osób	23%

Poniższe dane ilustrują stosowanie środka detencyjnego i środków alternatywnych w stosunku do nieletnich:

	Liczba małoletnich cudzoziemców umieszczonych w ośrodkach strzeżonych	Liczba małoletnich cudzoziemców, wobec których zastosowano środki alternatywne
2017	298	951 (76% wszystkich małoletnich cudzoziemców)
2018	229	605 (72% wszystkich małoletnich cudzoziemców)
2019	132	830 (86% wszystkich małoletnich cudzoziemców)
2020	85	198 (62% wszystkich małoletnich cudzoziemców)
2021	571	37 (6% wszystkich małoletnich cudzoziemców)
2022 (I połowa)	165	53 (24% wszystkich małoletnich cudzoziemców)

Poniższe dane ilustrują średni czas przebywania nieletnich w strzeżonych ośrodkach oraz liczbę małoletnich bez opieki:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022 (I połowa)
Wszyscy małoletni						
Wszyscy małoletni w ośrodkach strzeżonych	298	229	132	85	571	165
% wszystkich osadzeń	23%	20%	12%	10%	14%	11%
Średni czas umieszczenia małoletniego w ośrodku strzeżonym	84 dni	99 dni	88 dni	70 dni	58 dni	125 dni
Małoletni bez opieki						
Wszyscy małoletni bez opieki	17	19	24	8	81	6
% wszystkich osadzeń	1,3%	1,6%	2,3%	0,9%	1,9%	0,4%

Do 2021 r. statystyki wykazywały stałą tendencję spadkową liczby osób (w tym nieletnich) umieszczanych w ośrodkach detencyjnych. Zmieniło się to w 2021 roku za sprawą polityki reżimów białoruskich i rosyjskich, mającej na celu tworzenie sztucznych szlaków migracyjnych i angażowanie sił bezpieczeństwa w przededniu inwazji na Ukrainę. Statystyki nadal spadały, gdy działania państw sąsiednich zostały zajęte i okazały się nieskuteczne.

b. Warunki pobytu w ośrodkach strzeżonych

Rząd dokłada wszelkich starań, aby zapewnić nieletnim przebywającym w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców optymalne warunki.

Na początku 2013 r. Straż Graniczna przeprowadziła analizę strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców ze względu na kategorie osób w nich umieszczanych. Na podstawie analizy istniejących warunków życia i możliwości współpracy m.in. z placówkami szkolnymi, z sześciu strzeżonych ośrodków wybrano trzy strzeżone ośrodki zapewniające warunki do umieszczenia dzieci, w szczególności strzeżone ośrodki dla cudzoziemców w Kętrzynie (rodziny z dziećmi i małoletni bez opieki), Biała Podlaska (rodziny z dziećmi) i Przemysł (rodziny z dziećmi). Strzeżone ośrodki dla cudzoziemców zapewniają dostęp do edukacji i opieki medycznej, w tym do specjalistów (pediatrów). Cudzoziemcy mają prawo do takiego samego zakresu leczenia i procedur, jak obywatele polscy przebywający w Polsce. Dzieci otrzymują także książeczki szczepień. Wszystkim cudzoziemcom, którzy osiągnęli odpowiedni wiek, zaproponowano zaszczepienie się przeciwko Covid19.

Strzeżone ośrodki dla rodzin z dziećmi w Kętrzynie, Białej Podlaskiej i Przemysłu w latach 2017 i 2018 były zajęte w 40-50%. W latach 2019 i 2020 liczba ta spadła średnio do 20%. W 2021 roku podniosły się ponownie – tym razem do 90-95%. Było to spowodowane wspomnianymi już sztucznymi szlakami migracyjnymi stworzonymi przez reżimy białoruski i rosyjski. W 2022 r. liczby te ponownie spadały.

Infrastruktura strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców o profilu rodzinnym została dostosowana do potrzeb nieletnich. Sale wyposażone są w urządzenia, które pozwalają na prowadzenie zajęć z dziećmi (w tym najmłodszymi – np. stoliki i krzeselka dla dzieci oraz przybory plastyczne dla dzieci) oraz uatrakcyjnijają sposób spędzania czasu. Na placu spacerowym znajdują się place zabaw i place zabaw.

Dostęp do edukacji gwarantują umowy podpisane z lokalnymi szkołami. Podpisanie takiej umowy jest wymogiem prawnym w przypadku ośrodków detencyjnych dla rodzin z dziećmi. Umowa powinna zawierać szczegółowe ustalenia dotyczące planu zajęć, zasad udostępnienia pomieszczeń do prowadzenia zajęć oraz zasad przyjęć i kontaktów pomiędzy nauczycielami, osobami niepełnoletnimi i ich rodzicami.

Dla każdej rodziny umieszczonej w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców wyznaczony jest oddzielny pokój dzienny (wielkość pomieszczenia dostosowana jest do liczby przebywających w nim osób). Między 7:00 a 22:00 cudzoziemcy mogą swobodnie poruszać się po całym strzeżonym ośrodku (z wyłączeniem pomieszczeń administracyjnych) oraz swobodnie korzystać z terenu spacerowego i znajdującej się tam infrastruktury rekreacyjnej.

Warunki panujące w aresztach śledczych są na bieżąco (co najmniej raz na dwa lata) nadzorowane przez sędziów penitencjarnych. Sędziowie mają prawo badać warunki i procedury panujące w aresztach śledczych oraz zgłaszać ewentualne uwagi i zalecenia.

c. Procedury w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców

W celu ujednoczenia procedur opracowano i wdrożono w 2015 roku Zasady postępowania Straży Granicznej z cudzoziemcami wymagającymi szczególnego traktowania. W Zasadach zdefiniowano grupy szczególnie wrażliwe, do których zaliczają się m.in. dzieci, kobiety w ciąży, osoby o odmiennym orientacji seksualnej oraz osoby, które doświadczyły przemocy fizycznej lub psychicznej. Zasady wprowadziły algorytm dalszego postępowania w przypadku identyfikacji osoby ze specjalnymi potrzebami oraz ustanawiają system, na podstawie którego dokonywana jest taka identyfikacja. Pomoc udzielana jest na różnych etapach, począwszy od wyznaczenia każdemu cudzoziemcowi opiekuna socjalnego i opiekuna powrotnego od pierwszego dnia pobytu. Opiekun społeczny jest odpowiedzialny za zapoznanie cudzoziemców z zasadami obowiązującymi w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców, a następnie za bezpośredni kontakt z nimi oraz monitorowanie stanu zdrowia psychicznego i psychicznego

cudzoziemców. Opiekun powrotny odpowiada za bieżące i rzetelne przekazywanie cudzoziemcom informacji o prowadzonym w ich sprawach postępowaniu administracyjnym. W razie potrzeby lub na wniosek cudzoziemca udzielana jest pomoc psychologiczna (przez psychologów wewnętrznych lub zewnętrznych) oraz specjalistyczną opiekę medyczną (w tym przez specjalistów zewnętrznych i z możliwością objęcia odpowiednimi terapiami).

W 2017 r. do powyższych Zasad dodano kolejne narzędzie w postaci kart obserwacji, w których opiekun społeczny, opiekunowie oraz personel medyczny mogą zamieszczać swoje uwagi dotyczące cudzoziemca. Celem kart obserwacji jest zebranie w jednym miejscu informacji od różnych obserwatorów, które mogłyby pomóc w rozpoznaniu potrzeb cudzoziemca uznanego za wymagającego szczególnego traktowania. Ponadto Komenda Główna Straży Granicznej we współpracy z organizacją pozarządową „Dajemy Dzieciom Siłę” podjęła działania mające na celu wprowadzenie w strzeżonych ośrodkach polityki zapobiegania i przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci migrujących przebywających w tych ośrodkach. Opracowano dokument Chronimy dzieci w strzeżonych ośrodkach, który zawiera Zasady interwencji w przypadku przemocy wobec dzieci w strzeżonych ośrodkach. Jest to algorytm postępowania w przypadku stwierdzenia podejrzenia znęcania się nad dzieckiem przebywającym w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców. W związku z wprowadzeniem powyższych zasad przeprowadzono specjalne szkolenia dla pracowników strzeżonych ośrodków. Głównym celem tych szkoleń było uświadomienie pracownikom, jakie zachowania należy uznać za nadużycie, a następnie zaprezentowanie opracowanego algorytmu.

d. Wewnętrzne procedury wdrożone w Urzędzie do Spraw Cudzoziemców

Wnioski wnioskodawców umieszczonych w detencji będą traktowane priorytetowo, tak aby decyzja kończąca przedmiotowe postępowanie mogła zostać podjęta w możliwie najkrótszym czasie. Pracownicy Urzędu ds. Cudzoziemców sporządzają cotygodniowe raporty ze spraw, w których stroną jest osoba pozbawiona wolności. Protokoły przekazywane są Szefowi Urzędu ds. Cudzoziemców, który może osobiście monitorować stan postępowań w takich sprawach.

Celem ogólnym jest wydanie nowej decyzji nie później niż na 17 dni przed upływem terminu umieszczenia cudzoziemca w ośrodku. Wszystkie terminy umieszczenia są nadzorowane w bazie danych „Monitoring”, która generuje powiadomienia o zbliżającym się zakończeniu okresu detencji. We wszystkich ośrodkach wprowadzono możliwość prowadzenia przesłuchań w formie telekonferencji, co również przyczyniło się do skrócenia czasu postępowań. Średni czas prowadzenia postępowań w sprawie cudzoziemców umieszczonych w strzeżonych ośrodkach wynosi 3-4 miesiące, natomiast w przypadku cudzoziemców objętych środkami alternatywnymi 5-7 miesięcy. 3 stycznia 2022 r. utworzono stanowiska oficera łącznikowego i jego zastępcy, których zadaniem jest koordynacja pracy Urzędu ds. Cudzoziemców ze Strażą Graniczną. Co więcej, 21 listopada 2022 r. powołano wyspecjalizowany Zespół do spraw detencji. Zespół zajmuje się sprawami o udzielenie ochrony międzynarodowej, dotyczącymi cudzoziemców przebywających w ośrodkach detencyjnych.

Konkludując, Rząd podkreśla, że rozwiązania organizacyjne przyjęte przez organy rozpatrujące sprawy osób pozbawionych wolności (w I i II instancji postępowania administracyjnego) pozwalają zakładać, że sprawy te będą traktowane priorytetowo, tak aby czas ich rozpoznania był jak najkrótszy.

e. Tłumaczenie i upowszechnienie wyroku

Wyroki w sprawach *Bistieva i inni p. Polsce* oraz *Bilalova i inni p. Polsce* zostały przetłumaczone na język polski i umieszczone na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości. Tłumaczenie zostało także udostępnione w bazie HUDOC. Wyroki w sprawach *Nikoghosyan i inni p. Polsce* oraz *A.B. i inni p. Polsce* również zostały przetłumaczone na język polski do użytku wewnętrznego.

Ponadto informacja o wyrokach została rozpowszechniona wśród organów państwowych zajmujących się sprawami cudzoziemców w kontekście udzielania ochrony międzynarodowej oraz przyznawania/odmowy zezwolenia na pobyt. Wyroki zostały także upowszechnione wśród funkcjonariuszy SG, a ich treść jest częścią szkoleń organizowanych przez Ośrodek Szkolenia Specjalistycznego Straży Granicznej w Lubaniu.

Ponadto wyroki zostały rozpowszechnione wśród pracowników Urzędu ds. Cudzoziemców zajmujących się ochroną międzynarodową. Zapoznano ich także z ich treścią i praktycznymi konsekwencjami. Co więcej, w 2022 r. Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury zorganizowała 4-godzinne webinarium pt. „Środki detencyjne dotyczące małoletnich cudzoziemców”, którego tematem były prawa nieletnich migrantów o nieuregulowanym statusie.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w tych sprawach nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne oraz że przyjęte środki ogólne są wystarczające, aby stwierdzić, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

8. Informacja o środkach odnoszących się do wykonania wyroków w sprawach *Broda i Bojara p. Polsce, Xero Flor w Polsce sp. z o.o. oraz grupa Reczkowicz p. Polsce*, przekazana w dniu 5 kwietnia 2023 r.

W związku z procesem wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 4907/18), grupie spraw *Reczkowicz p. Polsce* (skarga nr 43447/19) oraz *Broda i Bojara p. Polsce* (skargi nr 26691/18, 27367/18) oraz nadchodzącym posiedzeniem KM-DH (5-7 czerwca 2023 r.) chciałbym przedstawić następujące informacje.

Na wstępie należy przypomnieć, że informacje przekazane Komitetowi Ministrów we wcześniejszych pismach władz w tych sprawach pozostają aktualne. Dotyczy to także informacji o wyrokach Trybunału Konstytucyjnego sygn. 6/21 i 7/21 oraz ich skutkach dla wykonania ww. wyroków Trybunału. Rząd chciałby również powtórzyć poniżej niektóre stwierdzenia i przekazać dodatkowe informacje w niniejszych sprawach.

I. *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce*

W odniesieniu do środków indywidualnych w sprawie *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce* należy przypomnieć, że Trybunał w swoim wyroku nie nakazał wznowienia postępowania przed sądami powszechnymi ani Trybunałem Konstytucyjnym. Sam Trybunał wskazał w swoim wyroku, że nie może spekulować na temat wyniku postępowania krajowego, gdyby skarżąca spółka skorzystała z gwarancji przewidzianych w art. 6 Konwencji. Trybunał stwierdził, że nie widzi związku przyczynowego pomiędzy stwierdzonymi naruszeniami a zarzucaną szkodą majątkową. Dodatkowo nie stwierdził naruszenia art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji. Dlatego też, zdaniem Rządu, w niniejszej sprawie żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

Należy zatem przypomnieć także, że skarżącej spółce nie przysługuje żaden indywidualny środek odwoławczy na mocy prawa krajowego. W szczególności nie jest możliwe wznowienie postępowania w sprawie skargi konstytucyjnej skarżącego i ponowne jej rozpoznanie przez Trybunał Konstytucyjny lub ponowne rozpoznanie sprawy skarżącego co do istoty przez sądy krajowe z pominięciem przepisów, których zgodność z Konstytucją jest kwestionowana przez spółkę. W opinii rządu nie ma potrzeby

wprowadzania do krajowego porządku prawnego przepisu nakazującego automatyczne wznowienie postępowania cywilnego w przypadku wydania przez Trybunał wyroku stwierdzającego naruszenie Konwencji. Taki obowiązek wznowienia postępowania nie wynika z przepisów Konwencji. Konwencja nie przewiduje także obowiązku pełnej restytucji w związku z niezgodnymi z prawem działaniami sądów krajowych. Wprowadzenie rozwiązania umożliwiającego wznowienie prawomocnie zakończonego postępowania cywilnego mogłoby prowadzić do naruszenia praw przeciwnika skarżącego w postępowaniu cywilnym, które niewątpliwie zasługują na ochronę. W związku z tym dalsze rozważania w tym zakresie nie wydają się konieczne.

Odnosząc się do kwestii środków generalnych w sprawie *Xero Flor*, należy przypomnieć wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2021 r. (K 6/21). Wyrok ten został wydany przez niezawisły i bezstronny Trybunał Konstytucyjny niepodlegający władzy wykonawczej ani ustawodawczej oraz jej instrukcjom lub zarządzeniom.

W tym kontekście należy podkreślić, że Trybunał Konstytucyjny nie dokonywał wykładni art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Konwencji rozumianego jako jednostkę redakcyjną aktu normatywnego. Stanowiłoby to bowiem wkroczenie w zakres monopolu jurysdykcyjnego Trybunału, ustanowionego w art. 32 Konwencji. Trybunał Konstytucyjny orzekł o normie wynikającej z wywiedzionej przez Trybunał z art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Konwencji z przepisami Konstytucji wskazanymi we wniosku Prokuratora Generalnego, zgodnie z kompetencją określoną w art. 188 pkt 1 Konstytucji. Nie budzi wątpliwości, że uwzględniając zasady wykładni prawa, z jednego przepisu prawnego można wywodzić więcej niż jedną normę prawną. Z tego wynika, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego ma charakter zakresowy oraz że Trybunał derogował opisaną w sentencji wyroku treść normatywną, a nie zakwestionował art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Konwencji. Przepis ten jako element umowy międzynarodowej, której stroną jest Polska, w zakresie wskazanym przez Trybunał w niniejszym wyroku, nadal jest częścią krajowego porządku prawnego i może być podstawą skarg składanych przez polskich obywateli do Trybunału.

Zgodnie z polskim prawem konstytucyjnym (art. 190 Konstytucji RP) orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego są powszechnie obowiązujące i ostateczne. Oznacza to, że nikt nie może podejmować aktów i działań sprzecznych z ich treścią. Przewidziana w Konstytucji ostateczność orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego oznacza ich niepodważalność i nieodwołalność przez żaden inny organ państwa, w tym sam Trybunał Konstytucyjny.

W świetle powyższych rozważań należy zauważyć, że nie jest możliwe dopuszczenie do pełnienia funkcji w Trybunale Konstytucyjnym trzech sędziów wybranych w październiku 2015 r. do końca dziewięcioletniej kadencji, przy jednoczesnym wyłączeniu ze składu orzekającego sędziów, którzy zostali rzekomo nieprawidłowo wybrani.

Odnosnie do kwestii działań, jakie powinny podjąć władze polskie w celu zapewnienia prawidłowego składu polskiego Trybunału Konstytucyjnego, należy mieć na uwadze, że regulacje prawne dotyczące składu i powoływania sędziów Trybunału Konstytucyjnego podlegają wyłącznie na mocy ustawodawstwa krajowego, a proces powoływania sędziów należy do wyłącznej kompetencji organów krajowych – polskiego Sejmu i Prezydenta RP. Na przebieg i wynik tego procesu nie może mieć wpływu żaden inny organ krajowy ani międzynarodowy. Władza wykonawcza ani ustawodawcza nie może wpływać na skład sądu, gdyż stanowi to naruszenie prawa do sprawiedliwego procesu. Podkreślić należy, że Trybunał Konstytucyjny wskazał, że w świetle art. 194 Konstytucji RP monopol na wybór sędziów posiada Sejm i ta procedura selekcji kończy się złożeniem ślubowania przed Prezydentem.

W polskim systemie prawnym nie ma organów ani mechanizmów umożliwiających weryfikację legalności wyboru sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Nawet Trybunał Konstytucyjny okazał się w tym zakresie niekompetentny (por. np. wyrok TK z 9 grudnia 2015 r., nr K 35/15 czy jego postanowienie z 7 stycznia 2016 r., nr U 8/15).

II. Grupa spraw *Reczkowicz p. Polsce*

Jeśli chodzi o środki generalne w grupie spraw *Reczkowicz p. Polsce*, w pierwszej kolejności należy przypomnieć wyrok polskiego Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 marca 2022 r. (K 7/21).

Po drugie, należy zauważyć, że w związku z wątpliwościami wyrażonymi przez Komitet Ministrów w decyzji dotyczącej bezstronności sądownictwa i powoływania sędziów należy podkreślić, że niedawna reforma Krajowej Rady Sądownictwa (zwanej dalej także jako „KRS”) wzorowała się na koncepcjach innych krajów europejskich, zwłaszcza Hiszpańskiej Generalnej Rady Sądownictwa. Hiszpańska Rada Generalna Sądownictwa składa się z Prezesa Sądu Najwyższego i 20 członków powoływanych przez Króla, 12 z nich powoływanych jest spośród sędziów wszystkich kategorii, zgodnie z zasadami określonymi przez ustawę organiczną, 4 na wniosek Kongresu Deputowanych i 4 na wniosek Senatu, wybranych spośród adwokatów i innych prawników o uznanych kompetencjach i ponad piętnastoletniej praktyce zawodowej. Wybór członków Rady Generalnej Władzy Sądowniczej przez Parlament wymaga, podobnie jak w Polsce, większości 3/5 głosów, co czyni wybór demokratycznym i daje możliwość udziału różnych sił parlamentarnych w wyborze członków Rady.

Dlatego też reformę KRS należy postrzegać jako odpowiadającą standardom europejskim i międzynarodowym. Dzięki temu polski model powoływania sędziów nie odbiega od standardów obowiązujących w innych krajach i gwarantuje pełną bezstronność. Potwierdzają to liczne orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej („TSUE”), wydane w latach 2021 i 2022, w sprawie *Komisja p. Polsce*, sygn. C 791/19, wyrok z 15.07.2021 r., w którym TSUE wskazał, że fakt, że organ taki jak Krajowa Rada Sądownictwa nie może sam w sobie budzić wątpliwości co do niezawisłości sędziów wybieranych w tym procesie, sprawa *Openbaar Ministerie* sygn. C-562/21 i C-563/21, wyrok z dnia 22 lutego 2022 r., w którym TSUE wskazał, że sam fakt, że sprawa może być rozpoznana przez sędziego powołanego na wniosek KRS nie uzasadnia odmowy wykonania Europejskiego nakazu aresztowania ze względu na ryzyko naruszenia podstawowego prawa do sądu powołanego na podstawie Ustawy, orzecznictwo przyjęte w sprawach *Getin Noble Bank*, sygn. C-132/20, *Gmina Wieliszew*, sygn. C-698/20 i *Procter & Gamble*, sygn. C-355/21, z której wynika, że sąd krajowy, niezależnie od jego szczególnego składu orzekającego, domniemywa się, że jest sądem w rozumieniu art. 267 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Nadto należy również zauważyć, że władze polskie podjęły odpowiednie działania, które pozwoliły rozwiązać wszelkie wątpliwości, na które powoływano się w zakresie funkcjonowania Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego. Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych aktów prawnych Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego przestała istnieć. Zastąpiła ją Izba Odpowiedzialności Zawodowej. Co więcej, ta sama ustawa wprowadziła nowatorskie w skali międzynarodowej rozwiązanie zwane testem bezstronności (czyli możliwość sprawdzenia, czy sędzia spełnia wymogi niezawisłości i bezstronności). Sędziowie nie ponoszą odpowiedzialności dyscyplinarnej w związku z badaniem zapewnienia stronom prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu, powołanego zgodnie z ustawą. Ustawa doprecyzowała także zakres odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów, zapewniając m.in. nieograniczone prawo polskich sądów do kierowania pytań prejudycjalnych do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Powyższe zmiany, wprowadzone w wyniku dialogu z Komisją Europejską, weszły w życie 15 lipca 2022 r. Przyjęta nowelizacja przepisów umieściła polskie standardy niezawisłości sędziowskiej i bezstronności sędziów na najwyższym poziomie, rozumianym zgodnie z zasadzie praworządności i nie narusza standardów przyjętych w ramach Rady Europy.

Podkreślić należy, że sposób wyboru sędziów do Krajowej Rady Sądownictwa i Sądu Najwyższego – Izby Odpowiedzialności Zawodowej nie pozbawia wybranych osób przymiotów określonych przepisami prawa i Zbiorem Zasad Etyki Zawodowej Sędziów i Asesorów Sądowych. Nadal są sędziami posiadającymi wszelkie predyspozycje, które pozwalają im wykonywać swoje obowiązki w sposób bezstronny – w szczególności wolny od jakichkolwiek wpływów zewnętrznych.

Należy także zaznaczyć, że aktualny stan prawny Krajowej Rady Sądownictwa określa przede wszystkim art. 187 Konstytucji RP. W skład KRS wchodzi Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego; Minister Sprawiedliwości; Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego; osoba powołana przez Prezydenta RP; piętnastu członków wybranych spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych; czterech członków wybranych przez Sejm spośród jego przedstawicieli i dwóch członków wybranych przez Senat spośród senatorów.

Zgodnie z art. 186 Konstytucji RP KRS stoi na straży niezawisłości sądów i sędziów. Jest organem kolegialnym, państwowym, którego funkcje są związane z władzą sądowniczą, w szczególności w zakresie powoływania sędziów. Niemniej KRS sama w sobie nie jest częścią sądownictwa. Ze względu na specyficzne umiejscowienie KRS w Konstytucji RP nie mają do niej zastosowania przepisy dotyczące sądów i trybunałów. KRS umiejscowiona jest pomiędzy władzami, co implikuje jej rolę jako organu wspierającego rozdział trzech władz, a także tworzącego warunki dla ich współpracy i równowagi (por. wyrok TK z 20 czerwca 2017 r., sygn. K 5/17).

W wyroku z 25 marca 2019 r. (sygn. K 12/18) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że KRS również nie jest organem administracji państwowej, choć jej indywidualne kompetencje związane są z wykonywaniem administracji sądowej, a niektóre formy postępowania przed KRS może przypominać postępowanie administracyjne. W wyroku tym Trybunał Konstytucyjny przypomniał także, że art. 187 § 1 pkt 2 Konstytucji stanowi jedynie, że członkowie Krajowej Rady Sądownictwa wybierani są spośród sędziów. Ustawodawca nie określił jednak, kto powinien wybierać tych sędziów.

W związku z tym należy stwierdzić, że obecna Krajowa Rada Sądownictwa została powołana z uwzględnieniem odpowiednich przepisów Konstytucji RP, a jej wybór nie narusza żadnych standardów prawa Unii Europejskiej. Prawo UE nie reguluje ani tego, który organ powinien rekomendować kandydatów na sędziów, ani samej procedury. W polskim prawie procedura ta jest znacznie lepiej oddzielona od wpływów politycznych niż w innych państwach członkowskich.

Wprowadzenie zmian w sposobie wyboru członków Krajowej Rady Sądownictwa poprzez przekazanie tej władzy Sejmowi nie zagroziło niezawisłości polskich sądów. KRS nie wykonuje żadnych zadań orzeczniczych i nie sprawuje wymiaru sprawiedliwości. Jest w pełni niezależny od innych organów i, w odróżnieniu od wielu innych jurysdykcji, nie pełni funkcji sądu dyscyplinarnego. Większość jego członków to sędziowie posiadający gwarancje bezstronności i niezawisłości.

Sam fakt, że piętnastu członków Izby wybieranych jest spośród kandydatów, których popiera 25 innych sędziów z 2000 obywateli, nie uzasadnia sugestii, że są oni uzależnieni lub ograniczeni do większości parlamentarnej, która dokonała wyboru. Takie sugestie są ilustracją braku zaufania do wewnętrznej niezawisłości większości przedstawicieli sędziów.

Należy podkreślić, że prawo polskie definiuje sędziego jako osobę powołaną na to stanowisko przez Prezydenta RP, która złożyła Prezydentowi RP ślubowanie. Dlatego też decyzja Prezydenta RP w sprawie powołania na urząd sędziego ma kluczowe znaczenie dla ukonstytuowania się sędziego. Choć wniosek Krajowej Rady Sądownictwa w sprawie powołania na urząd sędziego jest niezbędnym elementem wszczęcia tego postępowania, to decyzja o powołaniu osoby wskazanej we wniosku należy do Prezydenta. Opiniowanie kandydatów na urząd sędziego przez Krajową Radę Sądownictwa i powołanie na urząd sędziego przez Prezydenta RP to dwie różne czynności, które dotyczą wykonywania odmiennych kompetencji.

Zasady powoływania sędziów w Polsce określa art. 179. Zgodnie z tym przepisem sędziów powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieokreślony. Dzieląc władzę w tym zakresie pomiędzy Krajową Radę Sądownictwa a Prezydenta, ustawodawca zrealizował ideę współpracy władzy wykonawczej, sądowniczej i ustawodawczej oraz postulaty wskazane w preambule Konstytucji. W świetle art. 179 nie ulega wątpliwości, że tak jak Prezydent nie może wykonywać czynności stanowiących realizację przyznaną KRS uprawnień do opiniowania kandydatów na

urząd sędziego, tak KRS nie może powołać sędziego (zob. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 czerwca 2008 r., sygn. KpT 1/08). Nominacje sędziów nie wymagają kontrasygnaty.

Odnosząc się do zalecenia Komitetu, aby zapewnić w prawie polskim przepisy umożliwiające sądom badanie legalności powoływania sędziów oraz ich niezawisłości i bezstronności, należy zauważyć, że ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw stanowi, że okoliczności powołania sędziego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do zaskarżenia orzeczenia wydanego przy udziale tego sędziego lub podważenia jego niezawisłości i bezstronności.

Jednakże zgodnie z art. 29 § 5 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, art. 42a § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz analogicznych przepisów innych ustaw dotyczących funkcjonowania sądów zmienionej ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. dopuszczalne jest badanie spełniania przez sędziów wymogów niezawisłości i bezstronności, biorąc pod uwagę okoliczności towarzyszące ich powołaniu oraz zachowanie się po powołaniu, jeżeli w danych okolicznościach może to prowadzić do naruszenia zasady niezawisłości lub bezstronności, co może mieć wpływ na wynik sprawy, biorąc pod uwagę okoliczności dotyczące osoby uprawnionej i charakter sprawy. Przepisy te wprowadziły tzw. „test bezstronności”, zgodnie z którym należy zbadać konkretne okoliczności w konkretnej rozpatrywanej sprawie, a wyłączenie sędziego nastąpi tylko wtedy, gdy możliwe będzie określenie ich wpływu na wynik danej sprawy.

Nie można zatem kwestionować niezawisłości sędziów in abstracto, lecz konieczne jest przedstawienie szczegółowych zarzutów mających wpływ na jej niezawisłość w okolicznościach rozpatrywanej przez sędziów sprawy. Wprowadzenie – czy to w toku postępowania z udziałem danego sędziego, czy w ramach odrębnego postępowania – możliwości abstrakcyjnego badania prawidłowości powołania sędziego wydaje się niezgodne z konstytucyjną zasadą nieusuwalności sędziego (art. 180 Konstytucji).

Należy także podkreślić, że wbrew stwierdzeniu zawartemu w postanowieniu Komitetu w tej sprawie, polskie sądy powszechne nigdy nie były uprawnione do skutecznej oceny uchwał Krajowej Rady Sądownictwa w sprawie nominacji sędziowskich przedstawianych Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, w tym dotyczących sędziów Sądu Najwyższego, oraz orzekania o legalności nominacji sędziowskich, niezawisłości i bezstronności sędziów.

Ponadto, jeśli chodzi o zmiany legislacyjne, na uwagę zasługuje ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw, niedawno przyjęta przez Sejm RP. Jak wynika z uzasadnienia ustawy, proponowane zmiany miały na celu wyeliminowanie potencjalnych wątpliwości związanych z realizacją przez Polskę obowiązków wynikających z decyzji wykonawczej Rady (UE) nr 9728/22 z dnia 14 czerwca 2022 r. w sprawie zatwierdzenia oceny planu odbudowy i zwiększania odporności dla Polski, na mocy której zatwierdzony został tzw. Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności. Plan ten przewidywał wdrożenie, poprzez odpowiednie zmiany legislacyjne, reformy wzmacniającej niezależność i bezstronność sądownictwa oraz zapewnienie odpowiednich środków prawnych do ponownego rozpoznania spraw rozstrzygniętych wcześniej przez Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego.

Omawiana ustawa dokonuje nowelizacji następujących ustaw:

- ustawy y z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym,
- ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych,
- ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych
- oraz ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych.

Wprowadzone ustawą zmiany przenoszą rozpatrywanie spraw dyscyplinarnych sędziów Sądu Najwyższego, sędziów sądów powszechnych i sądów wojskowych z Sądu Najwyższego do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Naczelny Sąd Administracyjny będzie sądem dyscyplinarnym pierwszej i drugiej instancji dla sędziów Sądu Najwyższego. W przypadku sędziów sądów powszechnych i woj-

skowych Naczelny Sąd Administracyjny będzie pełnił funkcję sądu dyscyplinarnego drugiej instancji. W konsekwencji wskazania Naczelnego Sądu Administracyjnego jako sądu dyscyplinarnego w sprawach sędziów, ustawodawca przyjął, że Naczelny Sąd Administracyjny stanie się właściwym także w sprawach dotyczących uprawnienia do pociągnięcia sędziów lub asesorów do odpowiedzialności karnej lub zezwolenia na tymczasowe ich aresztowanie.

Naczelny Sąd Administracyjny został również określony jako właściwy do rozpoznawania spraw dotyczących badania spełniania przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności oraz ustanowienia na podstawie ustawy, z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości, bezstronności (test niezawisłości), w odniesieniu do sędziego Sądu Najwyższego lub sędziego delegowanego do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym, wyznaczonego do składu orzekającego, oraz odwołań w tych sprawach. Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu przekazano również rozpoznawanie wniosków o ponowne rozpoznanie w razie uprzedniego uwzględnienia wniosku o przeprowadzenie testu niezawisłości w stosunku do sędziego wyznaczonego do składu orzekającego w sądzie powszechnym albo sądzie wojskowym.

Ustawa wprowadza zasadę, zgodnie z którą właściwy sąd może wszcząć badanie bezstronności, jeżeli istnieją w tym zakresie poważne wątpliwości. W przepisach znowelizowanej ustawy zawarto także zastrzeżenie, że badanie to ma charakter uzupełniający w stosunku do możliwości zbadania przez sąd z urzędu zapewnienia prawa do niezawisłego, bezstronnego sądu ustanowionego ustawą.

Ustawa wprowadza także zmiany w przepisach dotyczących przewinień dyscyplinarnych sędziów w zakresie zwolnień od odpowiedzialności dyscyplinarnej. Zgodnie z ustawą sędziowie nie będą ponosić odpowiedzialności dyscyplinarnej za treść orzeczenia sądu oraz za badanie spełniania przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności oraz za jego powołanie na podstawie ustawy. Jednocześnie ustawodawca odstąpił od ograniczenia polegającego na wskazywaniu przypadków, w których badanie niezależności nie stanowi przewinienia dyscyplinarnego.

W dniu 21 lutego 2023 r. Prezydent RP skierował ustawę z dnia 13 stycznia 2023 r. do Trybunału Konstytucyjnego w trybie kontroli prewencyjnej.

III. Broda i Bojara p. Polsce

Po pierwsze, należy powtórzyć, że naruszenie stwierdzone przez Trybunał w niniejszej sprawie miało charakter odosobniony. Kwestionowane przepisy prawa krajowego nie mają już zastosowania. Rząd stoi na stanowisku, że jeszcze przed wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 marca 2022 r. w sprawie sygn. K 7/21, wyrok Trybunału w sprawie *Broda i Bojara* został przez władze wykonany: należne zadośćuczynienie zostało zapłacone, wyrok został przetłumaczony i rozpowszechniony wśród właściwych instytucji, a ze względu na tymczasowy charakter stanu prawnego przepisów, naruszenie takie nie będzie miało miejsca w przyszłości.

Ponadto odnosząc się do kwestii ochrony prezesów i wiceprezesów sądów przed samowolnym odwołaniem należy wskazać, że przepisy zezwalające Ministrowi Sprawiedliwości na skrócenie kadencji prezesów i wiceprezesów sądów nie miały charakteru jednostkowego. Nie były skierowane przeciwko konkretnej osobie. Nie stanowiły one także niedozwolonej ingerencji w sferę niezawisłości sędziowskiej ani nie naruszały zasady nieodwołalności sędziego ze stanowiska.

Pełnienie funkcji prezesa lub wiceprezesa sądu nie jest elementem systemowym kształtującym status sędziego. Skrócenie kadencji prezesów sądów nie miało wpływu na wynagrodzenie sędziego oraz zakres praw i obowiązków związanych ze stanowiskiem sędziego. Przepis ten stanowił dla Ministra Sprawiedliwości samodzielną podstawę do podejmowania decyzji w zakresie zewnętrznego nadzoru admi-

nistracyjnego o charakterze zarządczym i personalnym. Wskazana regulacja nie pozbawiła odwołanych prezesów/wiceprezesów sądów możliwości pełnienia tych funkcji w przyszłości.

Należy także zaznaczyć, że prezesi i wiceprezesi sądów są chronieni przed samowolnym odwołaniem. Artykuł 27 ustawy o ustroju sądów powszechnych określa zarówno przesłanki odwołania prezesa lub wiceprezesa sądu przed upływem kadencji, jak i tryb obowiązujący w tym zakresie z udziałem kolegium Sądu i Krajowej Rady Sądownictwa.

Taka decyzja Ministra Sprawiedliwości nie jest decyzją arbitralną i niezależną. Prezes sądu może zostać odwołany w trakcie kadencji jedynie w przypadku: 1) rażącego lub uporczywego niedopełnienia obowiązków służbowych; 2) gdy dalszego pełnienia funkcji nie da się pogodzić z interesem wymiaru sprawiedliwości z innych powodów; 3) stwierdzenie niskiej efektywności działań w zakresie nadzoru administracyjnego lub organizacji pracy w sądzie lub sądach niższej instancji; 4) złożenia rezygnacji z pełnienia funkcji.

Prezes sądu może zostać odwołany po zasięgnięciu opinii kolegium właściwego sądu. Zamiar odwołania sędziego wraz z pisemnym uzasadnieniem Minister Sprawiedliwości przedstawia kolegium w celu uzyskania opinii. Kolegium właściwego sądu wyraża swoją opinię po wysłuchaniu prezesa danego sądu. Pozytywna opinia kolegium upoważnia Ministra Sprawiedliwości do odwołania jego prezesa. Niewydanie opinii w terminie trzydziestu dni od dnia przedstawienia przez Ministra Sprawiedliwości zamiaru odwołania prezesa sądu nie stoi na przeszkodzie odwołaniu.

Jeżeli opinia kolegium właściwego sądu w sprawie odwołania jego prezesa jest negatywna, Minister Sprawiedliwości może przedstawić KRS zamiar odwołania wraz z pisemnym uzasadnieniem. Negatywna opinia Krajowej Rady Sądownictwa wiąże Ministra Sprawiedliwości, jeżeli uchwała w tej sprawie została podjęta większością dwóch trzecich głosów. Niewydanie przez KRS opinii w terminie trzydziestu dni od dnia przedstawienia przez Ministra Sprawiedliwości zamiaru odwołania prezesa sądu nie stoi na przeszkodzie odwołaniu.

Składając zatem wniosek o odwołanie prezesa sądu, Minister Sprawiedliwości musi dysponować niepodważalnymi danymi wskazującymi, że zachodzi jedna z ustawowych podstaw odwołania prezesa, aby przekonać kolegium lub KRS do swoich argumentów.

9. Informacja o środkach odnoszących się do wykonania wyroków w sprawach *Broda i Bojara p. Polsce, grupa Reczkowicz p. Polsce oraz Grzęda p. Polsce*, przekazana w dniu 12 października 2023 r.

W związku z procesem wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach grupy *Reczkowicz p. Polsce* (skarga nr 43447/19), *Broda i Bojara p. Polsce* (skarga nr 26691/18, 27367/18) i *Grzęda p. Polsce* (skarga nr 43572/18) oraz nadchodzącym posiedzeniem KM-DH (5-7 grudnia 2023 r.) chciałbym przedstawić następujące informacje.

Na wstępie należy przypomnieć, że informacje przekazane Komitetowi Ministrów we wcześniejszych pismach władz w tych sprawach pozostają aktualne. Dotyczy to także informacji o wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 marca 2022 r. (sygn. akt K 7/21) i jego skutkach dla wykonania ww. wyroków Trybunału. Rząd powinien także przypomnieć poniżej niektóre stwierdzenia i przedstawić dodatkowe informacje w niniejszych sprawach.

Jeśli chodzi o zapłatę słusznego zadośćuczynienia, należy zauważyć, że rząd wypłacił słuszne zadośćuczynienie we wszystkich przypadkach. Kwota zasądzona w sprawie *Grzęda* została zapłacona w dniu 2 czerwca 2023 r. Słuszne zadośćuczynienie zasądzone przez Sąd w sprawie *Ozimek* zostało wypłacone

w dniu 5 czerwca 2023 r., a w sprawie *Dolińskiej-Ficek* – w dniu 9 czerwca 2023 r. Wreszcie w dniu 19 lipca 2023 roku zasądzona kwota została wypłacona w przypadku *Advance Pharma sp. z o.o. p. Polsce*. Wszystkie zasądzone kwoty zostały zapłacone wraz z odsetkami za zwłokę.

Odnośnie środków ogólnych w grupie spraw *Reczkowicz p. Polsce* należy przypomnieć, że sędziów w Polsce powołuje Prezydent RP na czas nieokreślony, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa. Rząd pragnie nawiązać do swoich wcześniejszych wystąpień, które zawierają wyczerpujące informacje na temat zasad i przepisów prawnych dotyczących powoływania sędziów, które nie są powtarzane w niniejszym piśmie. Należy jednak podkreślić, że obecny w Polsce model powoływania sędziów nie odbiega od modeli stosowanych w innych krajach i spełnia gwarancje niezawisłości. Dodatkowo należy zaznaczyć, że w 2022 r. wprowadzono tzw. test bezstronności, który dodatkowo pozwala na kwestionowanie przez strony postępowania sędziów orzekających.

W związku z tym należy podkreślić, że obecna Krajowa Rada Sądownictwa została powołana z uwzględnieniem odpowiednich przepisów Konstytucji RP, a jej wybór nie narusza żadnych standardów prawa Unii Europejskiej.

W sprawie *Broda i Bojara* szczegółowe informacje na temat przepisów prawnych gwarantujących ochronę prezesów i wiceprezesów sądów przed samowolnym odwołaniem zostały przedstawione we wcześniejszych stanowiskach Rządu.

Co więcej, naruszenie stwierdzone przez Trybunał w niniejszej sprawie miało charakter odosobniony i kwestionowane przepisy prawa krajowego nie mają już zastosowania. Rząd jest zdania, że wyrok Trybunału w niniejszej sprawie został przez władze wykonany: słuszne zadośćuczynienie przyznane przez Trybunał zostało wypłacone, wyrok został przetłumaczony i rozpowszechniony wśród odpowiednich instytucji, a ze względu na tymczasowy charakter sprawy przepisów prawa, podobne naruszenie nie będzie miało miejsca w przyszłości.

W sprawie *Grzęda p. Polsce* należy przypomnieć, że celem zmian legislacyjnych wprowadzonych w 2017 r. było zwiększenie legitymacji demokratycznej członków Krajowej Rady Sądownictwa powoływanych spośród sędziów, wzmocnienie przejrzystości, oraz umożliwienie publicznej debaty na temat kandydatów. Podkreślić należy także, że sposób powoływania sędziów do Krajowej Rady Sądownictwa w żaden sposób nie pozbawia tych osób przymiotów wynikających z prawa i przepisów Kodeksu Etyki Zawodowej Sędziów i Asesorów Sądowych.

10. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie *Bugajny i inni p. Polsce*, przekazany w dniu 12 maja 2023 r.

Opis sprawy

Bugajny i inni p. Polsce, skarga nr 22531/05, wyrok z 6.11.2007 r., ostateczny dnia 1.03.2010 r.

W 1995 r. spółka należąca do wnioskodawców (Trust Sp. z o.o.) wystąpiła do lokalnego samorządu o wydanie decyzji w sprawie podziału ich gruntu w Poznaniu pod budowę osiedla mieszkaniowego. W dniu 15 listopada 1999 r. Prezydent Poznania wydał decyzję, w której zatwierdzono podział majątku: część działek przeznaczono pod budownictwo, a część działek pod budowę „dróg wewnętrznych osiedlowych”. Decyzja ta stała się ostateczna w dniu 30 listopada 1999 r.

Następnie skarżąca spółka, powołując się na przepisy ustawy o gospodarce nieruchomościami z 1997 r., zwróciła się do Prezydenta Miasta Poznania o ustalenie należnego odszkodowania za działki przeznaczone pod budowę dróg. Podniosła, że zgodnie z właściwymi przepisami tej ustawy działki

wyznaczone na mocy decyzji o podziale nieruchomości na mniejsze działki zostały wywłaszczone *ex lege* z dniem, w którym decyzje te stały się ostateczne. Decyzją z dnia 15 marca 2000 r. Prezydent Miasta Poznania oddalił wnioski, stwierdzając, że miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego nie przewidywał dróg, które mają być wybudowane na omawianym osiedlu. Stąd w decyzji z listopada 1999 roku wyznaczono je jako „drogi wewnętrzne”, które miały służyć mieszkańcom osiedla, którego budowę planowała spółka. Drogi te, nie przewidziane w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, nie zaliczały się do dróg publicznych. Zgodnie z przepisami ustawy o gospodarce nieruchomościami z 1997 r., znowelizowanej w styczniu 2000 r., *ex lege* miały być wywłaszczane wyłącznie działki przeznaczone pod budowę „drogi publiczne” i dopiero za takie wywłaszczone działki można było dochodzić odszkodowania. W przypadku wnioskodawców przedmiotowe działki zostały przeznaczone pod drogi wewnętrzne; nie zostały zatem wywłaszczone i w związku z tym nie można było ustalić odszkodowania.

W dniu 31 maja 2000 r. Wojewoda Wielkopolski podtrzymał tę decyzję. Stanowiła ona, że działki przeznaczone pod budowę dróg na podstawie decyzji o podziale nieruchomości na cele budowlane zostały wywłaszczone *ex lege* z dniem, w którym decyzja ta stała się ostateczna. Zasadniczym celem decyzji o podziale nieruchomości miała jednak służyć realizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W przypadku braku uwzględnienia w takim planie dróg na terenie objętym decyzją o podziale wydaną w sprawie wnioskodawców z listopada 1999 r., działki przeznaczone pod budowę dróg nie mogły być uznane za przeznaczone pod budowę „drogi publiczne”. Nie było zatem podstaw do ich wywłaszczenia i przyznania właścicielom odszkodowań.

W dniu 16 października 2001 r. Naczelny Sąd Administracyjny oddalił skargę złożoną przez spółkę skarżącą. Odwołał się do art. 93 ust. 1 i 3 ustawy o gospodarce nieruchomościami z 1997 r. Zauważył, że zgodnie z tymi przepisami decyzja o podziale nieruchomości na mniejsze działki mogła zostać wydana jedynie wówczas, gdy propozycja podziału była zgodna z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego i gdy nowo powstałe działki miały dostęp do drogi publicznej. W przedmiotowej sprawie miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego nie przewidywał dróg publicznych na gruntach stanowiących własność spółki. Tym samym fakt, że niektóre części gruntów podzielone decyzją z listopada 1999 r. zostały przeznaczone pod budowę dróg, nie może skutkować ich automatycznym wywłaszczeniem na podstawie art. 98 tej samej ustawy. Drogi te pozostały własnością przedsiębiorstwa, w związku z czym nie było podstaw do ustalenia odszkodowania.

Następnie skarżący złożyli pozew do sądu cywilnego, domagając się stwierdzenia na podstawie art. 189 Kodeksu cywilnego, kto jest właścicielem przedmiotowej działki. Wyrokiem z dnia 25 czerwca 2003 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu ustalił, że właścicielem działek jest Miasto Poznań. Sąd uznał między innymi, że plan podziału gruntu przyjęty decyzją z listopada 1999 r. był zgodny z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Sąd zauważył ponadto, że zgodność ta była niezbędnym warunkiem wydania w pierwszej kolejności decyzji o podziale. Sąd zauważył ponadto, że miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miał charakter bardzo ogólny i nie zawierał praktycznie żadnych szczegółów dotyczących planowania dróg, z wyjątkiem głównych arterii komunikacyjnych, a także nie określał, które drogi należy uznać za publiczne. W tych okolicznościach sąd, biorąc pod uwagę publiczne użytkowanie dróg na przedmiotowej nieruchomości, uznał, że zostały one wywłaszczone przez miasto. Miasto Poznań złożyło apelację.

Wyrokiem z dnia 9 grudnia 2003 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił pozew o oświadczenie. Uznał, że spółka nie miała interesu prawnego w dochodzeniu wyjaśnienia sytuacji prawnej przedmiotowych działek w drodze wyroku deklaratorywnego na podstawie art. 189 kpc. Stan prawny gruntu został już określony wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego, który był wiążący dla Sądu Cywilnego. Zgodnie z tą decyzją, powód pozostał właścicielem przedmiotowych działek. Niemniej jednak Sąd Apelacyjny zauważył, że sytuację wnioskodawców można uznać za gorszą niż w przypadku faktycznego wywłaszczenia. Podkreśliła, że mają ograniczone możliwości korzystania z działek, nie mogą jednocześnie

ubiegać się o odszkodowanie ani ich sprzedać. Ostatecznie w dniu 5 listopada 2004 r. Sąd Najwyższy odmówił rozpatrzenia ich skargi kasacyjnej.

Trybunał uznał, że ingerencja w prawa własności skarżących miała podstawę prawną, a mianowicie ustawę o gospodarce nieruchomościami z 1997 r., i odpowiadała ogólnemu interesowi społeczności, ponieważ realizowała uzasadniony cel, jakim była ochrona budżetu gminy. Jednakże skarżący musieli nie tylko ponieść koszty budowy i utrzymania dróg na swoich gruntach, ale także musieli zaakceptować fakt, że grunt ten będzie wykorzystywany jako własność publiczna. Drogi wybudowane na osiedlu służą obecnie zarówno ogółowi społeczeństwa, jak i zabudowanemu przez wnioskodawców osiedlu i są otwarte zarówno dla wszelkiego rodzaju transportu publicznego, jak i prywatnego. Co więcej, grunty skarżących nigdy nie mogły być wykorzystywane do celów innych niż drogi, a obowiązek ich utrzymania nie był ograniczony czasowo.

Trybunał stwierdził zatem, że nie została zachowana odpowiednia równowaga pomiędzy interesami ogólnymi i indywidualnymi oraz że skarżący musieli ponieść nadmierny indywidualny ciężar. W związku z powyższym Trybunał jednomyślnie stwierdził, że doszło do naruszenia art. 1 Protokołu nr 1.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Trybunał przyznał solidarnie skarżącym słuszne zadośćuczynienie z tytułu szkody majątkowej. W ocenie Trybunału szkoda w tej sprawie wynikała z odmowy wywłaszczenia gruntu przez władze i odmowy wypłaty odszkodowania ustalonego zgodnie z prawem krajowym (§ 81 wyroku). Trybunał był zdania, że wykazano, iż kwota dochodzona przez skarżących była w uzasadniony sposób powiązana z wartością przedmiotowego gruntu oraz kwotą odszkodowania, które zostałyby wypłacone skarżącym, gdyby ich grunty zostały wywłaszczone przez organy administracyjnym na podstawie przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami (§ 81 wyroku).

Należy podkreślić, że wysoka kwota, przyznana przez Trybunał, została wypłacona skarżącym należycie i terminowo.

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
247,000 EUR	-	18,725 EUR	265,725 EUR
Termin zapłaty:	1.06.2010 r.	Wypłacono:	13.05.2010 r.

2. Środki indywidualne

Jak wynika z informacji przekazanej przez Sąd Rejonowy dla Poznania-Stare Miasto, V Wydział Ksiąg Wieczystych, właścicielem przedmiotowego gruntu (nr księgi wieczystej PO1P/00120426/3) jest w dalszym ciągu spółka „Trust” Sp. z o.o.

Przez lata następujące po wyroku Trybunału skarżący wnieśli różne skargi administracyjne skierowane przeciwko decyzjom wydanym w toku wstępnego postępowania administracyjnego.

Decyzją z dnia 20 maja 2014 r. Wojewoda Wielkopolski – po raz kolejny w wyniku wznowienia postępowania w sprawie ustalenia i zapłaty słusznego zadośćuczynienia za grunt położony w Poznaniu – odmówił uchylenia dotychczasowej decyzji Wojewody Wielkopolskiego z dnia 31 maja 2000 r. (decyzja odmawiała ustalenia i wypłaty słusznego zadośćuczynienia na rzecz spółki Trust sp. z o.o. za grunt przy ulicy Jasna Rola, który został podzielony pod budowę dróg). Spółka Trust sp. z o.o. złożyła odwołanie, które następnie wycofała, a postępowanie zostało umorzone decyzją Ministra Infrastruktury z dnia 2 września 2015 r.

W dniu 30 października 2014 roku Samorządowe Kolegium Odwoławcze stwierdziło nieważność § 5 i 6 decyzji podziałowej Prezydenta Miasta Poznania z dnia 15 listopada 1999 roku w zakresie dotyczącym uznania dróg budowanych na działkach wnioskodawców jako „wewnętrzne”. W związku z ww. decyzją SKO skarżący wszczęli nowe postępowanie administracyjne, którego celem było unieważnienie decyzji Wojewody Wielkopolskiego z dnia 31 maja 2000 r. (odmowa wypłaty odszkodowania za działki). Pomyślny wynik umożliwiłby im dochodzenie odszkodowania na podstawie właściwych przepisów prawa krajowego, pomimo faktu otrzymania zasądzonego im wyrokiem ETPC zadośćuczynienia za szkodę majątkową. W dniu 28 lutego 2017 r. Wojewoda Wielkopolski odmówił unieważnienia swojej pierwotnej decyzji z dnia 31 maja 2000 r. Wnioskodawcy złożyli skargę do Ministra Infrastruktury i Rozwoju. W dniu 30 lipca 2019 r. Minister podtrzymał decyzję Wojewody. Wygląda na to, że od tej decyzji nie złożono odwołania do sądu administracyjnego.

Rząd jest zdania, że w okolicznościach niniejszej sprawy dalsze indywidualne środki nie wydają się konieczne. Należy zauważyć, że w toku kolejnego postępowania administracyjnego skarżący postanowili zakwestionować merytoryczną część decyzji wydanych w toku pierwotnego postępowania administracyjnego. Ta merytoryczna część decyzji stanowiła także ich żądania w toku postępowania przed Trybunałem. Gdyby te starania zakończyły się sukcesem, mieliby możliwość zgłoszenia (ponownie) swoich roszczeń o wywłaszczenie, pomimo otrzymania odszkodowania za szkodę majątkową w wyniku wyroku Trybunału (co samo w sobie byłoby sprzeczne z subsydiarnym charakterem Konwencji).

W swoim wyroku Trybunał wyraźnie zauważył, że kwota żądana przez skarżących była w uzasadniony sposób powiązana z wartością przedmiotowego gruntu oraz kwotą odszkodowania, które zostałyby wypłacone skarżącym, gdyby ich grunty zostały wywłaszczone przez władze administracyjne na podstawie przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami (§ 81 wyroku Trybunału). Należy zatem podkreślić, że w wyniku postępowania przed Trybunałem skarżący otrzymali kwotę pieniężną odpowiadającą odszkodowaniu, jakiego normalnie oczekiwaliby za wywłaszczenie, mając jednocześnie możliwość zachowania statusu właściciela w księgach wieczystych.

Gdyby skarżący uważali się za obciążonych faktem, że w dalszym ciągu uważani są za prawnych właścicieli przedmiotowych działek, mogliby złożyć pozew o uzgodnienie treści księgi wieczystej z faktycznym stanem prawnym (przysługującym im na podstawie art. 10 ustawy o księgach wieczystych z 1982 r.). Niemniej jednak tego nie zrobili. Można przypuszczać, że powstrzymywali się od tego, gdyż zawarli umowy służebności (obowiązujące do 2039 r.) z właścicielami domów dochodzących do dróg i otrzymują wynagrodzenie za umożliwienie korzystania z tych dróg i dojazd do nieruchomości znajdujących się w okolicy. Te umowy służebności są również wpisane do księgi wieczystej. Okoliczność ta została szczegółowo opisana we wniosku Rządu z dnia 25 lutego 2008 r. o rewizję wyroku w sprawie *Bugajny i inni p. Polsce*. We wniosku tym Rząd zwrócił się do Trybunału o rewizję wyroku z dnia 6 listopada 2007 r. ze względu na fakt, że skarżący (wbrew swoim pierwotnym twierdzeniom) nie byli całkowicie pozbawieni prawa do korzystania z nieruchomości. Faktycznie otrzymywali wynagrodzenie za umożliwienie korzystania z dróg wybudowanych na przedmiotowych działkach. Trybunał wyrokiem z dnia 15 grudnia 2009 r. oddalił wniosek o rewizję pięcioma głosami do dwóch.

Rząd zakłada, że skarżący nie byli zainteresowani złożeniem roszczenia na podstawie art. 10 ustawy o księgach wieczystych, ponieważ pozbawiłoby ich to przychodów, jakie osiągaliby z umów służebności (zakładając, że pozew zostanie uwzględniony, a Gmina Poznań zostałaby uznana za właściciela). Zamiast tego najwyraźniej próbowali zanegować pierwotną decyzję odmawiającą im odszkodowania niezależnie od odszkodowania już otrzymanego w wyniku postępowania przed Trybunałem.

Podsumowując, Rząd zauważa, że skarżącym wypłacono odszkodowanie odpowiadające wartości działek, zasądzone przez ETPC. Pomimo tego skarżąca spółka w dalszym ciągu może czerpać pewne zyski z przedmiotowych działek. Nie złożyli wniosku o wykreślenie swojego stanu własności z księgi wieczystej.

W tych okolicznościach żaden inny indywidualny środek nie wydaje się konieczny.

II. Środki generalne

1. Zmiana ustawy o gospodarce nieruchomościami z 1997 r.

Zgodnie z art. 98 § 1 ustawy o gospodarce nieruchomościami z 1997 r. w pierwotnym brzmieniu grunty wydzielone pod budowę dróg (na wniosek właściciela) przeszły z mocy prawa na własność gminy w dniu, w którym decyzja o podziale stała się ostateczna i kiedy orzeczenie o podziale uprawomocniło się.

Powyższa regulacja – przed zmianami – nie precyzowała kategorii drogi i nie wiązała skutku przeniesienia prawa własności (gruntu) ze statusem drogi jako drogi publicznej.

Zgodnie z art. 98 ust. 1 ww. ustawy o gospodarce nieruchomościami, w obecnie obowiązującym brzmieniu (wprowadzonym pierwotnie ustawą z dnia 7 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz innych ustaw, a następnie ustawą z dnia 28 listopada 2003 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz o zmianie niektórych innych ustaw), działki gruntu wydzielone pod drogi publiczne: gminne, powiatowe, wojewódzkie, krajowe – z nieruchomości, której podział został dokonany na wniosek właściciela, przechodzą, z mocy prawa, odpowiednio na własność gminy, powiatu, województwa lub Skarbu Państwa z dniem, w którym decyzja zatwierdzająca podział stała się ostateczna albo orzeczenie o podziale prawomocne. Tę regulację stosuje się odpowiednio przy podziale gruntów ze względu na poszerzenie istniejących dróg publicznych.

2. Środki krajowe

Właściwy organ występuje z wnioskiem o ujawnienie w księdze wieczystej praw gminy, powiatu, województwa lub Skarbu Państwa do gruntów wydzielonych pod budowę dróg publicznych lub poszerzenie istniejących dróg publicznych. Podstawą wpisu tych praw do księgi wieczystej jest zatem ostateczna decyzja wyrażająca zgodę na podział (art. 98 § 2 ww. ustawy). Odszkodowanie za grunt, o którym mowa w § 1, przysługuje w wysokości uzgodnionej pomiędzy właścicielem a właściwym organem. W przypadku braku takiego porozumienia, na wniosek właściciela, odszkodowanie ustala się i wypłaca na zasadach i w trybie obowiązującym w przypadku wywłaszczenia gruntu (art. 98 § 3 ww. ustawy).

Art. 98 § 1 tej ustawy przewiduje skutek prawny w postaci utraty własności gruntu wydzielonego pod budowę dróg publicznych (po podziale gruntu na wniosek strony), co stanowi skutek prawny przewidziany *ex lege* (na mocy ustawy). Nie jest więc i nie może stanowić przedmiotu decyzji zatwierdzającej podział gruntu, a jedynie jej skutkiem; dotychczasowy właściciel lub organ podejmujący decyzję o wyrażeniu zgody na podział gruntu nie mają wpływu na istnienie tego skutku prawnego. O samym stwierdzeniu przeniesienia własności takiego gruntu rozstrzyga sąd powszechny w sprawie o wpis prawa własności do księgi wieczystej.

3. Wpływ środków na orzecznictwo krajowe

Należy zauważyć, że wydzielenie dokonane poprzez podział gruntu, który nie stanowił drogi publicznej, lecz drogę wewnętrzną powszechnie dostępną – jako pozbawienie prawa własności w rozumieniu art. 1 pierwszego Protokołu dodatkowego do Konwencji Ochrony Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, implikujące konieczność ustalenia odszkodowania – zostało odnotowane w krajowym orzecznictwie sądów administracyjnych i było wielokrotnie podkreślane w wydawanych wyrokach (m.in. wyrok WSA z dnia 25 stycznia 2008 r., sprawa sygn. I SA/Wa 1834/07, opublikowana w Lex Polonica nr 2120987; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach z dnia 14 marca 2012 r., sygn. akt II Sa/Ke 87/12, opublikowany w sygn. LEX. 1138515; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 16 listopada 2011 r., sygn. I SA/Wa 1064/11, opublikowany w LEX nr 1150636; wyrok

Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 16 listopada 2011 r. sygn. I SA/Wa 1063/11, opublikowana w LEX nr 1150635; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 29 grudnia 2008 r., sygn. II SA/Lu 645/08, opublikowana w LEX nr 540691; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 22 czerwca 2010 r., sygn. I SA/Wa 673/10, opublikowana w LEX nr 648448; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 16 listopada 2010 r., sygn. I SA/Wa 332/10, opublikowana w LEX nr. 750788; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 7 kwietnia 2011 r., sygn. I SA/Wa 869/10, opublikowana w LEX nr 1406426; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie z dnia 8 listopada 2011 r., sygn. II SA/OI 829/11, opublikowany w LEX nr 1101201).

Podkreślić należy, że roszczenie o odszkodowanie za grunty wydzielone w związku z podziałem gruntów pod budowę drogi publicznej zgodnie z wolą ustawodawcy jest dochodzone i ustalane w drodze decyzji w postępowaniu administracyjnym (wyrok Sądu Naczelny Sąd Administracyjny z dnia 28 lipca 2011 r., sygn. akt I OSK 1339/10, sygn. Lex Polonica 2604728).

W szczególności należy wziąć pod uwagę, że w przypadku złożenia przez jednostkę samorządu terytorialnego odpowiedniego wniosku i wpisania się w księdze wieczystej jako właściciel przedmiotowego gruntu, skutkiem jest przejście przez tę osobę własności gruntu i brak porozumienia pomiędzy stronami skutkuje koniecznością wydania decyzji administracyjnej ustalającej wysokość odszkodowania (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie z dnia 11 grudnia 2008 r., sygn. akt II SA/OI 407/2008, sygn. Lex Polonica nr 2073459).

Zmiana treści art. 98 § 1 ww. ustawy nie ma żadnego znaczenia dla problematyki prawa do odszkodowania. Należy zauważyć, że – jak wskazał Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w ww. wyroku z dnia 25 stycznia 2008 r., sygn. I SA/Wa 1834/07 – w takim przypadku podstawę do ustalenia odszkodowania mógłby stanowić art. 129 § 5 pkt 3 ustawy o gospodarce nieruchomościami, zgodnie z którym starosta wykonujący zadania administracji rządowej, wydaje odrębną decyzję w sprawie odszkodowania w przypadku pozbawienia prawa do gruntu bez ustalenia odszkodowania, jeżeli obowiązujące przepisy przewidują takie ustanowienie.

4. Upowszechnienie wyroku

Wyrok Trybunału został przetłumaczony na język polski i przesłany do właściwego ministerstwa, którym w tamtym czasie było Ministerstwo Budownictwa, Transportu i Gospodarki Morskiej oraz do Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad w celu przekazania go wszystkim Powiatowym Dyrekcjom Dróg Publicznych. Wyrok dostępny jest także na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w bazie HUDOC. Wyrok został także przesłany do właściwego organu lokalnego.

Ponadto w 2010 r. właściwe Ministerstwo, którym było wówczas Ministerstwo Infrastruktury, przygotowało przewodnik pt. „Odszkodowania za nieruchomości przeznaczone na cele inwestycji liniowych”, który został zaktualizowany w 2012 r. i dostępny jest na stronie internetowej: https://www.mir.gov.pl/Budownictwo/Gospodarka_nieruchomosciami/Odszkodowania_za_nieruchomosci/Documents/Odszkodowania_za_nieruchomosci.pdf.

W tych okolicznościach żaden inny środek generalny nie wydaje się konieczny.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd uważa, że w niniejszej sprawie dalsze indywidualne środki nie są konieczne oraz że przyjęte środki generalne są wystarczające, aby stwierdzić, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

11. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie *Bugajny i inni p. Polsce*, przekazany w dniu 7 września 2023 r.

Opis sprawy

Bugajny i inni p. Polsce, skarga nr 22531/05, wyrok z 6.11.2007 r., ostateczny dnia 1.03.2010 r.

Przedmiotem sprawy jest odmowa wypłaty przez władze odszkodowania za działkę przeznaczoną pod budowę dróg, w decyzji zatwierdzającej podział nieruchomości należącej do spółki skarżących (Trust Sp. z o.o.) w związku z budowlą osiedla mieszkaniowego. Odmowę przyznania odszkodowania uzasadniono wskazując, że nie nastąpiło przeniesienie własności *ex lege*, na podstawie ustawy z 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, ponieważ drogi te uznano za wewnętrzne, a nie za publiczne.

Następujące decyzje zostały wydane przez odnośne władze:

Decyzja o podziale nieruchomości z 15 listopada 1999 r.

W 1995 r. spółka należąca do skarżących wystąpiła do miejscowej gminy o wydanie decyzji w sprawie podziału ich nieruchomości w Poznaniu, pod budowę osiedla mieszkaniowego. W dniu 15 listopada 1999 r. Prezydent Poznania wydał decyzję, w której zatwierdzono podział gruntu: część działek przeznaczono pod budownictwo, a część działek pod budowę „wewnętrznych dróg osiedlowych”.

Decyzja o odmowie przyznania odszkodowania z 15 marca 2000 r. – I instancja

Następnie skarżąca spółka, powołując się na przepisy ustawy z 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, zwróciła się do Prezydenta Miasta Poznania o ustalenie należnego odszkodowania za działki przeznaczone pod budowę dróg. Podniosła, że zgodnie z właściwymi przepisami tej ustawy, działki powstałe na podstawie decyzji o podziale nieruchomości na mniejsze działki, zostały wywłaszczone *ex lege* z dniem, w którym decyzje te stały się ostateczne.

Decyzją z dnia 15 marca 2000 r. Prezydent Poznania oddalił wniosek, stwierdzając, że miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego nie przewidywał dróg, jakie miałyby powstać na przedmiotowej nieruchomości. Stąd w decyzji z listopada 1999 r. określono je jako „drogi wewnętrzne”, które miały służyć mieszkańcom osiedla, którego budowę planowała spółka. Drogi te, nie przewidziane w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, nie zaliczały się do dróg publicznych. Zgodnie z przepisami ustawy z 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, znowelizowanej w styczniu 2000 r., *ex lege* miały być wywłaszczane wyłącznie działki przeznaczone pod budowę „dróg publicznych” i dopiero za tak wywłaszczone działki można było dochodzić odszkodowania. W przypadku skarżących przedmiotowe działki zostały przeznaczone pod drogi wewnętrzne; w związku z tym nie zostały one wywłaszczone i dlatego nie można było ustalić odszkodowania.

Decyzja o odmowie przyznania odszkodowania z 31 maja 2000 r. – II instancja

W dniu 31 maja 2000 r. Wojewoda Wielkopolski podtrzymał tę decyzję, stwierdzając, że zasadniczym celem decyzji o podziale nieruchomości jest realizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W przypadku braku uwzględnienia w takim planie dróg, na obszarze objętym decyzją o podziale, takiej jak wydaną w sprawie skarżących z listopada 1999 r., działki przeznaczone pod budowę dróg nie mogły być uznane za przeznaczone pod budowę „dróg publicznych”. Nie było zatem podstaw do ich wywłaszczenia i przyznania właścicielom odszkodowań.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 16 października 2001 r.

W dniu 16 października 2001 r. Naczelny Sąd Administracyjny oddalił skargę złożoną przez skarżącą spółkę. Odwołał się do art. 93 ust. 1 i 3 ustawy z 1997 r. o gospodarce nieruchomościami. Zauważył, że zgodnie z tymi przepisami decyzja o podziale nieruchomości na mniejsze działki mogła zostać wyda-

na jedynie wówczas, gdy propozycja podziału była zgodna z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, a nowo powstałe działki miały dostęp do drogi publicznej. W przedmiotowej sprawie, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego nie przewidywał na gruntach stanowiących własność spółki dróg publicznych. Tym samym fakt, że niektóre części gruntów podzielone decyzją z listopada 1999 r. zostały przeznaczone pod budowę dróg, nie może skutkować ich automatycznym wywłaszczeniem na podstawie art. 98 tej samej ustawy. Drogi te pozostały własnością spółki, w związku z czym nie było podstaw do ustalenia odszkodowania.

Powództwo o ustalenie własności, wyrok z 25 czerwca 2003 r. – I instancja

Następnie skarżący złożyli pozew do sądu cywilnego, domagając się stwierdzenia, na podstawie art. 189 Kodeksu cywilnego, kto jest właścicielem przedmiotowej działki. Wyrokiem z dnia 25 czerwca 2003 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu ustalił, że właścicielem działek jest Miasto Poznań. Sąd uznał między innymi, że plan podziału gruntu przyjęty decyzją z listopada 1999 r. był zgodny z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Sąd zauważył ponadto, że zgodność ta była niezbędnym warunkiem wydania w pierwszej kolejności decyzji o podziale. Sąd odnotował, że miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miał charakter bardzo ogólny i nie zawierał praktycznie żadnych szczegółów dotyczących planów dróg, z wyjątkiem głównych arterii komunikacyjnych, a także nie określał, które drogi należy uznać za publiczne. W tych okolicznościach sąd, biorąc pod uwagę publiczne użytkowanie dróg na przedmiotowej nieruchomości, uznał, że zostały one wywłaszczone przez miasto.

Powództwo o ustalenie własności, wyrok z 9 grudnia 2003 r. – II instancja

Wyrokiem z dnia 9 grudnia 2003 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił powództwo o ustalenie. Uznał, że spółka nie miała interesu prawnego w dochodzeniu wyjaśnienia sytuacji prawnej przedmiotowych działek, w drodze wyroku deklaratywnego na podstawie art. 189 kpc. Stan prawny gruntu został już ustalony wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego, który był wiążący dla sądu cywilnego. Zgodnie z tą decyzją powodowie pozostali właścicielami przedmiotowych działek. Niemniej jednak Sąd Apelacyjny odnotował, że sytuację skarżących można uznać za gorszą niż w przypadku rzeczywistego wywłaszczenia. Podkreślił, że mają oni ograniczone możliwości korzystania z działek, nie mogąc jednocześnie ubiegać się o odszkodowanie, ani ich sprzedać.

Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Trybunał uznał, że ingerencja w prawo własności skarżących miała podstawę prawną, a mianowicie ustawę z 1997 r. o gospodarce nieruchomościami i odpowiadała ogólnemu interesowi społecznemu, jako że realizowała uzasadniony cel tj. ochronę budżetu gminy. Jednakże skarżący musieli nie tylko ponieść koszty budowy i utrzymania dróg na swoich gruntach, ale także musieli zaakceptować fakt, że grunt ten będzie wykorzystywany jako własność publiczna. Drogi wybudowane na osiedlu służą obecnie zarówno ogółowi społeczeństwa, jak i zbudowanemu przez skarżących osiedlu, a nadto są otwarte zarówno dla wszelkiego rodzaju transportu publicznego, jak i prywatnego. Co więcej, grunty skarżących nigdy nie mogły być wykorzystywane do celów innych niż drogi, a obowiązek ich utrzymania nie był ograniczony czasowo.

Z tego powodu Trybunał stwierdził, że nie została zachowana odpowiednia równowaga pomiędzy interesami ogólnymi, a indywidualnymi oraz że skarżący musieli ponieść nadmierny, indywidualny ciężar. Dlatego też Trybunał jednomyślnie uznał, że doszło do naruszenia art. 1 Protokołu nr 1.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
247,000 EUR	-	18,725 EUR	265,725 EUR
Termin zapłaty:	1.06.2010 r.	Wyplacono:	13.05.2010 r.

Trybunał przyznał solidarnie skarżącym słuszne zadośćuczynienie z tytułu szkody majątkowej. W ocenie Trybunału szkoda w tej sprawie wynikała z odmowy wywłaszczenia gruntu przez władze i odmowy wypłaty odszkodowania ustalonego zgodnie z prawem krajowym (§ 81 wyroku). Trybunał był zdania, że wykazano, iż kwota dochodzona przez skarżących była w uzasadniony sposób powiązana z wartością przedmiotowego gruntu oraz kwotą odszkodowania, które zostałyby wypłacone skarżącym, gdyby ich grunty zostały wywłaszczone przez organy administracyjnym na podstawie przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami (§ 81 wyroku).

Należy podkreślić, że wysoka kwota, przyznana przez Trybunał, została wypłacona skarżącym należycie i terminowo.

2. Środki indywidualne

Rząd jest zdania, że w okolicznościach niniejszej sprawy dalsze środki indywidualne nie wydają się konieczne z następujących powodów.

- **Wszystkie kroki skarżących przedsięwzięte po wyroku Trybunału, ukierunkowane na uzyskanie odszkodowania, już przyznanego przez Trybunał**

Przez lata następujące po wyroku Trybunału skarżący wszczęli różne postępowania administracyjne, celem uchylenia decyzji administracyjnych, wydanych w toku wcześniejszych postępowań administracyjnych.

Decyzją z dnia 20 maja 2014 r. Wojewoda Wielkopolski – po raz kolejny, w wyniku wznowienia postępowania w sprawie ustalenia i zapłaty odszkodowania za nieruchomość położoną w Poznaniu – odmówił uchylenia wcześniejszej decyzji Wojewody Wielkopolskiego z 31 maja 2000 r. Spółka Trust Sp. z o.o. złożyła odwołanie, które następnie wycofała, a postępowanie zostało umorzone decyzją Ministra Infrastruktury z dnia 2 września 2015 r.

W dniu 30 października 2014 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze stwierdziło nieważność § 5 i 6 decyzji podziałowej Prezydenta Miasta Poznania z 15 listopada 1999 r. w zakresie, w jakim uznała, że drogi wybudowane na działkach skarżących mają charakter „wewnętrzny”. W następstwie ww. decyzji skarżący wszczęli nowe postępowanie administracyjne, którego celem było unieważnienie decyzji Wojewody Wielkopolskiego z dnia 31 maja 2000 r. (odmowa wypłaty odszkodowania za działki). Pomyślny wynik umożliwiłby im dochodzenie odszkodowania na podstawie właściwych przepisów prawa krajowego, pomimo faktu otrzymania odszkodowania, zasądzonego im wyrokiem Trybunału. W dniu 28 lutego 2017 r. Wojewoda Wielkopolski odmówił uchylenia swojej pierwotnej decyzji z dnia 31 maja 2000 r. Skarżący złożyli skargę do Ministra Infrastruktury i Rozwoju. W dniu 30 lipca 2019 r. Minister podtrzymał decyzję Wojewody. Najwyraźniej od tej decyzji nie złożono odwołania do sądu administracyjnego.

Należy zauważyć, że w toku tegoż kolejnego postępowania administracyjnego skarżący postanowili zakwestionować merytoryczną część decyzji wydanych w toku pierwotnego postępowania administracyjnego. Ta merytoryczna część pierwotnych decyzji stanowiła także podstawę ich roszczeń w postępowaniu przed Trybunałem. Gdyby te działania zakończyły się sukcesem, miałyby możliwość wystąpienia (ponownie) z roszczeniami w związku z wywłaszczeniem, pomimo otrzymania odszko-

dowania za szkodę majątkową w następstwie wyroku Trybunału (co samo w sobie byłoby sprzeczne z subsydiarnym charakterem Konwencji).

W swoim wyroku Trybunał wyraźnie zauważył, że kwota żądana przez skarżących była w uzasadniony sposób powiązana z wartością przedmiotowej nieruchomości oraz kwotą odszkodowania, które zostałyby wypłacone skarżącym, gdyby ich grunty zostały wywłaszczone przez władze administracyjne na podstawie ustawy o gospodarce nieruchomościami (§ 81 wyroku Sądu). Dlatego trzeba podkreślić, że w wyniku postępowania przed Trybunałem skarżący otrzymali kwotę pieniężną odpowiadającą odszkodowaniu, jakiego normalnie mogliby oczekiwać za wywłaszczenie, mając jednocześnie możliwość zachowania statusu właściciela w księgach wieczystych.

- **Brak wniosku skarżących, dotyczącego uzgodnienia treści księgi wieczystej, w celu ujawnienia Miasta Poznań jako właściciela przedmiotowej działki**

Jak wynika z informacji przekazanej przez Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto, V Wydział Ksiąg Wieczystych, właścicielem przedmiotowego gruntu (nr księgi wieczystej PO1P/00120426/3) jest w dalszym ciągu spółka Trust Sp. z o.o.

Jeżeli skarżący uznawaliby się za obciążonych faktem, że nadal uważani są za prawnych właścicieli przedmiotowych działek, to mogliby złożyć pozew o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (dostępnym im na podstawie art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece z 1982 r.). Mimo to, takiego pozwu nie złożyli.

Z tego powodu, w ocenie rządu, skarżący nie byli zainteresowani złożeniem pozwu na podstawie art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ponieważ pozbawiłoby ich to dochodów z umów służebności (zob. poniżej).

- **Umowy służebności dotyczące przedmiotowych działek**

Spółka należąca do skarżących zawarła umowy służebności (obowiązujące do 2039 r.) z właścicielami domów mających dostęp do przedmiotowych dróg i otrzymuje wynagrodzenie za umożliwienie korzystania z tych dróg oraz dojazd do okolicznych nieruchomości. Te umowy służebności ujawnione zostały także w księdze wieczystej.

- **Wznowienie postępowania przed sądami administracyjnymi**

Choć zgodnie z art. 272 § 2 i 3 ustawy Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi wznowienie postępowania przed sądami administracyjnymi po wyroku Trybunału jest możliwe, wniosek w tym celu należy złożyć w terminie 3 miesięcy od doręczenia takiego wyroku skarżącemu lub jego pełnomocnikowi. Możliwość ta została wprowadzona do polskiego porządku prawnego dopiero w 2010 r., a więc po uprawomocnieniu się wyroku Trybunału w 2007 r. W ustawie Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi nie ma przepisów przejściowych pozwalających na wznowienie postępowania przed sądami administracyjnymi w następstwie wyroków Trybunału, przyjętych przed jego wejściem w życie.

Ponadto zgodnie z art. 278 ustawy Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi wznowienie nie jest możliwe (z wyjątkiem sytuacji, gdy skarżący nie mógł brać udziału w postępowaniu lub nie był należycie reprezentowany) po upływie 5 lat od uprawomocnienia się wyroku sądu administracyjnego. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie skarżących uprawomocnił się w 2001 r., zatem termin przewidziany w art. 278 już upłynął. Tym samym skarżący nie mogą żądać wznowienia postępowania w ich sprawie, zakończonego wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 16 października 2001 r.

- **Podsumowanie**

Reasumując, rząd zauważa, że przyznane przez Trybunał odszkodowanie, odpowiadające wartości działek, zostało wypłacone skarżącym. Ponadto spółka będąca własnością skarżących w dalszym ciągu jest w stanie uzyskiwać pewne zyski z przedmiotowych działek w drodze umów służebności i nie podjęła próby uzgodnienia treści księgi wieczystej. Ponadto skarżący nie złożyli do Komitetu Ministrów skargi w przedmiocie wykonania niniejszego wyroku.

W tych okolicznościach żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Wydaje się, że stwierdzone przez Trybunał w niniejszej sprawie naruszenie wynikało z okoliczności, że organy rozstrzygające o wniosku o odszkodowanie za wywłaszczenia *ex lege* z gruntów przeznaczonych pod drogi uznały, że na podstawie obowiązujących wówczas przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami, wywłaszczenie *ex lege* i wynikający z niego obowiązek zapłaty odszkodowania dotyczył wyłącznie dróg publicznych, a drogi, które mają być wybudowane na działkach wskazanych w decyzji o podziale, nie mogą być uznane za publiczne, gdyż nie zostały przewidziane w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

1. Nowelizacje ustawy z 1997 r. o gospodarce nieruchomościami

Zgodnie z art. 98 § 1 ustawy z 1997 o gospodarce nieruchomościami, w jej pierwotnym brzmieniu (obowiązującym do 15 lutego 2000 r.) działki gruntu wydzielone pod drogi z nieruchomości, której podział został dokonany na wniosek właściciela, przechodziły z mocy prawa na własność gminy z dniem, w którym decyzja o podziale stała się ostateczna, a orzeczenie o podziale prawomocne.

Powyższy przepis przed nowelizacją nie określał zatem kategorii drogi i nie wiązał on skutku przejścia prawa własności nieruchomości (gruntu) ze statusem drogi, jako drogi publicznej.

Zgodnie z art. 98 ust. 1 ww. ustawy o gospodarce nieruchomościami, w obecnie obowiązującym brzmieniu, wprowadzonym pierwotnie ustawą z dnia 7 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz innych ustaw, a następnie ustawą z dnia 28 listopada 2003 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz o zmianie niektórych innych ustaw, działki gruntu wydzielone pod drogi publiczne: gminne, powiatowe, wojewódzkie, krajowe – z nieruchomości, której podział został dokonany na wniosek właściciela, przechodzą, z mocy prawa, odpowiednio na własność gminy, powiatu, województwa lub Skarbu Państwa z dniem, w którym decyzja zatwierdzająca podział stała się ostateczna albo orzeczenie o podziale prawomocne.

Nowelizacja ustawy o gospodarce nieruchomościami miała na celu doprecyzowanie, że wywłaszczenie *ex lege* dotyczy wyłącznie działek przeznaczonych w decyzji o podziale nieruchomości pod budowę dróg publicznych, a nie wszystkich rodzajów dróg.

Kwestia definicji drogi publicznej i tego, czy wyłącznie formalistyczne podejście do jej klasyfikacji stanowi czynnik decydujący o zastosowaniu art. 98 § 1 ustawy o gospodarce nieruchomościami, rozwinęła się w orzecznictwie krajowym w następstwie wyroku Trybunału (zob. poniżej).

2. Zmiany w orzecznictwie krajowym

W następstwie wyroku Trybunału wydanego w niniejszej sprawie, rozwinęło się bogate orzecznictwo sądów administracyjnych w zakresie statusu drogi z punktu widzenia jej użytku publicznego.

Sądy administracyjne stwierdziły m.in., że nie można przyjmować, iż dla stwierdzenia zgodności podziału nieruchomości przewidującego wydzielenie jednej z działek pod drogę publiczną

z miejscowym planem ogólnym zagospodarowania przestrzennego konieczne było, aby w planie tym taka droga została przewidziana. (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z 4 kwietnia 2011 r., II SA /Po 81/11). *Ponadto, nawet gdyby uznać, że w planie miejscowym nie uwzględniono drogi, która miałaby powstać na działce wydzielonej w wyniku wydania decyzji podziałowej, to tylko z tej przyczyny nie można było odmówić ustalenia odszkodowania za nieruchomości przeznaczoną w wyniku tego podziału pod budowę drogi* (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z 6 sierpnia 2010 r., II SA/Po 220/10).

Obecnie powszechnie akceptowany jest pogląd, iż to *do organu administracji publicznej, orzekającej o przedmiocie odszkodowania, należy ocena czy stronie przysługuje odszkodowanie. Organ musi samodzielnie ustalić czy w stanie faktycznym i prawnym rozpatrywanej sprawy nastąpił skutek, o którym mowa w art. 98 ust. 1 ustawy o gospodarce nieruchomościami, tzn. czy konkretne działki wobec zatwierdzonego podziału zostały wydzielone pod drogi publiczne i tym samym przeszły na własność danej jednostki samorządu terytorialnego z mocy tegoż przepisu* (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z 27 lutego 2013 r., IV SA/Po 49/13).

Skutek ten nie jest uzależniony od uregulowań w planie, ani od wpisania prawa własności do księgi wieczystej: *drogi połączone z siecią dróg publicznych, które służą zarówno mieszkańcom domów wybudowanych przez dewelopera, jak i ogółowi użytkowników, są drogami publicznymi. Poprzez istnienie otwartego dostępu do nich różnią się od dróg typowo wewnętrznych, które mogą być eksploatowane jedynie przez mieszkańców osiedli zamkniętych ogrodzeniem* (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie z 15 stycznia 2013 r., II SA/OI 1314/12). Ponadto w opinii Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie *dla ustalenia zakresu sytuacji, w których przysługuje odszkodowanie za działki gruntu wydzielone pod drogi konieczne jest odwołanie do przepisu prawa międzynarodowego – Artykułu 1 Pierwszego Protokołu do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, który wyznacza granice ingerencji państw w prawo własności. Jeśli doszło do pozbawienia prawa własności w rozumieniu art. 1 Pierwszego Protokołu do Konwencji, to konieczne jest ustalenie odszkodowania* (wyrok z 25 stycznia 2008 r., I SA/Wa 1834/07).

Podobną argumentację wielokrotnie podkreślano w różnych orzeczeniach sądów administracyjnych (np. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 25 stycznia 2008 r., I SA/Wa 1834/07; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach z 14 marca 2012 r., II SA/Ke 87 /12; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 16 listopada 2011 r., I SA/Wa 1064/11; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 16 listopada 2011 r., I SA/Wa 1063/11; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z 29 grudnia 2008 r., II SA/Lu 645/08; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 22 czerwca 2010 r., I SA/Wa 673/10; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 16 listopada 2010 r., I SA/Wa 332 /10; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 7 kwietnia 2011 r., I SA/Wa 869/10).

3. Rozpowszechnienie wyroku

Wyrok Trybunału został przetłumaczony na język polski i przesłany do właściwego Ministerstwa, którym w tamtym czasie było Ministerstwo Budownictwa, Transportu i Gospodarki Morskiej oraz do Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, w celu przekazania go wszystkim Zarządom Dróg Powiatowych. Wyrok dostępny jest także na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w bazie HUDOC. Wyrok został także przesłany do właściwego organu lokalnego.

Ponadto w 2010 r. właściwe Ministerstwo, którym było wówczas Ministerstwo Infrastruktury, przygotowało ogólnie dostępny przewodnik „Odszkodowania za nieruchomości przeznaczone na cele inwestycji liniowych”, który został zaktualizowany w 2012 r.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że dalsze środki indywidualne nie są konieczne w niniejszej sprawie oraz że przyjęte środki o charakterze generalnym są wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

12. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie *Burza p. Polsce*, przekazany w dniu 17 marca 2023 r.

Opis sprawy

Burza p. Polsce, skarga nr 15333/16, wyrok z 18/10/2018, ostateczny 8/10/2018,

Łabudek p. Polsce, skarga nr 37245/13, wyrok z 4/06/2020, ostateczny 4/06/2020.

Dłużewska p. Polsce, skarga nr 39873/18, wyrok z 15/04/2021, ostateczny 15/04/2021

Rudnicki p. Polsce, skarga nr 22647/19, wyrok z 03/02/2022, ostateczny 03/02/2022

Zubel p. Polsce, skarga nr 10932/18, wyrok z 9/06/2022, ostateczny 09/06/2022

Czeszel p. Polsce, skarga nr 47731/19, wyrok z 13/10/2022, ostateczny 13/10/2022

Russjan p. Polsce, skarga nr 79509/17, wyrok z 27/10/2022, ostateczny 27/10/2022

Kaszubski p. Polsce, skarga nr 15466/19, judgment of 10/11/2022, final on 10/11/2022

Wszystkie sprawy dotyczą nadmiernej długości tymczasowego aresztowania (naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji).

W sprawie *Burza p. Polsce* Trybunał przyjął, że uzasadnione podejrzenie, że skarżący popełnił poważne przestępstwa, mogło początkowo uzasadniać jego aresztowanie. Trybunał przyznał także, że potrzeba zgromadzenia obszernych dowodów stanowiła odpowiednią i wystarczającą podstawę do tymczasowego aresztowania skarżącego. Trybunał zauważył, że sąd założył, że istnieje ryzyko utrudniania postępowania przez skarżącego, biorąc pod uwagę powagę przestępstw oraz fakt, że skarżący został oskarżony o przynależność do zorganizowanej i uzbrojonej grupy przestępczej. Tym samym przyznał, że biorąc pod uwagę powagę zarzutów postawionych skarżącemu, władze mogły zasadnie uznać, że takie ryzyko istniało. Trybunał zauważył jednak, że we wszystkich decyzjach przedłużających tymczasowe aresztowanie skarżącego nie pojawiło się żadne inne konkretne uzasadnienie ryzyka, że skarżący sfałszuje dowody, przekona inne osoby do składania zeznań na jego korzyść, ucieknie lub w inny sposób zakłóci postępowanie. Co więcej, przyczyny zatrzymania były bardzo często identyczne w przypadku wszystkich współoskarżonych i nie zawierały argumentów odnoszących się konkretnie do skarżącego. Zatem wraz z upływem czasu powołane podstawy stały się mniej istotne i nie mogły uzasadniać całego okresu ponad trzech lat i dwóch miesięcy, podczas którego zastosowano wobec skarżącego najpoważniejszy środek zapobiegawczy. Nawet biorąc pod uwagę fakt, że sądy stanęły przed szczególnie trudnym zadaniem rozpoznania sprawy dotyczącej zorganizowanej i uzbrojonej grupy przestępczej, Trybunał stwierdził, że podstawy podane przez władze krajowe nie mogą uzasadniać całkowitego okresu tymczasowego aresztowania skarżącego.

W sprawie *Łabudek p. Polsce* Trybunał przyjął również, że uzasadnione podejrzenie, że skarżący dopuścił się poważnych przestępstw oraz surowość przewidywanej kary mogły uzasadniać jego wstępne aresztowanie. Jego tymczasowe aresztowanie uzasadniano także początkowo koniecznością zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania. Trybunał stwierdził jednak, że waga zarzutów nie może sama w sobie uzasadniać długich okresów stosowania tymczasowego aresztowania. Trybunał powtórzył, że

w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej stosunkowo dłuższy okres tymczasowego aresztowania może być uzasadniony, biorąc pod uwagę szczególne trudności w rozpatrywaniu tych spraw przez sądy pierwszej instancji. Nie dało to jednak władzom nieograniczonej władzy w zakresie przedłużania stosowania tego środka zapobiegawczego. Co więcej, nawet gdyby, ze względu na szczególne okoliczności sprawy, tymczasowe aresztowanie zostało przedłużone poza okres ogólnie przyjęty w orzecznictwie Trybunału, aby to uzasadnić, wymagane byłyby szczególnie mocne powody. Niemniej, wraz z upływem czasu, powołane przesłanki uzasadniające tymczasowe aresztowanie powinny być zostać poddane ponownej, dokładnej ocenie w okolicznościach sprawy na późniejszych etapach postępowania. Jednakże, jak zauważył Trybunał, sądy krajowe w swoich postanowieniach o przedłużeniu tymczasowego aresztowania często powtarzały treść wydanych wcześniej orzeczeń.

W sprawie *Dłużewska p. Polsce* Trybunał przyjął argumentację, że istniało uzasadnione podejrzenie, że skarżąca dopuściła się poważnych przestępstw. Jednak z biegiem czasu podstawa ta stawała się coraz mniej istotna. Jeśli chodzi o ryzyko przeszkody, Trybunał zauważył, że władze nie wskazały (poza jedną) żadnych konkretnych okoliczności, które mogłyby wykazać, że przewidywane ryzyko wykraczało poza czysto teoretyczną możliwość. Co więcej, w przypadku skarżącej nic nie wskazywało, aby w jakimkolwiek momencie w ciągu całego przedmiotowego okresu władze przewidywały możliwość nałożenia na nią mniej restrykcyjnych środków zapobiegawczych, takich jak poręczenie majątkowe lub dozór policyjny. Dlatego też Trybunał stwierdził, że podstawy podane przez władze krajowe nie były „istotne” i „wystarczające”, aby uzasadnić przetrzymywanie jej w areszcie przez cały rozpatrywany okres.

W sprawie *Rudnicki p. Polsce* Trybunał uznał, że obszerny materiał dowodowy i złożoność sprawy nie mogą same w sobie uzasadniać całego okresu tymczasowego aresztowania. W takich sytuacjach władze muszą podać konkretne powody, dla których konieczne jest kontynuowanie zatrzymania, zamiast stosowania mniej restrykcyjnych środków zapobiegawczych. Mając na uwadze powyższe, Trybunał stwierdził, że choć powody podane przez władze krajowe mogły uzasadniać tymczasowe aresztowanie skarżącego, nie były one „istotne” ani „wystarczające”, aby uzasadnić tymczasowe aresztowanie skarżącego przez prawie dwa lata.

W sprawie *Zubel p. Polsce* Trybunał zauważył, że łączny okres tymczasowego aresztowania skarżącego wyniósł dwa lata, dwa miesiące i dwadzieścia cztery dni. Przedłużając tymczasowe aresztowanie skarżącego, sądy krajowe konsekwentnie opierały się na powadze zarzutów i prawdopodobieństwie ucieczki skarżącego lub utrudniania postępowania. Trybunał stwierdził jednak, że nie przedstawiono żadnych argumentów uzasadniających długość tymczasowego aresztowania skarżącego w całym rozpatrywanym okresie.

W sprawie *Czeszel p. Polsce* Trybunał stwierdził, że przedłużając tymczasowe aresztowanie skarżącego sądy krajowe konsekwentnie opierały się na powadze zarzutów, skomplikowanym charakterze sprawy oraz prawdopodobieństwie ucieczki skarżącego lub utrudniania postępowania. Jednakże z upływem czasu te początkowe podstawy zastosowania tymczasowego aresztowania stawały się coraz mniej istotne, a sądy krajowe przestały opierać się na innych „istotnych” i „wystarczających” podstawach, aby uzasadnić pozbawienie wolności.

W sprawach *Russjan p. Polsce* i *Kaszubski p. Polsce* Trybunał stwierdził, że biorąc pod uwagę swoje orzecznictwo w tej kwestii, w niniejszych sprawach długość tymczasowego aresztowania skarżących była nadmierna. Ponadto w sprawie *Kaszubski* Trybunał stwierdził także, że doszło do naruszenia art. 5 ust. 4 Konwencji w zakresie uchybień w postępowaniu dotyczącym kontroli zgodności z prawem pozbawienia wolności.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
Burża	-	3,500 EUR	-	3,500 EUR
Termin zapłaty: 18/01/2019			Wypłacono: 15/11/2018	
Dłużewska	-	2,600 EUR	-	2,600 EUR
Termin zapłaty: 15/07/2021			Wypłacono: 28/05/2021	
Rudnicki	-	2,700 EUR	-	2,700 EUR
Termin zapłaty: 03/05/2022			Wypłacono: 16/03/2022	
Czeszel	-	5,300 EUR	-	5,300 EUR
Termin zapłaty: 13/01/2023			Wypłacono: 15/12/2022	
Kaszubski	-	4,600 EUR	2,677 EUR	7,277 EUR
Termin zapłaty: 10/02/2023			Wypłacono: 19/12/2022	
Russjan	-	4,500 EUR	250 EUR	4,750 EUR
Termin zapłaty: 27/01/2023			Wypłacono: 05/12/2022	

W sprawach *Łabudek p. Polsce* i *Zubel p. Polsce* skarżący nie zgłosili żadnych roszczeń o słuszne zadośćuczynienie, w związku z czym Trybunał uznał, że nie było podstaw do przyznania im jakichkolwiek kwot z tego tytułu.

2. Środki indywidualne

W sprawie *Burża p. Polsce* 4 marca 2016 r. skarżący został uznany winnym wielokrotnych przestępstw i skazany na sześć lat pozbawienia wolności. W tym samym dniu uchylono tymczasowe aresztowanie skarżącego.

W sprawie *Łabudek p. Polsce* Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 10 lipca 2019 r. rozpatrzył apelacje złożone od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z 26 października 2016 r. W odniesieniu do skarżącego sąd apelacyjny podtrzymał zaskarżony wyrok w części, w której skarżący został skazany na dożywocie (ta część wyroku uprawomocniła się 10 lipca 2019 r.). W sprawie drugiego przestępstwa z art. 148 § 1 kk sąd uchylił wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania. Postępowanie było w toku. W toku niniejszego postępowania skarżący przebywał w areszcie tymczasowym do 3 października 2019 r. (postanowieniem Sądu Okręgowego w Katowicach uchylono środek zapobiegawczy).

W sprawie *Dłużewska p. Polsce* skarżąca została zwolniona z aresztu tymczasowego 4 grudnia 2018 r.

W sprawie *Rudnicki p. Polsce* skarżący został zwolniony 11 stycznia 2019 r.

W sprawie *Zubel p. Polsce* skarżący został zwolniony 27 listopada 2017 r.

W sprawie *Czeszel p. Polsce* skarżący został zwolniony 28 maja 2019 r.

W sprawie *Russjan p. Polsce* skarżący został zwolniony 17 stycznia 2020 r.

W sprawie *Kaszubski p. Polsce* skarżący został zwolniony 2 października 2019 r.

W świetle zapłaty słusznego zadośćuczynienia oraz w związku z zakończeniem tymczasowego aresztowania inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki generalne podjęte w celu rozwiązania problemu nadmiernej długości tymczasowego aresztowania zostały przedstawione w raportach z wykonania wyroków w grupie spraw *Trzaska p. Polsce* (skarga nr 25792/94, zob. dokument DH-DD (2014)1312) i *Porowski p. Polsce* (skarga nr 34458/03, wyrok z 21.03.2017, prawomocny z dnia 21.06.2017).

1. Dane statystyczne

Należy zaznaczyć, że w 2021 r. na 21 955 wniosków prokuratorów o zastosowanie tymczasowego aresztowania 17 879 zostało uwzględnionych przez sądy rejonowe (w 2020 r. na 21 826 wniosków prokuratorów 17 894 zostały uwzględnione przez sądy rejonowe, w 2019 r. na 22 280 wniosków prokuratorów sądy rejonowe uwzględniły 18 688 wniosków, w 2018 r. – 15 911 na ogółem 19 744 wniosków).

W 2021 r. polskie sądy rejonowe i okręgowe zastosowały ten środek zapobiegawczy ogółem wobec 11 908 osób (w 2020 r. – 12 138, w 2019 r. – 11 869, w 2018 r. – 10 475 osób).

Do końca 2021 r. w sprawach toczących się przed sądami rejonowymi tymczasowo aresztowano 2645 osób (w 2020 r. – 2973, w 2019 r. – 3090, w 2018 r. – 2603), w tym 47 osób tymczasowo aresztowanych powyżej 2 lat (w 2020 r. – 27, 2019 – 39, 2018 – 22 osoby). W sprawach toczących się przed sądami okręgowymi tymczasowo aresztowano 2498 osób (w 2020 r. – 2615, w 2019 r. – 2267, w 2018 r. – 2062 osoby), w tym 512 osób tymczasowo aresztowanych powyżej 2 lat (w 2020 r. – 540, w 2019 r. – 369, w 2018 – 261 osób).

2. Tłumaczenie, upowszechnienie wyroków i inne działania uświadamiające

Wyroki zostały przetłumaczone na język polski i opublikowane na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Są one (lub będą w najbliższej przyszłości) dostępne w bazie HUDOC. Informacje o wyrokach zamieszczane były w dziale aktualności na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w biuletynie Ministerstwa Sprawiedliwości, który był dystrybuowany do wszystkich sądów, prokuratur, jednostek organizacyjnych służby więziennej i innych abonentów.

Pisma informujące o wyrokach Trybunału w niniejszych sprawach zostały wysłane do prezesów sądów, które orzekały w sprawach skarżących o przedłużeniu ich tymczasowego aresztowania.

Jeśli chodzi o inne działania uświadamiające mające na celu dostosowanie praktyk sędziów i prokuratorów do standardów Trybunału, rząd pragnie wskazać, że środki te zostały szczegółowo wskazane w odpowiedzi rządu z dnia 4 lutego 2020 r. na komunikację Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka złożoną na podstawie reguły 9 z 21 stycznia 2020 r. w sprawie *Mierzejewski p. Polsce* (skarga nr 9916/13, wyrok z dnia 4 listopada 2014 r., zob. dok. DH-DD(2020)97-rev).

W szczególności w odniesieniu do szkolenia prokuratorowskiego dla aplikantów prokuratorowskich należy wskazać, że szkolenie to realizowane jest przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury w formie tygodniowych (5 dni roboczych) szkoleń. W trakcie sesji szkoleniowej aplikanci prokuratorowscy omawiają istotne kwestie – różne na każdej sesji szkoleniowej – z wykorzystaniem różnych technik uczenia się. Programy praktyk zawodowych aplikantów prokuratorowskich obejmują następujące kursy dotyczące tymczasowego aresztowania:

- „Pozbawienie wolności. Ocena legalności, zasadności i prawidłowości zatrzymania. Prawidłowe stosowanie środków przymusu bezpośredniego”
- „Przesłanki wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania. Budowa wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania. Nakaz aresztowania”
- „Przesłanki przedłużenia tymczasowego aresztowania”

Po powyższym cyklu szkoleniowym, obejmującym jedną sesję edukacyjną i 3-tygodniowy staż, następuje egzamin wymagający przygotowania projektu postanowienia o zastosowaniu, uchyleniu lub zmianie środka zapobiegawczego albo wniosku o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania.

Ponadto, podczas kolejnej sesji szkoleniowej, aplikanci prokuratorscy biorą udział w szkoleniu pt. „Europejski nakaz aresztowania i System Informacyjny Schengen. Międzynarodowe poszukiwania i ekstradycja”.

W zakresie szkolenia sędziowskiego aplikantów sędziowskich zagadnienia środków przymusu, w tym stosowania tymczasowego aresztowania, poruszane są w trakcie V sesji edukacyjnej, na którą składają się następujące kursy:

- dopuszczalność, warunki i czas stosowania aresztu i innych środków przymusu,
- środki przymusu i system zabezpieczeń w postępowaniu karnym w ramach postępowania zmierzającego do zastosowania/przedłużenia środków przymusu: areszt, środki zapobiegawcze (ze szczególnym uwzględnieniem zagadnienia tymczasowego aresztowania), żelazny list, kary porządkowe i sankcje wykonawcze; wymuszone wykonanie czynności próbnych; zabezpieczenia na majątku i czasowe zajęcie ruchomości; wykształcenie umiejętności oceny i wykorzystania opinii biegłego w procesie oraz analizy przebiegu czynności związanych ze stosowaniem środków przymusu i oceny prawidłowości tych środków.

W kontekście niniejszych spraw należy także wspomnieć o działaniach koordynatorów ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka powołanych w sądach, podejmowanych w celu promowania odpowiednich standardów Konwencji. Informacje o każdym wyroku i decyzji Trybunału w sprawie przeciwko Polsce Ministerstwo Sprawiedliwości przesyła koordynatorom. Otrzymują także biuletyn Ministerstwa, w którym znajdują się informacje na temat orzecznictwa Trybunału w sprawach przeciwko Polsce. Koordynatorzy mogą podejmować szereg różnorodnych działań informacyjnych, szkoleniowych i upowszechniających, takich jak organizacja seminariów i szkoleń, przygotowanie opracowania dotyczącego problematyki tymczasowego aresztowania w zakresie aktualnego orzecznictwa Trybunału, zorganizowanie narad sędziów, asesorów i referendarzy orzekających w sprawach karnych w oparciu o orzecznictwo Trybunału i standardy Konwencji dotyczących m.in. zastosowania i przedłużenia tymczasowego aresztowania. Działania te mają na celu zwiększenie kompetencji i wiedzy sędziów na temat standardów wynikających z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w tym w obszarze stosowania tymczasowego aresztowania.

3. Nadzór administracyjny

Zagadnienie długości tymczasowego aresztowania, jako zagadnienie szczególnie istotne z zakresu polityki karnej, jest przedmiotem szczególnego zainteresowania Departamentu Nadzoru Administracyjnego Ministra Sprawiedliwości, stanowiąc stałe zadanie leżące w kompetencjach Ministra Sprawiedliwości w zakresie sprawowania zewnętrznego nadzoru administracyjnego nad sądami powszechnymi. Co pół roku od prezesów sądów apelacyjnych zbierane są informacje o sprawach, w których oskarżony przebywał w areszcie tymczasowym dłużej niż 2 lata.

Departament Nadzoru Administracyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości na podstawie informacji otrzymywanych od prezesów sądów apelacyjnych monitoruje toczące się sprawy dotyczące najdłuższego tymczasowego aresztowania orzekanych w poszczególnych sprawach, w odniesieniu do poszczególnych osób. Wyżej wymieniony wydział nie może oczywiście ingerować w sferę objętą niezawisłością sędziowską. Jednakże w ramach nadzoru administracyjnego Ministra Sprawiedliwości prezesi sądów apelacyjnych mają obowiązek nadzorować wszystkie sprawy karne toczące się w jednostkach podległych, w których łączny czas tymczasowego aresztowania oskarżonego przekroczył 2 lata, wskazując obowiązek zachowania standardów stosowania tego środka zapobiegawczego, wynikających

z Konwencji w sprawach polskich, oraz przesyłania sprawozdań z podjętych działań nadzorczych. Nadesłane raporty są poddawane analizie i w przypadku stwierdzenia uchybień w nadzorze kierowane są pisma do prezesów sądów apelacyjnych z prośbą o wyjaśnienia lub podjęcie działań nadzorczych w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, co stanowi działanie mające na celu skrócenie czasu trwania postępowania i automatycznie też okresu stosowania tymczasowego aresztowania.

4. Środki podjęte w celu poprawy jakości orzeczeń sądowych

Odnosząc się do kwestii jakości uzasadnień orzeczeń sądowych w sprawie stosowania i przedłużania tymczasowego aresztowania oraz orzeczeń sądów drugiej instancji dotyczących zaskarżeń od tych decyzji, należy podkreślić, że kwestia ta również pozostaje w zakresie niezawisłości sędziowskiej, a władza wykonawcza nie może w nią bezpośrednio ingerować. Ministerstwo Sprawiedliwości może jedynie sprawować zewnętrzny nadzór administracyjny nad działalnością administracyjną sądów oraz wpływać na jakość orzeczeń i ich uzasadnień jedynie pośrednio poprzez szkolenia w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury:

- a. w przypadku nadzoru administracyjnego jego zakres sprowadza się (jak wskazano powyżej w pkt 3) do analizy i oceny prawidłowości i efektywności wewnętrznego nadzoru administracyjnego sprawowanego przez prezesów sądów. Nie może jednak obejmować kontroli postępowania w konkretnych, indywidualnych sprawach sądowych;
- b. w zakresie szkoleń prowadzonych przez centralną jednostkę szkoleniową asesorów, prokuratorów i sędziów, w latach 2018-2022 Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury zorganizowała szereg szkoleń dotyczących problematyki tymczasowego aresztowania i dopuszczalnego czasu jego trwania, konieczności odpowiedniego przygotowania uzasadnień podjętych w tej sprawie decyzji oraz ostateczności zastosowania tego środka po stwierdzeniu, że środki wolnościowe w danej sprawie nie zapewnią prawidłowego toku postępowania, w tym:
 - szkolenie pt. „Konstytucja RP, Karta Praw Podstawowych UE oraz Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych” – szczegółowe zagadnienia, które zostały poruszone podczas szkolenia obejmowały: przegląd aktualnego orzecznictwa Trybunału (w sprawach cywilnych i karnych), w tym prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego (art. 5) w najnowszym orzecznictwie Trybunału dotyczącym stosowania tymczasowego aresztowania. Szkolenia adresowane były do sędziów, prokuratorów i asesorów i wzięło w nich udział łącznie 113 uczestników.
 - szkolenie pt. „Środki zapobiegawcze w postępowaniu karnym” – szczegółowe zagadnienia, które zostały poruszone w trakcie szkolenia obejmowały: wolnościowe środki zapobiegawcze, orzekanie o zastosowaniu środka zapobiegawczego, ze szczególnym uwzględnieniem tymczasowego aresztowania, kwestię czasu trwania tymczasowego aresztowania, udział obrońcy w postępowaniu dotyczącym środka zapobiegawczego, kontrola orzecznictwa Sądu Najwyższego i Trybunału. Szkolenie skierowane było do sędziów, asesorów i asystentów (z sądów karnych) oraz prokuratorów, asesorów i asystentów prokuratorów i wzięło w nim udział łącznie 515 uczestników.
 - szkolenie pt. „Odpowiedzialność Skarbu Państwa za niesłuszne skazanie, zastosowanie środka zabezpieczającego, bezpodstawne tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie” – szczegółowe zagadnienia, które zostały poruszone na szkoleniu obejmowały: przesłanki prawa do odszkodowania i zadośćuczynienia, określenie wysokości odszkodowania i zadośćuczynienia, przedawnienie roszczeń, zwrócenie się do Skarbu Państwa przeciwko osobom, które swoim niezgodnym z prawem działaniem spowodowały niesłuszne skazanie, niewątpliwie bezpodstawne tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie, dochodzenie roszczeń na wypadek śmierci osoby uprawnionej. Szkolenie skierowane było do sędziów sądów okręgowych orze-

kających w wydziałach karnych oraz asystentów sędziów orzekających, a także prokuratorów i asystentów prokuratorów i wzięło w nim udział łącznie 77 uczestników.

- szkolenie pt. „Gwarancje proceduralne ochrony praw człowieka” – szczegółowe zagadnienia, które zostały poruszone podczas szkolenia obejmowały: Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz umowy międzynarodowe systemu ONZ w ramach krajowego porządku prawnego i ich stosowanie przez sądy, prawo i praktykę krajową na tle standardów ochrony ustalonych przez Trybunał i organy ONZ, przegląd aktualnego orzecznictwa Trybunału i organów ONZ w sprawach karnych w kontekście „spraw polskich”. Adresatami szkolenia byli sędziowie, asesorowie sędziowscy i referendarze sądowi orzekający w jednostkach karnych oraz asystenci sędziów orzekających w tych jednostkach. W szkoleniach wzięło udział łącznie 59 uczestników.

Trzy spośród czterech szkoleń były poświęcone zagadnieniu długości tymczasowego aresztowania.

5. Przepisy prawne dotyczące zastosowania tymczasowego aresztowania

Przepisy Kodeksu postępowania karnego w obecnym brzmieniu ściśle regulują możliwość zastosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania. Aby zastosować ten środek, obowiązujące przepisy wymagają wykazania dużego prawdopodobieństwa popełnienia zarzucanego oskarżonemu przestępstwa, a także wykluczają zastosowanie tymczasowego aresztowania, jeżeli wystarczający jest mniej restrykcyjny środek zapobiegawczy (art. 257 § 1 kpk) – zatem same obecne przepisy „promują” stosowanie środków nieizolacyjnych.

Ponadto sąd ma także możliwość, w chwili stosowania środka izolacyjnego, niezwłocznie zgłosić zastrzeżenie, że zmiana środka nastąpi po złożeniu w sądzie poręczenia majątkowego w wyznaczonym terminie (art. 257 § 2 kpk). Częstotliwość stosowania mniej restrykcyjnych środków zapobiegawczych jest znacznie większa niż tymczasowego aresztowania, a dodatkowo w ostatnich latach wzrosła także liczba zastosowań innych środków zapobiegawczych. Znajduje to odzwierciedlenie w poniższych statystykach obrazujących łączną liczbę osób objętych środkiem danego rodzaju w sądach rejonowych i okręgowych w latach 2014-2021:

- poręczenie majątkowe: 2014 – 6508 osób, 2015 – 6892, 2016 – 4951, 2017 – 6617, 2018 – 7775, 2019 – 8456, 2020 – 4003, 2021 – 8899;
- dozór policyjny: 2014 – 233, 2015 – 281, 2016 – 375, 2017 – 424, 2018 – 361, 2019 – 426, 2020 – 452, 2021 – 569;
- zakaz opuszczania kraju: 2014 – 4355, 2015 – 4530, 2016 – 4448, 2017 – 4727, 2018 – 5104, 2019 – 5990, 2020 – 6048, 2021 – 7293.

Porównując dane z ostatnich 2 lat należy podkreślić, że w 2020 r. środkami zapobiegawczymi objęto około 18,5 razy więcej osób niż środkami izolacyjnymi, a w 2021 r. około 30 razy więcej osób.

W odniesieniu do przesłanki tymczasowego aresztowania przewidzianej w art. 258 § 2 Kodeksu postępowania karnego, w świetle orzecznictwa Trybunału przesłanka ta może stanowić samodzielną podstawę stosowania tymczasowego aresztowania w jego początkowym etapie. Należy także zaznaczyć, że groźba surowości kary jako podstawy stosowania tymczasowego aresztowania występuje także w innych krajach.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w tych przypadkach nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne oraz że opisane powyżej środki o charakterze generalnym wystarczą do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

13. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Cupiał p. Polsce*, przekazany w dniu 13 października 2023 r.

Opis sprawy

Cupiał p. Polsce, skarga nr 67414/11, wyrok z 9.03.2023 r., ostateczny dnia 9.06.2023 r.

Sprawa dotyczyła naruszenia prawa do rzetelnego procesu sądowego, w związku ze skazaniem skarżącego w procesie karnym, za psychiczne znęcanie się nad swoimi dziećmi, poprzez poddawanie ich rzekomo nadmiernym praktykom religijnym. Sądy krajowe skazały skarżącego na karę roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres trzech lat.

Trybunał stwierdził, że sądy krajowe nie odniosły się w swych orzeczeniach do twierdzeń skarżącego dotyczących ram czasowych pojawienia się zarzutów znęcania. Zdaniem skarżącego, zarzuty pojawiły się dopiero, gdy jego była żona nawiązała bliższą relację z innym mężczyzną. Co więcej, wniosek o wszczęcie śledztwa w sprawie znęcania został złożony dopiero po wszczęciu sprawy rozwodowej. Trybunał zauważył, że takie okoliczności miały dużą doniosłość dla prowadzonego procesu karnego. W związku z tym powinny zostać szczegółowo zbadane i omówione. Trybunał zauważył również, że w swoich orzeczeniach sądy nie poddały ocenie argumentów skarżącego, co do niezależności i bezstronności biegłego, w oparciu o opinie którego poczyniono ustalenia faktyczne w sprawie. Dlatego też Trybunał orzekł, że sądy krajowe w dwóch instancjach nie dokonały oceny konkretnych i ważkich argumentów skarżącego, a tym samym nie spełniły jednego z wymogów rzetelnego procesu – mianowicie nie przedstawiły odpowiedniego uzasadnienia swoich decyzji.

W konsekwencji, Trybunał stwierdził naruszenie prawa do rzetelnego procesu sądowego, chronionego przez art. 6 ust. 1 Konwencji. Jednocześnie uznał brak konieczności osobnego badania pozostałych zarzutów, tj. naruszenia art. 8, 9 i 14 Konwencji, jak również art. 2 Protokołu nr 2 do Konwencji.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	6 000 EUR	-	6 000 EUR
Termin zapłaty:	9.09.2023 r.	Wyplacono:	5.08.2023 r.

2. Środki indywidualne

Naruszenie wydaje się mieć incydentalny charakter. Mając na uwadze, że postępowanie krajowe było postępowaniem karnym, zaś wyrok Trybunału potwierdził naruszenie Konwencji w toku sprawy krajowej, skarżącemu przysługuje prawo do złożenia wniosku o wznowienie postępowania krajowego, zgodnie z art. 540 § 3 Kodeksu postępowania karnego, a w konsekwencji możliwość wniesienia o uniewinnienie.

Mając na uwadze wypłatę słusznego zadośćuczynienia żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

1. Prawo krajowe

Wydaje się, że naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji spowodowane zostało niezastosowaniem odpowiednich, krajowych norm prawnych, a nie treścią tychże norm. W szczególności wiązało się z brakiem odpowiedniego, wyczerpującego i rzetelnego uzasadnienia wyroków krajowych. Dlatego też, w ocenie rządu, w celu wykonania wydanego przez Trybunał wyroku, nie są konieczne żadne zmiany legislacyjne. Rząd pragnie przypomnieć, że krajowe normy prawne przewidują konkretne wymagania w zakresie treści uzasadnień wyroków wydawanych w sprawach karnych. Zgodnie z art. 424 § 1 polskiego Kodeksu postępowania karnego uzasadnienie powinno zawierać zwięźle:

- wskazanie, jakie fakty sąd uznał za udowodnione lub nieudowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych;
- wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku.

W uzasadnieniu wyroku należy ponadto przytoczyć okoliczności, które sąd miał na względzie przy wymiarze kary, a zwłaszcza przy zastosowaniu nadzwyczajnego złagodzenia kary, środków zabezpieczających, uznaniu powództwa cywilnego oraz przy innych rozstrzygnięciach zawartych w wyroku (art. 424 § 2 Kodeksu postępowania karnego).

W wypadku złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku jedynie co do rozstrzygnięcia o karze i o innych konsekwencjach prawnych czynu, uzasadnienie powinno zawierać co najmniej wyjaśnienie podstawy prawnej tego wyroku oraz wskazanych rozstrzygnięć (art. 424 § 3 Kodeksu postępowania karnego).

2. Publikacja i rozpowszechnienie wyroku

Wskazane przepisy wskazują, że w prawie krajowym przewidziano odpowiednie, efektywne oraz wystarczające regulacje w zakresie, w jakim stwierdzono naruszenie Konwencji. Zatem źródłem naruszenia była nieprawidłowa praktyka sądów orzekających, a nie prawo jako takie. Dlatego też publikacja i rozpowszechnienie wyroku powinno być wystarczające dla uniknięcia podobnych naruszeń w przyszłości.

W tym kontekście należy zauważyć, że wyrok został przetłumaczony na język polski i opublikowany w bazie orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości (www.gov.pl/sprawiedliwosc). Dodatkowo informację o przedmiotowym wyroku zamieszczono w aktualnościach na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości.

W dniu 11 maja 2023 r., Ministerstwo Sprawiedliwości skierowało pisma informujące o wydaniu przez Trybunał wyroku do prezesów Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie, Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie oraz Sądu Okręgowego w Lublinie, które to sądy orzekały co do meritum sprawy (Sądy Rejonowe Lublin-Wschód oraz Lublin-Zachód zostały utworzone po podziale wcześniej istniejącego Sądu Rejonowego w Lublinie). Sądy te zostały poinformowane o treści wyroku Trybunału.

Informacje o wyroku zamieszczone zostaną również w redagowanym przez Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka Ministerstwa Sprawiedliwości newsletterze, który jest rozsyłany do sądów, prokuratur i jednostek organizacyjnych służby więziennej.

W tych okolicznościach, żadne inne środki o charakterze generalnym nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że żadne dalsze środki indywidualne nie są konieczne w niniejszej sprawie oraz że środki o charakterze generalnym opisane powyżej, w szczególności publikacja i rozpowszechnienie wyroku, będą wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust 1 Konwencji.

14. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie *Ćwik p. Polsce*, przekazany w dniu 17 marca 2023 r.

Opis sprawy

Ćwik p. Polsce, skarga nr 31454/10, wyrok z dnia 5.11.2020 r., ostateczny w dniu 5.02.2021 r.

Sprawa dotyczy dopuszczenia dowodów uzyskanych w wyniku złego traktowania osoby trzeciej przez osoby prywatne w postępowaniu karnym przeciwko skarżącemu w 2008 r. (naruszenie art. 6 Konwencji).

W 2008 r. skarżący został skazany za trzy przestępstwa związane z handlem kokainą i na karę pozbawienia wolności. Ustalenia w sprawie opierały się głównie na zeznaniach dwóch członków grupy przestępczej, którzy zdecydowali się na współpracę z organami. Ponadto, dokonując ustaleń faktycznych i ustalając winę skarżącego w domniemanym handlu kokainą, sąd powołał się na zarejestrowane zeznania K.G. W apelacji skarżący zakwestionował m.in. wykorzystanie transkrypcji przez sąd pierwszej instancji, argumentując, że zeznania zostały uzyskane w wyniku tortur, a zatem niedopuszczalne na podstawie art. 171 Kodeksu postępowania karnego, który wykluczał wszelkie dowody uzyskane z użyciem przymusu. Sąd odwoławczy nie uwzględnił apelacji i wskazał, że zasada ta dotyczy wyłącznie organów procesowych i nie dotyczy osób fizycznych. W 2009 r. Sąd Najwyższy oddalił kasację skarżącego jako oczywiście bezzasadną.

Trybunał zauważył, że sądy krajowe rozpatrujące sprawę skarżącego nie pozostawiły wątpliwości, że zeznania zostały uzyskane w wyniku złego traktowania zabronionego na mocy art. 3 Konwencji. Jednakże sądy zgodziły się wykorzystać zeznania do skazania skarżącego, z naruszeniem bezwzględnego zakazu złego traktowania na podstawie art. 3 Konwencji i bez rozważenia konsekwencji z punktu widzenia prawa do rzetelnego procesu sądowego na podstawie art. 6 ust. 1 Konwencji.

W konsekwencji Trybunał uznał, że dopuszczenie zakwestionowanego materiału jako materiału dowodowego w postępowaniu karnym przeciwko skarżącemu czyni postępowanie jako całość nierzetelnym, z naruszeniem art. 6 ust. 1 Konwencji.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	8 000 EUR	-	8 000 EUR
Termin zapłaty: 05/05/2021			Wypłacono: 29/03/2021

2. Środki indywidualne

Postępowanie karne przeciwko skarżącemu, będące przedmiotem skargi, zostało zakończone 8 października 2008 r. Skarżący został skazany na 11 lat pozbawienia wolności oraz grzywnę w wysokości 18 000 zł.

Na mocy wyroku łącznego Sądu Okręgowego w Krakowie z 17 marca 2009 r. kara 11 lat pozbawienia wolności wymierzona w ww. sprawie została połączona z karą 5 lat pozbawienia wolności orzeczoną na mocy postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie w sprawie i została wymierzona kara łączna 15 lat pozbawienia wolności. Wyrok łączny uprawomocnił się z dniem 25 marca 2009 r.

Skarżący opuścił zakład karny 29 maja 2014 r. z uwagi na udzielenie mu przez Sąd Okręgowy w Poznaniu warunkowego zwolnienia z wykonania reszty kary pozbawienia wolności orzeczonej na mocy ww. wyroku łącznego. Od 29 maja 2014 r. skarżący nie jest pozbawiony wolności.

Skarżącemu na podstawie art. 540 § 3 kpk przysługuje prawo do złożenia wniosku o wznowienie postępowania w sprawie. Z dostępnych informacji wynika, że skarżący dotychczas takiego wniosku nie złożył.

W tych okolicznościach i ze względu na wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Naruszenie Konwencji w niniejszej sprawie wydaje się mieć charakter odosobniony, gdyż miało miejsce w dość specyficznych okolicznościach. Przegląd krajowego orzecznictwa z zakresu art. 168a Kodeksu postępowania karnego dokonany przez władze nie ujawnił podobnych przypadków. W związku z tym działania mające na celu podnoszenie świadomości i rozpowszechnianie wyroku należy uznać za wystarczające do wdrożenia środków ogólnych.

Zgodnie z art. 168a Kodeksu postępowania karnego dowód w postępowaniu karnym nie powinien być pozyskiwany i przeprowadzany z naruszeniem prawa lub w wyniku popełnienia czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego. Jednakże dopuszczenie takiego dowodu w postępowaniu przed sądem nie powinno stanowić wystarczającej podstawy do zakwestionowania ważności dowodu i jego pominięcia w rozstrzygnięciu w przedmiocie sprawy.

Zgodnie z obowiązującą wykładnią art. 168a Kodeksu postępowania karnego ma charakter ogólny. Zatem wszelkie zakazy dopuszczalności dowodu mają charakter szczegółowy i uzupełniający w stosunku do ww. przepisu. Zatem w odniesieniu do dowodu uzyskanego z naruszeniem przepisów należy zweryfikować, czy istnieje zakaz dowodowy wyraźnie zabraniający korzystania z dowodu. Jeżeli tak, stanowiłoby to kolejną podstawę prawną wyłączenia dowodu z postępowania. Wyłącznie w przypadkach wskazanych w ostatniej części przedmiotowego przepisu, gdy dowód został uzyskany w związku z pełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych, w wyniku zabójstwa, umyślnego spowodowania uszkodzenia ciała lub pozbawienia wolności, nie może być użyty w postępowaniu.

W doktrynie i orzecznictwie krajowym zawarte są wytyczne interpretacyjne, które sprzyjają szerokiej wykładni okoliczności wymagających uznania za niedopuszczalny dowodu uzyskanego w drodze czynu zabronionego, w szczególności dowodu:

- uzyskanego z naruszeniem regulaminu, w związku z pełnieniem obowiązków służbowych przez funkcjonariusza publicznego;
- uzyskanego w drodze czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego, w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych przez funkcjonariusza publicznego;
- uzyskanego w drodze czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego, z naruszeniem przepisów postępowania w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych przez funkcjonariusza publicznego;
- uzyskanego czynem zabronionym, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego, przez jakąkolwiek osobę w wyniku zabójstwa, umyślnego spowodowania uszkodzenia ciała albo pozbawienia wolności.

Zwolennicy tej interpretacji podkreślają, że ma ona istotne walory prokonstytucyjne i gwarancyjne. Skutku takiego nie zapewnia wykładnia zawężająca, wymagająca splotu przesłanek określonych w art. 168a Kodeksu postępowania karnego.

Niezależnie od interpretacji art. 168a Kodeksu postępowania karnego, w obowiązującym stanie prawnym bezpośrednią podstawą wyłączenia dowodu w postępowaniu może być konieczność respektowania praw obywatelskich wynikających z Konstytucji i umów międzynarodowych, w szczególności Konwencji. W orzecznictwie krajowym zidentyfikowano szereg sytuacji, w których określony sposób przeprowadzenia dowodu lub jego wykorzystanie narusza prawo do rzetelnego procesu gwarantowanego art. 6 Konwencji. W takiej sytuacji dowód uznaje się za niedopuszczalny ze względu na konieczność ochrony praw człowieka (zob. wyrok Sądu Najwyższego, sygn. V KK 180/18 z 7 maja 2019 r.). Okoliczności te obejmują:

- naruszenie art. 6 Konwencji na skutek nieprzeprowadzenia śledztwa co do wpływu na ustalenia faktyczne sprawy, tj.: uzyskiwania zeznań za pomocą tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania, wykorzystywania dowodów materialnych uzyskanych bezpośrednio w drodze tortur, uzyskiwanie dowodów w drodze nielegalnej prowokacji;
- wykorzystania dowodów uzyskanych bezpośrednio w wyniku niehumanitarnego lub poniżającego traktowania, wykorzystania dowodów uzyskanych pośrednio w wyniku niehumanitarnego lub poniżającego traktowania, wykorzystania dowodów uzyskanych z naruszeniem prawa do prywatności lub wymogów proceduralnych jego postępowania, zakazu wykorzystania wyjaśnień złożonych w postępowaniu przygotowawczym z naruszeniem prawa do formalnej obrony.

Powyższe potwierdza założenie, że de lege lata w świetle art. 168a Kodeksu postępowania karnego dowód uzyskany w wyniku stosowania tortur, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania przez osobę niebędącą funkcjonariuszem publicznym, może zostać uznany za nielegalny. Poszanowanie praw obywatelskich chronionych Konstytucją oraz traktatami międzynarodowymi, w szczególności Konwencją, przy ocenie dopuszczalności dowodu jest konieczne także ze względów aksjologicznych i ustrojowych.

Na poparcie powyższego stanowiska warto przywołać fragment uzasadnienia projektu nowelizacji aktualnie obowiązującego przepisu art. 168a kpk (przyjętego w dniu 15 kwietnia 2016 r.), w którym wprost wskazano, że „(...) to przepis wprowadza bardzo szeroki zakres zakazu przeprowadzania dowodu, niezależnie od okoliczności, w jakich został on uzyskany. W takim stanie faktycznym wskazane jest dokonanie oceny każdej sytuacji indywidualnie, uwzględniając wszystkie aspekty sprawy, kierując się ogólnie przyjętymi zasadami (...)”.

Oznacza to, że zamiarem ustawodawcy było zapewnienie w krajowych ramach prawnych mechanizmu, który umożliwiłby sądowi rozpoznającemu sprawę wykluczenie dowodów w przypadku istnienia podstaw do poważnego uszczerbku.

Ponadto wartości chronione art. 5 i 7 Konstytucji RP, a w szczególności obowiązek wynikający z art. 9 Konstytucji, nakazujący Polsce respektowanie obowiązującego ją prawa międzynarodowego, sprawiają, że niedopuszczalne jest wykorzystywanie informacji o obywatelach, które są pozbawione atrybutu legalności (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, sygn. Akt 18/10, 18 marca 2018 r.).

Mając na uwadze powyższe należy uznać, że w obowiązującym w Polsce stanie prawnym istnieją wystarczające instrumenty pozwalające na eliminację dowodu uzyskanego w warunkach określonych w wyroku w sprawie *Ćwik p. Polsce*.

Jeśli chodzi o tłumaczenie, upowszechnianie i działania uświadamiające, należy zauważyć, że wyrok w sprawie *Ćwik p. Polsce* został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku dostępne jest także w bazie HUDOC. Ponadto informacja o przedmiotowym wyroku znalazła się w zakładce Aktualności na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w jego biuletynie, który był dystrybuowany do wszystkich sądów, prokuratur i jednostek organizacyjnych służby więziennej. Informacja o wyroku w sprawie *Ćwik przeciwko Polsce* została także przesłana prezesom sądów krajowych, które orzekały w sprawie skarżącego (Sądu Apelacyjnego w Krakowie i Sądu Okręgowego w Krakowie).

Informacja o wyroku została także przesłana do sędziów-koordynatorów ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach karnych (w sądach okręgowych) w celu rozpowszechnienia jej wśród sędziów, asesorów sądowych i asesorów sądowych pracujących w sądach poszczególnych okręgów. Ponadto, w piśmie z dnia 17 września 2021 r. Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do wszystkich prezesów sądów apelacyjnych o przekazanie wyroku w sprawie wszystkim sędziom i asesorum w okręgach apelacyjnych w celu zapoznania się z jego treścią. Wyrok w sprawie *Ćwik p. Polsce* został przesłany aplikantom prokuratorskim drogą elektroniczną.

Jeżeli chodzi o działalność szkoleniową, wyrok w niniejszej sprawie był m.in. omawiany w dniach 6-7 września 2021 r. podczas szkolenia dla aplikantów prokuratorskich (łącznie 80 uczestników). Treść niniejszego wyroku była również omawiana podczas szkolenia z prawa karnego procesowego dotyczącego bezwzględnych zakazów przeprowadzania dowodów zorganizowanego dla aplikantów aplikacji prokuratorskiej w dniu 16 października 2021 r.

Ponadto Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury zorganizowała w 2021 roku w ramach szkoleń dodatkowych szkolenie prezentujące najnowsze orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w tym standardy Konwencji wynikające z wyroku w sprawie *Ćwik p. Polsce*. Podobne szkolenia odbędą się także w 2022 r. – szczegółowo wyrok został omówiony podczas szkolenia dedykowanego wszystkim aplikantom XIII grupy aplikacji sędziowskiej w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury w dniach 28 lutego – 4 marca 2022 r.

Ponadto wyrok w sprawie *Ćwik p. Polsce* został rozpowszechniony poprzez przesłanie go wraz z tłumaczeniem do Departamentu ds. Przestępczości Zorganizowanej i Departamentu Postępowania Przygotowawczego Prokuratury Krajowej oraz, co najważniejsze, do prokuratorów okręgowych w celu zapoznania się z jej treścią i zastosowania jej w aktualnej praktyce prokuratorskiej.

W tych okolicznościach żadne inne środki ogólne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w tej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne oraz że opisane powyżej środki o charakterze generalnym wystarczą do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

15. Raport z wykonania decyzji w sprawie *Janusz Dec p. Polsce* oraz 31 innych skarg przekazany w dniu 31 października 2023 r.

Opis sprawy

Janusz Dec p. Polsce oraz 31 innych skarg, skarga nr 70562/10 i następne, decyzja z 10.07.2018 r., notyfikowana 06.09.2018 r.

Przedmiotowe sprawy dotyczą przewlekłości postępowań przed sądami krajowymi oraz braku efektywnego środka odwoławczego.

Pismami z dnia 13 lipca oraz 6 października 2017 r. rząd poinformował Trybunał, że pragnie przedłożyć deklarację w celu rozwiązania problemów wskazanych w skargach. Rząd przyznał, że doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania karnego przeciwko skarżącym oraz do naruszenia art. 13 Konwencji w związku z brakiem skutecznego środka odwoławczego, który mógłby zrekompensować naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji. Rząd zobowiązał się także do przyję-

cia szeregu środków o charakterze generalnym w odniesieniu do innych osób które były lub mogłyby zostać dotknięte podobnymi naruszeniami w przyszłości.

Mając na uwadze identyczny przedmiot skarg, Trybunał uznał, że zasadne będzie ich łączne rozpoznanie jedną decyzją.

Trybunał zdecydował o skreśleniu skarg z listy spraw zgodnie z art. 39 Konwencji.

I. Wyplata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

Słuszne zadośćuczynienie zostało wypłacone w przewidzianych terminach. Informacja o płatności została opublikowana przez Departament Wykonywania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na stronie internetowej w dniu 9 października 2019 r.

W 30 sprawach, postępowania krajowe dotyczące skarżących, które były źródłem skarg dotyczących przewlekłości postępowań, zostały zakończone. W przypadku jednej sprawy (skarga nr 55877/12), postępowanie cywilne nadal zawisłe jest przed sądem krajowym. Sprawa pozostaje zawieszona od 2016 r. z powodów będących po stronie skarżącego. Rząd zobowiązuje się do nadzoru nad postępowaniem krajowym, aż do jego finalnego zakończenia.

W tych okolicznościach żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki generalne dotyczące przewlekłości postępowań cywilnych i karnych, zawisłych przed sądami krajowymi, są nadzorowane przez Komitet Ministrów w ramach grup spraw *Bąk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10). Rząd regularnie przedstawia Komitetowi Ministrów pełną informację nt. podejmowanych oraz przewidywanych działań, których celem jest wykonanie wyroków dotyczących przewlekłego prowadzenia postępowań (zob. np. ostatnie dokumenty DH-DD(2023)846, DH-DD(2021)885 oraz DH-DD(2020)359).

Ponadto w odniesieniu do środków edukacyjnych, informacja o decyzji w ww. sprawach została przesłana do prezesów sądów krajowych, które rozstrzygały sprawy skarżących.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu żadne dalsze środki indywidualne nie są konieczne sprawie *Janusz Dec p. Polsce oraz 31 innych skarg*. Dlatego rząd wnosi o zamknięcie nadzoru nad wykonywaniem tejże decyzji.

W odniesieniu do środków o charakterze generalnym, rząd zobowiązuje się do dalszego informowania Komitetu Ministrów o działaniach ukierunkowanych na wykonanie wyroków dotyczących przewlekłości postępowań krajowych w ramach grup spraw *Bąk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10).

16. Raport z wykonania decyzji w sprawie *Katarzyna Długosz p. Polsce, oraz 59 innych skarg* przekazany w dniu 31 października 2023 r.

Opis sprawy

Katarzyna Długosz p. Polsce oraz 59 innych skarg, skarga nr 5791/11 i następne, decyzja z 12.12.2017 r., notyfikowana 11.01.2018 r.

Sprawy dotyczą przewlekłości postępowań przed sądami krajowymi oraz braku efektywnego środka odwoławczego.

Pismami z 3 marca 2016 r. oraz 28 lutego i 13 lipca 2017 r. rząd poinformował Trybunał, że pragnie przedłożyć deklarację w celu rozwiązania problemów wskazanych w skargach. Rząd przyznał, że doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania karnego przeciwko skarżącym oraz do naruszenia art. 13 Konwencji w związku z brakiem skutecznego środka odwoławczego, który mógłby zrekompensować naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji. Rząd zobowiązał się także do przyjęcia szeregu środków o charakterze generalnym w odniesieniu do innych osób które były lub mogłyby zostać dotknięte podobnymi naruszeniami w przyszłości.

Mając na uwadze identyczny przedmiot skarg, Trybunał uznał, że zasadne będzie ich łączne rozpoznanie jedną decyzją.

Trybunał zdecydował o skreśleniu skarg z listy spraw zgodnie z art. 39 Konwencji.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

Słuszne zadośćuczynienie zostało wypłacone w przewidzianych terminach. Informacja o płatności została przesłana przez rząd w dniu 30 stycznia 2023 r., a następnie opublikowana przez Departament Wykonywania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na stronie internetowej w dniu 1 lutego 2023 r.

W 59 sprawach, postępowania krajowe dotyczące skarżących, które były źródłem skarg dotyczących przewlekłości postępowań, zostały zakończone. W przypadku jednej sprawy (skarga nr 77330/11), postępowanie cywilne nadal zawisłe jest przed sądem krajowym. Sprawa pozostaje zawieszona od 17 grudnia 2021 r. w związku z chorobą skarżącego. Rząd zobowiązuje się do nadzoru nad postępowaniem krajowym, aż do jego finalnego zakończenia.

W tych okolicznościach żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki generalne dotyczące przewlekłości postępowań cywilnych i karnych, zawisłych przed sądami krajowymi, są nadzorowane przez Komitet Ministrów w ramach grup spraw *Bąk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10). Rząd regularnie przedstawia Komitetowi Ministrów pełną informację nt. Podejmowanych oraz przewidywanych działań, których celem jest wykonanie wyroków dotyczących przewlekłego prowadzenia postępowań (zob. np. ostatnie dokumenty DH-DD(2023)846, DH-DD(2021)885 oraz DH-DD(2020)359).

Ponadto w odniesieniu do środków edukacyjnych, informacja o decyzji w ww. sprawach została przesłana do prezesów sądów krajowych, które rozstrzygały sprawy skarżących.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu żadne dalsze środki indywidualne nie są konieczne sprawie *Katarzyna Długosz p. Polsce oraz 59 innych skarg*. Dlatego rząd wnosi o zamknięcie nadzoru nad wykonywaniem teżej decyzji.

W odniesieniu do środków o charakterze generalnym, rząd zobowiązuje się do dalszego informowania Komitetu Ministrów o działaniach ukierunkowanych na wykonanie wyroków dotyczących przewlekłości postępowań krajowych w ramach grup spraw *Bąk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10).

17. Raport z wykonania decyzji w sprawie *Janusz Dudek i inni p. Polsce* przekazany w dniu 11 sierpnia 2023 r.

Opis sprawy

Janusz Dudek i inni p. Polsce, skarga nr 13582/13, decyzja z 17.10.2017 r., notyfikowana na piśmie dnia 16.11.2017 r.

Przedmiotem sprawy była przewlekłość postępowania przed sądami krajowymi oraz brak skutecznego krajowego środka odwoławczego.

Pismami z 6 lipca i 3 listopada 2016 r. rząd poinformował Trybunał, iż chce złożyć oświadczenie, w celu rozwiązania problemów wskazanych w skardze.

Rząd przyznał, że doszło do naruszenia art. 6 ust.1 w związku z przewlekłością postępowania w sprawie oraz naruszenia art. 13 ze względu na brak skutecznego środka prawnego, zapewniającego adekwatne zadośćuczynienie za naruszenie art. 6 ust. 1. Rząd zaproponował zapłatę konkretnych kwot w odniesieniu do każdego ze skarżących. Rząd zobowiązał się ponadto do przyjęcia szeregu środków o charakterze generalnym, w stosunku do innych osób, które stały się ofiarami podobnych naruszeń lub mogą zostać dotknięte podobnymi naruszeniami w przyszłości.

Mając na uwadze stanowiska poszczególnych skarżących, Trybunał postanowił skreślić skargę dotyczącą trzeciej skarżącej z listy spraw zgodnie z art. 37 ust. 1(b) oraz art. 39 ust. 3 Konwencji, a nadto postanowił skreślić skargę w odniesieniu do pierwszego i drugiego skarżącego z listy spraw zgodnie z art. 37 ust. 1(c) Konwencji.

Mając na uwadze art. 39 ust. 4 Konwencji, niniejszy raport dotyczy sprawy trzeciej skarżącej, Pani Krystyny Dudek (tj. sprawy, w której zawarto ugodę).

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa, niemajątkowa oraz koszty i wydatki		
Krystyna Dudek p. Polsce	39 750 PLN		
Termin zapłaty:	16.02.2018 r.		Wypłacono: 19.01.2018 r.

2. Środki indywidualne

Postępowanie krajowe w sprawie skarżącej, które było przedmiotem zarzutów o przewlekłość postępowania, zostało zakończone przed wydaniem postanowienia przez Trybunał. W dniu 10 kwietnia

2003 r. Sąd Rejonowy w Kielcach wydał orzeczenie w sprawie skarżącej, które następnie zostało uchylone przez Sąd Okręgowy w Kielcach. Następnie w dniu 6 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w Kielcach wydał nowe orzeczenie w tej sprawie. W dniu 31 stycznia 2014 r. apelacje zostały oddalone przez Sąd Okręgowy w Kielcach. W dniu 16 stycznia 2015 r. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania.

W tych okolicznościach i mając na uwadze zapłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki generalne dotyczące przewlekłości postępowań cywilnych i karnych, zawisłych przed sądami krajowymi, są nadzorowane przez Komitet Ministrów w ramach grup spraw *Bąk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10).

Rząd regularnie przedstawia Komitetowi Ministrów pełną informację nt. podejmowanych oraz przewidywanych działań, których celem jest wykonanie wyroków dotyczących przewlekłego prowadzenia postępowań (zob. np. ostatnie dokumenty DH-DD(2023)846, DH-DD(2021)885 oraz DH-DD(2020)359).

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu w przedmiotowej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki o charakterze indywidualnym. W zakresie środków generalnych rząd niezmiennie zobowiązuje się informować Komitet Ministrów o działaniach zmierzających do wykonania wyroków dotyczących przewlekłości postępowań.

18. Raport z wykonania decyzji w sprawie *Dyluś p. Polsce* przekazany w dniu 12 maja 2023 r.

Opis sprawy

Dyluś p. Polsce, skarga nr 12210/14, wyrok z 23.09.2021 r., ostateczny 23.12.2021 r.

Sprawa dotyczy odmowy przez Sąd Najwyższy w 2013 roku rozpoznania kasacji wniesionej przez skarżącego, z zawodu prawnika, w toczącym się przeciwko niemu postępowaniu dyscyplinarnym, za pośrednictwem innego prawnika powołanego na jego obrońcę (naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji).

W niniejszej sprawie Trybunał zauważył, że stosując art. 526 § 2 Kodeksu postępowania karnego Sąd Najwyższy odmówił rozpatrzenia kasacji, którą skarżący, adwokat z zawodu, wniósł przez innego adwokata od orzeczeń wydanych przeciwko go przez sądy dyscyplinarne Izby Adwokackiej. W rezultacie prawo skarżącego do sądu zostało w sposób oczywisty ograniczone. Trybunał zauważył, że na poparcie tego orzeczenia Sąd Najwyższy powołał się na wymóg prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości, podkreślając w szczególności, że art. 526 § 2 Kodeksu postępowania karnego nakłada na zainteresowanego obowiązek złożenia kasacji w jego imieniu przez osobę wykonującą zawód prawniczy inną niż on sam, tak aby spełniała określone wymogi jakościowe. Mając na uwadze argumentację przedstawioną w wyroku Sądu Najwyższego, Trybunał uznał, że cel zaskarżonego ograniczenia był jako taki zgodny z prawem. Trybunał zakwestionował jednak konieczność i proporcjonalność tego ograniczenia w stosunku do zamierzonego celu.

Sąd Najwyższy odmówił rozpatrzenia kasacji ze względu na fakt, że wbrew wymogom art. 526 § 2 Kodeksu postępowania karnego kasację sporządził sam zainteresowany, a nie jego obrońca. Z uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego w tym zakresie nie wynika, aby kasacja wniesiona przez skarżącego, prawnika z zawodu, za pośrednictwem adwokata uprawnionego do jego reprezentowania przed Sądem Najwyższym, nie spełniała przesłanek formalnych i merytorycznych przewidzianych dla tego typu pisma procesowego lub że jej jakość była niższa od standardów w tym zakresie. Z postanowienia tego nie wynika również, że istniały uzasadnione podstawy, aby uznać, że skarżącemu w niniejszej sprawie brakowało obiektywnego i bezstronnego podejścia, które w ocenie Sądu Najwyższego było niezbędne do prawidłowego przedstawienia jego sprawy w postępowaniu kasacyjnym.

W tych okolicznościach Trybunał uznał, że podejście, które doprowadziło sąd krajowy do odrzucenia kasacji wniesionej do niego przez skarżącego za pośrednictwem jego adwokata, było zbyt formalistyczne, a zatem nieproporcjonalne do zamierzonego uzasadnionego celu.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

Skarżący nie przedstawił żadnego roszczenia o słuszne zadośćuczynienie, w związku z czym Trybunał uznał, że nie było podstaw do przyznania mu jakiegokolwiek kwoty z tego tytułu.

W zakresie środków indywidualnych, zgodnie z art. 95n ustawy Prawo o adwokaturze w sprawach nieuregulowanych ustawą, do postępowania dyscyplinarnego stosuje się przepisy Kodeksu postępowania karnego (ust. 1) oraz rozdziałów I-III Kodeksu karnego (ust. 2). Zgodnie z art. 540 § 3 Kodeksu postępowania karnego postępowanie wznawia się na korzyść oskarżonego, gdy zajdzie taka potrzeba wynikająca z orzeczenia organu międzynarodowego działającego na podstawie umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską. Skarżący może zatem ubiegać się o wznowienie postępowania dyscyplinarnego w swojej sprawie – na podstawie art. 540 § 3 Kodeksu postępowania karnego w zw. z art. 95n ust. 1 ustawy Prawo o adwokaturze.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 stycznia 2017 r. (sygn. SDI 42/16) wskazał, że w postępowaniach dyscyplinarnych przeciwko adwokatom i radcom prawnym stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące wznowienia postępowania zawarte w rozdziale 56 Kodeksu postępowania karnego. Dodatkowo, w uchwale z dnia 26 czerwca 2014 r. (sygn. KZP 14/14), podjętej w składzie siedmiu sędziów, Sąd Najwyższy stwierdził, że możliwość wznowienia postępowania, o którym mowa w art. 540 § 3 Kodeksu postępowania karnego może dotyczyć nie tylko postępowania w sprawie, której dotyczyło orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdzającego naruszenie Konwencji, ale także innego postępowania karnego, w którym doszło do naruszenia postanowień Konwencji, takiego samego pod względem faktycznym i prawnym, jak stwierdzono w wyroku Trybunału wydanym przeciwko Polsce.

Wydaje się, że żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Jak Trybunał zauważył w niniejszym wyroku (§ 22), polski Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 21 czerwca 2016 r. (sygn. SK 2/15) orzekł, że art. 526 § 2 Kodeksu postępowania karnego w takim zakresie w jakim wykluczał możliwość sporządzenia i podpisania kasacji we własnej sprawie przez adwokata lub radcę prawnego, jest niezgodny z art. 45 § 1 Konstytucji RP.

Zgodnie z art. 190 § 3 Konstytucji RP wyrok Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Powyższy wyrok Trybunału Konstytucyjnego został opublikowany w Dzienniku Ustaw z dnia 16 sierpnia 2016 r. Tym samym z dniem 16 sierpnia 2016 r. art. 526 § 2 Kodeksu postępowania karnego utracił moc obowiązującą w zakresie, w jakim wyłączał możliwość sporządzenia i podpisania kasacji we własnej sprawie przez adwokata lub radcę prawnego.

Mając na uwadze powyższe, w opinii Rządu dalsze zmiany legislacyjne nie wydają się konieczne w celu wykonania niniejszego wyroku. Przepis prawny niezgodny z Konstytucją RP został wyeliminowany z polskiego porządku prawnego przed wydaniem wyroku przez Trybunał. Działania na rzecz podnoszenia świadomości i rozpowszechnianie wyroku należy uznać za wystarczające do wdrożenia środków ogólnych.

W tym kontekście warto zauważyć, że wyrok w sprawie *Dyluś p. Polsce* został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku dostępne jest także w bazie HUDOC. Ponadto informacja o przedmiotowym wyroku została umieszczona w zakładce Aktualności na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w biuletynie Ministerstwa Sprawiedliwości rozsyłanym do wszystkich sądów, prokuratur i jednostek organizacyjnych służby więziennej. Informacja o wyroku w sprawie *Dyluś p. Polsce* została przesłana także do Sądu Najwyższego.

W tych okolicznościach, żadne inne środki o charakterze generalnym nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu Rząd w niniejszej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne, a nadto wskazane środki o charakterze generalnym są wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

19. Zaktualizowany Raport z wykonania decyzji w sprawie *Dyluś p. Polsce* przekazany w dniu 12 lipca 2023 r.

Opis sprawy

Dyluś p. Polsce, skarga nr 12210/14, wyrok z 23.09.2021 r., ostateczny 23.12.2021 r.

Sprawa dotyczy odmowy przez Sąd Najwyższy w 2013 roku rozpoznania kasacji wniesionej przez skarżącego, z zawodu prawnika, w toczącym się przeciwko niemu postępowaniu dyscyplinarnym, za pośrednictwem innego prawnika powołanego na jego obrońcę (naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji).

W niniejszej sprawie Trybunał zauważył, że stosując art. 526 § 2 Kodeksu postępowania karnego Sąd Najwyższy odmówił rozpatrzenia kasacji, którą skarżący, adwokat z zawodu, wniósł przez innego adwokata od orzeczeń wydanych przeciwko go przez sądy dyscyplinarne Izby Adwokackiej. W rezultacie prawo skarżącego do sądu zostało w sposób oczywisty ograniczone. Trybunał zauważył, że na poparcie tego orzeczenia Sąd Najwyższy powołał się na wymóg prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości, podkreślając w szczególności, że art. 526 § 2 Kodeksu postępowania karnego nakłada na zainteresowanego obowiązek złożenia kasacji w jego imieniu przez osobę wykonującą zawód prawniczy inną niż on sam, tak aby spełniała określone wymogi jakościowe. Mając na uwadze argumentację przedstawioną w wyroku Sądu Najwyższego, Trybunał uznał, że cel zaskarżonego ograniczenia był jako taki zgodny z prawem. Trybunał zakwestionował jednak konieczność i proporcjonalność tego ograniczenia w stosunku do zamierzonego celu.

Sąd Najwyższy odmówił rozpatrzenia kasacji ze względu na fakt, że wbrew wymogom art. 526 § 2 Kodeksu postępowania karnego kasację sporządził sam zainteresowany, a nie jego obrońca. Z uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego w tym zakresie nie wynika, aby kasacja wniesiona przez skarżącego, prawnika z zawodu, za pośrednictwem adwokata uprawnionego do jego reprezentowania przed Sądem Najwyższym, nie spełniała przesłanek formalnych i merytorycznych przewidzianych dla tego

typu pisma procesowego lub że jej jakość była niższa od standardów w tym zakresie. Z postanowienia tego nie wynika również, że istniały uzasadnione podstawy, aby uznać, że skarżącemu w niniejszej sprawie brakowało obiektywnego i bezstronnego podejścia, które w ocenie Sądu Najwyższego było niezbędne do prawidłowego przedstawienia jego sprawy w postępowaniu kasacyjnym.

W tych okolicznościach Trybunał uznał, że podejście, które doprowadziło sąd krajowy do odrzucenia kasacji wniesionej do niego przez skarżącego za pośrednictwem jego adwokata, było zbyt formalistyczne, a zatem nieproporcjonalne do zamierzonego uzasadnionego celu.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

Skarżący nie przedstawił żadnego roszczenia o słuszne zadośćuczynienie, w związku z czym Trybunał uznał, że nie było podstaw do przyznania mu jakiegokolwiek kwoty z tego tytułu.

W zakresie środków indywidualnych, zgodnie z art. 95n ustawy Prawo o adwokaturze w sprawach nieuregulowanych ustawą, do postępowania dyscyplinarnego stosuje się przepisy Kodeksu postępowania karnego (ust. 1) oraz rozdziałów I-III Kodeksu karnego (ust. 2). Zgodnie z art. 540 § 3 Kodeksu postępowania karnego postępowanie wznawia się na korzyść oskarżonego, gdy zajdzie taka potrzeba wynikająca z orzeczenia organu międzynarodowego działającego na podstawie umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską. Skarżący może zatem ubiegać się o wznowienie postępowania dyscyplinarnego w swojej sprawie – na podstawie art. 540 § 3 Kodeksu postępowania karnego w zw. z art. 95n ust. 1 ustawy Prawo o adwokaturze, ale nie skorzystał z tej możliwości.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 stycznia 2017 r. (sygn. SDI 42/16) wskazał, że w postępowaniach dyscyplinarnych przeciwko adwokatom i radcom prawnym stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące wznowienia postępowania zawarte w rozdziale 56 Kodeksu postępowania karnego. Dodatkowo, w uchwale z dnia 26 czerwca 2014 r. (sygn. KZP 14/14), podjętej w składzie siedmiu sędziów, Sąd Najwyższy stwierdził, że możliwość wznowienia postępowania, o którym mowa w art. 540 § 3 Kodeksu postępowania karnego może dotyczyć nie tylko postępowania w sprawie, której dotyczyło orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdzającego naruszenie Konwencji, ale także innego postępowania karnego, w którym doszło do naruszenia postanowień Konwencji, takiego samego pod względem faktycznym i prawnym, jak stwierdzono w wyroku Trybunału wydanym przeciwko Polsce.

Ponadto, zgodnie z art. 95l Prawa o adwokaturze, informacja o wymierzeniu kary nagany zaciera się z urzędu po upływie 3 lat od uprawomocnienia się orzeczenia sądu dyscyplinarnego (chyba że członek palestry został ukarany dyscyplinarnie lub w tym terminie zostanie wszczęte przeciwko niemu postępowanie). Informacja o nałożeniu kary zostaje usunięta, a wszystkie istotne dokumenty – usunięte z akt.

Wydaje się, że żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Jak Trybunał zauważył w niniejszym wyroku (§ 22), polski Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 21 czerwca 2016 r. (sygn. SK 2/15) orzekł, że art. 526 § 2 Kodeksu postępowania karnego w takim zakresie w jakim wykluczał możliwość sporządzenia i podpisania kasacji we własnej sprawie przez adwokata lub radcę prawnego, jest niezgodny z art. 45 § 1 Konstytucji RP.

Zgodnie z art. 190 § 3 Konstytucji RP wyrok Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Powyższy wyrok Trybunału Konstytucyjnego został opublikowany w Dzienniku Ustaw z dnia 16 sierpnia 2016 r. Tym samym z dniem 16 sierpnia 2016 r. art. 526 § 2 Kodeksu postępowania karnego utracił moc obowiązującą w zakresie w jakim wykluczał możliwość sporządzenia i podpisania kasacji we własnej sprawie przez adwokata lub radcę prawnego.

Mając na uwadze powyższe, w opinii Rządu dalsze zmiany legislacyjne nie wydają się konieczne w celu wykonania niniejszego wyroku. Przepis prawny niezgodny z Konstytucją RP został wyeliminowany z polskiego porządku prawnego przed wydaniem wyroku przez Trybunał. Działania na rzecz podnoszenia świadomości i rozpowszechnianie wyroku należy uznać za wystarczające do wdrożenia środków ogólnych.

W tym kontekście warto zauważyć, że wyrok w sprawie *Dyluś p. Polsce* został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku dostępne jest także w bazie HUDOC. Ponadto informacja o przedmiotowym wyroku została umieszczona w zakładce Aktualności na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w biuletynie Ministerstwa Sprawiedliwości rozsyłanym do wszystkich sądów, prokuratur i jednostek organizacyjnych służby więziennej. Informacja o wyroku w sprawie *Dyluś p. Polsce* została przesłana także do Sądu Najwyższego.

W tych okolicznościach, żadne inne środki o charakterze generalnym nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu Rząd w niniejszej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne, a nadto wskazane środki o charakterze generalnym są wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

20. Zaktualizowany Raport z wykonania decyzji w sprawie *Piotr Dziwisz p. Polsce i 83 inne skargi* przekazany w dniu 12 października 2023 r.

Opis sprawy

Piotr Dziwisz p. Polsce oraz 83 inne skargi, skarga nr 41232/16 i następne, decyzja z 16.10.2018 r., notyfikowana na piśmie dnia 8.11.2018 r.

Przedmiotowe sprawy dotyczą przewlekłości postępowań przed sądami krajowymi oraz braku efektywnego środka odwoławczego.

Pismem z 22 czerwca 2018 r. rząd poinformował Trybunał, że pragnie przedłożyć deklarację w celu rozwiązania problemów wskazanych w skargach. Rząd przyznał, że doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji w związku z przewlekłością postępowania karnego przeciwko skarżącym oraz do naruszenia art. 13 Konwencji w związku z brakiem skutecznego środka odwoławczego, który mógłby zrekompensować naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji. Rząd zobowiązał się także do przyjęcia szeregu środków o charakterze generalnym w odniesieniu do innych osób które były lub mogłyby zostać dotknięte podobnymi naruszeniami w przyszłości.

Mając na uwadze identyczny przedmiot skarg, Trybunał uznał, że zasadne będzie ich łączne rozpoznanie jedną decyzją.

Trybunał zdecydował o skreśleniu skarg z listy spraw zgodnie z art. 39 Konwencji.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

Słuszne zadośćuczynienie zostało wypłacone w przewidzianych terminach. Informacja o płatności została przesłana przez rząd, a następnie opublikowana przez Departament Wykonywania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na stronie internetowej w dniu 9 października 2019 r.

Wszystkie postępowania krajowe dotyczące skarżących, które były źródłem skarg dotyczących przewlekłości postępowań, zostały zakończone.

W tych okolicznościach żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki generalne dotyczące przewlekłości postępowań cywilnych i karnych, zawisłych przed sądami krajowymi, są nadzorowane przez Komitet Ministrów w ramach grup spraw *Bqk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10).

Rząd regularnie przedstawia Komitetowi Ministrów pełną informację nt. podejmowanych oraz przewidywanych działań, których celem jest wykonanie wyroków dotyczących przewlekłego prowadzenia postępowań (zob. np. ostatnie dokumenty DH-DD(2023)846, DH-DD(2021)885 oraz DH-DD(2020)359).

Ponadto w odniesieniu do środków edukacyjnych, informacja o decyzji w ww. sprawach została przesłana do prezesów sądów krajowych, które rozstrzygały sprawy skarżących.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W opinii Rządu w przedmiotowej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne. W związku z tym Rząd wnioskuje o zamknięcie nadzoru nad wykonaniem grupy spraw z przedmiotowej decyzji.

W odniesieniu do środków o charakterze generalnym, rząd zobowiązuje się do dalszego informowania Komitetu Ministrów o działaniach ukierunkowanych na wykonanie wyroków dotyczących przewlekłości postępowań krajowych w ramach grup spraw *Bqk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10).

21. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroków w sprawach *Filas p. Polsce*, *Leńczuk p. Polsce*, *Bechta p. Polsce*, przekazany w dniu 23 marca 2023 r.

Opis sprawy

Filas p. Polsce, skarga nr 31806/17, wyrok z dnia 15.04.2021 r., ostateczny w dniu 15.04.2021 r.

Leńczuk p. Polsce, skarga nr 47800/17, wyrok z dnia 15.04.2021 r., ostateczny w dniu 15.04.2021 r.

Bechta p. Polsce, skarga nr 39496/17, wyrok z dnia 20.05.2021 r., ostateczny w dniu 20.05.2021 r.

Wszystkie sprawy dotyczą długotrwałego nałożenia na skarżących reżimu „więźnia niebezpiecznego” (naruszenie art. 3 Konwencji).

W sprawie *Filas p. Polsce* skarżący był klasyfikowany od 25 września 2014 r. do 19 listopada 2017 r. jako więzień niebezpieczny i w konsekwencji podlegał wysokim środkom bezpieczeństwa. W sprawie *Leńczuk p. Polsce* w dniu 3 stycznia 2017 r. komisja penitencjarna nałożyła na skarżącego reżim „więźnia niebezpiecznego” i wskazała, że będzie on obejmował zastosowanie wszystkich środków przewidzianych prawem. 27 września 2017 r. komisja podjęła decyzję o zniesieniu reżimu. W sprawie *Bechta p. Polsce* reżim został nałożony na skarżącego 5 maja 2016 r. i zniesiony 25 stycznia 2017 r.

W powyższych sprawach Trybunał powtórzył, że chociaż kontrole osobiste mogą być konieczne dla zapewnienia bezpieczeństwa w więzieniu lub zapobieżenia nieporządkowi lub przestępczości, nie

przekonał go argument Rządu, że takie systematyczne i wyjątkowo krępujące kontrole przeprowadzane codziennie, a nawet kilka razy dziennie były niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa w więzieniu. Trybunał podkreślił, że praktyka codziennych przeszukań osobistych, stosowana wobec skarżących przez pewien okres czasu, musiała wywoływać u nich poczucie niższości, udręki i skumulowanego cierpienia, które wykraczało poza nieuniknione cierpienie i upokorzenie związane z nałożeniem kary pozbawienia wolności.

Co więcej, w sprawie *Filas p. Polsce* Trybunał wskazał również, że po zmianach prawa krajowego, które weszły w życie w dniu 24 października 2015 r., decyzje komisji penitencjarnej miały być oparte na konkretnych przyczynach dotyczących niedawnego zachowania skarżącego. Niemniej w sprawie skarżącego wszystkie decyzje komisji penitencjarnej były oparte na tych samych powodach, powtarzanych słowo w słowo, a władze nie podały żadnych konkretnych podstaw do utrzymania reżimu u skarżącego. Trybunał uznał, że procedura kontroli statusu osadzonego niebezpiecznego stała się czystą formalnością, ograniczając się do powtarzania tych samych podstaw w kolejnych orzeczeniach.

Trybunał stwierdził, że władze nie przedstawiły wystarczających i odpowiednich powodów, które mogłyby uzasadnić, w okolicznościach spraw, że zastosowanie szerokiego zakresu środków, w szczególności w początkowym okresie wprowadzenia reżimu, było konieczne do osiągnięcia uzasadnionego celem zapewnienia bezpieczeństwa zakładów penitencjarnych.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
Filas p. Polsce	-	7 000 euro	-	7 000 euro
Termin zapłaty: 15.07.2021 r.			Wyplacono on: 26.05.2021 r.	
Leńczuk p. Polsce	-	3 000 euro	-	3 000 euro
Termin zapłaty: 15.07.2021 r.			Wyplacono: 14.07.2021 r.	

W sprawie *Bechta p. Polsce* skarżący nie wniósł żadnego roszczenia o słuszne zadośćuczynienie, w związku z czym Trybunał nie przyznał skarżącemu żadnej kwoty z tego tytułu.

2. Środki indywidualne

W sprawach *Bechta p. Polsce* i *Leńczuk p. Polsce* stosowanie reżimu więźniów niebezpiecznych zostało zakończone przed wydaniem wyroków Trybunału. W sprawie *Filas p. Polsce* skarżący został zwolniony w dniu 19 listopada 2017 r.

Skarżącym nie przysługują żadne dalsze środki proceduralne w odniesieniu do spornych postępowań w ich sprawach.

W tych okolicznościach i ze względu na wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki generalne podjęte przez rząd w zakresie stosowania reżimu tzw. więźnia niebezpiecznego, zostały przedstawione w raportach z wykonania spraw *Horych* i *Piechowicz p. Polsce* (skargi nr 13621/08 i 20071/07, rozpatrywane już przez Komitet Ministrów i zamknięte w dniu 7 lipca 2016 r. rezolucją końcową CM/ResDH(2016)128) oraz w sprawie *Karwowski p. Polsce* (skarga nr 29869/13, nadzór zamknięty

w dniu 19 kwietnia 2017 r. rezolucją końcową CM/ResDH (2017)127) i w sprawie *Klibisz p. Polsce* (skarga nr 2235/02, nadzór zamknięty w dniu 8 lipca 2020 r. rezolucją końcową CM/ResDH(2020)150).

W odniesieniu do ram prawnych dotyczących kwestii nakładania reżimu więzienia niebezpiecznego, ak zauważył Trybunał w swoich wyrokach w niniejszych sprawach, w dniu 10 września 2015 r. dokonano nowelizacji odpowiednich przepisów Kodeksu karnego wykonawczego (kkw). Weszły one w życie 24 października 2015 r. Należy przypomnieć, że znowelizowane art. 88a i 88b kkw wyeliminowały automatyzm przy kwalifikowaniu osadzonego do niebezpiecznego reżimu poprzez szczegółowe określenie przesłanek, które należy przeanalizować przed wydaniem decyzji w sprawie nałożenia reżimu (art. 88a kkw). Znowelizowane przepisy prawne stworzyły prawną możliwość stopniowego łagodzenia warunków odbywania kary związanej z kwalifikacją do reżimu osadzonego niebezpiecznego poprzez wprowadzenie przesłanek pozwalających na ocenę konieczności dalszego stosowania ograniczeń przewidzianych tymi przepisami prawa, w tym kontroli osobistej (art. 88 b § 1 kkw). Nadal jest ogólną zasadą, że osoba osadzona, na którą nałożono reżim, jest poddawana kontroli osobistej za każdym razem, gdy wychodzi i wchodzi do celi. Komisja penitencyjna ma jednak prawo uznać, że nie jest to konieczne i może ograniczyć tę kontrolę do ściśle określonych okoliczności (art. 88b § 2 kkw).

W sprawach *Filas p. Polsce*, *Leńczuk p. Polsce* i *Bechta p. Polsce* Trybunał nie zakwestionował obowiązujących przepisów krajowych (zmienionych w 2015 r.). Jak wynika z analizy orzeczeń Trybunału, stwierdzone przez Trybunał naruszenie w niniejszych sprawach wynikało ze sposobu stosowania w praktyce obowiązujących przepisów prawa przez władze krajowe. W tym kontekście Rząd stoi na stanowisku, że do wykonania powyższych wyroków nie są konieczne zmiany legislacyjne. Środki edukacyjne i upowszechniające należy uznać za wystarczające.

Rząd pragnie podkreślić, że w celu wykonania wyroków Trybunału w przedmiotowych sprawach podejmowane są wszelkie działania mające na celu poszanowanie zasad człowieczeństwa, praworządności oraz minimalizację niedogodności związanych z odbywaniem kary pozbawienia wolności przez więźniów objętych takim reżimem. Obecnie w Polsce funkcjonuje 15 specjalnie zaprojektowanych oddziałów dla tej kategorii więźniów, w których – według stanu na 31 maja 2022 r. – przebywało 156 więźniów uznawanych za „osadzonych niebezpiecznych”.

Sposób traktowania więźniów przebywających w reżimie więzienia niebezpiecznego, a w szczególności realizacja ustawowych zadań komisji penitencyjnych. Są elementem stałego nadzoru. Powyższe kwestie są także poruszane w toku bieżących działań szkoleniowych i komunikowane podczas oficjalnych odpraw.

Mając na uwadze powyższe zmiany legislacyjne z 2015 r. Dyrektor Generalny Służby Więziennej w piśmie z dnia 18 kwietnia 2016 r. skierowanym do dyrektorów okręgowych Służby Więziennej nakazał, aby każdorazowo decyzje o zakwalifikowaniu i rozszerzeniu kwalifikacji do kategorii więźniów niebezpiecznych należy podejmować ze szczególną ostrożnością. Jednocześnie nakazano, aby komisje penitencyjne odnosiły się do przepisu art. 88a kkw i stosowania zasad określonych w art. 88b kkw, a w szczególności do określenia czy są konieczne do zapewnienia bezpieczeństwa zakładu karnego, szczegółowo uzasadniając każdą decyzję. Zalecenia te zostały powtórzone w ramach bieżącego nadzoru organizacyjno-merytorycznego w piśmie Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 28 stycznia 2021 r. skierowanym do dyrektorów okręgowych Służby Więziennej. Powyższe kwestie są także poruszane w toku bieżących działań szkoleniowych i komunikowane podczas oficjalnych odpraw. Przykładami takich działań jest prezentowanie orzeczeń Trybunału podczas wideokonferencji, przekazywanie pisemnych informacji o orzecznictwie Trybunału jednostkom organizacyjnym służby więziennej czy uwzględnianie orzecznictwa Trybunału w programach wstępnego i specjalistycznego szkolenia zawodowego w zakresie przedmiotu obowiązkowego „Międzynarodowe standardy postępowania z osobami pozbawionymi wolności” nauczane w ośrodkach szkoleniowych służby więziennej.

W celu zintensyfikowania kompleksowych działań wobec tzw. „osadzonego niebezpiecznego” wprowadzono Instrukcję Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie za-

sad organizowania warunków współdziałania penitencjarnego z osadzonymi stwarzającymi poważne zagrożenie społeczne lub poważne zagrożenie dla aresztu śledczego lub zakładu karnego. Weszło ono w życie 15 grudnia 2017 r. Wprowadzone przepisy ujednoliciły postępowanie z tzw. „więźniami niebezpiecznymi”. Działając zgodnie z postanowieniami Instrukcji, szczególną uwagę zwraca się na organizowanie i prowadzenie działalności penitencjarnej, w tym aktywizację fizyczną więźniów, łagodzenie napięć związanych ze zwiększoną izolacją oraz możliwie najcięższe skrócenie okresu odbywania kary pozbawienia wolności w warunkach specjalnych.

Wobec osadzonych niebezpiecznych podejmowane są działania penitencjarne mające na celu zwiększenie aktywności więźniów i rozsądne zagospodarowanie ich czasu wolnego. Środki te polegają w szczególności na codziennym bezpośrednim kontakcie personelu penitencjarnego z osadzonymi, a także na stałej i systematycznej opiece psychologicznej, włączeniu więźniów do społeczeństwa, organizacji zatrudnienia oraz wzroście działalności kulturalnej i edukacyjnej, w tym wychowania fizycznego i sportu. Podejmowane działania związane są z stymulacją psychiczną i fizyczną zalecaną zarówno przez Europejski Trybunał Praw Człowieka, jak i sam Departament Wykonania Orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Osiągnięcie trwałej poprawy w sferze osobistej osadzonych, a w szczególności w ich postawach, porzuceniu działalności przestępczej i dostosowaniu się, wraz z reintegracją społeczną, wymaga od personelu penitencjarnego podejmowania ciągłych interwencji dostosowanych do indywidualnych potrzeb i możliwości. Zakres działań penitencjarnych dostosowywany jest do zdiagnozowanych deficytów będących przyczyną wejścia skazanego w konflikt z prawem, którego zmniejszenie zwiększa prawdopodobieństwo jego prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie po odbyciu kary pozbawienia wolności.

Na wdrażanie i realizację programów przeciwdziałających negatywnemu podejściu wśród osadzonych składa się:

- aktywizacja zawodowa i promocja zatrudnienia,
- integracja rodzin,
- kształtowanie umiejętności społecznych i poznawczych,
- przeciwdziałanie agresji i przemocy,
- przeciwdziałanie postawom przestępczym,
- przeciwdziałanie uzależnieniom i nadużywaniu alkoholu lub narkotyków,
- zapobieganie negatywnym skutkom izolacji, szczególnie w przypadku więźniów odbywających długoterminowe kary pozbawienia wolności.

Aby zachęcić więźniów do aktywności fizycznej, oddziały dla więźniów niebezpiecznych wyposażono w świetlice. Znajdują się wśród nich m.in. drabinki gimnastyczne, materace, piłki lekarskie, rowerki treningowe, gry zręcznościowe, gry planszowe, a także miejsca do czytania i oglądania telewizji. Dodatkowo część chodników dla więźniów niebezpiecznych wyposażona jest w stoły do tenisa stołowego, obręcze do koszykówki oraz sprzęt do ćwiczeń rekreacyjnych, np.: drążki do podciągania, poręcze do wykonywania pompek, orbitreki.

Ponadto, jeśli chodzi o praktykę władz więziennych w zakresie środków bezpieczeństwa uzasadniających stosowanie regularnych kontroli osobistych, należy wskazać, że zasady i procedury przeprowadzania kontroli są określone w kkw, a także rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie środków ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej. Zgodnie z przepisami, kontrola osobista polega na oględzinach ciała oraz sprawdzeniu odzieży, bielizny i obuwia, a także przedmiotów posiadanych przez skazanego. Czynności te funkcjonariusze wykonują w oddzielnym pomieszczeniu oraz pod nieobecność osób postronnych i osób odmiennej płci. Kontrole przeprowadza się z poszanowaniem godności ludzkiej, stosując zasady humanitaryzmu i praworządności oraz tylko

w sytuacjach uzasadnionych względami porządku lub bezpieczeństwa (np. w sytuacji poza terenem zakładu karnego, w której osadzony niebezpieczny mógłby wejść w posiadanie przedmiotów stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa funkcjonariuszy lub innych osób). Każdorazowo komisja penitencyjna, kwalifikując, a także weryfikując osadzonych do kategorii „osadzonego niebezpiecznego”, musi zwrócić uwagę na konieczność stosowania zasad określonych w art. 88b § 1 kkw, tj. czy są one niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa zakładu karnego, co wymaga szczegółowego uzasadnienia i wskazania w ostatecznej decyzji przesłanek, o których mowa.

Decyzje te podejmowane są w stosunku do poszczególnych osadzonych, biorąc pod uwagę ich charakter, stopień zagrożenia, ale także informacje uzyskane w toku działań zapobiegawczych, które mogą uzasadniać zastosowanie kontroli osobistej przy każdorazowym opuszczeniu celi. Niemożliwe jest zatem opisanie w sposób systematyczny i spójny dla wszystkich „osadzonych niebezpiecznych”, w jakich konkretnych okolicznościach poddawani są oni kontroli osobistej. Decyzje te, a także wszelkie inne decyzje w postępowaniu wykonawczym, podejmowane są z zachowaniem zasady indywidualnego rozpatrzenia.

Ponadto, jeśli chodzi o używanie kajdanek w przypadku osadzonych niebezpiecznych, decyzję o tym podejmuje się indywidualnie dla każdej sprawy, biorąc pod uwagę stopień zagrożenia w danym przypadku. Zgodnie z art. 13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego oraz broni palnej, wobec zatrzymanego można zastosować środki przymusu bezpośredniego, w tym kajdanki (zakładane na ręce, nogi lub mieszane), w celu przeciwdziałania przejawom agresji lub wobec nich autoagresji i zapobieżenia ich możliwej ucieczce.

Co istotne, prewencyjne stosowanie kajdanek na podstawie oceny funkcjonariusza Służby Więziennej jest niedopuszczalne ze względu na brak ustawowej delegacji w tym zakresie. Zgodnie z art. 35 ust. 2 ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej decyzję o zastosowaniu lub zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego przez uprawnionego funkcjonariusza Służby Więziennej podejmuje przede wszystkim dyrektor lub zastępca dyrektora zakładu karnego. Indywidualnie wyznaczony funkcjonariusz może zastosować środki przymusu bezpośredniego jedynie w przypadku próby bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie funkcjonariusza lub innej osoby, próby ucieczki przez zatrzymanego, a także w przypadku pościgu za takim osadzonym albo osobę, która dokonała bezpośredniego i bezprawnego zamachu na obiekty zakładu karnego, aresztu śledczego lub innej jednostki organizacyjnej, w której Służba Więzienna zapewnia porządek i bezpieczeństwo.

Dodatkowo, w celu usystematyzowania działań podejmowanych wobec tzw. „osadzonego niebezpiecznego”, zgodnie z § 92 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, kierownik Departamentu Bezpieczeństwa jest obowiązany wystawić „kartę więźnia niebezpiecznego”, która podlega zatwierdzeniu przez kierownika jednostki organizacyjnej Służby Więziennej. Karta określa zadania związane z zapobiegawczym stosowaniem środków przymusu bezpośredniego, w tym stosowania kajdanek.

Odnosząc się do kwestii rozważenia konieczności utrzymania w mocy wszystkich środków zastosowanych wobec niebezpiecznego więźnia oraz braku oparcia decyzji na konkretnych przyczynach związanych z niedawnym zachowaniem skarżącego, Rząd powinien wskazać kilka przykładów orzeczeń sądowych badających wystarczalność powodów przedstawionych przez komisje penitencyjne:

- postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 31 stycznia 2021 r. – sąd uchylił decyzję komisji penitencyjnej, wskazując, że komisja nie przedstawiła żadnych okoliczności uzasadniających dalsze nadawanie więźniowi statusu „osadzonego niebezpiecznego”;
- postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 23 maja 2014 r. – sąd uchylił decyzję komisji penitencyjnej o przedłużeniu stosowania statusu „osadzonego niebezpiecznego”, wskazując, że orzeczenie jest związane i nie wskazuje, jakie przesłanki przesądzały o dalsze stosowanie statusu; sąd decyzję uznano za niezgodną z prawem;

- postanowienie Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 7 kwietnia 2016 r. – sąd uchylił decyzję komisji penitencjarnej i nie przedłużył dalszego stosowania reżimu „osadzonego niebezpiecznego”, utrzymując, że powyższe wynikało z oceny postępowania skarżącego, kwestii otrzymania ustawowych nagród lub braku kary dyscyplinarnej.

Odnosząc się do danych statystycznych należy podkreślić, że liczba osadzonych zakwalifikowanych jako niebezpieczni w jednostkach penitencjarnych przedstawia się następująco: po 24 października 2015 r. – 30, w 2016 r. – 143, w 2017 r. – 129, w 2018 r. – 191, w 2019 – 178, w 2020 – 171, do 31 października 2021 – 137. Liczba osadzonych, wobec których zastosowano odstępstwa od zasad określonych w art. 88b § 1 kk zarówno przy kwalifikowaniu do reżimu, jak i przy każdej weryfikacji orzeczenia wyniosła 463 (47,3% ogółu decyzji Komisji) w okresie od 25 października 2015 r. do 31 października 2021 r.

W zakresie działań upowszechniających należy zauważyć, że przedmiotowe wyroki zostały przetłumaczone na język polski i opublikowane na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenia wyroków dostępne są także w bazie HUDOC. Ponadto informacja o przedmiotowych wyrokach zamieszczana była w zakładce aktualności na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w biuletynie Ministerstwa Sprawiedliwości rozsyłanym do wszystkich sądów, prokuratur i jednostek organizacyjnych służby więziennej.

Ponadto informacja o wyrokach wraz z informacją o standardach Konwencji związanych z art. 3 Konwencji została przesłana prezesom sądów orzekających w sprawach skarżących oraz Centralnemu Zarządowi Służby Więziennej.

Wyrok w sprawie *Filas p. Polsce* był wszechstronnie omówiony podczas szkolenia dla aplikantów sędziowskich zorganizowanego przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury.

Wreszcie wyrok był również rozpatrywany przez Międzyresortowy Zespół do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na posiedzeniu w grudniu 2021 r. w obecności m.in. przedstawicieli Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli zawodów prawniczych. Sprawozdanie z tego spotkania jest publicznie dostępne na stronie internetowej MSZ i zostanie uwzględnione w rocznym raporcie z wykonania wyroków Trybunału przez Polskę za 2021 r.

Podsumowując, należy także podkreślić, że Służba Więzienna podejmuje wszelkie odpowiednie działania w celu zapewnienia osadzonym niebezpiecznym odpowiednich warunków. Podejmowane działania mają z jednej strony na celu zapewnienie odpowiedniego pobudzenia fizycznego i psychicznego przy jednoczesnym minimalizowaniu skutków pobytu w izolacji, z drugiej strony mają na celu zapewnienie porządku i bezpieczeństwa w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej. Decyzje podejmowane w stosunku do osadzonych niebezpiecznych zależą od indywidualnych cech osadzonych, stopnia ryzyka, na jakie się narażają, a także od innych czynników, które mogą mieć wpływ na ocenę ryzyka wystąpienia niepożądanych zachowań, w szczególności skierowania funkcjonariuszy. Pytanie to nabiera szczególnej wagi z uwagi na fakt, że w zdecydowanej większości przypadków przyczyną uznania za osadzonego niebezpiecznego jest popełnienie czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego lub inną osobę zatrudnioną w zakładzie karnym lub areszcie śledczym.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się być konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w niniejszych sprawach nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne oraz że opisane powyżej środki o charakterze ogólnym wystarczą do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

22. Raport z wykonania wyroków w sprawie *Gąsiorowski p. Polsce i Piątkowski p. Polsce*, przekazany w dniu 21 kwietnia 2023 r.

Opis spraw

Gąsiorowski p. Polsce, skarga nr 10733/19, wyrok z 15.12.2022 r., ostateczny dnia 15.12.2022 r.

Piątkowski p. Polsce, skarga nr 18590/18, wyrok z 15.12.2022 r., ostateczny dnia 15.12.2022 r.

Powyższe sprawy dotyczą kwestii przewlekłości postępowań przed sądami krajowymi oraz braku skutecznego krajowego środka odwoławczego.

Przedmiotem spraw była długotrwałość postępowania przed sądami krajowymi oraz brak skutecznego krajowego środka odwoławczego (naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 13 Konwencji). W obu sprawach Trybunał podkreślił, że zasadność czasu postępowań należy oceniać w świetle indywidualnych okoliczności sprawy oraz biorąc pod uwagę kryteria wskazane w orzecznictwie Trybunału, w szczególności złożoność sprawy oraz postępowanie skarżącego i właściwych organów.

W sprawie *Gąsiorowski p. Polsce* postępowanie przed Trybunałem zostało zainicjowane w zw. z przewlekłością krajowej sprawy karnej. Postępowania krajowe prowadzone przez Sąd Rejonowy w Chełmie oraz Sąd Okręgowy w Lublinie zostały zakończone 29 stycznia 2021 r., po 12 latach i 10 miesiącach. Skarżący domagał się zadośćuczynienia za długość postępowania i otrzymał od sądu krajowego kwotę 5000 PLN (orzeczenie Sądu Okręgowego w Lublinie). Trybunał był zdania, że nie zaistniały żadne okoliczności, ani argumenty, mogące uzasadniać całkowitą długość postępowania na poziomie krajowym. Mając na uwadze swoje orzecznictwo w tej materii, Trybunał uznał, że w niniejszej sprawie długość postępowania była nadmierna i nie spełniała wymogu „rozsądnego terminu” określonego w art. 6 Konwencji. Trybunał zauważył również, że skarżący nie dysponował skutecznym środkiem odwoławczym w kontekście tych skarg (jak wymaga tego art. 13 Konwencji).

Sprawa *Piątkowski p. Polsce* dotyczyła długości postępowania cywilnego, toczącego się przed Sądem Rejonowym dla Łodzi-Śródmieścia. Ostateczny wyrok zapadł 8 grudnia 2021 r., po 9 latach, 1 miesiącu i 17 dniach. Skarżący domagał się zadośćuczynienia za długość postępowania przed sądami krajowymi (sprawy przed Sądem Okręgowym w Łodzi) i otrzymał z tego tytułu łączną kwotę 4000 PLN. Podobnie jak w wyroku wydanym w sprawie *Gąsiorowski p. Polsce* Trybunał uznał, że w niniejszej sprawie długość postępowania była nadmierna i nie spełniała wymogu „rozsądnego terminu” określonego w art. 6 ust. 1 Konwencji. Trybunał był zdania, że postępowanie sądów krajowych naruszyło także art. 13 Konwencji, gdyż kwoty zasądzone przez sąd krajowy nie mogą być uważane za równoważne z utratą statusu ofiary.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
Gąsiorowski p. Polsce	-	11 500 EUR	-	11 500 EUR
Termin zapłaty: 15.03.2023 r.			Wypłacono: 07.02.2023 r.	
Piątkowski p. Polsce	-	8200 EUR	-	8200 EUR
Termin zapłaty: 15.03.2023 r.			Wypłacono: 20.01.2023 r.	

2. Środki indywidualne

Postępowania krajowe w sprawach skarżących, które były przedmiotem zarzutu przewlekłości, zostały zakończone przed ogłoszeniem wyroków przez Trybunał (w sprawie *Gąsiorowski* – w dniu 29 stycznia 2021 r., a w sprawie *Piątkowski* – w dniu 8 grudnia 2021 r.).

W tych okolicznościach, mając na uwadze wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki o charakterze indywidualnym nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki generalne dotyczące przewlekłości postępowań cywilnych i karnych, zawisłych przed sądami krajowymi są nadzorowane przez Komitet Ministrów w ramach grup spraw *Bąk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10).

Rząd regularnie przedstawia Komitetowi Ministrów pełną informację nt. podejmowanych oraz przewidywanych działań, których celem jest wykonanie wyroków dotyczących przewlekłego prowadzenia postępowań (zob. np. ostatnie dokumenty DH-DD(2021)885 oraz DH-DD(2020)359).

Ponadto wyroki w sprawach *Gąsiorowski p. Polsce* i *Piątkowski p. Polsce* są aktualnie tłumaczone na język polski i zostaną następnie opublikowane na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie powyższych wyroków zostanie udostępnione także w bazie HUDOC.

Nadto, w zakresie działań upowszechniających, informacja o wyrokach wraz z opisem ich treści została przesłana prezesom sądów krajowych, które orzekały w sprawie skarżących (Sądu Okręgowego w Lublinie, Sądu Okręgowego w Łodzi, Sądu Rejonowego w Chełmie, Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia).

Co więcej, Ministerstwo Sprawiedliwości poinformowało właściwe sądy o licznych opracowaniach dotyczących standardów orzeczniczych Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a w szczególności o publikacji „Przewlekłość postępowania karnego w praktyce sądów krajowych a standardy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka” (w przypadku sprawy *Gąsiorowski*) oraz „Przewlekłość postępowania cywilnego w praktyce sądów krajowych a standardy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka” (w przypadku sprawy *Piątkowski*). Opracowania te dotyczą zagadnień będących przedmiotem rozpatrzonych spraw i można je znaleźć na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu w przedmiotowych sprawach nie są konieczne żadne dalsze środki o charakterze indywidualnym. W zakresie środków generalnych rząd niezmiennie zobowiązuje się informować Komitet Ministrów o działaniach zmierzających do wykonania wyroków dotyczących przewlekłości postępowań.

23. Raport z wykonania decyzji w sprawie *Gowin p. Polsce*, przekazany w dniu 11 sierpnia 2023 r.

Opis sprawy

Gowin p. Polsce, skargi nr 64055/13 oraz 7192/14, decyzja z 6.02.2018 r., notyfikowana na piśmie dnia 1.03.2018 r.

Przedmiotem sprawy była przewlekłości postępowania przed sądami krajowymi oraz brak skutecznego krajowego środka odwoławczego.

Pismem z dnia 28 lutego 2017 r. rząd poinformował Trybunał, iż chce złożyć oświadczenie, w celu rozwiązania problemów wskazanych w skardze nr 64055/13. Rząd przyznał, że doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji ze względu na przewlekłość postępowania karnego przeciwko skarżącemu oraz naruszenia art. 13 Konwencji ze względu na brak skutecznego środka prawnego zapewniającego odpowiednie zadośćuczynienie za naruszenie art. 6 ust. 1. Rząd zobowiązał się ponadto do przyjęcia szeregu środków o charakterze generalnym, w stosunku do innych osób, które stały się ofiarami podobnych naruszeń lub mogą zostać dotknięte podobnymi naruszeniami w przyszłości.

Mając na uwadze identyczny przedmiot skarg, Trybunał uznał za stosowne rozpatrzyć je łącznie w ramach jednej decyzji.

Trybunał podjął decyzję o skreśleniu skarg z listy spraw na podstawie art. 39 Konwencji.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa, niemajątkowa oraz koszty i wydatki
Gowin p. Polsce	10 750 PLN
Termin zapłaty: 1.06.2018 r.	Wypłacono: 30.03.2018 r.

2. Środki indywidualne

Postępowanie krajowe w sprawie skarżącego, które było przedmiotem zarzutu przewlekłości, zostało zakończone przed wydaniem decyzji przez Trybunał. W dniu 30 października 2013 r. Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej wydał wyrok w sprawie skarżącego, który następnie został podtrzymany przez Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej wyrokiem z dnia 17 marca 2014 r.

W tych okolicznościach, mając na uwadze wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki o charakterze indywidualnym nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki generalne dotyczące przewlekłości postępowań cywilnych i karnych zawisłych przed sądami krajowymi są nadzorowane przez Komitet Ministrów w ramach grup spraw *Bqk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10).

Rząd regularnie przedstawia Komitetowi Ministrów pełną informację nt. podejmowanych oraz przewidywanych działań, których celem jest wykonanie wyroków dotyczących przewlekłego prowadzenia postępowań (zob. np. ostatnie dokumenty DH-DD(2023)846, DH-DD(2021)885 oraz DH-DD(2020)359).

Ponadto, w zakresie działań upowszechniających, informacja o wyroku, wraz z opisem jego treści, została przesłana prezesom sądów krajowych, które orzekały w sprawie skarżącego.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu w przedmiotowej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki o charakterze indywidualnym. W zakresie środków generalnych rząd niezmiennie zobowiązuje się informować Komitet Ministrów o działaniach zmierzających do wykonania wyroków dotyczących przewlekłości postępowań.

24. Informacja o środkach związanych z wykonywaniem wyroku w sprawie *Grzęda p. Polsce*, przekazana w dniu 13 marca 2023 r.

Opis sprawy

Grzęda p. Polsce, skarga nr 43572/18, wyrok Wielkiej Izby z 15.03.2022 r., ostateczny 15.03.2022 r.

Sprawa dotyczy naruszenia prawa dostępu do sądu skarżącego, sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego, wybranego w 2016 r. na członka sędziowskiego Krajowej Rady Sądownictwa („KRS”) na czteroletnią kadencję, ze względu na brak jakiegokolwiek kontroli sądowej przedwczesnego wygaśnięcia jego mandatu *ex lege* (naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji).

Trybunał stwierdził, że zgodnie z prawem krajowym, biorąc pod uwagę Konstytucję, orzecznictwo konstytucyjne i obowiązujące przepisy, skarżący miał prawo do końca swojej czteroletniej kadencji w KRS. Trybunał uznał, że prawo to jest chronione na mocy art. 6 Konwencji, ponieważ rząd nie udowodnił, że brak dostępu do sądu był obiektywnie uzasadniony. Tylko kontrola sądowa może zagwarantować sędziom znaczną ochronę przed arbitralnością, która może mieć wpływ na akty władzy ustawodawczej i wykonawczej.

Trybunał podkreślił znaczenie mandatu KRS w ochronie niezawisłości sędziów oraz związek pomiędzy uczciwością powoływania sędziów a wymogiem niezawisłości sędziów. Trybunał uznał, że gwarancje proceduralne, podobne do tych, które obowiązują przy odwołaniu sędziego ze stanowiska, powinny mieć zastosowanie także do odwołania sędziego-członka KRS.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego sygn. K 7/21

10 marca 2022 r. Trybunał Konstytucyjny, w składzie pięciu sędziów, rozpoznał sprawę i wydał jednoznaczny wyrok w postępowaniu sygn. akt K 7/21. Sentencja tego wyroku, który został opublikowany w Dzienniku Ustaw w dniu 21 marca 2022 r. (poz. 643), stanowi, iż:

Art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.) w zakresie, w jakim:

- 1) pojęciem „praw i obowiązków o charakterze cywilnym” obejmuje podmiotowe prawo sędziego do zajmowania funkcji administracyjnej w strukturze sądownictwa powszechnego w polskim systemie prawnym
– jest niezgodny z art. 8 ust. 1, art. 89 ust. 1 pkt 2 i art. 176 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

- 2) przy ocenie spełnienia warunku „sądu ustanowionego ustawą”:
- a) dopuszcza pomijanie przez Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe przepisów Konstytucji, ustaw oraz wyroków polskiego Trybunału Konstytucyjnego,
 - b) umożliwia samodzielne kreowanie norm dotyczących procedury nominacyjnej sędziów sądów krajowych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe w procesie wykładni Konwencji
 - jest niezgodny z art. 89 ust. 1 pkt 2, art. 176 ust. 2, art. 179 w związku z art. 187 ust. 1 w związku z art. 187 ust. 4 oraz z art. 190 ust. 1 Konstytucji,
 - c) upoważnia Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe do dokonywania oceny zgodności z Konstytucją i Konwencją ustaw dotyczących ustroju sądownictwa, właściwości sądów oraz ustawy określającej ustrój, zakres działania, tryb pracy i sposób wyboru członków Krajowej Rady Sądownictwa
 - jest niezgodny z art. 188 pkt 1 i 2 oraz z art. 190 ust. 1 Konstytucji.

Bez uszczerbku dla możliwych konsekwencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego, które są obecnie rozpatrywane, Rząd pragnie przekazać następującą informację.

I. Środki indywidualne

W opinii Rządu skarżącemu nie przysługuje prawo do jakichkolwiek środków indywidualnych.

W sprawie *Grzęda p. Polsce* Trybunał stwierdził, że prawo osób pełniących funkcję członka KRS do pełnienia tej funkcji do końca kadencji jest prawem cywilnym. Trybunał stwierdził także, że brak kontroli sądowej decyzji o wykreśleniu skarżącego z KRS stanowi naruszenie jego prawa dostępu do sądu.

Mając na uwadze powyższe, zauważyć należy, że skoro Trybunał jednoznacznie wskazał, iż pełnienie funkcji członka KRS ma charakter cywilnoprawny, wnioskodawca powinien był skorzystać z przysługujących mu krajowych środków odwoławczych, np. z art. 89 § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, zgodnie z którym sędzia ma prawo zwrócić się do sądu w sprawach dotyczących roszczeń wynikających ze stosunku służbowego. Z okoliczności sprawy wynika, że skarżący w ogóle nie skierował swojej sprawy do sądu powszechnego w związku z nieuprawnionym jego zdaniem odwołaniem z funkcji członka KRS. Ponieważ Trybunał uznaje, że prawo skarżącego ma charakter cywilny, powinien był w swoim wyroku zbadać możliwość wniesienia powództwa cywilnego (pracowniczego) przez skarżącego przy ocenie wyczerpania krajowych środków odwoławczych.

Należy jednak zaznaczyć, że w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości kadencja skarżącego wygasła *ex lege*, a nie w drodze jakiegokolwiek decyzji. W związku z tym nie było możliwości odwołania się do sądu. Kontrola sądowa skrócenia kadencji wnioskodawcy nie polegałaby zatem na kontroli prawidłowości stosowania przepisu ustawy, lecz na kontroli legalności wydania przepisu ustawy o określonej treści. Kompetencja ta jest jednak zastrzeżona dla Trybunału Konstytucyjnego.

Zdaniem Ministerstwa Sprawiedliwości funkcja członka KRS jest stanowiskiem w służbie publicznej, a zatem podlega prawu publicznemu. Stanowiska takiego nie można porównywać z żadnym stosunkiem pracy w rozumieniu Kodeksu pracy ani z żadnym innym podobnym stosunkiem, gdyż istotą statusu sędziego jest wykonywanie zadań orzekających, a funkcja członka KRS ma charakter dodatkowy i uboczny w stosunku do stosunku służbowego sędziego.

W tych okolicznościach żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Wyrok w niniejszej sprawie został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku dostępne jest także w bazie HUDOC.

Ponadto informacja o przedmiotowym wyroku znalazła się w zakładce aktualności na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w biuletynie Ministerstwa Sprawiedliwości rozsyłanym do wszystkich sądów, prokuratur i jednostek organizacyjnych służby więziennej.

III. Wnioski pozwanego państwa

Bez uszczerbku dla konsekwencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego sygn. K 7/21 rząd jest zdania, że w tej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne oraz że opisane powyżej środki o charakterze ogólnym powinny wystarczyć do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

25. Informacja o środkach związanych z wykonywaniem wyroku w sprawie *Juszczyszyn p. Polsce*, przekazana w dniu 5 października 2023 r.

Opis sprawy

Juszczyszyn p. Polsce, skarga nr 35599/20, wyrok z 06.10.2022 r., ostateczny 30.01.2023 r.

Sprawa dotyczy zawieszenia skarżącego w wykonywaniu obowiązków sędziowskich przez Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego w lutym 2020 r. w związku z wydaniem postanowienia nakazującego Szefowi Kancelarii Sejmu przedstawienie odpisów list poparcia dla kandydatów na sędziów do Krajowej Rady Sądownictwa (KRS), umożliwiając weryfikację, czy powołanie innego sędziego na wniosek KRS wybranego w marcu 2018 r. było zgodne z prawem.

Trybunał stwierdził, że Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego, ze względu na dobór sędziów orzekających w niej przy udziale powołanej po nowelizacji ustawy Krajowej Rady Sądownictwa, nie może być uznana za sąd utworzony z mocy prawa w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji. Z tego samego powodu nie można jej uznać za niezawisły i bezstronny sąd. W odniesieniu do naruszenia art. 8 Konwencji Trybunał stwierdził, że ingerencja w prawo skarżącego do poszanowania życia prywatnego była bezprawna. Trybunał stwierdził także, że ingerencja ta miała na celu ukaranie skarżącego i zniechęcenie go do oceny prawidłowości powołania innych sędziów (naruszenie art. 18 w związku z art. 8 Konwencji).

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego sygn. K 7/21

10 marca 2022 r. Trybunał Konstytucyjny, w składzie pięciu sędziów, rozpoznał sprawę i wydał jednogłośnie wyrok w postępowaniu sygn. akt K 7/21. Sentencja tego wyroku, który został opublikowany w Dzienniku Ustaw w dniu 21 marca 2022 r. (poz. 643), stanowi, iż:

Art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.) w zakresie, w jakim:

- 1) pojęciem „praw i obowiązków o charakterze cywilnym” obejmuje podmiotowe prawo sędziego do zajmowania funkcji administracyjnej w strukturze sądownictwa powszechnego w polskim systemie prawnym
– jest niezgodny z art. 8 ust. 1, art. 89 ust. 1 pkt 2 i art. 176 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) przy ocenie spełnienia warunku „sądu ustanowionego ustawą”:
 - a) dopuszcza pomijanie przez Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe przepisów Konstytucji, ustaw oraz wyroków polskiego Trybunału Konstytucyjnego,

b) umożliwiał samodzielne kreowanie norm dotyczących procedury nominacyjnej sędziów sądów krajowych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe w procesie wykładni Konwencji

– jest niezgodny z art. 89 ust. 1 pkt 2, art. 176 ust. 2, art. 179 w związku z art. 187 ust. 1 w związku z art. 187 ust. 4 oraz z art. 190 ust. 1 Konstytucji,

c) upoważnia Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe do dokonywania oceny zgodności z Konstytucją i Konwencją ustaw dotyczących ustroju sądownictwa, właściwości sądów oraz ustawy określającej ustrój, zakres działania, tryb pracy i sposób wyboru członków Krajowej Rady Sądownictwa

– jest niezgodny z art. 188 pkt 1 i 2 oraz z art. 190 ust. 1 Konstytucji.

Bez uszczerbku dla możliwych konsekwencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego, które są obecnie rozpatrywane, Rząd pragnie przekazać następującą informację.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	30 000 EUR		30 000 EUR
Termin wypłaty: 30.04.2023 r.		Wypłacono: 07.04.2023 r.	

2. Środki indywidualne

Zawieszenie skarżącego zostało uchylone uchwałą Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2022 r., tym samym przywrócono skarżącego do pracy. Skarżącemu nie przysługują żadne dalsze środki indywidualne.

W tych okolicznościach żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Wyrok w niniejszej sprawie został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku dostępne jest także w bazie HUDOC.

Ponadto informacja o przedmiotowym wyroku znalazła się w zakładce aktualności na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w biuletynie Ministerstwa Sprawiedliwości rozsyłanym do wszystkich sądów, prokuratur i jednostek organizacyjnych służby więziennej.

W tych okolicznościach żadne inne środki ogólne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Bez uszczerbku dla implikacji wynikających z wyroku Trybunału Konstytucyjnego sygn. K 7/21 rząd stoi na stanowisku, że w tej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne oraz że opisane powyżej środki o charakterze ogólnym powinny wystarczyć do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

26. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie *Kamińska i inni p. Polsce*, przekazany w dniu 17 marca 2023 r.

Opis sprawy

Kamińska i inni p. Polsce, skarga nr 4006/17, wyrok z dnia 3.09.2020 r., ostateczny w dniu 3.09.2020 r.

Sprawa dotyczy przewlekłych postępowań cywilnych, trwających od 2009 do 2016 r., dotyczących rzekomego braku opieki zdrowotnej w areszcie, skutkującego śmiercią partnera i ojca skarżących (naruszenie proceduralne art. 2 Konwencji).

J.F. (partner i ojciec skarżących) został zatrzymany przez funkcjonariuszy policji w celu odbycia zastępczej kary pozbawienia wolności za niezapłacenie grzywny. Po przybyciu potwierdził, że w przeszłości zażywał kokainę i pił duże ilości alkoholu. Stwierdził również, że ma wysokie ciśnienie krwi. Podczas badania lekarskiego, przeprowadzonego tego samego dnia, potwierdził, że był leczony na cukrzycę i miał dwa zawały serca. Dalsze badania zostały przeprowadzone podczas jego pobytu w areszcie. Z powodu pogorszenia się stanu zdrowia został przewieziony do szpitala, gdzie w jego aortalnej tętnicy stwierdzono tętniak. Tego samego dnia w trybie pilnym przeszedł operację. W dniu 16 stycznia 2009 r. sąd zwolnił J.F. z tymczasowego aresztu ze względów zdrowotnych. Otrzymał również zwolnienie z odbywania kary. Sąd nakazał jego natychmiastowe zwolnienie. Mimo leczenia w szpitalu zmarł 25 stycznia 2009 r.

W październiku 2009 r. skarżące złożyły skargę do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, zarzucając nieprawidłowości w jego zatrzymaniu. W grudniu 2019 r. Prokuratura Okręgowa w Warszawie odmówiła wszczęcia śledztwa ze względu na to, że czynności sprawdzające nie wykazały nieprawidłowości. Skarżący nie wnieśli żadnego odwołania od tej decyzji.

16 grudnia 2009 r. skarżące wniosły powództwo cywilne o odszkodowanie i rentę od Skarbu Państwa, składając skargę przeciwko Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej. W skardze tej zarzuciły, że J.F. zmarł w areszcie w dniu 25 stycznia 2009 r. w wyniku niewystarczającej i spóźnionej pomocy medycznej i nieodpowiednich warunków pozbawienia wolności. Zauważyły ponadto, że zważywszy na jego ogólny stan zdrowia, nie powinien być zostać pozbawiony wolności. W dniu 30 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie wydał wyrok i oddalił skargę skarżących. Skarżące złożyły apelację od wyroku. W dniu 7 października 2016 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację skarżących.

W odniesieniu do proceduralnego naruszenia art. 2 Konwencji Trybunał zauważył, że postępowanie cywilne trwało prawie 7 lat. Trybunał powtórzył, że w sprawach z art. 2 dotyczących postępowań, wszczętych w celu wyjaśnienia okoliczności śmierci osoby, opóźnienia takie jak te stanowią silną wskazówkę, że postępowanie było wadliwe do tego stopnia, że stanowiło naruszenie pozytywnych obowiązków pozwanego państwa wynikających z Konwencji chyba że państwo przedstawiło wysoce przekonujące i wiarygodne powody uzasadniające taki tok postępowania. W niniejszej sprawie Rząd nie przedstawił jednak dowodów uzasadniających długość tego postępowania. Trybunał stwierdził, że odpowiednie mechanizmy krajowego systemu prawnego, rozpatrywane jako całość, nie zapewniały w praktyce skutecznej i szybkiej odpowiedzi ze strony władz, zgodnej z obowiązkami państwa wynikającymi z art. 2 Konwencji.

Odnosnie do art. 2 w jego części materialnej, Trybunał stwierdził, że władzom nie można przypisać pominięcia, które pozwoliłoby uznać, że J.F. nie otrzymał odpowiedniej opieki medycznej podczas jego pobytu w areszcie. W opinii Trybunału nie było powodu, by stwierdzić, że lekarze błędnie ocenili lub zaniedbali stopień pogorszenia stanu zdrowia J.F. oraz że wymagane badania zostały przeprowadzone zbyt późno. Podsumowując, nie doszło do naruszenia art. 2 Konwencji w jego aspekcie materialnym.

I. Zapłata słusznego zadośćuczynienia oraz środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	10 000 EURO	-	10 000 EURO
Termin zapłaty: 03.12.2020 r.		Wyplacono: 01.12.2020 r.	

2. Środki indywidualne

W okolicznościach niniejszej sprawy skarżącym nie przysługują żadne środki natury proceduralnej lub materialnej. Jeżeli chodzi o postępowanie karne, Trybunał nie odniósł się do jego treści, dlatego w ocenie rządu nie ma podstaw do wznowienia postępowania.

W tych okolicznościach i ze względu na wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

1. Przewlekłość postępowania

Rząd zauważa, że w swoim wyroku w sprawie Kamińska i inni p. Polsce Trybunał wskazał, że postępowanie cywilne w sprawie skarżącego trwało łącznie prawie siedem lat. Trybunał powtórzył, że w sprawach z art. 2 dotyczących postępowań wszczętych w celu wyjaśnienia okoliczności śmierci osoby, takie opóźnienia wyraźnie wskazują, że postępowanie było tak wadliwe, że naruszało pozytywne obowiązki pozwanego Państwa wynikające z Konwencji, chyba że Państwo dostarczyło wysoce przekonujące i wiarygodne powody uzasadniające ten tok postępowania.

Odnosząc się do kwestii przewlekłości postępowań cywilnych i karnych przed organami krajowymi należy podkreślić, że środki generalne podejmowane w tym zakresie są nadzorowane przez Komitet Ministrów w ramach grupy spraw *Bqk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10). Dlatego też Rząd na bieżąco przekazuje Komitetowi Ministrów obszerne informacje dotyczące już podjętych i przewidywanych działań mających na celu wykonanie wyroków dotyczących przewlekłości postępowań (zob. np. najnowsze dokumenty DH-DD(2021)885 oraz DH-DD(2020)359).

Ponadto rząd pragnie podkreślić, że Trybunał nie kwestionował istniejących przepisów prawnych, w oparciu o które władze krajowe podejmowały decyzje, dlatego też rząd jest zdania, że wykonanie wyroku Trybunału w tej sprawie nie wymaga zmian legislacyjnych.

2. Efektywność postępowań i kolejność rozpatrywania spraw

W ocenie rządu istniejące przepisy prawa należy uznać za odpowiednie do realizacji celów przewidzianych w raporcie. W obowiązującym stanie prawnym kolejność rozpatrywania spraw reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych. Rozporządzenie określa w § 2 ust. 5 listę spraw pilnych, które należy rozpatrywać w trybie priorytetowym. Katalog spraw jest wyczerpujący i nie obejmuje spraw dotyczących utraty życia w okolicznościach związanych z odpowiedzialnością Państwa. Zaliczenie takich spraw do kategorii spraw pilnych groziłoby opóźnieniem rozpatrywania spraw, które powinny zostać rozpatrzone w możliwie najkrótszym czasie. Jednakże zgodnie z § 79 ust. 3 rozporządzenia, w szczególności uzasadnionych przypadkach przewodniczący wydziału sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy lub spraw z określonej kategorii poza kolejnością jej otrzymania.

Natomiast jeżeli strona uważa, że jej sprawa jest rozpatrywana przewlekłe, może złożyć skargę na podstawie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. W przypadku uwzględnienia skargi przez sąd, sprawę uznaje się za pilną i rozpoznaje się poza kolejnością jej wpływu.

Z powyższych przepisów wynika, że określona sprawa lub kategoria spraw może być rozpatrywana w trybie priorytetowym. Co do zasady sprawy dotyczące utraty życia w okolicznościach, które potencjalnie wiążą się z odpowiedzialnością państwa, nie należą do tej kategorii. Jednakże możliwe jest rozpoznanie takich spraw poza kolejnością w szczególnie uzasadnionych przypadkach lub gdy uznano, że sprawa jest przewlekła. W związku z tym nie planuje się sporządzania ani przyjmowania dodatkowych wewnętrznych regulaminów ani instrukcji, które traktowałyby takie sprawy w trybie priorytetowym. Obowiązujące przepisy i środki są wystarczające do osiągnięcia celów Konwencji.

Odnosząc się do długości postępowania sądowego, w tym postępowania w sprawach dotyczących potencjalnej odpowiedzialności Państwa za śmierć osoby, należy zauważyć, że zależy ona od rodzaju, charakteru i złożoności danej sprawy, a także od zakresu materiału dowodowego, który należy przeprowadzić oraz trudności związanych z przeprowadzaniem dowodu.

W postępowaniu cywilnym sąd ma obowiązek zapobiec przewlekłości postępowania i starać się o rozstrzygnięcie sprawy na pierwszej rozprawie, jeżeli jest to możliwe bez uszczerbku dla wyjaśnienia sprawy (art. 6 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego). Natomiast zgodnie z przepisami o postępowaniu w sprawach karnych sprawa powinna zostać rozpoznana w rozsądnie krótkim terminie (art. 2 § 1 pkt 4 Kodeksu postępowania karnego).

Skargę administracyjną skierowaną do prezesa sądu (na podstawie art. 41b §§ 1-3 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych) można uznać za środek umożliwiający skuteczną realizację zasady sprawnego postępowania sądowego. Kompleksowy tryb oraz organizację przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków dotyczących działalności sądów powszechnych określa Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 9 maja 2012 r. w sprawie skarg i wniosków dotyczących działalności sądów powszechnych. Zgodnie z przepisami rozporządzenia badanie efektywności postępowania sądowego należy do kompetencji prezesa sądu, który w ramach wewnętrznego nadzoru administracyjnego może żądać wyjaśnień i usunięcia braków w danej sprawie.

Innym zabezpieczeniem przed nieuzasadnioną zwłoką w rozpoznaniu sprawy jest skarga składana na podstawie ww. ustawy o skardze na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Ustawa reguluje zasady i tryb składania i rozpatrywania skarg przez stronę postępowania.

Odnosząc się do problematyki czynności nadzorczych należy zauważyć, że sprawność postępowania w sprawach rozpatrywanych przez sądy jest uzależniona od wewnętrznego i zewnętrznego nadzoru administracyjnego nad działalnością administracyjną sądów. Nadzór wewnętrzny nad działalnością administracyjną danego sądu sprawuje prezes sądu uprawniony do podejmowania czynności nadzorczych w indywidualnej sprawie. Natomiast Minister Sprawiedliwości w ramach nadzoru zewnętrznego analizuje i ocenia prawidłowość i skuteczność wewnętrznego nadzoru administracyjnego sprawowanego przez prezesów sądów (art. 37f i 37g ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych).

W opinii rządu istniejące rozwiązania prawne i podjęte środki są wystarczające do osiągnięcia celów Konwencji.

3. Liczba, dostępność i skuteczność biegłych sądowych

Ministerstwo Sprawiedliwości podejmuje działania mające na celu uregulowanie wzmocnienia mechanizmów weryfikacji kwalifikacji biegłych sądowych, uregulowanie pozycji wyspecjalizowanych instytucji oraz stworzenie podstaw prawnych dla prawidłowego funkcjonowania centralnego rejestru biegłych sądowych.

W związku z istniejącymi trudnościami w funkcjonowaniu biegłych sądowych Minister Sprawiedliwości w dniu 13 października 2021 r. wydał rozporządzenie w sprawie utworzenia Instytutu Ekspertyz Lekarskich w Łodzi. Instytut został powołany do współpracy z administracją wymiaru sprawiedliwości i organami ścigania w celu usprawnienia procesu wydawania opinii sądowych i lekarskich oraz przeciwdziałania przewlekłości postępowań w sprawach karnych i cywilnych. Instytut jest instytucją zrzeszającą specjalistów z różnych dziedzin medycyny i prawa. Podjęto także działania mające na celu pozyskanie osób chcących pełnić funkcję eksperta poprzez ofertę współpracy na konkurencyjnych warunkach w zakresie typowych usług medycznych. Instytut będzie miał możliwość przedstawienia takiej oferty, zarówno w zakresie działalności sądowej, jak i naukowej, i będzie instytucją skupiającą specjalistów z różnych dziedzin medycyny i prawa, posiadających doświadczenie w sprawach o błędy medyczne.

Ministerstwo Sprawiedliwości pracuje także nad umieszczeniem w jednym systemie teleinformatycznym wykazu biegłych sądowych ze wszystkich sądów rejonowych. Ponadto w lipcu 2018 r. Minister Sprawiedliwości powołał w Łodzi Instytut Ekspertyz Ekonomiczno-Finansowych. Instytut sporządza ekspertyzy oraz wydaje opinie na zlecenie sądów, prokuratur i innych organów uprawnionych do prowadzenia postępowań, w których dopuszcza się opinię biegłego. Opracowywaniem ekspertyz i opinii zajmują się zatrudnieni w Instytucie eksperci – naukowcy o najwyższych kwalifikacjach. Instytut zapewni ważne wsparcie eksperckie dla wymiaru sprawiedliwości.

Powyższe działania wpływają na jakość opinii biegłych sądowych, ich liczbę i dostępność. W konsekwencji działania te powinny usprawnić przygotowywanie opinii dla sądów i przyczynić się do skrócenia toku postępowań sądowych.

4. Upowszechnienie i tłumaczenie wyroku

Naruszenie stwierdzone przez Trybunał w niniejszej sprawie wynikało ze sposobu, w jaki istniejące regulacje prawne były stosowane w praktyce przez władze krajowe. W konsekwencji, w świetle okoliczności niniejszej sprawy, upowszechnienie wyroku Trybunału oraz działania szkoleniowe należy uznać za wystarczające do wdrożenia środków ogólnych.

W tym zakresie należy odnotować, że wyrok w sprawie *Kamińska i inni p. Polsce* został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku jest również dostępne w bazie HUDOC. Ponadto informacja o przedmiotowym wyroku została zamieszczona w aktualnościach na stronie internetowej Ministerstwa oraz w newsletterze Ministerstwa Sprawiedliwości, który trafił do wszystkich sądów, prokuratur i jednostek organizacyjnych Służby Więziennej.

Ponadto, informacja o wyroku w sprawie *Kamińska i inni*, została również wysłana do prezesów sądów krajowych, które orzekały w sprawie skarżących (Sądu Apelacyjnego w Warszawie, Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie oraz Sądu Rejonowego Warszawa-Praga Południe w Warszawie). Wyrok został również rozpowszechniony wśród sędziów-koordynatorów ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka powołanych w sądach okręgowych, którzy rozpowszechniali go wśród swoich współpracowników za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej. Ponadto należy zauważyć, że każdy sędzia (asesor sądowy, referendarz sądowy) z danego okręgu sądowego może zwrócić się do sędziego-koordynatora o przekazanie, w razie potrzeby, bardziej szczegółowych informacji na temat standardów Konwencji wypracowanych przez Trybunał w danym rodzaju spraw. Co więcej, taki temat

może być poruszany w trakcie prowadzonych narad lub dyskusji z udziałem sędziego-koordynatora (na podstawie art. 16b § 1 pkt 1e oraz § 3 prawa o ustroju sądów powszechnych).

5. Działania szkoleniowe

Większość tez sformułowanych przez Trybunał w wyroku w sprawie *Kamińska i inni p. Polsce* jest przedmiotem utrwalonego orzecznictwa sądów krajowych w zakresie art. 2, 3 i 6 Konwencji. Zagadnienie szybkiego i sprawnego prowadzenia postępowania cywilnego, niezależnie od jego przedmiotu, a także standardy Konwencji wynikające z art. 2 i 3 Konwencji były w ostatnich latach przedmiotem licznych szkoleń, seminariów i warsztatów dla sędziów i prokuratorów.

Od 2014 r. sędziowie delegowani do Ministerstwa Sprawiedliwości organizują szkolenia dotyczące zagadnień związanych z proceduralnymi gwarancjami ochrony praw człowieka oraz standardów wynikających z Konwencji, w tym z art. 2 Konwencji. Obecnie takie szkolenia organizowane są w ramach Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury.

Szkolenie nt. „Proceduralne gwarancje ochrony praw człowieka” odbyło się w Lublinie w 2019 r. z udziałem około 140 sędziów. Zostało podzielone na dwie części – dla sędziów cywilnych i karnych.

Warto nadmienić, że w dniu 17 grudnia 2021 r. Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury zorganizowała szkolenie pt. „Aktualne wyzwania w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”. Szkolenie poruszało problematykę przewlekłości postępowań cywilnych oraz orzecznictwa sądów krajowych i Trybunału, w tym sprawę *Kamińska i Inni p. Polsce*. Szkolenie adresowane było do sędziów i asesorów sądowych orzekających w wydziałach cywilnych i karnych. Wzięło w nim udział 71 uczestników.

W 2023 roku zaplanowano szkolenie „Egzekucja orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w polskich sprawach – wybrane orzecznictwo i analizy”. Szkolenie ma na celu przedstawienie aktualnego orzecznictwa Trybunału oraz wpływu jego orzecznictwa na postępowanie przed sądami krajowymi. Szkolenie adresowane jest do sędziów i asesorów sądowych.

Dodać należy, że aplikanci Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury regularnie uczestniczą w szkoleniach z zakresu art. 2 Konwencji. Na szkoleniach poruszana jest problematyka praw człowieka w postępowaniu karnym; konsekwencje przewlekłości postępowania karnego; skargi z tytułu naruszenia prawa do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora oraz w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki; orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i jego wpływ na orzecznictwo sądów krajowych.

Podsumowując, Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury o rozważenie włączenia zagadnień objętych niniejszym wyrokiem do programów szkoleniowych na kolejne lata.

Mając na uwadze powyższe okoliczności, żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w tym przypadku nie są potrzebne żadne dalsze środki indywidualne, a środki ogólne opisane powyżej wystarczą do ustalenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

27. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Kapa i inni p. Polsce*, przekazany w dniu 3 marca 2023 r.

Opis sprawy

Kapa i inni p. Polsce, skargi nr 75031/13, 75282/13, 75286/13, 75292/13, wyrok z 14.10.2021 r., ostateczny 28.02.2022 r.

Sprawa dotyczy przekierowania ruchu o dużym natężeniu na drogę, która znajdowała się bardzo blisko domu skarżących i w latach 2006–2008 nie była do tego przystosowana, narażając ich na poważne uciążliwości; jak również braku terminowej i odpowiedniej reakcji ze strony władz krajowych (naruszenie art. 8 Konwencji).

Trybunał zauważył, że władze stanęły przed trudnym zadaniem złagodzenia problemu bardzo dużego natężenia ruchu, będącego rezultatem przekierowania ruchu z autostrady A2 na ulicę, przy której mieszkali skarżący. Władze miały również bardzo ograniczony wybór możliwych środków dostosowawczych. Niemniej Trybunał zauważył, że wysiłki władz pozostały w dużej mierze nieskuteczne, gdyż połączenie autostrady A2 z drogą N14 było z wielu powodów preferowaną przez kierowców trasą.

W rezultacie państwo postawiło użytkowników pojazdów w uprzywilejowanej pozycji w stosunku do mieszkańców obciążonych ruchem drogowym. Trybunał uznał również, że chociaż postępowanie cywilne, w którym skarżący domagali się *ex post facto* zadośćuczynienia za doznane przykrości, nie może zostać uznane za niesprawiedliwe, to całościowa analiza pozwoliła Trybunałowi na stwierdzenie, że w niniejszej sprawie nie została zachowana właściwa równowaga.

Przekierowanie ciężkiego ruchu na drogę N14, która nie była do tego przystosowana i znajdowała się bardzo blisko domów skarżących, a także brak terminowej i właściwej reakcji władz krajowych na problem dotyczący mieszkańców ich ulicy, umożliwiło Trybunałowi na stwierdzenie, że prawo skarżących do spokojnego korzystania z domu zostało naruszone w sposób, który miał wpływ na ich prawa chronione na mocy art. 8 Konwencji.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	10 000 EUR (na rzecz każdego skarżącego tj. łącznie 40 000 EUR)	750 EUR	40 750 EUR
Termin zapłaty: 28.05.2022 r.		Wypłacono: 5.03.2022 r.	

2. Środki indywidualne

Skarżącym nie przysługują żadne środki o charakterze formalnoprawnym w odniesieniu do postępowania krajowego. W szczególności wyrok Trybunału nie stanowi podstawy prawnej do wznowienia postępowania cywilnego, w którym sądy krajowe wydały orzeczenia niekorzystne dla skarżących.

W tych okolicznościach, mając na uwadze wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki o charakterze indywidualnym nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Jak wynika z wyroku Trybunału (§ 173), postępowanie cywilne o zadośćuczynienie (kompensacyjny środek ochrony), prowadzone w sprawie z inicjatywy skarżących, nie miało charakteru arbitralnego i nierzetelnego. W konsekwencji należy stwierdzić, że naruszenie art. 8 Konwencji w okolicznościach niniejszej sprawy nie miało związku z działalnością sądów powszechnych. Wydaje się, że do naruszenia doszło w wyniku działań władz państwowych związanych z realizacją inwestycji drogowej.

W ocenie rządu, w niniejszej sprawie, za wystarczające należy uznać działania o charakterze edukacyjnym oraz upowszechnienie przedmiotowego wyroku wraz z jego uzasadnieniem.

Działania podjęte przez polskie władze obejmują:

- przetłumaczenie wyroku Trybunału na język polski oraz jego publikację na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.gov.pl/sprawiedliwosc) oraz w bazie HUDOC;
- przesłanie informacji o wyroku prezesom sądów krajowych I i II instancji, które rozpatrywały sprawę skarżących;
- publikację zbiorczej informacji o wyroku w dziale „Aktualności” Ministerstwa Sprawiedliwości;
- przesłanie informacji o wyroku do koordynatorów ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych powołanych w sądach okręgowych w celu rozpowszechnienia jej wśród wszystkich sędziów właściwych okręgów;
- przesłanie informacji o wyroku do Ministra Klimatu i Środowiska oraz Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu w niniejszej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne, zaś wskazane środki o charakterze generalnym będą wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje obowiązki wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

28. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Kuchta i Mętel p. Polsce*, przekazany w dniu 14 marca 2023 r.

Opis sprawy

Kuchta i Mętel p. Polsce, skarga nr 76813/16, wyrok z 2.09.2021 r., ostateczny 2.12.2021 r.

Przedmiotem sprawy jest naruszenie art. 3 Konwencji w jego aspekcie materialnym, w związku z nadmiernym i nieproporcjonalnym użyciem siły przez funkcjonariuszy Policji w trakcie zatrzymania, w kontekście braku wiarygodnego wyjaśnienia poważnych obrażeń odniesionych przez skarżących; jak również naruszenia art. 3 Konwencji w jego aspekcie proceduralnym, ze względu na nieprzeprowadzenie skutecznego śledztwa, dotyczącego zarzutu zastosowania przez funkcjonariuszy Policji siły fizycznej wobec skarżących podczas ich zatrzymania.

Trybunał stwierdził, że krajowe postępowanie przygotowawcze nie wyjaśniło okoliczności użycia siły wobec skarżących i nie odniosło się do problemu, czy w okolicznościach sprawy, jej użycie było absolutnie konieczne. W kontekście użycia siły fizycznej podczas aresztowania Trybunał przypomniał, że art. 3 Konwencji nie zabrania jej używania w celu dokonania zgodnego z prawem zatrzymania, jednakże siła ta może zostać użyta jedynie wówczas, gdy jest to niezbędne i nie może mieć charakteru niewspółmier-

nego. Ponadto Trybunał zauważył, że pozostało niejasne, czy na komisariacie Policji użyto siły wobec skarżących, jako że kwestia ta nie została wyjaśniona w toku śledztwa. Zatem brak wyjaśnień zarówno na etapie śledztwa krajowego, jak i przed Trybunałem, oznacza, że działania podjęte przez funkcjonariuszy Policji wobec skarżących były sprzeczne z art. 3 Konwencji (naruszenie art. 3 Konwencji w jego aspekcie materialnym).

Trybunał stwierdził, że pozytywny obowiązek pozwanego Państwa, polegający na przeprowadzeniu skutecznego śledztwa, zobowiązywał władze polskie do przeprowadzenia szybkiego i dokładnego postępowania przygotowawczego, dotyczącego zarzutów złego traktowania skarżących. Trybunał przypomniał, że władze muszą zawsze podjąć rzeczywisty wysiłek w celu ustalenia okoliczności danej sprawy i nie powinny opierać się na bezpodstawnych konkluzjach w celu szybkiego zakończenia śledztwa. Dlatego też Trybunał uznał za niezadowolający fakt, że władze nie podjęły wszystkich oczekiwanych działań, aby ponad wszelką wątpliwość ustalić, w jaki sposób, kiedy i na jakiej podstawie funkcjonariusze użyli siły wobec skarżących, czy użyta siła była proporcjonalna do zachowania skarżących oraz co spowodowało obrażenia skarżących. W opinii Trybunału stanowi to poważne uchybienie i dlatego należy uznać, że śledztwo nie zostało przeprowadzone z należytą starannością (naruszenie art. 3 Konwencji w jego aspekcie proceduralnym).

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
Kuchta	-	25 000 EUR	150 EUR	25 150 EUR
Termin zapłaty: 2.03.2022 r.			Wypłacono: 25.02.2022 r.	
Mętel	-	25 000 EUR	150 EUR	25 150 EUR
Termin zapłaty: 2.03.2022 r.			Wypłacono: 25.02.2022 r.	

2. Środki indywidualne

Po wydaniu wyroku przez Trybunał postępowanie przygotowawcze Prokuratury Rejonowej dla Krakowa–Nowej Huty w Krakowie, dotyczące nadużycia władzy przez funkcjonariuszy Policji oraz obrażeń odniesionych przez skarżących, które stało się przedmiotem zażalenia wniesionego do Sądu Rejonowego dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie – zostało wznowione.

Następnie postanowieniem Prokuratury Okręgowej w Krakowie, na podstawie § 116 ust. 5 Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, postępowanie zostało przekazane do dalszego prowadzenia – ze szczególnym uwzględnieniem uwag sądu, zawartych w postanowieniu – do prokuratury położonej poza okręgiem krakowskim, tj. Prokuratury Okręgowej w Tarnowie.

W tych okolicznościach żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Wyrok w sprawie *Kuchta i Mętel p. Polsce* wykazuje podobieństwa w zakresie niektórych elementów rozpatrywanych w ramach grupy spraw *Dzwonkowski*, które były już badane przez Komitet Ministrów i w odniesieniu do których przyjęto Rezolucję Kończącą CM/ResDH(2016)148 z 7 czerwca 2016 r. Ponadto przedmiotowa sprawa dotyczy zagadnień analogicznych do tych rozpatrywanych wcześniej w sprawie *Kancał p. Polsce*. W związku z tym aktualne pozostają informacje zawarte w raporcie z 29 kwietnia

2016 r. w grupie spraw *Dzwonkowski* oraz informacje zawarte w raporcie z 9 listopada 2020 r. w sprawie *Kanciał p. Polsce*, dotyczące środków przedsięwziętych w zakresie materialnych i proceduralnych naruszeń art. 3 Konwencji.

Aby zapewnić realizację standardów wynikających z Konwencji, od 2015 r. podjęto wiele działań o charakterze generalnym, w tym przyjęto zmiany legislacyjne oraz szereg inicjatyw edukacyjnych i praktycznych, prowadzonych przez jednostki policji. Nowe środki mają na celu zapewnienie przestrzegania prawa, w tym przestrzegania postulowanych przez Trybunał standardów w zakresie ochrony praw człowieka. Dlatego Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji monitoruje działania w tym zakresie, m.in. poprzez zespoły i grupy nadzorujące pracę służb mundurowych.

A. Naruszenie art. 3 Konwencji w jego aspekcie materialnym

Naruszenie art. 3 Konwencji w jego aspekcie materialnym wydaje się wynikać z niewypełnienia przez władze obowiązku ochrony skarżących przed nieludzkim i poniżającym traktowaniem. W tym względzie Trybunał nawiązał przede wszystkim do adekwatności i proporcjonalności uregulowań dotyczących stosowania przymusu bezpośredniego i siły fizycznej wobec osoby pozbawionej wolności.

W odniesieniu do tej części ustaleń Trybunału, na uwagę zasługuje zasada adekwatności i proporcjonalności reguł stosowania środków przymusu bezpośredniego, a także działalność edukacyjna w obszarze praw człowieka, w szczególności mająca na celu kształtowanie postaw funkcjonariuszy Policji, szczególnie w zakresie zapobiegania przypadkom mogącym nosić jakiegokolwiek cechy tortur, bądź poniżającego lub nieludzkiego traktowania.

1. Zmiany legislacyjne

Rząd wskazuje, że informacje dotyczące zmian legislacyjnych, zawarte w raporcie z wykonywania wyroków z 29 kwietnia 2016 r. w grupie spraw *Dzwonkowski p. Polsce*, a także w raporcie z wykonywania wyroku z 9 listopada 2020 r. w sprawie *Kanciał p. Polsce*, pozostają aktualne, także w zakresie informacji nt. ustawy z 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej; zarządzenia Komendanta Głównego Policji „Zasady etyki zawodowej policjanta”; zarządzenia Komendanta Głównego Policji z 16 grudnia 2013 r. w sprawie funkcjonowania organizacji hierarchicznej w Policji; wytycznych nr 4 Komendanta Głównego Policji z 18 lipca 2018 r. w sprawie wybranych procedur i sposobu sprawowania nadzoru nad postępowaniem z przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej.

2. Zmiana praktyki

a. Wpływ na zmianę postaw policjantów oraz wybrane działania edukacyjne

Tematyka praw podstawowych oraz etyki jest uwzględniona w podstawowym szkoleniu zawodowym, wprowadzonym decyzją nr 168 Komendanta Głównego Policji z 22 maja 2019 r., obowiązkowym dla wszystkich nowo przyjętych policjantów.

W 2016 r. decyzją nr 221 Komendanta Głównego Policji na kursie specjalistycznym został wdrożony program nauczania odnośnie działań w obszarze odpowiedzialności dyscyplinarnej policjantów, ukierunkowanej na przeciwdziałanie naruszeniom praw człowieka przez funkcjonariuszy Policji.

Zagadnienia etyki i praw człowieka zostały również uwzględnione w programie szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych, wprowadzonego decyzją nr 346 Komendanta Głównego Policji z dnia 2 grudnia 2019 r.

Nauczyciele policyjni, podczas realizacji zajęć na szkoleniach zawodowych i kursach specjalistycznych, są obowiązani do nawiązywania do zasad etyki zawodowej, praw człowieka, polityki antydyskryminacyjnej oraz kształtowania w tym zakresie pożądaných postaw i zachowań.

Do doskonalenia zawodowego na poziomie centralnym należy również metodyka nauczania zagadnień dotyczących przestrzegania praw i wolności człowieka oraz etyki zawodowej w ramach działalności szkoleniowej, realizowanej w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Celem przedsięwzięcia jest wyeksponowanie, zgodnie z zasadą interdyscyplinarności, istoty przestrzegania praw człowieka i etyki zawodowej, w ramach zajęć dydaktycznych dotyczących podejmowania interwencji, szkolenia strzeleckiego i realizacji czynności procesowych. Program ten przede wszystkim przygotowuje absolwenta do dostrzegania i reagowania na przejawy postaw i zachowań stanowiących naruszenie lub prowadzących do naruszenia praw i wolności człowieka oraz zasad etyki zawodowej, ze szczególnym uwzględnieniem tortur oraz niehumanitarnego i poniżającego traktowania, a także kształtuje zachowania słuchaczy nacechowane szacunkiem do drugiego człowieka oraz respektowaniem jego godności.

W 2018 r. zrealizowano 5 edycji ww. doskonalenia, w których uczestniczyło 50 nauczycieli policyjnych, w 2019 r. zrealizowano 4 edycje, w których uczestniczyło 48 nauczycieli. W latach 2020-2021 nie realizowano przedsięwzięć ze względu na ograniczenia działalności jednostek szkoleniowych Policji spowodowane stanem zagrożenia epidemicznego i stanem epidemii COVID.

W ramach lokalnego doskonalenia zawodowego psychologowie policyjni prowadzą zajęcia, podczas których poruszane są zagadnienia: komunikacji interpersonalnej, taktyki i techniki przesłuchań, sposobów radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu, rozwijania umiejętności interpersonalnych i asertywności w kontakcie z drugim człowiekiem, zarządzania emocjami (w tym ograniczania zachowań agresywnych), psychologicznych aspektów prowadzenia rozmów, przesłuchań w ramach prowadzonych czynności służbowych. Zajęcia prowadzone są zarówno z inicjatywy psychologów, jak również na prośbę policjantów i ich przełożonych po rozpoznaniu lokalnych potrzeb szkoleniowych.

Pod koniec 2019 r. powołano policyjną grupę roboczą ds. działań w obszarze kształtowania postaw i zachowań w środowisku policyjnym, zmierzających do przełamania źle pojętej solidarności zawodowej oraz doskonalenia ścieżki bezpiecznego informowania o nieprawidłowościach, bez narażenia na ostracyzm i wykluczenie środowiskowe. Zespół podejmuje prace analityczne nad zjawiskiem tzw. środowiskowej zmywy milczenia oraz proponuje rozwiązania dot. ochrony tzw. sygnalistów w policji (*whistleblowers*).

b. Zastosowanie i użycie przedmiotów służących obezwładnieniu za pomocą energii elektrycznej – paralizatory (prawo i praktyka)

Przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej (paralizatory elektryczne) zostały wprowadzone do stanu uzbrojenia Policji jako nowoczesny i skuteczny środek przymusu bezpośredniego, zapewniający bezpieczeństwo osobiste interweniujących policjantów, przy zachowaniu bezpieczeństwa osób naruszających porządek prawny. Paralizatory wprowadzono jako środek zmniejszający ryzyko zagrożenia życia i zdrowia w porównaniu z bronią palną. Stosowanie paralizatorów ogranicza do minimum niebezpieczeństwo przypadkowego narażenia osób postronnych na utratę życia lub zdrowia.

Paralizator elektryczny został wprowadzony do stanu uzbrojenia Policji na podstawie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 19 lipca 2005 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie uzbrojenia Policji. Rozporządzenie to zostało uchylone obowiązującym obecnie Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 listopada 2014 r. w sprawie uzbrojenia Policji.

Dodatkowo, 19 lipca 2005 r. wydano rozporządzenie Rady Ministrów, zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przy-

musu bezpośredniego, zgodnie z którym uprawniono Policję do stosowania paralizatora elektrycznego jako środka przymusu bezpośredniego.

Przedmiotowe rozporządzenie zostało uchylone w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Według powyższej ustawy, to m.in. Policja, została uprawniona do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, w tym m.in. paralizatorów.

Zgodnie z postanowieniami art. 25 cytowanej ustawy, przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej można użyć lub wykorzystać w przypadku konieczności podjęcia co najmniej jednego z następujących działań:

- odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby;
- przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby;
- przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniane przez policjanta obszary, obiekty lub urządzenia;
- przeciwdziałania niszczeniu mienia;
- zapewnienia bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzenia;
- ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
- zatrzymania osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
- pokonania czynnego oporu.

Każdy policjant podejmując decyzję o zastosowaniu danego środka przymusu bezpośredniego, zobligowany jest do postępowania m.in. zgodnie z zasadą adekwatności użycia środków, zasadą szkody minimalnej oraz zasadą łączenia środków, wyrażonych kolejno w treści art. 5-7 ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

Niemniej w ustawie tej wskazano także wyjątki podmiotowe, zgodnie z którymi: wobec kobiet o widocznej ciąży; osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat oraz osób o widocznej niepełnosprawności, policjant może użyć wyłącznie siły fizycznej w postaci technik obezwładnienia.

Niezbędną przesłanką do poprawnego stosowania środka przymusu bezpośredniego jest upewnienie się, czy nie występuje zakaz przedmiotowy lub podmiotowy do użycia lub wykorzystania danego środka, a także postępowanie zgodne z przyjętymi procedurami, przed oraz po użyciu środków przymusu bezpośredniego. Policjant środków tych może użyć po uprzednim bezskutecznym wezwaniu osoby do zachowania się zgodnego z prawem oraz po uprzedzeniu osoby o zamiarze użycia tych środków. Niemniej może odstąpić od wskazanego wezwania i uprzedzenia jedynie w sytuacji, gdy występuje bezpośrednie zagrożenie życia, zdrowia lub wolności policjanta lub innej osoby albo zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla dobra chronionego prawem.

Każdy policjant, który nabył uprawnienia użytkownika paralizatora elektrycznego, ma obowiązek stosować się do zapisów ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, która reguluje postępowanie przed i po użyciu paralizatora, zakazy dotyczące stosowania oraz sposób dokumentowania użycia lub wykorzystania paralizatora.

Z art. 51 wspomnianej ustawy wynika, że funkcjonariusze Policji powinni dokumentować w formie notatki każdy przypadek użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej niezależnie od skutków, jakie ta czynność wywoła. Funkcjonariusze, o których mowa wyżej, przekazują notatki przełożonemu w przypadku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, gdy nastąpiły skutki w postaci zranienia osoby albo jej śmierć, zranienia albo śmierć zwierzęcia albo zniszczenia mienia, a także w przypadku każdorazowego użycia lub wykorzystania broni palnej.

Ponadto w Komendzie Głównej Policji została wydana w dniu 6 lipca 2017 r. „Informacja dotycząca uregulowań prawnych związanych z użyciem i wykorzystaniem przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej – paralizatorów, w tym umożliwiających sprawowanie nadzoru nad stosowaniem przez policjantów tego rodzaju środka przymusu bezpośredniego”. W oparciu o ww. Informację, Komendant Główny Policji, skierował do Komend Wojewódzkich Policji, Komendy Stołecznej Policji, jak również Centralnego Biura Śledczego oraz Centralnego Pododdziału Kontrterrorystycznego Policji, polecenia związane ze wzmożeniem nadzoru związanego z użyciem i wykorzystaniem przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej. Nadzór dotyczyć miał m.in. etapu szkoleń, bieżącego odprawiania i rozliczania z codziennej służby, jak też weryfikowania zasadności, warunków i sposobu użycia lub wykorzystania paralizatorów w służbie. Jedno z wydanych poleceń dotyczyło wprowadzenia obowiązku niezwłocznego pisemnego informowania Komendy Wojewódzkiej Policji lub Komendy Stołecznej Policji, przez jednostki im podległe, o stwierdzonych nieprawidłowościach dotyczących użycia lub wykorzystania paralizatorów elektrycznych i podejmowanych w tym zakresie czynnościach oraz pisemnego informowania o takich zdarzeniach Biura Prewencji i Biura Kontroli Komendy Głównej Policji, w terminie 7 dni od otrzymania informacji.

Odnosząc się do aspektu niewłaściwych zachowań w stosunku do zatrzymanych i proporcjonalnego stosowania środków przymusu bezpośredniego wskazać należy, że w myśl art. 14 ust. 3 ustawy o Policji, policjanci w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka.

Dodatkowo, zgodnie z § 26 ust. 2 zarządzenia nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym (Dz. Urz. KGP z 2018 r., poz. 108, z późn. zm.), prowadzący odprawę sprawdza znajomość zasad użycia przez policjantów lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej.

Tożsame obowiązki prowadzącego odprawę do służby obchodowej znajdują się w § 23 pkt 2 zarządzenia nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 czerwca 2016 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika dzielnicowych.

Zagadnienia te są zatem elementem codziennych odpraw do służby, jak też przedmiotem czynności kontrolno-nadzorczych oraz doskonalenia zawodowego lokalnego realizowanego przez Komendy Wojewódzkie Policji oraz Komendę Stołeczną Policji.

Uwzględniając fakt, iż na wyposażeniu jednostek organizacyjnych Policji znajdują się zarówno paralizatory wyposażone w urządzenia do rejestracji obrazu i dźwięku jak i paralizatory, które takich funkcji nie mają, do cyt. Wytycznych nr 4/2018 Komendy Głównej Policji wprowadzono zapis, w myśl którego przydzielając paralizator do służby, w pierwszej kolejności należy przydzielać paralizator opcjonalnie wyposażony w kamerę.

Dodatkowo, w myśl Wytycznych nr 4/2018 paralizatory przechowuje się w sposób uniemożliwiający dostęp do nich osobom nieuprawnionym. Każdorazowe ich użycie lub wykorzystanie paralizatora, policjant dokumentuje w formie notatki, której wzór stanowi załącznik nr 7 do wytycznych, a następnie przekazuje bezpośrednio przełożonemu. Nadto materiał audio-video, pozostaje po zakończonej służbie w jednostce policji, aż do czasu zgrania tego materiału, do wyznaczonego w tym celu stanowiska komputerowego, co wymaga udokumentowaniu w stosownej ewidencji. Jednocześnie dodać należy, iż przełożony policjanta, który użył lub wykorzystał paralizator, zobowiązany jest do dokonania oceny zasadności, warunków i sposobu użycia lub wykorzystania paralizatora, w szczególności w oparciu o zapisy w notatniku służbowym użytkownika, notatkę, wygenerowany i wydrukowany raport z rejestru pracy paralizatora, oraz materiał audio-video. Na uwagę zasługuje fakt, iż z przedmiotową oceną, udokumentowaną w odpowiedniej części notatki, o której mowa wyżej, zapoznaje się kierownik jednostki Policji.

c. Szkolenia w zakresie użycia i wykorzystania przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, tzw. paralizatorów elektrycznych.

Komendant Główny Policji wydał w dniu 12 sierpnia 2013 r. decyzję nr 337 w sprawie programu kursu specjalistycznego dla instruktorów w zakresie posługiwania się przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej. Została ona zastąpiona decyzją nr 352 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 października 2016 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla instruktorów w zakresie posługiwania się przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej. Zgodnie z postanowieniami zawartymi w tych decyzjach, wyłącznie szkoły policyjne zobowiązane zostały do przeprowadzania kursu specjalistycznego dla instruktorów w zakresie posługiwania się przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej.

Policjanci uczestniczący w szkoleniu nabywają dodatkowych umiejętności związanych z udzielaniem pierwszej pomocy, bezpiecznym i zgodnym z prawem posługiwaniem się paralizatorem, jego konserwacją i przechowywaniem. Zgodnie z aktualnie obowiązującymi uregulowaniami, skierowani na kurs muszą m.in. posiadać dwuletni staż w zakresie użytkowania paralizatorów oraz uprawnienia instruktora taktyki i techniki interwencji lub wyszkolenia strzeleckiego. Kurs kończy się egzaminem pisemnym i praktycznym. Po pozytywnym ukończeniu kursu funkcjonariusz otrzymuje uprawnienia instruktora.

Na podstawie ww. decyzji opracowano również jednolity dla wszystkich komend wojewódzkich oraz Komendy Stołecznej Policji program szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego lokalnego w zakresie posługiwania się paralizatorami. Realizację programu mogą przeprowadzać wyłącznie instruktorzy z zakresu posługiwania się przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, którzy nabyli uprawnienia na kursie specjalistycznym, o którym mowa powyżej. Szkolenie to, tak jak w przypadku kursu specjalistycznego, kończy się egzaminem pisemnym i praktycznym. W przypadku pozytywnego jego ukończenia policjant otrzymuje uprawnienia użytkownika paralizatora.

Biorąc powyższe pod uwagę, należy stwierdzić, że paralizator elektryczny, jako środek przymusu bezpośredniego, będący na wyposażeniu Policji, potraktowany został w sposób szczególny – jedynie funkcjonariusz policji, posiadający uprawnienia instruktora lub użytkownika, jest uprawniony do jego użycia lub wykorzystania.

d. Kamery nasobne

Dla transparentności podejmowania czynności służbowych przez policjantów od grudnia 2017 r. w Policji stopniowo wdrażany jest proces wyposażania policjantów w kamery nasobne, jako część „Programu Modernizacji Policji na lata 2017-2020”. Zakłada się, że w kamery nasobne powinni być wyposażeni wszyscy funkcjonariusze policji ruchu drogowego i służb prewencji. Stan wyposażenia policjantów w kamery nasobne na lata 2020-2021 r. wynosi 5857 sztuk kamer nasobnych wraz z systemem informatycznym (2757 sztuk w ramach zakupów w latach 2017 – 2020 r., 3100 sztuk w ramach zakupu w 2021 r.); W ramach „Programu Modernizacji Policji na lata 2022-2025” planowany jest zakup kolejnych 7500 sztuk kamer nasobnych. Obecnie w posiadaniu funkcjonariuszy jest 2290 sztuk.

e. Szkolenia w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego

Zasady i metody użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej są włączone do programów szkoleń zawodowych oraz centralnych programów doskonalenia zawodowego. Poszczególne elementy wiedzy teoretycznej lub praktycznego zastosowania z zakresu powyższej tematyki są przedmiotem dwóch szkoleń zawodowych (szkolenia zawodowego podstawowego i szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych) oraz dwudziestu siedmiu kursów specjalistycznych dedykowanych odpowiednio dla policjantów m.in. służby prewencyjnej, w tym służby kryminalnej komórek ruchu drogowego.

W zakresie szkoleń, warto zwrócić uwagę na działania edukacyjne, które towarzyszyły wejściu w życie ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. W związku z tą regulacją przygotowano opracowanie pt. „Uprawnienia funkcjonariusza policji w zakresie użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej”, opisujące zawarte w nowej ustawie regulacje odnoszące się do uprawnień policjanta. 101 tys. egzemplarzy ww. opracowania było sukcesywnie przekazywanych do poszczególnych garnizonów, szkół policyjnych oraz biur Komendy Głównej Policji. Jak wynika z opinii jednostek organizacyjnych policji, opracowanie to stało się bardzo pomocnym narzędziem w samokształceniu. Ponadto przez Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Szkołę Policji w Słupsku oraz w Szkołę Policji w Katowicach, przy współpracy ówczesnego Biura Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji, przygotowane zostały filmy instruktażowe, które powinny być pomocne przy realizacji podstawowych czynności służbowych. Przygotowany materiał filmowy prezentuje m. in. realizację czynności: legitymowania, doprowadzania i konwojowania osób, kontroli osobistej, zatrzymywania osób, użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez funkcjonariuszy Policji oraz kontroli pojazdu, w sposób zapewniający przestrzeganie praw człowieka. Przedmiotowe filmy przekazane zostały do wszystkich komend wojewódzkich, Komendy Stołecznej Policji oraz szkół policji, a ich treści są prezentowane m.in. na szkoleniach i odprawach do służby.

Ponadto na poziomie lokalnym realizowane są również szkolenia z zakresu taktyki i techniki interwencji oraz postępowania podczas zatrzymywania osób.

f. Szkolenia w zakresie ochrony praw człowieka

Problematyka działań edukacyjnych mających na celu wykonywanie wyroków Trybunału, wzorem lat ubiegłych, została ujęta w „Planie działalności edukacyjnej i informacyjnej w zakresie ochrony praw i wolności człowieka, realizacji zasady równego traktowania i przestrzegania zasad etyki zawodowej w policji na lata 2021-2023”. Realizowane na poziomie lokalnym szkolenia w obszarze ochrony praw człowieka, skierowane są zarówno do kadry kierowniczej policji, jak i do wszystkich policjantów. W ich trakcie omawiane jest m.in. orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a także zagadnienia dotyczące przeciwdziałania torturom oraz nieludzkiemu i poniżającemu traktowaniu, nadużycia siły lub niewłaściwego stosowania środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy podczas działań służbowych oraz praw osób zatrzymanych. Organizowane są również szkolenia dla konkretnie określonej grupy policjantów, bądź jednostki policji, w których doszło do lub mogło dojść do niewłaściwego zachowania policjantów (np. przekroczenie uprawnień policjanta, nieproporcjonalność użycia środków przymusu bezpośredniego wobec innej osoby podczas wykonywania czynności służbowych). Podczas takich szkoleń analizowane są przykładowe zdarzenia, podczas których policjanci nie dochowali standardów ochrony praw i wolności człowieka.

Powyższym działaniom edukacyjnym towarzyszą publikacje, w tym poradniki, seminaria, konferencje i inne inicjatywy, których głównym celem jest uświadamianie i uwrażliwianie policjantów i pracowników policji na kwestie poszanowania godności każdego człowieka. Opracowane materiały służyć mają zarówno działaniom edukacyjnym skierowanym do policjantów, jak również służą edukacji społecznej, gdy istnieje potrzeba przybliżenia społeczeństwu praw człowieka w kontekście działań policji.

W szkołach policyjnych funkcjonuje specjalistyczny przewodnik trenerski pn. „Służyć i chronić”, który pozwala optymalizować kształtowanie pożądaných postaw i zachowań funkcjonariuszy, również w obszarze ksenofobii i związanej z nią nietolerancji.

Nadto od 2011 r. realizowane są opracowane centralnie zajęcia warsztatowe dla kadry kierowniczej pn. „Prawa człowieka w zarządzaniu policją”.

Jako uzupełnienie edukacji policyjnej, w 2013 r. opracowano oraz rozdystrybuowano do wszystkich jednostek policji w Polsce poradnik „Po pierwsze człowiek. Działania antydyskryminacyjne w jednostkach Policji”. Zawiera on informacje na temat mniejszości: narodowych, etnicznych, wyznaniowych, seksualnych oraz innych grup społecznych, które mogą być szczególnie narażone na dyskryminację.

Poradnik stanowi kompendium wskazówek na temat właściwego postępowania antydyskryminacyjnego wewnątrz organizacji jaką jest policja, a także na temat prawidłowości działań policji w kontaktach z przedstawicielami grup narażonych na dyskryminację, które cechować powinno zachowanie najwyższych standardów równego traktowania.

Policjanci uczestniczą w szkoleniach zewnętrznych organizowanych lub współorganizowanych przez organizacje pozarządowe, których działalność skupiona jest na kwestiach ochrony praw człowieka. Szkolenia te mają na celu poszerzenie wiedzy na temat prawnych regulacji dot. międzynarodowych standardów ochrony praw człowieka, społecznej perspektywy w zakresie poszanowania godności ludzkiej oraz innych praw i wolności człowieka, ale przede wszystkim mają za zadanie podnosić świadomość policjantów i pracowników policji na temat znaczenia zachowań etycznych w codziennym wykonywaniu obowiązków służbowych.

Należy podkreślić, że kwestie ochrony praw i wolności człowieka, orzecznictwo Trybunału oraz unormowania Konwencji są uwzględniane na każdym etapie szkoleń.

g. Szkolenia dot. przeciwdziałania torturom i innym niewłaściwym zachowaniom w służbie.

W 2017 r. wdrożono do realizacji w policji, koordynowany centralnie program doskonalenia pn. „Program doskonalenia zawodowego lokalnego w zakresie przeciwdziałania stosowaniu tortur”.

Programem zostali objęci w szczególności: policjanci ogniów patroloво-interwencyjnych, policjanci pełniący służbę w policyjnych pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz policyjnych izbach dziecka, a także policjanci pionów dochodzeniowo-śledczych i kryminalnych. Program przeznaczony jest także dla przełożonych wszystkich szczebli kierowania.

Program obejmuje zagadnienia tortur i zachowań przemocowych w aspektach psychologicznym i prawnym oraz moduł dotyczący kwestii przeciwdziałania torturom. Obejmuje także zagadnienia „whistleblowingu” i tzw. środowiskowej zmywy milczenia. Na szkoleniu omawiane są także wyroki Trybunału oraz protokół stambulski.

Szkolenia prowadzone są przez przeszkolonych trenerów policyjnych, często we współpracy z psychologami policyjnymi, funkcjonariuszami Biura Spraw Wewnętrznych Policji i organizacji pozarządowych, działających na rzecz ochrony praw człowieka.

W latach 2020-2021 zorganizowano ok. 1500 przedsięwzięć edukacyjnych, w ramach których przeszkolonych zostało ponad 34 tys. policjantów. Przedsięwzięcia były realizowane przede wszystkim w formie warsztatów. W związku ze stanem epidemii i zagrożeniem epidemicznym związanym z wirusem COVID-19, część przedsięwzięć była realizowana w formie szkoleń online lub e-learningu, także z wykorzystaniem systemu wideokonferencji.

Szkolenia na podstawie ww. Programu będą kontynuowane w kolejnych latach.

Istotne jest wskazanie, że w maju 2021 r. utworzono grupę roboczą ds. przeglądu i aktualizacji „Programu doskonalenia zawodowego lokalnego w zakresie przeciwdziałania stosowaniu tortur”. Zadaniem grupy jest dokonanie przeglądu Programu pod kątem aktualności zawartych w nim treści oraz weryfikacja metod szkoleniowych. W 2021 r. odbyły się 3 spotkania grupy w trybie online oraz jedno spotkanie stacjonarne w Warszawie. Zakończenie prac planowane jest na drugą połowę 2022 r.

h. Ochrona prawna funkcjonariuszy policji.

Od 2018 r. realizowany jest program ochrony prawnej funkcjonariuszy policji związany z aktami agresji (czynna napaść, znieważenie, pomówienie itp.) poprzez uruchomienie punktów doradztwa oraz zamieszczanie informacji na stronach internetowych jednostek policji.

i. “Warsztat Pro-Aktywnego Przełożonego”

Wdrożono do realizacji program doskonalenia zawodowego dla kierowników komórek organizacyjnych policji „Warsztat Pro-Aktywnego Przełożonego”. Celem szkolenia jest rozwijanie umiejętności kadry kierowniczej w zakresie rozpoznawania i pro-aktywnego reagowania na niepożądane zachowania

w środowisku służby i pracy. Podczas szkolenia doskonalone są umiejętności szybkiego rozpoznawania nieprawidłowych zachowań i podejmowania skutecznych działań w celu zapobieżenia ich eskalacji, mogącej skutkować podjęciem działań proceduralnych (dyscyplinarnych, karnych). Zajęcia warsztatowe prowadzone są przez psychologów policyjnych oraz policyjnych pełnomocników ds. ochrony praw człowieka.

j. Rozpowszechnianie informacji o instytucjach stojących na straży praw człowieka oraz wydanych rekomendacjach

Zespół ds. ochrony praw człowieka w Komendzie Głównej Policji koordynuje działania policji w zakresie realizacji zaleceń krajowych i międzynarodowych organizacji i instytucji powołanych do ochrony praw człowieka oraz przestrzegania zasady równego traktowania. Zespół na bieżąco gromadzi i opracowuje materiały sprawozdawcze dla organizacji międzynarodowych, działających na rzecz ochrony praw człowieka.

Zespół na bieżąco przekazuje jednostkom organizacyjnym policji i komórkom organizacyjnym Komendy Głównej Policji informacje w sprawie zaleceń, rekomendacji, uwag przekazanych przez krajowe i międzynarodowe organizacje i instytucje działające na rzecz ochrony praw człowieka oraz koordynuje ich wdrażanie.

W 2020 r. wszystkim jednostkom organizacyjnym policji oraz wybranym komórkom organizacyjnym Komendy Głównej Policji przekazano Raport dla Rządu Rzeczypospolitej Polskiej z wizyty ad hoc Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT), która miała miejsce w 2019 r. wraz z zobowiązaniem do wdrażania rekomendacji. W jednostkach wyznaczono koordynatorów wdrażania rekomendacji oraz opracowano plany wdrażania rekomendacji.

W celu rozpowszechniania w środowisku policyjnym wiedzy na temat Rady Europy, Komitetu CPT oraz wydanych ww. rekomendacji, w 2021 r. Centrum Szkolenia Policji w Legionowie i Szkoła Policji w Słupsku opracowały dla całej policji materiał edukacyjny.

W 2021 r. opracowano materiał „Podstawowe informacje dot. Protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania oraz uprawnień i metodologii pracy Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur, działającego w ramach Biura Rzecznika praw Obywatelskich”. Materiał został rozdystrybuowany do wszystkich jednostek policji do wykorzystania w procesie edukacyjnym.

k. Rozpowszechnianie informacji o wyrokach Trybunału

Upowszechnianie wyroków ETPC w środowisku policyjnym zostało wpisane do „Planu działalności edukacyjnej i informacyjnej w zakresie ochrony praw i wolności człowieka, realizacji zasady równego traktowania i przestrzegania zasad etyki zawodowej w Policji na lata 2021-2023”. Zgodnie z ww. planem jednostki Policji mają obowiązek prowadzenia działalności edukacyjnej i informacyjnej w zakresie upowszechniania rekomendacji międzynarodowych oraz krajowych instytucji działających na rzecz ochrony praw i wolności człowieka, a także prowadzenia działalności edukacyjnej i informacyjnej w zakresie orzecznictwa Trybunału.

Orzeczenia Trybunału w sprawach dotyczących Policji tłumaczone są na język polski i publikowane na ogólnodostępnej stronie internetowej <http://isp.policja.pl/> w zakładce „prawa człowieka”. Udostępniane są podległym jednostkom organizacyjnym do zapoznania się i późniejszego wykorzystania zawodowego.

Wyroki są także wykorzystywane w scenariuszach szkoleń dla policjantów i pracowników Policji. Wyroki, w ramach analizy orzeczniczej, znalazły się w programie szkolenia „Program doskonalenia zawodowego lokalnego w zakresie przeciwdziałania stosowaniu tortur”.

I. Współpraca z innymi podmiotami

Policja włączyła się aktywnie w przedsięwzięcia o charakterze multilateralnym, czerpiąc wiedzę i doświadczenie z dobrych praktyk innych państw oraz dorobku organizacji międzynarodowych i organizacji pozarządowych.

Funkcjonariusze biorą udział w szkoleniach międzynarodowych nt. etyki i praw podstawowych m.in. „Prawa podstawowe: Etyka w policji i zarządzanie różnorodnością”.

W latach 2018-2020 policja wraz z Muzeum Historii Żydów Polskich Polin oraz partnerami z Belgii i Holandii realizowała projekt edukacyjny pn. „Horyzontalna edukacja retrospektywna w zakresie działań antydyskryminacyjnych”. Polsko-belgijsko-holenderska współpraca dotyczyła przede wszystkim wymiany dobrych praktyk, opracowania materiałów edukacyjnych i przygotowania edukatorów do kaskadowej realizacji przedsięwzięć szkoleniowych. W opracowanych materiałach szkoleniowych (scenariuszach edukacyjnych) wykorzystano m.in. informacje zawarte w ww. podręczniku „Szkolenie policji z zakresu praw podstawowych. Podręcznik dla osób prowadzących szkolenia dla policji”, podsumowującym projekt, co miało na celu przede wszystkim zdiagnozowanie wyzwań, przed jakimi stoją formacje policyjne w Europie oraz wymianę dobrych praktyk, w jaki sposób stawiać im czoła, kształtować właściwe postawy w służbie, rozwiązywać problemy w obszarze praw człowieka.

W 2020 r. zawarto kolejne porozumienie o współpracy między Komendantem Głównym Policji a Muzeum Historii Żydów Polskich Polin w sprawie realizacji projektu Edukacja antydyskryminacyjna – przedsięwzięcia szkoleniowe dla policji na lata 2020-2024”. Projekt zakłada m.in.:

- organizację szkoleń antydyskryminacyjnych,
- organizację szkoleń podnoszących kwalifikacje trenerskie dla policjantów oraz pracowników policji,

W przedsięwzięciach edukacyjnych, realizowanych na mocy powyższego porozumienia, w 2020 r. udział wzięło 19 uczestników, w 2021 r. 499 uczestników.

m. Rozwiązania instytucjonalne

Nadzór Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

W listopadzie 2019 r. Dyrektor Departamentu Porządku Publicznego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji przekazał do Komendy Głównej Policji rekomendacje opracowane na podstawie wyników prac prowadzonych przez Zespół do spraw analizy przypadków naruszenia prawa przez funkcjonariuszy policji.

Rolą wskazanego zespołu, było dokonanie analizy przypadków działań funkcjonariuszy policji w wyniku których doszło do śmierci osoby albo nastąpiło jej zranienie albo wystąpiły inne objawy zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby, albo gdy z innych istotnych przyczyn wyjaśnienie zdarzenia wymaga objęcia szczególnym nadzorem.

Uwzględniając powyższe, Zastępca Komendanta Głównego Policji polecił komendantom wojewódzkim, Komendantowi Stołecznemu Policji, Komendantowi Centralnego Biura Śledczego Policji oraz Dowódcy Centralnego Pododdziału Kontrterrorystycznego m.in.:

- profesjonalizowanie działań rzeczników dyscyplinarnych oraz pełnomocników ds. ochrony praw człowieka poprzez zapewnienie im doskonalenia zawodowego lokalnego i centralnego;
- aktywizowanie przez komendantów wojewódzkich oraz Komendanta Stołecznego Policji pełnomocników ds. ochrony praw człowieka w procesie szkolenia i doskonalenia zawodowego, a w szczególności za niezbędne uznano:
 - inicjowanie przez nich w podległych jednostkach organizacyjnych policji działań ukierunkowanych na ochronę praw człowieka oraz przestrzeganie standardów ich ochrony,
 - bieżące i aktywne monitorowanie działań policji w zakresie respektowania podczas czynności służbowych godności ludzkiej i przestrzegania praw człowieka,

- sporządzanie opinii i stanowisk w zakresie oceny zgodności działań policjantów ze standardami ochrony praw człowieka;
- stałe i konsekwentne monitorowanie działań podległych jednostek policji celem wzmocnienia nadzoru w zakresie wyjaśniania przypadków, w których doszło do naruszenia prawa, a także eliminowanie w przyszłości takich nieprawidłowości.

Mając na uwadze konieczność monitorowania stanu realizacji wskazanych poleceń, stanowiących wypełnienie rekomendacji, komendanci wojewódzcy, Komendant Stołeczny Policji, Komendant Centralnego Biura Śledczego Policji, Dowódca Centralnego Pododdziału Kontrterrorystycznego Policji, począwszy od okresu sprawozdawczego za I półrocze 2020 r. przekazują, w ujęciu półrocznym, do Biura Prewencji Komendy Głównej Policji, sprawozdania obrazujące stopień ich realizacji, które stanowią wkład do opracowania stanowiska policji dla Departamentu Porządku Publicznego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Działalność Biura Spraw Wewnętrznych Policji

Biuro Spraw Wewnętrznych Policji zgodnie z art. 5b ust. 1 ustawy o policji realizuje na obszarze całego kraju zadania w zakresie rozpoznawania, zapobiegania i zwalczania przestępczości popełnianej przez policjantów i pracowników policji oraz przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu popełnianych na szkodę Policji oraz wykrywania i ścigania sprawców tych przestępstw, a także – w zakresie zleconym przez Inspektora Nadzoru Wewnętrznego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji – funkcjonariuszy i pracowników jednostek policji, Straży Granicznej i Służby Ochrony Państwa lub strażaków i pracowników Państwowej Straży Pożarnej. W ramach swojej działalności prowadzi w tym zakresie pracę operacyjną. Ponadto, w momencie uzyskania informacji o podejrzeniu popełnienia przestępstwa funkcjonariusze Biura Spraw Wewnętrznych Policji realizują czynności procesowe w trybie art. 307 i 308 Kodeksu postępowania karnego.

Funkcjonariusze Biura uczestniczą w odprawach z udziałem kadry kierowniczej jednostek organizacyjnych policji oraz w spotkaniach profilaktycznych z funkcjonariuszami i pracownikami tych jednostek. Przeprowadzają spotkania profilaktyczne z uczestnikami kursów realizowanych przez szkoły policji. W trakcie spotkań funkcjonariusze poruszają m.in. kwestie niewłaściwych zachowań policjantów. Funkcjonariusze w swoich wystąpieniach omawiają nie tylko kwestie odpowiedzialności karnej ale również błędnie pojmowanej solidarności zawodowej, która takie zachowania toleruje lub ukrywa.

Ponadto Biuro co roku opracowuje i zamieszcza na swojej stronie internetowej „Informację o działalności Biura Spraw Wewnętrznych Policji” za rok ubiegły. Jest ona dostępna zarówno dla środowiska policyjnego, jak i dla ogółu obywateli. Zawarte w niej treści mają nie tylko wymiar edukacyjny, ale służą również wytyczeniu priorytetowych kierunków działania, które są pomocne w minimalizowaniu i zapobieganiu zidentyfikowanym zagrożeniom.

Statystyki:

	2019	2020	I poł. 2021
Liczba policjantów, którym przedstawiono zarzuty związane z przemocą na służbie	26	23	5
Liczba przestępstw związanych z przemocą na służbie zarzuconych policjantom	28	24	7

Należy zauważyć, że zgodnie z art. 309 § 2 Kodeksu postępowania karnego, w przypadku gdy osobą podejrzaną jest funkcjonariusz policji, śledztwo prowadzi prokurator, który na zasadzie art. 311 § 2 Kodeksu postępowania karnego może, ale nie musi powierzyć do wykonania Biuru Spraw Wewnętrznych Policji poszczególne czynności śledztwa. Prokurator podejmuje decyzję o zakresie i terminie realizacji powierzonych czynności.

System ochrony praw człowieka w policji

Od 2004 r. funkcjonują w policji pełnomocnicy ds. ochrony praw człowieka, których praca skoncentrowana jest na proaktywnych działaniach na rzecz przestrzegania praw człowieka, zasady równego traktowania i zasad etyki zawodowej.

Pełnomocnicy ds. ochrony praw człowieka, tworzą tzw. sieć policyjnych pełnomocników ds. ochrony praw człowieka, w skład której wchodzi: pełnomocnicy ds. ochrony praw człowieka ustanowieni przy komendantach wojewódzkich policji, Komendancie Stołecznym Policji oraz przy Komendancie Głównym Policji, Komendancie Centralnego Biura Śledczego Policji i Komendancie Biura Spraw Wewnętrznych Policji, Dyrektorze Centralnego Laboratorium Kryminalistycznym Policji, Dowódcy Centralnego Pododdziału Kontrterrorystycznego Policji, jak również nieetatowi pełnomocnicy ds. ochrony praw człowieka przy komendantach szkół policji oraz członkowie zespołów ds. ochrony praw człowieka.

Pełnomocnicy realizują zadania zgodnie z zaakceptowanym przez Komendanta Głównego Policji w 2016 r. „Modelem funkcjonowania policyjnych pełnomocników ds. ochrony praw człowieka”. Model stanowi wystandaryzowany katalog zadań realizowanych na samodzielnych stanowiskach policyjnych pełnomocników ds. ochrony praw człowieka lub przez zespoły ds. ochrony praw człowieka.

Wśród najważniejszych działań pełnomocników wymienić należy:

- uświadamianie i uwrażliwianie policjantów i pracowników policji na kwestie poszanowania godności każdego człowieka;
- maksymalizowanie empatycznych postaw policjantów w stosunku do wszystkich osób przebywających w Polsce;
- dbanie o właściwe przygotowanie policjantów do reagowania w przypadku zaistnienia incydentów o charakterze nienawistnym i przestępstw motywowanych nienawiścią wobec innych ludzi;
- współpracę z instytucjami państwowymi, instytucjami pozarządowymi i organizacjami międzynarodowymi w zakresie realizowanych działań.

Plan działalności edukacyjnej i informacyjnej w zakresie ochrony praw i wolności człowieka, realizacji zasady równego traktowania i przestrzegania zasad etyki zawodowej w policji na lata 2021-2023.

Zadania ochrony praw człowieka, równego traktowania i etyki realizowane są w policji na podstawie 2- lub 3-letnich planów działania, w określonym zakresie przez wszystkie jednostki i komórki organizacyjne policji.

W styczniu 2021 r. przyjęto „Plan działalności edukacyjnej i informacyjnej w zakresie ochrony praw i wolności człowieka, realizacji zasady równego traktowania i przestrzegania zasad etyki zawodowej w policji na lata 2021-2023”. Plan stanowi w znacznej części kontynuację dokumentu „Plan działalności edukacyjno-informacyjnej w zakresie ochrony praw i wolności człowieka, realizacji zasady równego traktowania i przestrzegania zasad etyki zawodowej w policji na lata 2019-2020”.

Powyższy Plan jest całościowym dokumentem w zakresie działań na rzecz ochrony praw człowieka w Policji. Zgodnie z Planem, realizowane zadania skoncentrowane są na doskonaleniu wewnętrznych oraz zewnętrznych działań edukacyjnych i informacyjnych, mających wpływ na profesjonalizację wykonywanych przez policję czynności w aspekcie przestrzegania praw i wolności człowieka, etyki zawodowej oraz równego traktowania. Zadania zawarte w planie realizowane są przez wszystkie jednostki i komórki organizacyjne w policji oraz przede wszystkim przez policyjnych pełnomocników ds. ochrony praw człowieka, którzy współpracują z instytucjami państwowymi, instytucjami pozarządowymi i organizacjami międzynarodowymi w zakresie realizowanych działań.

Obszary zadaniowe wskazane w ww. Planie obejmują:

- reagowanie na zidentyfikowane potrzeby szkoleniowe oraz inspirowanie działań edukacyjnych z zakresu ochrony praw i wolności człowieka, równego traktowania i etyki zawodowej (...) oraz prowadzenie przedsięwzięć edukacyjnych i informacyjnych na podstawie dostępnych źródeł,

m.in.: takich jak autorskie lub inne dostępne narzędzia edukacyjne i informacyjne, wyniki postępowań skargowych, dyscyplinarnych, prawomocne orzeczenia sądów i trybunałów, raporty, analizy, wyniki badań, rekomendacje itp.;

- prowadzenie współpracy z podmiotami publicznymi, uczelniami, szkołami oraz organizacjami pozarządowymi w celu wypracowywania najlepszych praktyk dla zapobiegania i zwalczania wszelkich form naruszeń praw człowieka, zasady równego traktowania i etyki zawodowej przez policjantów i pracowników policji;
- prowadzenie działalności edukacyjnej i informacyjnej w zakresie upowszechniania zaleceń i rekomendacji międzynarodowych oraz krajowych instytucji działających na rzecz ochrony praw i wolności człowieka, a także prowadzenie działalności edukacyjnej i informacyjnej w zakresie orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka;
- prowadzenie postincydentalnych działań edukacyjnych, stanowiących szybką i skuteczną reakcję na ujawnione lub domniemane przypadki tortur oraz innych form niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania;
- prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych z zakresu ochrony sygnalistów oraz walki ze środowiskową złą kulturą;
- wypełnianie roli lokalnego koordynatora do spraw edukacji oraz informacji w zakresie funkcjonowania Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur ustanowionego przy Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Europejskiego Komitetu Przeciwko Torturom (CPT), a także instytucji sędziwego penitencjarnego i innych mechanizmów monitorowania przestrzegania praw osób pozbawionych wolności;
- realizację warsztatów pn. „Przeciwdziałanie stosowaniu tortur”.

Mechanizmy kontrolne

Biuro Kontroli Komendy Głównej Policji, w ramach realizowania zadań regulaminowych, monitoruje m.in. występowanie zagrożeń związanych ze stosowaniem przez policjantów przemocy na służbie. W ramach nadzoru w tym zakresie wdrożono rozwiązania ukierunkowane na bieżące informowanie kierownictwa Biura Kontroli Komendy Głównej Policji o wydarzeniach nadzwyczajnych z udziałem funkcjonariuszy i pracowników policji w trybie całodobowym. Daje to możliwość bezpośredniego i niezwłocznego zaangażowania służb kontrolnych Komendy Głównej Policji, komend wojewódzkich policji i Komendy Stołecznej Policji w sprawy związane z wyjaśnianiem okoliczności oraz skutków takich zdarzeń, w tym daje możliwość omówienia zebranych w danej sprawie informacji w trakcie codziennych odpraw kierownictwa Policji. Umożliwia to odpowiednie reagowanie, w tym wdrażanie czynności kontrolnych lub monitoringów, których celem jest nadzór nad rzetelnym wyjaśnieniem okoliczności sprawy.

Policjanci komórek kontrolnych jednostek terenowych policji oraz Komendy Głównej Policji zaangażowani są w wyjaśnianie zdarzeń oraz niezwłoczne reagowanie w przypadku stwierdzonych nieprawidłowości. Ocenie poddawane są zarówno okoliczności wydarzenia, jak również sposób i poprawność reagowania przełożonych funkcjonariuszy.

Dane na temat prowadzonych ogólnopolicyjnych kontroli dot. prawidłowości użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego (w tym paralizatorów) oraz w zakresie użytkowania kamer nasobnych w latach 2019-2021, a także planowanych kontroli na rok 2022

W poniższej tabeli przedstawiono ogólną liczbę kontroli przeprowadzonych przez komórki Komendy Głównej Policji, komend wojewódzkich policji oraz Komendy Stołecznej Policji w latach 2019-2021, jak również zaplanowane przez nie na rok 2022 kontrole z zakresu prawidłowości użycia środków przymusu bezpośredniego (w tym paralizatorów) jak również w zakresie prawidłowości użytkowania kamer nasobnych.

Rodzaj kontrolowanej tematyki	Prawidłowość zadań związanych z obezwładnianiem osób za pomocą energii elektrycznej		Prawidłowość wykorzystania kamer nasobnych	
	Biuro Kontroli Komendy Głównej Policji	Komenda Stołeczna Policji oraz komendy wojewódzkie policji	Biuro Kontroli Komendy Głównej Policji	Komenda Stołeczna Policji oraz komendy wojewódzkie policji
Liczba kontroli przeprowadzonych w roku 2019	1	25	0	0
Liczba kontroli przeprowadzonych w roku 2020	2	23	1	0
Liczba kontroli przeprowadzonych w roku 2021	2	17	2	0
Liczba kontroli przeprowadzonych w roku 2022	2	23	2	3

Jednocześnie należy dodać, że kwestia wykorzystania kamer nasobnych i użycia środków przymusu bezpośredniego jak np. przedmiotu służącego do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej jest przedmiotem oceny, w każdym wydarzeniu nadzwyczajnym, które zostało objęte monitoringiem Biura Kontroli Komendy Głównej Policji.

Biuro Kontroli Komendy Głównej Policji, na podstawie decyzji nr 3 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 22 stycznia 2021 r. w sprawie wprowadzenia do stosowania w Policji i Straży Granicznej „Wytucznych w zakresie zasad i trybu przekazywania informacji skargowych i pozaskargowych przez Policję oraz Straż Graniczną do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych” (zwanej dalej decyzją nr 3 Ministra Spraw Wewnętrznych), zmienionej decyzją nr 38 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 grudnia 2021 r., uzyskuje informacje, które przekazywane są do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Biura Nadzoru Wewnętrznego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji zgłaszane są zdarzenia, z których wynika, że w związku z działaniem lub zaniechaniem funkcjonariusza Policji mogą wystąpić następujące skutki:

- naruszenie nietykalności innej osoby – zdarzenia typu I,
- naruszenie wolności seksualnej osoby (zgwałcenie, inne czynności seksualne) – zdarzenia typu II,
- nieuzasadnione użycie środków przymusu bezpośredniego, przemocy fizycznej lub psychicznej w stosunku do innej osoby – zdarzenia typu III.

Uzasadnieniem dla wprowadzenia mechanizmu kwalifikowania zdarzeń jako informacji pozaskargowych w celu dalszego przekazywania Rzecznikowi Praw Obywatelskich była konieczność dokonania przez niezależną instytucję zbadania i oceny przypadków niewłaściwych zachowań funkcjonariuszy policji wobec osób trzecich, co stanowiło realizację zaleceń Komisarza Praw Człowieka Rady Europy, sformułowanego w Memorandum do Polskiego Rządu z dnia 20 czerwca 2007 r.

Przekazanie informacji pozaskargowej nie jest uzależnione od wstępnej oceny, czy do nieprawidłowości rzeczywiście doszło (np. bezpodstawnego użycia przymusu bezpośredniego) lub czy jej wynik był wynikiem działania lub zaniechania funkcjonariusza policji.

Koordinacją i opracowywaniem informacji niezwiązanych ze skargami zajmują się „koordynatorzy ds. skarg”. Koordynatorzy podejmują działania na podstawie zgłoszeń incydentów wymienionych

w Wytycznych, a następnie przesyłają je do odpowiedniego podmiotu odpowiedzialnego, tj. Biura Kontroli Komendy Głównej Policji.

Przedmiotowe informacje charakteryzuje brak ingerowania w treść ze strony Biura Kontroli Komendy Głównej Policji, w związku z czym podmiot odpowiedzialny przekazuje otrzymane informacje pozaskargowe w niezmienionej formule, w postaci elektronicznej do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich oraz do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Zapobiega to wydłużaniu okresu doręczenia. Ma też na celu niezwłoczne informowanie Rzecznika Praw Obywatelskich o zaistniałych zdarzeniach i dokonanie oceny materiału oraz ewentualne zainicjowanie działań, co zwiększa transparentność funkcjonowania policji.

Koordinatory pozaskargowi niezwłocznie, jednak nie później niż w ciągu 5 dni roboczych, przekazują informację pozaskargową do Biura Kontroli Komendy Głównej Policji, jako podmiotu odpowiedzialnego, które w terminie 2 dni roboczych od dnia doręczenia, ma obowiązek przesłania ich w formie elektronicznej do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, a także do wiadomości Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Pełnomocnika Komendanta Głównego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka oraz Biura Spraw Wewnętrznych Policji.

W 2021 r. Biuro Kontroli Komendy Głównej Policji przekazało do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich oraz do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji 493 informacji pozaskargowych, w roku 2020 przekazano 414 tego typu informacji, a w roku 2019 było ich 474.

W maju 2018 roku Biuro Kontroli Komendy Głównej Policji wprowadziło dodatkowy mechanizm analizowania zakresu i oceny treści generowanych informacji pozaskargowych. Znaczny odsetek zdarzeń zakwalifikowanych jako informacje pozaskargowe stanowią sprawy objęte już monitorowaniem przez Biuro Kontroli Komendy Głównej Policji m.in. zgony osób wobec, których policjanci realizowali czynności służbowe lub próby samobójcze, które ze względu na skutki oraz wagę problematyki mają wpływ na wizerunek całej formacji policji. W mniejszym stopniu natomiast monitorowane są zdarzenia, w czasie których w związku z działaniem lub zaniechaniem funkcjonariuszy policji mogło dojść do uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia innej osoby, przemocy fizycznej lub psychicznej w stosunku do innej osoby albo nieuzasadnionego użycia środków przymusu bezpośredniego, co wynika z dużo większej w skali kraju liczby realizowanych przez funkcjonariuszy czynności służbowych (np. interwencje, zatrzymania i doprowadzenia osób), które również są obciążone ryzykiem wystąpienia nieprawidłowych zachowań policjantów. Wydział Analiz Biura Kontroli Komendy Głównej Policji prowadzi, okresowe analizy ryzyka w stosunku do zdarzeń przedstawionych w zestawieniach informacji pozaskargowych, w szczególności takich, gdzie opis okoliczności wskazuje, że mogło dojść do nieprawidłowego działania funkcjonariuszy policji. Analizie podlega w szczególności adekwatność środków zastosowanych przez kierownika jednostki policji lub właściwych przełożonych w celu obiektywnego wyjaśnienia sprawy, a także sposób monitorowania zdarzeń przez komórki kontroli policji, w sytuacji gdy mają one charakter wydarzeń nadzwyczajnych.

Jeżeli zdarzenie posiada wysoki stopień istotności, a adekwatność środków i procedur włączonych do jego wyjaśnienia jest niska lub nie było ono objęte systemem monitorowania wydarzeń nadzwyczajnych, to do kierowników poszczególnych jednostek kierowana jest dodatkowa korespondencja o wyjaśnienie lub stanowisko w danej sprawie oraz przekazywanie kopii wybranej dokumentacji źródłowej, umożliwiającej stosowną weryfikację na poziomie Komendy Głównej Policji. W takich przypadkach, niezależnie od czynności związanych z zabezpieczeniem materiałów dowodowych, jak też dalszych czynności procesowych realizowanych przez organ prokuratury, pomimo przekazania takiej informacji ścieżką procedury pozaskargowej do Komendy Głównej Policji i Rzecznika Praw Obywatelskich, jako niezbędne wydaje się równoległe wszczynanie czynności wyjaśniających lub dyscyplinarnych w trybie rozdziału 10 ustawy o policji. W związku z powyższym wprowadzenie dodatkowej analizy zdarzeń pod

kątem diagnozowania możliwych nieprawidłowości ma na celu wyselekcjonowanie spraw obarczonych wysokim stopniem ryzyka ich zaistnienia.

Do dodatkowego monitorowania w Biurze Kontroli Komendy Głównej Policji wytypowano 12 zdarzeń, zaistniałych w 2018 r. oraz 14 zdarzeń zaistniałych w 2019 r., ponadto 18 zdarzeń zaistniałych w 2020 r., natomiast w 2021 r. wytypowano 14 zdarzeń (według stanu na 29 listopada 2021 r.).

Zaznaczyć należy, że zdarzają się informacje pozaskargowe, które są przekazywane przez skarżących ze znacznym opóźnieniem, dlatego rejestrowane są one zgodnie z datą wpływu do jednostek organizacyjnych policji.

B. Naruszenie art. 3 Konwencji w jego aspekcie proceduralnym

Naruszenie art. 3 Konwencji w aspekcie proceduralnym wynikało w niniejszej sprawie z nieprzeprowadzenia skutecznego postępowania dotyczącego zarzutów skarżących odnośnie złego traktowania przez funkcjonariuszy policji.

W dniu 27 czerwca 2014 r. Prokurator Generalny wydał wytyczne ws. prowadzenia przez prokuratorów postępowań o przestępstwa związane z pozbawieniem życia oraz nieludzkim bądź poniżającym traktowaniem lub karaniem, których sprawcami są funkcjonariusze Policji lub inni funkcjonariusze publiczni. Wytyczne opracowano w celu szybkiego i skutecznego rozpatrywania zgłoszonych skarg dotyczących tortur i nieludzkiego traktowania osób pozbawionych wolności.

Zgodnie z ww. wytycznymi sprawy prowadzone na podstawie art. 246 i 247 Kodeksu karnego, a także przestępstwa pozbawienia życia popełnione przez funkcjonariuszy w trakcie lub w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych, zostały objęte monitoringiem prowadzonym przez Departament Postępowań Przygotawczych Prokuratury Krajowej.

Mając na uwadze pkt 12 i 13 ww. wytycznych, co pół roku przeprowadzane są badania akt pod kątem prawidłowości postępowania i legalności podjętych decyzji. Prokuratury rejonowe miały także obowiązek sporządzania notatek urzędowych z analizowanych akt spraw, wraz z wnioskami w terminie do 15 lutego i 15 sierpnia każdego roku. Zostały także zobowiązane do sporządzania rocznych statystyk przestępstw popełnianych przez funkcjonariuszy Policji i pracowników cywilnych, obejmujących m.in. liczbę zawiadomień o przestępstwach w danej prokuraturze, liczbę wszczętych postępowań, sposobu ich zakończenia oraz czasu trwania postępowań przygotowawczych.

Delegowanie czynności śledczych Policji lub innych uprawnionych służb może nastąpić jedynie w wyjątkowych sytuacjach i w ograniczonym zakresie. Co do zasady kluczowe czynności wykonuje prokurator. Prokuratorzy wszczynający postępowanie w danej kategorii przestępstw mają obowiązek zawiadomić o tym prokuratora nadrzędnego. Prokuratury nadrzędne kontrolują prawidłowość czynności oraz sprawowanie nadzoru wewnętrznego nad służbą w ramach cyklicznego procesu monitorującego.

Ponadto Dyrektor Departamentu Postępowania Przygotawczego w pismach z 24 września 2014 r. oraz 15 października 2014 r., skierowanych do prokuratorów apelacyjnych określił szczegółowe zasady przeprowadzania analizy akt postępowań zakończonych w danych sześciu miesiącach. Analizy akt mają być ukierunkowane na:

- prawidłowość prowadzonego postępowania (prawidłowość kwalifikacji prawnej czynu, czas postępowania, realizację planu śledztwa, dochowanie gwarancji procesowych pokrzywdzonego, przestrzeganie art. 311 § 2 Kodeksu postępowania karnego) ;
- zasadność finalnej decyzji merytorycznej (w przypadku umorzenia lub odmowy wszczęcia postępowania – prawidłowość podstawy prawnej i uzasadnienie);
- wynik postępowania, w którym do sądu wniesiono akt oskarżenia (kwalifikacja prawna czynu przyjęta przez sąd, wyrok, ocena wyroku przez prokuratora oraz ewentualne przyczyny niewnieśienia apelacji).

Ponadto w każdej prokuraturze okręgowej funkcjonuje koordynator ds. przestępstw popełnianych przez funkcjonariuszy Policji, który nadzoruje i monitoruje tego typu sprawy. Utrzymywana jest także praktyka kierowania takich spraw do innej jednostki prokuratury, aby zapewnić bezstronność i obiektywizm.

C. Tłumaczenie i rozpowszechnienie wyroku

Wyrok w sprawie *Kuchta i Mętel p. Polsce* został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości w zakładce „Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”. Dodatkowo jest on dostępny także w bazie HUDOC.

Informacja o ww. wyroku została także opublikowana w dziale „Aktualności” na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz zawarta w redagowanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości biuletynie informacyjnym, subskrybowanym przez większość sądów krajowych, prokuratur i jednostek organizacyjnych służby więziennej.

Informację o wyroku przekazano Prezesowi Sądu Rejonowego dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie, w którym to sądzie rozpoznawano zażalenie na umorzenie śledztwa związanego z doznanymi przez skarżących obrażeniami oraz Prezesowi Sądu Okręgowego w Krakowie, a także sędziemu koordynatorowi ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sądzie Okręgowym w Krakowie.

Ponadto Prokurator Okręgowy w Krakowie przekazał informację o wyroku Trybunału Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w Krakowie, w celu dalszego rozpowszechnienia wyroku wśród podległych mu jednostek policji.

Prokurator Okręgowy w Krakowie przekazał także wyrok podległym mu prokuratorom, tj. prokuratorom Prokuratury Okręgowej w Krakowie oraz prokuratorom Prokuratur Okręgowych w Kielcach, Nowym Sączu i Tarnowie, zwracając im uwagę na wytyczne Prokuratora Generalnego z dnia 27 czerwca 2014 r. ws. prowadzenia przez prokuratorów postępowań o przestępstwa związane z pozbawieniem życia oraz nieludzkim bądź poniżającym traktowaniem lub karaniem, których sprawcami są funkcjonariusze Policji lub inni funkcjonariusze publiczni

Ponadto Biuro Współpracy Międzynarodowej Prokuratury Krajowej przekazało informację o wyroku wraz z jego tłumaczeniem na język polski wszystkim prokuratorom okręgowym w celu rozpowszechnienia wyroku wśród podległych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz stosowania standardów Trybunału w praktyce.

Informacja o wyroku została także opublikowana na stronie internetowej Prokuratury Krajowej w zakładce „Orzecznictwo ETPC”.

Od 2014 r. sędziowie oddelegowani do Ministerstwa Sprawiedliwości prowadzą kursy dla sędziów, asesorów sądowych, sekretarzy sądowych i aplikantów sędziowskich, dotyczące gwarancji procesowych w obszarze praw człowieka. Szkolenia te obejmują m.in. zagadnienia dotyczące standardów wynikających z art. 3 Konwencji. Obecnie szkolenia realizowane są w ramach Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury (np. w dniach 26-28 sierpnia 2019 r. odbyło się szkolenie nt. „Gwarancje procesowe w zakresie ochrony praw człowieka”). Kursy te udostępniane są cyklicznie także aplikantom prokuratorskim (np. „Prawa człowieka w postępowaniu karnym”, które odbyło się w Krakowie 9-13 września 2019 r.). Kursy te szeroko omawiają zagadnienia dotyczące naruszeń art. 3 Konwencji w jego aspekcie materialnym i proceduralnym.

Wyrok w sprawie *Kuchta i Mętel p. Polsce* został także zaprezentowany na szkoleniu dla aplikantów prokuratorskich, które odbyło się 30 października 2021 r. w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury. Wyrok powinien być także uwzględniony w czasie ustalania programu dalszych szkoleń dla aplikantów prokuratorskich.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w niniejszej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne oraz że wskazane środki generalne będą wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

29. Zaktualizowany zmieniony Raport z wykonania wyroków w sprawie *Mariusz Lewandowski p. Polsce oraz Słomka p. Polsce*, przekazany w dniu 6 września 2023 r.

Opis spraw

Mariusz Lewandowski p. Polsce, skarga nr 66484/09, wyrok z dnia 03.07.2012 r., ostateczny w dniu 03.10.2012 r.

Słomka p. Polsce, skarga nr 68924/12, wyrok z dnia 06.12.2018 r., ostateczny w dniu 06.03.2019 r.

Obie sprawy dotyczą naruszenia zasady bezstronności, z uwagi na fakt, że ten sam sędzia (*Lewandowski*) lub ten sam skład orzekający (*Słomka*), którzy zastosowali wobec skarżących karę pozbawienia wolności za sposób, w jaki wyrazili niezadowolenie z pracy sądów, ustalili ich winę i nałożyli na nich surową sankcję przewidzianą przez prawo (naruszenie art. 6 Konwencji). Te uchybienia proceduralne spowodowały również ingerencję w prawo drugiego skarżącego do wolności wypowiedzi, które było niepotrzebne w społeczeństwie demokratycznym (naruszenie art. 10 Konwencji).

W sprawie *Lewandowski p. Polsce* skarżący był osadzonym, który złożył wniosek o wstrzymanie wykonania kary. Jego wniosek został odrzucony. W swoim zażaleniu na to postanowienie skarżący, powołując się na błąd sędziego wskazał, że orzeczenie musiało zostać sporządzone „pod wpływem środków odurzających, np. alkoholu lub innych środków psychoaktywnych”. Ten sam sędzia wydał postanowienie nakładające na skarżącego, jako karę za jego oskarżenie zawarte w zażaleniu, karę dwudziestu ośmiu dni odosobnienia, powołując się na art. 49 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Trybunał zauważył, że obrażony w niniejszej sprawie sędzia wydał postanowienie nakładające na skarżącego karę odosobnienia. Nie przeprowadzono żadnego odrębnego postępowania przed innym składem w celu ustalenia odpowiedzialności skarżącego, w ramach której skarżący mógł przedstawić argumenty na swoją obronę, w tym ewentualne uzasadnienie wskazanych przez niego kwestii. Sędzia wydał orzeczenie po otrzymaniu zażalenia skarżącego. Skarżący nie miał możliwości ustosunkowania się do możliwości takiego ustalenia ani przedstawienia w tym zakresie własnych wyjaśnień i oświadczeń. Ta decyzja została natychmiast wykonana. Zażalenie skarżącego zostało rozpatrzone dopiero po jego zwolnieniu. W związku z tym braki proceduralne zostały usunięte dopiero w zażaleniu, a zażalenie to nie miało żadnego praktycznego wpływu na sytuację skarżącego.

W sprawie *Słomka p. Polsce*, skarżący, były działacz opozycji antykomunistycznej, w dniu 12 stycznia 2012 r. zakłócił ogłoszenie wyroku we wrażliwej politycznie sprawie dotyczącej kilku wysokich rangą członków reżimu komunistycznego, wskazując za stół sędziowski i wykrzykując hasła w zakresie sposobu w jaki sąd prowadził sprawę. W rezultacie sędziowie nie mogli kontynuować procesu przed wzburzoną publicznością i musieli wznowić go w innej sali sądowej. Pod nieobecność skarżącego sąd wymierzył skarżącemu karę dyscyplinarną w wymiarze czternastu dni za obrazę sądu. Skarżący odbył karę pozbawienia wolności w lutym 2012 r., podczas gdy jego zażalenie było w toku. Jego odwołanie zostało oddalone w marcu 2012 r.

W swoim wyroku Trybunał stwierdził, że kilka cech postępowań krajowych dotyczących wymierzenia skarżącemu kary pozbawienia wolności, tj. kumulacja ról skarżącego i sędziego, wywołało obiektywnie uzasadnione obawy co do bezstronności składu orzekającego, skutkujące naruszeniem art. 6 Konwencji. W szczególności Trybunał uznał, że sędziowie prowadzący rozprawę zakłóconą przez skarżącego mogli być uważani za przedmiot protestu skarżącego, chociaż nie osobiście, lecz raczej jako instytucję, ponieważ protest skarżącego podważał autorytet władzy sądowniczej, krytykując organizację i przebieg procesu karnego. Pomimo tego, że był on przedmiotem działań skarżącego, nie przeprowadzono odrębnego postępowania przed innym składem w celu ustalenia odpowiedzialności skarżącego za jego protest. Co więcej, Trybunał uznał, że brak odrębnego postępowania przed innym składem sędziowskim został spotęgowany nieobecnością skarżącego – uniemożliwiająca mu reakcję lub przedstawienie wyjaśnień, a także doraźnym charakterem zaskarżonej decyzji, za którą wymierzono najsurowszą karę dyscyplinarną. Wreszcie Trybunał zauważył, że postępowanie odwoławcze od postanowienia o karze pozbawienia wolności nie miało żadnego praktycznego wpływu na sytuację skarżącego, ponieważ do czasu jego rozpoznania odbył już on w całości tę karę.

Ponadto, w odniesieniu do art. 10 Konwencji, Trybunał przypomniał, że protesty odbywające się w formie fizycznego utrudniania pewnych czynności mogą stanowić wyrażenie opinii, a zatrzymanie takich protestujących może stanowić ingerencję w ich prawo do wolności wypowiedzi. W tym kontekście Trybunał zauważył, że dyscyplinarna kara pozbawienia wolności nałożona na skarżącego za jego protest stanowiła ingerencję w jego wolność wypowiedzi. Ponadto, z uwagi na przedstawione powyżej uchybienia w procedurze orzekania kary pozbawienia wolności, ingerencji w prawo skarżącego gwarantowane art. 10 Konwencji nie towarzyszyły odpowiednie gwarancje proceduralne, a tym samym nie były konieczne w demokratycznym społeczeństwie.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
Lewandowski p. Polsce	-	2 000 EURO	-	2 000 EURO
Termin zapłaty: 03.01.2013 r.			Wypłacono: 13.11.2012 r.	
Słomka p. Polsce	-	15 000 EURO	850 EURO	15 850 EURO
Termin zapłaty: 06.06.2019 r.			Wypłacono: 05.06.2019 r.	

2. Środki indywidualne

W sprawie *Mariusz Lewandowski p. Polsce* skarżącemu przysługiwało roszczenie o naprawienie szkody spowodowanej nieprawidłowym zastosowaniem kary pozbawienia wolności. Mógł złożyć zażalenie już po uchyleniu przez Sąd Apelacyjny postanowienia o zastosowaniu tej kary. Zażalenie można było złożyć do dowolnego sądu w dowolnym momencie, jednak roszczenie uległo przedawnieniu po 3 latach. Rząd nie posiada żadnych informacji, czy skarżący skorzystał z tej możliwości.

W sprawie *Słomka p. Polsce* skarżący nie dysponował żadnym środkiem karnym w związku z postępowaniem dotyczącym wymierzenia mu kary pozbawienia wolności za obrazę sądu. W szczególności w okolicznościach sprawy skarżącego przepis art. 552 § 1 Kodeksu postępowania karnego, który stanowi, że oskarżonemu, który w wyniku wznowienia postępowania lub kasacji został uniewinniony lub skazany na łagodniejszą karę, przysługuje odszkodowanie od Skarbu Państwa za poniesioną szkodę, powstałą na skutek nienależycie odbytej kary w całości lub w części, nie może być zastosowany. Wynika to z faktu, że art. 540 § 1 ww. Kodeksu, który wymienia przypadki, w których postępowanie sądowe zakończone prawomocnym wyrokiem sądu może zostać wznowione, nie obejmuje orzeczeń

o wymierzeniu kary pozbawienia wolności. Zgodnie z postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2008 r. (sygn. IV KO 118/07) wyrokiem kończącym postępowanie sądowe w rozumieniu art. 540 § 1 Kodeksu postępowania karnego jest wyrok rozstrzygający o odpowiedzialności karnej. Orzeczenia sądu wydane na podstawie art. 49 § 1 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych nie można w ten sposób traktować, gdyż nie dotyczy ono odpowiedzialności karnej, a jedynie odpowiedzialności za naruszenie uroczystego charakteru, spokoju i toku postępowania lub za zniewagę sądu, innego organu postępowania lub uczestników postępowania. Tym samym wniosek o wznowienie postępowania sądowego zakończony na podstawie art. 49 § 1 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych, w oparciu o art. 540 § 1 Kodeksu postępowania karnego, jest niedopuszczalny.

Należy także zauważyć, że w okolicznościach niniejszej sprawy przepisy art. 9 § 4 Kodeksu karnego wykonawczego, przywołane przez Trybunał w swoim wyroku, nie mogły mieć zastosowania, gdyż de facto nie dotyczyły wstrzymania wykonania orzeczenia (w tym postanowienia o karze pozbawienia wolności) na skutek złożenia zażalenia. Przepis ten dotyczy jedynie sytuacji wstrzymania wykonania orzeczenia w ramach postępowania egzekucyjnego po złożeniu określonego wniosku (np. wniosku o odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności) i nie mógł zostać zastosowany w sprawie skarżącego (gdzie nie złożono żadnego wniosku). Należy podkreślić, że kwestię zawieszenia wykonania przedmiotowej kary pozbawienia wolności w następstwie zażalenia na wymierzenie takiej kary reguluje bezpośrednio art. 50 § 1 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Ponadto, na gruncie prawa cywilnego, skarżący miał prawo wytoczyć powództwo o naprawienie szkody wobec Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną bezprawnym działaniem lub zaniechaniem przy sprawowaniu władzy publicznej (art. 417 § 1 kc). Jednakże termin przedawnienia przedmiotowego roszczenia wynosi trzy lata, licząc od dnia, w którym pokrzywdzony dowiedział się o szkodzie lub od dnia, w którym można było zasadnie oczekiwać, że dowie się o szkodzie od niego, a od osoby zobowiązanej do jej usunięcia (art. 4421 § 1 kc).

W tych okolicznościach żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

1. Naruszenia art. 6 Konwencji

W obu wyrokach Trybunał wskazał, że kumulacja ról w rozpatrywanych sprawach (w których zastosowano karę pozbawienia wolności) pomiędzy skarżącym a sędzią może budzić obiektywnie uzasadnione obawy co do zgodności postępowania z ugruntowaną zasadą, że nikt nie powinien być sędzią we własnej sprawie, a co za tym idzie, co do bezstronności składu orzekającego.

W związku z powyższym, w celu odniesienia się do wskazanych przez Trybunał uchybień w krajowym prawodawstwie, władze zdecydowały się na rozpoczęcie prac legislacyjnych w tym zakresie.

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustaw Kodeks postępowania cywilnego, Prawa o ustroju sądów powszechnych oraz Kodeksu postępowania karnego w art. 2 pkt 2-4, 7 i 9 stanowi realizację postulatów wyrażonych w przedmiotowych wyrokach Trybunału. Ustawa nowelizuje art. 49, 50, 51 i 54 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie właściwości sądów krajowych uprawnionych do stosowania środków dyscyplinarnych. Jej celem jest zapewnienie prawidłowego przebiegu postępowania sądu przy jednoczesnym poszanowaniu praw osoby ukaranej. Nowowprowadzone rozwiązania realizują zalecenia wyrażone przez Trybunał w wyrokach *Lewandowski* i *Słomka*. W szczególności odnoszą się do wątpliwości dotyczących bezstronności sędziego (lub składu orzekającego) stosującego środki dyscyplinarne za obrazę sądu (zwłaszcza w sytuacjach, gdy zniewaga dotyka bezpośrednio sędziego lub składu orzekającego przypisanego do sprawy). W takich sytuacjach decyzję o ewentualnym zastosowaniu środków dyscyplinarnych będzie wydawał inny sędzia, w odrębnym postępowaniu. Wykonanie środka dyscyplinarnego będzie możliwe po uprawomocnieniu się orzeczenia sądu. Ukara-

nemu będzie przysługiwało zażalenie. Złożenie zażalenia będzie miało skutek zawieszający w zakresie wykonalności środka dyscyplinarnego.

W celu zagwarantowania prawa do obrony (w szczególności do przedstawienia swojego subiektywnego stanowiska), postanowienie o wymierzeniu kary za obrazę sądu może zostać wydane dopiero po wysłuchaniu obwinionego. Aby jednak uniemożliwić takiej osobie podjęcie działań udaremniających skuteczne rozpoznanie sprawy w postępowaniu odrębnym (a tym samym przedłużanie postępowania głównego), nowelizacja wprowadza możliwość odstąpienia od obowiązku przesłuchania tej osoby, jeżeli jego przeprowadzenie nie jest możliwe (np. w przypadku nieusprawiedliwionego niestawienia się).

Podkreślić należy, że środki dyscyplinarne, w szczególności ostateczny środek w postaci pozbawienia wolności na okres do 14 dni, powinny być stosowane wyłącznie jako działania mające na celu przywrócenie należytej powagi, spokoju i porządku postępowania sądowego, jeżeli mniej dotkliwe środki okażą się niewystarczające. Zastosowania tego rodzaju kary dyscyplinarnej nie będzie dopuszczalne, jeżeli przywrócono porządek postępowania sądowego i nie doszło do dalszych naruszeń.

Powyższe przepisy stosuje się analogicznie w przypadkach, gdy przewinienia dyscyplinarne (w szczególności znieważenie) zostały popełnione w formie pisemnej.

A contrario nie będzie wymagać się powołania innego sędziego do orzekania i stosowania środków dyscyplinarnych za działania, które nie są skierowane przeciwko samemu sędziemu lub przeciwko innemu członkowi składu orzekającego (nowododane §§ 4-6 w art. 49 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych). W takiej sytuacji skład wyznaczony do sprawy będzie uprawniony do wymierzenia kary grzywny (a w przypadku osoby już pozbawionej wolności – nagany) lub pozbawienia wolności (a w przypadku osoby już pozbawionej wolności – zaostrożenia warunków izolacji). Rząd zauważa, że w takich sytuacjach nie ma konieczności powoływania innego składu, gdyż nie ma wątpliwości co do bezstronności składu (lub sędziego) orzekającego w sprawie, gdyż czyny nie dotyczą go (lub ich) osobiście. Powołanie innego sędziego lub składu do podejmowania decyzji dotyczących wszystkich środków dyscyplinarnych skutkowałoby opóźnieniami w rozpatrywaniu pozostałych spraw, znacznie wydłużając czas niezbędny do przeprowadzenia rozpraw sądowych bez zbędnej zwłoki.

2. Dane statystyczne

Ministerstwo Sprawiedliwości przeanalizowało dane statystyczne za lata 2014-2016 zebrane ze wszystkich sądów powszechnych w Polsce. Wyniki tej analizy są następujące: w 97 przypadkach sądy orzekły karę pozbawienia wolności za zniewagę sądu. W 17 z ww. 97 postępowań wniesiono zażalenia, a w 6 przypadkach zażalenia zostały uwzględnione. Z powyższych danych wynika, że tylko w 6 przypadkach mogło dojść do sytuacji podobnej jak w sprawie *Lewandowski p. Polsce*, tj. że kara została wykonana pomimo, że w wyniku apelacji została ona później zmieniona na łagodniejszą lub nawet uchylona.

3. Prawo i praktyka innych państw członkowskich Rady Europy

Ministerstwo Sprawiedliwości zebrało informacje o rozwiązaniach stosowanych przez inne państwa członkowskie Rady Europy w sytuacjach podobnych do niniejszych spraw. Informacje w tym zakresie przekazało pięć krajów. Z informacji nie wynika, że prawo któregośkolwiek z tych krajów zawiera rozwiązania przewidziane w planie działania *Kyprianou p. Cypru*. Na przykład w Rumunii i Czechach nie ma porządkowych kar izolacyjnych. Natomiast w Niemczech istnieje możliwość nałożenia takiej kary (osadzenia) za naruszenie wagi sądu. Kara ta jest natychmiast wykonalna, a odwołanie nie wstrzymuje wykonania kary.

4. Naruszenia art. 10 Konwencji

Mając na uwadze fakt, że źródłem naruszenia art. 10 Konwencji w sprawie *Słomka p. Polsce* były uchynienia w procedurze stosowania kary pozbawienia wolności za utrudnienie postępowania sądowego przez skarżącego, co spowodowało ograniczenie jego prawa do wolności wypowiedzi, któremu nie towarzyszyły odpowiednie gwarancje proceduralne przed nadużyciami (zob. §§ 69-71 wyroku Trybunału), w opinii Rządu środki w zakresie upowszechniania i podnoszenia świadomości są odpowiednie i wystarczające również w odniesieniu do naruszenia art. 10 Konwencji.

5. Tłumaczenie i rozpowszechnienie wyroku

Wyroki w sprawach *Słomka p. Polsce* i *Mariusz Lewandowski p. Polsce* zostały przetłumaczone na język polski i opublikowane na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Tłumaczenia są również dostępne w bazie HUDOC. Dodatkowo informacja o wyroku w sprawie *Słomka p. Polsce* została opublikowana w aktualnościach na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w redagowanym przez to Ministerstwo Sprawiedliwości biuletynie, który przesłany został do wszystkich sądów, prokuratur oraz jednostek organizacyjnych Służby Więziennej (ok. 3000 subskrybentów).

Prezesi Sądu Apelacyjnego w Gdańsku i Sądu Okręgowego w Elblągu zostali poinformowani o wyroku Trybunału w sprawie *Mariusz Lewandowski p. Polsce* oraz o naruszeniu prawa do rzetelnego procesu sądowego spowodowanego brakiem bezstronności ze strony sądu zajmującego się obrazą sądu. 15 stycznia 2019 r. informacja o wyroku w sprawie *Słomka p. Polsce* została przesłana do prezesów Sądu Okręgowego w Warszawie i Sądu Apelacyjnego w Warszawie

W ramach upowszechniania wyroku w sprawie *Słomka p. Polsce*, jego streszczenie zostało włączone do zaktualizowanego dokumentu opracowanego przez Ministerstwo Sprawiedliwości zawierającego standardy Trybunału dotyczące prawa do wolności wypowiedzi. Dokument jest zamieszczony na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości.

W tych okolicznościach żadne inne ogólne środki nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w niniejszej sprawie nie są konieczne dalsze środki indywidualne oraz że przyjęte środki o charakterze generalnym są wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

30. Zaktualizowany zmieniony Raport z wykonania wyroków w sprawie *Mariusz Lewandowski p. Polsce* oraz *Słomka p. Polsce*, przekazany w dniu 13 października 2023 r.

Opis spraw

Mariusz Lewandowski p. Polsce, skarga nr 66484/09, wyrok z dnia 03.07.2012 r., ostateczny w dniu 03.10.2012 r.

Słomka p. Polsce, skarga nr 68924/12, wyrok z dnia 06.12.2018 r., ostateczny w dniu 06.03.2019 r.

Obie sprawy dotyczą naruszenia zasady bezstronności, z uwagi na fakt, że ten sam sędzia (*Lewandowski*) lub ten sam skład orzekający (*Słomka*), którzy zastosowali wobec skarżących karę pozbawienia

wolności za sposób, w jaki wyrazili niezadowolenie z pracy sądów, ustalili ich winę i nałożyli na nich surową sankcję przewidzianą przez prawo (naruszenie art. 6 Konwencji). Te uchybienia proceduralne spowodowały również ingerencję w prawo drugiego skarżącego do wolności wypowiedzi, które było niepotrzebne w społeczeństwie demokratycznym (naruszenie art. 10 Konwencji).

W sprawie *Lewandowski p. Polsce* skarżący był osadzonym, który złożył wniosek o wstrzymanie wykonania kary. Jego wniosek został odrzucony. W swoim zażaleniu na to postanowienie skarżący, powołując się na błąd sędziego wskazał, że orzeczenie musiało zostać sporządzone „pod wpływem środków odurzających, np. alkoholu lub innych środków psychoaktywnych”. Ten sam sędzia wydał postanowienie nakładające na skarżącego, jako karę za jego oskarżenie zawarte w zażaleniu, karę dwudziestu ośmiu dni odosobnienia, powołując się na art. 49 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Trybunał zauważył, że obrażony w niniejszej sprawie sędzia wydał postanowienie nakładające na skarżącego karę odosobnienia. Nie przeprowadzono żadnego odrębnego postępowania przed innym składem w celu ustalenia odpowiedzialności skarżącego, w ramach której skarżący mógł przedstawić argumenty na swoją obronę, w tym ewentualne uzasadnienie wskazanych przez niego kwestii. Sędzia wydał orzeczenie po otrzymaniu zażalenia skarżącego. Skarżący nie miał możliwości ustosunkowania się do możliwości takiego ustalenia ani przedstawienia w tym zakresie własnych wyjaśnień i oświadczeń. Ta decyzja została natychmiast wykonana. Zażalenie skarżącego zostało rozpatrzone dopiero po jego zwolnieniu. W związku z tym braki proceduralne zostały usunięte dopiero w zażaleniu, a zażalenie to nie miało żadnego praktycznego wpływu na sytuację skarżącego.

W sprawie *Słomka p. Polsce*, skarżący, były działacz opozycji antykomunistycznej, w dniu 12 stycznia 2012 r. zakłócił ogłoszenie wyroku we wrażliwej politycznie sprawie dotyczącej kilku wysokich rangą członków reżimu komunistycznego, wskazując za stół sędziowski i wykrzykując hasła w zakresie sposobu w jaki sąd prowadził sprawę. W rezultacie sędziowie nie mogli kontynuować procesu przed wzburzoną publicznością i musieli wznowić go w innej sali sądowej. Pod nieobecność skarżącego sąd wymierzył skarżącemu karę dyscyplinarną w wymiarze czternastu dni za obrazę sądu. Skarżący odbył karę pozbawienia wolności w lutym 2012 r., podczas gdy jego zażalenie było w toku. Jego odwołanie zostało oddalone w marcu 2012 r.

W swoim wyroku Trybunał stwierdził, że kilka cech postępowań krajowych dotyczących wymierzenia skarżącemu kary pozbawienia wolności, tj. kumulacja ról skarżącego i sędziego, wywołało obiektywnie uzasadnione obawy co do bezstronności składu orzekającego, skutkujące naruszeniem art. 6 Konwencji. W szczególności Trybunał uznał, że sędziowie prowadzący rozprawę zakłóconą przez skarżącego mogli być uważani za przedmiot protestu skarżącego, chociaż nie osobiście, lecz raczej jako instytucję, ponieważ protest skarżącego podważał autorytet władzy sądowniczej, krytykując organizację i przebieg procesu karnego. Pomimo tego, że był on przedmiotem działań skarżącego, nie przeprowadzono odrębnego postępowania przed innym składem w celu ustalenia odpowiedzialności skarżącego za jego protest. Co więcej, Trybunał uznał, że brak odrębnego postępowania przed innym składem sędziowskim został spotęgowany nieobecnością skarżącego – uniemożliwiająca mu reakcję lub przedstawienie wyjaśnień, a także doraźnym charakterem zaskarżonej decyzji, za którą wymierzono najsurowszą karę dyscyplinarną. Wreszcie Trybunał zauważył, że postępowanie odwoławcze od postanowienia o karze pozbawienia wolności nie miało żadnego praktycznego wpływu na sytuację skarżącego, ponieważ do czasu jego rozpoznania odbył już on w całości tę karę.

Ponadto, w odniesieniu do art. 10 Konwencji, Trybunał przypomniał, że protesty odbywające się w formie fizycznego utrudniania pewnych czynności mogą stanowić wyrażenie opinii, a zatrzymanie takich protestujących może stanowić ingerencję w ich prawo do wolności wypowiedzi. W tym kontekście Trybunał zauważył, że dyscyplinarna kara pozbawienia wolności nałożona na skarżącego za jego protest stanowiła ingerencję w jego wolność wypowiedzi. Ponadto, z uwagi na przedstawione powyżej uchybienia w procedurze orzekania kary pozbawienia wolności, ingerencji w prawo skarżącego gwa-

rantowane art. 10 Konwencji nie towarzyszyły odpowiednie gwarancje proceduralne, a tym samym nie były konieczne w demokratycznym społeczeństwie.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
Lewandowski p. Polsce	-	2 000 EURO	-	2 000 EURO
Termin zapłaty: 03.01.2013 r.			Wypłacono: 13.11.2012 r.	
Słomka p. Polsce	-	15 000 EURO	850 EURO	15 850 EURO
Termin zapłaty: 06.06.2019 r.			Wypłacono: 05.06.2019 r.	

2. Środki indywidualne

Na gruncie prawa cywilnego skarżącym przysługiwało powództwo przeciwko Skarbowi Państwa o naprawienie szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie w trakcie sprawowania władzy publicznej (art. 417 § 1 kc). Jednakże termin przedawnienia przedmiotowego roszczenia wynosi trzy lata od dnia, w którym poszkodowani dowiedzieli się o szkodzie lub dnia, w którym można było racjonalnie oczekiwać od nich, aby dowiedzieli się o szkodzie oraz osobie zobowiązanej do jej naprawienia (art. 442¹ § 1 kc). Wznowienie postępowanie nie było możliwe, ponieważ obraza sądu nie jest klasyfikowana jako przestępstwo karne, ani administracyjne.

Należy podkreślić, że interesy skarżących zostały zaspokojone i uzyskali oni *restitutio in integrum* w wyniku zapłaty zasądzzonego przez Trybunał słusznego zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową; obraza sądu nie jest uznawana za występki administracyjny ani karny i jako taka nie wiąże się z ujęciem w rejestrze karnym.

W tych okolicznościach nie są konieczne żadne inne środki indywidualne.

II. Środki generalne

6. Naruszenia art. 6 Konwencji

W obu wyrokach Trybunał wskazał, że kumulacja ról w rozpatrywanych sprawach (w których zastosowano karę pozbawienia wolności) pomiędzy skarżącym a sędzią może budzić obiektywnie uzasadnione obawy co do zgodności postępowania z ugruntowaną zasadą, że nikt nie powinien być sędzią we własnej sprawie, a co za tym idzie, co do bezstronności składu orzekającego.

W związku z powyższym, w celu odniesienia się do wskazanych przez Trybunał uchybień w krajowym prawodawstwie, władze zdecydowały się na rozpoczęcie prac legislacyjnych w tym zakresie.

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustaw Kodeksu postępowania cywilnego, Prawa o ustroju sądów powszechnych oraz Kodeksu postępowania karnego w art. 2 pkt 2-4, 7 i 9 stanowi realizację postulatów wyrażonych w przedmiotowych wyrokach Trybunału. Ustawa nowelizuje art. 49, 50, 51 i 54 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie właściwości sądów krajowych uprawnionych do stosowania środków dyscyplinarnych. Jej celem jest zapewnienie prawidłowego przebiegu postępowania sądu przy jednoczesnym poszanowaniu praw osoby ukaranej. Nowowprowadzone rozwiązania realizują zalecenia wyrażone przez Trybunał w wyrokach *Lewandowski* i *Słomka*. W szczególności odnoszą się do wątpliwości dotyczących bezstronności sędziego (lub składu orzekającego) stosujące-

go środki dyscyplinarne za obrazę sądu (zwłaszcza w sytuacjach, gdy zniewaga dotyka bezpośrednio sędziego lub składu orzekającego przypisanego do sprawy). W takich sytuacjach decyzję o ewentualnym zastosowaniu środków dyscyplinarnych będzie wydawał inny sędzia, w odrębnym postępowaniu. Wykonanie środka dyscyplinarnego będzie możliwe po uprawomocnieniu się orzeczenia sądu. Ukaranemu będzie przysługiwało zażalenie. Złożenie zażalenia będzie miało skutek zawieszający w zakresie wykonalności środka dyscyplinarnego.

W celu zagwarantowania prawa do obrony (w szczególności do przedstawienia swojego subiektywnego stanowiska), postanowienie o wymierzeniu kary za obrazę sądu może zostać wydane dopiero po wysłuchaniu obwinionego. Aby jednak uniemożliwić takiej osobie podjęcie działań udaremniających skuteczne rozpoznanie sprawy w postępowaniu odrębnym (a tym samym przedłużanie postępowania głównego), nowelizacja wprowadza możliwość odstąpienia od obowiązku przesłuchania tej osoby, jeżeli jego przeprowadzenie nie jest możliwe (np. w przypadku nieusprawiedliwionego niestawienia się).

Podkreślić należy, że środki dyscyplinarne, w szczególności ostateczny środek w postaci pozbawienia wolności na okres do 14 dni, powinny być stosowane wyłącznie jako działania mające na celu przywrócenie należytej powagi, spokoju i porządku postępowania sądowego, jeżeli mniej dotkliwe środki okażą się niewystarczające. Zastosowania tego rodzaju kary dyscyplinarnej nie będzie dopuszczalne, jeżeli przywrócono porządek postępowania sądowego i nie doszło do dalszych naruszeń.

Powyższe przepisy stosuje się analogicznie w przypadkach, gdy przewinienia dyscyplinarne (w szczególności znieważenie) zostały popełnione w formie pisemnej.

A contrario nie będzie wymagać się powołania innego sędziego do orzekania i stosowania środków dyscyplinarnych za działania, które nie są skierowane przeciwko samemu sędziemu lub przeciwko innemu członkowi składu orzekającego (nowododane §§ 4-6 w art. 49 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych). W takiej sytuacji skład wyznaczony do sprawy będzie uprawniony do wymierzenia kary grzywny (a w przypadku osoby już pozbawionej wolności – nagany) lub pozbawienia wolności (a w przypadku osoby już pozbawionej wolności – zaostrożenia warunków izolacji). Rząd zauważa, że w takich sytuacjach nie ma konieczności powoływania innego składu, gdyż nie ma wątpliwości co do bezstronności składu (lub sędziego) orzekającego w sprawie, gdyż czyny nie dotyczą go (lub ich) osobiście. Powołanie innego sędziego lub składu do podejmowania decyzji dotyczących wszystkich środków dyscyplinarnych skutkowałoby opóźnieniami w rozpatrywaniu pozostałych spraw, znacznie wydłużając czas niezbędny do przeprowadzenia rozpraw sądowych bez zbędnej zwłoki.

7. Dane statystyczne

Ministerstwo Sprawiedliwości przeanalizowało dane statystyczne za lata 2014-2016 zebrane ze wszystkich sądów powszechnych w Polsce. Wyniki tej analizy są następujące: w 97 przypadkach sądy orzekły karę pozbawienia wolności za zniewagę sądu. W 17 z ww. 97 postępowań wniesiono zażalenia, a w 6 przypadkach zażalenia zostały uwzględnione. Z powyższych danych wynika, że tylko w 6 przypadkach mogło dojść do sytuacji podobnej jak w sprawie *Lewandowski p. Polsce*, tj. że kara została wykonana pomimo, że w wyniku apelacji została ona później zmieniona na łagodniejszą lub nawet uchylona.

8. Prawo i praktyka innych państw członkowskich Rady Europy

Ministerstwo Sprawiedliwości zebrało informacje o rozwiązaniach stosowanych przez inne państwa członkowskie Rady Europy w sytuacjach podobnych do niniejszych spraw. Informacje w tym zakresie przekazało pięć krajów. Z informacji nie wynika, że prawo któregośkolwiek z tych krajów zawiera rozwiązania przewidziane w planie działania *Kyprianou p. Cypru*. Na przykład w Rumunii i Czechach nie ma porządkowych kar izolacyjnych. Natomiast w Niemczech istnieje możliwość nałożenia takiej kary (osadzenia) za naruszenie wagi sądu. Kara ta jest natychmiast wykonalna, a odwołanie nie wstrzymuje wykonania kary.

9. Naruszenia art. 10 Konwencji

Mając na uwadze fakt, że źródłem naruszenia art. 10 Konwencji w sprawie *Słomka p. Polsce* były uchybienia w procedurze stosowania kary pozbawienia wolności za utrudnienie postępowania sądowego przez skarżącego, co spowodowało ograniczenie jego prawa do wolności wypowiedzi, któremu nie towarzyszyły odpowiednie gwarancje proceduralne przed nadużyciami (zob. §§ 69-71 wyroku Trybunału), w opinii Rządu środki w zakresie upowszechniania i podnoszenia świadomości są odpowiednie i wystarczające również w odniesieniu do naruszenia art. 10 Konwencji.

10. Tłumaczenie i rozpowszechnienie wyroku

Wyroki w sprawach *Słomka p. Polsce* i *Mariusz Lewandowski p. Polsce* zostały przetłumaczone na język polski i opublikowane na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Tłumaczenia są również dostępne w bazie HUDOC. Dodatkowo informacja o wyroku w sprawie *Słomka p. Polsce* została opublikowana w aktualnościach na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w redagowanym przez to Ministerstwo Sprawiedliwości biuletynie, który przesłany został do wszystkich sądów, prokuratur oraz jednostek organizacyjnych Służby Więziennej (ok. 3000 subskrybentów).

Prezesi Sądu Apelacyjnego w Gdańsku i Sądu Okręgowego w Elblągu zostali poinformowani o wyroku Trybunału w sprawie *Mariusz Lewandowski p. Polsce* oraz o naruszeniu prawa do rzetelnego procesu sądowego spowodowanego brakiem bezstronności ze strony sądu zajmującego się obrazą sądu. 15 stycznia 2019 r. informacja o wyroku w sprawie *Słomka p. Polsce* została przesłana do prezesów Sądu Okręgowego w Warszawie i Sądu Apelacyjnego w Warszawie.

W ramach upowszechniania wyroku w sprawie *Słomka p. Polsce*, jego streszczenie zostało włączone do zaktualizowanego dokumentu opracowanego przez Ministerstwo Sprawiedliwości zawierającego standardy Trybunału dotyczące prawa do wolności wypowiedzi. Dokument jest zamieszczony na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości.

W tych okolicznościach żadne inne ogólne środki nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w niniejszej sprawie nie są konieczne dalsze środki indywidualne oraz że przyjęte środki o charakterze generalnym są wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

31. Informacja nt. realizacji środków indywidualnych w sprawie *Liu p. Polsce*, przekazana w dniu 17 kwietnia 2023 r.

W związku z wyrokiem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie *Liu p. Polsce* (skarga nr 37610/18, wyrok z 6 października 2022 r.), który stał się ostateczny 30 stycznia 2023 r. oraz z prośbą Departamentu Wykonywania Wyroków o informacje odnośnie do środków indywidualnych, chciałbym przedstawić informacje o obecnej sytuacji skarżącego, przygotowane na podstawie informacji przesłanych przez polskie Ministerstwo Sprawiedliwości.

W decyzji 1 lutego 2023 r. Minister Sprawiedliwości odmówił ekstradycji skarżącego do Chińskiej Republiki Ludowej. Mając to na uwadze Sąd Okręgowy w Warszawie w postanowieniu z 2 lutego 2023 r. uchylił tymczasowe aresztowanie skarżącego. Tak więc skarżący nie jest już osadzony.

3 lutego 2023 r. wszczęta została procedura powrotową wobec skarżącego. To postępowanie zostało jednak zawieszono. 6 lutego 2023 r. skarżący złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, który został przekazany do Szefa Urzędu do spraw Cudzoziemców do rozpoznania. Ponadto 10 lutego 2023 r. Biuro Przedstawicielskie Tajwanu w Warszawie w imieniu tajwańskiego Ministerstwa Sprawiedliwości złożyło wniosek o ekstradycję skarżącego na Tajwan.

32. Informacja nt. realizacji środków indywidualnych w sprawie *Liu p. Polsce*, przekazana w dniu 26 maja 2023 r.

W związku z wyrokiem Trybunału z 6 października 2022 r. w sprawie *Liu p. Polsce* (skarga nr 37610/18) oraz moim poprzednim pismem z 17 kwietnia 2023 r. w sprawie sytuacji skarżącego w niniejszej sprawie, chciałbym potwierdzić, że zgodnie z informacją przekazaną przez stosowne władze krajowe, mając na uwadze wyrok Trybunału, skarżący nie zostanie przymusowo zawrócony do Chińskiej Republiki Ludowej.

33. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Łaciak p. Polsce*, przekazany w dniu 12 października 2023 r.

Opis sprawy

Łaciak p. Polsce, skarga nr 118592/19, wyrok z 15.12.2022 r., ostateczny dnia 15.12.2022 r.

Przedmiotem niniejszej sprawy była przewlekłość postępowań przed sądami krajowymi oraz brak skutecznego krajowego środka odwoławczego (naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 13 Konwencji).

W niniejszej sprawie Rząd po pierwsze podniósł zarzut formalny, iż przedmiotowa skarga dotyczyła tego samego postępowania i była już przedmiotem rozpoznania w innej sprawie przedłożonej Trybunałowi, przez tego samego skarżącego. Trybunał oddalił jednak ten zarzut. Nadto Rząd podniósł dalszy zarzut formalny wskazując, że skarżący nie można już uważać za „ofiara” w rozumieniu art. 34 Konwencji w zakresie naruszenia jego prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie, ponieważ przyznano mu kwotę 8800 PLN tytułem zadośćuczynienia. Trybunał stwierdził, że zadośćuczynienie przyznane skarżącemu na poziomie krajowym, mając na uwadze okoliczności faktyczne przedstawione Trybunałowi, było niewystarczające. Dlatego też nie można zgodzić się z argumentem, że skarżący utracił status ofiary.

Trybunał podkreślił, że zasadność czasu trwania postępowania należy oceniać w świetle szczególnych okoliczności sprawy i biorąc pod uwagę kryteria ustalone w orzecznictwie Trybunału, w szczególności złożoność sprawy, zachowanie wnioskodawcy i właściwych władz oraz znaczenie sprawy dla skarżącego.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	12 200 EUR	-	12 200 EUR
Termin zapłaty:	15.03.2023 r.	Wypłacono: 06.02.2023 r.	

2. Środki indywidualne

Krajowe postępowanie w sprawie skarżącego zostało zakończone w dniu 17 listopada 2022 r., tzn. przed wydaniem wyroku przez Trybunał.

W tych okolicznościach, mając na uwadze wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki o charakterze indywidualnym nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki generalne dotyczące przewlekłości postępowań cywilnych i karnych, zawisłych przed sądami krajowymi, są nadzorowane przez Komitet Ministrów w ramach grup spraw *Bąk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10).

Rząd regularnie przedstawia Komitetowi Ministrów pełną informację nt. podejmowanych oraz przewidywanych działań, których celem jest wykonanie wyroków dotyczących przewlekłego prowadzenia postępowań (zob. np. ostatnie dokumenty DH-DD(2023)846, DH-DD(2021)885 oraz DH-DD(2020)359).

Nadto orzeczenie zostało przetłumaczone na język polski i opublikowane na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku zostanie również udostępnione w bazie HUDOC.

Ponadto, w zakresie działań upowszechniających, informacja o wyroku wraz z opisem jego treści została przesłana prezesom sądów krajowych, które orzekały w sprawie skarżącego (tj. prezesom Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej oraz Sądu Apelacyjnego w Katowicach).

Ministerstwo Sprawiedliwości poinformowało właściwe sądy o licznych opracowaniach dotyczących standardów orzeczniczych Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a w szczególności o publikacji „Przewlekłość postępowania karnego w praktyce sądów krajowych a standardy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”. Opracowania te dotyczą zagadnień będących przedmiotem przedmiotowej sprawy i można je znaleźć na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości.

W tych okolicznościach, żadne inne środki o charakterze generalnym nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu w przedmiotowej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki o charakterze indywidualnym. W zakresie środków generalnych rząd niezmiennie zobowiązuje się informować Komitet Ministrów o działaniach zmierzających do wykonania wyroków dotyczących przewlekłości postępowań.

34. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Łakatosz p. Polsce*, przekazany w dniu 6 lutego 2023 r.

Opis sprawy

Łakatosz p. Polsce, skarga nr 27318/19, wyrok z 03.02.2022 r., ostateczny dnia 03.02.2022 r.

Przedmiotem sprawy było długotrwałe rozpatrywanie zażaleń od postanowień przedłużających tymczasowe aresztowanie skarżącego w 2019 r. (naruszenie art. 5 ust 4 Konwencji).

Skarżący podniósł, że jego zażalenia od postanowień z 3 lipca 2019 r. i 1 października 2019 r. nie zostały rozpatrzone w terminie wymaganym przez art. 6 Konwencji.

Trybunał orzekł, że zażalenie na postanowienie z dnia 1 października 2019 r. zostało złożone po wydaniu wyroku przez sąd krajowy i w tym zakresie uznał skargę za niedopuszczalną ze względu na niezgodność przedmiotową z art. 5 ust. 4.

Jednakże zażalenie skarżącego na postanowienie z 3 lipca 2019 r. przedłużające jego tymczasowe aresztowanie zostało rozpatrzone po czterech miesiącach i pięciu dniach od jego złożenia. Mając na uwadze swoje utrwalone orzecznictwo, Trybunał stwierdził, że skarga w tym zakresie potwierdziła naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	2000 EUR	-	2000 EUR
Termin zapłaty: 03.05.2022 r.		Wyplacono:	15.06.2022 r.

Mając na uwadze brak kontaktu ze skarżącym Ministerstwo Spraw Zagranicznych wystąpiło z wnioskiem do sądu o ustanowienie depozytu, w celu przekazania, na tak utworzony rachunek, kwoty słusznego zadośćuczynienia. Jednakże skarżący w dniu 10 czerwca 2022 r. skontaktował się z Ministerstwem Spraw Zagranicznych i przekazał dane do wpłaty. W związku z powyższym dokonano przelewu bankowego.

Ponieważ naruszenie miało charakter incydentalny, a skarżącemu wypłacone zostało słuszne zadośćuczynienie, żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Zgodnie z art. 252 § 3 Kodeksu postępowania karnego zażalenie na postanowienie w przedmiocie środka zapobiegawczego sąd rozpoznaje niezwłocznie, z tym że zażalenie na postanowienie w przedmiocie tymczasowego aresztowania nie później niż przed upływem 7 dni od przekazania sądowi zażalenia wraz z niezbędnymi aktami.

Tak jednoznacznie brzmiący przepis jest adekwatną i wystarczającą regulacją w zakresie rozpoznawania zażaleń, jakie zostały wniesione w niniejszym stanie faktycznym. W ocenie rządu, w tej sprawie, źródłem naruszenia była niewłaściwa praktyka sądów krajowych, rozpoznających konkretne, indywidualne postanowienie o przedłużeniu aresztowania skarżącego.

Dlatego w tych okolicznościach naruszenie Konwencji miało charakter incydentalny. Mając powyższe na uwadze, w ocenie rządu, nie zachodzi potrzeba podejmowania prac legislacyjnych we wskazanym zakresie. Działania podnoszące świadomość oraz upowszechniające wyrok, powinny zostać uznane za wystarczające w celu wdrożenia środków o charakterze generalnym.

W tym kontekście należy wskazać, że wyrok w sprawie *Łakatosz p. Polsce* został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Tłumaczenie wyroku na język polski zostało także udostępnione w bazie orzeczeń HUDOC. Informacja nt. wyroku została także uwzględniona w sekcji Aktualności na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości. Wyrok powinien także zostać zawarty w biuletynie Ministerstwa Sprawiedliwości, wysyłanym do sądów, prokuratur oraz jednostek organizacyjnych służby penitencjarnej.

Nadto informacja o wyroku została przesłana do prezesów sądów krajowych, które orzekały w sprawie skarżącego (Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa, Sądu Okręgowego w Warszawie, Sądu Apelacyjnego w Warszawie, Sądu Okręgowego w Poznaniu oraz Sądu Apelacyjnego w Poznaniu).

W odniesieniu do działalności szkoleniowej i edukacyjnej należy podkreślić, że konieczność niezwłocznego rozpatrywania zażaleń od postanowień dotyczących zastosowania aresztu jest elementem szkoleń z tematyki tymczasowego aresztowania (w tym jego dopuszczalnej długości). W latach 2018-2022 Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury zorganizowała szereg szkoleń dotyczących problematyki tymczasowego aresztowania i jego dopuszczalnego czasu trwania, a także innych zagadnień związanych ze stosowaniem izolacyjnego środka zapobiegawczego, w tym następujące szkolenia:

- „Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Karta Praw Podstawowych UE oraz Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych” – szczegółowe zagadnienia, które zostały poruszone podczas szkolenia obejmowały: przegląd aktualnego orzecznictwa Trybunału (w sprawach cywilnych i karnych), w tym prawa do wolności i bezpieczeństwa (art. 5) w najnowszym orzecznictwie Trybunału odnoszącym się do stosowania tymczasowego aresztowania. Szkolenia adresowane były do sędziów, prokuratorów i asesorów (łącznie 113 uczestników).
- „Środki zapobiegawcze w postępowaniu karnym” – szczegółowe zagadnienia, które zostały poruszone w trakcie szkolenia obejmowały: wolnościowe środki zapobiegawcze, orzekanie o zastosowaniu środka zapobiegawczego, ze szczególnym uwzględnieniem tymczasowego aresztowania, problem czasu trwania tymczasowego aresztowania, udział obrońcy w postępowaniu dotyczącym środka zapobiegawczego, kontrola orzecznicza Sądu Najwyższego i Trybunału. Szkolenia adresowane były do sędziów, asesorów i asystentów sędziów (z wydziałów karnych) oraz prokuratorów, asesorów i asystentów prokuratorów (łącznie 515 uczestników).
- „Odpowiedzialność Skarbu Państwa za niesłuszne skazanie, zastosowanie środka zabezpieczającego, bezpodstawne tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie” – szczegółowe zagadnienia, które zostały poruszone podczas szkolenia dotyczyły m.in.: przesłanek prawa do odszkodowania i zadośćuczynienia, ustalenia wysokości odszkodowania oraz zadośćuczynienia, przedawnienia roszczeń, regresu Skarbu Państwa przeciwko osobom, które swoim bezprawnym działaniem spowodowały niesłuszne skazanie, zjawiska niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania, dochodzenia roszczeń w wypadku śmierci osoby uprawnionej. Szkolenie adresowane było do sędziów sądów okręgowych orzekających w wydziałach karnych, asystentów sędziów, a także prokuratorów i asystentów prokuratorów (łącznie 77 uczestników).
- „Gwarancje proceduralne w zakresie ochrony praw człowieka” – szczegółowe zagadnienia, które zostały poruszone podczas szkolenia obejmowały: Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz umowy międzynarodowe w systemie Narodów Zjednoczonych jako elementów krajowego porządku prawnego oraz ich uwzględnianie przez sądy, prawo i praktykę krajową w świetle standardów ochrony ustalonych przez Trybunał i organy ONZ, przegląd aktualnego orzecznictwa Trybunału oraz organów ONZ w sprawach karnych w kontekście „spraw polskich”. Adresatami szkoleń byli sędziowie, asesorzy sądowi i referendarze sądowi orzekający w wydziałach karnych oraz asystenci sędziów orzekających w tych jednostkach (łącznie 59 uczestników).

W tych okolicznościach, żadne inne środki o charakterze generalnym nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu w niniejszej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne, a nadto wskazane środki o charakterze generalnym są wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

35. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Łysak p. Polsce*, przekazany w dniu 6 lutego 2023 r.

Opis sprawy

Łysak p. Polsce, skarga nr 1631/16, wyrok dot. kwestii materialnoprawnych z 7.10.2021 r., ostateczny dnia 7.01.2022 r.

Przedmiotem sprawy jest naruszenie prawa do ochrony mienia w związku z przedłużającym się zajęciem towarów należących do skarżącego, na potrzeby postępowania karnego. Postępowanie, w ramach którego zajęto towary skarżącego na okres ponad sześciu lat, dotyczyło zarzutu handlu podrabianą odzieżą, w którym skarżącemu nie postawiono zarzutów (naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji).

Skarżący prowadził hurtownię odzieży z markową odzieżą. W wyniku przeszukania lokalu przedsiębiorstwa przez policję, w dniu 21 lutego 2013 r. zabezpieczono 582 sztuki towaru w sprawie dotyczącej handlu podrabianą odzieżą, co stanowi przestępstwo z art. 305 ustawy Prawo własności przemysłowej. Postępowanie przygotowawcze toczyło się bez wskazania podejrzanego (etap *in rem*), a skarżący występował w nim w charakterze świadka. Podczas przesłuchania skarżący zeznał, że skonfiskowany towar był podrobiony, co dodatkowo potwierdziły wewnętrzne badania przeprowadzone przez marki, których znaki towarowe zostały uznane za podrobione. Następnie policja wydała decyzję o uznaniu zajętego towaru za dowód w postępowaniu karnym, w związku z podejrzeniem fałszerstwa znaku towarowego.

W toku postępowania stwierdzono, że skarżący działał w stanie błędu i nieumyślnie, co oznacza, że nie zostały wypełnione ustawowe przesłanki przestępstwa obrotu podrabianymi towarami. W toczącym się postępowaniu skarżący nie został oskarżony o popełnienie przestępstwa i nie występował w charakterze oskarżonego. W związku z tym skarżący zwrócił się do Prokuratury Rejonowej w Sosnowcu o zwrot zajętych towarów, podnosząc, że nie były one już potrzebne jako dowód w postępowaniu przygotowawczym.

W dniu 15 października 2013 r. skarżący złożył pozew przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Sąd Rejonowy w Sosnowcu, domagając się odszkodowania za długotrwałe zajęcie jego majątku, jako dowodu w postępowaniu przygotowawczym. W dniu 17 kwietnia 2014 r. Sąd Rejonowy w Sosnowcu oddalił powództwo. W dniu 18 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił apelację skarżącego.

Mając na uwadze powyższe, skarżący zarzucił w swojej skardze naruszenie prawa do ochrony mienia w związku z przewlekłością postępowania karnego i w konsekwencji bezpodstawne zatrzymanie jego towaru jako dowodu w sprawie, tj. naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji

W odniesieniu do naruszenia art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji Trybunał uznał, że brak rozstrzygnięcia w sprawie materiału dowodowego, która nie została zamknięta, skutkowało nadmierną ingerencją w prawo skarżącego do poszanowania prawa własności.

Trybunał orzekł, że zajęcie mienia na potrzeby postępowania sądowego musi być zgodne z prawem, służyć interesowi publicznemu i zachowywać odpowiednią równowagę pomiędzy wymogami interesu publicznego a ochroną prawa jednostki do poszanowania własności. Dlatego też w rozpatrywanej sprawie Trybunał uznał, że zastosowanie środka tymczasowego w postaci zajęcia mienia leży we wspólnym interesie społeczeństwa, jednakże ingerencję uznano za nadmiernie rozległą i długotrwałą.

Jednakże, mimo iż Trybunał uznał zasadność nakazów sądów krajowych dotyczących zatrzymania towaru skarżącego jako dowodu na potrzeby postępowania, stwierdził, że długotrwałe stosowanie tego środka, jak również jego nieadekwatność dla dalszego postępowania, skutkowało naruszeniem

art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji. Ponadto uznano, że sądy krajowe w niewystarczającym stopniu zbadały okoliczności sprawy i nie rozważyły możliwości zastosowania mniej surowych środków wobec majątku skarżącego.

I. Wyplata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Mając na uwadze okoliczności niniejszej sprawy Trybunał uznał, że w zakresie roszczenia odszkodowawczego, kwestia zastosowania art. 41 nie dojrzała jeszcze do rozstrzygnięcia.

W związku z tym Trybunał wezwał Rząd i skarżącego do przedstawienia, w ciągu trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stał się ostateczny, zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji, pisemnych stanowisk odnośnie do kwoty odszkodowania, która może zostać przyznana skarżącemu, a w szczególności do powiadomienia Trybunału o jakiegokolwiek ugodzie, którą strony mogłyby zawrzeć.

2. Środki indywidualne

W okolicznościach niniejszej sprawy skarżącemu przysługuje roszczenie cywilne przeciwko Skarbowi Państwa o naprawienie szkody spowodowanej niezgodnym z prawem działaniem lub zaniechaniem przy sprawowaniu władzy publicznej na podstawie art. 417 § 1 Kodeksu cywilnego. Zgodnie z ww. przepisem Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca władzę z mocy prawa ponoszą odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną na skutek bezprawnych działań lub zaniechań przy sprawowaniu władzy publicznej.

Z przepisu wynika, że aby Skarb Państwa poniósł odpowiedzialność odszkodowawczą, wymagane jest łączne wystąpienie trzech przesłanek, tj.: niezgodnego z prawem zachowania przy sprawowaniu władzy publicznej, powstania szkody oraz istniejącego związku przyczynowego pomiędzy zachowaniem, a szkodą.

Zwłoka organów krajowych, prowadzących postępowanie karne, w wydaniu nakazu zwrotu zajętych przedmiotów, wbrew wymogom wynikającym z obowiązujących przepisów krajowych, może zostać uznana za bezprawne zaniechanie, które rodzi odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa na podstawie art. 417 § 1 Kodeksu cywilnego. Jednakże zasądzenie pozostaje w gestii sądu, po rozpoznaniu potencjalnej sprawy o odszkodowanie przeciwko Skarbowi Państwa, wytoczonej przez skarżącego. Niemniej skarżący powinien mieć na uwadze przepisy dotyczące przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym tj. art. 442¹ Kodeksu cywilnego.

Należy zauważyć, że w 2013 r. skarżący wytoczył powództwo przeciwko Skarbowi Państwa (reprezentowanemu przez Komendę Wojewódzką Policji w Katowicach i Prokuraturę Rejonową Sosnowiec-Północ w Sosnowcu) o odszkodowanie, jednak jego roszczenie dotyczyło utraconych korzyści do kwoty 24 000 PLN. W związku z tym skarżący może nadal domagać się odszkodowania za uszkodzony lub zagubiony towar lub zasądzenia przekraczającego powyższą kwotę (brak powagi rzeczy osądzonej).

II. Środki generalne

1. Obowiązujące przepisy

Artykuł 21 § 1 Konstytucji RP stanowi, że Polska chroni własność i prawo do dziedziczenia.

Zgodnie z art. 228 § 1 Kodeksu postępowania karnego przedmioty przekazane lub znalezione w trakcie przeszukania, po dokonaniu oględzin, inwentaryzacji i opisie, przyjmuje się lub przekazuje na przechowanie osobie godnej zaufania, z obowiązkiem do ich przedstawienia na każde żądanie organu prowadzącego postępowanie.

Podobnie należy postąpić z przedmiotami znalezionymi podczas przeszukania, które mogą stanowić dowód innego przestępstwa, podlegające zajęciu lub których posiadanie jest zabronione (art. 228 § 2 Kodeksu postępowania karnego).

Zgodnie z art. 230 § 1 Kodeksu postępowania karnego, jeżeli zajęcia rzeczy lub przeszukania dokonano bez uprzedniego polecenia sądu lub prokuratora i nie wyrażono na to zezwolenia w terminie 7 dni od dnia dokonania czynności, zajęte przedmioty zwraca się niezwłocznie osobie uprawnionej, chyba że zostały wydane dobrowolnie, a osoba ta nie złożyła wniosku, o którym mowa w art. 217 § 4 Kodeksu postępowania karnego.

Zgodnie z art. 230 § 2 Kodeksu postępowania karnego konieczne jest także zwrócenie zajętego mienia uprawnionemu niezwłocznie po uznaniu go za zbędne dla postępowania karnego. Jeżeli powstanie spór co do własności nieruchomości, a brak jest wystarczających danych, aby go niezwłocznie rozstrzygnąć, zainteresowane osoby kieruje się do sądu cywilnego.

Zgodnie z art. 2 § 1 ustawy o skardze na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki skarżący może złożyć skargę na naruszenie jego prawa do rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki w postępowaniu, którego skarga dotyczy, pod warunkiem, że postępowanie, w którym ma zostać wydane postanowienie kończące sprawę, trwało dłużej niż jest to konieczne do wyjaśnienia istotnych kwestii faktycznych i prawnych albo dłużej niż jest to konieczne do rozstrzygnięcia sprawy egzekucyjnej lub innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądu.

Z kolei zgodnie z art. 2 § 1a ww. ustawy przepis jej art. 2 § 1 stosuje się odpowiednio do postępowania przygotowawczego.

2. Działania legislacyjne

Zdaniem Rządu w przedmiotowej sprawie nie są wymagane żadne środki legislacyjne w celu wykonania wyroku. Naruszenie Konwencji nie wynika z nieodpowiednich przepisów istniejącego porządku prawnego, ale raczej z niewłaściwej praktyki organów ścigania (sądów i prokuratur). Niniejsze postępowanie dotyczy indywidualnej sprawy, w której okres zajęcia mienia na potrzeby postępowania karnego był nadmiernie długi.

3. Tłumaczenie i rozpowszechnienie wyroku

Wyrok w sprawie *Łysak p. Polsce* został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku dostępne jest także w bazie HUDOC. Ponadto informacja o przedmiotowym wyroku znalazła się w zakładce Aktualności na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w jego biuletynie, który był dystrybuowany do wszystkich sądów, prokuratur i jednostek organizacyjnych służby więziennej. Informacja o wyroku w sprawie *Łysak p. Polsce* została także przesłana prezesom sądów krajowych, które orzekały w sprawie skarżącego (Sąd Okręgowy w Sosnowcu, Sąd Okręgowy w Katowicach i Sąd Apelacyjny w Katowicach).

Mając na uwadze powyższe, żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że opisane powyżej działania, podjęte już w tej sprawie, wystarczą do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

36. Plan działań mających na celu wykonanie wyroku w sprawie *Łysak p. Polsce*, przekazany w dniu 24 maja 2023 r.

Opis sprawy

Łysak p. Polsce, skarga nr 1631/16, wyrok dot. kwestii materialnoprawnych z 7.10.2021 r., ostateczny dnia 7.01.2022 r.

Przedmiotem sprawy jest naruszenie prawa do ochrony mienia w związku z przedłużającym się zajęciem towarów należących do skarżącego, na potrzeby postępowania karnego. Postępowanie, w ramach którego zajęto towary skarżącego na okres ponad sześciu lat, dotyczyło zarzutu handlu podrabianą odzieżą, w którym skarżącemu nie postawiono zarzutów (naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji).

Skarżący prowadził hurtownię odzieży z markową odzieżą. W wyniku przeszukania lokalu przedsiębiorstwa przez policję, w dniu 21 lutego 2013 r. zabezpieczono 582 sztuki towaru w sprawie dotyczącej handlu podrabianą odzieżą, co stanowi przestępstwo z art. 305 ustawy Prawa własności przemysłowej. Postępowanie przygotowawcze toczyło się bez wskazania podejrzanego (etap *in rem*), a skarżący występował w nim w charakterze świadka. Podczas przesłuchania skarżący zeznał, że skonfiskowany towar był podrobiony, co dodatkowo potwierdziły wewnętrzne badania przeprowadzone przez marki, których znaki towarowe zostały uznane za podrobione. Następnie policja wydała decyzję o uznaniu zajętego towaru za dowód w postępowaniu karnym, w związku z podejrzeniem fałszerstwa znaku towarowego.

W toku postępowania stwierdzono, że skarżący działał w stanie błędu i nieumyślnie, co oznacza, że nie zostały wypełnione ustawowe przesłanki przestępstwa obrotu podrabianymi towarami. W toczącym się postępowaniu skarżący nie został oskarżony o popełnienie przestępstwa i nie występował w charakterze oskarżonego. W związku z tym skarżący zwrócił się do Prokuratury Rejonowej w Sosnowcu o zwrot zajętych towarów, podnosząc, że nie były one już potrzebne jako dowód w postępowaniu przygotowawczym.

W dniu 15 października 2013 r. skarżący złożył pozew przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Sąd Rejonowy w Sosnowcu, domagając się odszkodowania za długotrwałe zajęcie jego majątku, jako dowodu w postępowaniu przygotowawczym. W dniu 17 kwietnia 2014 r. Sąd Rejonowy w Sosnowcu oddalił powództwo. W dniu 18 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił apelację skarżącego.

Trybunał uznał, że zastosowanie środka tymczasowego w postaci zajęcia mienia leży we wspólnym interesie społecznym, niemniej ingerencję uznano za zbyt rozległą i długotrwałą. Mimo iż Trybunał uznał zasadność nakazów sądów krajowych w przedmiocie zatrzymania towarów skarżącego jako dowodu na potrzeby postępowania, to stwierdził też, że długotrwałe stosowanie tego środka, jak również jego nieadekwatność dla dalszego postępowania, skutkowały naruszeniem art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji. Co więcej, sądy krajowe nie zbadały w wystarczającym stopniu okoliczności sprawy i nie rozważyły możliwości zastosowania mniej surowych środków w stosunku do majątku skarżącego.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Mając na uwadze okoliczności niniejszej sprawy Trybunał uznał, że w zakresie roszczenia odszkodowawczego, kwestia zastosowania art. 41 nie dojrzała jeszcze do rozstrzygnięcia.

W związku z tym Trybunał wezwał Rząd i skarżącego do przedstawienia, w ciągu trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stał się ostateczny, zgodnie z art. 44 § 2 Konwencji, pisemnych stanowisk od-

nośnie kwoty odszkodowania, która może zostać przyznana skarżącemu, a w szczególności do powiadomienia Trybunału o jakiegokolwiek ugodzie, którą strony mogłyby zawrzeć. Sprawa pozostaje w toku.

2. Środki indywidualne

W okolicznościach niniejszej sprawy skarżącemu przysługuje roszczenie cywilne przeciwko Skarbowi Państwa o naprawienie szkody spowodowanej niezgodnym z prawem działaniem lub zaniechaniem przy sprawowaniu władzy publicznej na podstawie art. 417 § 1 Kodeksu cywilnego. Zgodnie z ww. przepisem Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca władzę z mocy prawa ponoszą odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną na skutek bezprawnych działań lub zaniechań przy sprawowaniu władzy publicznej.

Z przepisu wynika, że aby Skarb Państwa poniósł odpowiedzialność odszkodowawczą, wymagane jest łączne wystąpienie trzech przesłanek, tj.: niezgodnego z prawem zachowania przy sprawowaniu władzy publicznej, powstania szkody oraz istniejącego związku przyczynowego pomiędzy zachowaniem, a szkodą.

Zwłoka organów krajowych, prowadzących postępowanie karne, w wydaniu nakazu zwrotu zajętych przedmiotów, wbrew wymogom wynikającym z obowiązujących przepisów krajowych, może zostać uznana za bezprawne zaniechanie, które rodzi odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa na podstawie art. 417 § 1 Kodeksu cywilnego. Jednakże zasądzenie pozostaje w gestii sądu, po rozpoznaniu potencjalnej sprawy o odszkodowanie przeciwko Skarbowi Państwa, wytoczonej przez skarżącego. Niemniej skarżący powinien mieć na uwadze przepisy dotyczące przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym tj. art. 442¹ Kodeksu cywilnego.

Należy zauważyć, że w 2013 r. skarżący wytoczył powództwo przeciwko Skarbowi Państwa (reprezentowanemu przez Komendę Wojewódzką Policji w Katowicach i Prokuraturę Rejonową Sosnowiec-Północ w Sosnowcu) o odszkodowanie, jednak jego roszczenie dotyczyło utraconych korzyści do kwoty 24 000 PLN. W związku z tym skarżący może nadal domagać się odszkodowania za uszkodzony lub zagubiony towar lub zasądzenia przekraczającego powyższą kwotę (brak powagi rzeczy osądzonej).

II. Środki generalne

1. Obowiązujące przepisy

W ocenie rządu, w celu wykonania wyroku, w przedmiotowej sprawie nie są wymagane żadne działania legislacyjne. Naruszenie Konwencji nie wynikało z treści obowiązujących przepisów, ale raczej z niewłaściwej praktyki organów je stosujących (sądów i prokuratur). Niniejsze postępowanie dotyczy jednostkowej sprawy, w której okres zajęcia mienia na potrzeby postępowania karnego był zbyt długi.

Artykuł 21 § 1 Konstytucji RP stanowi, że Polska chroni własność i prawo do dziedziczenia.

Zgodnie z art. 228 § 1 Kodeksu postępowania karnego przedmioty wydane lub znalezione w czasie przeszukania należy po dokonaniu oględzin, sporządzeniu spisu i opisu zabrać albo oddać na przechowanie osobie godnej zaufania z zaznaczeniem obowiązku przedstawienia na każde żądanie organu prowadzącego postępowanie.

Tak samo należy postąpić ze znalezionymi w czasie przeszukania przedmiotami mogącymi stanowić dowód innego przestępstwa, podlegającymi przypadkowi lub których posiadanie jest zabronione (art. 228 § 2 Kodeksu postępowania karnego).

Zgodnie z art. 230 § 1 Kodeksu postępowania karnego, jeżeli zatrzymanie rzeczy lub przeszukanie nastąpiło bez uprzedniego polecenia sądu lub prokuratora, a w ciągu 7 dni od dnia czynności nie nastąpiło jej zatwierdzenie, należy niezwłocznie zwrócić zatrzymane rzeczy osobie uprawnionej, chyba że

nastąpiło dobrowolne wydanie, a osoba ta nie złożyła wniosku, o którym mowa w art. 217 § 4 Kodeksu postępowania karnego.

W myśl art. 230 § 2 Kodeksu postępowania karnego, należy także zwrócić osobie uprawnionej zatrzymane rzeczy niezwłocznie po stwierdzeniu ich zbędności dla postępowania karnego. Jeżeli wynikiem spór co do własności rzeczy, a nie ma dostatecznych danych do niezwłocznego rozstrzygnięcia, odsyła się osoby zainteresowane na drogę procesu cywilnego.

Zgodnie z art. 2 § 1 ustawy o skardze na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego.

Z kolei zgodnie z art. 2 ust. 1a ww. ustawy art. 2 ust. 1 stosuje się odpowiednio do postępowania przygotowawczego.

2. Tłumaczenie i rozpowszechnienie wyroku

Wyrok w sprawie *Łysak p. Polsce* został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku dostępne jest także w bazie HUDOC. Ponadto informacja o przedmiotowym wyroku znalazła się w zakładce „Aktualności” na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w biuletynie dystrybuowanym do wszystkich sądów, prokuratur i jednostek organizacyjnych służby więziennej. Informacja o wyroku w sprawie *Łysak p. Polsce* została także przesłana prezesom sądów krajowych, które orzekały w sprawie skarżącego (Sądu Rejonowego w Sosnowcu, Sądu Okręgowego w Katowicach oraz Sądu Apelacyjnego w Katowicach).

W ramach działań upowszechniających do prezesów wszystkich sądów okręgowych wysłano pismo, w którym omówiona została treść wyroku w sprawie *Łysak p. Polsce* (do pisma załączono polskie tłumaczenie wyroku). Ponadto w piśmie wniesiono o rozpowszechnienie pisma i wyroku wśród wszystkich sędziów orzekających w sprawach karnych i cywilnych w sądach okręgowych i sądach rejonowych właściwych dla danego okręgu. Ponadto sędziowie-koordynatorzy ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych i karnych w danym sądzie rejonowym zostali poproszeni o zapoznanie się z treścią wyroku.

W 2023 r. Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury planuje zorganizowanie szkolenia pt. „Wykonanie orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich – wybór i analiza orzecznictwa”, w trakcie którego zostanie przedstawione wybrane orzecznictwo Trybunału i jego wpływ na praktykę sądową, w tym także wyrok w sprawie *Łysak p. Polsce*. Zaplanowano jedną edycję szkolenia online, adresowaną dla 150 osób – sędziów i asystentów.

W zakresie w jakim sprawa ta dotyczy działalności prokuratury, informacja o wyroku wraz z jego tłumaczeniem na język polski, została przekazywana do jednostek organizacyjnych w Prokuraturze Krajowej oraz do prokuratur regionalnych, w celu rozpowszechnienia wśród podległych prokuratur i wykorzystywania w bieżącej praktyce. Informacja o wyroku została także opublikowana na stronie internetowej Prokuratury Krajowej.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu w zakresie wskazanych środków generalnych, podjęte już działania będą wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

37. Raport z wykonania wyroku w sprawie *M.B. p. Polsce*, przekazany w dniu 6 lutego 2023 r.

Opis sprawy

M.B. p. Polsce, skarga nr 60157/15, wyrok z 14.10.2021 r., ostateczny dnia 14.01.2022 r.

Przedmiotem sprawy jest umieszczenie skarżącego w szpitalu psychiatrycznym od sierpnia 2015 r. do kwietnia 2016 r., w związku z umorzeniem postępowania karnego przeciwko skarżącemu, na podstawie nieaktualnej opinii lekarskiej, wydanej półtora roku wcześniej (naruszenie art. 5 ust. 1(e) Konwencji).

W niniejszej sprawie skarżący przeszedł badania psychiatryczne w dniach 17 stycznia i 3 lutego 2014 r., w wyniku których biegli psychiatrzy uznali, że cierpi on na schizofrenię paranoidalną i powinien zostać umieszczony w zamkniętym ośrodku psychiatrycznym. Postanowienie nakazujące hospitalizację skarżącego zostało wydane przez sądy krajowe w dniu 19 stycznia 2015 r. i utrzymane w mocy w dniu 11 maja 2015 r. Skarżący został przyjęty do szpitala w dniu 4 sierpnia 2015 r. na podstawie opinii lekarskich wydanych rok i sześć miesięcy wcześniej, bez jakiegokolwiek próby usunięcia niespójności pomiędzy opiniami biegłych, a zaświadczeniami z hostelu (szpitalnego ośrodka terapeutycznego dla młodych ludzi cierpiących na zaburzenia psychiczne) z lipca i sierpnia 2014 r., potwierdzającymi poprawę jego stanu zdrowia.

Trybunał przypomniał, że zgodnie z kryteriami *Winterwerp* (zob. sprawa *Winterwerp p. Holandii*, 24 października 1979 r., Seria A nr 33), istnienie zaburzenia psychicznego uzasadniającego przymusowe pozbawienie wolności musi zostać wiarygodnie wykazane w dniu zatrzymania i przez cały okres izolacji, zwłaszcza mając na uwadze wyraźną tendencję zaburzeń psychicznych do zmian w czasie. Ponadto ewaluacja medyczna powinna opierać się na rzeczywistym stanie zdrowia psychicznego danej osoby, a nie wyłącznie na zdarzeniach z przeszłości.

Trybunał w konsekwencji stwierdził, że hospitalizacja skarżącego w okresie od 4 sierpnia 2015 r. do 12 kwietnia 2016 r. nie była „zgodna z prawem” w rozumieniu art. 5 ust. 1(e) Konwencji oraz że doszło do naruszenia tego przepisu w odniesieniu do przedmiotowego okresu.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	16 000 EUR	940 EUR	16 940 EUR
Termin zapłaty: 14.04.2022 r.		Wypłacono: 25.02.2022 r.	

2. Środki indywidualne

Skarżący został zwolniony ze szpitala w dniu 29 listopada 2016 r.

W tych okolicznościach, mając na uwadze wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

W ocenie rządu naruszenie Konwencji w niniejszej sprawie wynikało z błędnego zastosowania obowiązującego prawa w praktyce i miało charakter jednorazowy. Jak zauważył w wyroku Trybunał, w okresie od 12 kwietnia 2016 r. do chwili zwolnienia skarżący był badany przez biegłych psychiatrów w od-

stębach sześciomiesięcznych, a wyniki badań psychiatrycznych stanowiły podstawę wydania nowego orzeczenia sądowego. Trybunał uznał, że pozbawienie skarżącego wolności w okresie od 12 kwietnia 2016 r. do 29 listopada 2016 r. było zgodne z prawem w rozumieniu art. 5 ust. 1 (e) Konwencji. Dlatego też, w ocenie rządu, nie są wymagane żadne zmiany legislacyjne dotyczące zastosowanych regulacji. Działania mające na celu podnoszenie świadomości i rozpowszechnianie wyroku należy uznać za wystarczające do wdrożenia środków o charakterze generalnym.

W tym kontekście należy zauważyć, że wyrok w sprawie *M.B. p. Polsce* został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku dostępne jest także w bazie HUDOC. Ponadto informacja o przedmiotowym wyroku została zamieszczona w zakładce „Aktualności” na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości.

Informacja o wyroku w sprawie *M.B. p. Polsce* została także wysłana do prezesów sądów krajowych, które orzekały w sprawie skarżącego (Sądu Rejonowego w Trzebnicy i Sądu Okręgowego we Wrocławiu).

Ponadto konieczność przeprowadzenia szkoleń dla sędziów w tym zakresie zostanie przekazana Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury.

W tych okolicznościach, żadne inne środki o charakterze generalnym nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że żadne dalsze środki indywidualne nie są konieczne w niniejszej sprawie oraz że środki o charakterze generalnym, opisane powyżej będą wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

38. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie *M.C. p. Polsce*, przekazany w dniu 2 lutego 2023 r.

Opis sprawy

M.C. p. Polsce, skarga nr 23692/09, wyrok z 3 marca 2015 r., ostateczny 3 czerwca 2015 r.

Sprawa dotyczy braku zapewnienia przez władze integralności fizycznej i psychicznej oraz dobrego samopoczucia skarżącego maltretowanego przez innych więźniów w jednostce penitencjarnej w 2007 r. (materialne naruszenie art. 3) oraz nie podjęły wszelkich niezbędnych kroków w celu zapewnienia, aby w późniejszym dochodzeniu w sprawie zarzutów skarżącego ustalono wszystkie fakty, ujawniono zawinione zachowanie, a osoby odpowiedzialne zostały pociągnięte do odpowiedzialności (naruszenie proceduralne art. 3).

Skarżący przebywał w więzieniu w związku z wydaniem wyroku za wykorzystywanie seksualne nieletniego. W trakcie odbywania kary był maltretowany i źle traktowany przez współwięźniów.

Bezpośredni sprawcy złego traktowania zostali ukarani jedynie dyscyplinarnie. Strażnicy więzienni, którzy nie interweniowali, nie zostali pociągnięci do odpowiedzialności. Postępowanie karne przeciwko faktycznym sprawcom złego traktowania i strażnikom więziennym, wszczęte przez skarżącego, zostało umorzone.

Skarżący domagał się odszkodowania w postępowaniu cywilnym przed sądami krajowymi, w wyniku czego otrzymał kwotę około 750 euro.

Jeśli chodzi o naruszenie materialne, Trybunał zauważył, że Polska nie wypełniła swoich obowiązków dotyczących ochrony skarżącego przed niehumanitarnym i poniżającym traktowaniem. Trybunał zwrócił uwagę na fakt, że naruszenie ww. artykułu zostało rozpoznane na szczeblu krajowym w postępowaniu cywilnym wszczętym pozwem cywilnym skarżącego. Wysokość zadośćuczynienia przyznanego przez sąd odbiegała od kwoty, którą skarżący otrzymałby w postępowaniu przed Trybunałem. Trybunał podkreślił, że skarżący znajdował się w grupie więźniów, którzy mogli być narażeni na przemoc ze strony innych więźniów, co nakładało na Polskę obowiązek podjęcia odpowiednich działań.

Odnosząc się do aspektu proceduralnego art. 3 Konwencji, nakładającego na Państwo Stronę obowiązek przeprowadzenia skutecznego śledztwa w sprawie rzekomego niehumanitarnego lub poniżającego traktowania, Trybunał zauważył, że w tej sprawie postępowanie nie zostało przeprowadzone zgodnie z obowiązującymi standardami. Tym samym w postępowaniu przygotowawczym nie przesłuchiowano współwięźniów, nie pozyskiwano nagrań z monitoringu, nie uwzględniono także wpływu personelu zakładu karnego na przebieg wydarzeń. Okoliczności te doprowadziły Trybunał do wniosku, że władze krajowe nie podjęły przed umorzeniem śledztwa wszystkich niezbędnych środków, które musiałyby w miarę możliwości wyjaśnić okoliczności sprawy i pociągnąć winnego do odpowiedzialności.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Zadośćuczynienie

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	suma
-	14 250 EUR	180 EUR	14 430 EUR
Termin zapłaty: 03/09/2015		Wypłacono 04/08/2015	

2. Środki indywidualne

Skarżącemu wypłacono słuszne zadośćuczynienie przyznane przez Trybunał.

W okolicznościach niniejszej sprawy skarżącemu nie przysługują żadne inne środki procesowe w związku z zaskarżonym postępowaniem.

Rząd chciałby wyjaśnić, że w okolicznościach niniejszej sprawy w rzeczywistości toczyły się trzy różne rodzaje postępowań karnych.

Pierwsze postępowanie zostało umorzone postanowieniem Prokuratora Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa z dnia 31 marca 2008 r. na podstawie art. 17 § 1 pkt 1 Kodeksu postępowania karnego („czynu nie popełniono albo brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia”). Zarzucane w tym postępowaniu czyny zakwalifikowano jako przestępstwo określone w art. 247 § 1 Kodeksu karnego („Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą pozbawioną wolności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.”). Ściganie tego rodzaju przestępstwa ma charakter publiczny. W toku tego postępowania nie zostało wydane żadne postanowienie o postawieniu komukolwiek zarzutów (postępowanie pozostało w fazie ad rem). Decyzję prokuratora podtrzymał postanowienie Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa z dnia 22 października 2008 r.

Drugie postępowanie zostało wszczęte przez skarżącego na podstawie art. 217 § 1 Kodeksu karnego („Kto uderza człowieka lub w inny sposób narusza jego nietykalność osobistą, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo karze pozbawienia wolności do roku.”) oraz art. 157 § 2 i 4 kk („Kto powoduje uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni, podlega karze grzywny, karze ograniczenia wolności albo karze pozbawienia wolności do lat 2.”). Ściganie tego rodzaju przestępstw wymaga oskarżenia prywatnego, które zostało złożone przez skarżącego i wszczęło sprawę przed Sądem Rejonowym dla Warszawy-Mokotowa. Sprawa ta została umorzona czterokrotnie. Postanowieniem z dnia 24 stycznia 2009 r. zostało ono umorzone na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 Kodeksu postępowania karnego

(„postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończone albo wcześniej wszczęte toczy się”). Decyzja ta została uchylona, ponieważ pierwotne postępowanie nie weszło w fazę ad personam, w związku z czym nie mogło być mowy o powadze osądzonej. Następnie sprawa została umorzona postanowieniem z dnia 14 października 2009 r. na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 Kodeksu postępowania karnego (upływ terminu przedawnienia karalności). Decyzja ta również została uchylona ze względu na zbyt ogólnie uzasadnienie. Sprawa została umorzona po raz trzeci postanowieniem z dnia 2 kwietnia 2010 r., ponownie na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 Kodeksu postępowania karnego. Zostało ono uchylone z tych samych powodów, co postanowienie z dnia 24 stycznia 2009 r. Ostatecznie sprawa została umorzona po raz czwarty i ostatni postanowieniem z dnia 4 listopada 2010 r. na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 Kodeksu postępowania karnego (przedawnienie karalności). Tym razem decyzja była dobrze uzasadniona. W szczególności sąd odniósł się do faktu, że w przypadku przestępstw z oskarżenia prywatnego termin na wniesienie oskarżenia jest krótszy (w przedmiotowym czasie był to rok od chwili rozpoznania sprawcy przez pokrzywdzoną). W konsekwencji, w ocenie sądu, nie było podstaw prawnych do kontynuowania sprawy

Trzecie postępowanie zostało wszczęte po stwierdzeniu przez Prokuratora Apelacyjnego w Warszawie braków w pierwotnej sprawie (pierwszego postępowania). Postępowanie zostało wznowione na podstawie art. 327 § 2 Kodeksu postępowania karnego („prawomocnie umorzone postępowanie przygotowawcze może zostać wznowione wobec osoby uprzednio przesłuchanej w charakterze podejrzanego, na podstawie postanowienia wydanego przez prokuratora wyższego szczebla przed prokuratorem który wydał lub zatwierdził postanowienie o umorzeniu, jednak tylko w przypadku ujawnienia się okoliczności o istotnym znaczeniu, nieznanych w poprzednim postępowaniu.”). czyn został ponownie zakwalifikowany z art. 247 § 1 kk

Postanowienie o postawieniu zarzutów zostało wydane w dniu 6 kwietnia 2012 r. Jednakże postanowieniem z dnia 29 czerwca 2012 r. sprawa musiała zostać umorzona na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 Kodeksu postępowania karnego („postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończone albo wcześniej wszczęte toczy się”). Prokurator doszedł do wniosku, że o ile pierwotne postępowanie nie weszło w fazę ad personam (pozostało na etapie ad rem), to prywatny akt oskarżenia złożony przez skarżącego przed Sądem Rejonowym dla Warszawy-Mokotowa miał na celu postawienie w stan oskarżenia określone osoby.

Co prawda skarżący w swoim prywatnym akcie oskarżenia powołał się na art. 217 § 1 oraz 157 §§ 2 i 4 kk (a nie na art. 247 § 1), jednak sprawa dotyczyła dokładnie tego samego zakresu czynów, których rzekomo dopuścił się oskarżony. W konsekwencji postanowienie o umorzeniu sprawy stworzyło sferę prawną powagi rzeczy osądzonej, dzięki czemu oskarżeni byli chronieni przed wnoszeniem nowych spraw karnych dotyczących tych samych czynów. Choć polskie prawo dopuszcza wznowienie takiego postępowania, może to nastąpić jedynie wyjątkowo – art. 328 § 2 przewiduje roczny termin na jego wznowienie na korzyść podejrzanego. Jest to kompromis wprowadzony do systemu prawnego, który ma stworzyć poczucie pewności prawa i chronić każdego przed arbitralną i ciągłą groźbą oskarżenia. W ocenie rządu takie rozwiązanie właściwie równoważy interesy wszystkich zaangażowanych stron.

Co więcej, rząd zauważa, że zgodnie z art. 101 § 1 kk, gdy czyn stanowi przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata, ale nieprzekraczającą 5 lat (podobnie jak w przypadku przestępstwa określonego w art. 247 § 1 kk) karalność za takie przestępstwo ustaje, jeżeli od chwili jego popełnienia upływie 10 lat.

W konsekwencji, mając na uwadze przesłanki umorzenia postępowania karnego w związku ze złym traktowaniem skarżącego, nie jest możliwe wznowienie postępowania umorzonego przez Prokuraturę na etapie postępowania sądowego. Jak wynika z dostępnej dokumentacji, oba postępowania prawomocnie zakończyły się ze względów formalnych – ze względu na przedawnienie czynów karalnych i powagę rzeczy osądzonej.

W tych okolicznościach żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

1. Materialne naruszenie art. 3 Konwencji

a. Środki związane z ochroną wrażliwych więźniów

Należy przede wszystkim zauważyć, że Trybunał w swoim wyroku nie kwestionował bezpośrednio istniejących w prawie krajowym rozwiązań związanych z ochroną osadzonych wrażliwych. Analiza wyroku Trybunału pozwala stwierdzić, że naruszenie art. 3 Konwencji w jego materialnym aspekcie wynikało raczej z niewłaściwego wykorzystania istniejących rozwiązań.

W celu przeciwdziałania przemocy wobec osadzonych skazanych za przestępstwa na tle seksualnym (a więc wrażliwych ze względu na rodzaj zarzucanego im przestępstwa) podjęto działania profilaktyczne, w szczególności: odpowiednie rozmieszczenie w celach odpowiednio dobranych osadzonych, obserwację zachowań, atmosfery i relacji między osadzonymi oraz identyfikacja struktury subkultury więziennej i udziału osadzonych w tych strukturach.

W powyższych działaniach uczestniczą wszyscy funkcjonariusze i pracownicy zakładu karnego. Mają obowiązek przeciwdziałać zachowaniom mogącym zakłócać bezpieczeństwo i porządek w zakładzie karnym, przejawom subkultury przestępczej oraz negatywnym interakcjom pomiędzy współwięźniami.

W jednostkach penitencjarnych tworzone są odrębne grupy, których zadaniem jest ochrona osadzonych przed przemocą seksualną. Przemieszczanie się osadzonych w zakładach karnych odbywa się w tych odrębnych grupach. Więźniowie chodzą na spacer, do łaźni, na zajęcia kulturalne, edukacyjne i inne grupowe w oddzielnych grupach. W razie potrzeby osadzeni poruszają się indywidualnie w obrębie zakładu karnego.

Aby zapobiec niebezpiecznym zdarzeniom, także związanym z przemocą seksualną, w jednostkach penitencjarnych stosowane są indywidualne zalecenia. Zalecenia mogą obejmować m.in.: częstsze weryfikacje zachowania osadzonych w celach w dzień i w nocy, wzmożoną pomoc edukacyjną i psychologiczną oraz wzmożoną obserwację zachowań osadzonych podczas zajęć grupowych lub umieszczanie osadzonych w monitorowanych celach.

Artykuł 108 § 2 Kodeksu karnego wykonawczego stanowi, że skazany ma obowiązek niezwłocznie zgłosić przełożonemu wszelkie zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i unikać tych zagrożeń. Osadzeni mają nieograniczony dostęp do swoich przełożonych, w związku z czym mogą zgłaszać funkcjonariuszom służby więziennej wszelkie zagrożenia dla ich bezpieczeństwa lub bezpieczeństwa współosadzonych.

W przypadku ujawnienia zdarzeń związanych z przemocą seksualną w jednostce penitencjarnej prowadzone jest dochodzenie w celu ustalenia okoliczności, przyczyn i przebiegu zdarzeń oraz sprawców. Uzyskane informacje umieszczane są w raportach, które oprócz opisu zdarzeń zawierają także wnioski mające na celu zapobieganie podobnym zdarzeniom w przyszłości. Przypadki przemocy na tle seksualnym wpisywane są do akt jednostki penitencjarnej oraz do akt osobowych zarówno pokrzywdzonego, jak i sprawcy lub sprawców.

Należy także wspomnieć, że osoby skazane za przestępstwa przeciwko wolności i dobremu obyczajom seksualnym zazwyczaj poddawane są w toku postępowania karnego testom na seksualność. Diagnostykę seksualności dotyczącą ewentualnych zaburzeń preferencji seksualnych przeprowadza się w toku postępowania, przy czym w wyjątkowych sytuacjach badania te mogą być przeprowadzane w jednostkach penitencjarnych po skazaniu.

Zgodnie z art. 96 Kodeksu karnego wykonawczego, karę w systemie terapeutycznym odbywają osoby skazane za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i dobremu obyczajom (art. 197-203 Kodeksu karnego) popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych. Komisje penitencjarne kierują tych skazanych do ośrodków diagnostycznych w celu przeprowadzenia badań psychologiczno-peni-

tencjarnych w celu ustalenia, który oddział terapeutyczny będzie dla nich właściwym miejscem odbywania kary pozbawienia wolności. Działają 22 oddziały terapeutyczne dla osób z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzeniem umysłowym, a 7 z nich prowadzi terapię specjalną dla skazanych za przestępstwa przeciwko wolności i dobrym obyczajom seksualnym z zaburzeniami preferencji seksualnych. Jednostki te zlokalizowane są w: Areszcie Śledczym w Starogardzie Gdańskim, Zakładzie Karnym w Sztumie, Zakładzie Karnym nr 2 w Łodzi, Zakładzie Karnym w Rawiczu, Zakładzie Karnym w Rzeszowie, Zakładzie Karnym w Goleniowie i Zakładzie Karnym w Oleśnicy. W ramach tego programu prowadzone są działania z zakresu edukacji seksualnej, treningi empatii, zajęcia terapeutyczne, a także szkolenia zapobiegające nawrotom patologicznych zachowań seksualnych.

Warto także podkreślić, że wprowadzono nowe procedury i zalecenia. W tym kontekście powinno zostać odnotowane zarządzenie nr 19/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 14 kwietnia 2016 r. w sprawie *szczegółowych zasad prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych oraz oddziałów penitencjarnych*. Zawiera ono odpowiednie regulacje w zakresie przeprowadzania środków penitencjarnych. § 58 i § 59 tego zarządzenia określają działania, jakie należy podjąć niezwłocznie po przyjęciu skazanego do jednostki penitencjarnej oraz w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności lub w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności, niezbędne dla zapobieżenia wzajemnej demoralizacji i negatywnemu zachowaniu osadzonych. Ponadto uregulowano obowiązki i zadania funkcjonariuszy służby więziennej w związku z ujawnieniem aktów przemocy wśród osadzonych.

Procedury mające na celu zapobieganie zachowaniom agresywnym obejmują m.in. identyfikację objawów wskazujących na predyspozycję do zostania sprawcą lub ofiarą naruszenia oraz, w przypadku ujawnienia się takiej predyspozycji, sformułowanie zaleceń dotyczących dalszych działań zapobiegawczych; pouczanie osadzonych o sytuacjach mogących stanowić zagrożenie dla osadzonego i sposobie reagowania w przypadku ich wystąpienia; konsekwencje dyscyplinarne i karne za udział w zdarzeniach; wpływ negatywnych zachowań na ocenę procesu resocjalizacji skazanego i włączenie tej informacji do akt osobowych osadzonego. Zarządzenie określa ponadto sposób postępowania w przypadku ujawnienia aktów przemocy wśród osadzonych, czyli: izolowanie od siebie osadzonych biorących udział w zdarzeniu, poddawanie ich badaniom lekarskim, ustalanie okoliczności, przebiegu i czasu trwania zdarzenia, a także jako role jej uczestników. Kluczowym zadaniem edukacyjnym, określonym we wspomnianym rozporządzeniu, w przypadku aktu przemocy jest zapewnienie ofiarom przemocy odpowiednich środków edukacyjnych i skierowanie ich do psychologa w celu określenia stanu psychicznego po zdarzeniu, udzielenia pomocy psychologicznej i sformułowania zaleceń w związku z dalszym postępowaniem.

Rozporządzenie wymaga także zapewnienia sprawcom przemocy środków wychowawczych obejmujących m.in.: skierowanie do psychologa w celu przeprowadzenia oddziaływania psychokorekcyjnego oraz sformułowania zaleceń co do dalszego postępowania ze skazanymi. W praktyce postępowanie ze sprawcami przemocy, po ustaleniu przebiegu zdarzeń i powiadomieniu odpowiednich organów, rozpoczyna się od ukarania sprawcy karą dyscyplinarną. Następnie prowadzone są działania resocjalizacyjne mające na celu korektę zachowań agresywnych poprzez udział w programach grupowych, resocjalizacyjnych, przeciwdziałających agresji i przemocy oraz indywidualną pracę z wychowawcą i psychologiem.

W 2016 r. po raz pierwszy do rozporządzenia regulującego zasady prowadzenia leczenia poprawczego wprowadzono standardy dotyczące grup wychowawczych i psychologicznych. Standardy te umożliwiają wydłużenie czasu przeznaczanego na bezpośrednią pracę wychowawcy i psychologa z osadzonymi. Czas ten przeznaczony jest na indywidualne rozmowy z osadzonymi, co pozwala na lepszą identyfikację przejawów zachowań niepożądanych i niebezpiecznych. Obowiązujące standardy stanowią, że liczebność grupy powierzonej kuratorowi nie może przekraczać 40 skazanych lub 60 osób tymczasowo aresztowanych, a grupy powierzonej psychologowi – 200 osadzonych.

Służba Więzienna podjęła szereg działań profilaktycznych mających na celu przeciwdziałanie zachowaniom agresywnym wśród osadzonych, obejmujących: szkolenia, spotkania kadrowe, odprawy kadrowe, konferencje, warsztaty praktyczne i szkolenia specjalistyczne dla personelu więziennego, których celem jest nabywanie i doskonalenie umiejętności związanych z uznawaniem sytuacji i zachowania, które mogą prowadzić do autoagresji i agresji wśród osadzonych. Zakres szkoleń był systematycznie modyfikowany i dostosowywany do potrzeb konkretnych jednostek penitencjarnych, mając na uwadze doświadczenie uczestniczących w nich funkcjonariuszy i pracowników.

Szczególną rolę w usprawnianiu wykonywania ustawowych zadań Służby Więziennej odgrywają raporty z kontroli prowadzonych przez przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji. Protokoły rozpatrywane są na miejscu iw przypadku stwierdzenia nieprawidłowości stanowią sygnał do podjęcia działań naprawczych i usunięcia nieprawidłowości. Zalecenia realizowane są w miarę możliwości, z uwzględnieniem możliwości organizacyjnych i finansowych Służby Więziennej. Liczne uwagi i zalecenia Krajowego Mechanizmu Prewencji przyczyniają się do podejmowania interwencji przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w podległych jednostkach.

Szczególną rolę w usprawnianiu wykonywania ustawowych zadań Służby Więziennej odgrywają raporty z kontroli prowadzonych przez przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji. Protokoły rozpatrywane są na miejscu iw przypadku stwierdzenia nieprawidłowości stanowią sygnał do podjęcia działań naprawczych i usunięcia nieprawidłowości. Zalecenia realizowane są w miarę możliwości, z uwzględnieniem możliwości organizacyjnych i finansowych Służby Więziennej. Liczne uwagi i zalecenia Krajowego Mechanizmu Prewencji przyczyniają się do podejmowania interwencji przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w podległych jednostkach.

Od kwietnia 2014 r. wszystkie cele przejściowe w zakładach karnych i aresztach śledczych wyposażone są w „Kompendium dla cudzoziemców przebywających w areszcie śledczym, skazanym lub ukaranym”, które publikowane jest na stronie intranetowej jako a także na ogólnodostępnej stronie internetowej Służby Więziennej. Zawiera podstawowe informacje mające na celu zapoznanie nowo przyjętych do jednostek penitencjarnych nie tylko z ich podstawowymi prawami i obowiązkami, ale także ze sposobami zgłaszania zagrożeń bezpieczeństwa osobistego. Wymienia także typowe objawy negatywnego zachowania współwięźniów, do których należą molestowanie, znieważanie, stosowanie przemocy, poczucie niepewności, zmuszanie do sprzątnięcia, zabieranie lub używanie rzeczy bez pozwolenia.

b. Środki uświadamiające

W postępowaniu cywilnym przeciwko Skarbowi Państwa sądy krajowe uznały (cytowane przez Trybunał Europejski w § 47 wyroku w niniejszej sprawie), że Skarb Państwa ponosił odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych skarżącego wynikające z zaniedbań ze strony pracowników aresztu śledczego, gdyż pomimo monitoringu celi kamerą przemysłową, próśb skarżącego o prywatną rozmowę, mokrego łóżka i obrażeń zewnętrznych żaden z naczelników ani członków personelu medycznego nie zareagował. Aby uniknąć podobnych błędów ludzkich w przyszłości, władze zdecydowały się wdrożyć szereg działań mających na celu podniesienie świadomości personelu więziennego.

Zagadnienia związane z poszanowaniem praw człowieka oraz zapoznawaniem funkcjonariuszy i pracowników cywilnych Służby Więziennej z instrumentami prawa międzynarodowego realizowane są systematycznie na każdym szczeblu doskonalenia i rozwoju zawodowego kadr. Działania dotyczą w szczególności promocji zachowań mających na celu ochronę więźniów przed torturami i innymi formami złego traktowania, poszanowania zasad humanitarnych, praworządności i tolerancji oraz akceptacji. Od 2011 r. organizowane są warsztaty metodyczne, przeznaczone dla wychowawców, z zakresu zapobiegania zdarzeniom mogącym wystąpić w Służbie Więziennej. Do 31 grudnia 2016 r. przeszkolono 100 korepetytorów.

Informacja o wyroku w niniejszej sprawie wraz z przeglądem odpowiednich standardów Konwencji w zakresie art. 3 Konwencji została rozpowszechniona przez Centralny Zarząd Służby Więziennej wśród personelu więziennego. Ponadto na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości opublikowano tłumaczenie wyroku w tej sprawie.

Warto w tym miejscu podkreślić, że w swoim ostatnim raporcie dotyczącym Polski, po wizycie przeprowadzonej w 2017 r., Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom (CPT) nie stwierdził żadnych skarg dotyczących złego traktowania przez personel więzienny w wizytowanych jednostkach. Ponadto, zdaniem Komisji, informacje zebrane podczas wizyty wskazywały, że przemoc między osadzonymi nie była częstym zjawiskiem w odwiedzanych zakładach, a personel podjął kroki, aby zapobiec takim zdarzeniom i odpowiednio im zaradzić, jeśli i kiedy one wystąpią.

2. Proceduralne naruszenie art. 3 Konwencji

W odniesieniu do proceduralnego aspektu naruszenia art. 3 Konwencji Trybunał stwierdził, że śledztwo było nieskuteczne i postępowanie umorzono z przyczyn proceduralnych uniemożliwiających dokładne rozpoznanie sprawy.

Rząd uważa, że w niniejszej sprawie zmiany legislacyjne nie są konieczne do wykonania wyroku. Wydaje się, że w celu uniknięcia podobnych naruszeń w przyszłości właściwa byłaby publikacja i upowszechnienie wyroku Trybunału. W tym kontekście należy zaznaczyć, że wyrok został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Informację o jej treści zamieszczano także w biuletynie wydawanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości oraz w dziale aktualności Ministerstwa Sprawiedliwości. Na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości znajdują się także inne materiały dotyczące orzecznictwa Trybunału, w tym informacje na temat standardów związanych ze skutecznym dochodzeniem w sprawie złego traktowania.

Dalsze środki zostały zaprezentowane w kontekście wykonania wyroku w sprawie Dzwonkowski przeciwko Polsce (patrz uchwała końcowa CM/ResDH(2016)148).

W tych okolicznościach żadne inne środki ogólne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd uważa, że w tej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne ani ogólne oraz że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

39. Raport z wykonania wyroku w sprawie *M.K. i inni p. Polsce*, przekazany w dniu 26 stycznia 2023 r.

W związku z procesem wykonywania wyroku Trybunału w sprawie *M.K. i inni p. Polsce* (skarga nr 40503/17) rząd chciałby zaprezentować informacje o działaniach podjętych w celu wykonania środków indywidualnych i generalnych wynikających z wyroków.

W odniesieniu do gwarancji zapewnionych przez władze w zakresie spraw *M.A. i inni* oraz *M.K. i inni* rząd chciałby zapewnić Komitet Ministrów, że jeśli skarżący objęci skargami nr 42902/17 i 43643/17 pojawią się na polskim przejściu granicznym w przyszłości, zostaną potraktowani zgodnie z wymogami wyroku Trybunału w sprawie *M.K. i inni p. Polsce*.

Rząd chciałby jednak przypomnieć, że jak poinformował w swoich poprzednich uwagach (patrz np. dokument DH-DD(2021)1338), skarżący ci złożyli już wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej na przejściu granicznym w Terespolu i wdrożono odpowiednie procedury krajowe w stosunku do

nich. Niestety, przed ich zakończeniem, skarżący opuścili Polskę, w związku z czym postępowanie musiało zostać umorzone.

Jeśli chodzi o wypłatę słusznego zadośćuczynienia w niniejszej sprawie, rząd pragnie poinformować Komitet Ministrów, że słuszne zadośćuczynienie przyznane przez Trybunał zostało wypłacone na podstawie pisemnej dyspozycji skarżących w sprawie *M.K. i inni* (nr skargi 43643/17). W dniu 8 czerwca 2022 r. pełnomocnik skarżących złożył w Ministerstwie Spraw Zagranicznych wymagane dokumenty i dane w celu dokonania wpłaty. Zapłata słusznego zadośćuczynienia nastąpiła w dniu 15 lipca 2022 r.

W przypadku pozostałych skarżących rząd nie otrzymał jeszcze decyzji sądu krajowego w sprawie utworzenia depozytu sądowego.

W odniesieniu do środków generalnych mających na celu wykonanie niniejszego wyroku rząd w swoim poprzednim stanowisku wskazał na negocjacje w sprawie aktów prawnych objętych tzw. „Nowym Paktem o Migracji i Azylu”, ogłoszonych przez Komisję Europejską 23 września 2020 r. Pakt ten składa się z szeregu projektów rozporządzeń regulujących zarządzanie obszarem migracji i azylu oraz wprowadzających nowe rozwiązania. Prezentując te rozwiązania, intencją rządu było wskazanie, w jakim kierunku zmierza prawodawstwo UE oraz w jaki sposób będą kształtować się zmiany systemowe w polskim prawie, pozwalające na spełnienie wymogów stawianych przez Trybunał. Prace te nadal trwają.

Niezależnie od powyższego rząd dokłada wszelkich starań, aby zapewnić wszelkie niezbędne gwarancje dostępu do procedury w sprawie ochrony międzynarodowej. Rząd chciałby także zapewnić, że nie prowadzi polityki nieprzyjmowania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej od cudzoziemców przybywających z terytorium Białorusi.

W 2021 r. wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej (lub zostały objęte wnioskami) złożyło 7252 cudzoziemców, co oznacza wzrost w porównaniu do 2020 r., kiedy to cudzoziemców było 2656. Wzrost ten wynikał m.in. ze wzrostu skali nielegalnej migracji przez polsko-białoruski odcinek granicy państwowej. Tego typu wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej, składane przez cudzoziemców zatrzymanych bezpośrednio po przekroczeniu granicy, były przyjmowane nie tylko ściśle na granicy, czyli w placówkach SG właściwych terytorialnie dla danego odcinka granicy (12% ogółu), ale także w wielu przypadkach już na terytorium Polski, w szczególności w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców, gdzie cudzoziemiec został umieszczony z informacją, że zadeklarował chęć złożenia takiego wniosku.

W 2021 r. najwięcej wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej złożono w Nadwiślańskim Oddziale Straży Granicznej (3225 cudzoziemców, co stanowiło 44% wszystkich osób ubiegających się o ochronę), ale były to głównie osoby składające wnioski ponownie. Na drugim miejscu pod względem liczby złożonych wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej znalazł się rejon Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej, odpowiedzialnego m.in. za region na granicy polsko-białoruskiej (1367 cudzoziemców, z czego 223 złożyło wnioski wyłącznie na granicy, a reszta głównie w warunkach strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców) – były to z reguły wnioski pierwsze. Kolejnymi miejscami składania wniosków były Nadbużański Oddział Straży Granicznej (727 cudzoziemców) oraz warmińsko-mazurski Oddział Straży Granicznej (725 cudzoziemców), zlokalizowane na wschodzie i północnym wschodzie Polski. Tam wnioski składano głównie w strzeżonych ośrodkach, w których umieszczani byli migranci przybywający głównie nielegalnie przez granicę polsko-białoruską.

Warto także zaznaczyć, że wśród cudzoziemców, którzy złożyli w 2021 r. wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce, dominowali obywatele Białorusi (2134 osoby, 29% wszystkich wniosków), następnie obywatele Afganistanu (1634 osoby), Iraku (1366 osób) i Federacji Rosyjskiej (915 osób).

Jednocześnie na granicy polsko-białoruskiej odnotowano stosunkowo niewielką skalę odmów wjazdu, bo tylko 1608. Dla porównania w latach 2016 i 2017, czyli w okresie, którego dotyczą niniejsze sprawy, takich odmów było odpowiednio 88 279 i 36 319.

Odnosząc się do kwestii oświadczeń cudzoziemców oraz powodów ich chęci ubiegania się o ochronę międzynarodową na granicy z Białorusią, rząd pragnie wskazać, że przedstawiona sytuacja dotycząca oświadczeń cudzoziemców zatrzymanych po nielegalnym przekroczeniu granicy polsko-białoruskiej jest rzetelna i odzwierciedla realia migracyjne, z jakimi obecnie mają do czynienia funkcjonariusze Straży Granicznej. W wielu przypadkach obraz ten nie pokrywa się jednak z wizją prezentowaną przez przedstawicieli cudzoziemców czy organizacje pozarządowe.

W wielu przypadkach cudzoziemcy nie są zainteresowani pobytem w Polsce i wszczynaniem tu postępowania uchodźczego/ochrony międzynarodowej, a ich głównym celem jest dotarcie do innych państw członkowskich UE, które mają większe doświadczenie migracyjne lub są z różnych powodów bardziej atrakcyjne dla migrantów (ze względu na rodzinę i przyjaciół, których tam mają, lub z powodu lepszych świadczeń socjalnych).

Zdarza się również, że gdy cudzoziemiec jest reprezentowany przez pełnomocnika, to właśnie on zgłasza chęć ubiegania się o ochronę międzynarodową w Polsce. Cudzoziemiec, poinformowany o wszelkich procedurach, nie jest zainteresowany wszczęciem takiego postępowania. Ponadto złożenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce skutkuje powstaniem powiązań proceduralnych pomiędzy danym cudzoziemcem a Polską, które w przyszłości mogą skutkować powrotem osoby do Polski, niezależnie od kraju, w którym przebywa (Procedury rozporządzenia Dublin III). Cudzoziemcy, których krajem docelowym jest inne państwo członkowskie UE, doskonale zdają sobie sprawę z powyższych zasad i dlatego odmawiają nawet złożenia wniosku w Polsce.

Bardzo często zdarza się także, że cudzoziemcy po zatrzymaniu i umożliwieniu wszczęcia określonych procedur w Polsce decydują się na objęcie tzw. pomocą instytucjonalną. Podjęcie decyzji o przyznaniu świadczeń z zakresu pomocy społecznej, opieki lekarskiej i psychologicznej oznacza dla cudzoziemca wszczęcie wobec niego postępowania, zobowiązującego cudzoziemca do powrotu i jednocześnie przyjęcie pomocy społecznej oferowanej przez Fundację Dialog. Oznacza to także umieszczenie cudzoziemca w bezpiecznym, a przede wszystkim otwartym miejscu. Praktycznie każdy cudzoziemiec, który został tam zakwaterowany, średnio po kilku dniach pobytu w schronisku, opuszczał go na własną rękę, łamiąc tym samym nałożony na niego obowiązek przebywania w tym miejscu. Takie zachowanie potwierdza, że cudzoziemcy nie są tak naprawdę zainteresowani ubieganiem się o ochronę międzynarodową w Polsce, ale są zainteresowani dotarciem do innych krajów UE.

W tym miejscu rząd powinien także wskazać, ile podmiotów i instytucji państwowych, w szczególności służb granicznych, zaangażowało się w niesienie realnej pomocy na granicy.

Mając na uwadze aspekt humanitarny oraz zabezpieczając podstawowe potrzeby w pierwszym kontakcie z cudzoziemcami, od samego początku skoordynowane działania w tym zakresie prowadzi Pełnomocnik Komendanta Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej ds. Praw Człowieka i Równego Traktowania. W każdej z placówek Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej powołano koordynatora, który na bieżąco określa i weryfikuje aktualne potrzeby w zakresie wymagań zasadniczych. Utworzono sieć pomocy humanitarnej, dzięki której funkcjonariusze Straży Granicznej pełniący służbę w bliskiej odległości od granicy w swoich pojazdach służbowych posiadają koce termiczne, batony energetyczne, wodę butelkowaną i termosy z gorącą herbatą.

Od początku kryzysu migracyjnego w zbiórkę zaangażowali się sami funkcjonariusze i pracownicy Straży Granicznej. Zbiórki najpotrzebniejszych rzeczy, w tym koców, odzieży i obuwia, zabawek, środków higienicznych oraz żywności długoterminowej prowadzone są na bieżąco w ścisłej współpracy z funkcjonariuszami Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej zrzeszonymi w Stowarzyszeniu „Łączy nas granica”, jak również a także z inicjatywy kapelanów Straży Granicznej i Wojska Polskiego oraz Rzecznika Praw Obywatelskich.

Współpraca z Polskim Czerwonym Krzyżem i CARITAS Polska umożliwia także pomoc cudzoziemcom m.in. w najpotrzebniejszą ciepłą odzież, obuwie, koce, ale także żywność i artykuły dla dzieci.

Ponadto, w każdym przypadku wymagającym interwencji lekarskiej, udzielana jest odpowiednia pomoc. Należy podkreślić, że działania pomocowe w zakresie ratowania zdrowia i życia migrantów prowadzone były w zdecydowanej większości przez Straż Graniczną i inne służby publiczne, w oparciu o system państwowego ratownictwa medycznego. Część migrantów została przetransportowana do szpitali, innym udzielono doraźnej pomocy na miejscu.

Warto podkreślić, że w listopadzie 2021 r. utworzono przygraniczne stałe punkty pomocy medycznej, w których pracują ratownicy medyczni i lekarze oraz przedstawiciele CARITAS Polska.

Odnosząc się do kwestii gwarancji przestrzegania zasady *non-refoulement* w kontekście zmian w prawie krajowym, na wstępie należy zauważyć, że zdrowie i życie ludzkie są wartościami chronionymi w sposób bezwzględny na mocy prawa polskiego 38 i 68 Konstytucji RP (Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia; każdy ma prawo do ochrony zdrowia; władze publiczne są obowiązane zapewnić szczególną opiekę zdrowotną dzieciom, kobietom w ciąży, osoby niepełnosprawne i starsze). Ponadto art. 56 Konstytucji przyznaje cudzoziemcom prawo do uzyskania azylu w Polsce i ubiegania się o ochronę międzynarodową. Ustawy niższego szczebla, takie jak ustawy, nie mogą naruszać przepisów Konstytucji.

W dniu 26 października 2021 r. weszła w życie ustawa o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw. Ustawa ta wprowadziła możliwość wydania decyzji o opuszczeniu terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i na tej podstawie doprowadzeniu cudzoziemca do granicy w przypadku zatrzymania go niezwłocznie po przekroczeniu zewnętrznej granicy UE wbrew przepisom. Zmiany te nie mogą być jednak interpretowane jako ograniczenie możliwości składania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Dokonując wykładni przepisów prawa, należy je rozumieć przez pryzmat celu, jaki przyświecał ustawodawcy przy ich wprowadzaniu. We wstępie do uzasadnienia ww. nowelizacji ustawy wskazano, że „projekt ustawy o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ma na celu dostosowanie przepisów prawa krajowego do aktualnej sytuacji migracyjnej na granicy zewnętrznej.” Oznacza to, że wprowadzone przepisy były ściśle powiązane z presją migracyjną, która w sposób kontrolowany przez białoruskie służby pojawiła się w drugiej połowie 2021 r. na granicy polsko-białoruskiej.

W uzasadnieniu zawarto ponadto dalsze wyjaśnienia (wskazanie konieczności zapewnienia dostępu do procedur uchodźczych przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa państwa i zapobieganiu próbom nadużywania procedury uchodźczej do celów nielegalnej migracji oraz usprawnieniu procedur powrotu na granicy osób nieusilujących się ochrony):

Dalej w uzasadnieniu odnajdujemy kolejne wyjaśnienia (wskazanie na konieczność zapewnienia dostępu do procedur uchodźczych przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa państwa i zapobieganiu próbom nadużywania procedury uchodźczej w celach nielegalnej migracji, oraz usprawnienie procedur powrotowych na granicy wobec osób nieposzukujących ochrony): „Projektowane przepisy mają przede wszystkim zapewnić cudzoziemcom przybywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w celu poszukiwania ochrony przed prześladowaniem dostęp do właściwych procedur udzielania ochrony międzynarodowej, których standardy zostały określone w dyrektywie 2013/32/UE. Osobom poszukującym ochrony międzynarodowej musi zostać zapewniony dostęp do bezpiecznych i skutecznych procedur uchodźczych. Z drugiej zaś strony celem projektowanych przepisów jest stworzenie warunków zapewniających w opisanym kontekście porządek i bezpieczeństwo wewnętrzne na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Osoby nadużywające procedur i traktujące je instrumentalnie, wyłącznie w celu przekroczenia granicy Schengen i dalszej nielegalnej migracji, nie powinny uzyskać prawa wjazdu i pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Takie podejście jest jak najbardziej zrozumiałe w kontekście masowego napływu do Europy migrantów, spośród których wielu to radykalizowani przedstawiciele różnych kultur i religii, a nawet ekstremiści. W obecnym okresie, kiedy zagrożenie terrorystyczne jest szczególnie

aktualne i realne, o czym świadczą zamachy z Paryża w 2015 r., a także z Brukseli, Nicei i Berlina w 2016 r., obowiązkiem państwa jest strzec swoich obywateli i mieszkańców oraz zapewnić ład i bezpieczeństwo.

Dlatego też projekt ustawy zawiera rozwiązania mające służyć przeciwdziałaniu nadużywaniu instytucji ochrony międzynarodowej przez cudzoziemców, którzy dla osiągnięcia innych celów niż ochrona przed prześladowaniem lub doznaniem poważnej krzywdy, przez złożenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej uzyskują przysługujące wnioskodawcom prawa, w tym prawo do przekroczenia granicy i pobytu na terytorium państwa, co służy ominięciu konieczności spełnienia warunków przekraczania granicy zewnętrznej Unii Europejskiej, określonych w kodeksie granicznym Schengen.

Celem projektowanej ustawy jest również usprawnienie prowadzonych przez organy Straży Granicznej postępowań w sprawie nielegalnego przekroczenia granicy zewnętrznej Unii Europejskiej, tak aby wobec cudzoziemców, którzy nie poszukują ochrony międzynarodowej, a zostali zatrzymani bezpośrednio po przekroczeniu granicy zewnętrznej, móc wdrożyć pilne działania zmierzające do zorganizowania im opuszczenia terytorium RP.

Jak zatem wyraźnie ustawodawca podkreślił, wprowadzenie zmiany polegającej na dodaniu do art. 303 ust. 1 pkt 9a oraz na dodaniu art. 303b miało na celu zapewnienie sprawności i efektywności prowadzonych postępowań w sprawie przekroczenia granicy wbrew przepisom prawa i absolutnie nie ma wpływu na osoby poszukujące ochrony międzynarodowej.

Dodatkowo w kontekście procedur uchodźczych w uzasadnieniu wyjaśnienie zasady uznania administracyjnego w odniesieniu do Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców, tj. organu prowadzącego postępowania uchodźcze:

„W celu przeciwdziałania nadużywaniu przez cudzoziemców postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej proponuje się wprowadzenie w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP zmian w zakresie pozostawienia bez rozpoznania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, w przypadku gdy przedmiotowy wniosek zostanie złożony przez cudzoziemca zatrzymanego niezwłocznie po przekroczeniu wbrew przepisom prawa granicy zewnętrznej w rozumieniu przepisów kodeksu granicznego Schengen, chyba że przybył bezpośrednio z terytorium, na którym jego życiu lub wolności zagrażało niebezpieczeństwo prześladowania lub ryzyko wyrządzenia poważnej krzywdy, oraz przedstawił wiarygodne przyczyny nielegalnego wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej niezwłocznie po przekroczeniu granicy.”

Sformułowanie „Szef Urzędu może pozostawić wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej bez rozpatrzenia” wskazuje, że przy jego badaniu Szef Urzędu będzie działał według uznania administracyjnego, co oznacza, że standard określony w projekcie przepisu nie będzie zobowiązywać Szefa Urzędu do pozostawienia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej bez rozpatrzenia, ale Szef będzie miał prawo wyboru.”

W tym miejscu należy także zaznaczyć, że Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców podejmuje w takich przypadkach decyzję dopiero po przeprowadzeniu szczegółowej analizy, o której niezwłocznie informuje właściwe organy Straży Granicznej.

Tym samym należy uznać, że rozwiązania ustawowe wprowadzone w związku ze szczególną sytuacją migracyjną nie stoją w sprzeczności z zasadą *non-refoulement*, gdyż przepisy ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej dotyczące składania oświadczeń o zamiarze ubiegania się o ochronę międzynarodową i składanie wniosków w tym zakresie nadal obowiązują.

Podsumowując, rząd chciałby wskazać, że Polska jako Państwo Członkowskie UE wszelkie zmiany w prawodawstwie krajowym wprowadza na podstawie i w granicach prawa unijnego, z uwzględnieniem standardów określonych w stosownych dyrektywach. Odnośnie do automatycznego skutku zawieszającego w przypadku złożenia odwołania od decyzji o odmowie wjazdu byłoby obecnie niezgod-

ne z przepisami unijnymi. W odniesieniu do kwestii automatycznego skutku zawieszającego odwołań od decyzji odmawiających wjazdu do kraju, należy przywołać Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeksu granicznego Schengen).

Zgodnie z art. 14 ust. 3 i 4 Kodeksu granicznego Schengen:

„3. Osobom, którym odmówiono wjazdu, przysługuje prawo odwołania od decyzji. Postępowanie odwoławcze jest prowadzone zgodnie z prawem krajowym. Obywatelowi państwa trzeciego przekazuje się również pisemną informację dotyczącą punktów kontaktowych dysponujących informacjami na temat przedstawicieli uprawnionych do działania w imieniu obywatela państwa trzeciego zgodnie z prawem krajowym. Złożenie takiego odwołania nie ma skutku zawieszającego w stosunku do decyzji o odmowie wjazdu. Bez uszczerbku dla odszkodowania przyznanego zgodnie z prawem krajowym, obywatel państwa trzeciego jest uprawniony do uzyskania korekty przez państwo członkowskie, które odmówiło wjazdu, anulowanego stempla wjazdu i innych anulowanych lub dodanych wpisów, które zostały wprowadzone, jeżeli w wyniku postępowania odwoławczego stwierdzono, że decyzja o odmowie wjazdu była nieuzasadniona.”

„4. Straż graniczna zapewnia, aby obywatel państwa trzeciego, któremu odmówiono wjazdu, nie wjechał na terytorium tego państwa członkowskiego.”

Podsumowując, należy również zauważyć, że jeśli chodzi o przestrzeganie środków tymczasowych Trybunału, należy podkreślić, że obecnie, co do zasady, każdy środek tymczasowy zarządzony przez Trybunał w sprawach związanych z migracją jest natychmiast wdrażany przez rząd.

40. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Marciniak p. Polsce*, przekazany w dniu 30 sierpnia 2023 r.

Opis sprawy

Marciniak p. Polsce, skarga nr 52089/18, wyrok z 02.02.2023 r., ostateczny dnia 02.02.2023 r.

Przedmiotem sprawy było długotrwałe rozpatrywanie zażaleń od postanowień przedłużających tymczasowe aresztowanie skarżącej w latach 2018 i 2019 (naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji).

Trybunał stwierdził, że opóźnienia sięgające szesnastu dni nie stanowią naruszenia wymogu „szybkości” określonego w art. 5 ust. 4 Konwencji. Dlatego też długość rozpatrywania zażaleń skarżącej od orzeczeń Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 10 maja, 4 października i 28 grudnia 2018 r. oraz 3 kwietnia 2019 r. nie naruszyła jej praw gwarantowanych w art. 5 ust. 4 Konwencji. W konsekwencji tę część skargi uznano za oczywiście bezzasadną i odrzucono zgodnie z art. 35 ust. 3 (a) i 4 Konwencji.

Niemniej zażalenie na postanowienie o tymczasowym aresztowaniu z dnia 10 lipca 2018 r. zostało rozpatrzone po dwudziestu ośmiu dniach. Trybunał stwierdził, że ta część skargi skarżącej była dopuszczalna i wiązała się z naruszeniem art. 5 ust. 4 Konwencji.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	1600 EUR	-	1600 EUR
Termin zapłaty: 02.05.2023 r.		Wypłacono: 28.04.2023 r.	

2. Środki indywidualne

W okolicznościach niniejszej sprawy skarżącej nie przysługuje prawo do złożenia jakiegokolwiek dalszej skargi w przedmiocie terminu, jaki sąd krajowy potrzebował na rozpatrzenie jej zażalenia na postanowienie z dnia 10 lipca 2018 r.

Ponieważ naruszenie miało charakter incydentalny, a skarżącej wypłacone zostało słuszne zadośćuczynienie, żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Rząd zauważa, że w zakresie do środków generalnych sprawa ta odzwierciedla sprawę *Łakatosz p. Polsce* (skarga nr 27318/19). Komitet Ministrów w swojej uchwale CM/ResDH(2023)100 stwierdził, że Rząd Polski dopełnił obowiązków wynikających z art. 46 ust. 2 Konwencji i skutecznie wykonał wyrok Trybunału z dnia 3 lutego 2022 r. wydany w sprawie *Łakatosz p. Polsce*. W związku z tym Rząd powinien przypomnieć środki generalne, przedsięwzięte w celu wykonania wyroku w sprawie *Łakatosz p. Polsce*, a także przedstawić krótką aktualizację.

Zgodnie z art. 252 § 3 Kodeksu postępowania karnego zażalenie na postanowienie w przedmiocie środka zapobiegawczego sąd rozpoznaje niezwłocznie, z tym że zażalenie na postanowienie w przedmiocie tymczasowego aresztowania nie później niż przed upływem 7 dni od przekazania sądowi zażalenia wraz z niezbędnymi aktami.

Tak jednoznacznie brzmiący przepis jest adekwatną i wystarczającą regulacją w zakresie rozpoznawania zażaleń, jakie zostały wniesione w niniejszym stanie faktycznym. W ocenie rządu, w tej sprawie, źródłem naruszenia była niewłaściwa praktyka sądów krajowych, rozpoznających konkretne, indywidualne postanowienie o przedłużeniu aresztowania skarżącej.

Dlatego w tych okolicznościach naruszenie Konwencji miało charakter incydentalny. Mając powyższe na uwadze, w ocenie rządu, nie zachodzi potrzeba podejmowania prac legislacyjnych we wskazanym zakresie. Działania podnoszące świadomość oraz upowszechniające wyrok, powinny zostać uznane za wystarczające w celu wdrożenia środków o charakterze generalnym.

W tym kontekście należy zauważyć, że wyrok został przetłumaczony i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości w języku polskim i angielskim (w zakładce „Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”). Tłumaczenie wyroku na język polski zostało także udostępnione w bazie orzeczeń HUDOC. Nadto wyrok został przygotowany do opublikowania w newsletterze Ministerstwa Sprawiedliwości, który jest wysyłany do sądów, prokuratur, jednostek penitencjarnych, komorników, stacji radiowych, wydawców dzienników i czasopism, a także do osób prywatnych.

Ponadto informacja o wyroku została przesłana do Sądu Apelacyjnego w Łodzi, w którym nastąpiła zwłoka w rozpoznaniu zażalenia skarżącej.

W odniesieniu do działalności szkoleniowej i edukacyjnej należy podkreślić, że konieczność niezwłocznego rozpatrywania zażaleń od postanowień dotyczących zastosowania aresztu jest elementem szkoleń z tematyki tymczasowego aresztowania (w tym jego dopuszczalnej długości). W latach 2018-2022 Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury zorganizowała szereg szkoleń dotyczących problematyki tymczasowego aresztowania i jego dopuszczalnego czasu trwania, a także innych zagadnień związanych ze stosowaniem izolacyjnego środka zapobiegawczego, w tym następujące szkolenia:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Karta Praw Podstawowych UE oraz Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych – szczegółowe zagadnienia, które zostały poruszone podczas szkolenia obejmowały: przegląd aktualnego orzecznictwa Trybunału (w sprawach cywilnych i karnych), w tym prawa do wolności i bezpieczeństwa (art. 5) w najnowszym orzecznictwie Trybunału odnoszącym się

do stosowania tymczasowego aresztowania. Szkolenia adresowane były do sędziów, prokuratorów i asesorów (łącznie 113 uczestników).

- „Środki zapobiegawcze w postępowaniu karnym” – szczegółowe zagadnienia, które zostały poruszone w trakcie szkolenia obejmowały: wolnościowe środki zapobiegawcze, orzekanie o zastosowaniu środka zapobiegawczego, ze szczególnym uwzględnieniem tymczasowego aresztowania, problem czasu trwania tymczasowego aresztowania, udział obrońcy w postępowaniu dotyczącym środka zapobiegawczego, kontrola orzecznicza Sądu Najwyższego i Trybunału. Szkolenia adresowane były do sędziów, asesorów i asystentów sędziów (z wydziałów karnych) oraz prokuratorów, asesorów i asystentów prokuratorów (łącznie 515 uczestników).
- „Odpowiedzialność Skarbu Państwa za niesłuszne skazanie, zastosowanie środka zabezpieczającego, bezpodstawne tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie” – szczegółowe zagadnienia, które zostały poruszone podczas szkolenia dotyczyły m.in.: przesłanek prawa do odszkodowania i zadośćuczynienia, ustalenia wysokości odszkodowania oraz zadośćuczynienia, przedawnienia roszczeń, regresu Skarbu Państwa przeciwko osobom, które swoim bezprawnym działaniem spowodowały niesłuszne skazanie, zjawiska niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania, dochodzenia roszczeń w wypadku śmierci osoby uprawnionej. Szkolenie adresowane było do sędziów sądów okręgowych orzekających w wydziałach karnych, asystentów sędziów, a także prokuratorów i asystentów prokuratorów (łącznie 77 uczestników).
- „Gwarancje proceduralne w zakresie ochrony praw człowieka” – szczegółowe zagadnienia, które zostały poruszone podczas szkolenia obejmowały: Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz umowy międzynarodowe w systemie Narodów Zjednoczonych jako elementów krajowego porządku prawnego oraz ich uwzględnianie przez sądy, prawo i praktykę krajową w świetle standardów ochrony ustalonych przez Trybunał i organy ONZ, przegląd aktualnego orzecznictwa Trybunału oraz organów ONZ w sprawach karnych w kontekście „spraw polskich”. Adresatami szkoleń byli sędziowie, asesorzy sądowi i referendarze sądowi orzekający w wydziałach karnych oraz asystenci sędziów orzekających w tych jednostkach (łącznie 59 uczestników).

Na 2023 r. Krajowa Szkoła zaplanowała organizację następujących szkoleń w trybie online, w trakcie których zostanie przedstawione m.in. przedmiotowe orzeczenie:

- Szkolenie pt. „Wykonanie orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich – wybór i analiza orzecznictwa”, sygn. O8/23, w trakcie, którego zostanie przedstawione wybrane (aktualne) orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i jego wpływ na praktykę sądową. Adresatami szkolenia będą sędziowie i asesorzy sądowi. Zaplanowano jedną edycję szkolenia dla 150 osób. W przypadku zwiększonego zainteresowania szkoleniem, zostanie rozważona organizacja kolejnej jego edycji.
- Szkolenie pt. „Środki zapobiegawcze – tymczasowe aresztowanie”, sygn. K42/23. Adresatami szkolenia będą sędziowie, asesorzy sądowi orzekający w wydziałach karnych, asystenci sędziów orzekających w tych wydziałach, prokuratorzy, asesorzy prokuratury i asystenci prokuratorów. Zaplanowano jedną edycję szkolenia dla 150 osób. W przypadku zwiększonego zainteresowania szkoleniem, zostanie rozważona organizacja jego kolejnej edycji.

W tych okolicznościach, żadne inne środki o charakterze generalnym nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu w niniejszej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne, a nadto wskazane środki o charakterze generalnym są wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

41. Zaktualizowany zmieniony Raport z wykonania wyroków w sprawie *Milka p. Polsce* oraz *Dejnek p. Polsce*, przekazany w dniu 24 maja 2023 r.

Opis spraw

Milka p. Polsce, skarga nr 14322/12, wyrok z 15 września 2015 r., ostateczny 15 grudnia 2015 r.;

Dejnek p. Polsce, skarga nr 9635/13, wyrok z 1 czerwca 2017r., ostateczny 1 września 2017 r..

Obie sprawy dotyczą skarg związanych z kontrolami osobistymi skazanych w czasie ich pobytu w zakładach karnych (naruszenie art. 8 Konwencji).

W sprawie *Milka* skarżący został dwukrotnie ukarany dyscyplinarnie, w latach 2011 i 2012, odpowiednio podczas pobytu w Areszcie Śledczym w Sosnowcu i Zakładzie Karnym w Wojkowicach, za odmowę poddania się kontroli osobistej przeprowadzanej przy różnych okazjach. Pierwszą karą dyscyplinarną, jaką otrzymał, była nagana w październiku 2011 r., następnie w maju 2012 r. nałożono na niego dwumiesięczny zakaz otrzymywania paczek żywnościowych, a ostatecznie dwukrotnie, w czerwcu i lipcu 2012 r., umieszczono go w izolatce.

Trybunał stwierdził, że wymóg poddania się kontroli osobistej zasadniczo stanowiłby ingerencję w rozumieniu art. 8 akapit pierwszy Konwencji. W niniejszej sprawie opierało się ono na solidnych podstawach w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego (kkw). Trybunał stwierdził jednak, że nie ma przekonującego uzasadnienia dla takich środków.

W odniesieniu do kar dyscyplinarnych nałożonych na skarżącego Trybunał uznał, że miały one poważny charakter, w szczególności umieszczenie skarżącego w izolatce, biorąc pod uwagę fakt, że przyczyny ich nałożenia nie zostały wyjaśnione. Sądy krajowe, do których skarżący się odwołał, stwierdziły, że środki dyscyplinarne zostały nałożone słusznie w związku z odmową poddania się przez skarżącego kontroli osobistej. Jednakże kwestia, czy istniały rzeczywiste i uzasadnione powody, dla których wezwano skarżącego do poddania się takim przeszukaniom, nigdy nie była badana w żadnym postępowaniu przed sądami krajowymi.

W sprawie *Dejnek* Trybunał stwierdził, że władze nie przedstawiły wystarczających i istotnych powodów uzasadniających kontrolę osobistą skarżącego w dniach 5 czerwca 2012 r. i 25 sierpnia 2012 r. podczas odbywania kary pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w Lublinie.

W obu sprawach Trybunał zauważył również, że Rzecznik w swoim zaleceniu z dnia 23 grudnia 2014 r. zwrócił uwagę na fakt, że prawo krajowe stosowane w praktyce nie gwarantowało osadzonym skutecznych środków odwoławczych w zakresie kwestionowania decyzji o przeprowadzeniu kontroli osobistej. W przypadku braku tak skutecznego środka trudno było wyegzekwować na poziomie krajowym wymóg wystarczającego uzasadnienia kontroli osobistej.

I. Zapłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
Milka	-	2,500 EUR	-	2,500 EUR
Termin zapłaty: 15/03/2016			Wyłacono: 09/03/2015	
Dejnek	-	3,000 EUR		3,000 EUR
Termin zapłaty: 01/12/2017			Wyłacono: 17/10/2017	

2. Środki indywidualne

Obu skarżącym przyznano słuszne zadośćuczynienie za szkodę niemajątkową. Nie są oni uprawnieni do żadnych dalszych środków krajowych. Od czasu ogłoszenia wyroku Trybunału skarżący nie złożyli żadnych dalszych skarg dotyczących przeszukań osobistych.

W tych okolicznościach oraz w świetle wypłaty słusznego zadośćuczynienia przyznanego przez Trybunał dalsze indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

1. Zmiany legislacyjne

W związku z powyższymi wyrokami Trybunału oraz wytycznymi otrzymanymi w trakcie ich realizacji od Departamentu Wykonania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, władze polskie przyjęły obszerne nowelizacje Kodeksu karnego wykonawczego. Przepisy te zostały przyjęte przez Sejm RP w dniu 5 sierpnia 2022 r. i weszły w życie z dniem 1 stycznia 2023 r. (Dz. U. z 2022 r., poz. 1855).

Zgodnie z nowo przyjętym art. 116 § 1 pkt 3a kkw skazany obowiązany jest przestrzegać przepisów określających zasady i tryb wykonywania kary, porządek panujący w jednostce penitencjarnej oraz wykonywać polecenia przełożonych i innych uprawnionych osób, w szczególności jest zobowiązany do poddania się przeszukaniu lub osobistej kontroli oraz umożliwienia, a nie utrudniania innych kontroli, o których mowa w art. 223f § 1. Sposób przeprowadzania kontroli osobistej przewidziany jest w nowo uchwalonych art. 223f-223n (rozdział XVb), które zastąpiły §§ 2 i 3 art. 116, które obowiązywały w czasie odbywania przez skarżących kary.

Nowa regulacja ma na celu kompleksowe uregulowanie zasad przeprowadzania przeszukań skazanych i tymczasowo aresztowanych, w tym przeszukań osobistych. Zgodnie z art. 223f § 1 pkt 2 nowych przepisów kkw przeszukanie osadzonego może być przeprowadzane w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku oraz zapobiegania popełnianiu przestępstw w zakładach karnych i aresztach śledczych, a także w zakładach pracy osób skazanych i tymczasowo aresztowanych. Kontrolę osobistą może przeprowadzić wyłącznie funkcjonariusz służby więziennej w sposób w możliwie najmniejszym stopniu naruszający dobra osobiste kontrolowanego (art. 223f § 7). Przepis nakłada na funkcjonariusza Służby Więziennej obowiązek poinformowania przeszukiwanej osoby o rozpoczęciu przeszukania, podania podstawy faktycznej i prawnej przeszukania oraz pouczenia kontrolowanego o jego uprawnieniach w związku ze złożeniem zażalenia (art. 223h § 11). Kontrolę osobistą można rozpocząć dopiero po zapoznaniu skazanego z tą informacją (wraz ze sposobem i terminem złożenia zażalenia do sądu penitencjarnego).

Zgodnie z art. 223f § 12 pkt 3, z przebiegu kontroli osobistej lub innej kontroli, o której mowa w § 1, w przypadku wykrycia w trakcie kontroli przedmiotu nielegalnego lub substancji psychoaktywnej, sporządza się protokół. Protokół powinien zawierać dane dotyczące faktycznej i prawnej podstawy przeszukania, datę i godzinę rozpoczęcia i zakończenia przeszukania, dane osobowe poszukiwanego oraz imię i nazwisko jego ojca, numer funkcjonariusza Służby Więziennej prowadzącego przeszukanie oraz numer identyfikacyjny pracownika innej placówki obecnego podczas przeszukania, dane o przebiegu przeszukania, dane o wyniku przeszukania, w szczególności informacje o znalezionych przedmiotach i substancjach zabronionych, informacje o prawach i prawach osadzonego podpis funkcjonariusza przeprowadzającego przeszukanie (art. 223f § 15).

Zgodnie z art. 223h § 2 kontrole osobistą przeprowadza funkcjonariusz Służby Więziennej tej samej płci co osadzony, który jest poddawany rewizji i bez obecności osób odmiennej płci. Tylko w wyjątkowych sytuacjach, wskazanych w § 3 (kiedy należy niezwłocznie przeprowadzić kontrolę osobistą, w trakcie wykonywania zadań poza terenem zakładu karnego lub aresztu śledczego, ze względu na

okoliczności mogące zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka), kontrola osobista może być dokonana przez osobę odmiennej płci niż osoba kontrolowana. Art. 223h § 5 wskazuje, że przez cały czas przeszukania skazany powinien być przynajmniej częściowo ubrany i mieć możliwość zmiany części ubioru pomiędzy kolejnymi etapami przeszukania.

Istotną częścią zmiany wprowadzonej do kkw jest możliwość poddania kontroli osobistej kontroli sądowej. Możliwość taka nie była dostępna osadzonym przed dniem 1 stycznia 2023 r. W tym względzie rząd zauważa, że art. 223h § 7 kkw stwarza podstawę prawną do złożenia skargi do właściwego sądu penitencjarnego w terminie 7 dni od dnia przeszukania w celu sprawdzenia zasadność, legalność i prawidłowość swojego postępowania. Zażalenie należy złożyć w formie pisemnej za pośrednictwem dyrektora zakładu karnego lub aresztu śledczego. Sąd po rozpatrzeniu skargi może uznać ją za niedopuszczalną albo orzec, że przeszukanie było bezpodstawne, nielegalne lub nieprawidłowe. W tym ostatnim przypadku zawiadamia prokuratora lub właściwego dyrektora okręgowego Służby Więziennej. Przepisany termin 7 dni na złożenie takiej skargi jest optymalny zarówno dla osadzonego, jak i dla władz penitencjarnych. Pozwala im to przekonująco i obiektywnie odnieść się do okoliczności przeprowadzenia kontroli. W ocenie rządu powyższy mechanizm skargowy i możliwość przedstawienia argumentów obu stron przed sądem penitencjarnym zapewni odpowiedni poziom ochrony (przy czym okoliczności przeprowadzenia kontroli zostały zakwestionowane przez osadzonego, korzystając z art. 227h § 7 mechanizmu kkw). Wprowadza właściwą równowagę pomiędzy koniecznością ochrony praw osadzonych a dyrektywą o priorytetowym traktowaniu wykorzystania zasobów ludzkich w administracji publicznej (aby władze penitencjarne nie musiały zajmować się przebiegiem kontroli w przypadku braku skargi złożonej przez osobę kontrolowaną).

Warto także wspomnieć, że ogólne zasady i wytyczne kkw dotyczą również okoliczności przeprowadzania przeszukań osobistych. W szczególności art. 4 kkw stanowi, że „kary, środki karne, środki kompensacyjne, konfiskata, środki bezpieczeństwa i środki zapobiegawcze powinny być wykonywane w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego. Zabrania się tortur oraz nieludzkiego lub poniżającego traktowania i karania skazanego.”

Dodatkowo zasady przeprowadzania kontroli osobistej zostały jeszcze bardziej szczegółowo uregulowane w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania kontroli więźniów, aresztów śledczych, obiektów i przedmiotów oraz określenia form protokołów tych kontroli (Dz. U. z 2022 r., poz. 2701). Rozporządzenie zawiera dodatkowe gwarancje praw osób kontrolowanych. W szczególności § 11 wskazuje, że na każdym etapie przeszukania skazany ma obowiązek być częściowo ubrany. §§ 13 i 14 regulaminu zabraniają dotykania podczas przeszukania jakichkolwiek intymnych części ciała osadzonego.

Rząd zauważa, że ww. regulacje szeroko i szczegółowo regulują problematykę przeprowadzania przedmiotowych przeszukań przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Są one znacznie bardziej szczegółowe niż dotychczas stosowany art. 116 kkw. W ocenie rządu przyczynią się one do pełnej realizacji praw osadzonych.

2. Publikacja i rozpowszechnianie orzeczenia Trybunału

Obydwa wyroki zostały przetłumaczone na język polski i opublikowane na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenia wyroków dostępne są także w bazie HUDOC. Informacje o przedmiotowych wyrokach zamieszczane były w aktualnościach na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w jego biuletynie rozsyłanym do wszystkich sądów, prokuratur i jednostek organizacyjnych służby więziennej. Ponadto informacja o standardach Trybunału została rozpowszechniona wśród osób, których obowiązki służbowe wymagają realizacji wynikających z nich wytycznych, tj. funkcjonariuszy więziennych przeprowadzających oględziny osobiste oraz sędziów penitencjarnych badających zgodność z prawem tych działań.

W celu zachowania zgodności praktyki z Konwencją i standardami Trybunału, w grudniu 2015 r. do Prezesa Sądu Rejonowego w Katowicach oraz Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach zostały wysłane pisma informujące o wyroku Trybunału w sprawie *Milka*. Zwrócono w nich uwagę na bezpodstawne, w ocenie Trybunału, oddalenie skarg skarżącego na decyzje Komisji Penitencjarnej w sprawie dyscyplinarnego ukarania skarżącego za odmowę poddania się przeszukaniu ciała. Wyjaśniono, że nieprzestrzeganie standardów Konwencji polegało na niezbadaniu przez sąd krajowy istnienia poważnych i uzasadnionych przesłanek, które wymagałyby poddania skarżącego kontroli osobistej. Do listów dołączono kopię wyroku Trybunału przetłumaczoną na język polski.

Dodatkowo wszyscy Prezesi Sądów Okręgowych zostali poinformowani o konieczności zbadania przez sądy krajowe, w ramach nadzoru penitencjarnego, czy istnieją rzeczywiste i uzasadnione powody, dla których osadzeni powinni zostać zakwalifikowani do kontroli osobistych. O rozpowszechnienie tej informacji wśród sędziów penitencjarnych zwrócono się także do Prezesów Sądów Okręgowych. Upowszechnienie informacji o tym standardzie wśród wszystkich sędziów penitencjarnych powinno eliminować sytuacje, w których orzeczenia sądów zapadają bez uzasadnienia przeprowadzenia kontroli osobistej.

Informacja o stwierdzonych przez Trybunał naruszeniach została także przesłana do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, aby zwrócić jego uwagę na coraz częstsze w orzecznictwie Trybunału naruszenia, wynikające z nieproporcjonalnej ingerencji w prawa więźniów, w tym prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Jednocześnie należy podkreślić, że istnieje potrzeba kontynuowania wysiłków na rzecz poprawy warunków izolacji w zakładach karnych, w tym w obszarach, które nie znalazły się w głównym nurcie orzecznictwa Trybunału w polskich sprawach, zwłaszcza w zakresie szerszego przestrzegania prawa do poszanowania prawa do prywatności. Zwrócono uwagę na potrzebę doradzania osobom dokonującym oględzin ciała dokonywania takich czynności z uwzględnieniem standardów wynikających z orzecznictwa Trybunału.

Ponadto pisma informujące o wyroku w sprawie *Dejnek* zostały wysłane do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej oraz do wszystkich Prezesów Sądów Okręgowych, których poproszono o rozpowszechnienie wyroku Trybunału wśród sędziów penitencjarnych. Ponadto standardy dotyczące tematyki oględzin ciała, wynikające z wyroków Trybunału w sprawach *Milka* i *Dejnek*, powinny stać się częścią odpraw i szkoleń funkcjonariuszy więziennych.

W tych okolicznościach dalsze środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w tej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne oraz że opisane powyżej przyjęte środki o charakterze ogólnym, w szczególności zmiany legislacyjne, publikacja i rozpowszechnianie wyroków Trybunału, wystarczą do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje obowiązki wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

42. Zaktualizowany zmieniony Raport z wykonania wyroków w sprawie *Milka p. Polsce* oraz *Dejnek p. Polsce*, przekazany w dniu 29 grudnia 2023 r.

Opis spraw

Milka p. Polsce, skarga nr 14322/12, wyrok z 15 września 2015 r., ostateczny 15 grudnia 2015 r.;

Dejnek p. Polsce, skarga nr 9635/13, wyrok z 1 czerwca 2017 r., ostateczny 1 września 2017 r..

Bojar p. Polsce, skarga nr 11148/18, wyrok z 11 maja 2023 r., ostateczny 11 maja 2023 r.

Wszystkie sprawy dotyczą skarg związanych z kontrolami osobistymi skazanych w czasie ich pobytu w zakładach karnych (naruszenie art. 8 Konwencji).

W sprawie *Milka* skarżący został dwukrotnie ukarany dyscyplinarnie, w latach 2011 i 2012, odpowiednio podczas pobytu w Areszcie Śledczym w Sosnowcu i Zakładzie Karnym w Wojkowicach, za odmowę poddania się kontroli osobistej przeprowadzanej przy różnych okazjach. Pierwszą karą dyscyplinarną, jaką otrzymał, była nagana w październiku 2011 r., następnie w maju 2012 r. nałożono na niego dwumiesięczny zakaz otrzymywania paczek żywnościowych, a ostatecznie dwukrotnie, w czerwcu i lipcu 2012 r., umieszczono go w izolatce.

Trybunał stwierdził, że wymóg poddania się kontroli osobistej zasadniczo stanowiłby ingerencję w rozumieniu art. 8 akapit pierwszy Konwencji. W niniejszej sprawie opierało się ono na solidnych podstawach w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego (kkw). Trybunał stwierdził jednak, że nie ma przekonującego uzasadnienia dla takich środków.

W odniesieniu do kar dyscyplinarnych nałożonych na skarżącego Trybunał uznał, że miały one poważny charakter, w szczególności umieszczenie skarżącego w izolatce, biorąc pod uwagę fakt, że przyczyny ich nałożenia nie zostały wyjaśnione. Sądy krajowe, do których skarżący się odwołał, stwierdziły, że środki dyscyplinarne zostały nałożone słusznie w związku z odmową poddania się przez skarżącego kontroli osobistej. Jednakże kwestia, czy istniały rzeczywiste i uzasadnione powody, dla których wezwano skarżącego do poddania się takim przeszukaniom, nigdy nie była badana w żadnym postępowaniu przed sądami krajowymi.

W sprawie *Dejnek* Trybunał stwierdził, że władze nie przedstawiły wystarczających i istotnych powodów uzasadniających kontrolę osobistą skarżącego w dniach 5 czerwca 2012 r. i 25 sierpnia 2012 r. podczas odbywania kary pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w Lublinie.

W obu sprawach Trybunał zauważył również, że Rzecznik w swoim zaleceniu z dnia 23 grudnia 2014 r. zwrócił uwagę na fakt, że prawo krajowe stosowane w praktyce nie gwarantowało osadzonym skutecznych środków odwoławczych w zakresie kwestionowania decyzji o przeprowadzeniu kontroli osobistej. W przypadku braku tak skutecznego środka trudno było wyegzekwować na poziomie krajowym wymóg wystarczającego uzasadnienia kontroli osobistej.

W sprawie *Bojar* Trybunał zauważył, że kontrole osobiste przeprowadzono na podstawie przepisów prawa krajowego, a zarzucana ingerencja miała uzasadniony cel, jakim było „zapobieganie porządkowi i przestępczości”. Odnośnie do wymogu proporcjonalności Trybunał zauważył, że władze odniosły się do potrzeb bezpieczeństwa obiektu w sposób ogólny, nie wskazując żadnego konkretnego zdarzenia ani zachowania skarżącego, które uzasadniałyby zastosowanie tego środka. Trybunał uznał potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa w instytucjach, w których przetrzymywane są osoby pozbawione wolności. Niemniej stwierdził, że wysoce inwazyjne i potencjalnie poniżające środki, takie jak oględziny ciała i przeszukania rozbierane, wymagają wiarygodnego uzasadnienia. W ocenie Trybunału władze więzienne nie przedstawiły skarżącemu takiego uzasadnienia. Trybunał stwierdził, że władze nie przedstawiły wystarczających i przekonujących powodów uzasadniających kontrolę osobistą przeprowadzoną w stosunku do skarżącego.

Co więcej, Trybunał zauważył, że skargi wniesione przez skarżącego do Sądu Okręgowego nie mogły zostać rozpatrzone, gdyż nie wydano żadnych oficjalnych decyzji w sprawie przeszukania organów prowadzących. Innym razem władze nie były w stanie potwierdzić, że przeprowadzono kontrolę osobistą, gdyż nie istniał rejestr takich przeszukań. Sytuacja ta uniemożliwiła Trybunałowi dokonanie oceny, czy spełniony został wymóg wystarczającego uzasadnienia przeszukań z rozbieraniem na poziomie krajowym. W konsekwencji doszło do naruszenia art. 8 Konwencji.

I. Zapłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
Milka	-	2,500 EUR	-	2,500 EUR
	Termin zapłaty: 15/03/2016		Wyplacono 09/03/2015	
Dejnek	-	3,000 EUR	-	3,000 EUR
	Termin zapłaty: 01/12/2017		Wyplacono 17/10/2017	
Bojar	-	4,000 EUR	320 EUR	4,320 EUR
	Termin zapłaty: 11/08/2023		Wyplacono 09/08/2023	

2. Środki indywidualne

Wszystkim skarżącym przyznano słusne zadośćuczynienie za szkodę niemajątkową. Nie są oni uprawnieni do żadnych dalszych środków krajowych.

W tych okolicznościach oraz w świetle wypłaty słusznego zadośćuczynienia przyznanego przez Trybunał dalsze indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

1. Zmiany legislacyjne

W związku z powyższymi wyrokami Trybunału oraz wytycznymi otrzymanymi w trakcie ich realizacji od Departamentu Wykonania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, władze polskie przyjęły obszerne nowelizacje Kodeksu karnego wykonawczego. Przepisy te zostały przyjęte przez Sejm RP w dniu 5 sierpnia 2022 r. i weszły w życie z dniem 1 stycznia 2023 r. (Dz. U. z 2022 r., poz. 1855).

Zgodnie z nowo przyjętym art. 116 § 1 pkt 3a kkw skazany obowiązany jest przestrzegać przepisów określających zasady i tryb wykonywania kary, porządek panujący w jednostce penitencjarnej oraz wykonywać polecenia przełożonych i innych uprawnionych osób, w szczególności jest zobowiązany do poddania się przeszukaniu lub osobistej kontroli oraz umożliwienia, a nie utrudniania innych kontroli, o których mowa w art. 223f § 1. Sposób przeprowadzania kontroli osobistej przewidziany jest w nowo uchwalonych art. 223f-223n (rozdział XVb), które zastąpiły §§ 2 i 3 art. 116, które obowiązywały w czasie odbywania przez skarżących kary.

Nowa regulacja ma na celu kompleksowe uregulowanie zasad przeprowadzania przeszukań skazanych i tymczasowo aresztowanych, w tym przeszukań osobistych. Zgodnie z art. 223f § 1 pkt 2 nowych przepisów kkw przeszukanie osadzonego może być przeprowadzane w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku oraz zapobiegania popełnianiu przestępstw w zakładach karnych i aresztach śledczych, a także w zakładach pracy osób skazanych i tymczasowo aresztowanych. Kontrolę osobistą może przeprowadzić wyłącznie funkcjonariusz służby więziennej w sposób w możliwie najmniejszym stopniu naruszający dobra osobiste kontrolowanego (art. 223f § 7). Przepis nakłada na funkcjonariusza Służby Więziennej obowiązek poinformowania przeszukiwanej osoby o rozpoczęciu przeszukania, podania podstawy faktycznej i prawnej przeszukania oraz pouczenia kontrolowanego o jego uprawnieniach w związku ze złożeniem zażalenia (art. 223h § 11). Kontrolę osobistą można rozpocząć dopiero po zapoznaniu skazanego z tą informacją (wraz ze sposobem i terminem złożenia zażalenia do sądu penitencjarnego).

Zgodnie z art. 223f § 12 pkt 3, z przebiegu kontroli osobistej lub innej kontroli, o której mowa w § 1, w przypadku wykrycia w trakcie kontroli przedmiotu nielegalnego lub substancji psychoaktywnej, spo-

rządza się protokół. Protokół powinien zawierać dane dotyczące faktycznej i prawnej podstawy przeszukania, datę i godzinę rozpoczęcia i zakończenia przeszukania, dane osobowe poszukiwanego oraz imię i nazwisko jego ojca, numer funkcjonariusza Służby Więziennej prowadzącego przeszukanie oraz numer identyfikacyjny pracownika innej placówki obecnego podczas przeszukania, dane o przebiegu przeszukania, dane o wyniku przeszukania, w szczególności informacje o znalezionych przedmiotach i substancjach zabronionych, informacje o prawach i prawach osadzonego podpis funkcjonariusza przeprowadzającego przeszukanie (art. 223f § 15).

Zgodnie z art. 223h § 2 kontrole osobistą przeprowadza funkcjonariusz Służby Więziennej tej samej płci co osadzony, który jest poddawany rewizji i bez obecności osób odmiennej płci. Tylko w wyjątkowych sytuacjach, wskazanych w § 3 (kiedy należy niezwłocznie przeprowadzić kontrolę osobistą, w trakcie wykonywania zadań poza terenem zakładu karnego lub aresztu śledczego, ze względu na okoliczności mogące zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka), kontrola osobista może być dokonana przez osobę odmiennej płci niż osoba kontrolowana. Art. 223h § 5 wskazuje, że przez cały czas przeszukania skazany powinien być przynajmniej częściowo ubrany i mieć możliwość zmiany części ubioru pomiędzy kolejnymi etapami przeszukania.

Istotną częścią zmiany wprowadzonej do kkw jest możliwość poddania kontroli osobistej kontroli sądowej. Możliwość taka nie była dostępna osadzonym przed dniem 1 stycznia 2023 r.

W tym względzie rząd zauważa, że nowo wprowadzony art. 223h § 7 kkw stwarza podstawę prawną do złożenia skargi do właściwego sądu penitencjarnego w terminie 7 dni od dnia przeszukania, w celu sprawdzenia legalności, legalności i prawidłowości postępowania. Skargę należy złożyć w formie pisemnej za pośrednictwem dyrektora zakładu karnego lub aresztu śledczego. Decyzja skazanego o złożeniu takiej skargi uruchamia obowiązujący mechanizm dochodzeniowy. W szczególności funkcjonariusz penitencjarny, który przeprowadził przeszukanie, będzie musiał ustosunkować się do zarzutów podnoszonych przez osadzonego poddanego przeszukaniu, w szczególności opisać motywację, okoliczności i sposób przeprowadzenia przeszukania oraz jego wynik. Takie rozwiązanie prawne pozwoli uniknąć sytuacji opisanych w §16 wyroku w sprawie *Bojar p. Polsce*, gdzie ze względu na brak szczegółowego mechanizmu skargowego organy mogły potwierdzić, że przeszukanie rzeczywiście miało miejsce.

Sąd po rozpatrzeniu skargi może uznać ją za niedopuszczalną albo orzec, że przeszukanie było bezpodstawne, nielegalne lub nieprawidłowe. W tym ostatnim przypadku zawiadamia prokuratora lub właściwego dyrektora okręgowego Służby Więziennej. Przepisany termin 7 dni na złożenie takiej skargi jest optymalny zarówno dla osadzonego, jak i dla władz penitencjarnych. Pozwala im to przekonująco i obiektywnie odnieść się do okoliczności przeprowadzenia przeszukania. W ocenie rządu powyższy mechanizm skargowy i możliwość przedstawienia argumentów obu stron przed sądem penitencjarnym zapewni odpowiedni poziom ochrony (przy czym okoliczności przeprowadzenia przeszukania zostały zakwestionowane przez osadzonego, korzystając z art. 227h § 7 mechanizmu kkw). Ustala właściwą równowagę pomiędzy koniecznością ochrony praw więźniów (w szczególności chronionych na podstawie art. 8 Konwencji) a dyrektywą priorytetowego traktowania wykorzystania zasobów ludzkich w administracji publicznej. Choć nie ma konieczności sporządzania protokołu przeszukania w każdym przypadku zastosowania tego środka, skazany dysponuje teraz skutecznym mechanizmem, który spowoduje wydanie odpowiedniej dokumentacji (wraz ze stanowiskiem funkcjonariuszy penitencjarnych) każdorazowo, gdy kwestionuje się i zaskarża okoliczności przeprowadzenia kontroli. Nie nakłada natomiast na organy penitencjarne obowiązku odnoszenia się do przebiegu kontroli osobistych w wielu przypadkach, w których kontrolowany nie złożył skargi. Co więcej, skarga na podstawie nowych przepisów kkw nie wyłącza możliwości dochodzenia kolejnych roszczeń odszkodowawczych przed sądem cywilnym.

Warto także wspomnieć, że ogólne zasady i wytyczne kkw dotyczą również okoliczności przeprowadzania przeszukań osobistych. W szczególności art. 4 kkw stanowi, że „kary, środki karne, środki kompen-

sacyjne, konfiskata, środki bezpieczeństwa i środki zapobiegawcze powinny być wykonywane w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego. Zabrania się tortur oraz nieludzkiego lub poniżającego traktowania i karania skazanego.”

Dodatkowo zasady przeprowadzania kontroli osobistej zostały jeszcze bardziej szczegółowo uregulowane w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania kontroli więźniów, aresztów śledczych, obiektów i przedmiotów oraz określenia form protokołów tych kontroli (Dz. U. z 2022 r., poz. 2701). Rozporządzenie zawiera dodatkowe gwarancje praw osób kontrolowanych. W szczególności § 11 wskazuje, że na każdym etapie przeszukania skazany ma obowiązek być częściowo ubrany. §§ 13 i 14 regulaminu zabraniają dotykania podczas przeszukania jakichkolwiek intymnych części ciała osadzonego.

Na koniec warto zaznaczyć, że z dniem 1 stycznia 2023 r. weszło w życie zarządzenie Dyrektora Generalnego Służby Więziennej regulujące sposób i tryb ujawniania zdarzeń w służbie penitencjarnej oraz dokumentowania tych zdarzeń. Zgodnie z przyjętymi rozwiązaniami przez zdarzenie w służbie penitencjarnej rozumie się zagrożenie lub naruszenie protokołów bezpieczeństwa konkretnego obiektu lub naruszenie bezpieczeństwa konkretnego pracownika służby penitencjarnej, a także przestępstwo publiczne popełnione w tym zakładzie (rozporządzenie przewiduje otwarty katalog 28 przykładów takich zdarzeń np. napaść na zakład penitencjarny, napaść na funkcjonariusza służby więziennej, zagrożenie zewnętrzne, bójka osadzonych, ujawnienie przedmiotu zabronionego). W celu ustalenia okoliczności, źródeł, przebiegu i wyniku takich incydentów przeprowadza się działania dochodzeniowe. Powinny one mieć na celu sformułowanie wniosków dotyczących zaobserwowanych braków i zaleceń dotyczących działań zapobiegawczych. W rezultacie mogą zostać przeprowadzone przeszukania osobiste więźniów, którzy brali udział w zdarzeniu. W takich przypadkach przeszukania są również dokumentowane w dokumentach dochodzeniowych.

Rząd zauważa, że ww. regulacje szeroko i szczegółowo regulują problematykę przeprowadzania przedmiotowych przeszukań przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Są one znacznie bardziej szczegółowe niż dotychczas stosowany art. 116 kkw i pozwolą na ustalenie faktu przeprowadzenia przeszukania oraz jego przebiegu. W ocenie rządu przyczynią się one do pełnej realizacji praw osadzonych.

4. Publikacja i rozpowszechnienie wyroku Trybunału

Wszystkie wyroki zostały przetłumaczone na język polski i opublikowane na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. W bazie HUDOC dostępne są także polskie tłumaczenia wyroków *Milka i Dejneq*. Tłumaczenie wyroku wydanego w sprawie *Bojar* nie zostało jeszcze opublikowane w HUDOC. Informacje o wyrokach zamieszczane były w dziale aktualności na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w jego biuletynie rozsyłanym do wszystkich sądów, prokuratur i jednostek organizacyjnych służby więziennej. Ponadto informacja o standardach Trybunału została rozpowszechniona wśród osób, których obowiązki służbowe wymagają realizacji wynikających z nich wytycznych, tj. funkcjonariuszy więziennych przeprowadzających oględziny osobiste oraz sędziów penitencjarnych badających zgodność z prawem tych działań.

W celu zachowania zgodności praktyki z Konwencją i standardami Trybunału, w grudniu 2015 r. do Prezesa Sądu Rejonowego w Katowicach oraz Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach zostały wysłane pisma informujące o wyroku Trybunału w sprawie *Milka*. Zwrócono w nich uwagę na bezpodstawne, w ocenie Trybunału, oddalenie skarg skarżącego na decyzje Komisji Penitencjarnej w sprawie dyscyplinarnego ukarania skarżącego za odmowę poddania się przeszukaniu ciała. Wyjaśniono, że nieprzestrzeganie standardów Konwencji polegało na niezbadaniu przez sąd krajowy istnienia poważnych i uzasadnionych przesłanek, które wymagałyby poddania skarżącego kontroli osobistej. Do listów dołączono kopię wyroku Trybunału przetłumaczoną na język polski.

Dodatkowo wszyscy Prezesi Sądów Okręgowych zostali poinformowani o konieczności zbadania przez sądy krajowe, w ramach nadzoru penitencyjnego, czy istnieją rzeczywiste i uzasadnione powody, dla których osadzeni powinni zostać zakwalifikowani do kontroli osobistych. O rozpowszechnienie tej informacji wśród sędziów penitencyjnych zwrócono się także do Prezesów Sądów Okręgowych. Upowszechnienie informacji o tym standardzie wśród wszystkich sędziów penitencyjnych powinno eliminować sytuacje, w których orzeczenia sądów zapadają bez uzasadnienia przeprowadzenia kontroli osobistej.

Informacja o stwierdzonych przez Trybunał naruszeniach została także przesłana do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, aby zwrócić jego uwagę na coraz częstsze w orzecznictwie Trybunału naruszenia, wynikające z nieproporcjonalnej ingerencji w prawa więźniów, w tym prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Jednocześnie należy podkreślić, że istnieje potrzeba kontynuowania wysiłków na rzecz poprawy warunków izolacji w zakładach karnych, w tym w obszarach, które nie znalazły się w głównym nurcie orzecznictwa Trybunału w polskich sprawach, zwłaszcza w zakresie szerszego przestrzegania prawa do poszanowania prawa do prywatności. Zwrócono uwagę na potrzebę doradzania osobom dokonującym oględzin ciała dokonywania takich czynności z uwzględnieniem standardów wynikających z orzecznictwa Trybunału.

Ponadto pisma informujące o wyroku w sprawie *Dejnek* zostały wysłane do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej oraz do wszystkich Prezesów Sądów Okręgowych, których poproszono o rozpowszechnienie wyroku Trybunału wśród sędziów penitencyjnych. Ponadto standardy dotyczące tematyki przeszukań, wynikające z orzecznictwa Trybunału w przedmiotowych sprawach, powinny stać się częścią odpraw i szkoleń funkcjonariuszy więziennych.

Równoległe działania zostały podjęte w następstwie wyroku wydanego w sprawie *Bojar p. Polsce*. W dniu 7 czerwca 2023 r. przesłano pismo do organów centralnych Służby Więziennej, a w dniu 3 lipca 2023 r. do Prezesa Sądu Okręgowego w Opolu. W obu pismach powtórzono szczegółowe uzasadnienie wyroku Trybunału. Obydwa pisma zawierały prośbę o dalsze rozpowszechnienie wyroku i załączono jego polskie tłumaczenie.

W tych okolicznościach dalsze środki ogólne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w tych sprawach nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne oraz że opisane powyżej przyjęte środki o charakterze ogólnym, w szczególności zmiany legislacyjne, publikacja i rozpowszechnianie wyroków Trybunału, wystarczą do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje obowiązki wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

43. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Nogajski p. Polsce*, przekazany w dniu 4 września 2023 r.

Opis sprawy

Nogajski p. Polsce, skarga nr 26593/21, wyrok z 6.07.2023 r., ostateczny dnia 6.07.2023 r.

Przedmiotem sprawy była przewlekłości postępowania przed sądami krajowymi oraz brak skutecznego krajowego środka odwoławczego (naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 13 Konwencji).

W niniejszej sprawie rząd podniósł zarzut formalny tj. że skarżącego nie można już uważać za „ofiara” naruszenia Konwencji w rozumieniu art. 34, mając na uwadze fakt, że przyznano mu już kwotę 2000 PLN

za naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie. Trybunał stwierdził jednak, że zadośćuczynienie przyznane skarżącemu na poziomie krajowym, w świetle okoliczności sprawy przez niego wskazanych, było niewystarczające i argument jakoby skarżący utracił status ofiary, nie mógł zostać uwzględniony.

Trybunał uznał, że w niniejszej sprawie długość postępowania była nadmierna i nie spełniała wymogu „rozsądnego terminu”, a skarżący nie dysponował skutecznym środkiem odwoławczym w zakresie tejże skargi.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	2150 EUR	-	2150 EUR
Termin zapłaty: 6.10.2023 r.		Wypłacono: 22.07.2023 r.	

2. Środki indywidualne

Krajowe postępowanie w sprawie skarżącego, które było przedmiotem zarzutu przewlekłości, zostało zakończone przed wydaniem wyroku przez Trybunał (zob. załącznik do wyroku).

W tych okolicznościach, mając na uwadze wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki o charakterze indywidualnym nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki generalne dotyczące przewlekłości postępowań cywilnych i karnych, zawisłych przed sądami krajowymi, są nadzorowane przez Komitet Ministrów w ramach grupy spraw *Bqk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10).

Rząd regularnie przedstawia Komitetowi Ministrów pełną informację nt. podejmowanych oraz przewidywanych działań, których celem jest wykonanie wyroków dotyczących przewlekłego prowadzenia postępowań (zob. np. ostatnie dokumenty DH-DD(2023)846, DH-DD(2021)885 oraz DH-DD(2020)359).

Nadto rząd wskazuje, że wyrok w sprawie *Nogajski p. Polsce* został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości; jak również, że zostanie opublikowany w bazie HUDOC.

Ponadto, w zakresie działań upowszechniających, informacja o wyroku wraz z opisem jego treści została przesłana prezesom sądów krajowych, które orzekały w sprawie skarżącego (Sądu Okręgowego Warszawa-Praga oraz Sądu Rejonowego Warszawa-Praga-Północ).

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu w przedmiotowej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki o charakterze indywidualnym. W zakresie środków generalnych rząd niezmiennie zobowiązuje się informować Komitet Ministrów o działaniach zmierzających do wykonania wyroków dotyczących przewlekłości postępowań.

44. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie *Olewnik-Cieplińska p. Polsce i Olewnik*, przekazany w dniu 27 lutego 2023 r.

Opis sprawy

Olewnik-Cieplińska i Olewnik p. Polsce, skarga nr 20147/15, wyrok z dnia 5 września 2019 r., ostateczny w dniu 5 grudnia 2019 r.

Sprawa dotyczy porwania i morderstwa brata i syna skarżących, K. Olewnika. Został porwany w 2001 r., był przetrzymywany i maltretowany przez ponad dwa lata, a następnie zamordowany pomimo przekazania okupu żądanego przez porywaczy. Jego ciało zostało odnalezione w 2006 r.

Trybunał uznał, że polskie władze wiedziały lub powinny były wiedzieć, że istnieje rzeczywiste i bezpośrednie zagrożenie życia K. Olewnika od momentu, gdy jego nagłe zniknięcie uznano za porwanie. Według statystyk porwania w tamtym czasie w Polsce wiązały się głównie ze szczególnym udęrczeniem, uszczerbkiem na zdrowiu, a nawet śmiercią. Ponadto pojawiło się kilka listów zawierającymi groźby przeciwko życiu i zdrowiu K. Olewnika i wszystkie zostały przekazane policji. Powaga sytuacji i wrażliwość ofiary nie zmniejszyły się z czasem, wręcz przeciwnie, tylko wzrosły. W związku z tym władze krajowe miały pozytywny obowiązek podjęcia działań zapobiegawczych w celu ochrony życia ofiary i jak najszybszego odnalezienia go oraz zidentyfikowania porywaczy. Trybunał zauważył, że błędy popełnione przez Policję (m.in. brak właściwego zebrania wszystkich dowodów kryminalistycznych w domu ofiary bezpośrednio po porwaniu; brak przesłuchania świadków i zbadania anonimowego listu, wymieniającego osoby biorące udział w porwaniu; opóźnienia w analizie rozmów porywaczy oraz brak nadzoru nad przekazaniem okupu, który został odebrany przez samych porywaczy), wyraźnie wskazały, że władze krajowe nie zareagowały z poziomem zaangażowania wymaganym w przypadku porwania i przedłużającego się uprowadzenia. Władze należało uznać za odpowiedzialne za tę serię niepowodzeń. W związku z tym Trybunał uznał, że doszło do naruszenia art. 2 Konwencji w aspekcie materialnym.

Trybunał zauważył, że główni porywacze zostali aresztowani w 2006 r., postawieni w stan oskarżenia w 2007 r., a następnie szybko zostali skazani, głównie na podstawie ich zeznań. Ponadto śledztwo komisji parlamentarnej i starania prokuratorów gdańskich w latach 2009-2013 przyczyniły się do pozytywnego ustaleń w toku śledztwa.

Niemniej Trybunał zauważył, że 17 lat po porwaniu postępowanie w sprawie zabójstwa K. Olewnika nadal toczyło się, a okoliczności nie zostały w pełni wyjaśnione, pozostawiając skarżących w stanie niepewności. Dlatego Trybunał uznał, że władze nie przeprowadziły odpowiedniego i skutecznego śledztwa w sprawie śmierci K. Olewnika (naruszenie art. 2 Konwencji w aspekcie proceduralnym).

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	100 000 euro	-	100 000 euro
Termin zapłaty: 05.03.2020 r.		Wypłacono: 21.02.2020 r.	

2. Środki indywidualne

Śledztwo w sprawie porwania i zabójstwa K. Olewnika wszczęto 29 października 2001 r. W dniu 10 sierpnia 2007 r. akt oskarżenia przeciwko osobom zidentyfikowanym jako bezpośredni sprawcy uprowadzenia, zatrzymania i zabójstwa K. Olewnika oraz innych osób w związku z zarzutami popełnienia innych przestępstw (tj. zbrojna grupa przestępcza) wpłynął do Sądu Okręgowego w Płocku. Postępowanie zakończyło się wyrokiem skazującym. Wyrok sądu pierwszej instancji został następnie podtrzymany przez Sąd Apelacyjny i Sąd Najwyższy.

Po wniesieniu aktu oskarżenia do Sądu Okręgowego w Płocku kontynuowano śledztwo w sprawie podejrzenia udziału innych osób zamieszanych w porwanie, przetrzymywanie i zabójstwo K. Olewnika.

W dniu 29 czerwca 2021 r. Małopolski Wydział Zamiejscowy Prokuratury Krajowej w Krakowie Departamentu Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej złożył akt oskarżenia przeciwko pięciu osobom łącznie. Dwóm osobom z tej grupy postawiono zarzuty z art. 258 §§ 1 i 2 kk (udział w zorganizowanej grupie przestępczej mającej znamiona organizacji zbrojnej lub terrorystycznej), art. 252 §§ 1 i 2 kk (udział we wzięciu i przetrzymaniu osoby w celu zmuszenia innych osób do określonego zachowania się), art. 189 § 2 kk (pozbawienie wolności trwające dłużej niż 7 dni) i art. 282 kk (stosowanie przemocy albo zagrożenie życiu lub zdrowiu osoby w celu spowodowania, aby inna osoba rozporządziła swoim własnym majątkiem w celu osiągnięcia korzyści majątkowej). Trzem osobom z tej grupy postawiono zarzuty z art. 286 § 1 kk (doprowadzenie do niekorzystnego rozporządzania cudzym lub własnym mieniem przez wprowadzenie go w błąd albo wykorzystanie błędu lub niemożności należytego zrozumienia podjętego działania, z w celu osiągnięcia korzyści materialnej). Etap sądowy został otwarty 25 kwietnia 2022 r., a na 2022 r. zaplanowano 39 rozpraw. Rozprawy odbywały się regularnie i nie wystąpiły nieoczekiwane opóźnienia. Na rok 2023 zaplanowano 53 rozprawy.

Ponadto wyłączono z niniejszej sprawy dowody dotyczące udziału innych nieustalonych osób biorących udział w uprowadzeniu, zatrzymaniu i zabójstwie K. Olewnika oraz udziału innych nieustalonych osób biorących udział w uprowadzeniu i przetrzymywaniu osoby w celu wymuszenia na innych osobach określonego zachowania. Postępowanie to zostało podzielone na trzy części, z których każda dotyczyła innych aspektów rozpatrywanej sprawy. Część pierwsza dotycząca włamania i kradzieży radiowozu (art. 279 § 1 i 276 kk) została umorzona postanowieniem z dnia 14 grudnia 2021 r. Postanowienie jest ostateczne. Część druga dotycząca ujawnienia lub wykorzystania informacji poufnych uzyskanych w związku z pełnioną funkcją lub pracą (art. 266 § 1 i art. 241 kc) została umorzona postanowieniem z dnia 30 grudnia 2021 r. Część trzecia dotycząca udziału innych, nieokreślonych osób w uprowadzeniu, zatrzymaniu i zabójstwie K. Olewnika (art. 258 § 2, 252 § 2, 282 and 189 § 2 kk) została umorzona postanowieniem z dnia 30 grudnia 2021 r. Od postanowienia złożono zażalenie, które oczekuje na rozpatrzenie przez Sąd Okręgowy w Płocku.

Ponadto, Prokuratura Apelacyjna w Gdańsku w dniu 28 grudnia 2012 r. złożyła akt oskarżenia przeciwko dwóm osobom. Pierwsza osoba została oskarżona na podstawie art. 271 § 1 kk (poświadczenie nieprawdy w dokumencie co do okoliczności o znaczeniu prawnym przez funkcjonariusza publicznego lub inną osobę upoważnioną do wydania dokumentu) w związku z art. 233 § 4 kk (przedstawienie fałszywej opinii lub tłumaczenia na potrzeby postępowania dowodowego przez osobę występującą w charakterze biegłego lub tłumacza) w związku z art. 11 § 2 KK (zbieżność przepisów) oraz art. 231 § 1 kk (nadużycie władzy przez funkcjonariusza publicznego). Druga osoba została oskarżona na podstawie art. 18 § 3 kk (pomocnictwo i podżeganie do popełnienia czynu zabronionego przez inną osobę) w związku z art. 271 § 1 kk w związku z art. 233 § 4 kk w związku z art. 11 § 2 kk oraz art. 231 § 1 kk. W dniu 23 lutego 2018 r. Sąd Rejonowy w Elblągu uniewinnił oboje oskarżonych. Prokurator złożył apelację od wyroku.

W dniu 4 stycznia 2019 r. Sąd Okręgowy w Elblągu uchylił wyrok w części dotyczącej art. 271 § 1 kk w związku z art. 233 § 4 kk w związku z art. 11 § 2 kk (w odniesieniu do pierwszego oskarżonego) oraz

art. 18 § 3 kk w związku z art. 271 § 1 kk w związku z 233 § 4 kk w związku z art. 11 § 2 kk (w odniesieniu do drugiego oskarżonego). Sąd Okręgowy w Elblągu przekazał sprawę w tej części do sądu I instancji do ponownego rozpatrzenia. Postępowanie jest w toku. Sąd Okręgowy w Elblągu utrzymał w mocy w pozostałej części wyrok pierwszej instancji, tj. dotyczący zarzutów z art. 231 kk W tej części w dniu 20 lutego 2019 r. do Sądu Najwyższego wpłynęła kasacja.

W tych okolicznościach i biorąc pod uwagę wypłatę zadośćuczynienia, żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

1. Zmiana przepisów krajowych

Należy zauważyć, że po wydarzeniach w niniejszej sprawie władze podjęły szereg zmian legislacyjnych w zakresie odpowiedzialności karnej sprawców, ochrony ofiar i świadków oraz organizacji Policji.

a. Zmiana Kodeksu karnego

Polski Kodeks karny został znowelizowany ustawą z dnia 17 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy Kodeks karny i Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2010 r. Nr 7, poz. 46) w zakresie sankcji za porwanie, które zostały podwyższone z dniem 19 kwietnia 2010 r. W szczególności obecnie art. 252 § 1-3 kk stanowi, co następuje:

§ 1. Kto bierze lub przetrzymuje zakładnika w celu zmuszenia organu państwowego lub samorządowego, instytucji, organizacji, osoby fizycznej lub prawnej albo grupy osób do określonego zachowania się, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 łączył się ze szczególnym udręczeniem zakładnika, sprawca podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

§ 3. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w § 1, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

b. Ochrona i wsparcie ofiar i świadków

Ponadto władze przyjęły ustawę z dnia 28 listopada 2014 r. o *ochronie i pomocy pokrzywdzonym i świadkom* (Dz.U. z 2015 r. poz. 21). Ustawa określa zasady, warunki i środki ochrony ofiar, świadków i ich bliskich. Są one realizowane, jeżeli w związku z toczącym się lub zakończonym postępowaniem karnym z udziałem pokrzywdzonego lub świadka albo postępowaniem karnym skarbowym z udziałem świadka istnieje zagrożenie życia lub zdrowia tych osób. Ochronę i wsparcie można zastosować przed wszczęciem postępowania karnego lub karno-skarbowego, jeżeli zagrożenie życia lub zdrowia ujawni się w toku czynności operacyjno-śledczych lub postępowania sprawdzającego, o którym mowa w art. 307 Kodeksu postępowania karnego.

Dodatkowo w celu usystematyzowania działań ochronnych prowadzonych przez Policję wobec osób wymienionych w ustawie oraz innych osób, których życie i zdrowie jest zagrożone, Komendant Główny Policji w dniu 3 kwietnia 2015 r. wydał zarządzenie dotyczące metodyki wykonywania przez Policję zadań w zakresie udzielania ochrony i pomocy pokrzywdzonym i świadkom oraz innym osobom narażonym na zamach na życie lub zdrowie.

c. Organizacja Policji

Ustawą z dnia 26 czerwca 2014 r. o *zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. z 2014 r., poz. 1199) Centralne Biuro Śledcze zostało wyodrębnione ze struktur Komendy Głównej Policji w celu

przeniesienia uprawnień operacyjnych i procesowych na Komendanta Centralnego Biura Śledczego Policji, które dotychczas przysługiwały jedynie Komendantowi Głównemu Policji. Tym samym proces decyzyjny jest teraz krótszy i umożliwia skuteczniejsze działania przeciwko przestępczości zorganizowanej.

Ponadto na podstawie zarządzenia Nr 54 Komendanta Głównego Policji w sprawie organizacji, rzeczowego i miejscowego zakresu działania oraz zasad współdziałania Centralnego Biura Śledczego Policji z innymi jednostkami organizacyjnymi Policji (Dz. Urz. KGP 2014 poz. 121) wskazano Centralne Biuro Śledcze Policji jako jednostkę właściwą do prowadzenia czynności wykrywczych w sprawach przestępstw uprowadzenia osób w celu wymuszenia okupu w kraju i poza jego granicami oraz nadzorowanie, koordynowanie i wspieranie tych czynności, prowadzonych przez jednostki organizacyjne Policji.

13 grudnia 2016 r. Komendant Centralnego Biura Śledczego, w porozumieniu z Komendantem Głównym Policji, podpisał *Regulamin Centralnego Biura Śledczego Policji*, który określił strukturę organizacyjną, organizację i tryb kierowania oraz zadania komórek organizacyjnych CBŚP. Dokument ten wymienia zadania Zarządu III Centralnego Biura Śledczego Policji, do których należy w szczególności, nadzorowanie, koordynowanie i wspieranie czynności wykrywczych w sprawach o przestępstwo uprowadzenia dla okupu w kraju jak i poza jego granicami, prowadzonych przez jednostki organizacyjne Policji.

2. Praktyka krajowa

Postępowanie przygotowawcze dotyczące przypadków porwania dla okupu na podstawie art. 252 kk jest obecnie koordynowane i monitorowane przez Departament ds. Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji w strukturach Prokuratury Krajowej. Wszystkie jednostki organizacyjne prokuratury są zobowiązane do zgłaszania informacji na wszystkich etapach postępowania w sprawach porwania (od ich wszczęcia do prawomocnego wyroku). Gromadzone są również wszystkie dane ilościowe dotyczące podejrzanych, oskarżonych, skazanych oraz stosowanych środków zapobiegawczych. Dodatkowo opracowano dokument niejawni dotyczący metodologii postępowania w przypadku porwań dla okupu (zobacz poniżej).

Ponadto kwestie wyłączenia prokuratora ze sprawy regulują przepisy Kodeksu postępowania karnego („kpk”) oraz odpowiednie przepisy ustawy o prokuraturze. Decyzję o wyłączeniu prokuratora ze sprawy podejmuje jego bezpośredni przełożony (w rozumieniu art. 31 ustawy o prokuraturze). W polskim systemie prawnym postępowanie przygotowawcze przypisuje się przede wszystkim jednostce organizacyjnej, a nie indywidualnemu prokuratorowi. Jednakże decyzja o wyłączeniu prokuratora z postępowania ma oparcie w przepisach ustawy. Zgodnie z art. 47 § 1 kpk te same powody wyłączenia dotyczą sędziego i prokuratora. Niektóre z powodów obejmują stwierdzenie, że on/ona lub jego partner, członek rodziny lub domownik jest bezpośrednio zaangażowany w sprawę, był świadkiem czynu itp. Strona może wnieść o wyłączenie, jeżeli występują wątpliwości co do jego bezstronności.

W kwestii aktu prawnego pozwalającego prokuraturze na nakazanie policji lub jakiegokolwiek innej służbie prowadzenie czynności śledczych (operacyjnych) lub badanie ich wyników, należy wskazać, że kompetencje prokuratora reguluje kilka norm. Co do zasady śledztwo prowadzi prokurator. Może przekazać policji całe śledztwo lub jego część, albo zlecić podjęcie tylko określonych czynności. Kluczowym przepisem jest jednak art. 326 § 1 kpk, który nakłada na prokuratora obowiązek nadzorowania postępowań przygotowawczych w zakresie, w jakim sam ich nie prowadzi. Zakres możliwych poleceń określają inne normy prawne, w szczególności art. 15 kpk, zgodnie z brzmieniem którego, w postępowaniu karnym policja i inne organy związane są poleceniami sądu i prokuratury. Zgodnie z tym przepisem polecenia mogą dotyczyć wyłącznie postępowania karnego. Przepis ten ma charakter ogólny i jest doprecyzowany w innych przepisach rozdziału 37 kpk. Należy zauważyć, że zakres postępowań prowadzonych przez organy inne niż policja określają odpowiednie ustawy i zarządzenia wydane zgodnie z delegacją ustawową. Art. 326 § 3 określa rodzaje czynności, jakie prokurator powinien podejmo-

wać z tytułu sprawowanego przez niego nadzoru. W ramach sprawowanego nadzoru prokurator może w szczególności (art. 326 § 3 kpk):

- zaznajamiać się z zamierzeniami prowadzącego postępowanie, wskazywać kierunki postępowania i wydać stosowne zarządzenia;
- żądać przedstawienia materiału zgromadzonego w toku postępowania;
- uczestniczyć w czynnościach prowadzonych przez prowadzącego postępowanie, wykonywać je osobiście lub przejąć całe postępowanie;
- wydawać postanowienia, zarządzenia lub polecenia, a także zmieniać lub uchylać postanowienia i zarządzenia wydane przez prowadzącego postępowanie.

W dniu 13 maja 2011 r., z inicjatywy Prokuratora Generalnego RP, zostało podpisane Porozumienie pomiędzy Komendantem Głównym Policji, Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego a Prokuratorem Generalnym RP o powołaniu Zespołu do sprawy *Opracowania Metodyki Zapobiegania i Działania w Przypadkach Uprowadzeń Osób*. Zespół zakończył prace w lutym 2012 r. i opracował niejawną dokumentację dotyczącą szczegółowego postępowania organów ścigania w sprawach uprowadzenia osoby dla okupu lub w celu wymuszenia innego zachowania, w zamian za uwolnienie zakładnika, którego miejsce pobytu pozostaje nieznane, który został przedstawiony funkcjonariuszom Policji oraz prokuratorom Prokuratury Krajowej i prokuratur okręgowych. Wynikiem prac było również opracowanie programu szkoleń dla policjantów służby śledczej i kryminalnej oraz prokuratorów w zakresie taktyki prowadzenia czynności w sprawach uprowadzeń osób. Ponadto, jako rezultat prac, w dniu 24 lutego 2014 r. w Systemie Informacji Policyjnej utworzono podzbiór tematyczny „Uprowadzenia”, w którym przetwarza się informacje z zakresu uprowadzeń osób dla okupu od 2002 r.

Ponadto, Komendant Główny Policji wydał w dniu 9 lutego 2017 r. zarządzenie nr 4 w sprawie *niektórych form organizacji i ewidencji czynności dochodzeniowo-śledczych Policji oraz przechowywania przez Policję dowodów rzeczowych uzyskanych w postępowaniu karnym* (Dz. Urz. KGP z 2017 r. poz. 9 z późn. zm.), który zawiera rodzaje i sposoby wykonywania nadzoru nad prowadzonym przez Policję postępowaniem.

Specjalne instrukcje dotyczące szczegółowej procedury postępowania Policji w przypadku porwań zostały wydane w zarządzeniu nr 9 Komendanta Głównego Policji z 13 marca 2019 r. w sprawie *postępowania Policji w przypadku uprowadzenia osoby dla okupu* (Dz. Urz. KGP z 2019 r. poz. 28). Dokument opisuje sposób postępowania i współdziałania jednostek organizacyjnych Policji w przypadku uzyskania informacji o uprowadzeniu osoby, której miejsce zamieszkania pozostaje nieznane, w celu zmuszenia organu państwowego lub samorządu terytorialnego, instytucji, organizacji, osoby fizycznej lub prawnej osobę lub grupę osób do zachowania się w określony sposób w zamian za ich zwolnienie. Do tego zarządzenia opracowano również szczegółowe niejawne wytyczne.

Dodatkowo, od 2008 r. polska Policja jest członkiem EuNAT – Europejskiej Sieci Zespołów Doradczych pełniącej rolę platformy wymiany informacji policyjnych dotyczących różnych przestępstw, w tym uprowadzenia. EuNAT pomaga także swoim członkom we współpracy w wykrywaniu tych przestępstw. Od 2011 r. punkt kontaktowy umiejscowiony jest w Centralnym Biurze Śledczym Policji.

W odniesieniu do kwestii udoskonalenia organizacji policyjnych laboratoriów kryminalistycznych, należy wskazać, że w 2013 r. przeprowadzono gruntowną analizę funkcjonowania policyjnej kryminalistyki, w wyniku czego powstała *Koncepcja funkcjonowania policyjnych laboratoriów kryminalistycznych* zatwierdzona 6 września 2013 r. przez Komendanta Głównego Policji. Na podstawie tego dokumentu dokonano szeregu istotnych zmian w organizacji:

- Wprowadzono standaryzację badań w policyjnych laboratoriach kryminalistycznych poprzez wydanie przez Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji (CLKP) wytycznych. Sukcesywnie wydawane są również metodyki opisujące stosowane metody badawcze;

- Zmieniono zakres badań i wprowadzono certyfikat zawodowy dla specjalistów wykonujących czynności zlecane. Pozwala to na mniejsze obciążenie biegłych;
- Zmodyfikowano proces kształcenia biegłych dostosowując go do wymagań procesu karnego;
- Określono zakres badań poszczególnych policyjnych laboratoriów kryminalistycznych wprowadzając jednocześnie regionalizację badań;
- Ścisłe określono ramy nadzoru merytorycznego sprawowanego przez Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji. W ramach tego nadzoru prowadzone są cykliczne oceny jakości pracy poszczególnych laboratoriów, w tym: ocena organizacji laboratorium, kompetencje biegłych i certyfikowanych specjalistów oraz stan wyposażenia;
- Przywrócono nadzór merytoryczny laboratoriów kryminalistycznych nad ogniwami techniki kryminalistycznej oraz prowadzenie szkoleń specjalistycznych dla techników kryminalistyki;
- Powstała funkcja wojewódzkiego oraz krajowego koordynatora techników kryminalistyki. Do zadań koordynatora należy koordynowanie działań oraz sprawowanie nadzoru merytorycznego nad pracą techników kryminalistyki podległych jednostek, prowadzenie cyklicznych ocen jakości pracy techników kryminalistyki, sprawowanie nadzoru nad wyposażeniem ogniw techniki kryminalistycznej, prowadzenie naboru i szkoleń w ramach lokalnego doskonalenia dla kandydatów na techników kryminalistyki, organizacja struktur ponadpowiatowych w ramach garnizonu. Koordynatorzy wojewódzcy powołani są na podstawie decyzji komendanta wojewódzkiej Policji, koordynator krajowy – na podstawie decyzji dyrektora CLKP.
- W ramach lokalnego doskonalenia zawodowego prowadzone są szkolenia dla techników kryminalistyki odbywające się w cyklu pięcioletnim. Szkolenia te są prowadzone przez koordynatorów oraz biegłych i certyfikowanych specjalistów w każdym laboratorium;
- W związku z zapotrzebowaniem na szkolenia dla techników kryminalistyki, poza Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, utworzono bazę dydaktyczną umożliwiającą prowadzenie kursu specjalistycznego dla techników kryminalistyki w Szkole Policji w Pile. Poza kursem specjalistycznym, w ramach doskonalenia centralnego odbywa się również kurs doskonalący dla techników kryminalistyki.

Poza działaniami wynikającymi z Koncepcji, udało się również wprowadzić kolejne zmiany mające na celu usprawnienie procesów badawczych realizowanych przez policyjne laboratoria kryminalistyczne:

- wprowadzono zasadę wydzielonego budżetu dla poszczególnych laboratoriów, co pozwala na planowanie modernizacji sprzętu, jak również zasadniczo usprawnia prowadzone badania dzięki jasnej gospodarce środkami pozostającymi w dyspozycji,
- wystandaryzowano sposób pakowania śladów kryminalistycznych/dowodów rzeczowych wprowadzając wzory opakowań oraz wspólne zakupy dla takich opakowań (Zarządzenie nr 21 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 lipca 2015 r. w sprawie określenia norm wyposażenia i szczegółowych zasad przyznawania i użytkowania sprzętu techniki policyjnej dla jednostek i komórek organizacyjnych Policji oraz policjantów),
- wydawany jest kwartalnik Problemy Kryminalistyki <https://problemykryminalistyki.pl/index.en.html/index.en.html> skierowany do techników kryminalistyki. Kwartalnik wydawany jest w formie elektronicznej i dystrybuowany poprzez wojewódzkich koordynatorów techników kryminalistycznej,
- wydano podręcznik Dobre praktyki technika kryminalistyki (Warszawa, 2020) zawierający wiedzę praktyczną z zakresu postępowania ze śladami kryminalistycznymi od momentu ich ujawnienia poprzez metody technicznego i procesowego zabezpieczenia, a kończąc na wykorzystaniu procesowym. Publikacja udostępniona jest poprzez wojewódzkich koordynatorów techników kryminalistyki.

Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji, jako instytut naukowy, prowadzi działalność upowszechniającą wiedzę naukową. Do takiej działalności należy zaliczyć:

- międzynarodową konferencję naukową „Miejsce Zdarzenia” – przedsięwzięcie, które (w chwili obecnej organizowane co 2 lata) umożliwia wymianę doświadczeń osób zajmujących się kryminalistyką z całego świata (link do ostatniej konferencji: <https://clkp.policja.pl/clk/aktualnosci/173489,VI-Miedzynarodowa-Konferencja-Naukowa-Miejsce-Zdarzenia.html>),
- organizację warsztatów dla biegłych ze wszystkich specjalności kryminalistycznych reprezentowanych w policyjnych laboratoriach,
- organizację otwartych wykładów seminaryjnych, podczas których biegli i specjaliści prezentują ciekawe zagadnienia z zakresu wybranych specjalności kryminalistycznych.

Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji prowadzi również szeroką współpracę międzynarodową, mającą na celu wdrażanie najlepszych rozwiązań. Do najważniejszych obszarów współpracy międzynarodowej CLKP należą:

- udział w pracach eksperckich grup roboczych Europejskiej Sieci Instytutów Nauk Sądowych (European Network of Forensic Science Institutes – ENFSI),
- udział w warsztatach szkoleniowych organizowanych w ramach porozumienia TRIADA,
- uczestnictwo w konferencjach i szkoleniach oferowanych przez INTERPOL, EUROPOL oraz CEPOL,
- realizacja międzynarodowych projektów badawczych w ramach programów unijnych – Horyzont 2020 i Erasmus+,
- wsparcie i organizacja szkoleń dla biegłych kryminalistyki i funkcjonariuszy Policji z krajów europejskich,
- organizacja (we współpracy z EUROPOL i CEPOL) międzynarodowych kursów szkoleniowych na temat ujawniania nielegalnych laboratoriów produkujących narkotyki syntetyczne,
- uczestnictwo w Programie Współpracy Policyjnej w ramach Partnerstwa Wschodniego jako organ szkolący biegłych z Armenii, Gruzji, Mołdawii i Ukrainy w zakresie badań kryminalistycznych, systemu zarządzania jakością, prowadzenia wykrywczych baz danych.

Przedstawiciele CLKP biorą czynny udział w pracach komitetu zadaniowego PKN KZ/505 ds. procesów kryminalistycznych, powołanego w Polskim Komitecie Normalizacyjnym jako wiodący w zakresie współpracy z komitetem międzynarodowym ISO/TC 272 *Forensic sciences*. Zakresem swojego działania obejmuje on procedury, wytyczne i analizy dotyczące procesu kryminalistycznego, a w szczególności ujawnianie śladów kryminalistycznych, badania kryminalistyczne i wydawanie opinii. W wyniku prac Komitetu ISO/TC 272 zostały opublikowane normy:

- ISO 21043-1:2018 *Forensic sciences – Part 1: Terms and definitions*,
- ISO 21043-2:2018 *Forensic sciences – Part 2: Recognition, recording, collecting, transport and storage of items*.

Należy również podkreślić, że wszystkie policyjne laboratoria kryminalistyczne przeszły proces akredytacji na zgodność z normą ISO 17025 *Wymagania dotyczące laboratoriów badawczych i wzorcujących* oraz posiadają w zakresie akredytowanym badania daktyloskopijne wraz z wizualizacją śladów oraz badania z zakresu genetyki sądowej (te, które prowadzą takie badania).

4. Utworzenie Rady ds. Pokrzywdzonych Prześpiństwem, Polskiej Karty Ofiar oraz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej

Rada ds. Pokrzywdzonych Prześpiństwem przy Ministrze Sprawiedliwości działała od 19 maja 2014 roku do 31 grudnia 2015 roku. Zadaniem Rady była implementacja dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 roku ustanawiającej normy minimalne w zakresie

praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW. W wyniku współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Komendy Głównej Policji, Prokuratury Generalnej oraz organizacji pozarządowych stworzono narzędzia, które powinny być użyteczne w codziennej pracy z osobami pokrzywdzonymi przestępstwem.

Punktem wyjścia dla nich był kwestionariusz oceny sytuacji ofiary, opracowany w ramach europejskiego projektu EVVI realizowanego przez Ministerstwo Sprawiedliwości Francji, Ministerstwo Sprawiedliwości Hiszpanii, Prokuraturę Generalną Wielkiej Brytanii, organizację APAV z Portugalii oraz Ministerstwo Sprawiedliwości RP. Formularze – jeden dla organizacji pozarządowych, które zajmują się pomocą osobom pokrzywdzonym przestępstwem, drugi, dla służb mających bezpośredni kontakt z pokrzywdzonymi w trakcie postępowania karnego, zostały poddane konsultacjom społecznym i praktycznej ocenie w ramach pilotażu realizowanego przez wybrane jednostki organizacyjne prokuratury, Policji i organizacje pozarządowe udzielające pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem współfinansowanej z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Mają stanowić istotną pomoc dla wszystkich, do których zwrócą się pokrzywdzeni z prośbą o niezbędne wsparcie, umożliwiając prawidłową ocenę potrzeb pokrzywdzonych.

Na ostatnim posiedzeniu, które miało miejsce 15 grudnia 2015 roku Rada przyjęła ostateczny kształt formularzy indywidualnej oceny szczególnych potrzeb osoby pokrzywdzonej w zakresie ochrony. Formularze dostępne są na stronie: <https://www.arch.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/pokrzywdzeni-przestepstwem/rada-do-sprawpokrzywdzonych-przestepstwem/>.

Ponadto, Polska Karta Praw Ofiary została przygotowana przez Ministerstwo Sprawiedliwości we współpracy z instytucjami i organizacjami rządowymi i pozarządowymi i ogłoszona w październiku 1999 roku. Stanowi ona zestawienie obowiązujących praw przysługujących ofiarom przestępstw. Karta stanowić ma pomoc dla każdego pokrzywdzonego w sytuacjach, gdy jego prawa nie są respektowane, jak również przypominać policjantom, prokuratorom i sędziom, że w procesie zbierania dowodów oraz ustalenia i osądzenia faktycznych sprawców przestępstw o szczególnej sytuacji, w jakiej pozostaje ofiara.

Karta praw ofiary powołuje się na: zagwarantowaną w Konstytucji przyrodzoną i niezbywalną godność człowieka i obywatela, będącą źródłem jego wolności i praw, które władze publiczne mają obowiązek szanować i chronić (art. 30 Konstytucji); fakt, iż Rzeczpospolita Polska jest państwem prawa, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej, w którym każdy ma obowiązek przestrzegania prawa (art. 2 i art. 83 Konstytucji), zalecenia wypracowane przez międzynarodową społeczność kształtujące politykę postępowania z ofiarami przestępstw, a w szczególności: deklarację ONZ o podstawowych zasadach sprawiedliwości dla ofiar przestępstw i nadużyć władzy z 29 listopada 1985 roku, Europejską Konwencję o kompensacji dla ofiar przestępstw popełnionych z użyciem przemocy z 24 listopada 1983 roku, zalecenia Rady Europy Nr R(85)11 z 28 czerwca 1985 roku w sprawie pozycji ofiary w prawie i procesie karnym, zalecenia Rady Europy Nr R (87)21 z 17 września 1987 roku w sprawie zapobiegania wiktyimizacji i pomocy dla ofiar przestępstw.

Następnie, Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, o którym mowa w art. 43 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 652 i 1010) powstał na mocy ustawy z 12 lutego 2010 roku (Dz.U. Nr 40, poz.227 ze zm.) o zmianie ustawy -Kodeks karny, ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska, która weszła w życie 1 stycznia 2012 roku. Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Fundusz Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości ma za zadanie realizację założeń dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 roku ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW.

Fundusz jest państwowym funduszem celowym ukierunkowanym na pomoc m.in. pokrzywdzonym i świadkom. Środki Funduszu są przeznaczane m.in. na:

- pomoc osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz osobom im najbliższym, zwłaszcza pomoc medyczną, psychologiczną, rehabilitacyjną, prawną oraz materialną, udzielaną przez jednostki niezaliczane do sektora finansów publicznych i nie działające w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszenia, fundacje, organizacje i instytucje;
- szkolenia dla organów prowadzących postępowania karne i ich pracowników podnoszące kompetencje w zakresie postępowania z osobami pokrzywdzonymi przestępstwem i świadkami oraz propagowania alternatywnych metod rozwiązywania konfliktów, w szczególności mediacji w sprawach rodzinnych, nieletnich i karnych;
- realizację przez jednostki sektora finansów publicznych zadań ustawowych związanych z ochroną interesów osób pokrzywdzonych przestępstwem i świadków, a także wykrywaniem i zapobieganiem przestępczości oraz likwidacją skutków pokrzywdzenia przestępstwem
- pomoc psychologiczną świadkom i osobom im najbliższym;
- działalność podejmowaną lub powierzoną przez dysponenta Funduszu, mającą na celu wsparcie i rozwój systemu pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem i świadkom oraz pomocy postpenitencjarnej, a także przeciwdziałanie przyczynom przestępczości.

Osobie pokrzywdzonej przestępstwem jest udzielana pomoc finansowana ze środków Funduszu przez organizacje pozarządowe, niezwłocznie po zgłoszeniu, bez zbędnych przeszkód biurokratycznych. Pomoc cechuje się kompleksowością i gwarantuje dostęp do bezpłatnej pomocy prawnej świadczonej co do zasady przez adwokatów i radców prawnych, psychologicznej oferowanej przez psychologów oraz terapeutów. Istnieje także możliwość pokrycia kosztów tłumacza dla osoby niewładającej językiem polskim. Pokrzywdzony może skorzystać z pomocy materialnej przybierającej postać m.in. pokrycia kosztów zakwaterowania, niezbędnych wydatków związanych z bieżącym utrzymaniem. W odniesieniu do małoletnich pokrzywdzonych należy podkreślić, że Fundusz może pokrywać ze środków Funduszu koszty związanych z:

- kształceniem w szkołach i przedszkolach publicznych, w tym w ramach indywidualnego nauczania, a także w przypadku realizacji obowiązku przedszkolnego, szkolnego lub obowiązku nauki poza szkołą odpowiednio do wieku i potrzeb edukacyjnych dzieci;
- opieką nad dziećmi w żłobkach i klubach dziecięcych prowadzonych przez gminy;
- organizowaniem i finansowaniem szkoleń i kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe oraz pokrywaniem kosztów egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe np.: dla małoletnich w celu zapewnienia im bytu;
- czasowym zakwaterowaniem lub udzieleniem schronienia;
- finansowaniem okresowych dopłat do bieżących zobowiązań czynszowych i opłat za energię ciepłą, energię elektryczną, gaz, wodę, opał, odbiór nieczystości stałych i płynnych za lokal mieszkalny lub dom jednorodzinny, do którego osoba uprawniona posiada tytuł prawny, proporcjonalnie do liczby osób stale zamieszkujących w tym lokalu lub domu
- dostosowaniem lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego do potrzeb osoby pokrzywdzonej przestępstwem w przypadku, gdy utrata sprawności fizycznej nastąpiła w wyniku przestępstwa;
- zorganizowanym wyjazdem wypoczynkowym dla dziecka.

Aktualnie na obszarze kraju pomoc jest świadczona w 365 miejscach. Wsparcie przez ośrodek jest udzielane każdemu pokrzywdzonemu przestępstwem, który faktycznie przebywa na terytorium RP. Pomoc jest oferowana zarówno na etapie przed wszczęciem postępowania karnego jak i w jego trakcie.

Tym samym osoby, które zgłaszają się po pomoc uzyskują informacje co do swoich uprawnień, przebiegu postępowania, oraz potencjalnie możliwych decyzji organów procesowych.

Ze środków Funduszu Sprawiedliwości sfinansowano istnienie platformy internetowej zapewniającej dostęp do pomocy poprzez infolinię. W celu otrzymania wsparcia z Funduszu Sprawiedliwości, pokrzywdzony może skorzystać z Linii Pomocy Pokrzywdzonym pod numerem +48 222 309 900 oraz poczty elektronicznej pod adresem info@numerosos.pl lub komunikatora.

Platforma jest założona pod adresem: <https://www.funduszsprawiedliwosci.gov.pl/> i jest dostępna w języku angielskim oraz ukraińskim.

Końcowo, Ministerstwo Sprawiedliwości utworzyło także Zespół do spraw Pomocy Pokrzywdzonym.

Do jego działań należy podejmowanie działań nakierowanych na pomoc i udzielanie wsparcia osobom pokrzywdzonym przestępstwem, upowszechnianie informacji, monitorowanie funkcjonowania i proponowanie kierunków zmian w zakresie państwowej kompensaty przysługującej ofiarom niektórych przestępstw, w tym obsługę punktu kontaktowego przy kompensacie, prowadzenie działań informacyjnych związanych z działalnością na rzecz osób pokrzywdzonych przestępstwem

W ramach bieżącej działalności Zespół współpracuje z Europejską Siecią Pomocy Pokrzywdzonym (AENVR), której członkiem jest Ministerstwo Sprawiedliwości. Europejska Sieć Ofiar Przestępstw stanowi przestrzeń do współpracy pomiędzy krajami członkowskim – w celu zapewnienia bardziej efektywnej ochrony praw osób pokrzywdzonych. Jej celem jest wypracowanie standardów wdrażania w krajach członkowskich aktów prawnych odnoszących się do uprawnień ofiar przestępstw:

- Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 roku ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW;
- Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 roku w sprawie europejskiego nakazu ochrony;
- Rozporządzenia (UE) nr 606/2013 w sprawie wzajemnego uznawania środków ochrony w sprawach cywilnych;
- Dyrektywy Rady 2004/80/WE z dnia 29 kwietnia 2004 roku odnoszącej się do kompensaty dla ofiar przestępstw.

W ramach współpracy członków Europejskiej Sieci Praw Pokrzywdzonych (ENVR) organizowane są spotkania przedstawicieli państw członkowskich mające na celu wymianę dobrych praktyk oraz wzmocnienie współpracy pomiędzy krajami członkowskimi w zakresie zapewnienia bardziej efektywnej ochrony praw osób pokrzywdzonych, szczególnie w sytuacjach transgranicznych. Zespół do spraw Pomocy Pokrzywdzonym udziela według potrzeby wszelkich informacji dotyczących rozwiązań w zakresie ochrony praw osób pokrzywdzonych przestępstwem i pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem w Polsce. Obecnie zbierane i przygotowywane są dane w zakresie stworzenia bazy danych dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, składającej się z dostępnej w danym kraju UE infrastruktury usług wsparcia dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, w tym pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem w sprawach transgranicznych oraz służącej wzmocnieniu współpracy transgranicznej między służbami krajowymi.

Na mocy art. 16 dyrektywy 2004/80/WE z dnia 29 kwietnia 2004 roku, wskazującego obowiązek ustanowienia w państwach członkowskich centralnego punktu kontaktowego do spraw kompensaty, którego celem jest m.in. wspieranie ścisłej współpracy i wymiana informacji między organami pomocniczymi a orzekającymi w państwach członkowskich UE, a także udzielania wsparcia i poszukiwania rozwiązań wszelkich trudności, jakie mogą wystąpić w stosowaniu dyrektywy powołano w Polsce centralny punkt kontaktowy do spraw kompensaty, którym jest Ministerstwo Sprawiedliwości – Zespół do spraw Pomocy Pokrzywdzonym. Zgodnie z tym Zespół czynnie uczestniczy w Europejskiej Sieci Punk-

tów Kontaktowych do Spraw Kompensaty, w tym udziela jej przewodniczącemu i członkom wszelkich informacji dotyczących możliwości ubiegania się o kompensatę w Polsce.

W ramach swoich kompetencji Zespół podejmuje również działania w zakresie ułatwiania ofiarom dostępu do odszkodowania, które wskazano pośrednio w dyrektywie 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 roku, ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującą decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW. Obecnie w celu ułatwienia dochodzenia przez osoby uprawnione kompensaty w sprawach transgranicznych zapoczątkowano prace nad zmianą przepisów dotyczących właściwości sądowej w transgranicznych sprawach o kompensatę.

W zakresie planowanych w kolejnych latach działań Zespołu do spraw Pomocy Pokrzywdzonym należy wskazać, że koncentrować się one będą na pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem, w tym w szczególności dzieciom, monitorowaniu zjawiska przemocy domowej i proponowaniu nowych rozwiązań dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej, propagowaniu informacji o uprawnieniach przysługujących pokrzywdzonym przestępstwem, w tym prawie do kompensaty oraz wdrażaniu działań dotyczących idei przyjaznego dzieciom wymiaru sprawiedliwości.

5. Postępowania dyscyplinarne

W 2017 r. Komendant Główny Policji, dostrzegając potrzebę wzmoczenia nadzoru nad postępowaniami dyscyplinarnymi, w szczególności w przypadkach czynów o znacznej szkodliwości zarówno dla społeczeństwa, jak i wizerunku Policji, polecił komendantom wojewódzkim Policji oraz komendantom szkół Policji przyjąć do stosowania następującą zasadę:

W przypadku ujawnienia czynu o znamionach przewinienia dyscyplinarnego takiego jak:

- przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków w zakresie użycia środków przymusu bezpośredniego, broni palnej lub czasowego pozbawienia wolności, w których wystąpiło pokrzywdzenie innej osoby,
- polegającego na naruszeniu §4 lub §6 Zasad etyki zawodowej policjantów,
- dotyczącego narażenia lub naruszenia bezpieczeństwa życia lub zdrowia osób przebywających pod nadzorem Policji,
- wypełniającego jednocześnie znamiona przestępstwa,
- stawienia się do służby lub jej pełnienia w stanie po użyciu alkoholu,
- mającego lokalnie lub ogólnokrajowo charakter medialny, przełożony dyscyplinarny winien objąć prowadzone czynności wyjaśniające i postępowanie dyscyplinarne szczególnym nadzorem.

W powyższych sprawach przełożony powinien niezwłocznie powiadomić w formie pisemnej wyższego przełożonego dyscyplinarnego o zleceniu czynności wyjaśniających i wszczęciu postępowania. Wyższy przełożony dyscyplinarny powinien dokonać wnikliwej analizy zgromadzonych informacji pod kątem występowania okoliczności świadczących o potrzebie wyłączenia przełożonego dyscyplinarnego i rzecznika dyscyplinarnego, szczególnie z uwagi na wystąpienie okoliczności, przewidzianych w art. 135c ust. 2 ustawy o Policji. Ponadto do czynności wyjaśniających i do postępowania dyscyplinarnych powinien wyznaczać, w miarę możliwości, rzeczników dyscyplinarnych o największym doświadczeniu. Ponadto przy prowadzeniu czynności wyjaśniających i postępowania dyscyplinarnych powinien zapewnić najdalej idący obiektywizm i gwarancje praw osoby pokrzywdzonej.

W powyższych sprawach dyscyplinarnych:

- materiał dowodowy, w tym dokumenty, nagrania z monitoringu i rozmów telefonicznych i radiowych z dyżurnym jednostki Policji oraz opinia lekarska (w przypadku ustalenia pokrzywdzonych), powinien być zabezpieczony ze szczególną starannością,

- w trakcie czynności dowodowych należy każdorazowo badać proces podejmowania decyzji (zarządzeń i poleceń) dotyczących lub wpływających na przebieg zdarzeń będących przedmiotem sprawy oraz rolę przełożonych i osób wydających polecenia,
- osobiste źródła dowodowe (osoby zainteresowane danym wynikiem, tj. Policjanci, którzy brali udział w zdarzeniu podlegającym postępowaniu dyscyplinarnemu) należy oceniać ze szczególną ostrożnością i obiektywizmem,
- w przypadku odwołania od orzeczenia dyscyplinarnego należy dokładnie rozważyć powołanie komisji do rozpatrzenia zaskarżonego orzeczenia,
- gdy czyn stanowiący wykroczenie dyscyplinarne stanowi również przestępstwo i toczy się w tej sprawie postępowanie karne – w celu kompleksowego załatwienia sprawy należy wznowić ścisłą współpracę z właściwym prokuratorem.

Ponadto, Komendant Główny Policji polecił ponadto, by wraz z wnioskiem o przedłużenie terminu prowadzenia czynności dowodowych, przesyłane były akta postępowania dyscyplinarnego. Zasada ta obowiązuje we wszystkich postępowaniach dyscyplinarnych, w których termin przedłużenia czynności dowodowych ma przekroczyć 3 miesiące od daty wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. Ponadto Komendant Główny Policji zobowiązał, aby niezwłocznie informować organ rozpatrujący wniosek o wystąpieniu okoliczności faktycznych, wpływających na bezprzedmiotowość jego realizacji (np. gdy doszło do umorzenia postępowania dyscyplinarnego).

Polecił także w przedmiotowych sprawach niezwłocznie przysyłać wyższemu przełożonemu dyscyplinarnemu kopie istotnych dla toku postępowania dyscyplinarnego postanowień (np. o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego, czy zawieszeniu postępowania). Natomiast wyższy przełożony dyscyplinarny jest obowiązany dokonać analizy przedkładanych dokumentów pod kątem prawidłowo podejmowanych decyzji.

We wspomnianym wyżej piśmie z 2017 r. Komendant Główny Policji podkreślił, że należy zagwarantować prawa ofiary. Zapisy o charakterze gwarancyjnym dla osób pokrzywdzonych zawiera ustawa o Policji. Art. 134i § 1 pkt 2 tej ustawy stanowi, że przełożony dyscyplinarny, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że policjant popełnił przewinienie dyscyplinarne, może na wniosek pokrzywdzonego wszcząć postępowanie dyscyplinarne. Poszkodowany jest następnie powiadamiany o wszczęciu takiego postępowania i jego wyniku poprzez przesłanie mu odpisu wydanego postanowienia lub postanowienia.

5. Działania szkoleniowe

Jak wskazano powyżej, Zespół ds. Rozwoju Metodologii Prewencji i Postępowania w Sprawach Uprowadzeń Osób opracował również program szkoleniowy prowadzony przez Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie i Centralne Biuro Śledcze dla funkcjonariuszy policji śledczej i kryminalnej oraz prokuratorów w zakresie taktyki prowadzenia działań w przypadku porwań.

Od 2018 roku Centralne Biuro Śledcze prowadzi dodatkowe szkolenia dla funkcjonariuszy policji kryminalnej, kierowników terenowych CBS oraz psychologów policyjnych wyznaczonych do spraw porwań. Do tej pory w tych szkoleniach wzięło udział 160 osób.

Ponadto, decyzją nr 419 Komendanta Głównego Policji z 2 października 2013 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego w zakresie postępowania organów ścigania w przypadku uprowadzenia osoby dla okupu lub w celu wymuszenia innego zachowania w zamian za uwolnienie zakładnika, którego miejsce pobytu pozostaje nieznanie (Dz. Urz. KGP z 2013 r. poz. 86 z późn. zm.) wprowadzono dodatkową formę kształcenia policjantów w omawianym zakresie. Słuchacze mają na celu nabycie umiejętności postępowania w przypadkach porwań, korzystania z aplikacji Centrum Porwań, zarządzania zadaniami zasadzkowymi w sytuacjach kryzysowych oraz dokumentowania czynności operacyjno-rozpoznawczych i proceduralnych w tym zakresie.

Ponadto od czerwca 2019 r. Centralne Biuro Śledcze prowadzi specjalistyczne szkolenia dla funkcjonariuszy policji kryminalnej, kierowników terenowych CBS oraz psychologów policyjnych wytypowanych do opieki nad pokrzywdzonymi i do współpracy z nimi. W ramach szkoleń funkcjonariusze mają na celu nabycie umiejętności niezbędnych w pracy z ofiarami porwań w sytuacjach krytycznych.

7. Tłumaczenie i rozpowszechnienie wyroku

Wyrok w sprawie *Olewnik-Cieplińska i Olewnik p. Polsce* został przetłumaczony na język polski oraz opublikowane na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku jest również dostępne w bazie HUDOC. Ponadto, informacje o wyroku zostały umieszczone w aktualnościach na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości i w newsletterze który jest przesyłany do wszystkich sądów, prokuratur i jednostek organizacyjnych służby więziennej.

Informacja o wyroku w sprawie *Olewnik-Cieplińska i Olewnik* została również wysłana do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej I do prezesów sądów krajowych które orzekały w sprawie skarżących (Sąd Okręgowy w Płocku i Sąd Apelacyjny w Warszawie). Informacja o wyroku została również wysłana do 45 koordynatorów do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach karnych powołanych w sądach okręgowych w celu upowszechnienia go pośród wszystkich sędziów właściwych okręgów.

W tych okolicznościach żadne inne ogólne środki nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w tej sprawie nie są konieczne dalsze środki indywidualne i że opisane powyżej środki o charakterze ogólnym wystarczą do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

45. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroków w sprawach *Parol p. Polsce i Adamkowski p. Polsce*, przekazany w dniu 16 marca 2023 r.

Opis spraw

Parol p. Polsce, skarga nr 65379/13, wyrok z 11.10.2018 r., ostateczny dnia 11.01.2019 r.

Adamkowski p. Polsce, skarga nr 57814/12, wyrok z 28.03.2019 r., ostateczny dnia 28.03.2019 r.

Obie sprawy dotyczą problemu ograniczenia dostępu do sądu w związku z nieuzasadnionym odrzuceniem apelacji skarżących jako niedopuszczalnych, w następstwie restrykcyjnego stosowania przez sądy krajowe przepisów proceduralnych (naruszenie art. 6 Konwencji). Nadto sprawa *Adamkowski p. Polsce* dotyczy niewłaściwych warunków osadzenia (naruszenie art. 3 Konwencji).

Skarżący, osadzeni w jednostkach penitencjarnych, wystąpili do sądów krajowych z powództwami przeciwko kilku zakładom karnym z tytułu naruszenia ich dóbr osobistych w związku z warunkami osadzenia, które to powództwa zostały następnie oddalone. Po otrzymaniu wyroku wraz z informacją o czasie i sposobie prawa do wniesienia apelacji (która jednak nie obejmowała informacji o obowiązku złożenia apelacji w więcej niż jednym egzemplarzu), obaj skarżący wnieśli apelacje od wyroków sądów pierwszej instancji w swoich sprawach. Apelacje zostały napisane ręcznie i złożone w jednym egzemplarzu. Następnie skarżący zostali wezwani do uzupełnienia braków formalnych poprzez złożenie w terminie tygodniowym dodatkowych odpisów środka zaskarżenia.

W dalszej kolejności pan Parol zwrócił się do sądu krajowego o kopię pierwotnej apelacji, a gdy odpowiedź na jego wniosek nie została udzielona, przedłożył sądowi ręcznie napisaną, nieidentyczną kopię swojej apelacji, a pan Adamkowski przekazał sądowi odręczną, nieidentyczną kopię swojej apelacji. Sądy krajowe odrzuciły apelacje skarżących z uwagi na niezłożenie identycznej kopii apelacji. Obaj skarżący złożyli zażalenia na postanowienia o odrzuceniu apelacji. Zażalenie pana Parola zostało oddalone. Zażalenie pana Adamkowskiego, złożone w jednym egzemplarzu, zostało odrzucone z uwagi na wniesienie go w jednym egzemplarzu. Złożył on zażalenie na postanowienie o odrzuceniu również w jednym egzemplarzu i w związku z niezłożeniem drugiego egzemplarza jego drugie zażalenie również zostało odrzucone.

Rozpoznając skargę Trybunał zbadał, czy skarżący zostali właściwie poinformowani przez sądy krajowe o ich obowiązkach proceduralnych dotyczących składania pism procesowych wraz z odpisami oraz czy w świetle posiadanych przez nich informacji można było realnie oczekiwać, że spełnią obowiązujące wymogi. Trybunał wziął pod uwagę fakt, że skarżący byli pozbawieni wolności, nie byli reprezentowani przez profesjonalnych pełnomocników i że ich wnioski o pomoc prawną zostały odrzucone – w ten sposób mogli oni polegać wyłącznie na własnej wiedzy i instrukcjach przekazanych przez sądy krajowe na temat przepisów proceduralnych regulujących postępowanie cywilne. Trybunał stwierdził, że sądy krajowe nie dostarczyły skarżącym informacji o wymaganej liczbie kopii apelacji. Chociaż pan Adamkowski został trzykrotnie poinformowany, że powinien przesłać konkretne pisma procesowe w dwóch egzemplarzach, nie został jednak ogólnie poinformowany o tym obowiązku w odniesieniu do wszystkich pism procesowych, ani o treści Artykułu 128 Kodeksu postępowania cywilnego (dalej kpc). Ponadto Trybunał stwierdził, że obaj skarżący próbowali naprawić braki formalne swoich apelacji, składając odręczne kopie, co jak zakładali, było zgodne z wezwaniami sądów. W konsekwencji Trybunał stwierdził, że prawo skarżących do dostępu do sądu drugiej instancji zostało naruszone, ponieważ z jednej strony skarżący nie zostali poinformowani o obowiązku złożenia apelacji w kilku egzemplarzach, a z drugiej strony skarżący dopełnili wymogów należytej staranności, której oczekuje się zwykle od strony procesu cywilnego w takich okolicznościach.

W sprawie *Adamkowski p. Polsce* Trybunał stwierdził również naruszenie art. 3 Konwencji w związku z warunkami osadzenia skarżącego.

I. Zapłata słusznego zadośćuczynienia oraz środki o charakterze indywidualnym

1. Informacje dotyczące słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
Parol	-	3250 euro	-	3250 euro
Termin zapłaty: 11.04.2019 r.			Wypłacono: 27.02.2019 r.	
Adamkowski	-	3500 euro	-	3500 euro
Termin zapłaty: 28.06.2019 r.			Wypłacono: 22.05.2019 r.	

2. Środki o charakterze indywidualnym

Obu skarżącym przyznano słuszne zadośćuczynienie z tytułu szkody niemajątkowej. Ponieważ zażalenia na postanowienia sądów krajowych odrzucające apelacje skarżących zostały odrzucone z uwagi na niez uzupełnione braki formalne, nie przysługują im żadne środki natury proceduralnej umożliwiające zakwestionowanie decyzji odrzucających ich apelacje.

W szczególności orzeczenia Trybunału nie stanowią podstawy prawnej do wznowienia postępowań cywilnych, zakończonych ostatecznym wyrokiem. Nadto, żaden z obowiązujących pozwane państwo międzynarodowych instrumentów chroniących prawa człowieka, w tym także Konwencja, nie nakłada na nie obowiązku wznowienia postępowania cywilnego, w następstwie wyroku międzynarodowego organu stwierdzającego naruszenie praw człowieka. Odwrotna sytuacja może mieć miejsce w przypadku postępowań karnych. W tym kontekście należy odnotować, że Polska wdrożyła takie standardy w sprawach karnych, co wynika z art. 540 § 3 Kodeksu postępowania karnego.

Powinno się także przywołać uchwałę Sądu Najwyższego z 30 listopada 2010 r. (sygn. akt III CZP 16/10). Zgodnie z nią, ostateczny wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, stwierdzający naruszenie prawa do rzetelnego procesu, gwarantowanego przez art. 6 ust. 1 Konwencji nie stanowi, sam z siebie, podstawy do wznowienia postępowania.

Zgodnie z zapatrywaniem Sądu Najwyższego, naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji może stanowić podstawę do wznowienia postępowania cywilnego pod warunkiem, że:

- stwierdzone przez Trybunał w wyroku naruszenie prawa do rzetelnego procesu sądowego wynika z orzeczenia krajowego sądu cywilnego;
- naruszenie wyczerpuje ustawowe przesłanki do stwierdzenia nieważności postępowania.

Takie podstawy nie zostały kumulatywnie stwierdzone w przedmiotowych sprawach.

W uzasadnieniu uchwały z 30 listopada 2010 r. Sąd Najwyższy odniósł się także do art. 41 Konwencji, stwierdzając, że przyjęta tam zasada wynika z okoliczności, że Konwencja nie upoważnia Trybunału do odłożenia na bok wyroków sądów krajowych. Mogą jednak zdarzyć się sytuacje – gdy ze względu na niewzruszalność ostatecznego orzeczenia w konkretnym, krajowym systemie prawnym – pełna restytucja nie byłaby możliwa. Sygnatariusze Konwencji zaakceptowali taką możliwość i z tegoż powodu umożliwili zasądzenie na rzecz skarżącego zadośćuczynienia.

Należy również podkreślić, że w obu sprawach skarżący domagali się naprawienia szkody pieniężnej i niemajątkowej (20 000 EUR w sprawie Parol przeciwko Polsce i 20 000 zł w sprawie Adamkowski przeciwko Polsce). Trybunał przyznał im słuszne zadośćuczynienie jedynie z tytułu szkody niemajątkowej, a w pozostałej części oddalił ich żądania, nie stwierdzając związku przyczynowego pomiędzy naruszeniami a zarzucaną szkodą majątkową.

W sprawie Parol p. Polsce pozew skarżącego został oddalony przez sąd krajowy ze względu na jego przedawnienie, natomiast w sprawie *Adamkowski p. Polsce* pozew został oddalony z istotnych powodów. Zatem obaj skarżący mieli dostęp do co najmniej jednego szczebla sądów krajowych. Skarżący nie są już przetrzymywani. Ponadto w sprawie Adamkowski przeciwko Polsce słuszne zadośćuczynienie przyznane przez Trybunał jest wyższe niż odszkodowanie, którego domagał się skarżący przed sądami krajowymi (10 000 zł).

Dlatego też Rząd uważa, że w okolicznościach tych spraw skarżący nie ponoszą w dalszym ciągu żadnych poważnych negatywnych konsekwencji w związku z wynikiem spornych decyzji krajowych (patrz zalecenie nr R(2000)2 Komitetu Ministrów dla członków stanowi o ponownym rozpatrzeniu lub wznowieniu niektórych spraw na szczeblu krajowym w następstwie wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka). Rząd uważa również, że w szczególnych okolicznościach tych spraw nie jest konieczne przyjęcie środków alternatywnych do wznowienia postępowania krajowego w celu naprawienia konsekwencji naruszeń dla skarżących, ponieważ roszczenia skarżących zostały rozpatrzone co do istoty przez jeden poziom sądu, nie wydaje się, aby istniały poważne wątpliwości co do wyniku postępowania krajowego, a skarżący otrzymali słuszne zadośćuczynienie za naruszenie ich prawa dostępu do sądu drugiej instancji.

Jeśli chodzi o naruszenie art. 3 Konwencji w sprawie *Adamkowski p. Polsce*, dalsze indywidualne środki nie są wymagane, gdyż naruszenie stwierdzone przez Trybunał wynikało z przeludnienia celi w aresz-

cie, w którym skarżący był osadzony w określonym czasie pewien okres czasu, a skarżący nie przebywa już w żadnej jednostce penitencjarnej w Polsce.

W świetle wypłaty słusznego zadośćuczynienia przyznanego skarżącym żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki o charakterze generalnym

A. Artykuł 6 Konwencji

1. Środki prawne

a. Obowiązujące przepisy prawne

Należy zauważyć, że Trybunał nie zakwestionował istniejących przepisów, które wymagają złożenia odpisów pism procesowych w celu ich doręczenia sądowi i innym stronom postępowania (art. 128 § 1 kpc i art. 368 § 1 i 370 kpc – w odniesieniu do postępowania odwoławczego) lub ustalonej praktyki, zgodnie z którą odpisy pism procesowych muszą wiernie odzwierciedlać treść pisma oryginalnego, ponieważ tylko wtedy można je uznać za kopie rzeczywiste. Wydaje się zatem, że naruszenie Konwencji stwierdzone w sprawach *Parol* i *Adamkowski* wynikało ze sposobu, w jaki istniejące przepisy prawne były zastosowane w praktyce przez sądy krajowe.

Rząd stoi na stanowisku, że wykonanie orzeczeń Trybunału w sprawach *Parol* i *Adamkowski* nie wymaga zmian legislacyjnych. W szczególności nie wydaje się konieczne opracowanie ogólnego wzoru treści pouczenia strony postępowania cywilnego zawierającego informacje na temat obowiązku wynikającego z art. 128 § 1 kpc (na wzór rozwiązań przyjętych w procedurze karnej).

Należy także wskazać, że art. 5 kpc przewiduje jedynie fakultatywną możliwość pouczenia stron postępowania niereprezentowanych przez zawodowych prawników i tylko wtedy, gdy jest to racjonalnie uzasadnione. Inaczej niż w postępowaniu karnym, gdzie dominują elementy prawa publicznego, sądy cywilne nie mają obowiązku wydawania ogólnych instrukcji we wszystkich sprawach ani identycznych instrukcji niezależnie od szczególnych okoliczności danej sprawy. Jednakże w przypadku strony niereprezentowanej przez zawodowego prawnika i wykazującej brak podstawowej wiedzy prawniczej (w tym np. osoby pozbawionej wolności) sąd powinien udzielić takiej stronie odpowiednich pouczeń co do praw i obowiązków procesowych, w tym o obowiązkach wynikających z art. 128 kpc, na początku postępowania.

Tym samym procedura cywilna zapewnia sądom ramy prawne (art. 5 i art. 327 § 4 kpc), które pozwalają im na działanie z urzędu w tych ramach w kwestii wydawania instrukcji/pouczeń, przy jednoczesnym należyтым zabezpieczeniu zasad bezstronności sądu oraz równość broni.

Stanowisko to wydaje się dodatkowo potwierdzać wyrok w sprawie *Kunert p. Polsce* (skarga nr 8981/14, wyrok z 4 kwietnia 2019 r.), w którym Trybunał nie stwierdził naruszenia Konwencji. W tamtej sprawie, inaczej niż w sprawach *Parol* i *Adamkowski*, skarżący został pouczony przez sąd o złożeniu wszystkich pism procesowych w dwóch egzemplarzach (poprzez informację ogólną udzieloną na początku rozprawy i dotyczącą wszystkich pism), lecz mimo to apelację złożył w jednym egzemplarzu, a ponadto po wezwaniu sądu do złożenia odpisu apelacji poinformował sąd, że nie był w stanie zastosować się do postanowienia i nie podjął dalszych kroków. W konsekwencji Trybunał stwierdził, że można było zasadnie oczekiwać od skarżącego, że złoży apelację w dwóch egzemplarzach oraz że nie wykazał on staranności normalnie oczekiwanej od strony postępowania cywilnego.

Orzecznictwo Trybunału, a także informacje otrzymane od sieci sędziów-koordynatorów ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych, rozmieszczonych w każdym okręgu sądowym, nie wskazują, że zidentyfikowana błędna praktyka sądów krajowych w wyrokach Trybunału w sprawach *Parol p. Polsce* i *Adamkowski p. Polsce*, stanowi problem o charakterze ogólnym. Omawiane

wyroki stanowią odosobnione przypadki takiej błędnej praktyki polegającej na niedostatecznym pouczeniu stron postępowania cywilnego, w szczególności osób pozbawionych wolności i niereprezentowanych przez zawodowego adwokata, o ich obowiązkach wynikających z art. 128 kpc Ponadto od daty wniesienia powyższych skarg (2012-2013) do rządu nie wpłynęły żadne dalsze skargi dotyczące tego rodzaju spraw.

Wreszcie Ministerstwo Sprawiedliwości, przy wsparciu Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, kontynuowało badania analityczne mające na celu opracowanie propozycji jednolitej treści pouczeń w postępowaniu cywilnym, która byłaby zrozumiała i dostępna dla stron postępowania cywilnego.

b. Zmiany prawa

Jak wskazano powyżej, Trybunał nie kwestionował istniejących przepisów prawnych i zmiany legislacyjne nie wydawały się potrzebne. Niezależnie jednak od wykonania tych wyroków władze w lipcu 2019 r. podjęły decyzję o zmianie art. 5 Kodeksu postępowania cywilnego, wprowadzając nowe brzmienie zobowiązujące Ministra Sprawiedliwości do przygotowania rozporządzenia określającego wzory pouczeń we wszystkich instancjach, gdy doręczenie tych pouczeń na piśmie stronom postępowania cywilnego (art. 1 § 2 nowelizacji) było wymagane przez kpc.

W toku dalszych działań legislacyjnych wyłoniły się okoliczności wskazujące na potrzebę zmiany kierunku prowadzonych prac. Stwierdzono, że liczba przypadków, w których kpc wymaga pisemnego pouczenia strony lub uczestnika, jest znaczna (kilkadziesiąt). Ponadto w wielu przypadkach, nawet w ramach tej samej instytucji procesowej, pouczenia kształtują się odmiennie, w zależności od tego, kto je otrzymuje. Mnogość spraw procesowych powoduje zatem, że bardzo trudno jest przewidzieć je wszystkie na poziomie aktu normatywnego. Problem pogłębiał fakt, że niektóre przepisy kpc wymagają szczególnie rozbudowanych pouczeń. W związku z tym nowelizacja ta została uchylona przed wejściem w życie ustawą z dnia 19 czerwca 2020 r.

Niezależnie od powyższego Ministerstwo Sprawiedliwości kontynuowało prace zmierzające do ustalenia, sformułowania i umieszczenia na stronie internetowej Ministerstwa wzorów pouczeń najczęściej stosowanych w postępowaniu cywilnym. W tym celu Instytut Wymiaru Sprawiedliwości został poproszony o przeprowadzenie niezbędnych analiz mających na celu wyłonienie puli najczęściej stosowanych instrukcji, tak aby wyeliminować te, które sądy wykorzystują jedynie marginalnie i mają niewielkie znaczenie dla stron postępowania. Prace nad modelowymi pouczeniami mają na celu ujednoczenie treści tych instrukcji i opracowanie ich pod względem językowym, tak aby były bardziej zrozumiałe dla obywateli. Planowane działania obejmują także niezbędne tłumaczenie instrukcji na wybrane języki obce.

Wreszcie wydaje się, że stwierdzenie naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji stwierdzone przez Trybunał w powyższych sprawach nie stanowi podstawy do zastosowania konkretnego środka prawnego dotyczącego wznowienia postępowania cywilnego. W związku z tym obecnie nie toczy się ani nie planuje żadnych działań legislacyjnych w tym zakresie.

2. Tłumaczenie i rozpowszechnienie wyroku

Mając na uwadze powyższe informacje, zdaniem rządu za wystarczające do wykonania wyroków Trybunału w sprawach *Parol i Adamkowski*, w ramach środków o charakterze generalnym, należy uznać działania o charakterze edukacyjnym i upowszechniającym przedmiotowe orzeczenia wśród sędziów. Działania podjęte przez polskie władze obejmują:

- tłumaczenie wyroków w sprawach *Parol p. Polsce i Adamkowski p. Polsce*, oraz w podobnej przedmiotowo sprawie *Kunert p. Polsce* (w której Trybunał nie stwierdził naruszenia Konwencji) na język polski i opublikowanie ich na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.gov.pl/sprawiedliwosc). Tłumaczenie jest dostępne również w bazie orzeczeń Trybunału HUDOC;

- przesłanie pism do prezesów właściwych sądów, zawierających informacje o wydaniu wyroków w sprawach *Parol* i *Adamkowski* wraz z informacją o właściwym standardzie;
- zamieszczenie streszczenia wyroków i standardu ETPCz w dziale aktualności oraz w wydawanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości newsletterze (w numerze z 16 stycznia 2019 r. – wyrok *Parol p. Polsce*, oraz w numerze z 16 kwietnia 2019 r. – wyrok *Adamkowski p. Polsce*);
- szczegółowe omówienie problematyki zawartej w wyrokach zapadłych w sprawach *Parol p. Polsce* i *Adamkowski p. Polsce*, oraz w podobnej sprawie *Kunert p. Polsce*, podczas szkolenia dla sędziów cywilnych, referendarzy sądowych i asystentów sędziów zorganizowanym przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury pt. „Gwarancje procesowe ochrony praw człowieka”, które odbyło się w dniach 10-12 czerwca 2019 r.;
- rozpowszechnienie standardów wynikających z grupy orzeczeń w sprawach *Parol p. Polsce*, *Adamkowski p. Polsce* oraz *Kunert p. Polsce* wśród aplikantów sędziowskich Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w dniach 26-30 kwietnia 2021 r., kiedy to wyrok w sprawie *Parol p. Polsce* był szczegółowo omawiany, jako część zajęć z orzecznictwa;
- przekazanie wszystkim koordynatorom ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych przy sądach powszechnych w każdym okręgu sądowym, informacji o standardzie wynikającym z ww. orzeczeń. Koordynatorzy rozpowszechnili te informacje wśród sędziów cywilnych w danych okręgach sądowych.

Ponadto należy również wspomnieć, że wyroki Trybunału w sprawach *Parol p. Polsce*, *Adamkowski p. Polsce* i *Kunert p. Polsce* zostały również zbadane przez międzyresortowy Zespół do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na posiedzeniu w dniu 12 czerwca 2019 r. Sprawozdanie z tego spotkania jest publicznie dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych i zostanie włączone do rocznego sprawozdania z wykonania wyroków Trybunału przez Polskę za 2019 r.

B. Artykuł 3 Konwencji

Środki o charakterze generalnym, odnoszące się do problem osadzenia w przeludnionych celach, były prezentowane w raportach z działań dotyczących wykonania wyroków Trybunału w grupie spraw *Orchowski p. Polsce* (skarga nr 17885/04 zob. dokument DH-DD(2016)791) oraz w sprawie *Ojczyk p. Polsce* (skarga nr 66850/12). Nadto dane statystyczne zaprezentowane w powyższych sprawach, jak również w raporcie z działań w sprawie *Rasiński p. Polsce* (skarga nr 42969/18), wskazują że problem przeludnienia obecnie nie występuje w polskich jednostkach penitencjarnych.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd uważa, że dalsze środki o charakterze indywidualnym nie są konieczne w niniejszej sprawie oraz że przyjęte środki o charakterze generalnym są wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

46. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroków w sprawach *Parol p. Polsce* i *Adamkowski p. Polsce*, przekazany w dniu 14 kwietnia 2023 r.

Opis spraw

Parol p. Polsce, skarga nr 65379/13, wyrok z 11.10.2018 r., ostateczny dnia 11.01.2019 r.

Adamkowski p. Polsce, skarga nr 57814/12, wyrok z 28.03.2019 r., ostateczny dnia 28.03.2019 r.

Obie sprawy dotyczą problemu ograniczenia dostępu do sądu w związku z nieuzasadnionym odrzuceniem apelacji skarżących jako niedopuszczalnych, w następstwie restrykcyjnego stosowania przez sądy krajowe przepisów proceduralnych (naruszenie art. 6 Konwencji). Nadto sprawa *Adamkowski p. Polsce* dotyczy niewłaściwych warunków osadzenia (naruszenie art. 3 Konwencji).

Skarżący, osadzeni w jednostkach penitencjarnych, wystąpili do sądów krajowych z powództwami przeciwko kilku zakładom karnym z tytułu naruszenia ich dóbr osobistych w związku z warunkami osadzenia, które to powództwa zostały następnie oddalone. Po otrzymaniu wyroku wraz z informacją o czasie i sposobie prawa do wniesienia apelacji (która jednak nie obejmowała informacji o obowiązku złożenia apelacji w więcej niż jednym egzemplarzu), obaj skarżący wnieśli apelacje od wyroków sądów pierwszej instancji w swoich sprawach. Apelacje zostały napisane ręcznie i złożone w jednym egzemplarzu. Następnie skarżący zostali wezwani do uzupełnienia braków formalnych poprzez złożenie w terminie tygodniowym dodatkowych odpisów środka zaskarżenia.

W dalszej kolejności pan Parol zwrócił się do sądu krajowego o kopię pierwotnej apelacji, a gdy odpowiedź na jego wniosek nie została udzielona, przedłożył sądowi ręcznie napisaną, nieidentyczną kopię swojej apelacji, a pan Adamkowski przekazał sądowi odrębną, nieidentyczną kopię swojej apelacji. Sądy krajowe odrzuciły apelacje skarżących z uwagi na niezłożenie identycznej kopii apelacji. Obaj skarżący złożyli zażalenia na postanowienia o odrzuceniu apelacji. Zażalenie pana Parola zostało oddalone. Zażalenie pana Adamkowskiego, złożone w jednym egzemplarzu, zostało odrzucone z uwagi na wniesienie go w jednym egzemplarzu. Złożył on zażalenie na postanowienie o odrzuceniu również w jednym egzemplarzu i w związku z niezłożeniem drugiego egzemplarza jego drugie zażalenie również zostało odrzucone.

Rozpoznając skargę Trybunał zbadał, czy skarżący zostali właściwie poinformowani przez sądy krajowe o ich obowiązkach proceduralnych dotyczących składania pism procesowych wraz z odpisami oraz czy w świetle posiadanych przez nich informacji można było realnie oczekiwać, że spełnią obowiązujące wymogi. Trybunał wziął pod uwagę fakt, że skarżący byli pozbawieni wolności, nie byli reprezentowani przez profesjonalnych pełnomocników i że ich wnioski o pomoc prawną zostały odrzucone – w ten sposób mogli oni polegać wyłącznie na własnej wiedzy i instrukcjach przekazanych przez sądy krajowe na temat przepisów proceduralnych regulujących postępowanie cywilne. Trybunał stwierdził, że sądy krajowe nie dostarczyły skarżącym informacji o wymaganej liczbie kopii apelacji. Chociaż pan Adamkowski został trzykrotnie poinformowany, że powinien przesłać konkretne pisma procesowe w dwóch egzemplarzach, nie został jednak ogólnie poinformowany o tym obowiązku w odniesieniu do wszystkich pism procesowych, ani o treści Artykułu 128 Kodeksu postępowania cywilnego (dalej kpc). Ponadto Trybunał stwierdził, że obaj skarżący próbowali naprawić braki formalne swoich apelacji, składając odrębne kopie, co jak zakładali, było zgodne z wezwaniami sądów. W konsekwencji Trybunał stwierdził, że prawo skarżących do dostępu do sądu drugiej instancji zostało naruszone, ponieważ z jednej strony skarżący nie zostali poinformowani o obowiązku złożenia apelacji w kilku egzemplarzach, a z drugiej strony skarżący dopełnili wymogów należytej staranności, której oczekuje się zwykle od strony procesu cywilnego w takich okolicznościach.

W sprawie *Adamkowski p. Polsce* Trybunał stwierdził również naruszenie art. 3 Konwencji w związku z warunkami osadzenia skarżącego.

I. Zapłata słusznego zadośćuczynienia oraz środki o charakterze indywidualnym

1. Informacje dotyczące słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
Parol	-	3250 euro	-	3250 euro
Termin zapłaty: 11.04.2019 r.			Wyłacono: 27.02.2019 r.	
Adamkowski	-	3500 euro	-	3500 euro
Termin zapłaty: 28.06.2019 r.			Wyłacono: 22.05.2019 r.	

2. Środki o charakterze indywidualnym

Obu skarżącym przyznano słuszne zadośćuczynienie z tytułu szkody niemajątkowej. Ponieważ zażalenia na postanowienia sądów krajowych odrzucające apelacje skarżących zostały odrzucone z uwagi na nieuzupełnione braki formalne, nie przysługują im żadne środki natury proceduralnej umożliwiające zakwestionowanie decyzji odrzucających ich apelacje.

W szczególności orzeczenia Trybunału nie stanowią podstawy prawnej do wznowienia postępowań cywilnych, zakończonych ostatecznym wyrokiem. Nadto, żaden z obowiązujących pozwane państwo międzynarodowych instrumentów chroniących prawa człowieka, w tym także Konwencja, nie nakłada na nie obowiązku wznowienia postępowania cywilnego, w następstwie wyroku międzynarodowego organu stwierdzającego naruszenie praw człowieka. Odwrotna sytuacja może mieć miejsce w przypadku postępowań karnych. W tym kontekście należy odnotować, że Polska wdrożyła takie standardy w sprawach karnych, co wynika z art. 540 § 3 Kodeksu postępowania karnego.

Powinno się także przywołać uchwałę Sądu Najwyższego z 30 listopada 2010 r. (sygn. akt III CZP 16/10). Zgodnie z nią, ostateczny wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, stwierdzający naruszenie prawa do rzetelnego procesu, gwarantowanego przez art. 6 ust. 1 Konwencji nie stanowi, sam z siebie, podstawy do wznowienia postępowania.

Zgodnie z zapatrywaniem Sądu Najwyższego, naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji może stanowić podstawę do wznowienia postępowania cywilnego pod warunkiem, że:

- stwierdzone przez Trybunał w wyroku naruszenie prawa do rzetelnego procesu sądowego wynika z orzeczenia krajowego sądu cywilnego;
- naruszenie wyczerpuje ustawowe przesłanki do stwierdzenia nieważności postępowania.

Takie podstawy nie zostały kumulatywnie stwierdzone w przedmiotowych sprawach.

W uzasadnieniu uchwały z 30 listopada 2010 r. Sąd Najwyższy odniósł się także do art. 41 Konwencji, stwierdzając, że przyjęta tam zasada wynika z okoliczności, że Konwencja nie upoważnia Trybunału do odłożenia na bok wyroków sądów krajowych. Mogą jednak zdarzyć się sytuacje – gdy ze względu na niewzruszalność ostatecznego

orzeczenia w konkretnym, krajowym systemie prawnych – pełna restytucja nie byłaby możliwa. Sygnatariusze Konwencji zaakceptowali taką możliwość i z tegoż powodu umożliwili zasądzenie na rzecz skarżącego zadośćuczynienia.

Należy również podkreślić, że w obu sprawach skarżący domagali się naprawienia szkody pieniężnej i niemajątkowej (20 000 EUR w sprawie Parol przeciwko Polsce i 20 000 zł w sprawie *Adamkowski*

p. Polsce). Trybunał przyznał im słuszne zadośćuczynienie jedynie z tytułu szkody niemajątkowej, a w pozostałej części oddalił ich żądania, nie stwierdzając związku przyczynowego pomiędzy naruszeniami a zarzucaną szkodą majątkową.

W sprawie *Parol p. Polsce* pozew skarżącego został oddalony przez sąd krajowy ze względu na jego przedawnienie, natomiast w sprawie *Adamkowski p. Polsce* pozew został oddalony z istotnych powodów. Zatem obaj skarżący mieli dostęp do co najmniej jednego szczebla sądów krajowych. Skarżący nie są już przetrzymywani. Ponadto w sprawie *Adamkowski* przeciwko Polsce słuszne zadośćuczynienie przyznane przez Trybunał jest wyższe niż odszkodowanie, którego domagał się skarżący przed sądami krajowymi (10 000 zł).

Dlatego też Rząd uważa, że w okolicznościach tych spraw skarżący nie ponoszą w dalszym ciągu żadnych poważnych negatywnych konsekwencji w związku z wynikiem spornych decyzji krajowych (patrz zalecenie nr R(2000)2 Komitetu Ministrów dla członków stanowi o ponownym rozpatrzeniu lub wznowieniu niektórych spraw na szczeblu krajowym w następstwie wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka). Rząd uważa również, że w szczególnych okolicznościach tych spraw nie jest konieczne przyjęcie środków alternatywnych do wznowienia postępowania krajowego w celu naprawienia konsekwencji naruszeń dla skarżących, ponieważ roszczenia skarżących zostały rozpatrzone co do istoty przez jeden poziom sądu, nie wydaje się, aby istniały poważne wątpliwości co do wyniku postępowania krajowego, a skarżący otrzymali słuszne zadośćuczynienie za naruszenie ich prawa dostępu do sądu drugiej instancji.

Jeśli chodzi o naruszenie art. 3 Konwencji w sprawie *Adamkowski p. Polsce*, dalsze indywidualne środki nie są wymagane, gdyż naruszenie stwierdzone przez Trybunał wynikało z przeludnienia celi w areszcie, w którym skarżący był osadzony w określonym czasie pewien okres czasu, a skarżący nie przebywa już w żadnej jednostce penitencjarnej w Polsce.

Ponadto, po wydaniu tych wyroków przez Trybunał Europejski, skarżący nie złożyli skargi na swoją indywidualną sytuację do władz krajowych ani do Komitetu Ministrów.

W świetle wypłaty słusznego zadośćuczynienia przyznanego skarżącym żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki o charakterze generalnym

A. Artykuł 6 Konwencji

1. Środki prawne

a. Obowiązujące przepisy prawne

Należy zauważyć, że Trybunał nie zakwestionował istniejących przepisów, które wymagają złożenia odpisów pism procesowych w celu ich doręczenia sądowi i innym stronom postępowania (art. 128 § 1 kpc i art. 368 § 1 i 370 kpc – w odniesieniu do postępowania odwoławczego) lub ustalonej praktyki, zgodnie z którą odpisy pism procesowych muszą wiernie odzwierciedlać treść pisma oryginalnego, ponieważ tylko wtedy można je uznać za kopie rzeczywiste. Wydaje się zatem, że naruszenie Konwencji stwierdzone w sprawach *Parol* i *Adamkowski* wynikało ze sposobu, w jaki istniejące przepisy prawne były zastosowane w praktyce przez sądy krajowe.

Rząd stoi na stanowisku, że wykonanie orzeczeń Trybunału w sprawach *Parol* i *Adamkowski* nie wymaga zmian legislacyjnych. W szczególności nie wydaje się konieczne opracowanie ogólnego wzoru treści pouczenia strony postępowania cywilnego zawierającego informacje na temat obowiązku wynikającego z art. 128 § 1 kpc (na wzór rozwiązań przyjętych w procedurze karnej).

Należy także wskazać, że art. 5 kpc przewiduje jedynie fakultatywną możliwość pouczenia stron postępowania niereprezentowanych przez zawodowych prawników i tylko wtedy, gdy jest to racjonalnie uzasadnione. Inaczej niż w postępowaniu karnym, gdzie dominują elementy prawa publicznego, sądy cywilne nie mają obowiązku wydawania ogólnych instrukcji we wszystkich sprawach ani identycznych instrukcji niezależnie od szczególnych okoliczności danej sprawy. Jednakże w przypadku strony niereprezentowanej przez zawodowego prawnika i wykazującej brak podstawowej wiedzy prawniczej (w tym np. osoby pozbawionej wolności) sąd powinien udzielić takiej stronie odpowiednich pouczeń co do praw i obowiązków procesowych, w tym o obowiązkach wynikających z art. 128 kpc, na początku postępowania.

Tym samym procedura cywilna zapewnia sądom ramy prawne (art. 5 i art. 327 § 4 kpc), które pozwalają im na działanie z urzędu w tych ramach w kwestii wydawania instrukcji/pouczeń, przy jednoczesnym należywym zabezpieczeniu zasad bezstronności sądu oraz równość broni.

Stanowisko to wydaje się dodatkowo potwierdzać wyrok w sprawie *Kunert p. Polsce* (skarga nr 8981/14, wyrok z 4 kwietnia 2019 r.), w którym Trybunał nie stwierdził naruszenia Konwencji. W tamtej sprawie, inaczej niż w sprawach *Parol i Adamkowski*, skarżący został pouczony przez sąd o złożeniu wszystkich pism procesowych w dwóch egzemplarzach (poprzez informację ogólną udzieloną na początku rozprawy i dotyczącą wszystkich pism), lecz mimo to apelację złożył w jednym egzemplarzu, a ponadto po wezwaniu sądu do złożenia odpisu apelacji poinformował sąd, że nie był w stanie zastosować się do postanowienia i nie podjął dalszych kroków. W konsekwencji Trybunał stwierdził, że można było zasadnie oczekiwać od skarżącego, że złoży apelację w dwóch egzemplarzach oraz że nie wykazał on staranności normalnie oczekiwanej od strony postępowania cywilnego.

Orzecznictwo Trybunału, a także informacje otrzymane od sieci sędziów-koordynatorów ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych, rozmieszczonych w każdym okręgu sądowym, nie wskazują, że zidentyfikowana błędna praktyka sądów krajowych w wyrokach Trybunału w sprawach *Parol p. Polsce i Adamkowski p. Polsce*, stanowi problem o charakterze ogólnym. Omawiane wyroki stanowią odosobnione przypadki takiej błędnej praktyki polegającej na niedostatecznym pouczeniu stron postępowania cywilnego, w szczególności osób pozbawionych wolności i niereprezentowanych przez zawodowego adwokata, o ich obowiązkach wynikających z art. 128 kpc. Ponadto od daty wniesienia powyższych skarg (2012-2013) do rządu nie wpłynęły żadne dalsze skargi dotyczące tego rodzaju spraw.

Wreszcie Ministerstwo Sprawiedliwości, przy wsparciu Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, kontynuowało badania analityczne mające na celu opracowanie propozycji jednolitej treści pouczeń w postępowaniu cywilnym, która byłaby zrozumiała i dostępna dla stron postępowania cywilnego.

b. Zmiany prawa

Jak wskazano powyżej, Trybunał nie kwestionował istniejących przepisów prawnych i zmiany legislacyjne nie wydawały się potrzebne. Niezależnie jednak od wykonania tych wyroków władze w lipcu 2019 r. podjęły decyzję o zmianie art. 5 Kodeksu postępowania cywilnego, wprowadzając nowe brzmienie zobowiązujące Ministra Sprawiedliwości do przygotowania rozporządzenia określającego wzory pouczeń we wszystkich instancjach, gdy doręczenie tych pouczeń na piśmie stronom postępowania cywilnego (art. 1 § 2 nowelizacji) było wymagane przez kpc.

W toku dalszych działań legislacyjnych wyłoniły się okoliczności wskazujące na potrzebę zmiany kierunku prowadzonych prac. Stwierdzono, że liczba przypadków, w których kpc wymaga pisemnego pouczenia strony lub uczestnika, jest znaczna (kilkadziesiąt). Ponadto w wielu przypadkach, nawet w ramach tej samej instytucji procesowej, pouczenia kształtują się odmiennie, w zależności od tego, kto je otrzymuje. Mnogość spraw procesowych powoduje zatem, że bardzo trudno jest przewidzieć je

wszystkie na poziomie aktu normatywnego. Problem pogłębiał fakt, że niektóre przepisy kpc wymagają szczególnie rozbudowanych pouczeń. W związku z tym nowelizacja ta została uchylona przed wejściem w życie ustawą z dnia 19 czerwca 2020 r.

Niezależnie od powyższego Ministerstwo Sprawiedliwości kontynuowało prace zmierzające do ustalenia, sformułowania i umieszczenia na stronie internetowej Ministerstwa wzorów pouczeń najczęściej stosowanych w postępowaniu cywilnym. W tym celu Instytut Wymiaru Sprawiedliwości został poproszony o przeprowadzenie niezbędnych analiz mających na celu wyłonienie puli najczęściej stosowanych instrukcji, tak aby wyeliminować te, które sądy wykorzystują jedynie marginalnie i mają niewielkie znaczenie dla stron postępowania. Prace nad modelowymi pouczeniami mają na celu ujednoczenie treści tych instrukcji i opracowanie ich pod względem językowym, tak aby były bardziej zrozumiałe dla obywateli. Planowane działania obejmują także niezbędne tłumaczenie instrukcji na wybrane języki obce.

Wreszcie wydaje się, że stwierdzenie naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji stwierdzone przez Trybunał w powyższych sprawach nie stanowi podstawy do zastosowania konkretnego środka prawnego dotyczącego wznowienia postępowania cywilnego. W związku z tym obecnie nie toczy się ani nie planuje żadnych działań legislacyjnych w tym zakresie.

2. Tłumaczenie i rozpowszechnienie wyroku

Mając na uwadze powyższe informacje, zdaniem rządu za wystarczające do wykonania wyroków Trybunału w sprawach *Parol i Adamkowski*, w ramach środków o charakterze generalnym, należy uznać działania o charakterze edukacyjnym i upowszechniającym przedmiotowe orzeczenia wśród sędziów. Działania podjęte przez polskie władze obejmują:

- tłumaczenie wyroków w sprawach *Parol p. Polsce i Adamkowski p. Polsce*, oraz w podobnej przedmiotowo sprawie *Kunert p. Polsce* (w której Trybunał nie stwierdził naruszenia Konwencji) na język polski i opublikowanie ich na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.gov.pl/sprawiedliwosc). Tłumaczenie jest dostępne również w bazie orzeczeń Trybunału HUDOC;
- przesłanie pism do prezesów właściwych sądów, zawierających informacje o wydaniu wyroków w sprawach *Parol i Adamkowski* wraz z informacją o właściwym standardzie;
- zamieszczenie streszczenia wyroków i standardu ETPCz w dziale aktualności oraz w wydawanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości newsletterze (w numerze z 16 stycznia 2019 r. – wyrok *Parol p. Polsce*, oraz w numerze z 16 kwietnia 2019 r. – wyrok *Adamkowski p. Polsce*);
- szczegółowe omówienie problematyki zawartej w wyrokach zapadłych w sprawach *Parol p. Polsce i Adamkowski p. Polsce*, oraz w podobnej sprawie *Kunert p. Polsce*, podczas szkolenia dla sędziów cywilnych, referendarzy sądowych i asystentów sędziów zorganizowanym przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury pt. „*Gwarancje procesowe ochrony praw człowieka*”, które odbyło się w dniach 10-12 czerwca 2019 r.;
- rozpowszechnienie standardów wynikających z grupy orzeczeń w sprawach *Parol p. Polsce, Adamkowski p. Polsce* oraz *Kunert p. Polsce* pośród aplikantów sędziowskich Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w dniach 26-30 kwietnia 2021 r., kiedy to wyrok w sprawie *Parol p. Polsce* był szczegółowo omawiany, jako część zajęć z orzecznictwa;
- przekazanie wszystkim koordynatorom ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych przy sądach powszechnych w każdym okręgu sądowym, informacji o standardzie wynikającym z ww. orzeczeń. Koordynatorzy rozpowszechnili te informacje wśród sędziów cywilnych w danych okręgach sądowych.

Ponadto należy również wspomnieć, że wyroki Trybunału w sprawach *Parol p. Polsce, Adamkowski p. Polsce* i *Kunert p. Polsce* zostały również zbadane przez międzyresortowy Zespół do spraw Europejskie-

go Trybunału Praw Człowieka na posiedzeniu w dniu 12 czerwca 2019 r. Sprawozdanie z tego spotkania jest publicznie dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych i zostało włączone do rocznego sprawozdania z wykonania wyroków Trybunału przez Polskę za 2019 r.

B. Artykuł 3 Konwencji

Środki o charakterze generalnym, odnoszące się do problem osadzenia w przeludnionych celach, były prezentowane w raportach z działań dotyczących wykonania wyroków Trybunału w grupie spraw *Orchowski p. Polsce* (skarga nr 17885/04 zob. dokument DH-DD(2016)791) oraz w sprawie *Ojczyk p. Polsce* (skarga nr 66850/12). Nadto dane statystyczne zaprezentowane w powyższych sprawach, jak również w raporcie z działań w sprawie *Rasiński p. Polsce* (skarga nr 42969/18), wskazują że problem przeludnienia obecnie nie występuje w polskich jednostkach penitencjarnych.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd uważa, że dalsze środki o charakterze indywidualnym nie są konieczne w niniejszej sprawie oraz że przyjęte środki o charakterze generalnym są wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

47. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Rabczewska p. Polsce*, przekazany w dniu 30 sierpnia 2023 r.

Opis sprawy

Rabczewska p. Polsce, skarga nr 8257/13, wyrok z 15.09.2022 r., ostateczny 30.01.2023 r.

Przedmiotem sprawy był brak dostatecznych podstaw do skazania i nałożenia kary pieniężnej za obrazę uczuć religijnych innych osób poprzez publiczne znieważenie Biblii (naruszenie art. 10 Konwencji).

W wywiadzie dla serwisu informacyjnego, przedrukowanym następnie w tabloidzie, skarżąca przedstawiła swoje zapatrywania na temat Biblii i jej autorów. W szczególności stwierdziła, że bardziej ją przekonują odkrycia naukowe, a nie to, co określiła jako „pisma osób naprutyh winem i palących jakieś zioła”. Dwie osoby złożyły zawiadomienie do prokuratury, uznając, że wypowiedzi skarżącej stanowiły przestępstwo wskazane w Kodeksie karnym (obrazę uczuć religijnych innych osób poprzez publiczne znieważenie przedmiotu kultu religijnego). Skarżąca została skazana i ukarana grzywną. Jej apelacja była bezskuteczna.

W ocenie Trybunału sądy krajowe, mając na uwadze szczegółową analizę wydźwięku wypowiedzi skarżącej, niewłaściwie oceniły czy zawierała ona stwierdzenia faktyczne, czy też sądy wartościujące. Sądy krajowe nie zidentyfikowały też i nie rozważyły dokładnie wchodzącej w grę konkurencji praw. Nie prześledziły też dopuszczalnych, na podstawie Konwencji, granic krytyki doktryn religijnych i nie zestawiły ich z potencjalną dyskredytacją. Nadto sądy krajowe nie oceniły, czy wypowiedzi skarżącej mogły wzbudzić uzasadnione oburzenie lub czy miały charakter nawoływania do nienawiści lub w inny sposób zakłócały pokój i tolerancję religijną w Polsce.

Trybunał zauważył też, że sądy krajowe nie dokonały kompleksowej oceny szerszego kontekstu wypowiedzi skarżącej i nie wyważyły starannie jej prawa do wolności wypowiedzi z prawami innych osób do ochrony ich uczuć religijnych i zachowania pokoju religijnego w społeczeństwie. Nie wykazano, że ingerencja w niniejszej sprawie była konieczna, zgodnie z pozytywnymi obowiązkami państwa wynika-

jącymi z art. 9 Konwencji, w celu zapewnienia pokojowego współistnienia grup i osób religijnych oraz niereligijnych, podlegających ich jurysdykcji, poprzez zapewnienie atmosfery wzajemnej tolerancji. Ponadto Trybunał uznał, że badane wyrażenia nie były tożsame z niewłaściwym lub obelżywym atakiem na przedmiot kultu religijnego, mogącym nawoływać do nietolerancji religijnej lub naruszać ducha tolerancji, który jest jednym z fundamentów demokratycznego społeczeństwa.

Wreszcie Trybunał zauważył, że skarżąca została skazana w postępowaniu karnym na podstawie aktu oskarżenia wniesionego przez prokuratora, w związku z zawiadomieniem złożonym przez dwie osoby. Postępowanie karne było kontynuowane nawet po osiągnięciu przez skarżącą polubownego porozumienia z jednym z zawiadamiających. Skarżąca została skazana na karę grzywny w wysokości 1160 euro, czyli pięćdziesięciokrotności kwoty minimalnej. Nie można zatem stwierdzić, że sankcja karna nałożona na skarżącą była nieznaczna. Dlatego też, pomimo szerokiego marginesu oceny, władze krajowe nie przedstawiły wystarczających argumentów, mogących uzasadniać ingerencję w wolność słowa skarżącej.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	10 000 EUR	-	10 000 EUR
Termin zapłaty:	30.04.2023 r.	Wypłacono:	6.03.2023 r.

2. Środki indywidualne

Skarżącej przysługuje prawo do złożenia wniosku o wznowienie postępowania krajowego, zgodnie z art. 540 § 3 Kodeksu postępowania karnego.

Mając na uwadze incydentalny charakter naruszenia oraz wypłatę słusznego zadośćuczynienia przyznanej przez Trybunał, żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Naruszenie art. 10 Konwencji wynikało z interpretacji i stosowania krajowych norm prawnych, a nie z treści tychże norm. Dlatego w ocenie rządu, w celu wykonania niniejszego wyroku, nie są konieczne żadne zmiany legislacyjne.

Rząd stoi na stanowisku, że działania uświadamiające oraz upowszechniające informację o orzeczeniu należy uznać za wystarczające w zakresie wymaganych środków generalnych.

W tym kontekście należy zaznaczyć, że wyrok Trybunału został przetłumaczony na język polski i opublikowany (zarówno w języku angielskim, jak i polskim) na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.gov.pl/sprawiedliwosc) w części poświęconej orzecznictwu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Ponadto informacja o przedmiotowym wyroku została zamieszczona w zakładce „Aktualności” na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości.

W dniu 31 stycznia 2023 r. Ministerstwo Sprawiedliwości skierowało pisma do Prezesa Sądu Rejonowego dla Warszawy–Mokotowa oraz do Prezesa Sądu Okręgowego w Warszawie tj. sądów, które wydały orzeczenia krajowe w przedmiotowej sprawie. Zostali oni poinformowani o treści wyroku Trybunału. W dniu 2 lutego 2023 roku Prezes Sądu Rejonowego dla Warszawy–Mokotowa przekazał informację wszystkim podległym sędziom orzekającym w wydziałach karnych. Podobne działania podjął Prezes Sądu Okręgowego w Warszawie 17 lutego 2023 r.

W dniach 22 i 23 maja 2023 r. do prokuratury i sądów został przesłany newsletter przygotowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości, zawierający informacje oraz zwięzłe podsumowanie wyroków ETPC wydanych w drugiej połowie 2022 r., w tym wyroku wydanego w sprawie *Rabczewska p. Polsce*.

Ponadto w roku 2023 Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury zaplanowała organizację szkolenia pt. „Wykonanie orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich – wybór i analiza orzecznictwa”, podczas którego zaprezentowane zostanie najnowsze orzecznictwo Trybunału i jego wpływ na praktykę sądową w Polsce. Będzie obejmowało przedstawienie wyroku wydanego w sprawie *Rabczewska p. Polsce*. Szkolenie skierowane będzie do sędziów i asesorów sądowych (łącznie 150 uczestników). W przypadku zwiększonego zainteresowania szkoleniem, rozważona zostanie kolejna edycja.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że żadne dalsze środki indywidualne nie są konieczne w niniejszej sprawie oraz że środki o charakterze generalnym opisane powyżej (w szczególności rozpowszechnienie wyroku oraz zaplanowane szkolenia w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury) będą wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

48. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Rogalski p. Polsce*, przekazany w dniu 8 grudnia 2023 r.

Opis sprawy

Rogalski p. Polsce, skarga nr 5420/16, wyrok z 23.03.2023 r., ostateczny dnia 23.06.2023 r.

W sprawie *Rogalski p. Polsce* Trybunał orzekł, że doszło do naruszenia art. 10 Konwencji (prawo do wolności wypowiedzi) w związku z nieuzasadnionym zastosowaniem środków dyscyplinarnych wobec profesjonalnego pełnomocnika procesowego. Skarżący, który był adwokatem, został uznany za winnego przewinienia dyscyplinarnego polegającego na tym, że w zawiadomieniu o podejrzeniu popełnienia czynu zabronionego nie zachował umiaru, współmierności i oględności. Organy samorządu zawodowego wymierzyły skarżącemu karę pieniężną w wysokości 2400 zł oraz zakaz wykonywania patronatu na czas jednego roku. W sprawie orzekł Sąd Dyscyplinarny Rady Adwokackiej w Warszawie, a jego orzeczenie zostało następnie podtrzymane przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny Adwokatury. W dniu 8 lipca 2015 r. Sąd Najwyższy oddalił kasację wniesioną przez skarżącego jako oczywiście bezzasadną.

Trybunał wskazał, że sądy dyscyplinarne, uznając skarżącego winnym nieetycznego postępowania i nakładając na niego karę pieniężną, nie uzasadniły w sposób wystarczający swoich decyzji, wykraczając poza margines swobody oceny (naruszenie art. 10 Konwencji).

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
535 EUR	9750 EUR	550 EUR	10 835 EUR
Termin zapłaty: 23.09.2023 r.		Wypłacono: 23.08.2023 r.	

2. Środki indywidualne

Trybunał zasądził na rzecz skarżącego nie tylko zadośćuczynienie, ale również kwotę mającą na celu zrehabilitowanie szkody majątkowej (równowartość kary pieniężnej nałożonej na skarżącego w postępowaniu przed sądem dyscyplinarnym tj. 2400 zł). Wydaje się, że naruszenie miało charakter incydentalny.

Mając na uwadze wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

1. Prawo krajowe

Zgodnie z brzmieniem 8 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 1651 z późn.zm.), adwokat przy wykonywaniu zawodu adwokackiego korzysta z wolności słowa i pisma w granicach określonych przez zadania adwokatury i przepisy prawa. W szczególności nadużycie tej wolności, stanowiące zniewagę lub zniesławienie strony, jej pełnomocnika, obrońcy lub innego uczestnika postępowania, podlega ściganiu w drodze dyscyplinarnej.

Art. 80 ww. ustawy stanowi, że adwokaci i aplikanci adwokaccy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych, a adwokaci również za niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia. Kary za naruszenie zasad etyki zawodowej zostały wskazane w art. 81 i obejmują upomnienie, naganę, karę pieniężną, zawieszenie w czynnościach zawodowych na okres od trzech miesięcy do pięciu lat lub wydalenie z adwokatury oraz zakaz wykonywania patronatu na czas od roku do pięciu lat.

Ponadto przyjęty w dniu 10 października 1998 r. przez Naczelną Radę Adwokacką Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej) nakłada na adwokatów m.in. obowiązek strzeżenia godności zawodu adwokackiego (§ 1 ust. 3). Naruszenie godności zawodu adwokackiego definiuje się jako postępowanie, które może m.in. naruszyć zaufanie do zawodu (ust. § 1 ust. 2). Paragraf 14 Kodeksu Etyki stanowi, że adwokaci odpowiadają za formę i treść pism procesowych przez nich zredagowanych. Zgodnie z § 15 Kodeksu „adwokat nie ponosi odpowiedzialności za zgodność z prawdą faktów podanych mu przez klienta, powinien jednak zachować umiar w formułowaniu okoliczności drastycznych lub mało prawdopodobnych.” Zgodnie z § 17 Kodeksu „adwokat, mając zagwarantowaną przy wykonywaniu czynności zawodowych wolność słowa, powinien zachować umiar, współmierność i oględność w wypowiedziach (...) wobec sądu i organów państwowych (...), tak aby nie uchybić zasadzie godności zawodu”.

2. Rozpowszechnienie wyroku

Rząd zauważa, że Trybunał nie zakwestionował wyżej wymienionych przepisów krajowych, dotyczących zasad wykonywania zawodu oraz etyki zawodowej. Jedynie sposób, w jaki były one interpretowane przez władze samorządu adwokackiego, a następnie przez Sąd Najwyższy. W konsekwencji, w okolicznościach niniejszej sprawy, upowszechnienie wyroku i działania edukacyjne wydają się być adekwatne i wystarczające.

W tym kontekście należy wskazać, że wyrok został przetłumaczony na język polski i opublikowany (zarówno w języku angielskim jak i polskim) na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.gov.pl/sprawiedliwosc) w części poświęconej orzecznictwu Trybunału. W najbliższej przyszłości tłumaczenie zostanie również udostępnione w bazie danych HUDOC. Informacja o wyroku została także zamieszczona na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości w zakładce „Aktualności”.

Co więcej, sprawa *Rogalski p. Polsce* została umieszczona (wraz z innymi wyrokami i postanowieniami Trybunału wydanymi przeciwko Polsce w pierwszej połowie 2023 r.) w newsletterze przygotowanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Newsletter wysyłany jest do ponad 2000 odbiorców – głównie prokuratorów, sądów, zakładów penitencjarnych, komorników, rozgłośni radiowych, dziennikarzy oraz osób prywatnych.

Informacja o wyroku została przesłana do Naczelnej Rady Adwokackiej, z prośbą o podjęcie działań mających na celu jego upowszechnienie wśród organów samorządu adwokackiego. Zgodnie z informacją otrzymaną z NRA, pismo Pełnomocnika Rządu RP zostało przekazane do organu dyscyplinarnego Rady.

W tych okolicznościach, żadne inne środki o charakterze generalnym nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu żadne inne środki indywidualne nie są konieczne, zaś środki o charakterze generalnym opisane powyżej, w szczególności te o charakterze edukacyjnym i upowszechniającym, będą wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 § 1 Konwencji.

49. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Romanowski p. Polsce*, przekazany w dniu 16 maja 2023 r.

Opis sprawy

Romanowski p. Polsce, skarga nr 55297/16, wyrok z 12.01.2023 r., ostateczny 12.01.2023 r.

Przedmiotem sprawy był sposób rozstrzygnięcia przez sądy krajowe powództwa cywilnego dotyczącego zniesławiających i nieprawdziwych wypowiedzi na temat rzekomego, niewłaściwego użycia przez skarżącego, pracownika ministerstwa, sprzętu finansowanego ze środków publicznych. Wyrokami z 2015 r. sądy krajowe odmówiły udzielenia prawnej ochrony dobrego imienia skarżącego, błędnie uznając go za osobę publiczną, objętą niższym poziomem ochrony, mając na uwadze art. 10 Konwencji (co stanowiło naruszenie art. 8 Konwencji).

Skarżący pracował jako jeden z asystentów i doradców byłego Ministra Sprawiedliwości. Nowy szef resortu sprawiedliwości oświadczył, że państwowe laptopy, z których korzystał były Minister oraz skarżący, uległy zniszczeniu oraz że uszkodzenie nie mogło być przypadkowe i może stanowić przestępstwo. Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 18 marca 2013 r. oraz Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 24 stycznia 2014 r. udzieliły ochrony prawnej skarżącemu. Pozwany wniósł skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, który wyrokiem z dnia 23 lipca 2015 r. uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Najwyższy zauważył, że skarżącego należało uznać za osobę publiczną. Uwagi pozwanego leżały w interesie publicznym i choć okazały się nieprawdziwe, stanowiły część procesu politycznego związanego ze zmianą kierownictwa Ministerstwa Sprawiedliwości i z tego tytułu podlegały ochronie na mocy art. 10 Konwencji. W dniu 6 października 2015 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił powództwo skarżącego, uznając, że sąd ten jest związany wykładnią prawa Sądu Najwyższego.

Trybunał zauważył, że zniesławiające wypowiedzi na temat skarżącego były związane z udziałem w debacie politycznej, dotyczącej zmiany kierownictwa Ministerstwa Sprawiedliwości oraz wykorzystania środków publicznych. W ocenie Trybunału skarżący nie był jednak osobą publiczną. W tym czasie był jednym z kilku asystentów i doradców pracujących w gabinecie ministra. Skarżący podniósł, że był

mało znanym urzędnikiem a jego imię i nazwisko po raz pierwszy podano do wiadomości publicznej w związku ze sprawą dotyczącą laptopa. Zdaniem Trybunału sąd krajowy nie uwzględnił w wystarczającym stopniu argumentów skarżącego, że nie był on osobą publiczną i nietrafnie połączył jego sytuację z sytuacją byłego ministra. Trybunał podkreślił również, że kwestionowane wypowiedzi były nieprawdziwe i miały na celu zaszkodzenie dobremu imieniu skarżącego.

Trybunał wskazał też, że w wyroku kończącym postępowanie nie zawarto merytorycznego i zadowalającego uzasadnienia; nie zachowano sprawiedliwej równowagi między prawami skarżącego zagwarantowanymi w art. 8 Konwencji, a prawami pozwanego wynikającymi z art. 10 Konwencji.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	8,000 EUR	6,290 EUR	14,290 EUR
Termin zapłaty: 12.04.2023 r.		Wypłacono: 26.01.2023r.	

2. Środki indywidualne

Skarżącemu nie przysługują na gruncie prawa krajowego żadne środki indywidualne zmierzające do ochrony jego dóbr osobistych w związku z oświadczeniami złożonymi przez Ministra, który zastąpił przełożonego skarżącego. Nie jest możliwe wznowienie krajowego postępowania cywilnego, które zakończyło się niekorzystnym dla skarżącego rozstrzygnięciem.

Przypomnieć należy, że wyroki Trybunału nie stanowią ustawowej podstawy do wznowienia postępowania cywilnego zakończonego prawomocnym wyrokiem. Żaden z międzynarodowych instrumentów ochrony praw człowieka, wiążących dane państwo, w tym Konwencja, nie nakłada obowiązku wznowienia postępowania cywilnego w następstwie wyroku międzynarodowego organu stwierdzającego naruszenia. Inna sytuacja może mieć miejsce w przypadku postępowania karnego.

Warto także zwrócić uwagę na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2010 r. (sygn. akt III CZP 16/10), w której szczegółowo poruszono tę kwestię. Zgodnie z nim prawomocny wyrok Trybunału stwierdzający naruszenie prawa do rzetelnego procesu sądowego gwarantowanego na mocy art. 6 ust. 1 Konwencji nie stanowi per se podstawy do wznowienia postępowania.

Zgodnie z poglądem Sądu Najwyższego naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji może stanowić podstawę do wznowienia postępowania cywilnego, jeżeli:

- stwierdzone w wyroku strasburskim naruszenie prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy wynika z orzeczenia sądu cywilnego,
- naruszenie wyczerpuje ustawową przesłankę nieważności postępowania.

Podstawy te nie zostały spełnione łącznie w rozpatrywanej sprawie, której przedmiotem było naruszenie art. 8 Konwencji.

Ponadto w uzasadnieniu uchwały z dnia 30 listopada 2010 r. Sąd Najwyższy odwołał się do art. 41 Konwencji, stwierdzając, że wspomniana zasada wynika z faktu, że Konwencja nie upoważnia Trybunału do uchylania orzeczeń sądów krajowych. Mogą jednak zaistnieć sytuacje, w których – ze względu na nienaruszalność prawomocnego wyroku w krajowym porządku prawnym – pełna restytucja nie będzie możliwa. Państwa-Strony Konwencji zaakceptowały taką ewentualność i przewidziały możliwość przyznania skarżącemu odszkodowania z tego tytułu.

W tych okolicznościach żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Zasadne wydaje się przyjęcie, że naruszenie art. 8 Konwencji w niniejszej sprawie spowodowane zostało interpretacją i sposobem zastosowania krajowych norm prawnych, a nie treścią tychże norm. W szczególności zostało ono spowodowane uznaniem w danym momencie skarżącego za osobę publiczną, a także niewystarczającym i nieadekwatnym uzasadnieniem wyroku krajowego. W tym kontekście rząd zauważa, że sądy pierwszej i drugiej instancji początkowo dokonały odmiennej oceny okoliczności sprawy, stosując przy tym te same przepisy prawa, które następnie zastosował Sąd Najwyższy.

W związku z tym powinno się przypomnieć, że zgodnie z przepisem art. 54 ust. 1 Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 roku każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.

Przepisy Kodeksu cywilnego statuują dalszą ochronę dóbr osobistych. Zgodnie z brzmieniem przepisu art. 23 Kodeksu cywilnego dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Przepis art. 24 § 1 kc stanowi, że ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba, że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności aby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. Zgodnie z brzmieniem art. 24 § 2 kc jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

Zasady majątkowej odpowiedzialności za naruszenie dóbr osobistych osoby fizycznej zostały uściśnione w art. 448 § 1 kc, który stanowi, że „W razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.”

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 29 października 1971 roku (II CR 455/71,) cześć, dobre imię, dobra sława człowieka są pojęciami obejmującymi wszystkie dziedziny jego życia osobistego, zawodowego i społecznego. Naruszenie czci może więc nastąpić zarówno przez pomówienie o naganne postępowanie w życiu osobistym i rodzinnym, jak i przez zarzucenie niewłaściwego postępowania w życiu zawodowym, naruszając imię danej osoby i mogąc narazić ją na utratę zaufania potrzebnego do wykonywania zawodu lub innej działalności.

Dlatego też w ocenie rządu nie są konieczne żadne zmiany legislacyjne, a jedynie działania edukacyjne, w szczególności publikacja i upowszechnienie informacji o wyroku Trybunału, co powinno być wystarczające dla interpretowania przez sądy prawa krajowego zgodnie z orzecznictwem Trybunału.

W tym kontekście należy zauważyć, że wyrok Trybunału został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Będzie on także dostępny w bazie HUDOC. Co więcej, w dniu 8 marca 2023 r. Ministerstwo Sprawiedliwości wystosowało pismo do prezesów wszystkich sądów okręgowych w Polsce, informując o treści i uzasadnieniu wyroku *Romanowski p. Polsce*. Do pisma załączono polskie tłumaczenie wyroku. W piśmie zawarto prośbę o rozpowszechnienie go wraz z wyrokiem wśród wszystkich sędziów orzekających w sprawach z zakresu prawa cywilnego w danym sądzie okręgowym oraz w podległych sądach rejonowych. Ponadto wskazano, że pismo wraz z przetłumaczonym wyrokiem Trybunału powinno zostać przekazane sędziemu-koordynatorowi ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych w danym sądzie okręgo-

wym. Informacja o wyroku została także umieszczona w zakładce „Aktualności” na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/najnowsze-wyroki-europejskiego-trybunalu-praw-czlowieka-w-sprawach-v-polsce>) oraz w newsletterze. Newsletter ten jest obecnie rozpowszechniany wśród 2013 odbiorców (tj. wśród sądów, prokuratur, jednostek penitencjarnych, komorników, a także rozgłośni radiowych, wydawców gazet i czasopism oraz osób prywatnych).

Ponadto w dniu 2 lutego 2023 r. Ministerstwo Sprawiedliwości wystosowało pisma do Prezesa Sądu Okręgowego w Warszawie oraz Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie, informując ich o wyroku Trybunału w tej sprawie. Szczegółowa informacja o wyroku Trybunału (wraz z jego wersją angielską i polską) została także przesłana Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego z prośbą o rozpowszechnienie jej wśród wszystkich sędziów Sądu Najwyższego.

Nadto na jesień 2023 r. Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury zaplanowała organizację szkolenia pt. „Wykonanie orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich – wybór i analiza orzecznictwa”, podczas którego zaprezentowane zostanie najnowsze orzecznictwo Trybunału i jego wpływ na praktykę sądową w Polsce. W szkoleniu tym, skierowanym do 150 uczestników, uwzględnione zostaną standardy wynikające z wyroku Trybunału wydanego w sprawie *Romanowski p. Polsce*. Adresatami szkolenia on-line będą sędziowie i asystenci sądowi. W przypadku zwiększonego zainteresowania szkoleniem, KSSiP rozważy zorganizowanie kolejnej edycji.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że żadne dalsze środki indywidualne nie są konieczne w niniejszej sprawie oraz że środki o charakterze ogólnym opisane powyżej (w szczególności rozpowszechnienie wyroku oraz zaplanowane szkolenia w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury) będą wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

50. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Ryba p. Polsce*, przekazany w dniu 11 sierpnia 2023 r.

Opis sprawy

Andrzej Ryba oraz Kazimierz Ryba p. Polsce, skarga nr 77501/16, decyzja z 13.11.2018 r., notyfikowana na piśmie dnia 6.12.2018 r.

Przedmiotem sprawy była przewlekłość postępowania przed sądami krajowymi oraz brak skutecznego krajowego środka odwoławczego.

Pismem z dnia 20 lutego 2018 r. rząd poinformował Trybunał, iż chce złożyć oświadczenie, w celu rozwiązania problemów wskazanych w przedmiotowej skardze. Rząd przyznał, że doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji ze względu na przewlekłość postępowania oraz naruszenia art. 13 Konwencji ze względu na brak skutecznego środka prawnego zapewniającego wystarczające zadośćuczynienie za naruszenie art. 6 ust. 1. Zaproponował zapłatę 5800 PLN każdemu z dwóch skarżących (z tytułu szkody pieniężnej i niemajątkowej oraz kosztów i wydatków). Rząd zobowiązał się ponadto do przyjęcia szeregu środków o charakterze generalnym, w stosunku do innych osób, które stały się ofiarami podobnych naruszeń lub mogą zostać dotknięte podobnymi naruszeniami w przyszłości.

Mając na uwadze stanowisko skarżącego, Trybunał postanowił skreślić skargę dotyczącą drugiego skarżącego z listy spraw zgodnie z art. 37 ust. 1(b) i 39 ust. 3 Konwencji oraz postanowił skreślić skargę w odniesieniu do pierwszego skarżącego z listy spraw zgodnie z art. 37 ust. 1(c) Konwencji.

Mając na uwadze art. 39 ust. 4 Konwencji niniejszy raport z wykonania decyzji dotyczy sprawy drugiego skarżącego, Pana Kazimierza Ryby (tj. sprawy, w której zawarto ugodę).

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Sprawa	Szkoda majątkowa, niemajątkowa oraz koszty i wydatki
Kazimierz Ryba p. Polsce	5800 PLN
Termin zapłaty: 6.03.2019 r.	Wypłacono: 20.02.2019 r.

2. Środki indywidualne

Postępowanie krajowe w sprawie skarżących, które było przedmiotem zarzutu przewlekłości, zostało zakończone przed wydaniem decyzji przez Trybunał. W dniu 2 października 2017 roku krakowski sąd krajowy wydał postanowienie o umorzeniu postępowania. Decyzja ta stała się prawomocna z dniem 17 października 2017 r.

W tych okolicznościach, mając na uwadze wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki o charakterze indywidualnym nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki generalne dotyczące przewlekłości postępowań cywilnych i karnych zawisłych przed sądami krajowymi są nadzorowane przez Komitet Ministrów w ramach grupy spraw *Bqk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10).

Rząd regularnie przedstawia Komitetowi Ministrów pełną informację nt. podejmowanych oraz przewidywanych działań, których celem jest wykonanie wyroków dotyczących przewlekłego prowadzenia postępowań (zob. np. ostatnie dokumenty DH-DD(2023)846, DH-DD(2021)885 oraz DH-DD(2020)359).

Ponadto, w zakresie działań upowszechniających, informacja o wyroku wraz z opisem jego treści została przesłana prezesom sądów krajowych, które orzekały w sprawie skarżących.

Co więcej, Ministerstwo Sprawiedliwości poinformowało właściwe sądy o licznych opracowaniach dotyczących standardów orzeczniczych Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a w szczególności o publikacji „Przewlekłość postępowania karnego w praktyce sądów krajowych a standardy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”. Opracowania te dotyczą zagadnień będących przedmiotem niniejszej sprawy i można je znaleźć na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu w przedmiotowej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki o charakterze indywidualnym. W zakresie środków generalnych rząd niezmiennie zobowiązuje się informować Komitet Ministrów o działaniach zmierzających do wykonania wyroków dotyczących przewlekłości postępowań

51. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie *Siemaszko i Olszyński p. Polsce*, przekazany w dniu 20 lutego 2023 r.

Opis sprawy

Siemaszko i Olszyński, skarga nr 60975/08, wyrok z dnia 13.09.2016 r., ostateczny w dniu 06.03.2017 r.

Sprawa dotyczy obowiązku zdeponowania w latach 2000-2012 środków, które mają być dostępne dla skarżących po zwolnieniu z więzienia, na rachunku oszczędnościowym oprocentowanym poniżej poziomu rynkowego (naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji).

Skarżący podczas odbywania kary pozbawienia wolności posiadali książeczki oszczędnościowe w banku PKO BP. Zgodnie z przepisem art. 126 *Kodeksu karnego wykonawczego*, wpływały na nie środki pochodzące z wynagrodzenia za prace, wpłat na rzecz skazanego lub z innych źródeł, z których zgromadzony był fundusz, przekazywany skazanemu w chwili zwolnienia z zakładu karnego. Pieniądze te były przeznaczone na przejazd do miejsca zamieszkania i na utrzymanie. Suma zebranych środków była ograniczona do wysokości jednego miesięcznego wynagrodzenia pracowników. Środki ulokowane na książeczkach były oprocentowane w wysokości 0,1% w skali roku. Skarżący, aż do momentu opuszczenia zakładu karnego, nie mieli możliwości dysponowania oszczędnościami zgromadzonymi dla celów tzw. akumulacji, ani też możliwości ulokowania ich na innym koncie bankowym.

Trybunał uznał, że choć ingerencja w ich prawo własności była zgodna z prawem, mianowicie stosownymi regulacjami *Kodeksu karnego wykonawczego*, a także służyła uzasadnionemu prawnie celowi, w tym przypadku zwolnienia państwa oraz podatników od ponoszenia nieuzasadnionych kosztów związanych z udzielaniem pomocy finansowej skazanym po opuszczeniu jednostki penitencjarnej, to jednak nie była w ocenie Trybunału proporcjonalna.

Trybunał podkreślił, że fakt osadzenia w warunkach izolacji więziennej nie oznacza pozbawienia skazanych przynależnych im na podstawie Konwencji innych praw, zaś wszelkie ich ograniczenia muszą być usprawiedliwione. Tymczasem w okolicznościach niniejszej sprawy skarżący pozostający przez wiele lat pod kontrolą państwa byli zobowiązani do lokowania swoich oszczędności, mających im posłużyć po opuszczeniu zakładu karnego, na książeczkach oszczędnościowych, których oprocentowanie było niższe od innych dostępnych na rynku usług bankowych produktów. Byli także pozbawieni możliwości ulokowania tych środków na korzystniejszych warunkach. W ocenie Trybunału, także nowelizacja przepisu art. 126 *Kodeksu karnego wykonawczego* przemawia za tym, że same władze krajowe nie były przekonane co do zasadności przedmiotowej ingerencji.

Trybunał podkreślił także, że w omawianej sprawie skarżący nie dysponowali procedurą krajową, w ramach której mogliby kwestionować zarzucane naruszenie.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Słuszne zadośćuczynienie

Skarga	Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
Marek Siemaszko p. Polsce	-	2000 euro	-	2000 euro
Termin płatności: 06.06.2017 r.			Wypłacono dnia 06.06.2017 r.	
Jan Olszyński p. Polsce	-	2000 euro	-	2000 euro
Termin płatności: 06.06.2017 r.			Wypłacono dnia 01.06.2017 r.	

2. Środki indywidualne

Skarżący Marek Siemaszko został wypuszczony z jednostki penitencjarnej dnia 3 czerwca 2014 r.

Skarżący Jan Olszyński w okresie objętym skargą odbywał karę pozbawienia wolności orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego w Wadowicach z dnia 20 listopada 2001 r. Po wykonaniu tej kary z dniem 18 lipca 2011 r. skarżący opuścił jednostkę penitencjarną. Osadzony został ponownie 5 października 2011 r. skazany na karę 9 lat pozbawienia wolności orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego w Żywcu, wydanym w dniu 16 października 2014 r.

W tych okolicznościach oraz z uwagi na wypłacenie skarżącym zasądzonych kwot, dodatkowe środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

3. Krajowe przepisy prawa

W wyroku Trybunał zidentyfikował problem wynikający ze stosowania przepisu art. 126 § 1 *Kodeksu karnego wykonawczego (kkw)* w brzmieniu obowiązującym w okresie pomiędzy 2000-2012 r. Zgodnie z tym brzmieniem, fundusz był gromadzony ze środków pieniężnych otrzymywanych przez skazanego (wynagrodzenie za pracę, inne składki). Fundusz ten miał być przekazany osadzonemu po zwolnieniu z więzienia. Fundusz ten przeznaczony był na pokrycie kosztów dojazdu do miejsca zamieszkania oraz na utrzymanie i wynosił do jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników. Ponadto, od dnia 1 września 2003 r. do dnia 31 grudnia 2011 r. wskazany przepis przewidywał, że zgromadzone środki na wniosek skazanego mogą być przekazane na książeczkę oszczędnościową, co w praktyce oznaczało zobowiązanie do lokowania środków na bardzo nisko oprocentowanej książeczce oszczędnościowej w banku PKO BP.

Z dniem 1 stycznia 2012 r. weszła w życie nowelizacja przedmiotowego przepisu (ustawa z 16 września 2011 zmieniająca Kodeks karny wykonawczy i inne akty prawne), umożliwiająca skazanym przekazywanie zgromadzonych środków nie tylko na książeczkę oszczędnościową, ale także na wybrany rachunek bankowy. Przepis art. 126 kkw stanowił:

§ 1. Ze środków pieniężnych otrzymywanych przez skazanego, z wyjątkiem środków, o których mowa w art. 113 § 6 pkt 1-3, gromadzi się środki, przekazywane skazanemu w chwili zwolnienia z zakładu karnego, przeznaczone na przejazd do miejsca zamieszkania i na utrzymanie, do wysokości jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników; ze środków tych nie prowadzi się egzekucji i na wniosek skazanego można je przekazać na wybrany rachunek bankowy lub książeczkę oszczędnościową.

Następnie ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie Kodeksu karnego oraz niektórych innych ustaw wprowadziła kolejne zmiany w art. 126 kkw. Obecne brzmienie tego przepisu stanowi, co następuje:

§ 1. Ze środków pieniężnych otrzymywanych przez skazanego, z wyjątkiem środków, o których mowa w art. 113 § 6 pkt 1-3, środki do wysokości jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników gromadzi się i zachowuje do przekazania skazanemu w chwili jego zwolnienia z zakładu karnego, z przeznaczeniem na przejazd do miejsca zamieszkania i na utrzymanie; ze środków tych nie prowadzi się egzekucji.

§ 2. Gromadzeniu podlega:

- 1) 50% kwoty zdeponowanej przez skazanego przy przyjęciu do zakładu karnego, jednak nie więcej niż kwota odpowiadająca wysokości jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników,
- 2) 50% z przypadającego skazanemu miesięcznie wynagrodzenia za pracę po odliczeniu zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych, jednak nie więcej niż kwota stanowiąca 4% jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników,

3) 50% każdego z wpływów pieniężnych skazanego niewymienionych w pkt 1 i 2, jednak nie więcej niż kwota stanowiąca 4% jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników.

§ 3. Kwoty, określone w § 2 pkt 2 i 3, podlegają gromadzeniu po potrąceniu należności dochodzonych w postępowaniu egzekucyjnym.

§ 4. Środki pieniężne gromadzone w sposób wskazany w § 1-3 zakłady karne składają na rachunkach sum depozytowych i wypłacają skazanemu w gotówce w kwocie nominalnej powiększonej o należne odsetki.

§ 5. Rachunki sum depozytowych, o których mowa w § 4, prowadzi Bank Gospodarstwa Krajowego odrębnie dla każdego zakładu karnego na podstawie umów zawartych z dyrektorami zakładów karnych.

§ 6. Bank Gospodarstwa Krajowego, prowadząc rachunki sum depozytowych zakładów karnych, zapewnia w szczególności:

- 1) ewidencję analityczną środków dla poszczególnych depozytów (mikrorachunki) w ramach każdego rachunku,
- 2) dzienne naliczanie odsetek oraz okresową kapitalizację odsetek należnych od środków zgromadzonych na każdym mikrorachunku,
- 3) możliwość wymiany informacji z dysponentami rachunków, w zakresie stanu każdego mikrorachunku (kapitału i odsetek), wpłat na każdy mikrorachunek i wypłat z każdego mikrorachunku.

§ 7. Środki złożone na rachunkach sum depozytowych są oprocentowane w wysokości stopy depozytowej Narodowego Banku Polskiego. Odsetki naliczone od sum depozytowych złożonych na rachunkach sum depozytowych zakładów karnych podlegają kapitalizacji rocznej na dzień 31 grudnia każdego roku kalendarzowego oraz na dzień zwolnienia skazanego z zakładu karnego.

§ 8. Wraz z wykonaniem konwojowania skazanego do innego zakładu karnego przekazuje się na rachunek sum depozytowych tego zakładu karnego środki pieniężne skazanego zgromadzone dla niego w sposób wskazany w § 1-3 wraz z należnymi do dnia poprzedzającego dzień konwojowania odsetkami.

§ 9. Zgromadzona kwota podlega każdorazowo uzupełnieniu w razie wzrostu przeciętnego wynagrodzenia. Uzupełnienia dokonuje się z wpływów pieniężnych skazanego uzyskanych od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu ogłoszenia komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w sprawie przeciętnego wynagrodzenia.

§ 10. Środki pieniężne, o których mowa w § 1, na wniosek skazanego przekazuje się na spłatę grzywny, która została zamieniona na zastępczą karę pozbawienia wolności lub zastępczą karę aresztu.

Przesłanki zmian legislacyjnych w zakresie możliwości decydowania przez skazanych o miejscu odbioru środków pieniężnych, wprowadzone ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (która weszła w życie 1 lipca 2015 r.), były wątpliwości, które powstały w związku ze stosowaniem przepisu art. 126 kkw. Pojawiające się problemy wynikały m.in. z faktu, że w momencie przelewania środków pieniężnych na wskazane przez skazanego konto bankowe jednostki penitencjarne traciły możliwość gospodarowania tymi środkami. Jednostki penitencjarne nie mogły więc zagwarantować, że środki te nie zostaną rozdysponowane przed opuszczeniem zakładu karnego przez skazanego. Ponadto pojawiły się również wątpliwości co do kręgu osób, które mogłyby być właścicielami wskazanego przez skazanego rachunku bankowego (czy skazany mógł być jedynym właścicielem rachunku bankowego, czy może być współwłaścicielem z innej osoby lub czy to konto może należeć do osoby trzeciej). Tym samym art. 126 kkw utracił swoją funkcję gwarancyjną, na co Trybunał wskazał również w swoim wyroku (Trybunał zauważył, że kwestionowany środek miał na celu zachowanie oszczędności skarżących w celu umożliwienia im pokrycia wydatków związanych ze zwolnieniem z więzienia; środek ten służył również zapobieganiu ponoszenia przez państwo i podatników

nieuzasadnionego obciążenia finansowego, które mogłoby być spowodowane składanymi przez więźniów wnioskami o pomoc finansową na podstawie art. 166 kkw

Do tego dochodziły problemy organizacyjne i logistyczne. Skazani chcieli być przewiezieni do banków (w celu założenia konta), które nie znajdowały się w pobliżu więzień, często daleko od nich, twierdząc, że to bank, który wybrali. Co więcej, wybór takiego banku oznaczał również, że skazani opuszczając jednostkę penitencjarną mogli nie mieć środków finansowych na dojazd do oddziału banku w celu uzyskania zgromadzonych w nim środków.

W związku z powyższym zaproponowano zmiany brzmienia art. 126 kkw w sposób pozwalający na zachowanie właściwej równowagi między interesem powszechnym a ochroną praw skazanych: tak, aby z jednej strony zagwarantować więźniom realnego oprocentowania środków zgromadzonych w „żelaznej kasie”, a z drugiej strony ustanowienie gwarancji i pewności, że skazani będą mogli z tych środków korzystać po wyjściu z zakładu karnego (art. 126 § 4 kkw).

Różnica pomiędzy obecnie obowiązującymi rozwiązaniami a przepisami obowiązującymi wcześniej polega na tym, że środki zgromadzone w Banku Gospodarstwa Krajowego („BGK”, który jest państwową instytucją finansową o dużej wiarygodności, specjalizującą się w obsłudze sektora finansów publicznych) charakteryzują się wyższym oprocentowaniem niż środki zgromadzone dotychczas w książeczkach oszczędnościowych PKO BP czy nawet obecnie na rachunkach w innych bankach komercyjnych.

W szczególności art. 126 § 7 kkw stanowi, że sumy pieniężne zgromadzone na rachunkach depozytowych są oprocentowane według stopy depozytowej Narodowego Banku Polskiego („NBP”). Odsetki od sum depozytowych zgromadzonych na kontach depozytowych zakładu karnego kapitalizuje się corocznie w dniu 31 grudnia każdego roku kalendarzowego oraz w dniu zwolnienia skazanego z zakładu karnego.

Należy zauważyć, że w latach 2015-2022 poziom stopy depozytowej Narodowego Banku Polskiego wzrósł z 0,5% w 2015 r. do 6,25% w 2022 r.¹ (stan na 8 września 2022 r.).

Banki komercyjne, świadczące usługi w zakresie rachunków oszczędnościowych, rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych i lokat oszczędnościowych, ustalają dla każdego z nich oprocentowanie w trybie rocznym, przy czym odsetki kapitalizowane są w okresach miesięcznych. Ustalają indywidualnie oprocentowanie środków w walucie polskiej zgromadzonych na rachunkach bankowych. Oprocentowanie w takich bankach jest jednak znacznie niższe niż w Banku Gospodarstwa Krajowego.

Jako przykład, PKO BP² oferował 0% dla rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego, 0,50% dla rachunku oszczędnościowego, 1,00% dla rachunku oszczędnościowo-lokacyjnego na 3 miesiące, następnie 0%; Bank Pekao S.A.³ oferował 0% dla rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego, 2,00% dla konta oszczędnościowego, 1,50% dla lokaty oszczędnościowej na 3 miesiące, 2,00% na 6 miesięcy i 2,50% na 12 miesięcy i później; ING Bank Śląski⁴ oferowano 0% dla rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego, 1,00% dla konta oszczędnościowego, 1,00% dla lokaty oszczędnościowej na 3 miesiące, 1,50% na 6 miesięcy, 2,00% na 12 miesięcy i później.

Mając na uwadze powyższe, przyjęte rozwiązanie i warunki, jakie obowiązujące prawo proponuje skazanym, wydają się być znacznie korzystniejsze dla ich oszczędności w porównaniu z rynkiem bankowości komercyjnej.

¹ Dla szczegółowych informacji zobacz: stronę NBP: https://www.nbp.pl/homen.aspx?f=/en/dzienne/stopy_archiwum.htm [accessed: 16 September 2022]).

² PKO Bank Polski online website: https://www.pkobp.pl/media_files/a32d9dff-54b6-46ec-9c89-7286240c9427.pdf [dostęp: 13 lipca 2022]

³ Bank Pekao S.A. strona internetowa: https://www.pekao.com.pl/dam/jcr:8950cf82-c51e-4323-a6d3-b4812c30be06/Komunikat%20Nr%207_PBD_DETAL_2022_internet_IB.pdf [dostęp 13 lipca 2022]

⁴ ING Bank Śląski strona internetowa: https://www.ing.pl/_files/ebnmasl [dostęp 13 lipca 2022]

2. Publikacja i upowszechnienie wyroku

Wyrok został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Tłumaczenie jest także dostępne w bazie orzeczeń HUDOC.

Informacja o wyroku została przesłana do Centralnego Zarządu Służby Więziennej, Biura Współpracy Międzynarodowej Prokuratury Krajowej oraz do prezesa sądu, który rozpoznawał zażalenie na postanowienie o umorzeniu postępowania w przedmiocie naruszenia art. 296 kk, dotyczącego ewentualnych nieprawidłowości w zarządzaniu środkami finansowymi skarżącego Jana Olszyńskiego i prezesa sądu sprawującego nadzór administracyjny nad działalnością sądu rozpoznającego zażalenie, tj. do prezesów Sądu Rejonowego w Cieszynie i Sądu Okręgowego w Bielsku Białej.

W tych okolicznościach dodatkowe środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd uważa, że dalsze środki o charakterze indywidualnym nie są konieczne w niniejszej sprawie oraz, że przyjęte środki o charakterze ogólnym będą wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

52. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Sobieccy p. Polsce*, przekazany w dniu 21 kwietnia 2023 r.

Opis sprawy

Sobieccy p. Polsce, skarga nr 32594/03, wyrok z 19.01.2010 r., ostateczny 19.04.2010 r.

Przedmiotem sprawy była przewlekłość postępowania administracyjnego dotyczącego przyznania odszkodowania za wzniesienie podziemnego gazociągu, przebiegającego pod działką należącą do skarżących oraz o ograniczenie korzystania z ich nieruchomości nałożone decyzją Wojewody Włocławskiego.

W 1998 r. Wojewoda Włocławski wydał decyzję ograniczającą prawo skarżących do korzystania z ich nieruchomości, w związku z pozwoleniem na budowę podziemnego gazociągu, przebiegającego pod tą nieruchomością, wydanym na rzecz jednej ze spółek gazowniczych. Decyzja ta zobowiązywała skarżących do udostępniania nieruchomości inwestorowi w celu utrzymania gazociągu. Wojewoda nałożył na inwestora obowiązek przywrócenia nieruchomości do poprzedniego stanu oraz zapłaty skarżącym odszkodowania po zakończeniu prac budowlanych. W 2000 r. skarżący zwrócili się do Starosty Powiatu Lipnowskiego o obliczenie należnego odszkodowania.

W 2001 r. Starosta wydał decyzję określającą wysokość odszkodowania, od którego skarżący oraz inwestor złożyli odwołania. Decyzję tę uchylił następnie Wojewoda Kujawsko-Pomorski. W 2002 r. skarżący złożyli skargę do Naczelnego Sądu Administracyjnego na brak działań administracji. NSA uwzględnił skargę i nakazał Staroście wydanie decyzji i ustalenie wysokości odszkodowania w terminie dwóch miesięcy.

Pomimo upływu ww. terminu merytoryczna decyzja nie została wydana. Burmistrz wydał jednak kilka decyzji proceduralnych (w dniach 27 lutego, 30 kwietnia, 30 lipca i 29 października 2004 r., 31 stycznia, 25 marca, 31 maja, 18 lipca, 13 września, 28 października i 30 listopada 2005 r. oraz 29 marca i 31 marca 2005 r. maja 2006 r.), wyznaczając każdorazowo nowy termin do rozstrzygnięcia sprawy. Starosta przy każdym przedłużeniu terminu powoływał się na podobne przyczyny, na które jego zdaniem nie

miał wpływu, a mianowicie na trudności w znalezieniu biegłego, który mógłby sporządzić ekspertyzę dotyczącą wartości nieruchomości tj. dokumentu niezbędnego do ustalenia wysokości odszkodowania. Kolejne skargi skarżących na przewlekłość postępowania administracyjnego zostały oddalone przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Bydgoszczy. Następną decyzją ustalającą wysokość odszkodowania należnego skarżącym została wydana 21 lutego 2007 r. Decyzja ta została uchylona przez sąd administracyjny.

W swoim wyroku Trybunał zauważył, że sprawa była dość skomplikowana i władze krajowe miały pewne trudności ze znalezieniem biegłego, który obliczyłby wysokość odszkodowania. Trybunał uznał jednak, że złożoność sprawy oraz okoliczność, że nie dotyczyła ona konkretnego problemu wymagającego szczególnej staranności, nie może uzasadniać długości postępowania. Dlatego też Trybunał stwierdził naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	3 000 EUR	1 450 EUR	4 450 EUR
Termin zapłaty: 19.07.2010 r.		Wypłacono: 28.05.2010r.	

2. Środki indywidualne

W dniu 3 stycznia 2020 r. Starosta Powiatu Lipnowskiego wydał najnowszą decyzję określającą wysokość odszkodowania. Skarżący ponownie złożyli odwołanie od tej decyzji. W dniu 12 czerwca 2020 r. Wojewoda Kujawsko-Pomorski podtrzymał decyzję organu administracyjnego I instancji. Skarżący wnieśli skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Bydgoszczy. Ich skarga została oddalona wyrokiem z 19 maja 2021 r. Brak jest informacji o wniesieniu skargi kasacyjnej. Dlatego wyrok jest ostateczny. Tym samym postępowanie administracyjne w sprawie odszkodowania za wzniesienie podziemnego gazociągu przebiegającego pod działką należącą do skarżących oraz za ograniczenie w korzystaniu z ich nieruchomości nałożone decyzją Wojewody Włocławskiego zostało zakończone po wydaniu wyroku przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Bydgoszczy.

Nadto orzeczeniem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 17 grudnia 2019 r. skarżącym przyznano dodatkowe odszkodowanie w wysokości 10 000 zł z tytułu przewlekłości postępowania administracyjnego. Orzeczenie to zostało podtrzymane przez Naczelny Sąd Administracyjny w dniu 2 czerwca 2022 r., wyrokiem oddalającym skargę kasacyjną organu administracyjnego.

W tych okolicznościach, mając na uwadze wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki o charakterze generalnym, dotyczące problemu przewlekłości postępowań administracyjnych nadzoruje Komitet Ministrów w ramach grupy spraw *Beller* (skarga nr 51837/99). Rząd na bieżąco przekazuje Komitetowi Ministrów informacje dotyczące działań mających na celu wykonanie orzeczeń dotyczących przewlekłości postępowań administracyjnych.

W tych okolicznościach żadne inne środki o charakterze generalnym nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu, w niniejszej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne, rząd zobowiązuje się w dalszym ciągu informować Komitet Ministrów o działaniach zmierzających do wykonania wyroków dotyczących przewlekłości postępowań administracyjnych w grupie spraw *Beller*.

53. Zmieniony Raport z wykonania wyroku w sprawie *Stołkowski p. Polsce*, przekazany w dniu 15 lutego 2023 r.

Opis sprawy

Stołkowski p. Polsce, skarga nr 58795/15, wyrok z 21/12/2021, ostateczny dnia 21/03/2022

Sprawa dotyczyła prawa skarżącego do poszanowania jego mienia, w związku z decyzją prokuratora o zajęciu jego pojazdu, w toku skierowanego przeciwko skarżącemu postępowania karnego, a następnie długotrwałego, nieprawidłowego przechowywania tego pojazdu, które spowodowało znaczny ubytek jego wartości.

Trybunał odnotował, że zajęcie, choć tymczasowe w swojej istocie i niepozbawiające skarżącego prawa własności, było wielokrotnie przedłużane, realnie ograniczając prawo skarżącego do korzystania z jego własności. Ten środek został nałożony na skarżącego, aby zabezpieczyć zapłatę wszystkich grzywien i rekompensat, jakie był winien w związku z wcześniejszymi postępowaniami skierowanymi przeciwko niemu. W ocenie Trybunału zajęcie pojazdu było zgodne z prawem i dokonane w interesie publicznym, w szczególności w celu zabezpieczenia prawidłowego przebiegu postępowania karnego. Niemniej Trybunał zauważył, że w czasokresie zajęcia (od 2005 do 2013 r.) wartość pojazdu uległa wielokrotnemu pomniejszeniu. W tym kontekście Trybunał zbadał, czy władze zapewniły właściwe warunki składowania, konkludując, że przechowywanie unieruchomionego pojazdu na miejscu parkingowym, nie czyniło zadość obowiązkowi działania z należytą starannością.

W rezultacie Trybunał stwierdził, że utrata wartości pojazdu i doznana w związku z tym przez skarżącego szkoda majątkowa, miała znacząco wyższy wymiar, niż było to niezbędne. Trybunał nie kwestionował przepisów krajowych regulujących zasady zasądzenia odszkodowania za szkodę majątkową. Tym niemniej był zdania, że w okolicznościach niniejszej sprawy, rzeczywiste obciążenia nałożone na skarżącego były nadmierne, jak również że nie została zachowana równowaga pomiędzy obowiązkiem ochrony własności prywatnej oraz interesu publicznego.

I. Zapłata słusznego zadośćuczynienia oraz środki o charakterze indywidualnym

1. Informacje dotyczące słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
2500 EUR		-	2500 EUR
Termin zapłaty: 21.06.2022 r.		Wyplacono: 31.05.2022 r.	

2. Środki o charakterze indywidualnym

Sprawa skarżącego dotycząca roszczenia o utraconą wartość pojazdu została już rozstrzygnięta przez sądy krajowe. Skarżący nie jest uprawniony do wszczynania dalszych postępowań krajowych w tym zakresie.

Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka nie uprawnia skarżącego do złożenia wniosku o wznowienie postępowania cywilnego, w którym jego roszczenie zostało oddalone.

Wyroki Trybunału nie stanowią ustawowej podstawy do wznowienia postępowania cywilnego zakończonego prawomocnym wyrokiem. Żaden z międzynarodowych instrumentów ochrony praw człowieka, wiążących dane państwo, w tym Konwencja, nie nakłada obowiązku wznowienia postępowania cywilnego w następstwie wyroku międzynarodowego organu stwierdzającego naruszenia. Inna sytuacja może mieć miejsce w przypadku postępowania karnego.

Warto także zwrócić uwagę na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2010 roku (sygn. akt III CZP 16/10). Zgodnie z nią prawomocny wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdzający naruszenie prawa do rzetelnego procesu sądowego gwarantowanego na mocy art. 6 ust. 1 Konwencji nie stanowi sam w sobie podstawy do wznowienia postępowania.

Zdaniem Sądu Najwyższego naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji może stanowić podstawę do wznowienia postępowania cywilnego, jeżeli:

- stwierdzone w wyroku Trybunału naruszenie prawa do rzetelnego procesu sądowego wynika z orzeczenia krajowego sądu cywilnego;
- naruszenie wyczerpuje ustawową podstawę nieważności postępowania.

W niniejszej sprawie podstawy te nie zostały spełnione łącznie.

W uzasadnieniu uchwały z dnia 30 listopada 2010 roku Sąd Najwyższy odniósł się także do art. 41 Konwencji, stwierdzając, że zasada ta wynika z faktu, że Konwencja nie upoważnia Trybunału do uchylania orzeczeń sądów krajowych. Mogą jednak zaistnieć sytuacje, w których – ze względu na nienaruszalność prawomocnego wyroku w danym krajowym porządku prawnym – pełna restytucja nie będzie możliwa. Sygnatariusze Konwencji zaakceptowali taką możliwość i przewidzieli przyznanie skarżącemu odszkodowania z tego tytułu.

Niemniej należy podkreślić, że pomimo faktu, że postępowanie krajowe nie może zostać wznowione, interesy skarżącego zostały zaspokojone w wyniku zapłaty słusznego zadośćuczynienia za szkodę majątkową i niemajątkową, przyznanego mu przez Trybunał. Należy zaznaczyć, że zasądzona przez Trybunał kwota (2500 euro) przekroczyła wartość pojazdu skarżącego oszacowaną na moment wydania opinii biegłego w toku krajowego postępowania cywilnego (325 euro), a także kwotę odszkodowania w wysokości 525 euro, przyznaną skarżącemu przez sąd I instancji (wyrok następnie uchylony przez Sąd Okręgowy).

W tych okolicznościach i mając na uwadze zapłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Należy odnotować, że Trybunał nie kwestionował faktu, że w określonych warunkach ingerencja w prawo do poszanowania mienia może okazać się niezbędna (w szczególności biorąc pod uwagę postępowanie karne skierowane przeciwko skarżącemu). Trybunał nie negował też, że taka potrzeba może zostać nałożona w celu ochrony interesu publicznego. Niemniej Trybunał był zdania, że działania przedsięwzięte przez władze krajowe nie były proporcjonalne.

Ponadto należy podkreślić, że Trybunał nie zakwestionował jakikolwiek regulacji krajowych, ani tych które pozwoliły na zajęcie pojazdu, ani tych które statuują zasady odpowiedzialności cywilnoprawnej państwa, w szczególności:

- art. 291 polskiego Kodeksu postępowania karnego – pozwalającego na zajęcie ruchomości w toku postępowania karnego,
- art. 856 polskiego Kodeksu postępowania cywilnego – regulującego zasady przechowywania i obowiązki dozorczy,
- art. 417 polskiego Kodeksu cywilnego, wyznaczającego zasady odpowiedzialności cywilnoprawnej państwa.

Zatem w okolicznościach niniejszej sprawy należy stwierdzić, że naruszenie stwierdzone przez Trybunał było konsekwencją sposobu, w jaki zastosowano określone przepisy prawa. W konsekwencji wydaje się, że podjęte już działania, w szczególności o charakterze edukacyjnym i upowszechniania informacji o wyroku Trybunału, należy uznać za adekwatne i skuteczne.

W tym kontekście należy zauważyć, że wyrok został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej polskiego Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku dostępne jest także w bazie HUDOC. Ponadto informacja o wyroku wraz z informacją o opracowaniu: „Standardy ochrony praw człowieka w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Analiza wiodących spraw przeciwko Polsce” zostały przesłane do sądów krajowych I i II instancji, które rozpatrzyły sprawę. Ponadto informacja o wyroku Trybunału została przesłana do sędziów koordynujących współpracę w sprawach międzynarodowych i dotyczących praw człowieka w sprawach cywilnych, w celu rozpowszechnienia wśród pozostałych sędziów. Skrócona informacja w sprawie znalazła się także na łamach okresowych nagłówków Ministerstwa Sprawiedliwości oraz została opublikowana w jego newsletterze z 22 marca 2022 r.

Co więcej, na rok 2023 Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, zajmująca się kształceniem sędziów i prokuratorów, zaplanowała dwa rodzaje szkoleń z zakresu zajęcia mienia:

- Kurs nr K21/23 „Metodologia prowadzenia postępowań w sprawach o korupcję”. Propozycje treści obejmowały m.in. zagadnienia czasowego zajęcia majątku i poręczeń majątkowych. Kurs adresowany będzie do sędziów i asesorów orzekających w wydziałach karnych, a także do prokuratorów, asesorów prokuratorów i asystentów prokuratorów.
- Kurs nr K52/23 „Kodeks karny skarbowy – wybrane zagadnienia”. Zalecenia dotyczące treści zawierały warunki orzekania o przepadku przedmiotów i korzyści majątkowych oraz zasady pobierania ich równowartości pieniężnych. Kurs adresowany będzie do sędziów i asesorów orzekających w wydziałach karnych, asystentów sędziów, a także prokuratorów, asesorów prokuratorów i asystentów prokuratorów.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w tej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne oraz że opisane powyżej środki o charakterze generalnym wystarczą do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

54. Zaktualizowany zmieniony Raport z wykonania wyroku w sprawie *Stołkowski p. Polsce*, przekazany w dniu 6 września 2023 r.

Opis sprawy

Stołkowski p. Polsce, skarga nr 58795/15, wyrok z 21/12/2021, ostateczny dnia 21/03/2022

Sprawa dotyczyła prawa skarżącego do poszanowania jego mienia, w związku z decyzją prokuratora o zajęciu jego pojazdu, w toku skierowanego przeciwko skarżącemu postępowania karnego, a następnie długotrwałego, nieprawidłowego przechowywania tego pojazdu, które spowodowało znaczny ubytek jego wartości.

Trybunał odnotował, że zajęcie, choć tymczasowe w swojej istocie i niepozbawiające skarżącego prawa własności, było wielokrotnie przedłużane, realnie ograniczając prawo skarżącego do korzystania z jego własności. Ten środek został nałożony na skarżącego, aby zabezpieczyć zapłatę wszystkich grzywn i rekompensat, jakie był winien w związku z wcześniejszymi postępowaniami skierowanymi przeciwko niemu. W ocenie Trybunału zajęcie pojazdu było zgodne z prawem i dokonane w interesie publicznym, w szczególności w celu zabezpieczenia prawidłowego przebiegu postępowania karnego. Niemniej Trybunał zauważył, że w czasokresie zajęcia (od 2005 do 2013 r.) wartość pojazdu uległa wielokrotnemu pomniejszeniu. W tym kontekście Trybunał zbadał, czy władze zapewniły właściwe warunki składowania, konkludując, że przechowywanie nieruchomości pojazdu na miejscu parkingowym, nie czyniło zadość obowiązkowi działania z należytą starannością.

W rezultacie Trybunał stwierdził, że utrata wartości pojazdu i doznana w związku z tym przez skarżącego szkoda majątkowa, miała znacząco wyższy wymiar, niż było to niezbędne. Trybunał nie kwestionował przepisów krajowych regulujących zasady zasądzenia odszkodowania za szkodę majątkową. Tym niemniej był zdania, że w okolicznościach niniejszej sprawy, rzeczywiste obciążenia nałożone na skarżącego były nadmierne, jak również że nie została zachowana równowaga pomiędzy obowiązkiem ochrony własności prywatnej oraz interesu publicznego.

I. Zapłata słusznego zadośćuczynienia oraz środki o charakterze indywidualnym

1. Informacje dotyczące słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
2500 EUR		-	2500 EUR
Termin zapłaty: 21.06.2022 r.		Wyłacono: 31.05.2022 r.	

2. Środki o charakterze indywidualnym

Sprawa skarżącego dotycząca roszczenia o utraconą wartość pojazdu została już rozstrzygnięta przez sądy krajowe. Skarżący nie jest uprawniony do wszczynania dalszych postępowań krajowych w tym zakresie. Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka nie uprawnia skarżącego do złożenia wniosku o wznowienie postępowania cywilnego, w którym jego roszczenie zostało oddalone.

W szczególności orzeczenia Trybunału nie stanowią ustawowej podstawy do wznowienia postępowania cywilnego zakończonych prawomocnym wyrokiem. Żaden z międzynarodowych instrumentów praw człowieka wiążących dane państwo, w tym Konwencja, nie nakłada na państwo obowiązku wznowienia postępowania cywilnego w następstwie wyroku organu międzynarodowego stwierdzają-

cego naruszenie praw człowieka. Odwrotna sytuacja może mieć miejsce w przypadku postępowania karnego. W tym kontekście należy zauważyć, że Polska wdrożyła powyższy standard w sprawach karnych, o czym świadczy art. 540 § 3 Kodeksu postępowania karnego.

Warto także zwrócić uwagę na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2010 r. (sygn. akt III CZP 16/10). Zgodnie z nią prawomocny wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdzający naruszenie prawa do rzetelnego procesu sądowego gwarantowanego na mocy art. 6 ust. 1 Konwencji nie stanowi sam w sobie podstawy do wznowienia postępowania.

Zdaniem Sądu Najwyższego naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji może stanowić podstawę do wznowienia postępowania cywilnego, jeżeli:

- naruszenie prawa do rzetelnego procesu stwierdzone w wyroku Trybunału wynika z orzeczenia krajowego sądu cywilnego;
- naruszenie wyczerpuje ustawową podstawę nieważności postępowania.

W niniejszej sprawie podstawy te nie zostały spełnione łącznie.

W uzasadnieniu uchwały z dnia 30 listopada 2010 roku Sąd Najwyższy odniósł się także do art. 41 Konwencji, stwierdzając, że zasada ta wynika z faktu, że Konwencja nie upoważnia Trybunału do uchylania orzeczeń sądów krajowych. Mogą jednak zaistnieć sytuacje, w których – ze względu na nienaruszalność prawomocnego wyroku w danym krajowym porządku prawnym – pełna restytucja nie będzie możliwa. Sygnatariusze Konwencji zaakceptowali taką możliwość i przewidzieli przyznanie skarżącemu odszkodowania z tego tytułu.

Niemniej podkreślić należy, że pomimo braku możliwości wznowienia postępowania krajowego, interesy skarżącego zostały zaspokojone w wyniku zasądzzonego przez Trybunał zadośćuczynienia za szkodę majątkową i niemajątkową. Należy zaznaczyć, że zasądzona przez Trybunał suma (2500 euro) przewyższała wartość pojazdu skarżącego, szacowaną na moment wydania opinii biegłego w toku krajowego postępowania cywilnego (325 euro), a także zadośćuczynienie na kwotę 525 euro, przyznaną skarżącemu przez sąd I instancji (wyrok następnie uchylony przez Sąd Okręgowy).

W tych okolicznościach i mając na uwadze zapłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

1. Środki legislacyjne

Należy zauważyć, że Trybunał nie kwestionował faktu, że w pewnych okolicznościach konieczna może okazać się ingerencja w prawo do spokojnego korzystania z posiadania (w szczególności biorąc pod uwagę toczące się przeciwko skarżącemu postępowanie karne). Trybunał nie kwestionował także tego, że taka potrzeba może zostać narzucona w celu ochrony interesu publicznego. Trybunał zauważył jednak, że wysiłki władz krajowych nie były proporcjonalne.

Należy ponadto podkreślić, że Trybunał nie kwestionował żadnych przepisów, ani tych, które umożliwiały zajęcie pojazdu, ani tych, które określają zasady odpowiedzialności cywilnej Państwa, a mianowicie:

- art. 291 polskiego Kodeksu postępowania karnego – dopuszczający zajęcie mienia ruchomego w toku postępowania karnego,
- art. 856 polskiego Kodeksu postępowania cywilnego – regulujący zasady przechowywania i obowiązki przechowujących,
- art. 417 polskiego Kodeksu cywilnego określający zasady odpowiedzialności cywilnej państwa.

Rząd zauważa, że obecnie prawo krajowe w tym zakresie jest zgodne z przepisami europejskimi. Nowelizacją z dnia 23 marca 2017 r. zmieniającą Kodeks karny oraz niektóre inne ustawy (Dz. U. poz. 768) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/42/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie zabezpieczenia i konfiskaty narzędzi oraz pożytków przestępczości w Unii Europejskiej (Dz. U. z 29.04.2014, s. 39) została wdrożona do polskiego porządku prawnego. Powyższe regulacje miały na celu poprawę efektywności mechanizmów mających na celu pozbawienie sprawców przestępstw korzyści uzyskanych z popełnienia czynu zabronionego.

W przypadku zajęcia samochodu może to być:

- a) oddanie do przechowywania osobie godnej zaufania (art. 228 § 1 i 2 kpk) – osobie tej przysługuje prawo do zwrotu wszelkich kosztów związanych z przechowywaniem,
- b) oddanie pod dozór – w tym przypadku komornik wyznacza kuratora, a prokuratura ponosi w toku postępowania przygotowawczego wszelkie koszty, które stanowią część kosztów postępowania,
- c) zaparkowanie na parkingu strzeżonym – z którego ze względu na koszty należy korzystać w wyjątkowych sytuacjach.

W zakresie sprzedaży mienia będącego przedmiotem zajęcia art. 292 § 3 Kodeksu postępowania karnego określa ogólną podstawę prawną sprzedaży zabezpieczonego mienia. Zgodnie z ww. przepisem art. 232 kpk stosuje się odpowiednio. Wskazuje na możliwość sprzedaży przedmiotu w przypadku zaistnienia jednego z poniższych warunków, do których zaliczają się:

- a) przechowywanie rzeczy wiązałoby się z nieproporcjonalnymi kosztami lub nadmiernymi trudnościami,
- b) przechowanie rzeczy spowodowałoby znaczne zmniejszenie jej wartości.

Dlatego w toku postępowania karnego konieczne jest ciągłe badanie możliwości zastosowania jednego z ww. przepisów. W związku z tym w takich sytuacjach właściwy organ (sąd lub prokurator) powinien podjąć następujące działania:

- a) wydać decyzję o sprzedaży, w trybie określonym dla właściwych organów egzekucyjnych,
- b) wystąpić do sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania dłużnika lub właściciela zajętego majątku o nadanie klauzuli wykonalności,
- c) po dokonaniu tych czynności decyzję należy przesłać do komornika sądowego w celu wykonania,
- d) po uzyskaniu informacji o kwocie uzyskanej ze sprzedaży wydać decyzję zmieniającą sposób zabezpieczenia, poprzez zajęcie środków pieniężnych w ww. kwocie.

Szczegółowe procedury zajęcia i sprzedaży zajętego mienia zostały zawarte w wydanym w 2018 r. dokumencie „Metodologia zajęcia mienia”, który powstał w wyniku prac zespołu powołanego Decyzją nr 5 z dnia 21 lutego 2017 r. Przewodniczącego Międzyresortowego Zespołu ds. Koordynacji Wdrażania, Monitorowania i Ewaluacji „Programu zapobiegania i zwalczania przestępczości gospodarczej na lata 2015-2020”.

Warunki przechowywania przedmiotów zatrzymanych w postępowaniu przygotowawczym przez Policję reguluje Zarządzenie nr 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 9 lutego 2017 r. w sprawie niektórych form organizowania i ewidencjonowania czynności dochodzeniowych oraz przechowywania materiału dowodowego uzyskanych w postępowaniu karnym (Dz. Urz. KGP, poz. 9, ze zm.). Zgodnie z § 30 tego rozporządzenia pojazdy, jednostki pływające lub samoloty mogą być przekazywane podmiotom gwarantującym należyte wykonanie umowy składowania na parkingach, w portach, hangarach lub innych podobnych obiektach lub miejscach, jeżeli jednostka Policji nie posiada obiektów lub miejsc gwarantujących ich właściwe przechowywanie. Regulacji tej odpowiadają przepisy art. 856 Kodeksu postępowania cywilnego (wersja ujednolicona, Dz. U. z 2021 r., poz. 1805), zgodnie z którym dozorca

lub dłużnik, któremu powierzono nadzór, obowiązani są przechowywać rzeczy ruchome w należytej staranności zapobiegającą utracie wartości.

Ponadto należy podkreślić, że kwestie związane z zajęciem majątkiem regulują także Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania przez funkcjonariuszy Policji niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych (Dz. Urz. KGP z 2017 r., poz. 59). Zawiera pouczenie dotyczące warunków ubiegania się o tymczasowe zajęcie ruchomości oraz sporządzenia dokumentacji do czasowego zajęcia ruchomości (§ 94 i § 95 Wytycznych).

W związku z tym wydaje się, że podjęte już działania, w szczególności o charakterze legislacyjnym, edukacyjnym oraz upowszechnianie informacji o wyroku Trybunału, należy uznać za adekwatne i skuteczne.

2. Publikacja i rozpowszechnienie

W kontekście działań edukacyjnych należy zaznaczyć, że wyrok został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej polskiego Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku dostępne jest także w bazie HUDOC. Ponadto informacja o wyroku wraz z informacją o opracowaniu: „Standardy ochrony praw człowieka w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Analiza wiodących spraw przeciwko Polsce” zostały przesłane do sądów krajowych I i II instancji, które rozpatrywały niniejszą sprawę. Ponadto informacja o wyroku Trybunału została przesłana do sędziów koordynujących współpracę w sprawach międzynarodowych i dotyczących praw człowieka w sprawach cywilnych, w celu rozpowszechnienia wśród innych sędziów. W ostatnim czasie wyrok został przesłany do wszystkich sądów okręgowych (zarówno cywilnych, jak i karnych) w celu dalszego rozpowszechnienia wśród sędziów sądów okręgowych i rejonowych. Rząd otrzymał potwierdzenie, że wyrok został rozpowszechniony w 42 okręgach i że następnie będzie rozpowszechniany w 5 okręgach. Skrócona informacja o sprawie znalazła się także w aktualnościach Ministerstwa Sprawiedliwości oraz została opublikowana w jego newsletterze z 22 marca 2022 r.

Most recently the judgement was sent to all Regional Courts (both civil and criminal departments) for further dissemination among regional and district court judges. The Government received confirmation that subsequently the judgement was disseminated in 42 regions and that would still be disseminated in 5 regions. The abridged information on the case was also included in periodic headlines of the Ministry of Justice and published in its newsletter of 22 March 2022.

Należy także zaznaczyć, że Biuro Współpracy Międzynarodowej Prokuratury Krajowej przesłało informację o wyroku Trybunału (wraz z jego tłumaczeniem na język polski) do wszystkich swoich departamentów oraz do wszystkich Prokuratur Okręgowych, prosząc o jej dalsze rozpowszechnienie wśród podległych obiektów.

Co więcej, na rok 2023 Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, zajmująca się kształceniem sędziów i prokuratorów, zaplanowała dwa rodzaje szkoleń z zakresu zajęcia mienia:

- Kurs nr K21/23 „Metodologia prowadzenia postępowań w sprawach o korupcję”. Propozycje treści obejmowały m.in. zagadnienia czasowego zajęcia majątku i poręczeń majątkowych. Kurs adresowany będzie do sędziów i asesorów orzekających w wydziałach karnych, a także do prokuratorów, asesorów prokuratorskich i asystentów prokuratorów.
- Kurs nr K52/23 „Kodeks karny skarbowy – wybrane zagadnienia”. Zalecenia dotyczące treści zawierały warunki orzekania o przepadku przedmiotów i korzyści majątkowych oraz zasady pobierania ich równowartości pieniężnych. Kurs adresowany będzie do sędziów i asesorów orzekających w wydziałach karnych, asystentów sędziów, a także prokuratorów, asesorów prokuratorskich i asystentów prokuratorów.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w tej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne oraz że opisane powyżej środki o charakterze generalnym wystarczą do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

55. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Szewczykowie p. Polsce*, przekazany w dniu 23 stycznia 2023 r.

Opis sprawy

Szewczykowie p. Polsce, skarga nr 51832/13, wyrok z 9.06.2022 r., ostateczny dnia 9.06.2022 r.

Przedmiotem sprawy jest brak dostępu do sądu ze względu na bardzo wysokie opłaty sądowe, należne od apelacji skarżących, odrzuconej w 2013 r.

Skarżący złożyli wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych apelacji. Sąd przyznał częściowe zwolnienie, zobowiązując ich do zapłaty 60% kosztów w formie części opłaty sądowej od apelacji, do kwoty 60 000 PLN. Sąd krajowy uznał, że apelujący, prowadzący działalność gospodarczą, powinni w ramach należytej staranności zabezpieczyć środki finansowe na prowadzenie postępowań sądowych.

Trybunał stwierdził, że w okolicznościach sprawy częściowe zwolnienie od kosztów sądowych, wraz z uzasadnieniem sądu krajowego, stanowiło nieproporcjonalne ograniczenie prawa dostępu do sądu, wzięwszy także pod uwagę nałożenie na skarżących obowiązku pokrycia kosztów postępowania apelacyjnego przed sądem krajowym, których obiektywnie nie byli w stanie pokryć. W szczególności Trybunał zauważył, że odmowa całkowitego zwolnienia z kosztów sądowych nie wynikała z zakwestionowania przez sądy krajowe przedstawionych przez skarżących dowodów, dokumentujących ich sytuację finansową, ani też nie była wynikiem stwierdzenia, że ich roszczenie było oczywiście bezzasadne. Trybunał zauważył ponadto, że sądy krajowe, które uznały, że skarżący powinni byli zapewnić sobie wcześniej środki na pokrycie kosztów przedmiotowego postępowania, przyjęły założenia, które w rzeczywistości nie zostały potwierdzone okolicznościami faktycznymi przedstawionymi sądowi przez zainteresowane strony (naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji).

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	7800 EUR	2034 EUR	9834 EUR
Termin zapłaty: 09.09.2022 r.		Wypłacono: 08.08.2022 r.	

2. Środki indywidualne

Skarżącym nie przysługują żadne inne środki procesowe odnośnie postępowania krajowego, w którym sądy krajowe odrzuciły ich apelację ze względu na brak uiszczenia wpisu sądowego. Ponadto brak jest podstaw do wznowienia postępowania cywilnego w sprawie skarżących w oparciu o wyrok Trybunału.

Wszelkie skutki naruszeń Konwencji stwierdzone przez Trybunał zostały pokryte zapłatą słusznego zadośćuczynienia przyznanego przez Trybunał. Dlatego w tym przypadku nie są wymagane żadne inne indywidualne środki.

II. Środki generalne

Należy zauważyć, że Trybunał nie zakwestionował krajowych przepisów dotyczących uiszczania opłat sądowych, a w szczególności instytucji zwolnienia od kosztów sądowych (art. 100-103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych). W konsekwencji rząd stoi na stanowisku, że wykonanie wyroku Trybunału w niniejszej sprawie nie wymaga żadnych zmian legislacyjnych.

Wydaje się, że stwierdzone w niniejszej sprawie naruszenie art. 6 Konwencji wynikało ze sposobu, w jaki sądy krajowe stosowały w praktyce istniejące przepisy prawa. Naruszenie stwierdzone przez Trybunał miało charakter odosobniony.

Należy zaznaczyć, że podniesiona w niniejszej sprawie problematyka kosztów sądowych jako formalnego ograniczenia prawa dostępu do sądu jest przedmiotem utrwalonego orzecznictwa Trybunału w sprawach polskich, wielokrotnie prezentowanego sędziom a także aplikantom sędziowskim w trakcie szkoleń.

W świetle okoliczności niniejszej sprawy tłumaczenie i rozpowszechnianie wyroku Trybunału należy uznać za wystarczające do wdrożenia środków o charakterze generalnym, wynikających z przedmiotowego orzeczenia. Działania podjęte przez polskie władze obejmują:

- przetłumaczenie wyroku Trybunału na język polski i jego publikację na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.gov.pl/sprawiedliwosc);
- przesłanie informacji o wyroku wraz z informacją o zastosowanych standardach Trybunału w zakresie art. 6 Konwencji do prezesów sądów krajowych pierwszej i drugiej instancji, które rozpatrywały sprawę skarżących;
- opublikowanie streszczonej informacji o wyroku w dziale „Aktualności” Ministerstwa Sprawiedliwości;
- przesłanie informacji o wyroku do sędziów-koordynatorów ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych, ustanowionych przy sądach okręgowych w celu rozpowszechnienia go wśród wszystkich sędziów danego okręgu.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że żadne dalsze środki indywidualne nie są konieczne w niniejszej sprawie oraz że środki o charakterze generalnym, opisane powyżej będą wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

56. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie *Szewczykowie p. Polsce*, przekazany w dniu 24 maja 2023 r.

Opis sprawy

Szewczykowie p. Polsce, skarga nr 51832/13, wyrok z 9.06.2022 r., ostateczny dnia 9.06.2022 r.

Przedmiotem sprawy jest brak dostępu do sądu ze względu na bardzo wysokie opłaty sądowe, należne od apelacji skarżących, odrzuconej w 2013 r.

Skarżący złożyli wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych apelacji. Sąd przyznał częściowe zwolnienie, zobowiązując ich do zapłaty 60% kosztów w formie części opłaty sądowej od apelacji, do kwoty 60 000 PLN. Sąd krajowy uznał, że apelujący, prowadzący działalność gospodarczą, powinni w ramach należytej staranności zabezpieczyć środki finansowe na prowadzenie postępowań sądowych.

Trybunał stwierdził, że w okolicznościach sprawy częściowe zwolnienie od kosztów sądowych, wraz z uzasadnieniem sądu krajowego, stanowiło nieproporcjonalne ograniczenie prawa dostępu do sądu, wzięwszy także pod uwagę nałożenie na skarżących obowiązku pokrycia kosztów postępowania apelacyjnego przed sądem krajowym, których obiektywnie nie byli w stanie pokryć. W szczególności Trybunał zauważył, że odmowa całkowitego zwolnienia z kosztów sądowych nie wynikała z zakwestionowania przez sądy krajowe przedstawionych przez skarżących dowodów, dokumentujących ich sytuację finansową, ani też nie była wynikiem stwierdzenia, że ich roszczenie było oczywiście bezzasadne. Trybunał zauważył ponadto, że sądy krajowe, które uznały, że skarżący powinni byli zapewnić sobie wcześniej środki na pokrycie kosztów przedmiotowego postępowania, przyjęły założenia, które w rzeczywistości nie zostały potwierdzone okolicznościami faktycznymi przedstawionymi sądowi przez zainteresowane strony (naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji).

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	7800 EUR	2034 EUR	9834 EUR
Termin zapłaty: 09.09.2022 r.		Wypłacono: 08.08.2022 r.	

2. Środki indywidualne

Skarżącym nie przysługują żadne inne środki procesowe odnośnie postępowania krajowego, w którym sądy krajowe odrzuciły ich apelację ze względu na brak uiszczenia wpisu sądowego. Ponadto brak jest podstaw do wznowienia postępowania cywilnego w sprawie skarżących w oparciu o wyrok Trybunału.

Odnośnie pozostałych środków odwoławczych, przysługujących skarżącym, to wskazać należy, że zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 6 września 2017 r. (sygn. akt I CSK 304/16) nie można wykluczać możliwości uznania wyroku Trybunału za podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa w zakresie ustalania przesłanki bezprawności, w sytuacji gdy stwierdzone przez Trybunał naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji stanowiło przyczynę szkody doznanej przez stronę – np. odmowa zwolnienia strony od kosztów sądowych skutkująca naruszeniem prawa dostępu do sądu, tj. sytuacją gdy nie zostało wydane żadne merytoryczne postanowienie w sprawie.

Dodać należy także, że przyznanie przez Trybunał słusznego zadośćuczynienia nie pozbawia skarżących prawa do dochodzenia przed sądem krajowym dodatkowego odszkodowania, jeżeli poniesiona przez nich szkoda przekraczałaby przyznane słuszne zadośćuczynienie.

Skarżący mieli zatem do dyspozycji środek odwoławczy na podstawie art. 417¹ § 3 Kodeksu cywilnego w postaci roszczenia o naprawienie szkody przeciwko Skarbowi Państwa. Jednakże, zgodnie z informacjami będącymi w posiadaniu rządu, skarżący nie zainicjowali żadnego takiego postępowania.

W tych okolicznościach żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Należy zauważyć, że Trybunał nie zakwestionował krajowych przepisów dotyczących uiszczania opłat sądowych, a w szczególności instytucji zwolnienia od kosztów sądowych (art. 100-103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych). W konsekwencji rząd stoi na stanowisku, że wykonanie wyroku Trybunału w niniejszej sprawie nie wymaga żadnych zmian legislacyjnych.

Wydaje się, że stwierdzone w niniejszej sprawie naruszenie art. 6 Konwencji wynikało ze sposobu, w jaki sądy krajowe stosowały w praktyce istniejące przepisy prawa. Naruszenie stwierdzone przez Trybunał miało charakter odosobniony.

Należy zaznaczyć, że podniesiona w niniejszej sprawie problematyka kosztów sądowych jako formalnego ograniczenia prawa dostępu do sądu jest przedmiotem utrwalonego orzecznictwa Trybunału w sprawach polskich, wielokrotnie prezentowanego sędziom a także aplikantom sędziowskim w trakcie szkoleń.

W świetle okoliczności niniejszej sprawy tłumaczenie i rozpowszechnianie wyroku Trybunału należy uznać za wystarczające do wdrożenia środków o charakterze generalnym, wynikających z przedmiotowego orzeczenia. Działania podjęte przez polskie władze obejmują:

- przetłumaczenie wyroku Trybunału na język polski i jego publikację na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.gov.pl/sprawiedliwosc);
- przesłanie informacji o wyroku wraz z informacją o zastosowanych standardach Trybunału w zakresie art. 6 Konwencji do prezesów sądów krajowych pierwszej i drugiej instancji, które rozpatrywały sprawę skarżących;
- opublikowanie streszczonej informacji o wyroku w dziale „Aktualności” Ministerstwa Sprawiedliwości;
- przesłanie informacji o wyroku do sędziów-koordynatorów ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych, ustanowionych przy sądach okręgowych w celu rozpowszechnienia go wśród wszystkich sędziów danego okręgu.

Mając na uwadze okoliczność, że naruszenie Konwencji w sprawie *Szewczykowie p. Polsce* nie było pierwszym tego rodzaju naruszeniem stwierdzonym przez Trybunał w sprawach przeciwko Polsce, prowadzone były działania edukacyjne dotyczące standardów Konwencji w kontekście zwolnienia od kosztów sądowych w sprawach cywilnych, o których mowa w wyroku Trybunału. Zagadnienia te były regularnie poruszane podczas szkoleń organizowanych przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury. Szkolenia z zakresu opłat sądowych przeprowadzone przed wydaniem niniejszego wyroku obejmowały:

- „Prawo do sądu i koszty sądowe oraz pomoc prawna z urzędu” – podczas szkolenia poruszane były zagadnienia związane ze zwolnieniem od kosztów sądowych w ramach realizacji prawa do sądu, z uwzględnieniem orzecznictwa Trybunału (m.in. sprawy *Kniat p. Polsce* (71731/01), *Nieruchomości sp. z o.o. p. Polsce* (32740/06), *Kreuz p. Polsce* (28249/95), *Jedamski i Jedamska p. Polsce* (73547/01), *El-comp sp. z o.o. p. Polsce* (37492/05)). Szkolenie adresowane było do sędziów, asesorów sądowych i re-

referendarzy sądowych orzekających w wydziałach cywilnych, gospodarczych, pracy i ubezpieczeń społecznych, rodzinnych i nieletnich oraz do asystentów sędziów pracujących w tych wydziałach, jak również do prokuratorów i asesorów prokuratorskich zajmujących się sprawami z zakresu prawa cywilnego. Łącznie w czterech edycjach szkolenia wzięło udział 325 osób.

- Wyrok Trybunału z 13 czerwca 2019 r. w sprawie *Wesołek p. Polsce* (65860/12) został omówiony podczas szkolenia pt. „*Koszty sądowe po nowelizacji*”. Szkolenie adresowane było do sędziów i asesorów sądowych, referendarzy sądowych orzekających w wydziałach cywilnych, gospodarczych, pracy i ubezpieczeń społecznych, rodzinnych i nieletnich oraz asystentów sędziów pracujących w tych wydziałach, a także prokuratorów i asesorów prokuratorskich zajmujących się sprawami z zakresu prawa cywilnego. W czterech edycjach szkolenia wzięło udział łącznie 600 osób.

W 2023 r. Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury planuje zorganizować następujące szkolenia, podczas których poruszone zostaną wyżej wymienione problemy, wskazane w wyroku Trybunału:

- *“Wykonanie orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich – wybór i analiza orzecznictwa”*,
- *“Gwarancje proceduralne stron w postępowaniu cywilnym”*.

Szkolenia te będą adresowane do sędziów, asesorów orzekających w sprawach cywilnych, gospodarczych, pracy i ubezpieczeń społecznych, w wydziałach rodzinnych i nieletnich, jak również do prokuratorów, oraz asesorów prokuratorskich, zajmujących się sprawami cywilnymi. Oba szkolenia zostaną zorganizowane w formie online, a docelowo udział w nich weźmie 150 osób.

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że żadne dalsze środki indywidualne nie są konieczne w niniejszej sprawie oraz że środki o charakterze generalnym, opisane powyżej będą wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

57. Informacja nt. realizacji środków generalnych dotyczących wykonania wyroków w sprawach *P. i S. p. Polsce, Tysiąc p. Polsce, R.R. p. Polsce*, przekazana w dniu 14 marca 2023 r.

W związku z procesem wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach *Tysiąc p. Polsce* (skarga nr 5410/03), *R.R. p. Polsce* (skarga nr 27617/04) oraz *P. i S. p. Polsce* (skarga nr 57375/08) chciałbym przedstawić następujące otrzymane z polskiego Ministerstwa Zdrowia, które stanowią odpowiedź na kwestie podniesione w decyzji KM-DH z 22 września 2022 r., przyjętej w niniejszych sprawach.

I. Przyjęcie ogólnych środków związanych z ujednoliceniami wytycznymi dla szpitali w sprawie warunków dostępu do legalnego przerywania ciąży i informacji dla kobiet na ten temat

W odniesieniu do procedur dostępu do zgodnego z prawem przerywania ciąży, rząd pragnie jeszcze raz powtórzyć i podkreślić, że procedura legalnego przerywania ciąży jest przejrzysta i wynika z przepisów ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (dalej: „ustawa z 1993 r.”). Zgodnie z obowiązującymi przepisami przerywanie ciąży jest prawnie dopuszczalne, jeżeli ciąża zagraża życiu lub zdrowiu kobiety ciężarnej (art. 4a § 1 pkt 1 ustawy z 1993 r.) oraz gdy istnieje uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu

zabronionego (w art. 4a § 1 pkt 3 ustawy z 1993 r.). Okoliczności, o których mowa w pkt 1, stwierdza lekarz inny niż ten, który przerywa ciążę, chyba że ciąża bezpośrednio zagraża życiu kobiety (art. 4a § 5 ustawy z 1993 r.).

Przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 22 stycznia 1997 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych lekarzy, uprawniających do dokonania przerwania ciąży oraz stwierdzenia, że ciąża zagraża życiu lub zdrowiu kobiety lub wskazuje na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu przewidują, że wystąpienie okoliczności wskazujących, że ciąża stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej, stwierdza lekarz posiadający tytuł specjalisty medycyny właściwy dla rodzaju choroby kobiety w ciąży.

Decyzję o tym, czy zaistniały okoliczności, w których zajście w ciążę zagraża życiu lub zdrowiu kobiety ciężarnej, podejmuje wyłącznie lekarz w konkretnym przypadku. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza i lekarza dentysty, podstawowym obowiązkiem lekarza jest wykonywanie zawodu zgodnie ze wskazaniami aktualnej wiedzy medycznej, metod i środków zapobiegania, diagnozowania i leczenia chorób mu dostępne, zgodnie z zasadami etyki zawodowej i należytej staranności. Głównym celem opieki medycznej nad kobietą ciężarną jest zapewnienie prawidłowego przebiegu ciąży i jak najwcześniejsza identyfikacja czynników ryzyka, co umożliwi pacjentce objęcie opieką odpowiadającą jej potrzebom zdrowotnym.

Od 1 stycznia 2019 r. obowiązuje rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 sierpnia 2018 r. w sprawie standardów organizacyjnych opieki okołoporodowej. Norma określa sposób organizacji opieki zdrowotnej w podmiotach wykonujących działalność leczniczą, udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie opieki okołoporodowej, tj. w czasie ciąży, porodu, położu oraz opieki nad noworodkiem. Część III standardu poświęcona jest identyfikacji najczęstszych czynników ryzyka powikłań okołoporodowych. Obecność czynników ryzyka ocenia osoba opiekująca się kobietą ciężarną. W przypadku ich wystąpienia kobieta w ciąży, rodząca lub noworodek powinny pozostawać pod opieką lekarza położnika lub lekarza oddziału noworodkowego o poziomie referencyjnym odpowiednim do jego stanu zdrowia, sprawującego opiekę okołoporodową lub noworodkową.

Dodatkowo w dniu 7 listopada 2021 r. na stronie internetowej Ministerstwa Zdrowia ukazał się komunikat, w którym zwrócono uwagę na obowiązujące regulacje prawne w przypadku zaistnienia sytuacji zagrażającej życiu lub zdrowiu kobiety w ciąży (np. podejrzenie zakażenia jamy macicy, krwotok itp.). W komunikacie wskazano, że natychmiastowe przerwanie ciąży na podstawie obowiązujących przepisów ustawy z 1993 r. jest zgodne z prawem. Ustawa z 1993 r. bezpośrednio wskazuje przesłankę zagrożenia życia lub zdrowia matki. Należy podkreślić, że przesłanki te mają charakter rozłączny. Wystąpienie tylko jednego z nich jest wystarczającym warunkiem prawnym do podjęcia działań przez lekarza. Oczywiście jest, że pacjentkę na każdym etapie ciąży należy informować o aktualnych zagrożeniach dla zdrowia i życia. W komunikacie podkreślono, że lekarze nie powinni bać się podejmowania oczywistych decyzji w oparciu o swoje doświadczenie i dostępną wiedzę medyczną.

Przerywanie ciąży w przypadkach wskazanych w ustawie z 1993 r. stanowi jedno ze świadczeń gwarantowanych i jako takie udzielane jest przez szpitale, które zawarły umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia w zakresie ginekologii i położnictwa.

Powyższa procedura znalazła także odzwierciedlenie w Zaleceniach konsultantów krajowych w dziedzinie położnictwa i ginekologii oraz perinatologii, dotyczących opieki nad pacjentkami decydującymi się na przerwaniu ciąży w okolicznościach wskazanych w ustawie z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego oraz warunkach dopuszczalności przerywania ciąży opracowane w maju 2019 r. Zalecenia te zostały rozesłane wśród konsultantów wojewódzkich. W dokumencie podkreślono także, że każdy szpital, który zawarł umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia na udzielanie świadczeń zdrowotnych w zakresie położnictwa i ginekologii, ma obowiązek zapewnić przeprowadze-

nie w tym zakresie odpowiedniego postępowania (zgodnie z wykazem usług gwarantowanych w zakresie leczenia szpitalnego). Konsultanci podkreślili także, że „naruszenie prawa w tym zakresie może skutkować nałożeniem przez NFZ kar umownych, wytoczeniem przez pacjenta powództwa cywilnego, a także sankcjami nałożonymi przez Rzecznika Praw Pacjenta.

Podsumowując tę część, rząd wyraża opinię, że warunki umożliwiające legalne przerwanie ciąży oraz tryb postępowania wynikają z obowiązujących przepisów prawa oraz są jasne i zrozumiałe.

II. Skuteczny dostęp do zgodnego z prawem przerwania ciąży, gdy lekarz powołuje się na klauzulę sumienia

Rząd pragnie przypomnieć, że zgodnie z art. 39 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza i lekarza dentystry, lekarz ma prawo powoływać się na zasadę sprzeciwu sumienia w przypadku powstrzymania się od wykonywania określonych świadczeń medycznych, z zastrzeżeniem art. 30 tej ustawy (w zakresie, w jakim przewiduje obowiązek lekarza udzielenia pomocy lekarskiej, jeżeli opóźnienie w jej udzieleniu mogłoby spowodować zagrożenie życia albo ryzyko ciężkiego uszkodzenia ciała albo ciężkiego rozstroju zdrowia). W takim przypadku lekarz ma obowiązek uzasadnić i odnotować taką decyzję w dokumentacji medycznej. Ponadto lekarz wykonujący obowiązki zawodowe w charakterze pracownika obowiązany jest także pisemnie powiadomić o tym przełożonego, przed skorzystaniem z klauzuli sumienia.

Jednocześnie należy zauważyć, że ustawa z 1993 r. w art. 4b stanowi, że „osoby objęte ubezpieczeniem społecznym oraz osoby uprawnione na podstawie odrębnych przepisów do bezpłatnej opieki medycznej mają prawo do bezpłatnego przerwania ciąży w podmiotach leczniczych”. Wykaz świadczeń gwarantowanych związanych z przerwaniem ciąży określa Załącznik nr 1 do Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego.

Podkreślić należy, że udzielając świadczeń gwarantowanej opieki zdrowotnej, świadczeniodawca realizują zobowiązania umowne wynikające z umów zawartych z Narodowym Funduszem Zdrowia.

Mając na uwadze powyższe, podpisując umowę o świadczenie usług opieki medycznej, usługodawca zobowiązuje się do świadczenia wszystkich usług wymienionych jako gwarantowane w przepisach prawa w zakresie i rodzaju świadczeń, na które umowa została zawarta.

Jeżeli udzielenie świadczeń medycznych nie jest możliwe i nie można było przewidzieć takiej sytuacji, świadczeniodawca obowiązany jest niezwłocznie podjąć działania w celu utrzymania ciągłości udzielania świadczeń, informując jednocześnie oddział wojewódzki NFZ o takim przypadku i podjętych działaniach. Może tak być w przypadku, gdy lekarz odmówi wykonania usługi, powołując się na klauzulę sumienia. Jeżeli taka sytuacja ma miejsce w podmiocie leczniczym związanym umową (tzn. lekarz uchyliła się od wykonania świadczenia ze względu na konflikt sumienia), a podmiot ten nie wskaże pacjentowi innej jednostki leczniczej, w której miałyby możliwość korzystania ze świadczenia medycznego, stanowiłoby to nienależytą realizację umowy zawartej z Narodowym Funduszem Zdrowia.

Ponadto rząd już w swoich wcześniejszych uwagach do Komitetu Ministrów podnosił, że przepisy regulujące tzw. „klauzulę sumienia” nie naruszają prawa pacjenta do informacji. Zatem z jednej strony podmiot leczniczy ma obowiązek kompleksowo wykonać umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia, a z drugiej strony udzielić informacji o sposobie wykonania tej umowy w przypadku braku możliwości udzielenia świadczenia, np. z powodu powołania się na klauzulę sumienia.

W tym kontekście należy zauważyć, że zgodnie z art. 14 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, podmiot wykonujący działalność leczniczą obowiązany jest do udostępniania publicznie informacji o zakresie i rodzajach świadczeń medycznych.

Ponadto każdy podmiot prowadzący działalność leczniczą powinien na żądanie pacjenta udzielić szczegółowych informacji dotyczących udzielanych świadczeń medycznych, w szczególności informacji o stosowanych metodach diagnostycznych i/lub terapeutycznych, w tym informacji o jakości i bezpieczeństwie tych metod.

Zatem w sytuacji, gdy lekarz odmawia pacjentce przerwania ciąży, powołując się na tzw. „klauzulę sumienia”, obowiązek udzielenia informacji o sposobie realizacji umowy z NFZ w tym zakresie ciąży na świadczeniodawcy, tj. podmiocie leczniczym, w którym lekarz odstąpił od świadczenia niezgodnego z jego sumieniem (należy pamiętać, że klauzula sumienia jest prawem lekarza i podmiot leczniczy nie może się na nią powoływać).

Należy jednak podkreślić, że niniejsza procedura informacyjna jest uregulowana prawnie i ma charakter ogólny, a co za tym idzie, dotyczy wszystkich świadczeń opieki zdrowotnej. Prawo pacjenta do informacji jest jednym z praw gwarantowanych przez prawo i realizowanych w praktyce.

Warto także zaznaczyć, że informacji o podmiotach świadczących usługi z zakresu położnictwa i ginekologii udzielają oddziały wojewódzkie NFZ. Pomocna w tym zakresie powinna być informacja telefoniczna dla pacjenta.

III. Reforma procedury sprzeciwu w celu rozwiązania sporów co do istnienia medycznych podstaw do zgodnego z prawem przerwania ciąży lub wykonania badań prenatalnych

Jak rząd wskazywał już w licznych wystąpieniach, procedura sprzeciwu, wprowadzona do polskiego porządku prawnego ustawą z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, przede wszystkim w celu wykonania wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie *Tysiiąc p. Polsce*, jest skutecznym środkiem w przypadku kobiet, którym odmówiono przerwania ciąży (we wszystkich okolicznościach przewidzianych ustawą z 1993 r.), skierowania na badania prenatalne oraz w przypadku niewykonania badań prenatalnych pomimo skierowania.

Zgodnie z ww. ustawą sprzeciw od opinii lub orzeczenia wydanego przez lekarza lub lekarza dentyzę można złożyć do Komisji Lekarskiej działającej przy Rzeczniku Praw Pacjenta, jeżeli opinia lub decyzja ma wpływ na prawa lub obowiązki pacjenta wynikające z przepisów prawa. Działalność Komisji Lekarskiej działającej przy Rzeczniku Praw Pacjenta reguluje Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 marca 2010 r.

Odmowa lekarza wykonania zabiegu przerwania ciąży – niezależnie od przesłanek przeprowadzenia tego zabiegu w danym przypadku, a także bez względu na przyczynę odmowy jego wykonania – wpływa na prawa pacjentki. Zagadnienie to nie budzi wątpliwości interpretacyjnych.

Sprzeciw stanowi zatem w każdym takim przypadku mechanizm odwoławczy prowadzący do egzekwowania prawa do świadczeń medycznych.

IV. Analiza sprzeciwów zgłoszonych do Rzecznika Praw Pacjenta oraz szczegółowe aktualne statystyki dotyczące liczby takich sprzeciwów złożonych w 2021 r.

Odnosząc się do szczegółowych danych dotyczących sprzeciwów do opinii lub orzeczeń, które wpłynęły do Rzecznika Praw Pacjenta należy wskazać, że:

W 2019 r. do Rzecznika wpłynęło 70 zastrzeżeń, z czego 18 spełniło wymogi formalne, dlatego też w 18 przypadkach Rzecznik powołał Komisję Lekarską. Średni czas powołania Komisji Lekarskiej wyniósł 17,5 dnia. W jednym przypadku sprzeciw dotyczył przerwania ciąży i Komisja Lekarska w tej sprawie została powołana w ciągu 7 dni. Średni czas wydania orzeczeń wyniósł 28 dni (w tym wskazany sprzeciw wobec przerwania ciąży, w sprawie którego orzeczenie Komisji zostało wydane w ciągu 18 dni).

W 2020 r. do Rzecznika wpłynęło 29 sprzeciwów (1 wycofano), z czego 12 spełniało wymogi formalne, dlatego też Rzecznik powołał w tych sprawach Komisję Lekarską. Średni czas powołania Komisji Lekarskiej wyniósł 14 dni, w tym 2 sprzeciwy dotyczące przerwania ciąży, przy czym średni czas powołania Komisji Lekarskiej wyniósł 1,5 dnia. Średni czas wydania orzeczeń wyniósł 21 dni (w tym wskazane 2 przypadki, w których złożono zastrzeżenia dotyczące przerwania ciąży, w których średni czas wyniósł 7 dni).

W 2021 r. do Rzecznika wpłynęło 26 sprzeciwów, z czego 8 spełniło wymogi formalne, dlatego też w 8 przypadkach Rzecznik powołał Komisję Lekarską. Średni czas powołania Komisji Lekarskiej wynosił 15,5 dnia. Średni czas przyjęcia orzeczeń wyniósł 25 dni. Do Rzecznika wpłynął 1 sprzeciw w sprawie odmowy przerwania ciąży. W tej sprawie w dniu 25 listopada 2021 r. pacjentka została przyjęta do szpitala na podstawie orzeczeń dwóch lekarzy psychiatrów wskazujących, że kontynuowanie ciąży stwarza zagrożenie dla zdrowia psychicznego pacjentki. Opinia lekarza odmawiająca przerwania ciąży nie miała wpływu na realizację praw pacjentki z uwagi na fakt, że uzyskała ona leczenie w innym podmiocie leczniczym. Celem decyzji Komisji Lekarskiej działającej przy Rzeczniku Praw Pacjenta jest realizacja prawa wskazanego przez pacjenta w złożonej skardze. Ponieważ decyzja wydana przez Komisję Lekarską nie miała wpływu na sytuację pacjentki w sprawie, Komisja Lekarska nie została powołana. W niniejszej sprawie Rzecznik Praw Pacjenta wszczął jednak postępowanie wyjaśniające w związku z możliwym naruszeniem praw pacjenta.

Powyższe dane wskazują, że w przypadku sprzeciwu pacjentek wobec opinii lub orzeczenia lekarza w sprawie przerwania ciąży, zarówno czas na powołanie Komisji Lekarskiej, jak i czas na podjęcie decyzji przez tę komisję jest znacznie krótszy niż przeciętny czas konieczny do realizacji tej czynności.

Odnosnie do wymogów formalnych należy wyjaśnić, że przepisy ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta przewidują pewne wymogi, których spełnienie jest niezbędne do wniesienia sprzeciwu od opinii lekarza lub orzeczenia do merytorycznego rozpatrzenia przez Komisję Lekarską działającą przy Rzeczniku Praw Pacjenta. Jeżeli sprzeciw złożony Rzecznikowi wobec opinii lub orzeczenia lekarza nie spełnia żadnego z wymogów formalnych, zostaje zwrócony wnioskodawcy, zgodnie z art. 31 ust. 3 ww. ustawy.

Poniższa tabela przedstawia listę szczegółowych przyczyn zwrotu sprzeciwów, które nie zostały rozpatrzone przez Komisję Lekarską w latach 2019-2021. Należy zaznaczyć, że zwrot sprzeciwu może nastąpić z więcej niż jednego powodu.

	2019 (łącznie liczba zwróconych sprze- ciwów – 52)	2020 (łącznie liczba zwróconych sprzeciwów – 16)	2021 (łącznie liczba zwróconych sprze- ciwów – 18)
Sprzeciw nie dotyczył opinii lub orzeczenia lekarza, o którym mowa w art. 2 § 1 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza i lekarza dentystry	32	3	11
Od orzeczenia zaskarżonego sprzeciwem obowiązuje inny tryb postępowania odwoławczego, uregulowany w odrębnych przepisach (art. 31 § 9)	6	4	4
Opinia nie ma wpływu na prawa i obowiązki pacjenta wynikające z przepisów prawa (wymóg określony w art. 31 § 1)	4	5	5

Sprzeciw wniesiono z naruszeniem terminu 30 dni liczonych od dnia wydania opinii lub orzeczenia (wymóg określony w art. 31 § 2).	5	3	3
Sprzeciw został złożony przez osobę nieuprawnioną	6	1	0
W sprzeciwie nie wskazano przepisu prawnego, z którego wynikają prawa lub obowiązki, których dotyczy zaskarżona opinia (wymóg określony w art. 31 § 3)	3	0	2

Źródło: Biuro Rzecznika Praw Pacjenta

Warto także zaznaczyć, że wśród sprzeciwów, które wskazano jako niezgodne z prawem do rozpatrzenia przez Komisję Lekarską w 2020 r., trzy dotyczyły przerwania ciąży. W przypadku dwóch z nich, po zgłoszeniu sprzeciwów i przed ich rozpatrzeniem przez Komisję Lekarską, pacjentki otrzymały świadczenia medyczne w innych podmiotach leczniczych. W takim przypadku przyjęto, że sprzeciw nie wpływa na prawa pacjentów wynikające z przepisów prawa, gdyż leczenie będące przedmiotem kwestionowanych opinii i zastrzeżeń zostało już przez pacjentki uzyskane. Z drugiej strony pacjentki informowano o możliwości przeprowadzenia w ich sprawie postępowania wyjaśniającego, w celu ewentualnego stwierdzenia naruszenia praw pacjenta. Trzeci sprzeciw wobec przerwania ciąży pacjentka wycofała ze względu na poronienie.

Z powyższych danych wynika, że w przypadku sprzeciwu wobec przerwania ciąży wymogi formalne nie uniemożliwiają pacjentkom skorzystania z praw pacjenta.

V. Szczegółowe statystyki dotyczące liczby zgodnych z prawem zabiegów przerwania ciąży wykonanych na terenie całego kraju w 2021 r. wraz z głębszą analizą, uwzględniającą ewentualne dysproporcje regionalne

Poniższa tabela przedstawia liczbę przeprowadzonych zabiegów przerwania ciąży w 2021 r. (w podziale na województwa oraz przyczyny zabiegu).

Województwo	Przerwania ciąży przeprowadzone w 2021 r.			
	Suma	gdy ciąża stwarzała zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej	gdy badania prenatalne lub inne ustalenia medyczne wskazują na duże ryzyko, że płód ulegnie ciężkiemu i nieodwracalnemu uszkodzeniu lub będzie cierpiał na nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu	gdy istniało uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku przestępstwa
Dolnośląskie	13	0	13	0
Kujawsko-pomorskie	3	1	2	0
Lubelskie	4	3	1	0
Lubuskie	0	0	0	0
Łódzkie	2	1	1	0
Małopolskie	8	5	3	0
Mazowieckie	29	7	22	0
Opolskie	2	0	2	0

Podkarpackie	0	0	0	0
Podlaskie	5	1	4	0
Pomorskie	17	1	16	0
Śląskie	3	0	3	0
Świętokrzyskie	1	0	1	0
Warmińsko-mazurskie	0	0	0	0
Wielkopolskie	4	2	2	0
Zachodniopomorskie	16	11	5	0
Polska	107	32	75	0

Źródło: Centrum e-Zdrowie

Powyższe dane uwzględniają dostępność tej procedury medycznej w przekroju terytorialnym (dla poszczególnych województw).

Jednocześnie należy podkreślić, że przerwanie ciąży w przypadku, gdy badania prenatalne lub inne ustalenia medyczne wskazują na duże ryzyko ciężkiego i nieodwracalnego uszkodzenia płodu lub wystąpienia nieuleczalnej choroby zagrażającej życiu, możliwe było jedynie do stycznia 2021 r. Wynika to z wejścia w życie 27 stycznia 2021 r. wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r. (sygn. K 1/20). Na podstawie powyższego wyroku art. 4a § 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego oraz warunkach dopuszczalności przerywania ciąży został uznany za niezgodny z art. 38 w zw. z art. 31 § 3 Konstytucji RP.

Rząd pragnie podkreślić, że zróżnicowanie liczby wykonywanych zabiegów w poszczególnych województwach nie wynika z ograniczonego dostępu do tych usług medycznych. Co do zasady wszystkie podmioty lecznicze [tj. szpitale], które zawarły umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia na świadczenie usług z zakresu położnictwa i ginekologii, są zobowiązane do świadczenia usług przewidzianych w tej umowie – w pełnym zakresie i zgodnie z obowiązującym prawem.

Należy także zaznaczyć, że przepisy ustawy z 1993 r. określają przesłanki, których spełnienie uprawnia do przerwania ciąży. Przepisy te stanowią prawo do wykonania takiego zabiegu medycznego, a nie obowiązek jego wykonania.

Dlatego każdorazowo, gdy przerwanie ciąży następuje w okolicznościach do tego dopuszczających (przewidzianych przez prawo), jest to wyłączna decyzja kobiety, która się tego podejmuje, kierując się własnymi przekonaniem, standardami etycznymi lub religią. Odmienne wartości oparte na tych fundamentach i budowane na nich poglądy mogą także wykazywać zróżnicowanie terytorialne.

Dodatkowo należy wskazać, że w 2020 r. w każdym województwie przeprowadzono legalne zabiegi przerwania ciąży. Pojawienie się w 2021 r. województw, w których nie wykonywano aborcji, należy wiązać ze zmniejszeniem ogólnej liczby wykonywanych zabiegów w skali kraju (spowodowanym wykluczeniem jednego z warunków, na podstawie których można było wykonać zabieg medyczny), a nie fizycznym lub geograficznym ograniczeniem dostępności tego rodzaju usług medycznych.

Należy także zaznaczyć, że dane statystyczne za rok 2021 są ostatnimi dostępnymi danymi. Dane za 2022 rok będą dostępne w połowie 2023 r.

VI. Zapewnienie monitorowania z urzędu wszystkich przypadków, w których zgłoszono sprzeciw dotyczący dostępu do zgodnego z prawem przerwania ciąży i badań prenatalnych oraz wszystkich odmów zgodnego z prawem przerwania ciąży ze względu na sumienie

Jak rząd informował Komitet już we wcześniejszych wystąpieniach, Minister Zdrowia pismem z dnia 23 sierpnia 2021 r. zwrócił się do Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia o aktywne monitorowanie

wykonywania przez poszczególne podmioty lecznicze obowiązków umownych dotyczących zabiegów przerywania ciąży w indywidualnych regionów i ich dostępności (w zakresie, w jakim zabiegi te są dopuszczalne w świetle przepisów ustawy z 1993 r.).

Warto przypomnieć, że w powyższym piśmie Minister Zdrowia przypomniał aktualny stan prawny dotyczący świadczenia przerywania ciąży jako świadczenia gwarantowanego i obowiązków umownych. Podkreślono, że świadczeniodawcy, którzy zawarli umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia w zakresie położnictwa i ginekologii mają obowiązek przeprowadzania zabiegu przerywania ciąży. Ponadto Minister Zdrowia w swoim piśmie podkreślił, że Narodowy Fundusz Zdrowia sam jest odpowiedzialny za zapewnienie przestrzegania zobowiązań umownych wynikających z umów zawartych z Narodowym Funduszem Zdrowia. Wszelkie skargi lub informacje dotyczące nienależytego wykonania umów przez świadczeniodawców stanowią podstawę do wszczęcia postępowania wyjaśniającego przez Narodowy Fundusz Zdrowia.

Minister Zdrowia zwrócił się do Narodowego Funduszu Zdrowia o informację o kolejnych działaniach i ich wynikach w tym obszarze. Centrala Funduszu pismami z dnia 6 września 2021 r. i 4 maja 2022 r. zobowiązała Dyrektorów Oddziałów Wojewódzkich NFZ do aktywnego monitorowania realizacji umów ze świadczeniodawcami w związku z wykonywaniem zabiegu przerywania ciąży oraz przekazywania informacji dotyczących realizacji powyższych zadań. Z uzyskanych informacji wynika, że w 2022 r. do jednego z oddziałów wojewódzkich Funduszu wpłynęła jedna skarga dotycząca zapewnienia dostępu do tego rodzaju usług medycznych. Oddział Funduszu podjął czynności wyjaśniające, zwracając się do świadczeniodawcy o wyjaśnienia w sprawie odmowy wykonania zabiegu przerywania ciąży.

Ponadto rząd pragnie podkreślić, że wprowadzone w Polsce mechanizmy i narzędzia pozwalają na szybką reakcję odpowiednich organów krajowych w przypadku domniemanych nieprawidłowości w dostępie do legalnego przerywania ciąży.

W tym kontekście Rząd pragnie zwrócić uwagę Komitetu Ministrów na informację podaną przez polskie media na początku 2023 r., z której wynikało, że rzekomo szpitale w województwie podlaskim, do których „14-letnia pacjentka będąca w ciąży w wyniku gwałtu” chciała zostać przyjęta, nie przeprowadziły zabiegu przerywania jej ciąży. W tej sprawie bezpośrednio po doniesieniach medialnych Rzecznik Praw Pacjenta podjął działania wyjaśniające. Jak wynika z informacji dostępnych na stronie Rzecznika Praw Obywatelskich⁵, od 24 stycznia 2023 r. do 6 lutego 2023 r. Rzecznik przeprowadził szereg czynności wyjaśniających, kierował zapytania i wnioski o udostępnienie informacji i dokumentacji do Fundacji, która upubliczniła informację w sprawie, 16 szpitali świadczących usługi z zakresu ginekologii i położnictwa na terenie województwa podlaskiego, Prokuratury Krajowej, jednej z prokuratur rejonowych na terenie województwa podlaskiego, Centrali Narodowego Funduszu Zdrowia oraz szpitali w Warszawie.

Na podstawie wyników działań podjętych przez Rzecznika Praw Pacjenta ustalono, że „poszkodowaną pacjentką nie była, jak początkowo wskazano w mediach, «14-letnia dziewczyna z Podlasia», lecz 24-letnia mieszkanka Podlasia, ze stwierdzoną niepełnosprawnością intelektualną. W dniu 29 grudnia 2022 roku prokurator jednej z prokuratur rejonowych na Podlasiu sporządził pismo skierowane do pacjenta, w którym wskazał, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy uzasadnia przedstawienie zidentyfikowanemu sprawcy zarzutu popełnienia przestępstwa za czyn z art. 198 Kodeksu karnego, a zatem zostały spełnione przesłanki określone w art. 4a § 1 pkt 3 ustawy z 1993 r. Następnie również w dniu 29 grudnia 2022 roku w godzinach rannych pacjentka została przyjęta do jednego z warszawskich szpitali, gdzie po konsultacji i badaniu psychiatrycznym oraz po zapoznaniu się z pismem prokuratora potwierdzającym popełnienie czynu zabronionego, doszło do przerywania ciąży. Pacjentka wyraziła zgodę na zabieg.

⁵ <https://www.gov.pl/web/rpp/informacja-rzecznika-praw-pacjenta-w-sprawie-terminacji-ciazy-u-14-latki>

Materiał dowodowy zebrany przez Rzecznika podczas badania sprawy w dniu 7 lutego 2023 r. w jednym ze szpitali na Podlasiu, a w szczególności po przeanalizowaniu dokumentacji medycznej pacjenta, dokumentów zbiorczych wszystkich pacjentów zgłaszających się do podmiotu leczniczego, książki odmów, rozmowy z personelem medycznym, nie wskazują, aby 24-letnia pacjentka zgłosiła się do ww. szpitala w celu przerwania ciąży i odmówiono jej dostępu do tej usługi. Ponadto z odpowiedzi pozostałych 15 szpitali, do których zwrócił się Rzecznik Praw Pacjenta, nie wynikało, aby ww. pacjentka chciała zostać przyjęta do tych szpitali w celu przerwania ciąży. Reasumując, z dokumentów, wyjaśnień i dowodów zgromadzonych w sprawie nie wynika, aby pacjentka zgłosiła się do szpitala na terenie województwa podlaskiego w celu przerwania ciąży i odmówiła jej wykonania ze względu na klauzulę sumienia”.

Jednocześnie Rzecznik Praw Pacjenta wezwał wszystkie osoby, które chciałyby zgłosić nieprawidłowości, zastrzeżenia, uwagi lub skargi związane z możliwym naruszeniem praw pacjenta, w tym naruszenia prawa do przerwania ciąży, o zgłaszanie ich do Biuro Rzecznika Praw Pacjenta. Przypomniał, że taką skargę można złożyć anonimowo lub można żądać nieujawniania danych osobowych.

Należy także przypomnieć, że także w przypadku śmierci 30-letniej pacjentki przebywającej w szpitalu w Pszczynie, krajowe władze niezwłocznie podjęły działania wyjaśniające i kontrolne. W szczególności Minister Zdrowia nakazał przeprowadzenie kontroli w szpitalu w Pszczynie, Rzecznik Praw Pacjenta wszczął odpowiednie postępowanie w sprawie naruszenia praw pacjenta, a prokuratura wszczęła postępowanie karne.

Ponadto Narodowy Fundusz Zdrowia przeprowadził kontrole w celu sprawdzenia prawidłowości realizacji umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, takich jak leczenie szpitalne, w zakresie świadczeń udzielanych na oddziałach położniczo-ginekologicznych i anestezjologicznych. W toku kontroli Narodowy Fundusz Zdrowia zwrócił się do Konsultanta Krajowego w dziedzinie perinatologii o zajęcie stanowiska w sprawie stosowania przez personel medyczny szpitala zasady należytej staranności w podejmowaniu interwencji medycznych. Wyniki kontroli wykazały szereg nieprawidłowości i zaniedbań w szpitalu. W wyniku kontroli na szpital nałożono karę umowną oraz wydano zalecenia pokontrolne z natychmiastowym terminem realizacji.

Rzecznik Praw Pacjenta zakończył postępowanie w sprawie szpitala w Pszczynie stwierdzając, że prawa pacjentów zostały naruszone w czterech obszarach⁶. Rzecznik Praw Pacjenta wnioskuje o wdrożenie w szpitalu licznych działań naprawczych, w tym opracowanie procedur i szkoleń. Zaproponował także pisemne przeprosiny dla rodziny pacjentki i do rozważenia wypłatę odpowiedniego zadośćuczynienia.

Podsumowując, powyższe wskazuje, że w krajowym systemie wprowadzone zostały odpowiednie mechanizmy umożliwiające władzom krajowym szybką reakcję na domniemane nieprawidłowości, dzięki czemu pacjenci mogą skutecznie dochodzić swoich praw.

58. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Wyszyński p. Polsce*, przekazany w dniu 22 listopada 2023 r.

Opis sprawy

Wyszyński p. Polsce, skarga nr 66/12, wyrok z 24.03.2022 r., ostateczny dnia 24.06.2022 r., następnie sprostowany wyrokiem z 11.05.2023 r., ostatecznym dnia 25.09.2023 r.

Przedmiotem sprawy było prawo ochrony mienia w związku z odmową przyznania odszkodowania z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości wnioskodawcy. W stosunku do najemcy zamiesz-

⁶ <https://www.gov.pl/web/rpp/pszczyzna-liczne-naruszenia-praw-pacjenta-w-szpitalu-powiatowym>

kującego nieruchomości skarżącego wydano nakaz eksmisji. Gmina nie zapewniła jednak zastępczego lokalu socjalnego. W rezultacie najemca w dalszym ciągu zajmował nieruchomości skarżącego. Skarżący wyczerpał krajowe środki odwoławcze tj. złożył pozew o odszkodowanie przeciwko gminie, która nie zapewniła mieszkania socjalnego. Powództwo zostało prawomocnie oddalone przez sądy krajowe ze względu na rzekomy brak wykazania istnienia szkody, w szczególności możliwości ponownego wynajęcia niewyremontowanego lokalu na rynku nieruchomości.

Okoliczność ingerencji w prawo skarżącego do korzystania z jego mienia nie była kwestionowana w toku postępowania przed Trybunałem. Co więcej, Trybunał potwierdził, że roszczenie odszkodowawcze skierowane przeciwko gminie na podstawie art. 18 ust. 5 ustawy z 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego w związku z art. 417 Kodeksu cywilnego, jest skutecznym środkiem odwoławczym, gdyż umożliwia właścicielom uzyskanie rekompensaty za straty poniesione w związku z niezapewnieniem przez władze gminne lokali socjalnych. W konsekwencji Trybunał zauważył, że ingerencja w prawo własności skarżącego była zgodna z właściwymi przepisami prawa krajowego i służyła uzasadnionemu celowi, a mianowicie ochronie interesu publicznego i zapobieganiu bezdomności.

Niemniej Trybunał nie zgodził się ze stanowiskiem Rządu, że ingerencja miała charakter proporcjonalny. Trybunał był zdania, że wymagania nałożone na skarżącego przez sądy krajowe, w szczególności dowód, że faktycznie wyremontuje mieszkanie oraz że po remoncie je wynajmie, jak również konieczność oszacowania czasu trwania prac remontowych, były w rzeczywistości bardzo trudne do spełnienia. Zatem ich nałożenie stanowiło nadmierne obciążenie, które doprowadziło do arbitralnego oddalenia roszczenia skarżącego o odszkodowanie. Trybunał zauważył, że takie wymogi pozbawiały go prawa do uzyskania rekompensaty poniesionej szkody oraz że zarzucana ingerencja nie zapewnia właściwej równowagi pomiędzy zastosowanymi środkami a celami, które miały zostać osiągnięte. W konsekwencji Trybunał stwierdził naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji.

Następnie w związku ze śmiercią skarżącego Trybunał sprostował swoje pierwotne orzeczenie i wyrokiem z dnia 11 maja 2023 r. orzekł, że kwoty pierwotnie zasądzone na rzecz zmarłego skarżącego powinny teraz zostać wypłacone jego synowi.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
14 600 EUR	-	5720 EUR	20 320 EUR
Termin zapłaty: 25.12.2023 r.		Wypłacono: 15.11.2023 r.	

2. Środki indywidualne

Synowi skarżącego nie przysługują żadne dodatkowe krajowe środki odwoławcze w związku z roszczeniami ojca, oddalonymi przez sądy krajowe. Kwoty zasądzone przez Trybunał mają na celu naprawienie szkody majątkowej oraz zwrot poniesionych kosztów i wydatków. W orzecznictwie Trybunału nie ma wymogu wznawiania krajowego postępowania cywilnego w następstwie wyroku Trybunału, w którym stwierdzono naruszenie Konwencji lub protokołów dodatkowych.

W tych okolicznościach i mając na uwadze zapłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki indywidualne nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Trybunał zauważył, że wymogi nałożone na skarżącego przez sądy krajowe w toku postępowania odszkodowawczego zasadniczo pozbawiły go prawa do uzyskania rekompensaty poniesionej szkody. W rezultacie sądy krajowe nie zachowały „właściwej równowagi” pomiędzy zastosowanymi środkami a celami, które miały zostać osiągnięte.

Trybunał nie zakwestionował jednak zastosowanych przepisów prawa krajowego – ani art. 18 ust. 5 ustawy z 2001 r. o ochronie praw lokatorów i zasobie mieszkaniowym gminy, ani art. 417 Kodeksu cywilnego, które stanowią podstawę prawną do przyznania odszkodowania od gminy za straty poniesione w związku z niezapewnieniem najemcom lokali socjalnych przez samorządy. Trybunał nie kwestionował skuteczności tychże środków.

W konsekwencji wydaje się, że w okolicznościach sprawy naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji wynikało z interpretacji i stosowania przepisów krajowych przez sądy krajowe; a nie z ich treści jako takiej. Niezgodna ze standardami Konwencji była wykładnia prawa, a nie samo prawo.

Dlatego też żadne prace legislacyjne nie wydają się konieczne do wykonania niniejszego wyroku, natomiast tłumaczenie i rozpowszechnienie wyroku Trybunału należy uznać za wystarczające do wdrożenia środków o charakterze generalnym.

W tym kontekście należy zauważyć, że oba wyroki (oryginał i jego późniejsze sprostowanie) zostały przetłumaczone na język polski i opublikowane w języku angielskim i polskim na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.gov.pl/sprawiedliwosc) w części poświęconej orzecznictwu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Informacja o wyroku została także umieszczona w zakładce „Aktualności” ww. serwisu. Co więcej, w bazie HUDOC udostępniono polskie tłumaczenie oryginału wyroku.

W dniu 3 lipca 2023 r. Ministerstwo Sprawiedliwości skierowało pisma do Prezesa Sądu Rejonowego w Poznaniu Grunwald i Jeżyce oraz do Prezesa Sądu Okręgowego w Poznaniu – sądów, które wydały orzeczenia krajowe w przedmiotowej sprawie. Zostali oni poinformowani o treści wyroku Trybunału oraz o wyroku korygującym pierwotne orzeczenie. Do pisma załączono skróconą informację na temat standardów stosowanych przez Trybunał w podobnych sprawach.

Informacja o wyroku została także przesłana do sędziów-koordynatorów ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych. Ich zadaniem jest rozpowszechnienie informacji o wyroku wśród innych sędziów.

W tych okolicznościach, żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Rząd jest zdania, że w przedmiotowej sprawie nie są konieczne dalsze środki indywidualne oraz że przyjęte środki generalne są wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

59. Zaktualizowany Raport z wykonania wyroku w sprawie *Xp. Polsce*, przekazany w dniu 8 sierpnia 2023 r.

Opis sprawy

Xp. Polsce, skarga nr 20741/10, wyrok z 16.09.2021 r., ostateczny dnia 28.02.2022 r.

Sprawa dotyczy odmowy przyznania skarżącej w 2009 r. pełnej władzy rodzicielskiej oraz opieki nad najmłodszym dzieckiem wyłącznie lub w przeważającej mierze z powodu jej orientacji seksualnej (naruszenie art. 14 Konwencji w związku z art. 8).

Trybunał uznał, że odniesienia do homoseksualizmu skarżącej dominowały w toku pierwszej ze spraw dotyczących czwórki dzieci. Pierwszy z biegłych uznał w swojej opinii, że dalsze sprawowanie przez matkę opieki nad małoletnimi byłoby możliwe pod warunkiem „zdecydowanej korekty jej postaw, wyłączenia jej partnerki z obecności w życiu rodzinnym”. Aspekty dotyczące jej domniemanej homoseksualności oraz jej życia seksualnego są również obecne w drugiej opinii biegłego, biegły otwarcie wypytywał skarżącą o jej intymne relacje z inną kobietą i uznał, że dzieci wolałyby zamieszkiwać z ojcem. Te dwie opinie biegłych stanowiły kanwę dla orzeczenia przyznającego ojcu prawo do opieki nad dziećmi oraz ograniczającego władzę rodzicielską skarżącej.

Trybunał uznał, że opinie tego samego biegłego oraz pierwsze orzeczenie miały decydujący wpływ na wynik finalnego postępowania dotyczącego opieki nad najmłodszym z dzieci. Zarówno skarżąca, jak i jej były mąż zostali uznani za osoby o porównywalnych kompetencjach rodzicielskich, niemniej sądy odmówiły zmiany *statusu quo* dotyczącego opieki nad najmłodszym z dzieci, opierając się na dwóch przesłankach – korzyściach wynikających ze wspólnego wychowywania się rodzeństwa oraz roli ojca w budowaniu męskiego wzorca osobowego.

Trybunał odnotował, że orientacja seksualna skarżącej i jej związek z inną kobietą były przedmiotem nieustannych dociekań, jak również że były wszechobecne na każdym etapie postępowań sądowych. Nadto Trybunał zauważył, że z tegoż powodu zaistniała różnica w sposobie traktowania skarżącej i jakiegokolwiek innego rodzica pragnącego uzyskać opiekę nad własnym dzieckiem. Różnica wynikała wyłącznie lub w przeważającej mierze z jej orientacji seksualnej, odpowiadającej pojęciu dyskryminacji w rozumieniu Konwencji.

I. Zapłata słusznego zadośćuczynienia oraz środki o charakterze indywidualnym

1. Informacje dotyczące słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	10 000 euro	-	10 000 euro
Termin wypłaty: 28.05.2022 r.		Wypłacono: 20.04.2022 r.	

2. Środki indywidualne

Skarżąca nie jest uprawniona do zainicjowania jakichkolwiek dalszych postępowań krajowych dotyczących opieki nad dziećmi. Sprawy zostały rozstrzygnięte przez sądy krajowe. Najmłodsze z dzieci skończyło 18 rok życia w 2019 r. i w świetle polskiego prawa jest uważane za osobę dorosłą (nie podlega władzy rodzicielskiej). W związku z tym należy skonkludować, że w okolicznościach sprawy środki

indywidualne służące wykonaniu wyroku Trybunału ograniczały się do obowiązku zapłaty słusznego zadośćuczynienia, co uczyniono w dniu 20 kwietnia 2022 r.

W tych okolicznościach i w związku z zapłatą słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki o charakterze indywidualnym nie wydają się niezbędne.

II. Środki generalne

Artykuł 93 § 1 polskiego Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego przyznaje władzę rodzicielską obojgu rodzicom. Niemniej Artykuł 107 § 1 Kodeksu, w wersji obowiązującej w odnośnym czasie, stanowił, że sąd może przyznać władzę rodzicielską jednemu z rodziców oraz ograniczyć władzę rodzicielską drugiego rodzica, jeżeli rodzice nie pozostają w związku małżeńskim i nie żyją razem. Ograniczenie władzy rodzicielskiej mogło *expressis verbis* wskazywać zakres uprawnień i ograniczeń drugiego rodzica.

Analiza orzecznictwa sądów krajowych dowodzi, że wybór rodzica, któremu, w przypadku separacji, powinno się powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej, nie jest łatwy, w szczególności w częstych sytuacjach, kiedy oboje posiadają podobne umiejętności rodzicielskie. Nie podlega dyskusji, że priorytetem powinny być najlepsze interesy dziecka. Sąd Najwyższy w swoich decyzjach z 7 czerwca 1950 r. (sygn. akt Ł.C. 552/50), 30 sierpnia 1949 r. (sygn. akt WaC 76/49), 26 kwietnia 1958 r. (sygn. akt 3 CR 135/58), 30 listopada 1954 r. (sygn. akt II CR 1229/54) oraz 30 stycznia 1957 r. (sygn. akt IV CR 924/55), wskazał pewne wytyczne jak postępować w takich stanach faktycznych. W szczególności podkreśla się, że takie postępowania nie powinny być uznawane za „prywatne spory” pomiędzy rodzicami, że okoliczności każdej ze spraw powinny być oceniane indywidualnie, że sądy powinny brać pod uwagę, który z rodziców daje lepsze gwarancje prawidłowego wychowania dziecka. Z punktu widzenia dziecka nie ma znaczenia, który z rodziców jest winny rozpadu małżeństwa, chyba, że zachowanie tego rodzica naruszyło także najlepiej pojmowane interesy dziecka. Zalecenia związane z wychowywaniem się rodzeństwa razem, mogą być przedmiotem wyjątków, w szczególności z powodu różnych więzi emocjonalnych pomiędzy każdym z dzieci, a rodzicami.

Wydaje się, że stwierdzone przez Trybunał naruszenie wynikało z argumentacji przyjętej przez sądy krajowe w specyficznych okolicznościach niniejszej sprawy. Trybunał odniósł się w szczególności do sformułowań użytych przez biegłych i sądy krajowe w uzasadnianiu ich decyzji. Powinno się odnotować, że polskie prawo nie zawiera żadnych wytycznych związanych z przyznawaniem opieki nad dzieckiem w odniesieniu do płci lub orientacji seksualnej rodzica lub opiekuna. Dlatego też wykonanie przedmiotowego wyroku nie wymaga żadnych zmian legislacyjnych.

W konsekwencji, w celu uniknięcia w przyszłości podobnych naruszeń, należało przedsięwziąć środki o charakterze edukacyjnym i informacyjnym. W tym kontekście należy zauważyć, że 7 marca 2022 r. Ministerstwo Sprawiedliwości wysłało pisma do Prezesa Sądu Rejonowego w Lubinie oraz Prezesa Sądu Okręgowego w Legnicy, informujące od wyroku wydanym przez Trybunał w niniejszej sprawie. Kopia wyżej wymienionego pisma została również wysłana do sędziego koordynatora w zakresie współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych, akredytowanego przy Sądzie Okręgowym w Legnicy. Orzeczenie Trybunału zostało przetłumaczone na język polski i opublikowane na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Jest także dostępne w bazie HUDOC. Dodatkowe informacje zawarto w biuletynie Ministerstwa Sprawiedliwości, który jest rozsyłany do wszystkich sądów, prokuratur i jednostek penitencjarnych.

Niezależnie od działań informacyjnych skierowanych do sądów krajowych, które wydały orzeczenia w przedmiotowej sprawie, do prezesów wszystkich sądów okręgowych skierowane zostało pismo Ministra Sprawiedliwości, zawierające treść oraz uzasadnienie wyroku w sprawie *X p. Polsce*. Do ww. pisma załączono polskie tłumaczenie wyroku. Co więcej, w piśmie zawarto prośbę o jego rozpowszechnienie (wraz z wyrokiem) nie tylko wśród sędziów koordynatorów ds. współpracy międzynarodowej i praw

człowieka w sprawach cywilnych, ale także wśród wszystkich sędziów orzekających w sprawach rodzinnych w sądach okręgowych i rejonowych położonych w danym okręgu. W tym samym piśmie wskazano, że treść wyroku Trybunału powinna zostać przekazana także Opiniodawczym Zespołom Sądowych Specjalistów (dawniej Rodzinnym Ośrodkom Diagnostyczno-Konsultacyjnym). Zespoły te odgrywają obecnie ważną rolę w sporządzaniu ekspertyz, które wykorzystywane są przy rozstrzygnięciu spraw rodzinnych.

Jak wynika z informacji otrzymanych z Ministerstwa Sprawiedliwości, w dniach 10 i 11 lipca 2023 r. informacja o wyroku w sprawie *X p. Polsce* została szeroko rozpowszechniona wśród polskich sędziów. We wszystkich sądach okręgowych podjęto odpowiednie działania mające na celu rozpowszechnienie treści wyroku. Został on przesłany do sędziów sądów okręgowych i rejonowych orzekających w sprawach cywilnych i rodzinnych, a także sędziów – koordynatorów i Zespołów Biegłych Sądowych.

Ponadto w Sądzie Okręgowym w Piotrkowie Trybunalskim zorganizowano spotkanie, podczas którego sędzia-koordynator ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych omówił ww. wyrok i zwrócił uwagę na wskazane przez Trybunał standardy w zakresie zakazu dyskryminacji, którego naruszenie Trybunał stwierdził w niniejszej sprawie.

Ponadto w listopadzie 2023 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie zorganizuje szkolenie dla sędziów, dotyczące orzecznictwa Trybunału. Będzie ono otwarte dla sędziów Sądu Okręgowego w Warszawie. Jednym z tematów będzie dyskusja nad zagadnieniami wynikającymi z art. 14 w związku z art. 8 Konwencji.

W 2023 r. w ramach uzupełniających szkoleń sędziów zaplanowano dwie sesje z zakresu prawa rodzinnego: pierwsza w dniach 19–20 sierpnia i druga w dniach 2–3 września. Rząd zachęcał koordynatorów i wykładowców do włączenia wyroku Trybunału w sprawie *X p. Polsce* do wyżej wymienionych sesji szkoleniowych. Nadto w zakresie szkoleń *ad hoc* Dział Szkoleń Ośrodka Szkolenia Ustawicznego i Współpracy Międzynarodowej w Lublinie (w ramach Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury), odpowiedzialny za programy uczenia się przez całe życie, zorganizuje w 2023 r. następujące kursy:

- kurs nr 08/23 “Wykonanie orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich – wybór i analiza orzecznictwa”,
- kurs nr R12/23 – “Ingerencja sądów rodzinnych w wykonywanie władzy rodzicielskiej”.

Mając na uwadze konieczność omówienia wyroku Trybunału w sprawie *X p. Polsce*, koordynatorzy zajęć zobowiążą prowadzących do informowania o jego treści podczas przedmiotowych szkoleń.

W tych okolicznościach żadne inne środki o charakterze generalnym nie wydają się niezbędne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu w niniejszej sprawie nie są niezbędne żadne inne środki o charakterze indywidualnym, zaś wskazane wyżej środki o charakterze generalnym będą wystarczające do stwierdzenia, że Polska wypełniła obowiązki wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

60. Informacja o środkach odnoszących się do wykonania wyroku w sprawie *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce*, przekazana w dniu 6 października 2023 r.

W związku z procesem wykonywania wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 4907/18) oraz nadchodzącym posiedzeniem KM-DH (5-7 grudnia 2023 r.) chciałbym przedstawić następujące informacje.

Na wstępie należy przypomnieć, że informacje przekazane Komitetowi Ministrów we wcześniejszych pismach władz w niniejszej sprawie pozostają aktualne. Dotyczy to także informacji o wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2021 r. (sygn. K 6/21) i jego skutkach dla wykonania ww. wyroku Trybunału.

Niezależnie od powyższego, w odniesieniu do środków indywidualnych w sprawie *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce* należy powtórzyć, że Trybunał w swoim wyroku wskazał, że nie może spekulować na temat wyniku postępowania krajowego, gdyby skarżąca spółka o skorzystała z gwarancji przewidzianych w art. 6 Konwencji. Trybunał stwierdził, że nie widzi związku przyczynowego pomiędzy stwierdzonymi naruszeniami a zarzucaną szkodą majątkową.

Dodatkowo nie stwierdził naruszenia art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji. Dlatego też, zdaniem rządu, w niniejszej sprawie żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne.

Należy zatem przypomnieć także, że skarżącej spółce nie przysługuje żaden odwoławczy środek indywidualny na mocy prawa krajowego. W szczególności nie jest możliwe wznowienie postępowania w sprawie skargi konstytucyjnej skarżącej i ponowne jej rozpoznanie przez Trybunał Konstytucyjny lub ponowne rozpoznanie sprawy skarżącej co do istoty przez sądy krajowe z pominięciem przepisów, których zgodność z Konstytucją jest kwestionowana przez spółkę. W związku z tym dalsze rozważania w tym zakresie nie wydają się konieczne.

Ponadto, jeśli chodzi o skład polskiego Trybunału Konstytucyjnego, należy zauważyć, że Konstytucja RP przewiduje wyłączną kompetencję do powoływania sędziów Trybunału Konstytucyjnego do polskiego Sejmu i Prezydenta RP, bez angażowania władzy wykonawczej.

61. Raport z wykonania wyroku w sprawie *Zięba p. Polsce*, przekazany w dniu 12 października 2023 r.

Opis sprawy

Zięba p. Polsce, skarga nr 54110/18, wyrok z 08.06.2023 r., ostateczny 08.06.2023 r.

Przedmiotem sprawy była przewlekłość postępowania przed sądami krajowymi oraz brak skutecznego krajowego środka odwoławczego (naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 13 Konwencji).

Trybunał podkreślił, że zasadność czasu trwania postępowania należy oceniać w świetle okoliczności danej sprawy i biorąc pod uwagę kryteria określone w orzecznictwie Trybunału, w szczególności złożoność sprawy, zachowanie skarżącego oraz właściwych władz, a także mając na uwadze jakie jest znaczenie sprawy dla skarżącego.

Trybunał nie znalazł żadnej okoliczności ani argumentu mogących uzasadnić całkowitą długość postępowania na poziomie krajowym. Przywołując swoje orzecznictwo w tej materii, Trybunał uznał, że w niniejszej sprawie długość postępowania była nadmierna i nie spełniała wymogu „rozsądnego terminu”.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	7800 EUR	-	7800 EUR
Termin zapłaty: 08.09.2023 r.		Wypłacono: 08.09.2023 r.	

2. Środki indywidualne

Krajowe postępowanie w sprawie skarżącego zostało zakończone w dniu 17 października 2013 r., tzn. przed wydaniem wyroku przez Trybunał.

W tych okolicznościach, mając na uwadze wypłatę słusznego zadośćuczynienia, żadne inne środki o charakterze indywidualnym nie wydają się konieczne.

II. Środki generalne

Środki generalne dotyczące przewlekłości postępowań cywilnych i karnych zawisłych przed sądami krajowymi są nadzorowane przez Komitet Ministrów w ramach grupy spraw *Bąk* (skarga nr 7870/04), *Majewski* (skarga nr 52690/99) oraz *Rutkowski i inni* (skarga nr 72287/10).

Rząd regularnie przedstawia Komitetowi Ministrów pełną informację nt. podejmowanych oraz przewidywanych działań, których celem jest wykonanie wyroków dotyczących przewlekłego prowadzenia postępowań (zob. np. ostatnie dokumenty DH-DD(2023)846, DH-DD(2021)885 oraz DH-DD(2020)359).

Nadto orzeczenie zostało przetłumaczone na język polski i opublikowane na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku jest również dostępne w bazie HUDOC.

Ponadto, w zakresie działań upowszechniających, informacja o wyroku wraz z opisem jego treści została przesłana prezesom sądów krajowych, które orzekały w sprawie skarżącego (Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej, Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej).

W tych okolicznościach żadne inne środki generalne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

W ocenie rządu w przedmiotowej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki o charakterze indywidualnym. W zakresie środków generalnych rząd niezmiennie zobowiązuje się informować Komitet Ministrów o działaniach zmierzających do wykonania wyroków dotyczących przewlekłości postępowań.

62. Informacja o środkach odnoszących się do wykonania wyroku w sprawie Żurek p. Polsce, przekazana w dniu 5 października 2023 r.

Opis sprawy

Żurek p. Polsce, skarga nr 39650/18, wyrok z 16.06.2022 r., ostateczny 10.10.2022 r.

Sprawa dotyczy środków zastosowanych przez władze w latach 2016-2018 wobec skarżącego, sędziego Sądu Okręgowego w Krakowie, a także członka-sędziego Krajowej Rady Sądownictwa i jej rzecznika, w związku z poglądami, które wyraził w obronie praworządności i niezawisłości sędziowskiej,

polegających na odwołaniu go z funkcji rzecznika sądu okręgowego, w połączeniu z decyzjami władz o zbadaniu i odtajnieniu jego oświadczenia majątkowego oraz kontroli jego pracy orzeczniczej (naruszenie art. 10 Konwencji). Trybunał stwierdził, że kumulację takich środków można scharakteryzować jako strategię mającą na celu zastraszenie (lub nawet ucieszenie) skarżącego ze względu na jego poglądy.

Trybunał stwierdził także naruszenie prawa skarżącego do dostępu do sądu w związku z brakiem kontroli sądowej przedwczesnego wygaśnięcia *ex lege* jego mandatu członka KRS w 2018 r. (naruszenie art. 6 ust. 1).

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego sygn. K 7/21

10 marca 2022 r. Trybunał Konstytucyjny, w składzie pięciu sędziów, rozpoznał sprawę i wydał jednogłośnie wyrok w postępowaniu sygn. akt K 7/21. Sentencja tego wyroku, który został opublikowany w Dzienniku Ustaw w dniu 21 marca 2022 r. (poz. 643), stanowi, iż:

Art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.) w zakresie, w jakim:

- 1) pojęciem „praw i obowiązków o charakterze cywilnym” obejmuje podmiotowe prawo sędziego do zajmowania funkcji administracyjnej w strukturze sądownictwa powszechnego w polskim systemie prawnym
 - jest niezgodny z art. 8 ust. 1, art. 89 ust. 1 pkt 2 i art. 176 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) przy ocenie spełnienia warunku „sądu ustanowionego ustawą”:
 - a) dopuszcza pomijanie przez Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe przepisów Konstytucji, ustaw oraz wyroków polskiego Trybunału Konstytucyjnego,
 - b) umożliwia samodzielne kreowanie norm dotyczących procedury nominacyjnej sędziów sądów krajowych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe w procesie wykładni Konwencji
 - jest niezgodny z art. 89 ust. 1 pkt 2, art. 176 ust. 2, art. 179 w związku z art. 187 ust. 1 w związku z art. 187 ust. 4 oraz z art. 190 ust. 1 Konstytucji,
 - c) upoważnia Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe do dokonywania oceny zgodności z Konstytucją i Konwencją ustaw dotyczących ustroju sądownictwa, właściwości sądów oraz ustawy określającej ustrój, zakres działania, tryb pracy i sposób wyboru członków Krajowej Rady Sądownictwa
 - jest niezgodny z art. 188 pkt 1 i 2 oraz z art. 190 ust. 1 Konstytucji.

Bez uszczerbku dla możliwych konsekwencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego, które są obecnie rozpatrywane, Rząd pragnie przekazać następującą informację.

I. Wypłata słusznego zadośćuczynienia i środki indywidualne

1. Szczegóły słusznego zadośćuczynienia

Szkoda majątkowa	Szkoda niemajątkowa	Koszty i wydatki	Suma
-	15 000 EUR	10 000 EUR	25 000 EUR
Termin zapłaty: 10/01/2023 r.		Wypłacono: 29/12/2023 r.	

2. Środki indywidualne

W sprawie Żurek p. Polsce Trybunał stwierdził, że prawo osób pełniących funkcję członka KRS do pełnienia tej funkcji do końca kadencji jest prawem cywilnym. Trybunał stwierdził także, że brak kontroli sądowej decyzji o odwołaniu skarżącego z członkostwa w KRS stanowi naruszenie jego prawa dostępu do sądu.

Mając na uwadze powyższe, zdaniem Ministra Sprawiedliwości należy zauważyć, że skoro Trybunał jednoznacznie wskazał, iż pełnienie funkcji członka KRS ma charakter cywilnoprawny, skarżący powinien był posłużyć się przysługującymi mu krajowymi środkami odwoławczymi, np. art. 89 § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, zgodnie z którym sędzia ma prawo zwrócić się do sądu w sprawach dotyczących roszczeń wynikających ze stosunku służbowego. Z okoliczności sprawy wynika, że skarżący w ogóle nie skierował swojej sprawy do sądu powszechnego w związku z nieuprawnionym jego zdaniem odwołaniem z funkcji członka KRS. Ponieważ Trybunał uznaje, że prawo skarżącego ma charakter cywilny, powinien był zbadać w swoim wyroku możliwość wniesienia powództwa cywilnego (prawniczego) przez skarżącego przy ocenie wyczerpania krajowych środków odwoławczych.

Należy jednak zaznaczyć, że w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości kadencja skarżącego wygasa *ex lege*, a nie w drodze jakiegokolwiek decyzji. W związku z tym nie było możliwości odwołania się do sądu. Kontrola sądowa skrócenia kadencji skarżącego nie polegałaby zatem na kontroli prawidłowości stosowania przepisu ustawy, lecz na kontroli legalności wydania przepisu ustawy o określonej treści. Kompetencja ta jest jednak zastrzeżona dla Trybunału Konstytucyjnego.

Zdaniem Ministerstwa Sprawiedliwości funkcja członka KRS jest stanowiskiem w służbie publicznej, a zatem podlega prawu publicznemu. Stanowiska takiego nie można porównywać z żadnym stosunkiem pracy w rozumieniu Kodeksu pracy ani z żadnym innym podobnym stosunkiem, gdyż istotą statusu sędziego jest wykonywanie zadań orzeczniczych, a funkcja członka KRS jest pomocnicza i incydentalna w stosunku do stosunku służbowego sędziego.

W Konstytucji RP prawo dostępu do służby publicznej gwarantuje i kształtuje jej art. 60. Wynika z niego, że obywatele polscy korzystający z pełni praw publicznych mają prawo dostępu do służby publicznej na równych zasadach. Prawo to nie obejmuje jednak możliwości pełnienia określonych funkcji administracyjnych i organizacyjnych w strukturach władzy publicznej (np. prawo do pełnienia funkcji rzecznika sądu). Przepis ten nie gwarantuje przyjęcia do służby publicznej ani pozostania w niej bez względu na okoliczności, a jedynie daje prawo ubiegania się o przyjęcie do służby publicznej i prawo pozostawania w tej służbie na zasadach jednakowo określonych dla wszystkich. Nie gwarantuje także prawa do awansu osobom przyjętym do służby publicznej.

Prawo to obejmuje nie tylko ubieganie się o przyjęcie do służby w ogóle, ale także ubieganie się o określone stanowisko w tej służbie. Obywatelowi polskiemu korzystającemu z pełni praw publicznych nie przysługuje prawo podmiotowe wymagające dopuszczenia do służby publicznej. Nie może domagać się przed sądem zapewnienia dostępu do służby publicznej poprzez zatrudnienie na określonym stanowisku lub umożliwienie mu pełnienia określonej funkcji publicznej.

Tym samym skarżący nie miał możliwości zaskarżenia postanowienia Prezesa Sądu Okręgowego w Krakowie zwalniającego go z funkcji rzecznika prasowego tego sądu. Jak wynika z § 43 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. w sprawie funkcjonowania sądów powszechnych zadania związane ze współpracą sądu z mediami wykonuje prezes lub wiceprezes sądu.

W celu wykonywania tych zadań w sądach apelacyjnych i rejonowych może zostać powołany rzecznik prasowy. W zakresie działalności informacyjnej rzecznik podlega bezpośrednio prezesowi sądu. Zatem funkcja rzecznika sądu nie jest kadencyjna. Powołanie lub odwołanie sędziego do pełnienia tej funkcji jest zatem niezależną decyzją prezesa sądu.

W tych okolicznościach żadne inne indywidualne środki nie wydają się konieczne

II. Środki generalne

1. Zakończenie kadencji sędziowskiego członka KRS

Zgodnie z art. 187 § 3 Konstytucji RP kadencja osób wybranych na członków Krajowej Rady Sądownictwa trwa cztery lata.

Zgodnie z art. 14 § 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa funkcja wybranego członka Rady wygasa przed upływem kadencji w przypadku: (1) śmierci; (2) rezygnacji ze stanowiska; (3) wygaśnięcia mandatu posła lub senatora; (4) powołanie sędziego na inne stanowisko sędziowskie, z wyjątkiem powołania sędziego sądu rejonowego na stanowisko sędziego sądu okręgowego... lub sędziego okręgowego sądu administracyjnego na stanowisko sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego; (5) wygaśnięcia lub rozwiązania stosunku służbowego sędziego; (6) przejścia lub przeniesienia w stan spoczynku.

Artykuł 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, zmienionej ustawą zmieniającą z 2017 r., wprowadził nowy sposób wyboru sędziowskich członków KRS. W jego § 3 wprowadzono także wspólną kadencję nowych członków Krajowej Rady Sądownictwa wybieranych spośród sędziów, która rozpoczyna się w dniu następującym po dniu ich wyboru. Członkowie Rady poprzedniej kadencji pełnią swoje obowiązki do pierwszego dnia wspólnej kadencji nowych członków Rady.

Artykuł 6 ustawy zmieniającej z 2017 r. stanowi, że kadencja członków KRS, o których mowa w art. 187 § 1 pkt 2 Konstytucji, wybranych na podstawie przepisów dotychczasowych, trwa do dnia poprzedzającego kadencję nowych członków KRS, nie przekraczając jednak terminu 90 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, chyba że ich kadencja upłynęła wcześniej.

2. Oświadczenia majątkowe sędziów

Zgodnie z art. 87 § 1 ustawy o ustroju sądów powszechnych, w obowiązującym w danym czasie brzmieniu, sędziowie są obowiązani do złożenia oświadczenia majątkowego dotyczącego ich majątku osobistego oraz majątku objętego ustrojem ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej właściwemu Prezesowi Sądu Apelacyjnego. Oświadczenie powinno zawierać m.in. informację o posiadanych przez sędziego stanach pieniężnych, nieruchomościach, ruchomościach o wartości przekraczającej 10 000 zł, akcjach, udziałach i instrumentach finansowych.

Zgodnie z art. 87 § 6 ustawy o ustroju sądów powszechnych informacje zawarte w oświadczeniu majątkowym są jawne, z wyjątkiem adresu zainteresowanej osoby i położenia nieruchomości. Ten sam przepis stanowi, że na wniosek sędziego osoba upoważniona do odbioru oświadczenia może podjąć decyzję o utajnieniu informacji zawartych w oświadczeniu, jeżeli ujawnienie tych informacji mogłoby zagrozić osobie składającej oświadczenie lub jej krewnym. Minister Sprawiedliwości ma jednak prawo odtajnić takie oświadczenia sędziego.

Zgodnie z art. 87 § 6a oświadczenia majątkowe ogłaszane są w Biuletynie Informacji Publicznej nie później niż w dniu 30 czerwca każdego roku.

3. Rzecznik prasowy sądu

Zgodnie z art. 33 § 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie Regulaminu działania sądów powszechnych z dnia 23 grudnia 2015 r. zadania związane ze współpracą sądu z mediami wykonuje prezes lub wiceprezes Sąd. W Sądzie Apelacyjnym i Sądzie Okręgowym prezes właściwego sądu może wyznaczyć rzecznika do wykonywania tych zadań (art. 33 § 2). Rzecznik podlega bezpośrednio prezesowi tego sądu (art. 33 § 3).

4. Publikacja i rozpowszechnienie

Wyrok w niniejszej sprawie został przetłumaczony na język polski i opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Polskie tłumaczenie wyroku dostępne jest także w bazie HUDOC. Ponadto informacja o wyroku znalazła się w zakładce aktualności na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w newsletterze Ministerstwa Sprawiedliwości, który był rozsyłany do wszystkich sądów, prokuratur i jednostek organizacyjnych służby więziennej.

W tych okolicznościach żadne inne środki ogólne nie wydają się konieczne.

III. Wnioski pozwanego państwa

Bez uszczerbku dla konsekwencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego sygn. K 7/21 rząd jest zdania, że w tej sprawie nie są konieczne żadne dalsze środki indywidualne oraz że opisane powyżej środki o charakterze ogólnym powinny wystarczyć do stwierdzenia, że Polska wypełniła swoje zobowiązania wynikające z art. 46 ust. 1 Konwencji.

Załącznik D
Sprawozdania z posiedzeń plenarnych
Zespołu do Spraw Europejskiego Trybunału
Praw Człowieka, które odbyły się w 2023 r.

Spis treści

Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu do Spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 20 marca 2023 r.	321
Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu do Spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 26 czerwca 2018 r.	331
Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu do Spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 28 września 2018 r.	343
Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu do Spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 17 grudnia 2018 r.	350

Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 20 marca 2023 r.

W dniu 20 marca 2023 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka („Zespół”), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

I. Wprowadzenie Przewodniczącego Zespołu

Posiedzenie otworzył Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka („ETPC”), który przewodniczył spotkaniu („Przewodniczący”, „Pełnomocnik”).

Pełnomocnik przed przystąpieniem do omawiania poszczególnych punktów programu poinformował, że na ukończeniu znajduje się przygotowanie Raportu z wykonywania wyroków ETPC przez Polskę za 2022 r. Wskazał też, że raport zostanie przekazany Radzie Ministrów do przyjęcia. Po przyjęciu Raport zostanie umieszczony na stronie internetowej MSZ.

Następnie Pełnomocnik przedstawił agendę posiedzenia i zachęcił wszystkich zebranych do aktywnego udziału w posiedzeniu Zespołu.

II. Informacja o bieżącej działalności Pełnomocnika w przedmiocie wykonywania wyroków ETPC, w tym informacja w przedmiocie statystyk za 2022 r., spraw zakomunikowanych Rządowi w I kwartale 2023 r. oraz orzeczeniach wydanych przez ETPC, jak również sprawach znajdujących się w procesie wykonywania

1. Dane statystyczne za 2022 r.

Pełnomocnik poinformował zebranych, że zostało już przygotowane podsumowanie statystyczne 2022 r., które zostanie szczegółowo omówione w Raporcie. W związku z tym przytoczył jedynie najważniejsze informacje dotyczące wydanych wyroków i zakomunikowanych spraw.

W szczególności Pełnomocnik wskazał, że w 2022 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka wydał wobec Polski 108 orzeczeń ws. 191 skarg, w tym 34 wyroki ws. 34 skarg oraz 74 decyzje ws. 157 skarg. W tej liczbie 44 orzeczenia dotyczące 51 skarg były korzystne dla Rządu (4 wyroki stwierdzające brak naruszenia dotyczące 4 skarg, 22 decyzje o niedopuszczalności dotyczące 29 skarg i 18 decyzji skreślających 18 zakomunikowanych Rządowi skarg z przyczyn formalnych). Nadto wydano 64 orzeczenia niekorzystne dla Rządu ws. 140 skarg (30 wyroków stwierdzających naruszenia dotyczących 30 skarg, 22 decyzje ws. ugody dotyczące 77 skarg oraz 12 decyzji ws. deklaracji jednostronnych dotyczących 33 skarg).

Wśród 34 wyroków było 30 wyroków stwierdzających przynajmniej jedno naruszenie Konwencji przez Polskę dotyczących 30 skarg, w tym 1 wyrok ws. 1 skargi bez zasądzenia oraz 4 wyroki stwierdzające brak jakiegokolwiek naruszenia Konwencji przez Polskę dotyczące 4 skarg.

Wśród 74 decyzji były 22 decyzje o niedopuszczalności 29 skarg, w tym 20 decyzji o niedopuszczalności 27 zakomunikowanych skarg wydanych po obserwacjach Rządu; 22 decyzje zatwierdzające ugody w 77 skargach; 12 decyzji zatwierdzających deklaracje jednostronne w 33 skargach; 18 decyzji skreślających z przyczyn formalnych 18 zakomunikowanych Rządowi skarg, w tym 15 decyzji skreślających 15 skarg z powodu niepodtrzymywania ich przez skarżących po przedstawieniu obserwacji przez Rząd oraz 3 decyzje skreślające 3 skargi z uwagi na śmierć skarżących.

Ponadto, Przewodniczący poinformował, że w 2022 r. Rząd otrzymał 337 nowych zakomunikowanych przez Trybunał skarg w procedurze skargowej (dla porównania wskazał, że w 2021 r. Trybunał zakomu-

nikował Rządowi 277 nowych skarg, natomiast w 2020 r. – 126 nowych skarg, w 2019 r. – 251, w 2017 r. – 396, a w 2015 r. – 761). Pełnomocnik zauważył, że obserwujemy więc ponowny wzrost nowych komunikacji. Niezależnie od otrzymanych w 2022 r. komunikacji, Rząd otrzymał 60 zarządzeń tymczasowych (tzw. *interim measure*), a w 2 sprawach Trybunał rozważał zastosowanie takiej procedury, zaś 2146 nowych skarg wniesionych przeciwko Polsce zostało przydzielone składom sędziowskim ETPC do rozpoznania. W tym miejscu Przewodniczący odnotował, że wskaźnik liczby nowych skarg do liczby ludności spadł dla Polski do 0,57 (nieznacznie przekraczając średnią dla całej RE – 0,54), a Polska spadła na 22 miejsce wśród 47 państw (Rada Europy po wykluczeniu Rosji liczy 46 państw, ale w 2022 r. nadal napływały skargi przeciwko Federacji Rosyjskiej). Na koniec 2022 r. Polska była na 7 miejscu pod względem liczby skarg zawisłych przed Trybunałem (2450 skarg, 3,3% ogółu wszystkich skarg zawisłych przed ETPC). Polska miała o ok. 350 skarg mniej niż Grecja, która znalazła się na 6 pozycji, a o ok. 300 więcej niż Azerbejdżan, który był na 8 miejscu. Liczba zawisłych skarg była wyższa o ponad 1100 w porównaniu z zeszłym rokiem.

W 2022 r. Komitet Ministrów Rady Europy zamknął nadzór nad wykonywaniem 26 orzeczeń w sprawach dotyczących Polski (w tym 4 wyroków oraz 22 decyzji zatwierdzających ugodę). Na koniec 2022 r. liczba orzeczeń ETPC przeciwko Polsce znajdujących się w procedurze wykonywania Komitetu Ministrów Rady Europy wzrosła do 125 orzeczeń (w tym 19 decyzji zatwierdzających ugody i 106 wyroków).

2. Sprawy zakomunikowane Rządowi w I kwartale 2023 r.

Pełnomocnik wskazał, że na koniec 2022 r. Rząd odnotował 337 komunikacji, tymczasem pod koniec I kwartału 2023 r. Rząd otrzymał 137 komunikacji i ta liczba rośnie z każdym dniem. W tej liczbie się mieści kilka nowych, kluczowych grup spraw (np. *Manowska i inni*) oraz sporo grup, które stanowią kontynuację poprzednich komunikacji (np. kolejne grupy przewlekłościowe, kolejne grupy dot. składu SN w sprawach cywilnych czyli *Palińska i inni*, etc.). W tej liczbie mieszczą się też sprawy komunikowane indywidualnie. Pełnomocnik przedstawił krótką charakterystykę każdej z grup spraw:

- 1) Sprawy związane z funkcjonowaniem sądownictwa (55 spraw):
 - *Grzegorzcyk* (sprawa dotycząca skargi na przydzielenie sędziego SN do Izby Odpowiedzialności Zawodowej);
 - grupa *Kaspryszyn* (8 spraw) – brak powołania na wakujące stanowisko sędziowskie;
 - *Matkiewicz* – postępowanie dyscyplinarne wobec sędziego przed Izbą Dyscyplinarną SN;
 - grupa *Manowska* (8 spraw) – postępowania przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w zakresie kontroli sądowej nominacji do Sądu Najwyższego, dokonywanych z udziałem KRS.
 - *Sadomski* (rozpoznawany łącznie z gr. *Manowska*) – brak powołania na wakujące stanowisko sędziego SN;
 - grupa *Palińska* (34 sprawy) – skład Izby Cywilnej SN,
 - *Brazewicz* – przewlekłość postępowania dyscyplinarnego wobec sędziego (post. przed Izbą Dyscyplinarną oraz Izbą Odpowiedzialności Zawodowej SN),
 - *Szeremeta* – postępowanie dyscyplinarne wobec sędziego (przed Izbą Dyscyplinarną Sądu Najwyższego).
- 2) Sprawy dotyczące zarzutu inwigilacji organizacji pozarządowych (*Smoleń i Fundacja Greenpeace p. Polsce*).
- 3) Sprawy dotyczące sytuacji na granicy z Białorusią:
 - *Epler i Skubiszewski* – zakaz zgromadzeń w strefie przygranicznej,
 - *Nabradalik i Moskwa* – zatrzymanie fotoreporterów na granicy z Białorusią.
- 4) Sprawy rodzinne:
 - *Boisteau* – sprawa dotycząca kontaktów z dzieckiem,

- sprawa *K.O. i V.O.* oraz sprawa *M.O. i V.O.* – 2 sprawy dot. stosowania Konwencji Haskiej, dotyczące tego samego dziecka
- 5) Sprawy dotyczące cudzoziemców:
 - *V.M. i inni* – umieszczenie w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców,
 - *D.B.* – wydalenie do Federacji Rosyjskiej,
 - *S.U.* – wydalenie do Tadżykistanu.
- 6) Sprawy komunikowane modułowo (78 komunikacji):
 - *Kubikowski* – 10 spraw (przewlekłość karna),
 - *Nawrot* – 10 spraw (przewlekłość cywilna),
 - *Kosim* – 10 spraw (przewlekłość karna),
 - *Wojewoda* – 10 spraw (przewlekłość cywilna),
 - *Piórkowska* – 10 spraw (przewlekłość cywilna),
 - *Kamiński* – 10 spraw (przewlekłość karna),
 - *Iwankiewicz* – 10 spraw (przewlekłość cywilna),
 - *Szewczyk* – 4 sprawy (przewlekłość cywilna – sprawy post-*Bieliński*),
 - *Lehman* – 4 sprawy (przewlekły areszt tymczasowy).

3. Orzeczenia wydane/notyfikowane w 2023 r.

W I kwartale br. Trybunał wydał w sprawach przeciwko Polsce 17 orzeczeń, w tym 5 wyroków (we wszystkich wyrokach stwierdził naruszenie postanowień Konwencji) oraz 12 decyzji (w tym 6 o niedopuszczalności). Ponadto w 2023 r. Trybunał notyfikował Polsce 8 decyzji wydanych w 2022 r. (w tym 2 decyzje o niedopuszczalności).

W 2023 r. uprawomocniły się wyroki wydane w 2022 r. w sprawach *Juszczyszyn, Liu, Bierski, Rabczewska*, oraz *Kornicka-Ziobro p. Polsce*. W sprawach *Juszczyszyn, Liu* oraz *Rabczewska* Rząd złożył wniosek o przekazanie rozpoznania sprawy do Wielkiej Izby. Niemniej ten wniosek nie został uwzględniony.

W sprawie *Kornicka-Ziobro* to skarżąca złożyła taki wniosek, ale również nie został uwzględniony. Wyroki, w których stwierdzono naruszenie postanowień Konwencji, zostały przekazane do procedury wykonywania nadzorowanej przez KMRE.

4. Sprawy w wykonywaniu według stanu na 19 marca 2023

Pełnomocnik poinformował, że według stanu na 19 marca br. w nadzorze KMRE nad wykonywaniem znajdują się 132 sprawy, w tym 18 decyzji zatwierdzających ugodę oraz 114 wyroków. W tym roku KMRE zamknął nadzór nad 1 orzeczeniem (ugoda *Bełz i inni p. Polsce*). Niemniej możliwe jest, że już w najbliższym czasie zamknięte zostaną kolejne sprawy. Do 19 marca br. przekazano do Departamentowi Wykonywania Wyroków ETPC 18 raportów lub ich aktualizacji oraz informacji w sprawach.

5. Komunikacje złożone w I kwartale 2022 r. do Komitetu Ministrów na podstawie art. 9 Regulaminu Komitetu Ministrów w formacie ds. praw człowieka.

Do dnia 19 marca br. zostały przedstawione 3 komunikacje na podstawie art. 9 ust. 2 Regulaminu Komitetu Ministrów w formacie ds. praw człowieka. Były to komunikacje w sprawie *M.K. i inni p. Polsce*. Złożenie tych komunikacji wiązało się zapewne z faktem, że ten wyrok znajdował się na agendzie marcowego posiedzenia KM-DH.

Komunikacje przedstawiły: Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Centrum Praw Podstawowych przy Szkole Hertie w Berlinie oraz Centrum Praw Człowieka Uniwersytetu w Gandawie (Centre for Funda-

mental Rights at the Hertie School, Berlin, and Human Rights Centre of the University of Ghent) oraz Stowarzyszenie Interwencji Prawnej i Fundacja Instytut na rzecz Państwa i Prawa.

III. Informacja na temat ostatniego posiedzenia Komitetu Ministrów RE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPC (7-9.03.2023 r.)

W tym punkcie poinformowano uczestników, że w agendzie posiedzenia Komitetu Ministrów RE poświęconemu nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPC, które odbyło się w dniach 7-9 marca 2023 r., znalazła się 1 polska sprawa (a właściwie grupa spraw) *M.K. i inni p. Polsce*. Sprawa ta nie była poddana debacie na forum Komitetu. Decyzja KMRE została przyjęta bez dyskusji.

W tej decyzji Komitet:

- wezwał władze polskie do przedstawienia informacji o funkcjonowaniu w praktyce przepisów nowelizujących ustawie o cudzoziemcach, przyjętych w drugiej połowie 2021 r., w następstwie kryzysu na granicy polsko-białoruskiej, a w szczególności informacji dot. praktyki stosowania przez Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców prerogatywy pozostawiania bez rozpoznania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej; sposobu traktowania cudzoziemców wnioskujących o taką ochronę, wobec których wydano nakaz opuszczenia kraju; jak również rzeczywistej możliwości aplikowania o ochronę międzynarodową przez osoby, które nielegalnie przekroczyły granicę RP.
- wniósł nadto o przekazanie wyjaśnień dotyczących przedstawionych statystyk dotyczących korzystania z nowych środków wprowadzonych ww. nowelizacją m.in. dotyczących wydanych nakazów opuszczenia terytorium Polski, liczby wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej pozostawionych bez rozpoznania, jak i liczby takich wniosków złożonych w ostatnich dziesięciu latach.
- wezwał również władze RP do wyeliminowania praktyki polegającej na błędnym formułowaniu oświadczeń osób pragnących wystąpić o ochronę międzynarodową oraz argumentów przytaczanych przez nie w uzasadnieniu takiego wniosku. Wniósł także o niezwłoczne przedstawienie informacji nt. środków odwoławczych od decyzji o odmowie przekroczenia granicy o charakterze suspensywnym.

Komitet Ministrów zwrócił się do Rządu RP o ustosunkowanie się do ww. problemów do końca listopada 2023 r. oraz zdecydował o ponownym zbadaniu przedmiotowej grupy spraw nie później niż na posiedzeniu w marcu 2024 r. W tej sprawie Pełnomocnik wystąpi wkrótce do MSWiA/KGSG i przekaze decyzję wraz z wnioskami po posiedzeniu. Możliwe jest również zorganizowanie posiedzenia grupy roboczej Zespołu aby omówić dalsze działania mające na celu postęp w wykonywaniu tej grupy.

Wskazano także, że wyrok w sprawie *M.K. i inni p. Polsce* jest wyrokiem wiodącym w grupie spraw do której należą 4 inne wyroki: *DA i inni p. Polsce* (51246/17), *T.Z. i inni p. Polsce* (41764/17), *A.B. i inni p. Polsce* (42907/17), *A.I. i inni p. Polsce* (39028/17).

W trakcie tego posiedzenia KM-DH badaniu wykonywania były poddawane także inne sprawy wyniku czego łącznie KMRE przyjął 36 decyzji dotyczących 16 państw RE (w tym były to także rezolucje tymczasowe).

Na kolejnym czerwcowym posiedzeniu KMRE w formule ds. praw człowieka omawiana będzie większa grupa polskich spraw. Będą to *Tysiąc, R.R.* oraz *P. i S.*, a także cała grupa spraw dotyczących zagadnień wymiaru sprawiedliwości, tj. *Xero Flor, Broda i Bojara*, grupa *Reczkowicz (Dolińska Ficek i Ozimek, Advance Pharma)* oraz *Grzęda p. Polsce*.

IV. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń ETPC

- **Aktualizacja informacji nt. postępów w wykonaniu środków indywidualnych i generalnych w sprawach *Xero Flor w Polsce Sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 4907/18), grupie *Reczkowicz p. Polsce* (skarga nr 43447/19), *Broda i Bojara p. Polsce* (skargi nr 26691/18 i 27367/18) oraz *Grzęda p. Polsce* (skarga nr 43572/18) w związku z umieszczeniem spraw w agendzie posiedzenia Komitetu Ministrów RE w czerwcu 2023 r. – referuje Ministerstwo Sprawiedliwości**

Na wstępie Pełnomocnik przypomniał, że polskie władze podjęły działania mające na celu poinformowanie Rady Europy („RE”) o wyrokach wydanych przez Trybunał Konstytucyjny w dniu 24 listopada 2021 r. i 10 marca 2022 r.

Polskie władze przekazały informację nt. obu wyroków TK w ramach procedury przewidzianej art. 52 Konwencji, w ramach której Sekretarz Generalna RE zwróciła się do polskich władz o przedstawienie informacji nt. ww. wyroków w kontekście obowiązywania art. 6 i 32 Konwencji. Taka informacja została przygotowana we współpracy z MS i PK, i przekazana SGRE łącznie z wyrokami TK w polskiej i angielskiej wersji językowej. Raport SGRE jest dostępny publicznie na stronie RE.

Ponadto władze polskie informują o wyrokach TK w ramach stanowisk procesowych składanych w sprawach zawisłych przez ETPC. Strona polska przekazała informacje o wyrokach TK również Komitetowi Ministrów RE.

Następnie Przewodniczący przypomniał, że sprawa *Xero Flor* dotyczyła braku należytego zbadania przez sądy krajowe w postępowaniu cywilnym, toczącym się w latach 2012-2015, zarzutów skarżącej spółki, że przepisy ograniczające jej prawo do odszkodowania nie powinny być zostać zastosowane w sprawie, ze względu na ich niezgodność z przepisami Konstytucji (naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w zakresie prawa do rzetelnego procesu). Dotyczyło to również naruszenia prawa do sądu ustanowionego ustawą z powodu udziału w składzie orzekającym Trybunału Konstytucyjnego, który w 2017 r. odrzucił skargę konstytucyjną skarżącej spółki, sędziego M.M., wybranego do Trybunału Konstytucyjnego w 2015 r. W związku z tym ETPC stwierdził naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji.

Nadto Przewodniczący przywołał wyrok w sprawie *Reczkowicz p. Polsce*, w którym Trybunał stwierdził naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji (prawa do sądu ustanowionego ustawą) w związku z tym, że sędziowie Izby Dyscyplinarnej SN, którzy oddalili skargę kasacyjną skarżącej od kary dyscyplinarnej w 2019 r., zostali powołani w procedurze powołania sędziów z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa wyłonionej w oparciu o przepisy przyjęte w 2017 r. Wraz z tym wyrokiem omawiane są sprawy: *Dolińska-Ficek i Ozimek p. Polsce* oraz *Advance Pharma sp. z o.o. p. Polsce*.

Pełnomocnik przypomniał również orzeczenie ETPC w sprawie *Broda i Bojara p. Polsce*, dotyczące naruszenia prawa dostępu do sądu (art. 6 ust. 1 Konwencji) z powodu przedwczesnego zakończenia kadencji skarżących jako wiceprezesów sądu okręgowego na podstawie przepisów tymczasowych, obowiązujących w okresie od 12 sierpnia 2017 r. do 12 lutego 2018 r., które nie przewidywały procedury odwoławczej do sądu powszechnego ani innego organu wykonującego obowiązki sądowe.

Pełnomocnik zreferował również sprawę *Grzęda p. Polsce*, dotyczącą usunięcia sędziego z KRS przed zakończeniem jego kadencji i braku możliwości kontroli sądowej tej decyzji. Trybunał stwierdził w szczególności, że brak kontroli sądowej naruszył prawo dostępu do sądu. Wyrok w tej sprawie będzie omawiany na KM-DH po raz pierwszy.

Pełnomocnik poinformował, że w tych sprawach Rząd argumentował przed ETPC, że kwestie dotyczące władztwa publicznego nie wchodzą w zakres nadzoru ETPC, jednak we wszystkich tych sprawach ETPC stwierdził naruszenie w oparciu o test wynikający ze wcześniejszego wyroku w sprawie islandzkiej

Guðmundur Andri Ástráðsson. Sprawa Grzęda była rozpoznawana przez Wielką Izbę. Pozostałe sprawy były rozpoznawane tylko przez Izbę. Poinformowanie KMRE o wydaniu wyroków przez polski TK nie spowodowało zawieszenia nadzoru nad wykonywaniem przez KMRE.

Pełnomocnik przypomniał, że sprawy te były debatowane na posiedzeniu KM-DH w grudniu 2022 r. oraz przywołał treść decyzji KM-DH. W obu decyzjach przyjętych w ww. sprawach KMRE podkreślił bezwarunkowy obowiązek implementacji ostatecznych wyroków ETPC przez Polskę. Wskazał, że przepisy prawa krajowego nie mogą usprawiedliwiać braku wypełnienia zobowiązań wynikających z Konwencji i z ubolewaniem przyjął stanowisko władz, jakoby ETPC działał poza zakresem swoich kompetencji. Ponadto w decyzji przyjętej w sprawie *Xero Flor*, KMRE wezwał władze do przedstawienia środków niezbędnych do wykonania wyroku bez dalszej zwłoki oraz odniósł się do stanowiska władz polskich odnośnie możliwości zapewnienia skarżącej spółce *restitutio ad integrum*, w ocenie KMRE nieprzekonywującego, i poprosił o analizę w przedmiocie możliwych środków indywidualnych w tej sprawie. W sprawie tej Komitet przypomniał też, że aby uniknąć podobnych naruszeń prawa do sądu ustanowionego ustawą, władze powinny przedsięwziąć pilne działania naprawcze: (i) zapewnić, że Trybunał Konstytucyjny jest złożony z legalnie wybranych sędziów, a w związku z tym dopuścić do orzekania trójkę sędziów wybranych w październiku 2015 r., aż do końca ich dziewięcioletniej kadencji, jak również odsunąć od orzekania sędziów wybranych w sposób nieprawidłowy; (ii) odnieść się do statusu decyzji dotyczących skarg konstytucyjnych rozpatrzonych z udziałem nieprawidłowo wybranego sędziego(ów); oraz (iii) zaproponować środki, które w przyszłości zapobiegą niepożądanym, zewnętrznym wpływom na powoływanie sędziów. W przypadku braku znacznego postępu w sprawie Sekretariat został zobowiązany do przygotowania projektu rezolucji tymczasowej w sprawie *Xero Flor*.

Z kolei w grupie spraw *Reczkowicz* KMRE, przypomniał w szczególności, że źródłem naruszenia art. 6 Konwencji było nominowanie sędziów na wniosek KRS, ukonstytuowanej w oparciu o przepisy z 2017 r., które pozbawiły polskie sądownictwo możliwości wybierania sędziowskich członków KRS oraz umożliwiły ingerencję władzy wykonawczej i ustawodawczej w proces nominacji sędziowskich oraz podkreślił, że ta sytuacja wymaga niezwłocznych działań naprawczych, których to władze polskie jak dotąd nie podjęły. W ocenie Komitetu ustawa z 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym nie wprowadziła adekwatnych działań naprawczych, ponieważ nie wprowadzono zmian w wyborze członków KRS, nie odniesiono się do statusu sędziów wybranych w wadliwych procedurach oraz do decyzji wydanych z ich udziałem oraz nie wprowadzono właściwego mechanizmu do badania legalności nominacji sędziowskich, jak również nie usunięto w pełni ryzyka dotyczącego odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów. Nadto zalecono polskim władzom niezwłoczne przyjęcie legislacji gwarantującej polskiemu sądownictwu prawo do wybierania sędziowskich członków KRS, zabezpieczając w ten sposób niezależność KRS, jak również odniesienie się do statusu wszystkich sędziów nominowanych w wadliwych procedurach na wniosek KRS, ukonstytuowanej po marcu 2018 r. oraz do decyzji wydanych z ich udziałem. Wezwano również władze do zapewnienia, że sądy są uprawnione do: efektywnej oceny uchwał KRS przedkładających nominacje sędziowskie Prezydentowi RP, w tym także tych dotyczących sędziów SN, jak i do decydowania o legalności nominacji sędziowskich, niezależności i niezawisłości sędziów bez jakichkolwiek restrykcji lub sankcji za stosowanie Konwencji; wezwał je w tym kontekście do zniesienia lub zmodyfikowania wszystkich przepisów zakazujących kwestionowania zgodności nominacji sędziowskiej z prawem do sądu ustanowionego ustawą albo wprowadzających sankcje dla sędziów stosujących wymogi Konwencji.

W odniesieniu do sprawy *Broda i Bojara* Komitet zachęcił władze do przedstawienia własnej refleksji na temat środków nadal niezbędnych do ochrony prezesów i wiceprezesów sądów przed arbitralnym odwołaniem, także poprzez wprowadzenie sądowej kontroli decyzji o ich odwołaniu, jak również rozważenia możliwości wprowadzenia efektu retrospektywnego w odniesieniu do okresu od 12 sierpnia 2017 do 12 lutego 2018, kiedy to ponad 150 prezesów i wiceprezesów zostało odwołanych w oparciu

o ustawę epizodyczną. Ponadto Komitet wezwał Polskę do niezwłocznej wypłaty zasądzonego zadośćuczynienia w sprawach *Dolińska-Ficek i Ozimek* oraz *Advance Pharma sp. z o.o.*

W kontekście możliwych dalszych działań KMRE w przypadku niewykonania wyroku ETPC Pełnomocnik wskazał na postanowienia art. 46 ust. 4 Konwencji, który przewiduje możliwość zwrócenia się przez KMRE do ETPC z wnioskiem o stwierdzenie, że państwo nie wykonało wyroku.

W nawiązaniu do informacji przedstawionych przez Pełnomocnika, przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości wskazywał, że w sprawie *Xero Flor* KMRE wykracza poza zakres wyroku. Skarżąca spółka miała prawo do sądu, wykorzystwała całą ścieżkę prawną wraz z tzw. „przedsądem” w Sądzie Najwyższym. Nawet przy założeniu, że Trybunał Konstytucyjny byłby inaczej obsadzony, to nie ma gwarancji, że wynik sprawy byłby inny. Brak jest dowodów na związek przyczynowy między składem sądu, a zapadłym orzeczeniem. Nadto nawet stwierdzenie naruszeń Konwencji przez ETPC nie jest podstawą do wznowienia krajowego postępowania cywilnego. W związku z tym trudno zrozumieć, na czym KMRE opiera swoje sugestie związane z *restitutio in integrum*. W zakresie tego, aby zapewnić środki które w przyszłości zapobiegą niepożądanym zewnętrznym wpływom na powoływanie sędziów, należy zwrócić uwagę, że nikt nie wpływał na wybór sędziów TK. Wybrani oni zostali przez większość sejmową, a Prezydent odebrał od nich ślubowanie. Tak więc sędziowie zostali wybrani przez demokratycznie powołane organy.

Przedstawicielka KRS stwierdziła, iż w jej odczuciu KMRE chce, żeby polska władza ustawodawcza wpływała na sposób wyboru i skład polskiego Trybunału Konstytucyjnego. W jej ocenie oczekiwania KMRE są nie do pogodzenia z zasadą podziału władz. Ponadto zaznaczyła, że wśród sędziów, o których mowa w decyzji KMRE, jeden z niepowołanych sędziów, był czynnym sędzią innego sądu (a nie mógł być sędzią dwóch sądów).

Kolejna przedstawicielka KRS wskazała, że sędziowie w Polsce stanowią element władzy, a nieznanie jakiegoś elementu władzy państwowej jest ingerencją w suwerenność. Zauważyła też, że nigdy wcześniej ETPC nie zajmował się problemem zasad wyboru sędziów w Polsce. ETPC chce coraz bardziej aktywnie zastępować polski TK i być *de facto* trzecią władzą ustawodawczą w Polsce.

W odniesieniu do grupy spraw *Reczkowicz*, przedstawiciel MS wskazał na wyrok TK z 10 marca 2022 r. Utworzenie Izby Odpowiedzialności Zawodowej (w wyniku nowelizacji ustawy o Sądzie Najwyższym z 9 czerwca 2022 r.) jest wynikiem dialogu prowadzonego pomiędzy władzami RP, a Komisją Europejską. Ponadto przedstawiciel MS wskazał, że na rozstrzygnięcie polskiego Trybunału Konstytucyjnego oczekuje kolejna nowelizacja ustawy o Sądzie Najwyższym z 13 stycznia 2023 r., która (w przypadku stwierdzenia jej zgodności z Konstytucją) stanowi kolejne wyjście naprzeciw oczekiwaniom europejskich partnerów.

Przedstawicielka KRS stwierdziła, że różny jest sposób ukształtowania krajowych rad sądownictwa (jeśli są powołane w kraju) i procedury nominacyjnej. Sam ETPC w sprawie islandzkiej wskazał, że te modele są różne i może warto byłoby to wskazać w polskim stanowisku do KMRE.

Przedstawiciel MS przypomniał, że taki argument był podnoszony już przed ETPC.

W sprawie *Broda i Bojara p. Polsce* skarżącym nie przysługują środki indywidualne. Naruszenie miało charakter incydentalny (przepisy prawa, w oparciu o które odwołano prezesów i wiceprezesów sądów, już nie obowiązują). Jeśli natomiast chodzi o rozważenie efektu retrospektywnego i ponowne powołanie odwołanych prezesów (o czym jest mowa w decyzji KMRE), to wydaje się to być niemożliwe z uwagi na upływ okresu kadencji. Obecnie natomiast obowiązuje art. 27 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych, który przewiduje udział kolegium sądu oraz KRS w procedurze odwoławczej.

W kontekście sprawy *Grzęda*, przedstawiciel MS wskazywał, że mając na uwadze wyrok TK z 10 marca 2023 r., wyrok ETPC nie może zostać wykonany. Niemniej jeśli chodzi o dodatkowe argumenty to skoro w ocenie ETPC status członka Krajowej Rady Sądownictwa ma charakter cywilnoprawny, to dlaczego w wyroku nie odniesiono się do konieczności wykorzystania krajowych środków odwoławczych.

Przedstawicielka KRS dodała, że zaistniałe skrócenie kadencji nie było *de facto* skróceniem. Kadencje, które zainicjowano w KRS od stycznia 2000 r. to kadencje indywidualne, które nie były zgodne z Konstytucją (co potwierdził TK w 2018 r.; kadencja określona w Konstytucji jest kadencją łączną). W związku z tym wprowadzono ustawę, która wprowadziła zgodną z Konstytucją kadencyjność łączną członków KRS.

Ponadto przedyskutowano kwestię zasadności przedstawiania stanowisk przez stronę rządową w odpowiedzi na komunikacje składane przez uprawnione podmioty, w oparciu o art. 9 Regulaminu Komitetu Ministrów w formacie ds. praw człowieka, w świetle orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego w sprawach K 6/21 oraz K 7/21. W świetle konkluzji dyskusji, zasadne jest odnoszenie się do ewentualnych zarzutów dot. kwestii praworządności, przedstawianych w ramach tej procedury, przy czym, przy przekazywaniu odpowiedzi zasadne jest przywoływanie również wskazanych wyroków TK.

- **Aktualizacja informacji nt. postępów w wykonaniu środków generalnych w sprawach P. i S. p. Polsce (skarga nr 57375/08), Tysiąc p. Polsce (skarga nr 5410/03) i R.R. p. Polsce (skarga nr 27617/04) w związku z umieszczeniem spraw w agendzie posiedzenia Komitetu Ministrów RE w czerwcu 2023 r. – referuje Ministerstwo Zdrowia**

Pełnomocnik przypomniał, że sprawy te dotyczą różnych aspektów dostępu do legalnych zabiegów przerywania ciąży w Polsce. Wyroki w tych sprawach zostały wydane w 2007 r., 2011 r., 2012 r. Wyroki te znajdują się w tzw. wzmocnionej procedurze nadzoru i są regularnie omawiane na posiedzeniach DH. Ostatni raz ich wykonywanie było badane we wrześniu 2022 r. przy czym nie odbyła się debata w tych sprawach (decyzja została przyjęta bez debaty). Przyjęta decyzja wskazywała na brak postępu w wykonywaniu (m.in. brak przyjęcia zunifikowanych wytycznych dla kobiet które chcą skorzystać z dostępu do legalnego zabiegu przerywania ciąży, brak reformy procedury sprzeciwu). Sprawy będą omawiane na posiedzeniu KMRE w czerwcu 2023 r. W czerwcu 2022 r. odbyły się konsultacje na wysokim szczeblu z Sekretariatem RE w celu zbadania możliwych rozwiązań nierozstrzygniętych kwestii.

Przedstawicielka Ministerstwa Zdrowia wskazała, że MZ przekazał najnowsze informacje dotyczące podejmowanych działań pisemnie w lutym 2023 r. Przekazano dane statystyczne, o które prosił KMRE. Dane statystyczne za 2022 r. będą dostępne w lipcu 2023 r.

Pełnomocnik poinformował, że aktualne informacje dotyczące wykonywania tych wyroków zostały już przekazane do KMRE. Przypomniał, że po wyroku TK w październiku 2020 r. została przeprowadzona akcja składania skarg do ETPC (*actio popularis*). ETPC zakomunikował stronie polskiej 24 skargi, w kilku sprawach ETPC skreślił skargi z listy spraw z uwagi na ich niepodtrzymywanie przez skarżące.

V. Pozostałe informacje i ogłoszenia

Przewodniczący poinformował o dalszych działaniach grupy roboczej Rady Europy ds. praw człowieka w sytuacjach nadzwyczajnych. Grupa przygotowała raport na temat składanych derogacji od Konwencji. Grupa przygotowuje teraz narzędzie dla państw (*toolkit*), które będzie mogło zostać wykorzystane w przypadku wystąpienia nadzwyczajnych sytuacji w przyszłości.

Jan Sobczak
Pełnomocnik Ministra
/podpisano elektronicznie/

Lista uczestników posiedzenia

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w dniu 20 marca 2023 r.**

Przewodniczący posiedzenia Zespołu	Jan Sobczak
MSZ DPT	Anita Janusz Agata Rogalska-Piechota Tomasz Tadla
Ministerstwo Sprawiedliwości	Urszula Szafrąńska , Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji, Paweł Szponar , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka, Barbara Ubowska , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka, Paweł Jaros , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Robert Safiański , Departament Legislacyjny
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich	Mirosław Wróblewski , Zespół Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego
Naczelny Sąd Administracyjny	Anna Chmielarz-Grochal , Kancelaria Prezesa NSA
Prokuratura Krajowa	Magdalena Beroud-Korowajczyk , Biuro Współpracy Międzynarodowej, Barbara Rzuchowska , Biuro Współpracy Międzynarodowej, Agnieszka Goździk , Departament Postępowania Przygotowawczego
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Remigiusz Jendrych , Departament Oceny Skutków Regulacji, Katarzyna Grzelak-Bach , Departament Oceny Skutków Regulacji, Renata Sieradzka , Departament Prawny
Biuro Rzecznika Praw Pacjenta	Mariusz Mamczarek , Departament Prawny
Ministerstwo Sportu i Turystyki	Maciej Piela , Departament Prawny
Sąd Najwyższy	Agnieszka Kropczyńska , Biuro Studiów i Analiz
Ministerstwo Obrony Narodowej	Anna Rutkowska , Departament Wojskowych Spraw Zagranicznych
Urząd do spraw Cudzoziemców	Radosław Wróbel , Biuro Szefa Urzędu
Kancelaria Sejmu RP	Justyna Łacny , Biuro Analiz Sejmowych
Ministerstwo Zdrowia	Magdalena Bancarewicz , Biuro Współpracy Międzynarodowej, Ewelina Baka , Biuro Współpracy Międzynarodowej,
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	Aneta Zradzińska , Departament Prawny

Rządowe Centrum Legislacji	Michał Matusik , Departament Prawa Konstytucyjnego i Administracyjnego
Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej	Beata Czarnocka , Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
Centralny Zarząd Służby Więziennej	Kacper Suwiński , Biuro Dyrektora Generalnego,
Krajowa Rada Sądownictwa	Anna Dalkowska , członek Rady Dagmara Pawelczyk-Woicka , przewodnicząca Rady
Ministerstwo Edukacji i Nauki	Ignacy Ozgowicz , Departament Prawny
Trybunał Konstytucyjny	Anna Pudło-Jarek , Biuro Służby Prawnej
Kancelaria Senatu RP	Elżbieta Owczarek , Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji

Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 20 czerwca 2023 r.

W dniu 20 czerwca 2023 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka („Zespół”), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

I. Wprowadzenie Przewodniczącego Zespołu

Posiedzenie otworzył Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka („ETPC”), który przewodniczył spotkaniu („Pełnomocnik”). Następnie Pełnomocnik przedstawił program posiedzenia oraz zachęcił wszystkich zebranych do zadawania pytań jak i zgłaszania uwag i sugestii.

II. Informacja o bieżącej działalności Pełnomocnika w przedmiocie wykonywania wyroków ETPC, w tym informacja o sprawach zakomunikowanych Rządowi w II kwartale 2023 r., orzeczeniach wydanych przez ETPC oraz sprawach znajdujących się w procesie wykonywania

1. Sprawy zakomunikowane Rządowi w II kwartale 2023 r.

Pełnomocnik poinformował zebranych, że do 16 czerwca 2023 r. zakomunikowano 108 nowych spraw. Było to mniej niż w I kwartale, gdy zakomunikowano 160 spraw. Niemniej, wzorem lat ubiegłych, należy się liczyć z możliwością kolejnych kilkudziesięciu komunikacji tuż przed końcem czerwca. Komunikacje można podzielić na kilka kategorii spraw.

a) Sprawy dotyczące cudzoziemców

W okresie od 11 do 17 kwietnia 2023 r. ETPC zakomunikował Rządowi RP 16 skarg (dotyczących 34 osób) w przedmiocie kryzysu imigracyjnego na granicy polsko-białoruskiej, złożonych przez cudzoziemców. Oskazał, że zaobserwowano również inne sprawy dotyczące cudzoziemców, poruszające inne wątki. W szczególności były to komunikacje:

- *Z.H.R. i inni* – sprawa dot. umieszczenia obywateli Iraku (matki i dwójki małoletnich dzieci) w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców;
- *M.S.T. i inni* – sprawa dot. deportacji do Tajlandii; zarzuty dot. różnych aspektów zatrzymania i późniejszego pozbawienia wolności w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców – zarzut naruszenia art. 5 §1 lit. f oraz art. 5 § 4 oraz art. 8 Konwencji
- *H.K. i inni* – sprawa dot. wydalenia cudzoziemców (dot. 5 obywateli Syrii); możliwość wydalenia skarżących do miejsca, w którym nie są przestrzegane prawa człowieka w ramach zbiorowego wydalenia cudzoziemców – zarzut naruszenia art. 4 Protokołu 4 do Konwencji, art. 2 i 3 oraz 13 Konwencji;
- *S.S.* – sprawa dotycząca deportacji do Tadżykistanu osoby wobec której zastosowano wcześniej środki tymczasowe; problem gwarancji proceduralnych w postępowaniu, którego przedmiotem jest wydalenie cudzoziemca, w tym braku zawieszającego efektu skargi do sądu administracyjnego – zarzut naruszenia art. 1 Protokołu 7 do Konwencji, art. 3 i art. 13 Konwencji;
- sprawy *N.M.* (dotyczy obywatela Federacji Rosyjskiej), *A.A. i inni* (dotyczy 5 obywateli Iraku) oraz *M.A.* (dotyczy 1 obywatela Iraku) – w dwóch z tych spraw w latach 2021-2022 stosowano środki tymczasowe; problem gwarancji proceduralnych w postępowaniu dotyczącym wydalenia

- cudzoziemca, w tym braku zawieszającego efektu skargi do sądu administracyjnego – zarzut naruszenia art. 1 Protokołu 7 do Konwencji, art. 3 i art. 13 Konwencji;
- *A.A. i inni* (dotyczy 5 obywateli Iraku wobec których zastosowano wcześniej środki tymczasowe) – gwarancje proceduralne w postępowaniu dotyczącym wydalenia cudzoziemca, w tym braku zawieszającego efektu skargi do sądu administracyjnego – zarzut naruszenia art. 1 Protokołu 7 do Konwencji, art. 3 i art. 13 Konwencji;
 - *M.A.* – gwarancje proceduralne w postępowaniu dotyczącym wydalenia cudzoziemca (obywatela Iraku), w tym braku zawieszającego efektu skargi do sądu administracyjnego – zarzut naruszenia art. 1 Protokołu 7 do Konwencji, art. 3 i art. 13 Konwencji.

Ponadto zauważono, że po dość licznej komunikacji zbiorczej ww. spraw, nadal otrzymywane są kolejne, pojedyncze komunikacje, dotyczące obcokrajowców, wobec których stosowano wcześniej środki tymczasowe.

b) Sprawy dotyczące emerytur byłych funkcjonariuszy służby bezpieczeństwa (grupa 14 spraw)

Pełnomocnik poinformował zebranych, że w tej grupie spraw ETPC dokonuje obecnie komunikacji nie tylko zarzutu naruszenia art. 6 Konwencji (w związku z przewlekłością postępowań krajowych), ale również art. 1 Protokołu 1 do Konwencji (zarzut naruszenia prawa do poszanowania mienia w zw. z obniżeniem emerytur).

c) Sprawy dotyczące reformy wymiaru sprawiedliwości

Pełnomocnik poinformował o 15 komunikacjach w grupie spraw *Gajkowski*, których przedmiotem jest skład Izby Karnej Sądu Najwyższego (zarzut naruszenia art. 6 § 1 Konwencji).

d) Sprawy powtarzalne i modułowe

Pełnomocnik wskazał, że w II kwartale 2023 roku zakomunikowano 45 spraw dotyczących przewlekłości postępowań krajowych oraz 8 spraw dotyczących opłaty od pozwu, w kontekście prawa dostępu do sądu.

e) Inne sprawy

Pełnomocnik poinformował zebranych o pozostałych, indywidualnych sprawach zakomunikowanych Rządowi RP w II kwartale 2023 r., których nie można przydzielić do żadnej z ww. grup tj.:

- *Małgorzata Papala i N.K. p. Polsce* – sprawa dot. niewyjaśnionego zabójstwa funkcjonariusza policji wysokiego szczebla – zarzut naruszenia art. 2 Konwencji, gwarantującego prawo do życia w jego aspekcie proceduralnym (brak przeprowadzenia skutecznego śledztwa w kontekście długości postępowania);
- *Piotr Mikołajczyk p. Polsce* – sprawa dot. postępowania karnego prowadzonego przeciwko osobie niepełnosprawnej intelektualnie – zarzutu naruszenia art. 6 §§ 1, 2 i 3 Konwencji w kontekście sposobu prowadzenia czynności wobec skarżącego, w tym dostępu do pomocy prawnej, wykorzystywania informacji zdobytych przed przedstawieniem skarżącemu zarzutów oraz realizacji zasady domniemania niewinności;
- *Strzelecki p. Polsce* – prawo do kontaktów z dziećmi w związku z przedłużającym się postępowaniem rozwodowym – zarzut naruszenia art. 8 i 6 § 1 Konwencji;
- *Hartwig p. Polsce* – rzetelność postępowania oraz równość stron w zakresie przesłuchania świadków – zarzut naruszenia art. 6 §§ 1 i 3 Konwencji.

W odpowiedzi na zapytanie, czy brak możliwości przesłuchania świadków w kontekście sprawy *Harwig* wynikał z przepisów, czy może chodziło np. o szczególną ochronę świadków, doprecyzowano, że wynikało to z konfiguracji procesowej.

2. Orzeczenia wydane lub notyfikowane w 2023 r.

Pełnomocnik poinformował, że w II kwartale br. (do 16 czerwca 2023 r.) ETPC wydał w sprawach przeciwko Polsce łącznie 50 orzeczeń, w tym 15 wyroków (13 stwierdzających naruszenie postanowień Konwencji, 1 ws. zadośćuczynienia, 1 skreślający sprawę z uwagi na śmierć skarżącego) oraz 35 decyzji (w tym 19 decyzji zatwierdzających ugodę, 13 decyzji o niedopuszczalności oraz 3 decyzje o częściowej niedopuszczalności i zatwierdzające ugodę w odniesieniu do pozostałej części skargi).

W dniu 8 czerwca br. wydano decyzję, w której ETPC uznał za niedopuszczalne część skarg w grupie *A.M. i inni p. Polsce* (łącznie ponad 900 skarg), dot. zarzutu naruszenia art. 3 i 8 Konwencji w związku z wyrokiem polskiego Trybunału Konstytucyjnego, zawężającego dopuszczalność zabiegów przerywania ciąży. ETPC uznał, że naruszenia miało charakter hipotetyczny (skarżące nie były w ciąży), w związku z czym skargi nie zasługują na uwzględnienie.

3. Sprawy pozostające w procesie wykonywania przed Komitetem Ministrów Rady Europy wg stanu na 16 czerwca 2023 r.

Pełnomocnik poinformował, że według stanu na 16 czerwca br. w nadzorze Komitetu Ministrów Rady Europy („KMRE”) znajduje się 139 orzeczeń, w tym 25 decyzji zatwierdzających ugodę i 114 wyroków stwierdzających naruszenie postanowień Konwencji. Wśród tych orzeczeń są 43 tzw. wyroki wiodące, 6 wyroków, w których przewijają się aspekty wiodące i powtarzalne oraz 62 sprawy powtarzalne. Największe grupy wyroków powtarzalnych dotyczą kwestii przewlekłości administracyjnych (grupa *Beller*), przewlekłego tymczasowego aresztu (nowoutworzona grupa *Burża*), wolności wypowiedzi (grupa *Kurłowicz*), spraw z konwencji haskiej (grupa *K.J.*), detencji administracyjnej cudzoziemców (grupa *Bistieva*), odmowy wjazdu na teren kraju cudzoziemcom (grupa *M.K. i inni*, tzw. sprawy terespolskie), nadużycia władzy przez funkcjonariuszy policji (zaliczone do grupy *Dzwonkowski*).

W tym roku KMRE zamknął nadzór nad 7 orzeczeniami (w tym 2 wyrokami i 5 decyzjami ws. ugod). Niemniej nadal oczekiwane jest, że w najbliższym czasie zamknięte zostaną kolejne sprawy. Do 16 czerwca br. przekazano do Departamentu Wykonywania Wyroków ETPC łącznie 34 raporty lub ich aktualizacje, plany działań oraz informacje w sprawach.

Po posiedzeniu Zespołu planowane są posiedzenia dwóch grup roboczych:

- ws. grupy *Burża* (przewlekły tymczasowy areszt), z uwagi na coraz to nowe wyroki wydawane w podobnych sprawach, już po zamknięciu poprzedniej, licznej grupy wyroków *Trzaska* i wprowadzeniu środków generalnych, które miały zapobiec kolejnym naruszeniom w tym zakresie;
- ws. grupy *Milka* (kontrola osobiste w zakładach karnych), w związku z którymi przeprowadzono nowelizację przepisów Kodeksu karnego wykonawczego; na etapie parlamentarnym projektowane przepisy zostały znacząco zmienione.

Nadto Pełnomocnik poinformował zebranych, że 15 czerwca br. odbyło się posiedzenie grupy roboczej z przedstawicielami Prokuratury Krajowej ws. grupy *Al Nashiri*.

Pełnomocnik przywołał również wypowiedź Min. Z. Ziobry odnośnie do likwidacji art. 212 Kodeksu karnego (przestępstwo zniesławienia). Przeprowadzenie tych zmian pozwoliłoby na wykonanie licznej grupy wyroków *Kurłowicz p. Polsce*. Ministerstwo Sprawiedliwości zostało poproszone o informację, czy ewentualne prace nowelizacyjne w tym zakresie zostały rozpoczęte w resorcie.

4. Komunikacje złożone w II kwartale 2023 r. do KMRE na podstawie art. 9 Regulaminu

W II kwartale odnotowano 10 komunikacji na podstawie art. 9 ust. 2 Regulaminu Komitetu Ministrów w formacie ds. praw człowieka i 1 na podstawie art. 9 ust. 1 Regulaminu w sprawie indywidualnej.

Były to komunikacje w sprawach dot. dostępu do zabiegów przerywania ciąży, tj. *Tysiąc*, *RR i P. i S.* oraz w sprawach dot. reformy wymiaru sprawiedliwości (*Reczkowicz*, *Grzęda*, *Juszczyszyn urek*, *Xero Flor*, *Broda i Bojara*), jak również w grupie *Bura*. Zwiększenie komunikacji składanych przez organizacje pozarządowe czy też instytucje ktore zajmują się prawami człowieka związane było przede wszystkim ze zbliżającym się posiedzeniem KMRE w formacie praw człowieka oraz faktem, że na agendzie posiedzenia znajdowały się wspomniane sprawy dot. reformy wymiaru sprawiedliwości oraz sprawy związane z dostepem do zabiegów legalnego przerywania ciay. Komunikacje przedstawiły m.in.: Helsińska Fundacja Praw Człowieka, NRA, Iustitia, Europejskie Stowarzyszenie Sdziw, Fundacja FEDERA i CPR.

III. Informacja na temat ostatniego posiedzenia KMRE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPC

Pełnomocnik poinformowa, że w agendzie posiedzenia Komitetu Ministrów RE poświęconemu nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPC, ktore odbyło się w dniach 5-7 czerwca 2023 r. znalazły się polskie sprawy praworządnościowe (*Xero Flor*, grupa *Reczkowicz*, *Broda i Bojara* oraz *Grzęda*) oraz sprawy *Tysiąc*, *R.R.*, *i P. i S.* Wszystkie te sprawy zostały poddane debatom na forum Komitetu.

1. Sprawy związane z funkcjonowaniem sądownictwa

W sprawie *Xero Flor* przyjęta została rezolucja tymczasowa, w ktorej wezwano Polsk do bezwarunkowego przestrzegania swoich zobowiaa międzynarodowych, zapewnienia, że w składzie polskiego Trybunału Konstytucyjnego („TK”) bed znajdowa się jedynie prawidłowo wybrani sdziowie, odniesienia się do statusu orzeczeń TK wydanych z udziałem nieprawidłowo wybranych sdziw. Odnotowano również z niepokojem, że Polska powołuje się na uregulowania krajowe, w tym na wyrok polskiego TK w sprawie K 6/21, odmawiając pełnego wykonania wyroku w sprawie *Xero Flor*. Zaapelowano o podjęcie dziaa *restitutio in integrum* na rzecz skarzcej spółki. Zapowiedziano także powrót do badania tej sprawy w grudniu 2023 r., w oparciu o informacje przedstawione przez polskie władze do 15 września 2023 r.

Z kolei w sprawach grupy *Reczkowicz*, *Grzęda*, *Broda i Bojara* przyjęta została decyzja, w ktorej KMRE:

- odnotowa z głębokim żalem, że zmiana ustawy o Sądzie Najwyższym („SN”) ze stycznia 2023 r. nie uwzględniła gwnych wymogów dotyczących wykonania grupy *Reczkowicz* (w szczegolnoci, że przekazanie spraw dyscyplinarnych dotyczących sdziw z lzby Odpowiedzialności Zawodowej SN do Naczelnego Sądu Administracyjnego (dalej: „NSA”) nie zapobiega ryzyku naruszenia prawa do sądu ustanowionego ustaw, jako że istotna cze sdziw NSA została również powołana na wniosek KRS po marcu 2018 r.;
- wyraził głębokie zaniepokojenie faktem, że władze nadal podejmują niepokojące kroki w stosunku do sdziw, którzy kwestionuj status innych, niewłaściwie mianowanych sdziw, a jednocześnie opierają się na wyroku TK w sprawie K 7/21, aby odmwic zastosowania się do srodkw tymczasowych, wskazanych przez ETPC w takich przypadkach;
- mając na uwadze ustalenia w wyroku *ws. Reczkowicz* wyraził ubolewanie nad stanowiskiem władz polskich, odrzucających potrzebę dziaa naprawczych dotyczących składu Krajowej Rady Sądownictwa („KRS”) oraz statusu niewłaściwie powołanych sdziw i ich decyzji;
- wezwa władze do szybkiego opracowania srodkw mających na celu:

- (i) przywrócenie niezależności KRS poprzez wprowadzenie przepisów gwarantujących polskiemu sądownictwu prawo wyboru sędziowskich członków KRS;
 - (ii) odniesienie się do statusu wszystkich sędziów powołanych w wadliwych postępowaniach z udziałem KRS w składzie po marcu 2018 r. oraz orzeczeń wydanych z ich udziałem;
 - (iii) zapewnienie skutecznej kontroli sądowej uchwał KRS w sprawie nominacji Prezydenta RP na sędziów, w tym sędziów Sądu Najwyższego, z poszanowaniem również skutku zawieszającego toczącej się kontroli sądowej;
 - (iv) zapewnienie zbadania kwestii, czy prawo do sądu ustanowione ustawą było respektowane, bez żadnych ograniczeń lub sankcji za stosowanie wymogów Konwencji;
- zauważył, że procedura odwoływania prezesów sądów krajowych nadal nie ma wystarczających gwarancji; wezwał władze do opracowania środków ochrony prezesów i wiceprezesów sądów przed arbitralnymi odwołaniami, w tym poprzez wprowadzenie kontroli sądowej;
 - zobowiązał władze do niezwłocznego przedstawienia wyników refleksji na temat środków niezbędnych do zapewnienia bezpieczeństwa kadencji sędziowskich członków KRS, w szczególności poprzez umożliwienie niezależnemu organowi sądowemu kontroli legalności wszelkich środków skutkujących skróceniem mandatów członków KRS, w tym wygaśnięciem mandatu *ex lege*.

W odpowiedzi na zapytanie nt. podobnych wyroków spodziewanych w najbliższym okresie poinformowano, że w dniu 8 lipca br. zostaną opublikowane dwa orzeczenia dot. skarg złożonych przez sędziego Tuleyę. Ponadto sprawy wpływają na bieżąco i nie można wykluczyć nowych komunikacji ETPC, dotyczących podobnych stanów faktycznych.

2. Sprawy związane z dostępem do legalnych zabiegów przerywania ciąży

Pełnomocnik poinformował, że w sprawach dotyczących różnych aspektów dostępu do legalnej aborcji oraz badań prenatalnych została przyjęta decyzja, w której KMRE:

- wyraził głębokie zaniepokojenie brakiem jasnego obrazu działań podjętych w celu zapewnienia skutecznego dostępu do legalnej aborcji bowiem:
 - (i) władze nie dostarczyły nowych informacji na temat głównych, nierozstrzygniętych kwestii, wcześniej zidentyfikowanych przez KMRE,
 - (ii) zgłoszona liczba legalnych aborcji i związanego z tym stosowania procedury sprzeciwu utrzymuje się na niskim poziomie oraz
 - (iii) społeczeństwo obywatelskie nadal wyraża poważne obawy, że kobiety i pracownicy służby zdrowia nie mają jasności co do ich możliwości oraz obowiązków wynikających z prawa, w szczególności po zniesieniu przesłanki związanej ze stanem zdrowia płodu w 2021 r.;
- odnotował z głębokim zaniepokojeniem widoczny brak rozważenia na najwyższych szczeblach decyzyjnych poprzedniej decyzji KMRE oraz wynikających z niej sugestii i zaleceń przedstawionych przez Sekretariat;
- stanowczo zaapelował do władz o zapewnienie skutecznego dostępu do legalnej aborcji, w tym aby zostały opracowane ujednoczone wytyczne dla szpitali, łącznie z wytycznymi dla lekarzy, dotyczące sytuacji granicznych, w których stan zdrowia płodu wpływa na zagrożenie życia/zdrowia kobiety ciężarnej oraz zadośćuczynienie obowiązkowi informacyjnemu w tym zakresie względem kobiet w ciąży, jak również aby skodyfikowany został obowiązek kierowania przez szpitale pacjentek do innego świadczeniodawcy w przypadku niewykonania zabiegu medycznego z uwagi na stosowanie klauzuli sumienia, jak również skuteczne monitorowanie jego przestrzegania w praktyce;

- stanowczo zaapelował do władz o rozważenie prowadzenia przez NFZ z urzędu monitoringu wszystkich przypadków, w których zgłoszono sprzeciw dotyczący legalnej aborcji lub badań prenatalnych albo odmówiono wykonania takich zabiegów z powodu zastosowania klauzuli sumienia oraz o przeprowadzenie reformy instytucji sprzeciwu od decyzji i opinii lekarza.

KMRE zdecydował, że kolejne badanie stanu wykonania tych spraw na posiedzeniu będzie miało miejsce w marcu 2024 r., co oznacza, że działania wymagane przez KMRE oraz informacje, o które zwraca się KMRE powinny zostać przekazane najpóźniej do 15 grudnia 2023 r.

Zwrócono także ponownie uwagę na fakt notyfikacji przez ETPC w dniu 8 czerwca br. decyzji o nie dopuszczalności skarg w sprawie *A.M. i inni* dotyczącej zarzutu naruszenia art. 3 i 8 Konwencji w związku z wyrokiem polskiego TK, zawężającego dopuszczalność zabiegów przerywania ciąży. Natomiast debata KMRE w sprawach związanych z dostępem do legalnych zabiegów przerywania ciąży odbyła się w dniu 5 czerwca, a więc jeszcze przed ogłoszeniem tej decyzji.

W odpowiedzi na zapytanie Pełnomocnik MSZ wskazał, że informacje które Rząd RP przekazuje KMRE są przygotowywane przez MZ. Strona rządowa wskazuje, że klauzula sumienia dotyczy sytuacji *ad casu*, nie obejmuje całej jednostki. W przypadku powołania się na klauzulę sumienia przez lekarza szpital (a właściwie dyrektor), który ma podpisaną umowę z NFZ na świadczenie danych usług musi wskazać pacjentce gdzie może alternatywnie uzyskać to świadczenie. Nie prowadzi się rejestrów lekarzy, którzy stosują klauzulę sumienia. Jeśli chodzi o organizacje pozarządowe to jedne są bardziej aktywne i przekazują obszerne komunikacje do KMRE a inne mniej.

Ponadto w kontekście decyzji przyjętej przez KMRE wskazano, że mając na uwadze ostatnie doniesienia medialne i konferencje prasową Ministra Zdrowia, mają zostać opracowane wytyczne dla szpitali i lekarzy odnośnie do sytuacji granicznych, w których przeprowadzenie zabiegu jest dozwolone ze względu na życie lub zdrowie kobiety. Przedstawicielka Ministerstwa Zdrowia poinformowała, że Zespół został powołany przez MZ, a wytyczne dotyczące sytuacji, w których można przeprowadzić zabieg przerywania ciąży, o których ostatnio na konferencji prasowej mówił Minister Zdrowia, mają zostać opracowane do 12 września br.

Pełnomocnik poinformował, że kolejne posiedzenie KMRE odbędzie się we wrześniu 2023, a w agencji przewidziane są sprawy z grupy *Al Nashiri* oraz grupa dotycząca przewlekłości karnych i cywilnych tj. sprawy *Bąk, Majewski Rutkowski*.

IV. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń ETPC

- **Aktualizacja informacji nt. postępów w wykonaniu środków generalnych w grupie spraw *Bąk (skarga nr 7870/04), Majewski (skarga nr 52690/99), Rutkowski i inni (skarga nr 72287/10) w związku z umieszczeniem spraw w agencji posiedzenia Komitetu Ministrów we wrześniu 2023 r.***

Pełnomocnik zauważył, że ta grupa spraw dotyczy przewlekłości postępowań sądowych oraz postępowań przygotowawczych. Ostatnio była przedmiotem badania przez Komitet Ministrów w czerwcu 2020 r. W dniu 4 czerwca 2020 r., KM przyjął w trybie obiegowym decyzję, w której m.in. odnotował z zainteresowaniem zmiany w procedurach karnej i cywilnej, wprowadzone w 2019 r., zwiększenie środków na inwestycje w sądownictwie, rozwiązanie problemu fragmentacji postępowań, pozytywne dane w zakresie nadmiernego formalizmu przy odrzucaniu skarg oraz przeprowadzenie analizy wysokości zasądzonych kwot przy orzekaniu o przewlekłości postępowania. Komitet zalecił wówczas dalsze monitorowanie wysokości zasądzanych kwot. Ponadto, decyzja odniosła się do kwestii unormowań dotyczących biegłych sądowych, wpływu zmian legislacyjnych na ograniczenie praktyki przekazywa-

nia spraw do ponownego rozpoznania, wakatów na stanowiskach sędziowskich, braku widocznego wpływu podejmowanych działań legislacyjnych na zmniejszenie czasu trwania postępowań sądowych oraz znaczenia dalszych reform wymiaru sprawiedliwości dla zaradzenia problemowi przewlekłości postępowań, w zgodzie z zasadą niezależności sądów. Pełnomocnik poprosił przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości („MS”) o przedstawienie postępów w wykonywaniu tej grupy.

Przedstawicielka MS poinformowała, że prowadzone są dalsze prace analityczno-koncepcyjne, które dotyczą systemowego uregulowania instytucji biegłego sądowego. Prace te mają na celu szeroka reformę zasad powoływania biegłych, weryfikacji ich kompetencji, nadzoru nad ich działalnością, terminów wypłat należności, sposób określenia i waloryzacji ich wynagrodzeń. Wszczęto prace legislacyjne nad elektroniczną przetwarzaniem danych osobowych biegłych sądowych. Rejestr biegłych ma być docelowo odmiejscowiony oraz prowadzony w formie elektronicznej. W odniesieniu do projektów przekazanych do Sejmu to należy zwrócić uwagę na projekt ustawy o zmianie ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych (UD 339) który przewiduje m.in. zmiany w odniesieniu do art. 159 – określenie formy prowadzenia rejestru biegłych. Rozwiązania usprawniające postępowanie cywilne, w tym zmierzające do jego przyspieszenia, zawiera ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. Ta nowela wchodzi w życie w dniu 1 lipca br. Nowela ta m.in. podwyższa do 100 tysięcy złotych wartość przedmiotu sporu, od której uzależniona jest właściwość sądów okręgowych jako sądów I instancji. Sprawy o wartości przedmiotu sporu w przedziale 75-100 tys. złotych, które dotychczas były rozpoznawane przez sądy okręgowe, na skutek zmiany zostaną „rozproszone” na kilka sądów rejonowych danego okręgu. Nadto wprowadzono postępowanie odrębne w sprawach konsumenckich, instytucję zażaleń poziomych oraz zreformowano system pouczeń sądowych. W MS nadal prowadzone są prace nad spłaszczeniem struktury sądownictwa (tj. zastąpienie obecnego trzyszczeblowego modelu sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych, modelem dwuszczeblowym). W Sejmie procedowane są także regulacje dotyczące sędziów pokoju, co też będzie miało wpływ na kognicje sądów. W Sejmie znajduje się ponadto poselski projekt nowelizacji Prawa o notariacie, który umożliwi notariuszom dokonywanie wpisów w księgach wieczystych oraz wydawania notarialnych nakazów zapłaty. Jeśli chodzi o działania związane z rosnącą liczbą wakatów sędziowskich, obecnie trwają prace nad projektem zmiany ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych (UD 322). Zmiany przewidują modyfikację regulacji, która dotyczy przydzielania przez MS nowych stanowisk sędziowskich i asesorskich. Ponadto w planach jest też skrócenie ścieżki nominacyjnej na stanowisko sędziego oraz wprowadzenie możliwości sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej. Planowane są również zmiany w Kodeksie postępowania karnego w celu usprawnienia postępowań poprzez wprowadzenie instytucji narady wstępnej oraz wyroku częściowego.

Odnosnie do obsady wakujących stanowisk sędziowskich przedstawiciel KRS wskazał, że procedura obsady stanowisk znacząco wydłuża się na etapie Kancelarii Prezydenta RP oraz Sądu Najwyższego. W związku z tym stosowne zapytania należy kierować do tychże podmiotów.

- **Aktualizacja informacji nt. postępów w wykonaniu środków indywidualnych i generalnych w sprawach *Al Nashiri p. Polsce* (skarga nr 28761/11) oraz *Abu Zubaydah p. Polsce* (skarga nr 7511/13) w związku z umieszczeniem tych spraw w agendzie posiedzenia Komitetu Ministrów we wrześniu 2023 r.**

Pełnomocnik wskazał, że w obu wyrokach ETPC uznał, że doszło do naruszenia art. 3 Konwencji (zakaz tortur oraz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) w aspekcie materialnym i proceduralnym; naruszenia art. 5 (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego); naruszenia art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego); naruszenia art. 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) oraz naruszenia art. 6 § 1 (prawo do rzetelnego procesu sądowego).

W sprawie *Al Nashiri* ETPC stwierdził również naruszenie art. 2 (prawo do życia) oraz art. 3 Konwencji w zw. z art. 1 Protokołu nr 6 (zakaz kary śmierci). ETPC uznał także, że Polska nie zrealizowała próśb ETPC o dostarczenie dowodów i, w konsekwencji, nie wypełniła zobowiązań wynikających z art. 38 Konwencji – udzielenia ETPC wszelkich niezbędnych ułatwień dla efektywnego przeprowadzenia dochodzenia.

Pełnomocnik przypomniał, że wykonanie ww. wyroków w zakresie środków indywidualnych oraz środków generalnych jest zadaniem kompleksowym, realizowanym przez kilka resortów.

Bierze w nim udział także MSZ w zakresie uzyskania gwarancji dyplomatycznych dla obu skarżących. Ta kwestia została podniesiona w trakcie spotkania Min. Z. Raua z Sekretarzem Stanu USA A. Blinkenem w grudniu 2022 r. Również w połowie maja tego roku przedstawiciele Ambasady RP w Waszyngtonie spotkali się z przedstawicielami administracji USA w celu omówienia tej kwestii. Jak dotąd nie uzyskaliśmy gwarancji dyplomatycznych.

Pełnomocnik poinformował także zebranych, że w MSZ dyskutowany jest obecnie tryb i forma wydania komunikatu *zero tolerance message* tj. deklaracji o braku tolerancji władz polskich dla łamania praw człowieka. Takiej deklaracji ze strony polskich władz oczekuje KMRE. Deklaracja taka została wydana w analogicznej sprawie przez władze litewskie i spotkała się z przyjęciem ze strony Komitetu Ministrów. Do kwestii *zero tolerance message* odniosły także władze Rumunii (w uzasadnieniu do nowelizacji przepisów krajowych).

Ponadto kwestia tzw. „tajnych więzień CIA” była w ostatnim czasie badana również przez instytucje ONZ (grupa robocza ds. arbitralnych zatrzymań). Wydane zostały dwa raporty w sprawach skarżących, w których znalazły się odniesienia m.in. do Polski.

Pełnomocnik zauważył, że kwestia, która również nadal pozostaje w wykonywaniu związana z naruszeniem art. 38 Konwencji w związku z nieprzekazaniem ETPC przez władze polskie dokumentów dotyczących krajowego śledztwa z uwagi na brak przepisów zapewniających właściwą ochronę dokumentów niejawnych. ETPC pomimo wszczęcia prac nad zmianą regulaminu w zakresie wprowadzenia przepisów dotyczących traktowania dokumentów niejawnych, nadal ich nie wprowadził.

Przedstawiciel PK poinformował, że śledztwo w sprawie przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy publicznych w związku z dopuszczeniem do funkcjonowania na terytorium Polski miejsc odosobnienia zostało umorzone w 2020 r. Decyzja prokuratora została poddana kontroli instancyjnej i jest prawomocna. Obecnie prowadzona część postępowania przygotowawczego dotyczy stosowania na terytorium Polski tzw. wzmocnionych technik przesłuchań.

Przedstawicielka KPRM poinformowała, iż do zadań powołanego w 2020 r. Komitetu Rady Ministrów do spraw Bezpieczeństwa Narodowego i spraw Obronnych należy koordynacja służb specjalnych przy wykonywaniu zadań z zakresu obronności. Wskazała na jego zadania wymienione w powołującym go zarządzeniu. Komitet obraduje zazwyczaj w trybie niejawnym, a działalność służb podlega stałej kontroli. Komitet ten stanowi jeden z szeregu elementów systemu demokratycznego nadzoru nad służbami specjalnymi w Polsce. Działalność służb specjalnych w Polsce podlega efektywnej i ciągłej kontroli organów władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej. W ramach władzy wykonawczej relacje ze służbami specjalnymi obejmują nie tylko nadzór, ale również koordynację działań poszczególnych służb. Równie istotne jest precyzyjne określenie zakresu wpływu rządu na służby specjalne. Jak wyżej wykazano, nadzór ten jest w Polsce ściśle określony, a środki nadzorcze są jasno wskazane w aktach normatywnych. Środki zmierzające do wykonania wyroku ETPC pozostają w gestii państwa, dlatego to Polska decyduje jakie działania należy podjąć, a jakie nie. W ocenie KPRM obecny system nadzoru nad służbami specjalnymi jest kompletny i skuteczny.

- **Informacja nt. procesu wykonywania wyroków w sprawie Rabczewska p. Polsce (skarga nr 8257/13)**

Pełnomocnik przypomniał, że sprawa dotyczyła zarzutu naruszenia art. 10 Konwencji. Skarżąca została skazana z art. 196 Kodeksu karnego na karę grzywny za to, że w wywiadzie prasowym publicznie obraziła uczucia religijne dwojga pokrzywdzonych poprzez znieważenie przedmiotu czci religijnej tj. Pisma Świętego. Wyrokiem z 15 września 2022 r. ETPC stwierdził naruszenie art. 10 Konwencji i wskazał, że sądy krajowe nie dokonały kompleksowej oceny szerszego kontekstu wypowiedzi skarżącej, ani starannego wyważenia jej prawa do wolności wypowiedzi i praw innych osób do ochrony ich uczuć religijnych oraz zachowania pokoju religijnego w społeczeństwie. W ocenie ETPC nie wykazano, że ingerencja w tej sprawie była konieczna w celu zapewnienia pokojowego współistnienia grup i jednostek religijnych oraz niereligijnych podlegających jurysdykcji sądów, poprzez zapewnienie atmosfery wzajemnej tolerancji. Ponadto badane wyrażenia nie stanowiły niewłaściwego lub obraźliwego ataku na obiekt kultu religijnego, mogącego podżęgać do nietolerancji religijnej lub podważać ducha tolerancji, który jest jedną z podstaw społeczeństwa demokratycznego. Pełnomocnik poprosił przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości o zreferowanie stanu wykonania ww. orzeczenia.

Przedstawicielka MS poinformowała, że orzeczenie ETPC w sprawie *Rabczewska p. Polsce* zostało upowszechnione, a przyznane zadośćuczynienie zostało wypłacone skarżącej. Nadto po uzyskaniu wyroku ETPC ma ona możliwość wznowienia krajowego postępowania karnego. Podjęto środki upowszechniające wyrok, wyrok przetłumaczono na język polski, informacja o wyroku została umieszczona na stronie MS, o treści poinformowano sądy krajowe orzekające w sprawie. Ponadto Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury zaplanowała przeprowadzenie szkolenia dotyczącego wykonywania orzeczeń ETPC w sprawach polskich, w trakcie którego niniejszy wyrok będzie omówiony. Adresatami szkolenia będą sędziowie i asesory sądowi. Ww. środki są wystarczające do stwierdzenia, że Polsce wykonała orzeczenie ETPC.

V. Pozostałe ogłoszenia i informacje

1. Sprawy międzypaństwowe Ukraina p. Rosji

Pełnomocnik poinformował, że Polska wzorem innych państw zachodnioeuropejskich przystąpiła do sprawy *Ukraina p. Rosji*. Jednocześnie wskazał, że w części skargi udało się opracować wspólne stanowisko interwenientów. Natomiast pojawiają się różnice co do interpretacji zakresu jurysdykcyjnego ETPC pomiędzy poszczególnymi interwenientami. Pełnomocnik przypomniał ponadto, że Polska przystąpiła również do innej sprawy przeciwko Rosji, dotyczącej wolności religijnej i praw Świadków Jehowy.

2. Sprawa Duarte Agostinho i inni tocząca się przed Wielką Izbą ETPC

Pełnomocnik poinformował, że w zawisłej przed Wielką Izbą ETPC sprawie *Duarte Agostinho i inni p. Portugalii oraz 32 innym państwom* (w tym przeciwko Polsce – skarga nr 39371/20), został wyznaczony na dzień 27 września 2023 r., godz. 9:15 termin rozprawy (ustne przesłuchanie stron przed Wielką Izbą). Sprawa dotyczy zarzutów naruszenia art. 1, 2, 3, 8, 14, 34 Konwencji oraz art. 1 Protokołu 1 do Konwencji w związku z brakiem przeciwdziałania zmianom klimatycznym przez państwa będące sygnatariuszami porozumienia paryskiego z 2015 r. Rozprawa powinna zakończyć się najpóźniej o godzinie 13.15.

Pozwane Rządy zostały zobowiązane przez ETPC do skoordynowania swojego udziału w rozprawie, mając na uwadze, że każda ze stron będzie miała maksymalnie czterdzieści pięć minut na wstępne wystąpienie, a następnie przewidziane zostało maksymalnie dziesięć minut dla każdej ze stron trzecich biorących udział w rozprawie (tj. Komisarza Praw Człowieka RE, Komisji Europejska oraz Europejskiej Sieci Krajowych Instytucji Praw Człowieka – „ENNHRİ”). W drugiej turze strona rządowa i strona skarżąca

będą miały po dwadzieścia minut na przedstawienie dodatkowych uwag i odpowiedzenie na pytania sędziów. W obu rundach głos zostanie oddany najpierw rządowi, a następnie przedstawicielom skarżących.

Obecnie zostały zainicjowane rozmowy pomiędzy przedstawicielami większości pozwanych państw (z wyłączeniem Federacji Rosyjskiej) celem uzgodnienia możliwości i sposobu wspólnej reprezentacji podczas ustnej rozprawy. Polska przedstawiła w terminie szczegółowe stanowiska co do dopuszczalności oraz zasadności przedmiotowych skarg. Pełnomocnik skonsultuje się w tej sprawie z zainteresowanymi resortami krajowymi.

3. Inne wnioski i postulaty

Przedstawicielka Prokuratury Krajowej zwróciła uwagę, że prokuratorzy, którzy mają ustosunkować się do pism MSZ, przy których przekazywane są dokumenty z ETPC lub KMRE, a dotyczących podejmowanych przez tychże prokuratorów decyzji, napotykają liczne trudności z uwagi na fakt, że pisma te są sporządzone w języku angielskim oraz wskazywane są bardzo krótkie terminy do zajęcia stanowiska.

W odpowiedzi Pełnomocnik zauważył, że terminy ustalane są przez KMRE i ETPC, i MSZ nie ma na nie wpływu. Natomiast pisma przekazywane z ETPC sporządzane są w języku urzędowym Rady Europy, tzn. angielskim lub francuskim – MSZ nie dysponuje ich tłumaczeniami.

Jan Sobczak
Pełnomocnik Ministra
/podpisano elektronicznie/

Lista uczestników posiedzenia

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w dniu 20 czerwca 2023 r.**

Przewodniczący posiedzenia Zespołu	Jan Sobczak
MSZ DPT	Anita Janusz Agata Rogalska-Piechota Tomasz Tadla Tomasz Miłkowski Agnieszka Kozińska-Makowska
Ministerstwo Sprawiedliwości	Urszula Szafrńska , Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji, Paweł Szponar , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka, Anna Sporczyk-Popielarczyk , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Robert Safiański , Departament Legislacyjny
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich	Marcin Malecko , Zespół Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego
Naczelny Sąd Administracyjny	Maria Jackowska , Kancelaria Prezesa NSA
Prokuratura Krajowa	Magdalena Beroud-Korowajczyk , Biuro Współpracy Międzynarodowej, Barbara Rzuchowska , Biuro Współpracy Międzynarodowej, Robert Król , Departament Postępowania Przygotowawczego
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Remigiusz Jendrych , Departament Oceny Skutków Regulacji, Aleksandra Harasim , Departament Bezpieczeństwa Narodowego, Renata Sieradzka , Departament Prawny
Komenda Główna Straży Granicznej	Iwona Przybyłowicz , Zarząd ds. Cudzoziemców
Ministerstwo Sportu i Turystyki	Maciej Piela , Departament Prawny
Sąd Najwyższy	Agnieszka Kropczyńska , Biuro Studiów i Analiz
Ministerstwo Finansów	Andrzej Statek , Departament Współpracy Międzynarodowej
Urząd do spraw Cudzoziemców	Radosław Wróbel , Biuro Szefa Urzędu
Kancelaria Sejmu RP	Adam Dudzic , Biuro Analiz Sejmowych

Ministerstwo Zdrowia	Magdalena Bancarewicz , Biuro Współpracy Międzynarodowej, Ewelina Baka , Biuro Współpracy Międzynarodowej,
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	Aneta Zradzińska , Departament Prawny
Rządowe Centrum Legislacji	Natalia Cabaj , Departament Prawa Konstytucyjnego i Administracyjnego
Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej	Beata Czarnocka , Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
Centralny Zarząd Służby Więziennej	Kacper Suwiński , Biuro Dyrektora Generalnego,
Krajowa Rada Sądownictwa	Maciej Nawacki , członek Rady
Ministerstwo Edukacji i Nauki	Ignacy Ozgowicz , Departament Prawny
Kancelaria Senatu RP	Elżbieta Owczarek , Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
Ministerstwo Aktywów Państwowych	Krzysztof Kłopotowski , Departament Prawny

Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 29 września 2023 r.

W dniu 29 września 2023 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka („Zespół”), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

I. Wprowadzenie Przewodniczącego Zespołu

Posiedzenie otworzył Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka („ETPC”), który przewodniczył spotkaniu („Pełnomocnik”).

Pełnomocnik poinformował zebranych, że 13 września 2023 r. Rada Ministrów przyjęła Raport z wykonywania wyroków ETPC przez Polskę w 2022 r. Raport jest dostępny na stronie internetowej MSZ w zakładce Prawa Człowieka. Raport został przekazany do Przewodniczących Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejmu RP i Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP.

Następnie Pełnomocnik przedstawił program posiedzenia oraz zachęcił wszystkich zebranych do zadawania pytań oraz zgłaszania uwag i sugestii.

II. Informacja o bieżącej działalności Pełnomocnika w przedmiocie wykonywania wyroków ETPC, w tym informacja o sprawach zakomunikowanych Rządowi w II kwartale 2023 r., orzeczeniach wydanych przez ETPC oraz sprawach znajdujących się w procesie wykonywania

1. Sprawy zakomunikowane Rządowi w III kwartale 2023 r.

Pełnomocnik poinformował, że w III kwartale 2023 r. ETPC zakomunikował kolejnych 59 spraw. Łącznie zatem w 2023 r. osiągnięty został poziom 339 komunikacji, tj. przekroczono liczbę spraw zakomunikowanych w 2022 r. (w 2022 r. odnotowano 337 zakomunikowanych skarg). Nadal przeważają komunikacje dotyczące reformy wymiaru sprawiedliwości – komunikowane jako priorytetowe, na podstawie art. 41 Regulaminu ETPC (oznacza to wyznaczenie terminu 6 tygodni na przedstawienie pełnego stanowiska procesowego w sprawie). Wśród około 60 komunikacji jest ponad 40 takich spraw. Kolejna liczna grupa to sprawy dotyczące przewlekłości postępowań. Reszta komunikacji to pojedyncze sprawy dotyczące kwestii będących już wcześniej przedmiotem badania przez ETPC.

Zakomunikowane sprawy dotyczą w szczególności następujących kwestii:

- sprawy dotyczące zarzutu niewłaściwego składu sądu, związanego z reformą wymiaru sprawiedliwości (prec. *Advance Pharma*) – 38 spraw:
 - (i) skład sądu powszechnego w sprawach cywilnych – 21 spraw;
 - (II) skład sąd rozpoznającego skargę na przewlekłość – 3 sprawy;
 - (III) skład sądu karnego – 9 spraw;
 - (IV) skład sądu administracyjnego – 5 spraw;
- sprawy dotyczące braku powołania na wakujące stanowisko sędziowskie (prec. *Dolińska-Ficek i Ozimek*) – 5 spraw;
- sprawy post-Bieliński i Cichopek dotyczące obniżenia rent i emerytur mundurowych w związku z wejściem w życie tzw. ustawy dezubekizacyjnej (różne aspekty – od przewlekłości tego typu postępowań po zarzut naruszenia prawa własności) – 1 taka sprawa;
- sprawy dotyczące przewlekłości postępowań krajowych:
 - (i) 10 spraw karnych;

- sprawy rodzinne (kontakty z dzieckiem rozwiedzionego rodzica, stosowanie Konwencji Haskiej, niemożność ustalenia ojcostwa przez biologicznego ojca dziecka w związku z urodzeniem się dziecka w trakcie trwania związku małżeńskiego matki) – 3 sprawy;
- sprawy dotyczące zarzutów naruszeń praw człowieka w postępowaniu karnym (tymczasowe aresztowanie w celu przeprowadzenia badania psychiatrycznego) – 1 sprawa;
- warunki w Ośrodku w Gostyninie – 3 nowe skargi pochodzące od jednego skarżącego;
- kryzys migracyjny na granicy z Białorusią (warunki w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców) – 1 sprawa.

W okresie lata zaobserwowano zmniejszenie się poziomu przyznawania przez ETPC środków tymczasowych. Odnotowaliśmy zaledwie 4 sprawy, w których ETPC rozważał zastosowanie takiego środka. W jednej sprawie, dotyczącej leczenia w zakładzie karnym, środek taki nie został zastosowany. W pozostałych 3 sprawach środki zostały nałożone. Sprawy te dotyczyły kwestii migracyjnych (2 sprawy dot. zakazu wydalenia obywatela Federacji Rosyjskiej narodowości czeczeńskiej) i ekstradycji (1 sprawa dotycząca zakazu ekstradycji obywatela Ukrainy do USA). Przewiduje się, że liczba środków tymczasowych nakładanych na Polskę w sprawach migracyjnych może się zwiększyć w okresie jesienno-zimowym.

2. Orzeczenia wydane lub notyfikowane w 2023 r.

W III kwartale 2023 r. (według stanu na 28 września br.) ETPC notyfikował 12 orzeczeń w sprawach przeciwko Polsce. Grupa 12 orzeczeń obejmuje: 4 decyzje zatwierdzające ugody (dotyczące 22 skarg), 1 decyzję zatwierdzającą deklarację jednostronną (dotyczącą 2 skarg), 3 decyzje o niedopuszczalności (dotyczące 20 skarg), 1 decyzję skreślającą skargę z listy spraw z powodów formalnych (niepodtrzymanie skargi przez skarżącego) oraz 3 wyroki stwierdzające naruszenia Konwencji (dotyczące 3 skarg).

Przedmiotem decyzji zatwierdzających ugody i deklaracje jednostronne były zarzuty związane z przewlekłością krajowych postępowań sądowych oraz brakiem skutecznego środka odwoławczego. Przedmiotem decyzji o niedopuszczalności w sprawie *Sypioła i inni p. Polsce* były zarzuty naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji (dostęp do sądu) oraz art. 2 Prot. Nr 1 do Konwencji (prawo do nauki) w związku z unieważnieniem egzaminu maturalnego z chemii w 2011 r. Zarzuty te zostały uznane za niedopuszczalne jako oczywiście bezzasadne oraz pozbawione *ratione materiae*. Zaś w decyzji o niedopuszczalności w sprawie *Kossowski p. Polsce* ETPC uznał, że sądy krajowe prawidłowo zbalansowały prawo do ochrony reputacji skarżącego (art. 8 Konwencji) z prawem do wolności wyrażania opinii przez dziennikarza. Ostatnia decyzja o niedopuszczalności notyfikowana 28 września 2023 r. w sprawie *Tomkiewicz p. Polsce* dotyczyła sprawy kontaktów z dzieckiem rozwiedzionego rodzica i zarzutu naruszenia art. 8 Konwencji.

Przedmiotem pierwszej ze spraw zakończonych wyrokiem stwierdzającym naruszenie Konwencji, tj. *Nogaj p. Polsce*, była przewlekłość krajowego postępowania sądowego. ETPC nie podzielił stanowiska rządu, że długość postępowania trwającego 3 lata, 6 miesięcy i 27 dni była uzasadniona.

Przedmiotem drugiego rozstrzygnięcia w formie wyroku były dwie skargi sędziego Igora Tulei. W sprawach tych ETPC stwierdził:

- naruszenie prawa do sądu w aspekcie karnym (art. 6 ust. 1 Konwencji) z uwagi na nieprawidłowości związane z utworzeniem Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego;
- naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego (art. 8 Konwencji) w związku ze wszczęciem postępowania dyscyplinarnego wobec skarżącego w następstwie zadania pytania prejudycjalnego do TSUE oraz w związku z uchwałą Izby Dyscyplinarnej, oraz zawieszeniem sędziego w obowiązkach służbowych;
- naruszenie wolności wyrażania opinii (art. 10 Konwencji) w związku z wszczęciem postępowań wyjaśniających w następstwie publicznej wypowiedzi dotyczącej funkcjonowania KRS, reformy wymiaru sprawiedliwości, jak również udziału w spotkaniach o charakterze publicznym,
- brak naruszenia art. 13 w zw. z art. 8 Konwencji.

Ostatni wyrok stwierdzający naruszenie art. 8 Konwencji w związku z egzekucją kontaktów z dzieckiem został wydany 28 września 2023 r. w sprawie *Beluch p. Polsce*.

Łącznie w 2023 r. ETPC wydał 70 orzeczeń w sprawach przeciwko Polsce.

3. Sprawy w wykonywaniu na dzień 28 września 2023 r.

Pełnomocnik poinformował, że na dzień 28 września 2023 r. w wykonywaniu znajdowało się 129 orzeczeń (w tym 16 decyzji i 113 wyroków). Do KMRE wysłano 50 raportów z wykonania, planów działań mających na celu wykonanie albo też informacji lub ich aktualizacji odnośnie do działań podejmowanych przez Polskę w ramach implementacji orzeczeń ETPC.

W tym roku KMRE zamknął nadzór nad łącznie 29 orzeczeniami (11 wyrokami i 18 decyzjami).

III. Informacja na temat ostatniego posiedzenia KMRE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPC

W agendzie posiedzenia Komitetu Ministrów RE („KMRE”) poświęconemu nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPC, które odbyło się w dniach 19-21 września 2023 r., znalazły się polskie sprawy, tj. grupa *Al Nashiri*, dotycząca funkcjonowania w Polsce tzw. ośrodków osadzenia CIA, oraz sprawy z grupy *Bąk, Majewski, Rutkowski* dotyczące przewlekłości postępowań sądowych. W obu sprawach zostały przyjęte decyzje, przy czym w sprawie *Al Nashiri* została przeprowadzona debata nad procesem wykonywania przez Polskę przedmiotowych wyroków.

W decyzji w grupie spraw *Al Nashiri* KMRE:

- odnotował z zainteresowaniem, że zawieszona wcześniej część śledztwa krajowego została wznowiona, wyraził jednak zaniepokojenie, że władze w dalszym ciągu nie przedstawiły decyzji o jego częściowym umorzeniu oraz że niedawno przekazane informacje nie zawierały elementów mogących rozwiać obawy KMRE dotyczące efektywności działań organów ścigania,
- podkreślił, że tajemnica postępowania przygotowawczego nie powinna stanowić przeszkody w pełnieniu przez KMRE roli nadzorczej zgodnie z Artykułem 46 Konwencji,
- wezwał władze RP, aby z własnej inicjatywy poinformowały opinię publiczną, w stopniu nienarażającym bezpieczeństwa narodowego, o zakresie przedmiotowym śledztwa oraz powodach jego częściowego umorzenia, jako że prawo do informacji odgrywa kluczową rolę w utrzymywaniu zaufania w zakresie przestrzegania zasad praworządności,
- zauważył, że informacje przekazane dotychczas przez władze nie rozwiały wątpliwości wynikających ze spostrzeżenia ETPC, że sprawy te ujawniły „bardziej ogólny problem demokratycznego nadzoru nad służbami specjalnymi”, wzywając rząd do udzielenia dalszych wyjaśnień, dotyczących środków ukierunkowanych na zapewnienie rzeczywistego, skutecznego oraz demokratycznego nadzoru nad tajnymi służbami w celu zapobiegnięcia podobnym naruszeniom,
- jednocześnie KMRE docenił wysiłki władz polskich związane z próbami uzyskania na rzecz skarżących gwarancji dyplomatycznych, odnotowując, że rozmowy na ten temat zostały przeniesione na poziom szefów resortów spraw zagranicznych.
- zobowiązał władze polskie wysokiego szczebla do zaangażowania się w dialog z Sekretariatem w celu rozwiązania kwestii nierozwiązanych.

W decyzji dotyczącej spraw z grupy *Bąk, Majewski, Rutkowski* KMRE:

- odnotował, że Polska nie przedstawiła dotychczas globalnej strategii w zakresie niezbędnych reform, które przyczyniłyby się do poprawy efektywności wymiaru sprawiedliwości w Polsce, dlatego też ponownie wezwał Polskę aby przedstawiła kompleksową ocenę praktycznego

i rzeczywistego wpływu już wdrożonych środków, wraz z wnioskami co do potrzeby dalszych reform;

- zauważył, że polskie władze nie przekazały nowych informacji na temat liczby rzeczywiście orzekających sędziów, ani szczegółowego wskazania aktualnej liczby wolnych stanowisk sędziowskich oraz liczby sędziów oddelegowanych do wykonywania zadań administracyjnych, celem umożliwienia wnikliwej oceny dostępnych zasobów oraz możliwości polskiego wymiaru sprawiedliwości w rozwiązywaniu problemu przewlekłości postępowań sądowych;
- wezwał władze do udzielenia informacji, czy przewidują dalsze działania, mające na celu rozwiązanie problemów związanych z nierównym podziałem i kumulacją wybranych kategorii spraw w największych sądach;
- wyraził ubolewanie, że nie otrzymano żadnych nowych informacji na temat funkcjonowania krajowego środka odwoławczego, ukierunkowanego na przeciwdziałanie przewlekłości postępowań sądowych, w tym kontekście wezwał władze także do przedstawienia informacji nt. środka przeciwdziałającego przewlekłości, w przypadku postępowań sądowych, zawieszonych w związku ze skierowaniem pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego.

W obu sprawach do resortów właściwych merytorycznie do wykonania ww. orzeczeń zostaną w najbliższym czasie wystosowane odpowiednie pisma.

Kolejne posiedzenie KMRE odbędzie się w grudniu 2023 r., a w agendzie przewidziane są sprawy dotyczące reformy wymiaru sprawiedliwości oraz Trybunału Konstytucyjnego.

IV. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń ETPC

- **Aktualizacja informacji nt. postępów w wykonaniu środków indywidualnych i generalnych w sprawach *Xero Flor w Polsce Sp. z o.o. p. Polsce* (skarga nr 4907/18), grupie *Reczkowicz p. Polsce* (skarga nr 43447/19), *Broda i Bojara p. Polsce* (skargi nr 26691/18 27367/18) oraz *Grzęda p. Polsce* (skarga nr 43572/18), *Żurek p. Polsce* (39650/18), *Juszczyszyn p. Polsce* (35599/20) – referuje Ministerstwo Sprawiedliwości**

Pełnomocnik przypomniał stany faktyczne poszczególnych spraw oraz naruszenia stwierdzone przez ETPC. O przedstawienie szczegółowych informacji odnośnie do implementacji ww. wyroków został poproszony przedstawiciel MS.

Odnośnie do sprawy *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce* przedstawiciel MS przypomniał, że podjęto działania mające na celu rozpowszechnienia wyroku (wyrok został przesłany do sądów krajowych, które były zaangażowane w postępowanie będące przedmiotem skargi; wyrok został umieszczony w aktualnościach i newsletterze MS). W zakresie wykonania tego wyroku to w zasadzie są wszystkie czynności które zostały podjęte. Odnośnie do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji w zakresie niewłaściwego uzasadnienia postanowienia sądu również i ta część została uznana za wykonaną.

Przedstawiciel MS przypomniał ponadto wyrok TK z 24 listopada 2021 r. w sprawie sygn. K 6/21 z wniosku Prokuratora Generalnego. Wniosek PG dotyczył pojęcia „sądu”, tj. czy to pojęcie dotyczy również TK oraz tego, czy ETPC ma kompetencje do oceny legalności wyboru sędziów TK. TK stwierdził, że monopol wyboru sędziów TK ma Sejm RP, a dopełnieniem procedury jest ślubowanie złożone przed Prezydentem. W polskim systemie prawnym nie istnieją podmioty czy mechanizmy umożliwiające weryfikację legalności wyboru sędziów TK. Sam TK uznał się za niewłaściwy w tym zakresie w wyroku sygn. K 35/15. Tak więc ETPC, oceniając legalność wyboru sędziego TK orzekającego w sprawie skarżącej spółki, wykreował nieznaną polskiej Konstytucji procedurę kontroli kształtowania składu TK i w sposób

nieuprawniony wkroczył w kompetencje konstytucyjnych organów władzy państwowej, tj. Sejmu i Prezydenta, co jest naruszeniem art. 194 Konstytucji oraz zasady nadrzędności Konstytucji.

W tej sprawie, w ocenie MS nie przysługują skarżącym żadne środki indywidualne. W zakresie środków generalnych przedstawiciel MS podkreślił, że zmiany ustaw o TK to były inicjatywy sejmowe. ETPC nakazał aby sędziowie TK byli wyznaczani w konkretnej sprawie w sposób właściwy – to należy do kompetencji MS.

Pełnomocnik przypomniał że MSZ poinformowało KMRE o orzeczeniu TK. W ramach procedury art. 52 Konwencji została o nim też poinformowana SGRE. MSZ na bieżąco informuje ETPC o tym wyroku w stanowiskach rządowych przekazywanych ETPC w innych sprawach. Niezależnie od tego KMRE przyjęła na posiedzeniu w grudniu 2022 r. rezolucję tymczasową czyli silniejszy środek nacisku na państwo opóźniające się w wykonywaniu wyroku ETPC. W tej sprawie na poziomie krajowym został przyjęty wyrok TK, który jest ostateczny i powszechnie obowiązujący, co ma wpływ na procedurę wykonywania go przez Polskę. Natomiast SGRE, KMRE i ETPC wskazują, że państwa nie mogą powoływać się na wyroki sądów krajowych (sądów konstytucyjnych) jako podstawy do niewykonywania zobowiązań międzynarodowych.

Przedstawicielka KRS zwróciła uwagę, że zgodnie z art. 190 Konstytucji wyroki TK są powszechnie obowiązujące w Polsce. Natomiast TK nie jest sądem, w związku z czym w tej sytuacji art. 6 Konwencji w ogóle nie powinien mieć zastosowania. Po wyroku TK nie ma w ogóle możliwości wykonania wyroku ETPC, bowiem art. 6 Konwencji w zakresie wskazanym w wyroku TK utracił moc obowiązującą.

Odnośnie do wyroków ETPC w grupie spraw *Reczkowicz* oraz *Broda i Bojara*, MS wskazało na wyrok TK w sprawie K 7/21. TK stwierdził niezgodność EKPC z polską Konstytucją w określonym zakresie. Wyroki ETPC w sprawach *Reczkowicz* i *Broda i Bojara* są „usunięte z systemu” a w efekcie wydane na ich podstawie rozstrzygnięcia nie posiadają dla Polski atrybutu wykonalności określonego w art. 46 Konwencji. MS upowszechniło orzeczenia ETPC oraz TK.

W sprawie *Broda i Bojara* – przepis na podstawie którego te osoby zostały odwołane był przepisem epizodycznym. Skarżącym nie przysługują żadne środki indywidualne.

Pełnomocnik przypomniał, że podobnie jak w przypadku sprawy *Xero Flor*, SGRE, KMRE i ETPC zostały poinformowane o wyroku TK K 7/21. Strona polska nie przesyłała do KMRE raportu z wykonania a jedynie informację rządu. Ponadto, z uwagi na fakt, że takich spraw zostało już zakomunikowanych około 200, przy prezentowaniu stanowiska strony rządowej za każdym razem ETPC jest informowany o wyroku TK.

Zgodnie z ostatnią decyzją przyjętą przez KMRE w czerwcu 2023 r., jeśli nie będą miały miejsca znaczące postępy w wykonywaniu tej grupy spraw, możliwe jest, że w grupie *Reczkowicz* oraz *Broda i Bojara* KMRE przyjmie rezolucję tymczasową na swoim posiedzeniu w grudniu 2023 r. Pełnomocnik podkreślił także, że wszystkie argumenty wskazywane przez MS w ramach tych spraw były przekazywane KMRE przez MSZ, jednak nie zostały przyjęte.

Odnosząc się do wyroków ETPC w sprawach *Grzęda*, *Żurek* i *Juszczyszyn*, MS wskazała, że do tych trzech spraw ma zastosowanie wyrok TK w sprawie K 7/21. Te orzeczenia są obarczone taką samą wadą jak orzeczenia w sprawie *Reczkowicz*. Każde z tych orzeczeń zostało upowszechnione. W sprawie *Grzęda* nie przysługują środki indywidualne. Kadencja w KRS została skrócona *ex lege* i konsekwencją tego jest brak możliwości odwołania się skarżącego do sądu. Podobnie w sprawach *Żurek* i *Juszczyszyn* skarżącym nie przysługują żadne środki indywidualne.

- **Aktualizacja informacji nt. postępów w wykonaniu wyroków w grupie spraw *Kurlowicz p. Polsce* (skarga nr 41029/06) – referuje Ministerstwo Sprawiedliwości**

Pełnomocnik zaznaczył, że sprawy tej grupy dotyczą naruszeń prawa do wolności wypowiedzi (art. 10 Konwencji) w związku ze skazaniem skarżących (polityków, dziennikarzy lub redaktorów) na kary

grzywny za zniesławienie w różnych instancjach w latach 2002-2010. Zauważając kluczową rolę prasy w społeczeństwie demokratycznym, ETPC wskazał, że przedmiotowe ingerencje były nieproporcjonalne do realizowanego uzasadnionego celu i nie były „konieczne w społeczeństwie demokratycznym” w rozumieniu Artykułu 10 ust. 2 Konwencji. Grupa obecnie liczy łącznie 7 wyroków (*Kurłowicz* jako wyrok wiodący i 6 spraw powtarzalnych: *Banaszczyk, Jucha i Żak, Kącki, Koniuszewski, Lewandowska-Malec, Maciejewski*).

Szczegóły dotyczące wykonywania tej grupy spraw zreferowało MS. Przedstawiciel MS wskazał, że sprawy te dotyczą art. 212 k.k. (zniesławienie). W MS nie są prowadzone prace w celu zdepenalizowania art. 212 k.k., ale takie prace są prowadzone w Sejmie RP. 7 lipca 2023 r. został złożony w Sejmie poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw. Projekt dotyczy uchylenia art. 212 k.k. (przestępstwo zniesławienia) oraz powiązanych z nim treściowo art. 213, art. 214 i art. 215 k.k., które to przepisy nie mogą funkcjonować bez przepisu głównego, jakim jest art. 212 k.k. 17 lipca 2023 r. projekt został skierowany do konsultacji (SN, PG, KRRP, NRA, RDS, KRDP, Krajowa Rada Rzeczników Patentowych i PGRP).

MS zaznaczył, że nie jest to pierwszy projekt nowelizacji. Niemniej z uwagi na zbliżające się wybory parlamentarne, możliwe, że Sejm RP nie zdąży go uchwalić.

V. Pozostałe ogłoszenia i informacje

1. XIV Warszawskie Seminarium Praw Człowieka

Pełnomocnik zaprosił członków Zespołu do udziału w XIV Warszawskim Seminarium Praw Człowieka, które odbędzie się 24 października 2023 r. Program zostanie niebawem rozesłany do członków Zespołu. Tematem przewodnim Seminarium będą prawa człowieka w sytuacjach nadzwyczajnych. Pełnomocnik poprosił członków Zespołu o rozpowszechnienie informacji o tym Seminarium w swoich urzędach.

Po Seminarium odbędzie się w Warszawie posiedzenie grupy roboczej RE ds. praw człowieka w sytuacjach nadzwyczajnych, której Pełnomocnik jest przewodniczącym. Grupa przyjęła już dwa dokumenty (raport ws. derogacji i narzędziownik dla państw, jakie działania podejmować w przypadku sytuacji nadzwyczajnych). Trzecim dokumentem będzie niewiążący dokument dotyczący praw człowieka w sytuacjach nadzwyczajnych.

Pełnomocnik zauważył, że w trakcie pandemii i przygotowywania analiz prawnych w tym zakresie zauważono, że w polskim systemie prawa jest luka prawna dotycząca procedury składania derogacji od Konwencji. Ustawa o stanach nadzwyczajnych przewiduje obowiązek informowania przez Rząd SG ONZ i RE, ale nie przewiduje procedury składania derogacji. Być może wyniki prac tej grupy będą impulsem dla zmian w prawie krajowym w tym zakresie.

2. Sprawa Duarte Agostinho i inni

27 września 2023 r. miała miejsce rozprawa przed Wielką Izbą ETPC w sprawie *Duarte Agostinho i inni przeciwko Portugalii i 32 innym państwom*, w tym Polsce. W Polsce ta sprawa nie została odnotowana. Oczekujemy na wyrok w tej sprawie.

3. Inne kwestie

Pełnomocnik podziękował również zaangażowanie resortów w przygotowanie stanowiska Polski odnośnie do raportu ECRI.

Jan Sobczak
Pełnomocnik Ministra
/podpisano elektronicznie/

Lista uczestników posiedzenia

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w dniu 29 września 2023 r.**

Przewodniczący posiedzenia Zespołu	Jan Sobczak
MSZ DPT	Anita Janusz Agata Rogalska-Piechota
Ministerstwo Sprawiedliwości	Krzysztof Masło , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka, Barbara Ubowska , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Robert Safiański , Departament Legislacyjny
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich	Marcin Malecko , Zespół Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego
Naczelny Sąd Administracyjny	Anna Chmielarz-Grochał , Kancelaria Prezesa NSA
Prokuratura Krajowa	Magdalena Beroud-Korowajczyk , Biuro Współpracy Międzynarodowej,
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Aleksandra Harasim , Departament Bezpieczeństwa Narodowego, Renata Sieradzka , Departament Prawny
Komenda Główna Straży Granicznej	Iwona Przybyłowicz , Zarząd ds. Cudzoziemców
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Małgorzata Milewska , Departament Spraw Międzynarodowych i Migracji
Sąd Najwyższy	Agnieszka Kropczyńska , Biuro Studiów i Analiz
Ministerstwo Klimatu i Środowiska	Michał Kobyliński , Departament Prawny
Ministerstwo Obrony Narodowej	Aneta Ślusarczyk , Departament Wojskowych Spraw Zagranicznych,
Kancelaria Sejmu RP	Bartosz Pawłowski , Biuro Analiz Sejmowych
Ministerstwo Zdrowia	Magdalena Bancarewicz , Biuro Współpracy Międzynarodowej,
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	Aneta Zradzińska , Departament Prawny
Trybunał Konstytucyjny	Anna Pudło-Jaremek , Wydział Orzecznictwa
Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej	Beata Czarnocka , Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Ernest Nasternak , Departament Prawny,
Krajowa Rada Sądownictwa	Anna Dalkowska , członek Rady
Ministerstwo Edukacji i Nauki	Ignacy Ozgowicz , Departament Prawny
Kancelaria Senatu RP	Elżbieta Owczarek , Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
Ministerstwo Aktywów Państwowych	Sylvia Porożyńska , Departament Prawny

Sprawozdanie z posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się w dniu 19 grudnia 2023 r.

W dniu 19 grudnia 2023 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka („Zespół”), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. (ze zm.).

I. Wprowadzenie Przewodniczącej Zespołu

Posiedzenie otworzyła Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka („ETPC”, „Trybunał”), która przewodniczyła spotkaniu („Pełnomocnik MSZ”).

Pełnomocnik MSZ poinformowała zebranych o zmianie na tym stanowisku, która nastąpiła z dniem 14 grudnia 2023 r.

Przypomniała, że posiedzenie grudniowe ma szczególny charakter i odbywa się w szerszym gronie niż zazwyczaj. Zaproszenie zostało wystosowane do przedstawicieli parlamentu, organizacji pozarządowych i zawodów prawniczych. Podziękowała przedstawicielom instytucji, którzy przyjęli zaproszenie.

Następnie przedstawiła proponowaną agendę spotkania oraz zachęciła wszystkich zebranych do zadawania pytań oraz zgłaszania uwag i sugestii w odniesieniu do spraw związanych z ETPC i wykonywaniem wyroków przed Komitetem Ministrów Rady Europy („KMRE”).

II. Informacja o bieżącej działalności Pełnomocnika MSZ w przedmiocie wykonywania wyroków ETPC, w tym przedstawienie dostępnych danych statystycznych za 2023 r.

Dane statystyczne

Pełnomocnik MSZ przedstawiła wstępne dane statystyczne za 2023 r. (według stanu na 15 grudnia 2023 r.). Pełne dane statystyczne będą możliwe do podania dopiero po opublikowaniu przez Trybunał raportu rocznego za 2023 r.

W 2023 r. nadal można było odnotować wzrastającą liczbę skarg komunikowanych stronie polskiej. Do 15 grudnia 2023 r. wpłynęło 419 nowych skarg (po 2015 r. była to największa liczba zakomunikowanych skarg). Liczba orzeczeń wydanych w tym okresie przez Trybunał utrzymała się na podobnym poziomie jak w 2022 r. i wyniosła 109 (33 wyroki i 76 decyzji). W 2023 r. Trybunał wydał 31 wyroków stwierdzających co najmniej 1 naruszenie Konwencji, które dotyczyły 69 skarg. Dodatkowo 2 wyroki miały charakter rewizyjny związany ze śmiercią skarżących. W 2023 r. Trybunał wydał też 76 decyzji, z tego 41 decyzji dotyczyło zatwierdzenia ugód lub deklaracji jednostronnych, a 22 decyzje – niedopuszczalności w sprawie 975 skarg. Tak duża liczba wynika z faktu, że jedną decyzją w sprawie *M.B. i Inni p. Polsce* Trybunał stwierdził niedopuszczalność 927 skarg dotyczących nowych przepisów ws. przerywania ciąży. Jest to jedno z rekordowych orzeczeń ETPC pod względem liczby rozstrzygniętych spraw. Ponadto Trybunał wydał 12 decyzji o skreśleniu skarg z listy z przyczyn formalnych (z reguły z uwagi na niepodtrzymanie skargi przez skarżących po przedstawieniu obserwacji rządu). Podsumowując, w 2023 r. Trybunał wydał 72 orzeczenia niekorzystne dotyczące 234 skarg oraz 34 orzeczenia korzystne w sprawie 987 skarg. W 2023 r. strona polska wygrała postępowania w sprawie 58 zakomunikowanych skarg, ale nie w drodze wyroków, a na podstawie 31 decyzji. Dodatkowo 3 decyzje o niedopuszczalności zostały wydane bez komunikowania spraw rządowi. W omawianym okresie istotnie zmalała liczba środków tymczasowych (*interim measure*) zastosowanych przez Trybunał. ETPC rozważał taką możliwość w 12 sprawach, a wydał takie decyzje w 7. Dla porównania w 2021 r. było takich spraw 50, a w 2022 r. – 62.

W 2023 r. KMRE zamknął nadzór nad wykonywaniem 50 orzeczeń, w tym 23 wyroków i 27 decyzji zatwierdzających ugody. Dla porównania w 2022 r. było to 26 orzeczeń (4 wyroki i 22 decyzje), w 2021 r. było to – 35 orzeczeń (10 wyroków i 25 decyzji zatwierdzających ugody).

Na dzień 15 grudnia 2023 r. liczba orzeczeń Trybunału przeciwko Polsce znajdujących się w procedurze wykonywania KMRE wynosiła 127 orzeczeń (w tym 16 decyzji zatwierdzających ugody i 111 wyroków). Dla porównania w 2022 r. było to 125 orzeczeń (w tym 106 wyroków i 19 decyzji), w 2021 r. było to 97 orzeczeń wymagających wykonania (w tym 78 wyroków i 19 decyzji zatwierdzających ugody).

Do 15 grudnia 2023 r. do KMRE wpłynęło łącznie 17 komunikacji na podstawie Reguły 9 ust. 2 Regulaminu KMRE. Najliczniejsze były komunikacje dotyczące tzw. spraw praworządnościowych. Odnotowano również 3 komunikacje na podstawie reguły 9.1 złożone przez pełnomocników skarżących w sprawach indywidualnych.

Sprawy zakomunikowane w IV kwartale 2023 r.

Pełnomocnik MSZ poinformowała, że w IV kwartale 2023 r. ETPC zakomunikował rządowi RP 80 nowych spraw, w tym kolejne 2 sprawy dotyczące reformy wymiaru sprawiedliwości, dotyczące zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji (w tym sprawę *Wałęsa nr 2*, w której podniesiono dodatkowo zarzut naruszenia art. 10 z podobnych powodów co w sprawie *Juszczyszyn p. Polsce*). Sprawy te nadal były komunikowane z nadaniem im priorytetu.

Orzeczenia wydane w IV kwartale 2023 r.

Wśród orzeczeń (nierepetytywnych) wydanych przez Trybunał w IV kwartale 2023 r. Pełnomocnik MSZ zwróciła uwagę na wyrok pilotażowy w sprawie *Wałęsa p. Polsce, Pająk i inni p. Polsce* (sprawy praworządnościowe), *Przybyszewska i inni p. Polsce* (sprawy z obszaru LGBTI) oraz *M.L. p. Polsce* (sprawa dotycząca procedur przerywania ciąży).

III. Informacja na temat ostatniego posiedzenia Komitetu Ministrów Rady Europy poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPC (5-7.12.2023 r.) oraz o planowanych na 2024 r. pracach KMRE w tym zakresie

W agendzie posiedzenia KMRE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPC, które odbyło się w dniach 5-7 grudnia 2023 r., znalazły się następujące polskie sprawy: *Xero Flor sp. z o.o. w Polsce p. Polsce*, grupa spraw *Reczkowicz p. Polsce* (*Dolińska-Ficek i Ozimek, Advance Pharma* oraz *Broda i Bojara* oraz *Grzęda*) oraz *Juszczyszyn p. Polsce* i *Żurek p. Polsce*. W sprawach tych zostały przyjęte decyzje i rezolucja tymczasowa (w grupie spraw *Reczkowicz* oraz *Broda i Bojara*). Dokumenty te są publiczne i dostępne na stronach Komitetu i w HUDOC-EXEC.

W odniesieniu do prac KMRE na 2024 r. to w agendzie przewidziane są sprawy *M.K. i inni p. Polsce, P. i S. Tysiąc, R.R. p. Polsce* (marzec 2024 r.), grupa spraw *Al Nashiri p. Polsce* oraz *Kuchta i Mętel p. Polsce* (czerwiec 2024 r.), grupa spraw *Beller p. Polsce* (grudzień 2024 r.). Z kolei sprawy praworządnościowe będą omawiane na jednym z posiedzeń w 2024 r.

Pełnomocnik MSZ poinformowała zebranych, że w dniu inauguracji nowego rządu Minister Spraw Zagranicznych wysłał do członków KMRE pismo informujące, że kwestia praworządności będzie priorytetem MSZ we współpracy z MS. Szczególny priorytet zostanie przyznany wykonaniu wyroku pilotażowego w sprawie *Wałęsa p. Polsce*. Ponadto poinformował KMRE, że nie będzie korzystał z prawa wnioskowania o skierowanie sprawy do Wielkiej Izby Trybunału.

IV. Wymiana poglądów z uczestnikami posiedzenia na temat postulowanych działań na rzecz usprawnienia procesu wykonywania wyroków ETPC

- utworzenie podkomisji sejmowej i senackiej ds. wykonywania wyroków

Zastępca Pełnomocnika MSZ poinformowała, że MSZ rozważa możliwość wystąpienia do przewodniczących Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu RP oraz Komisji Praw Człowieka i Praworządności Senatu RP z wnioskiem o utworzenie stałych podkomisji ds. wykonywania wyroków. Taka podkomisja istniała w przeszłości w Sejmie RP, gdzie została powołana w dniu 5 lutego 2014 r., kiedy to wspólną decyzją Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu RP zdecydowano o powołaniu stałej Podkomisji ds. wykonywania wyroków ETPC. W styczniu 2016 r. pismo w tej sprawie kierował do Marszałka Sejmu RP ówczesny Minister Spraw Zagranicznych. Podkomisja została wówczas powołana ponownie. W Sejmie RP poprzedniej kadencji nie została jednak wznowiona jej działalność. W Senacie RP takiej podkomisji dotychczas nie powoływano. Rozwijanie zaangażowania instytucjonalnego parlamentów krajowych w sprawy dotyczące Konwencji jest zalecane państwom, zgodnie z zasadą subsydiarności, w dokumentach Rady Europy mających na celu reformę systemu konwencyjnego i zmniejszenie liczby skarg do Trybunału. W szczególności zalecenia w tym zakresie formułuje Zgromadzenie Parlamentarne RE. Celem takich gremiów ma być w szczególności nadzorowanie stanu wykonywania wyroków Trybunału przez państwo, w tym zwłaszcza rząd, ale dzięki własnym inicjatywom legislacyjnym mogą się one także przyczynić do wykonywania poszczególnych orzeczeń.

W tej sprawie głos zabrał przedstawiciel Senatu RP zapewnił, że kwestia wykonywania wyroków ETPC będzie traktowana przez Komisję priorytetowo. Wkrótce planowane jest omówienie przez Komisję Praw Człowieka i Praworządności Senatu RP Raportu z wykonywania wyroków Trybunału przez Polskę za 2022 r.

Zastępca Pełnomocnika MSZ wskazała również, że proces wykonywania wyroków obejmuje z jednej strony działania dotyczące konkretnych orzeczeń ETPC, z drugiej jednak wymaga on też działań systemowych i wspierających, np. w zakresie edukacji zawodów prawniczych na temat Konwencji. Niewątpliwie Parlament może być instytucją, która czuwa również nad tym, aby właściwe organy podejmowały stosowne działania w zakresie wykonywania wyroków i tworzyły warunki dla lepszego przestrzegania Konwencji. W Radzie Europy podkreśla się duże znaczenie systemowego podejścia ze strony parlamentarzystów krajowych i zachęca się ich, aby śledzili orzecznictwo Trybunału, a także aby debaty w parlamencie dotyczące poszczególnych ustaw uwzględniały element prawnoczwolniczy i konwencyjny.

Pełnomocnik MSZ dodała, że zarządzeniem z 13 grudnia 2023 r. Prezesa Rady Ministrów został powołany Międzyresortowy Zespół do spraw przywracania praworządności i porządku konstytucyjnego. Jest to jedna z form, w których nowy rząd będzie działał w zakresie wykonywania znaczącej części wyroków ETPC.

V. Wymiana poglądów z uczestnikami posiedzenia na temat postulowanych działań na rzecz poprawy prawa i praktyki stosowania Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności

- wprowadzenie *human rights impact assessment* do oceny skutków regulacji (OSR)

Zastępca Pełnomocnika MSZ przypomniała, że 31 lipca 2023 r. Minister Rozwoju i Technologii („MRiT”) przedstawił inicjatywę reformy formularzy OSR. MSZ 17 sierpnia 2023 zgłosiło propozycję uzupełnienia formularzy OSR o rubrykę dotyczącą konstytucyjnych praw i wolności człowieka i obywatela. MSZ zaproponowało dwa warianty do rozważenia: dodanie w OSR oddzielnego podpunktu pt. Ochrona praw człowieka lub dodanie odniesienia do ochrony praw człowieka w obszarach wymienianych

w podpunkcie b – Jakość życia i potencjał obywateli. MSZ podkreśliło, że prace nad zmianą OSR stanowią dobrą okazję do wprowadzenia postulowanego przez MSZ od dawna wymogu oceniania wpływu projektowanych aktów prawnych na ochronę konstytucyjnych praw i wolności człowieka i obywatela.

Dotychczas ocena taka była systematycznie dokonywana głównie przez MSZ. Nie jest to jednak, w opinii MSZ, wystarczające. Istnieje potrzeba zapewnienia, by również poszczególne resorty badały wpływ projektów legislacyjnych na prawa człowieka już na etapie opracowywania założeń i zapisów swych inicjatyw prawodawczych. Na etapie badania projektów aktów prawnych przez MSZ najczęściej nie jest już możliwe skorygowanie zasadniczych problemów. Ponadto z reguły krótki czas przewidziany na uzgodnienia międzyresortowe uniemożliwia pogłębioną analizę przez MSZ możliwych skutków projektowanych uregulowań. Z tego względu pożądanym byłoby, by analizę projektów pod względem zgodności z prawami i wolnościami człowieka prowadziły już resorty na wstępnym etapie legislacyjnym.

Należy zauważyć, że rozwiązania w zakresie oceny zgodności projektów aktów prawnych z Konwencją funkcjonują w niektórych innych państwach, są również rekomendowane w dokumentach Rady Europy – np. w Zaleceniu Rec(2004)5 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich w sprawie kontroli zgodności projektów aktów prawnych oraz istniejącego prawa i praktyki administracyjnej ze standardami wyrażonymi w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (z 12 maja 2004 r.). Tego typu rozwiązanie może się przyczynić do ograniczenia liczby skarg do organów międzynarodowych i zmniejszyć wysokość odszkodowań, jakie z tytułu naruszeń praw człowieka państwo polskie jest zobowiązane wypłacać.

MRiT nie zaakceptowało dotychczas propozycji MSZ, argumentując, że tego typu rubryki nie przewidywałyby dokumenty ONZ, z których wynika wzór OSR. W ocenie MSZ organy ONZ nie będą jednak zgłaszać zastrzeżeń, jeśli formularz OSR zostanie uzupełniony o kwestię praw człowieka. W najbliższym czasie MSZ rozważy możliwość ponowienia swych postulatów.

Drugim komponentem mogłoby być opracowanie pomocniczego kwestionariusza dla legislatorów zawierającego wykaz pytań/kwestii, które powinny być zbadane przy ocenie wpływu projektów legislacyjnych na prawa człowieka. Pewnym punktem wyjścia do tego mógłby być Narzędziownik opracowany niedawno przez grupę CDDH-SCR służący do badania wpływu podejmowanych środków nadzwyczajnych na prawa człowieka. Wydaje się jednak, że warto byłoby opracować kwestionariusz o bardziej ogólnym zakresie zastosowania, a ponadto bardziej dostosowany do realiów polskich.

Przedstawiciel Biura Rzecznika Praw Obywatelskich („RPO”) wyraził poparcie dla tej idei. Poinformował, że obecnie w Biurze RPO w ramach projektu realizowanego z Agencją Praw Podstawowych przygotowany jest kwestionariusz dotyczący Karty Praw Podstawowych UE i wykorzystywania funduszy unijnych. To doświadczenie można wykorzystać do opracowywania kwestionariusza w celu oceny zgodności z Konwencją. Biuro RPO jest otwarte na współpracę w tym zakresie.

- utworzenie stałego komitetu ekspertów w ramach Zespołu w celu dyskusowania kwestii konwencyjnych

Zastępca Pełnomocnika MSZ poinformowała, że rozważana jest możliwość powołania stałego gremium, które pełniłoby funkcję doradczą dla Pełnomocnika MSZ na wzór Doradczego Komitetu Prawnego przy MSZ, ale zajmującego się stricte problematyką Konwencji i Trybunału. Miałyby to być zespół zrzeszający naukowców, ośrodki naukowe, ale także ekspertów współpracujących z Zespołem z organizacji pozarządowych czy zawodów prawniczych. Nie podjęto jeszcze decyzji ostatecznej decyzji w tej sprawie, w tym czy komitet taki istniałby przy Ministrze SZ, czy też przy Zespole (taką możliwość przewiduje zarządzenie w sprawie Zespołu). Pełnomocnik zwrócił się o opinię uczestników.

VI. Wymiana poglądów z uczestnikami posiedzenia na temat aktualnych zagadnień ochrony praw człowieka w ramach Rady Europy

W tym punkcie Pełnomocnik przedstawiła wyniki pracy Grupy redakcyjnej ds. praw człowieka i środowiska (CDDH-ENV). Grupa zaktualizowała Poradnik w sprawie praw człowieka i środowiska oraz przyjęła niewiążącą rekomendację w zakresie praw człowieka i środowiska. Obecnie Grupa przygotowuje raport, który dotyczy możliwości przyjęcia instrumentu w zakresie uznania prawa człowieka do środowiska. W pewnym sensie jest to związane ze sprawami przed Trybunałem dotyczącymi kwestii środowiskowych, w szczególności sprawą *Duarte Agostinho o Inni p. Portugalii i 32 Innym państwom*.

Z kolei prace Grupy redakcyjnej ds. praw człowieka w sytuacjach kryzysowych (CDDH-SCR) prowadzone są pod przewodnictwem przedstawiciela Polski. Grupa ta pracuje nad rekomendacją, która dotyczy będzie takich obszarów tematycznych jak: ramy prawne w sytuacjach nadzwyczajnych, użycie środków nadzwyczajnych, zakaz dyskryminacji i ochrona grup szczególnie wrażliwych, rola parlamentów, rola sądownictwa, rola niezależnych mechanizmów nadzoru, rola społeczeństwa obywatelskiego, znaczenie wolności słowa i rola mediów, formalne aspekty derogacji w rozumieniu art. 15 Konwencji.

Następnie Zastępca Pełnomocnika MSZ przedstawiła aktualny stan prac mających na celu przygotowanie przystąpienia UE do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w świetle prac grupy negocjacyjnej ad hoc CDDH ds. przystąpienia UE do EKPC (Grupa 46+1).

VII. Wymiana poglądów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń ETPC w świetle Raportu z wykonywania wyroków ETPC przez Polskę za rok 2022

W odpowiedzi na pytanie, czy i jakie działania zostaną podjęte przez obecny rząd w sprawie wykonania wyroków dotyczących spraw praworządnościowych oraz aborcyjnych, Pełnomocnik MSZ poinformowała, że działania takie będą podejmowane przez nowy rząd niezwłocznie, jednak dyskusowanie na temat szczegółowych rozwiązań jest na tym etapie przedwczesne z uwagi na krótki czas od powołania nowego rządu i konieczność konsultacji z kierownictwami właściwych ministerstw.

Przedstawiciel Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury („KSSiP”) poinformował, że KSSiP w swoich programach szkoleniowych uwzględnia także orzecznictwo ETPC. Zasugerował jednak, aby MSZ wysłało takim instytucjom jak KSSiP krótkie opracowania wskazujące na najważniejsze orzeczenia, które szkoła następnie mogłaby wskazywać wykładowcom z sugestią ich ujęcia przy prezentowaniu zagadnień. Program aplikacji sędziowskiej uwzględnia orzecznictwo Trybunału i standardów konwencyjnych (konkretne wyroki są proponowane przez wykładowców). Niemniej KSSiP jest otwarty na sugestie odnośnie do programu aplikacji.

Zastępca Pełnomocnika MSZ wskazała, że w obszarze upowszechniania orzecznictwa ETPC istotną pracę wykonuje już Ministerstwo Sprawiedliwości („MS”). Zaproponowała, by MS rozsyłało swe opracowania do KSSiP, Krajowej Szkoły Administracji Publicznej („KSAP”) lub samorządów zawodów prawniczych, w razie gdyby podmioty te były tym zainteresowane. Podkreśliła, że rola szkoleń dla profesjonalnych prawników jest kluczowa. Większość wyroków jest tłumaczona przez MS, który robi to sprawnie i terminowo. Tłumaczenia są dostępne w pierwszej kolejności na stronie MS.

Zastępca Pełnomocnika MSZ zauważyła także, że postanowienia Konwencji i orzecznictwo ETPC są pomijane w uzasadnieniach orzeczeń sądów krajowych. Utrudnia to pracę Pełnomocnika, zważywszy że Trybunał polega raczej na uzasadnieniach podawanych przez sądy w postępowaniu krajowym niż przez rząd w postępowaniu skargowym. Utrudnia to też wyjaśnianie Trybunałowi motywów przyjętych przez sąd krajowy. W licznych sprawach Trybunał wskazuje jasne kryteria służące ocenie ingerencji (tzw. test, czy ingerencja w prawa jednostki mogła być zastosowana w danym konkretnym przypadku). Może

to być przydatne dla sądów krajowych przy ocenie, czy dana ingerencja powinna być zastosowana. Ponadto w sytuacji, w której sąd krajowy zbadał sprawę z powołaniem kryteriów uznanych za istotne przez ETPC, jest szansa, że ETPC nie będzie kwestionował przyjętego rozstrzygnięcia, a w każdym razie będzie potrzebował mocnych argumentów, by zastąpić ocenę sądu krajowego własną oceną. Większa dbałość przez sądy, ale też organy administracji publicznej, o jakość uzasadnień, może więc sprzyjać mniejszej liczbie naruszeń stwierdzanych przez Trybunał. Częstokroć bowiem to nie kierunek rozstrzygnięcia organu krajowego jest problematyczny, ale brak przekonującego uzasadnienia tego kierunku w rozstrzygnięciu krajowym. W tym miejscu MSZ widzi bardzo dużą rolę KSSiP w kształceniu aplikantów oraz doskonaleniu zawodowym sędziów. Dotyczy to też szkoleń dla adwokatów czy radców prawnych.

Przedstawicielka KSAP wyraziła chęć współpracy w zakresie upowszechniania orzecznictwa ETPC. W tej chwili KSAP nie ma w swojej ofercie szkoleń z zakresu Konwencji, jednak obecnie uruchamiany jest nowy system kształcenia (dualny), co daje przestrzeń do działania w tej sprawie.

Przedstawicielka MS wskazała, że MS upowszechnia orzecznictwo Trybunału, a oprócz informacji przesyłanej do właściwych sądów, funkcjonuje też newsletter, do którego można się zapisać.

Przedstawicielka Krajowej Rady Sądownictwa zauważyła, że uzasadnienie orzeczenia w procedurze cywilnej jest sporządzane co do okoliczności spornych i opisuje te fakty, które muszą być rozstrzygnięte. W obecnym stanie prawnym oczekiwanie, że będzie uwzględniane orzecznictwo ETPC, wykracza poza ramy ustawowe.

Pełnomocnik MSZ wskazała odnośnie do uzasadnień orzeczeń, że nie są to oczekiwania MSZ, lecz oczekiwania ETPC w momencie poddania danej sprawy kontroli konwencyjnej, w sytuacji gdy skarga została złożona do Trybunału i na polskim państwie spoczywa ciężar wykazania, że dokonana ingerencja (np. wydane orzeczenie) była zgodna z Konwencją. Tym dowodem jest nierzadko uzasadnienie orzeczenia w sprawie zapadłej w stosunku do skarżącego w postępowaniu przed sądem krajowym.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące planów ratyfikacji Protokołu 16 do Konwencji Zastępca Pełnomocnika MSZ poinformowała, że nie toczą się obecnie prace w tym zakresie. Natomiast w ramach CDDH została powołana grupa robocza, która od 2024 r. będzie analizować wpływ wejścia w życie protokołu 15 i 16 do Konwencji na skuteczność funkcjonowania systemu EKPC. W ramach tej grupy przygotowano kwestionariusze skierowane zarówno do państw, które już są stronami protokołu 16 do Konwencji, jak i tych, które nie są. MSZ przeprowadzi konsultacje w tej sprawie z właściwymi podmiotami.

VIII. Pozostałe ogłoszenia i informacje

- reforma systemu wyboru kandydatów na sędziego ETPC w świetle raportu Grupy redakcyjnej ds. zagadnień związanych z sędziami Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (DH-SYSC-JC)

Zastępca Pełnomocnika MSZ poinformowała o przyjęciu w ramach CDDH raportu dotyczącego sędziów ETPC. Na tle tego raportu rysują się dwa bloki zagadnień:

1. kwestia systemu wyłaniania kandydatów na sędziego ETPC z ramienia Polski – kadencja obecnego polskiego sędziego w ETPC, prof. dr hab. Krzysztofa Wojtyczka, upłynęła formalnie w dniu 31 października 2021 r., jednak zgodnie z postanowieniami Konwencji uległa przedłużeniu do czasu objęcia stanowiska przez nowego sędziego. MSZ przeprowadziło trzy rundy wyłaniania kandydatów na stanowisko sędziego, jednak za każdym razem lista kandydatów została odrzucona przez Zgromadzenie Parlamentarne RE, które (zgodnie z Konwencją) jest właściwe do dokonania wyboru sędziów z listy przedkładanej przez rządy. Ostatnio lista polskich kandydatów została odrzucona przez ZPRE w styczniu 2023 r. na tej podstawie, że „nie wszyscy kandydaci spełniają wymogi z art. 21 Konwencji”. Władze polskie zostały wezwane do przedstawienia nowej listy. DPT podjął działania w celu wszczęcia nowej rundy wyłaniania kandydatów, jednak nowa procedura wyłaniania kandydatów nie została dotychczas zainicjowana. W sprawie aktualnej procedury

MSZ otrzymał szereg postulatów ze strony zawodów prawniczych i niektórych organizacji pozarządowych. Planowana jest dalsza konsultacja kierunków ewentualnych zmian.

2. kwestia wprowadzenia zmian legislacyjnych w Polsce mających na celu uregulowanie statusu sędziów ETPC, a w szczególności byłych sędziów ETPC – w toku prac CDDH MSZ wspólnie z resortami i sądami zidentyfikowało szereg luk w obecnych uregulowaniach, np. co do kwestii prawa powrotu byłego sędziego ETPC na poprzednie stanowisko czy zaliczania okresu służby na stanowisku sędziego ETPC do okresów składkowych, wyliczania wynagrodzenia itp.

Przedstawicielka Prokuratury Krajowej zapytała, czy w świetle problemów z listą polskich sędziów *ad hoc* przekazaną do ETPC, które pojawiły się w postępowaniu w sprawie *Wałęsa p. Polsce*, będą podejmowane działania mające na celu uzupełnienie tej listy. Pełnomocnik MSZ poinformowała, że kwestia ta zostanie niebawem przeanalizowana.

Agnieszka Kozłowska-Makowska
Pełnomocnik MSZ
/podpisano elektronicznie/

Lista uczestników posiedzenia

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w dniu 19 grudnia 2023 r.**

Przewodnicząca posiedzenia Zespołu, Pełnomocnik MSZ	Agnieszka Kozińska-Makowska
MSZ DPT	Anita Janusz Agata Rogalska-Piechota Tomasz Tadla Eliza Suchożebrska
Ministerstwo Sprawiedliwości	Urszula Kaczorowska , Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji, Paweł Szponar , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka, Anna Sporczyk-Popielarczyk , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Ministerstwo Klimatu i Środowiska	Ewa Florkiewicz , Departament Prawny
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich	Marcin Malecko , Zespół Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego
Naczelny Sąd Administracyjny	Maria Stefańska , Kancelaria Prezesa NSA
Prokuratura Krajowa	Magdalena Beroud-Korowajczyk , Biuro Współpracy Międzynarodowej, Barbara Rzuchowska , Biuro Współpracy Międzynarodowej Beata Hlawacz , Biuro Współpracy Międzynarodowej
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Paulina Dobrowolska , Departament Służby Cywilnej, Aleksandra Harasim , Departament Bezpieczeństwa Narodowego
Komenda Główna Policji	Krzysztof Łaskiewicz , Gabinet Komendanta Głównego Policji
Sąd Najwyższy	Agnieszka Kropczyńska , Biuro Studiów i Analiz
Komenda Główna Straży Granicznej	Iwona Przybyłowicz , Zarząd ds. Cudzoziemców,
Urząd do spraw Cudzoziemców	Robert Wróbel , Biuro Szefa Urzędu
Kancelaria Sejmu RP	Ziemowit Cieślik , Biuro Analiz Sejmowych
Kancelaria Senatu RP	Marcin Karpiński , Przewodniczący Komisji Praw Człowieka i Praworządności, Elżbieta Owczarek , Sekretarz Komisji Praw Człowieka i Praworządności,
Ministerstwo Zdrowia	Magdalena Bancarewicz , Biuro Współpracy Międzynarodowej

Ministerstwo Aktywów Państwowych	Krzysztof Kłopotowski , Departament Prawny
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	Aneta Zradzińska , Departament Prawny
Kancelaria Prezydenta RP	Paweł Wawszczak , Biuro Prawa i Ustroju
Ministerstwo Finansów	Robert Krzyśków , Departament Współpracy Międzynarodowej
Główny Urząd Statystyczny	Grzegorz Frelak , Gabinet Prezesa, Agnieszka Chwaleba-Potocka , Departament Współpracy Międzynarodowej
Państwowa Inspekcja Pracy Główny Inspektorat Pracy	Bożena Lenart
Rządowe Centrum Legislacji	Natalia Cabaj , Departament Prawa Konstytucyjnego i Administracyjnego
Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury	Mariusz Kucharczyk , Dział Dydaktyczny Ośrodka Aplikacji Sędziowskiej Aleksandra Klimkowska , Dział Współpracy Międzynarodowej
Ordo Iuris	Weronika Przebierała
Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej	Michał Olenowicz , Beata Czarnocka
Centralny Zarząd Służby Więziennej	Kacper Suwiński , Biuro Dyrektora Generalnego,
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	Krzysztof Jankowski , Mariusz Pasternak , Agnieszka Filipczyńska
Krajowa Rada Sądownictwa	Anna Dalkowska , członek Rady Joanna Kołodziej-Michałowicz , członek Rady
Krajowa Szkoła Administracji Publicznej	Anna Jaroń , doradca Dyrektora
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Robert Safiański , Departament Legislacyjny
Urząd Zamówień Publicznych	Paulina Rypińska , Departament Unii Europejskiej i Współpracy Międzynarodowej
Helsińska Fundacja Praw Człowieka	Marcin Szwed
Amnesty International	Marcin Szczaniecki
Naczelna Rada Adwokacka	Katarzyna Wiśniewska
Główny Urząd Nadzoru Budowlanego	Marcin Cudak , Biuro Organizacyjne

Załącznik E
**Wykaz koniecznych zmian w prawie polskim
i w praktyce jego stosowania
dla wykonania wyroków
Europejskiego Trybunału Praw Człowieka**

Spis treści

I. Wykaz koniecznych zmian legislacyjnych dla wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.....	361
II. Informacja w zakresie zmian w praktyce koniecznych dla wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	347
III. Informacja nt. źródeł naruszeń Konwencji, stwierdzonych w wyrokach Trybunału, będących skutkiem obowiązywania nieodpowiadającego standardom Konwencji prawa bądź wynikających z nieodpowiedniej praktyki – wyroki wydane w latach 2015-2018	348
IV. Wykaz spraw zawisłych w wykonywaniu przed Komitetem Ministrów RE według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r., wraz z informacją o przyczynie stwierdzonego naruszenia (tylko sprawy zakończone wyrokiem, bez ugód)	353

I. Wykaz koniecznych zmian legislacyjnych dla wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – według stanu na dzień 31 grudnia 2023 r.

Lp.	Wyrok ETPC lub standard ETPC, dla wykonania którego nowelizacja ma znaczenie	Nazwa aktu prawnego
1.	<p><i>Potomski i Potomska p. Polsce</i> (skarga nr 33949/05, wyrok z dnia 29 marca 2011 r.) Brak możliwości uzyskania przez skarżących wywłaszczenia za adekwatnym odszkodowaniem należącym do nich nieruchomości, na której znajduje się cmentarz żydowski wpisany na listę zabytków, co uniemożliwiło skarżącym korzystanie z niej (naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji).</p>	<p><i>Zmiana ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami</i></p> <p>W celu wykonania ww. wyroku Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego przygotowało projekt nowelizacji Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Tzw. mała nowelizacja, została zrealizowana poprzez przyjęcie w dniu 22 czerwca 2017 r. Ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2017 r., poz. 1595). Nowelizacja ta wprowadziła nowy zapis do Ustawy o gospodarce nieruchomościami (art. 13 ust. 5), ustanawiający wymóg uzyskania zgody wojewódzkiego konserwatora zabytków na rozporządzenie nieruchomością, na której znajduje się zabytkowy cmentarz. Zmiana ta ma na celu wyeliminowanie w przyszłości stanów faktycznych analogicznych do tego, który zaistniał w sprawie Potomski i Potomska.</p> <p>Odnośnie do stwierdzonego przez ETPC naruszenia w zakresie braku prawnych narzędzi, aby można było żądać wywłaszczenia mienia wpisanego do rejestru zabytków, odpowiednie przepisy mające na celu wykonanie ww. wyroku ETPC zostały ujęte w projekcie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych (UD 278), przygotowanej przez Pełnomocnika Prezesa Rady Ministrów do spraw reformy regulacji administracyjnych związanych z ruchem naturalnym ludności i ochrony miejsc pamięci.</p> <p>Według stanu na 31.12.2023 r. projekt nie został przyjęty przez Radę Ministrów.</p>
2.	<p><i>Tysiiąc p. Polsce</i> (skarga nr 5410/03), wyrok z dnia 20 marca 2007 r. Nieskuteczność władz krajowych w wypełnieniu zobowiązania do poszanowania życia prywatnego skarżącej, poprzez brak w 2000 r. ram proceduralnych gwarantujących dostęp do świadczeń medycznych przewidzianych przez prawo (naruszenie art. 8 Konwencji).</p> <p><i>R.R. p. Polsce</i> (skarga nr 27617/04), wyrok z dnia 26 maja 2011 r.</p> <p>Brak dostępu w odpowiednim czasie do badań prenatalnych (naruszenie art. 3 Konwencji).</p>	<p><i>Zmiana ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta</i></p> <p>Według stanu na 31.12.2023 r. nie były prowadzone prace w zakresie nowelizacji ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta.</p>

Lp.	Wyrok ETPC lub standard ETPC, dla wykonania którego nowelizacja ma znaczenie	Nazwa aktu prawnego
3.	<p><i>Solska i Rybicka p. Polsce</i> (skargi nr 30491/17 i 31083/17) wyrok z dnia 20 września 2018 r.</p> <p>Bezskuteczny sprzeciw dwóch żon ofiar, które zginęły w katastrofie samolotu Polskich Sił Powietrznych w Smoleńsku w 2010 r., przeciwko ekshumacji szczątków ich mężów w postępowaniu krajowym (naruszenie art. 8 Konwencji)</p> <p>ETPC zauważył, że w polskim prawie brak jest mechanizmu, który pozwalałby na odpowiednie wyważenie sprzecznych interesów – obowiązku przeprowadzenia skutecznego śledztwa w ważnej sprawie państwowej oraz woli skarżących, aby ciała ich bliskich były traktowane z szacunkiem. Trybunał zauważył, że skarżące nie miały do dyspozycji żadnego środka zaskarżenia przeciwko decyzji prokuratury, a sama decyzja zarządzająca ekshumację nie zawierała rozważań dotyczących możliwości zebrania materiału dowodowego przy użyciu mniej drastycznych środków i nie badała implikacji dla skarżących ani też nie brała pod uwagę ich opinii.</p>	<p>Z uwagi na fakt, że źródłem naruszenia stwierdzonego przez Trybunał była luka w prawie, które nie przewiduje możliwości wniesienia zażalenia na decyzję prokuratora o przeprowadzeniu ekshumacji, wydanej na podstawie art. 210 k.p.k., zasadnym wydaje się rozważenie zmiany legislacyjnej w tym zakresie.</p> <p>Według stanu na 31.12.2023 r. nie były prowadzone prace w zakresie nowelizacji Kodeksu postępowania karnego w tym zakresie.</p>
Wyroki ETPC w sprawach dotyczących wymiaru sprawiedliwości wydanych w związku z przeprowadzonymi w latach 2016-2023 reformami		
4.	<p><i>Xero Flor w Polsce Sp. z o. o. p. Polsce</i> (skarga nr 4907/18), wyrok z dnia 7 maja 2021 r.</p> <p>ETPC stwierdził naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji (1) w zakresie prawa do rzetelnego procesu sądowego ze względu na niewystarczające uzasadnienie odmowy skierowania pytania prawnego do TK przez sądy krajowe oraz (2) w zakresie prawa do „sądu ustanowionego ustawą” z powodu udziału w postępowaniu przed TK sędziego, którego wybór dotknięty był poważnymi nieprawidłowościami naruszającymi istotę tego prawa.</p> <p>W pierwszym aspekcie działania podjęte przez rząd w ramach wykonania wyroku są uznane przez KMRE za wystarczające.</p> <p>Nadzorujący proces wykonania ww. wyroków Komitet Ministrów RE w decyzji z 7 grudnia 2023 r. wezwał władze do przyjęcia środków, które będą przeciwdziałały podobnym naruszeniom Konwencji w przyszłości, w szczególności poprzez: (I) zapewnienie zgodnego z prawem składu Trybunału Konstytucyjnego i dopuszczenie do orzekania trzech sędziów wybranych w 2015 r., do końca ich dziewięcioletniej kadencji, wykluczając jednocześnie ze składu sędziów wybranych nieprawidłowo, (II) odniesienie się do statusu orzeczeń wydanych w sprawach dotyczących skarg konstytucyjnych z udziałem sędziego(ów) powołanego(-ych) nieprawidłowo; oraz (III) przeciwdziałanie niepożądanemu wpływowi zewnętrznemu na procedurę nominacji sędziów w przyszłości.</p>	<p>Według stanu na 31 grudnia 2023 r. nowo powołany rząd nie przedłożył jeszcze projektu/ów aktu prawnego/aktów prawnych w omawianym zakresie.</p> <p>Niemniej należy zauważyć, że w dniu inauguracji rządu Premiera Donalda Tuska, Minister Spraw Zagranicznych Radosław Sikorski skierował listy do Przewodniczącej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz do członków Komitetu Ministrów Rady Europy, w których wyraził wolę i determinację Polski do wykonywania wyroków ETPC, w szczególności dotyczących zasad praworządności oraz niezależności władzy sądowniczej.</p> <p>Ponadto na mocy Zarządzenia nr 652 Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2023 r. powołany został Międzyresortowy Zespół do spraw przywracania praworządności oraz porządku konstytucyjnego, którego głównym zadaniem jest koordynacja działań Rządu, prace analityczne i przedkładanie propozycji legislacyjnych dotyczących przywrócenia praworządności oraz monitorowanie tego procesu.</p>

Lp.	Wyrok ETPC lub standard ETPC, dla wykonania którego nowelizacja ma znaczenie	Nazwa aktu prawnego
5.	<p>Reczkowicz p. Polsce (skarga nr 43447/19), wyrok z dnia 22 lipca 2021 r.; Dolińska-Ficek i Ozimek p. Polsce (skargi nr 49868/19, 57511/19), wyrok z dnia 8 listopada 2021 r.; Advance Pharma sp. z o. o. p. Polsce (skarga nr 1469/20), wyrok z dnia 3 lutego 2022 r.</p> <p>W powyższych sprawach ETPC stwierdził naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w odniesieniu do prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą z powodu nieprawidłowości przy powoływaniu sędziów do izb Sądu Najwyższego w następstwie przeprowadzonej w Polsce reformy sądownictwa (w szczególności Krajowej Rady Sądownictwa, ukonstytuowanej w oparciu o przepisy z 2017 r.)</p> <p>Nadzorujący proces wykonania ww. wyroków Komitet Ministrów RE w Rezolucji tymczasowej z 7 grudnia 2023 r. wezwał władze do niezwłocznego opracowania środków mających na celu:</p> <p>(i) przywrócenie niezależności KRS poprzez wprowadzenie przepisów gwarantujących przedstawicielom polskiego sądownictwa prawo do wyboru sędziowskich członków KRS;</p> <p>(ii) odniesienie się do statusu wszystkich sędziów powołanych w wyniku wadliwych nominacji z udziałem KRS ukonstytuowanej po marcu 2018 r. oraz orzeczeń wydanych przy ich udziale;</p> <p>(iii) zapewnienie skutecznej kontroli sądowej uchwał KRS, przedstawiających Prezydentowi RP propozycje nominacji sędziowskich, w tym sędziów Sądu Najwyższego, z zastosowaniem także skutku zawieszającego prowadzonej kontroli sądowej;</p> <p>(iv) zapewnienie, że kwestie związane z poszanowaniem prawa do sądu ustanowionego ustawą będą mogły być rozpatrywane bez jakichkolwiek ograniczeń lub sankcji za stosowanie wymogów Konwencji.</p>	<p>Według stanu na 31 grudnia 2023 r. nowo powołany rząd nie przedłożył projektu/ów aktu prawnego/aktów prawnych w omawianym zakresie.</p> <p>Niemniej należy zauważyć, że w dniu inauguracji rządu Premiera Donalda Tuska, Minister Spraw Zagranicznych Radosław Sikorski skierował listy do Przewodniczącej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz do członków Komitetu Ministrów Rady Europy, w których wyraził wolę i determinację Polski do wykonywania wyroków ETPC, w szczególności dotyczących zasad praworządności oraz niezależności władzy sądowniczej.</p> <p>Ponadto na mocy Zarządzenia nr 652 Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2023 r. powołany został Międzyresortowy Zespół do spraw przywracania praworządności oraz porządku konstytucyjnego, którego głównym zadaniem jest koordynacja działań Rządu, prace analityczne i przedkładanie propozycji legislacyjnych dotyczących przywrócenia praworządności oraz monitorowanie tego procesu.</p>

Lp.	Wyrok ETPC lub standard ETPC, dla wykonania którego nowelizacja ma znaczenie	Nazwa aktu prawnego
6.	<p><i>Broda i Bojara p. Polsce</i> (skargi nr 26691/18, 27367/18), wyrok z dnia 29 czerwca 2021 r.</p> <p>Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji z uwagi na przedterminowe zakończenie kadencji wiceprezesów sądu, które nie zostało skontrolowane przez sąd powszechny ani przez inny organ wykonujący funkcje sądownicze.</p> <p>KMRE w rezolucji tymczasowej z 7 grudnia 2023 r. wezwał m.in. władze do niezwłocznego opracowania środków mających na celu:</p> <p>(v) zapewnienie ochrony prezesów i wiceprezesów sądów przed arbitralnymi odwołaniami, w tym poprzez wprowadzenie kontroli sądowej.</p>	<p>Według stanu na 31 grudnia 2023 r. nowo powołany rząd nie przedłożył jeszcze projektu/ów aktu prawnego/aktów prawnych w omawianym zakresie.</p> <p>Niemniej należy zauważyć, że w dniu inauguracji rządu Premiera Donalda Tuska, Minister Spraw Zagranicznych Radosław Sikorski skierował listy do Przewodniczącej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz do członków Komitetu Ministrów Rady Europy, w których wyraził wolę i determinację Polski do wykonywania wyroków ETPC, w szczególności dotyczących zasad praworządności oraz niezależności władzy sądowniczej.</p> <p>Ponadto na mocy Zarządzenia nr 652 Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2023 r. powołany został Międzyresortowy Zespół do spraw przywracania praworządności i porządku konstytucyjnego, którego głównym zadaniem jest koordynacja działań Rządu, prace analityczne i przedkładanie propozycji legislacyjnych dotyczących przywrócenia praworządności oraz monitorowanie tego procesu.</p>
7.	<p><i>Grzęda p. Polsce</i> (skarga nr 43572/18), wyrok Wielkiej Izby z dnia 15 marca 2022 r.</p> <p>Naruszenie prawa do sądu i brak skutecznego środka odwoławczego – art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji w związku z odwołaniem sędziego – członka KRS przed upływem kadencji</p> <p>Nadzorujący proces wykonania ww. wyroków Komitet Ministrów RE w decyzji z 7 grudnia 2023 r. podkreślił potrzebę opracowania i przyjęcia środków zapewniających kontrolę sądową wygaśnięcia <i>ex lege</i> kadencji sędziowskich członków KRS.</p>	<p>Według stanu na 31 grudnia 2023 r. nowo powołany rząd nie przedłożył projektu/ów aktu prawnego/aktów prawnych w omawianym zakresie.</p> <p>Niemniej należy zauważyć, że w dniu inauguracji rządu Premiera Donalda Tuska, Minister Spraw Zagranicznych Radosław Sikorski skierował listy do Przewodniczącej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz do członków Komitetu Ministrów Rady Europy, w których wyraził wolę i determinację Polski do wykonywania wyroków ETPC, w szczególności dotyczących zasad praworządności oraz niezależności władzy sądowniczej.</p> <p>Ponadto na mocy Zarządzenia nr 652 Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2023 r. powołany został Międzyresortowy Zespół do spraw przywracania praworządności oraz porządku konstytucyjnego, którego głównym zadaniem jest koordynacja działań rządu, prace analityczne i przedkładanie propozycji legislacyjnych dotyczących przywrócenia praworządności oraz monitorowanie tego procesu.</p>

Lp.	Wyrok ETPC lub standard ETPC, dla wykonania którego nowelizacja ma znaczenie	Nazwa aktu prawnego
8.	<p>Żurek p. Polsce (skarga nr 39650/18), wyrok z dnia 16 czerwca 2022 r.</p> <p>ETPC stwierdził naruszenie prawa dostępu do sądu w związku z brakiem jakiegokolwiek kontroli sądowej przedterminowego wygaśnięcia <i>ex lege</i> mandatu skarżącego jako sędziego członka Krajowej Rady Sądownictwa w 2018 r. (art. 6 ust. 1 Konwencji), naruszenie prawa do wolności wyrażania opinii w związku ze środkami zastosowanymi przez władze w latach 2016-2018 wobec skarżącego, sędziego – członka KRS i jej rzecznika, w związku z poglądami, które wyrażał w obronie praworządności i niezawisłości sędziowskiej, polegającymi na odwołaniu z funkcji rzecznika sądu, decyzjami władz o zbadaniu i odtajnieniu jego zeznań majątkowych oraz kontroli jego pracy orzeczniczej (art. 10 Konwencji).</p> <p>Komitet Ministrów RE w decyzji z 7 grudnia 2023 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wniósł o rozważenie możliwości wdrożenia środków gwarantujących wysoki stopień ochrony wolności wypowiedzi sędziów broniących zasad praworządności i niezawisłości sędziowskiej; oraz - opracowanie środków gwarantujących, że: <ul style="list-style-type: none"> · odpowiedzialność dyscyplinarna w związku z wydaniem orzeczenia sądowego będzie możliwa jedynie w wyjątkowych sytuacjach; podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów będą stosowane i interpretowane w sposób przewidywalny, jak również w postępowaniach zapewniających odpowiednie gwarancje, których czas trwania nie będzie przewlekły; · do czasu przyjęcia środków zapewniających spełnienie przez wszystkie organy sądowe wymogów wynikających z art. 6 Konwencji zbadanych w grupie spraw <i>Reczkowicz</i>, decyzje dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów będą podejmowane przez organ spełniający te wymogi; <p>oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> - wezwał władze do zastanowienia się nad koniecznością szerszej reformy systemu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów w Polsce i ograniczenia wpływu władzy wykonawczej na postępowania dyscyplinarne wobec sędziów, tak aby zapobiec podobnym nadużyciom. 	<p>Według stanu na 31 grudnia 2023 r. nowo powołany rząd nie przedłożył projektu/ów aktu prawnego/aktów prawnych w omawianym zakresie.</p> <p>Niemniej należy zauważyć, że w dniu inauguracji rządu Premiera Donalda Tuska, Minister Spraw Zagranicznych Radosław Sikorski skierował listy do Przewodniczącej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz do członków Komitetu Ministrów Rady Europy, w których wyraził wolę i determinację Polski do wykonywania wyroków ETPC, w szczególności dotyczących zasad praworządności oraz niezależności władzy sądowniczej.</p> <p>Ponadto na mocy Zarządzenia nr 652 Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2023 r. powołany został Międzyresortowy Zespół do Spraw do spraw przywracania praworządności oraz porządku konstytucyjnego, którego głównym zadaniem jest koordynacja działań rządu, prace analityczne i przedkładanie propozycji legislacyjnych dotyczących przywrócenia praworządności oraz monitorowanie tego procesu.</p>

Lp.	Wyrok ETPC lub standard ETPC, dla wykonania którego nowelizacja ma znaczenie	Nazwa aktu prawnego
9.	<p>Juszczyszyn p. Polsce (skarga nr 35599/20), wyrok z dnia 6 października 2022 r.</p> <p>ETPC stwierdził naruszenie prawa do sądu ustanowionego na mocy ustawy, ponieważ sędziowie, którzy podjęli decyzję o zawieszeniu skarżącego, zostali powołani „w ramach procedury z natury wadliwej”, co poważnie naruszyło niezależność i bezstronność tego sądu (naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji). Doszło też do naruszenia art. 8 Konwencji z uwagi na fakt, że zawieszenie skarżącego, które w bardzo istotny sposób wpłynęło na jego życie prywatne, było w konsekwencji niezgodne z prawem, a zastosowane przez ten organ podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej były w sposób oczywisty nieuzasadnione i nieprzewidywalne. ETPC stwierdził także naruszenie artykułu 18 Konwencji w zw. z art. 8 Konwencji, ponieważ głównym celem zawieszenia skarżącego było ukaranie i zniechęcenie go do oceniania statusu sędziów powołanych na podstawie rekomendacji zreformowanej KRS w oparciu o odpowiednie standardy, w tym wynikające z art. 6 ust. 1 Konwencji.</p> <p>Komitet Ministrów RE w decyzji z 7 grudnia 2023 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wniósł o rozważenie możliwości wdrożenia środków gwarantujących wysoki stopień ochrony wolności wypowiedzi sędziów broniących zasad praworządności i niezawisłości sędziowskiej; oraz - opracowanie środków gwarantujących, że: <ul style="list-style-type: none"> · odpowiedzialność dyscyplinarna w związku z wydaniem orzeczenia sądowego będzie możliwa jedynie w wyjątkowych sytuacjach; podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów będą stosowane i interpretowane w sposób przewidywalny, jak również w postępowaniach zapewniających odpowiednie gwarancje, których czas trwania nie będzie przewlekły; · do czasu przyjęcia środków zapewniających spełnienie przez wszystkie organy sądowe wymogów wynikających z art. 6 Konwencji zbadanych w grupie spraw <i>Reczkowicz</i>, decyzje dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów będą podejmowane przez organ spełniający te wymogi; - wezwał władze do zastanowienia się nad koniecznością szerszej reformy systemu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów w Polsce i ograniczenia wpływu władzy wykonawczej na postępowania dyscyplinarne wobec sędziów, tak aby zapobiec podobnym nadużyciom. 	<p>Według stanu na 31 grudnia 2023 r. nowo powołany rząd nie przedłożył projektu/ów aktu prawnego/aktów prawnych w omawianym zakresie.</p> <p>Niemniej należy zauważyć, że w dniu inauguracji rządu Premiera Donalda Tuska, Minister Spraw Zagranicznych Radosław Sikorski skierował listy do Przewodniczącej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz do członków Komitetu Ministrów Rady Europy, w których wyraził wolę i determinację Polski do wykonywania wyroków ETPC, w szczególności dotyczących zasad praworządności oraz niezależności władzy sądowiczej.</p> <p>Ponadto na mocy Zarządzenia nr 652 Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2023 r. powołany został Międzyresortowy Zespół do spraw przywracania praworządności oraz porządku konstytucyjnego, którego głównym zadaniem jest koordynacja działań Rządu, prace analityczne i przedkładanie propozycji legislacyjnych dotyczących przywrócenia praworządności oraz monitorowanie tego procesu.</p>

Lp.	Wyrok ETPC lub standard ETPC, dla wykonania którego nowelizacja ma znaczenie	Nazwa aktu prawnego
10.	<p><i>Tuleya p. Polsce</i> (skargi nr 21181/19 51751/20), wyrok z dnia 6 lipca 2023 r.</p> <p>ETPC stwierdził naruszenie prawa do sądu w aspekcie karnym (art. 6 ust. 1 Konwencji) z uwagi na nieprawidłowości związane z utworzeniem Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego (art. 8 Konwencji) w związku ze wszczęciem postępowania dyscyplinarnego wobec skarżącego w następstwie zadania pytania prejudycjalnego do TSUE oraz w związku z uchwałą Izby Dyscyplinarnej z 18 listopada 2020 r., a w konsekwencji zawieszenia sędziego w obowiązkach służbowych oraz naruszenie wolności wyrażania opinii (art. 10 Konwencji) w związku z wszczęciem postępowań wyjaśniających jako następstwa publicznej wypowiedzi dotyczącej KRS, reformy wymiaru sprawiedliwości, jak również udziału w spotkaniach o charakterze publicznym, a także w związku z uchwałą Izby Dyscyplinarnej.</p>	<p>Według stanu na 31 grudnia 2023 r. nowo powołany rząd nie przedłożył projektu/ów aktu prawnego/aktów prawnych w omawianym zakresie.</p> <p>Niemniej należy zauważyć, że w dniu inauguracji nowego rządu Premiera Donalda Tuska, Minister Spraw Zagranicznych Radosław Sikorski skierował listy do Przewodniczącej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz do członków Komitetu Ministrów Rady Europy, w których wyraził wolę i determinację władz do wykonywania wyroków ETPC, w szczególności dotyczących zasad praworządności oraz niezależności władzy sądowniczej.</p> <p>Ponadto na mocy Zarządzenia nr 652 Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2023 r. powołany został Międzyresortowy Zespół do spraw przywracania praworządności oraz porządku konstytucyjnego, którego głównym zadaniem jest koordynacja działań Rządu, prace analityczne i przedkładanie propozycji legislacyjnych dotyczących przywrócenia praworządności oraz monitorowanie tego procesu.</p>
11.	<p><i>Pajk i inni p. Polsce</i> (skarga nr 25226/18 i in.), wyrok z dnia 24 października 2023 r.</p>	<p>*Według stanu na 31 grudnia 2023 r. wyrok nie był jeszcze prawomocny.</p> <p>Niemniej należy zauważyć, że w dniu inauguracji rządu Premiera Donalda Tuska, Minister Spraw Zagranicznych Radosław Sikorski skierował listy do Przewodniczącej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz do członków Komitetu Ministrów Rady Europy, w których wyraził wolę i determinację władz Polski do wykonywania wyroków ETPC, w szczególności dotyczących zasad praworządności oraz niezależności władzy sądowniczej.</p> <p>Ponadto na mocy Zarządzenia nr 652 Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2023 r. powołany został Międzyresortowy Zespół do spraw przywracania praworządności oraz porządku konstytucyjnego, którego głównym zadaniem jest koordynacja działań Rządu, prace analityczne i przedkładanie propozycji legislacyjnych dotyczących przywrócenia praworządności oraz monitorowanie tego procesu.</p>

Lp.	Wyrok ETPC lub standard ETPC, dla wykonania którego nowelizacja ma znaczenie	Nazwa aktu prawnego
12.	<p>Wałęsa p. Polsce (skarga nr 50849/21), wyrok z dnia 23 listopada 2023 r.</p> <p>Wyrok pilotażowy</p> <p>Naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 8 Konwencji spowodowane wadliwą procedurą powoływania sędziów z udziałem KRS ustanowionej ustawą zmieniającą z 2017 r.; wynikającym z tego brakiem niezależności Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN; wyłączną kompetencją Izby Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN w sprawach związanych z zarzutem braku niezawisłości sędziego lub sądu; wadliwą nadzwyczajną procedurą odwoławczą; wyłączną kompetencją Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN do rozpostrawiania skarg nadzwyczajnych.</p> <p>W wyroku tym ETPC orzekł m.in., że aby położyć kres systemowym naruszeniom art. 6 ust. 1 Konwencji, pozwane państwo musi zastosować odpowiednie środki ustawodawcze i inne w celu zapewnienia w swoim wewnętrznym porządku prawnym zgodności z wymogami „niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą” oraz z zasadą pewności prawa gwarantowaną tym postanowieniem.</p>	<p>*Według stanu na 31 grudnia 2023 r. wyrok nie był prawomocny.</p> <p>Niemniej należy zauważyć, że w dniu inauguracji nowego rządu Premiera Donalda Tuska, Minister Spraw Zagranicznych Radosław Sikorski skierował listy do Przewodniczącej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz do członków Komitetu Ministrów Rady Europy, w których wyraził wolę i determinację władz do wykonywania wyroków ETPC, w szczególności dotyczących zasad praworządności oraz niezależności władzy sądowniczej. Minister uznał za priorytet wykonanie wyroku pilotażowego w sprawie <i>Wałęsa p. Polsce</i>. Poinformował, że rząd nie będzie wnosił o przekazanie tej sprawy do Wielkiej Izby Trybunału.</p> <p>Ponadto na mocy Zarządzenia nr 652 Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2023 r. powołany został Międzyresortowy Zespół do spraw przywracania praworządności oraz porządku konstytucyjnego, którego głównym zadaniem jest koordynacja działań rządu, prace analityczne i przedkładanie propozycji legislacyjnych dotyczących przywrócenia praworządności oraz monitorowanie tego procesu.</p>

II. Informacja w zakresie zmian w praktyce koniecznych dla wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Lp.	Wyrok ETPC lub standard ETPC, dla wykonania którego nowelizacja ma znaczenie	Sfera wymagająca zmiany praktyki
1.	<p>Grupa spraw Bąk p. Polsce (skarga nr 7870/04, wyrok z dnia 16 stycznia 2007 r.); Majewski p. Polsce (skarga nr 52690/99, wyrok z dnia 11 października 2005 r.); Rutkowski i inni p. Polsce (skarga nr 72287/10, wyrok pilotażowy z dnia 7 lipca 2015 r.)</p> <p>Przewlekłość postępowań karnych i cywilnych oraz brak skutecznego środka odwoławczego (naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji oraz art. 13 Konwencji).</p>	<p>Procedowanie przez sądy skarg na przewlekłość postępowania składanych na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora oraz postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki.</p> <p>Organizacja pracy sędziów (odpowiednia częstotliwość i regularność w wyznaczaniu rozpraw, dyscyplinowanie stron, uczestników postępowania i biegłych, etc.)</p>

III. Informacja nt. źródeł naruszeń Konwencji stwierdzonych w wyrokach ETPC, będących skutkiem obowiązywania nieodpowiadającego standardom Konwencji prawa, bądź wynikających z nieodpowiedniej praktyki – wyroki wydane w latach 2020-2023

Poniższa informacja obejmuje jedynie te wyroki wydane przez Trybunał w latach 2020-2023 w sprawach polskich, w których stwierdzone zostało przynajmniej jedno naruszenie przepisów Konwencji, i które nie zostały wykonane przed dniem 1 stycznia 2023 r. (jeśli wyrok został wykonany w trakcie 2023 r., został ujęty w poniższym wykazie wraz z adnotacją o jego wykonaniu).

1. W 2020 r. Trybunał wydał w sprawach polskich 19 wyroków, w tym 1 wyrok w sprawie służącego zadośćuczynienia i 18 wyroków stwierdzających naruszenie Konwencji z następujących powodów:

PRAKTYKA

1) *Grobelyn p. Polsce* (skarga nr 60477/12, wyrok z dnia 5 marca 2020 r.)

Naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji z uwagi na bezzasadne pozbawienie na 21 miesięcy wcześniej przyznanej renty z tytułu niezdolności do pracy na skutek weryfikacji tej decyzji przez komisję KRUS.

2) *Bilalova i inni p. Polsce* (skarga nr 23685/14, wyrok z dnia 26 marca 2020 r.)

Naruszenie art. 5 ust. 1 lit. f Konwencji w związku z przedłużeniem umieszczenia skarżących dzieci w ośrodku strzeżonym dla cudzoziemców w sytuacji, gdy postępowanie w sprawie statusu uchodźcy nie było prowadzone wystarczająco szybko i starannie.

3) *Jabłońska p. Polsce* (skarga nr 24913/15, wyrok z dnia 14 maja 2020 r.)

Naruszenie art. 2 Konwencji w aspekcie proceduralnym z uwagi na brak skutecznego śledztwa dotyczącego okoliczności śmierci syna skarżącej w trakcie zatrzymania przez policję przy okazji rutynowej kontroli drogowej.

4) *A.B. i inni p. Polsce* (skarga nr 15845/15 i 56300/15, wyrok z dnia 4 czerwca 2020 r.)

Naruszenie art. 8 Konwencji z uwagi na umieszczenie rodziny z dzieckiem na 10 miesięcy w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców bez rozważenia alternatywnych środków.

5) *Łabudek p. Polsce* (skarga nr 37245/13, wyrok z dnia 4 czerwca 2020 r.)

Naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji w związku z przewlekłym stosowaniem tymczasowego aresztowania wobec skarżącego – przepisy prawa zostały zmienione w związku z wykonywaniem grupy wyroków *Trzaska p. Polsce*. Konieczne jest właściwe stosowanie przepisów krajowych zgodne ze standardami konwencji i orzecznictwa ETPC.

6) *Brunner p. Polsce* (skarga nr 71021/12, wyrok z dnia 9 lipca 2020 r.)

Naruszenie art. 8 Konwencji (prawo do poszanowania życia rodzinnego) z uwagi na niezapewnienie przez władze skutecznej realizacji prawa rozwiedzonego rodzica do kontaktów z dzieckiem.

7) *M. K. i inni p. Polsce* (skargi nr 40503/17, 42902/17, 43643/17, wyrok z dnia 23 lipca 2020 r.)

Naruszenie art. 3 Konwencji z uwagi na brak dostępu skarżących do procedury azylowej oraz narażenie ich na ryzyko nieludzkiego lub poniżającego traktowania oraz tortur w Czeczenii, naruszenie art. 4 Protokołu nr 4 do Konwencji (zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców) z uwagi na fakt, że decyzje o odmowie wjazdu do Polski i zawróceniu na Białoruś były wydawane w sprawach skarżących bez uwzględnienia indywidualnej sytuacji każdej osoby, a stanowiły część szerszej polityki nieprzyjmowania wniosków o ochrona międzynarodową od osób zgłaszających się na granicy polsko-białoruskiej, uznanej za niezgodną z prawem krajowym i międzynarodowym, naruszenie art. 13 Konwencji w związku z art. 3 Konwencji i art. 4 Protokołu nr 4 do Konwencji, naruszenie z art. 34 Konwencji obowiązek zapewnienia poszanowania prawa do skargi indywidualnej z uwagi na odesłanie skarżących na Białoruś wbrew zarządzeniom tymczasowym Trybunału wydanym na podstawie Reguły 39 Regulaminu Trybunału.

8) Kamińska i inni p. Polsce (skarga nr 4006/17, wyrok z dnia 3 września 2020 r.)

Naruszenie art. 2 Konwencji w aspekcie proceduralnym z uwagi na przewlekłe postępowanie cywilne, trwające od 2009 do 2016 roku, dotyczące rzekomego braku opieki zdrowotnej w areszcie, skutkującego śmiercią partnera i ojca skarżących.

9) Ćwik p. Polsce (skarga nr 31454/10, wyrok z dnia 5 listopada 2020 r.)

Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji (prawo do rzetelnego procesu sądowego – aspekt rzetelności postępowania karnego) z uwagi na dopuszczenie w postępowaniu karnym dowodów otrzymanych w wyniku użycia siły przez osoby prywatne. *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*

10) Gorzkowski p. Polsce (skarga nr 65546/13, wyrok z dnia 19 listopada 2020 r.)

Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji (prawo do rzetelnego procesu sądowego – aspekt dostępu do sądu) w związku ze zbyt późnym powiadomieniem skarżącego przez pełnomocnika z urzędu o braku podstaw do sporządzenie skargi kasacyjnej do NSA.

2. W 2021 r. Trybunał wydał w sprawach polskich 23 wyroki, w tym 20 wyroków stwierdzających naruszenie Konwencji z następujących powodów:

PRAWO

1) Xero Flor w Polsce sp. z o.o. p. Polsce (skarga nr 4907/18, wyrok z dnia 7 maja 2021 r.)

Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w zakresie prawa do rzetelnego procesu sądowego ze względu na niewystarczające uzasadnienie odmowy skierowania pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego przez sądy krajowe oraz naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w zakresie prawa do „sądu ustanowionego ustawą” z powodu udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym sędziego, którego wybór dotknięty był poważnymi nieprawidłowościami naruszającymi istotę tego prawa.

2) Broda i Bojara p. Polsce (skargi nr 26691/18, 27367/18, wyrok z dnia 29 czerwca 2021 r.)

Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji z uwagi na przedterminowe zakończenie kadencji wiceprezesów sądu, które nie zostało skontrolowane przez sąd powszechny ani przez inny organ wykonujący funkcje sędziowskie.

3) Dolińska-Ficek i Ozimek p. Polsce (skargi nr 49868/19, 57511/19, wyrok z dnia 8 listopada 2021 r.)

Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w odniesieniu do prawa do niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą w związku z naruszeniami w powoływaniu sędziów do nowo utworzonej po reformie legislacyjnej Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego.

4) Reczkowicz p. Polsce (skarga nr 43447/19, wyrok z dnia 22 lipca 2021 r.)

Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w odniesieniu do prawa do niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą z powodu nieprawidłowości w powoływaniu sędziów do nowo utworzonej po reformie legislacyjnej Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego.

PRAKTYKA

5) M.V. p. Polsce (skarga nr 16202/14, wyrok z dnia 1 kwietnia 2021 r.)

Naruszenie art. 8 Konwencji z powodu niewłaściwego zastosowania postanowień Konwencji haskiej o cywilnych aspektach uprowadzenia dziecka za granicę.

6) Filas p. Polsce (skarga nr 31806/17, wyrok z dnia 15 kwietnia 2021 r.)

Naruszenie art. 3 Konwencji z uwagi na długotrwałe stosowanie wobec skarżącego reżimu „osadzonego niebezpiecznego”, przepisy regulujące stosowanie reżimu tzw. osadzonych niebezpiecznych zostały już zmienione, aktualnie powinna być wdrażana właściwa praktyka ich stosowania zgodna ze standardami Konwencji i orzecznictwa ETPC.

- 7) **Leńczuk p. Polsce (skarga nr 47800/17, wyrok z dnia 15 kwietnia 2021 r.)**
j.w.
- 8) **Bechta p. Polsce (skarga nr 39496/17, wyrok z dnia 20 maja 2021 r.)**
j.w.
- 9) **Dłużewska p. Polsce (skarga nr 39873/18, wyrok z dnia 15 kwietnia 2021 r.)**
Naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji z uwagi na przewlekły tymczasowy areszt; przepisy prawa zostały zmienione w związku z wykonywaniem wyroków w grupie *Trzaska*. Konieczne jest właściwe stosowanie przepisów krajowych zgodne ze standardami konwencji i orzecznictwa ETPC.
- 10) **D. A. i inni p. Polsce (skarga nr 51246/17, wyrok z dnia 8 lipca 2021 r.)**
Naruszenie art. 3 w związku z wielokrotną odmową dostępu do procedury azylowej na granicy polsko-białoruskiej, narażającą skarżących na ryzyko „odesłania łańcuchowego” (*chain refoulement*) do Syrii oraz nieludzkie i poniżające traktowanie i tortury, naruszenie art. 4 Protokołu nr 4 w związku ze zbiorowym wydalaniem cudzoziemców, z pominięciem zamiaru ubiegania się przez skarżących o ochronę międzynarodową, naruszenie art. 13 (w zw. z art. 3 i art. 4 Protokołu nr 4) z uwagi na brak skutecznego środka odwoławczego umożliwiającego złożenie skargi do władz krajowych, naruszenie art. 34 w związku z utrudnieniem wykonywania prawa do skargi i nieprzestrzeganiem środka tymczasowego na podstawie art. 39 Regulaminu Trybunału.
- 11) **Kuchta i Mętel p. Polsce (skarga nr 76813/16, wyrok z dnia 2 września 2021 r.)**
Naruszenie art. 3 Konwencji w aspekcie materialnym i proceduralnym z uwagi na nadużycie siły przez funkcjonariuszy policji w trakcie zatrzymania i aresztowania skarżących oraz brak przeprowadzenia skutecznego śledztwa dotyczącego zaistniałych wydarzeń.
- 12) **X. p. Polsce (skarga nr 20741/10, wyrok z dnia 16 września 2021 r.)**
Naruszenie art. 14 w związku z art. 8 Konwencji w związku z dyskryminacją skarżącej ze względu na orientację seksualną w postępowaniu o pełne prawa rodzicielskie i prawo do opieki nad najmłodszym dzieckiem.
- 13) **Dyluś p. Polsce (skarga nr 12210/14, wyrok z dnia 23 września 2021 r.)**
Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji z uwagi na zbytni formalizm wymogu adwokacko-radcowskiego w postępowaniu dyscyplinarnym dotyczącym adwokatów, w zakresie składania kasacji. *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*
- 14) **Łysak p. Polsce (skarga nr 1631/16, wyrok z dnia 7 października 2021 r.)**
Naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji z uwagi na długotrwałe zajęcie przedmiotów w postępowaniu karnym dotyczącym odzieży z podrobionymi znakami towarowymi.
- 15) **M.B. p. Polsce (skarga nr 60157/15, wyrok z dnia 14 października 2021 r.)**
Naruszenie art. 5 ust. 1 lit. e Konwencji z uwagi na umieszczenie skarżącego w szpitalu psychiatrycznym w okresie od 4 sierpnia 2015 r. do 12 kwietnia 2016 r. na podstawie orzeczeń lekarskich wydanych półtora roku wcześniej. Konieczne jest właściwe stosowanie przepisów krajowych zgodne ze standardami konwencji i orzecznictwa ETPC. *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*
- 16) **Kapa i inni p. Polsce (skarga nr 75031/13 i 3 inne, wyrok z dnia 14 października 2021 r.)**
Naruszenie art. 8 Konwencji w związku z przekierowaniem ruchu ciężkiego drogą, która nie była do tego celu przystosowana i znajdowała się bardzo blisko domu skarżących oraz brak terminowej i odpowiedniej reakcji władz krajowych na problem dotyczący mieszkańców. Powyższe pozwoliło ETPC na stwierdzenie, że prawo skarżących do spokojnego korzystania z ich mieszkania zostało naruszone w sposób, który wpłynął na ich prawa chronione na mocy art. 8 Konwencji.
- 17) **Banaszczyk p. Polsce (skarga nr 66299/10, wyrok z dnia 21 grudnia 2021 r.)**
Naruszenie art. 10 Konwencji z uwagi na ingerencję w wolność wyrażania opinii, konieczność dostosowania praktyki krajowej do standardów wynikających z Konwencji i orzecznictwa ETPC.
- 18) **Stołkowski p. Polsce (skarga nr 58795/15, wyrok z dnia 21 grudnia 2021 r.)**
Naruszenie art. 1 Protokołu Nr 1 do Konwencji (prawo do poszanowania mienia) z uwagi na długotrwałe zajęcie samochodów w postępowaniu karnym. *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*

3. W 2022 r. Trybunał wydał w sprawach polskich 34 wyroki, w tym 30 wyroków stwierdzających naruszenie Konwencji z następujących powodów:

PRAWO

1) *Advance Pharma sp. z o. o. p. Polsce* (skarga nr 1469/20, wyrok z dnia 3 lutego 2022 r.)

Naruszenie art. 6 ust. 1 w odniesieniu do prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą z powodu zarzutu nieprawidłowości przy powoływaniu sędziów do Izby Cywilnej Sądu Najwyższego w następstwie reformy sądownictwa.

2) *Grzęda p. Polsce* (skarga nr 43572/18, wyrok Wielkiej Izby z dnia 15 marca 2022 r.)

Naruszenie prawa dostępu do sądu w związku z przedterminowym zakończeniem kadencji skarżącego jako członka Krajowej Rady Sądownictwa (art. 6 ust. 1 Konwencji).

3) *Żurek p. Polsce* (skarga nr 39650/18, wyrok z dnia 16 czerwca 2022 r.)

Naruszenie prawa dostępu do sądu w związku z brakiem kontroli sądowej przedterminowego wygaśnięcia *ex lege* mandatu skarżącego jako sędziego członka Krajowej Rady Sądownictwa w 2018 r. (art. 6 ust. 1 Konwencji); naruszenie prawa do wolności wyrażania opinii w związku ze środkami zastosowanymi przez władze w latach 2016-2018 wobec skarżącego, sędziego, członka KRS i jej rzecznika, w związku z poglądami, które wyraził w obronie praworządności i niezawisłości sędziowskiej, polegającymi na odwołaniu go z funkcji rzecznika sądu, decyzjami władz o zbadaniu i odtajnieniu jego zeznań majątkowych oraz kontroli jego pracy orzeczniczej (art. 10 Konwencji).

4) *Juszczyszyn p. Polsce* (skarga nr 35599/20, wyrok z dnia 6 października 2022 r.)

Naruszenie prawa skarżącego do rozpoznania sprawy przez niezależny i niezawisły sąd (art. 6 ust. 1 Konwencji), naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego w związku z zawieszeniem w obowiązkach sędziego przez sąd dyscyplinarny (art. 8), stwierdzenie zastosowania przez władze krajowe nieproporcjonalnych ograniczeń w korzystaniu z konwencyjnych praw i wolności (art. 18 w zw. z art. 8 Konwencji).

PRAKTYKA

5) *Rudnicki p. Polsce* (skarga nr 22647/19, wyrok z dnia 3 lutego 2022 r.)

Naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji z uwagi na przewlekły tymczasowy areszt; przepisy prawa zostały zmienione w związku z wykonywaniem wyroków w grupie *Trzaska*. Konieczne jest właściwe stosowanie przepisów krajowych zgodne ze standardami konwencji i orzecznictwa ETPC.

6) *Łakatosz p. Polsce* (skarga nr 27318/19, wyrok z dnia 3 lutego 2022 r.)

Naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji z uwagi na brak bezzwłocznego rozpatrzenia zażalenia skarżącego na postanowienie przedłużające tymczasowe aresztowanie; niedopuszczalność skargi w odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 5 ust. 3 Konwencji w związku z przewlekłym tymczasowym aresztowaniem (2 lata 5 miesięcy i 19 dni). *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*

7) *Nikoghosyan i inni p. Polsce* (skarga nr 14743/17, wyrok z dnia 3 marca 2022 r.)

Naruszenie art. 5 ust. 1 lit. f w związku z detencją administracyjną skarżących w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców przez okres sześciu miesięcy. Niedopuszczalność skargi w odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 3 i 8 jako złożonej po terminie.

8) *Moga p. Polsce* (skarga nr 80606/17, wyrok z dnia 17 marca 2022 r.)

Naruszenie art. 8 w związku ze sposobem rozpoznania wniosku skarżącego złożonego na podstawie Konwencji haskiej oraz w zakresie wymogu szybkości postępowania prowadzonego na podstawie tej Konwencji.

9) *Wyszyński p. Polsce* (skarga nr 66/12, wyrok z dnia 24 marca 2022 r.)

Naruszenie art. 1 Prot. 1 w związku z odmową przyznania skarżącemu odszkodowania za lokatora, który zajmował jego mieszkanie bez ważnego tytułu prawnego.

10) Zubel p. Polsce (skarga nr 10932/18, wyrok z dnia 9 czerwca 2022 r.)

Naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji z uwagi na przewlekły tymczasowy areszt; przepisy prawa zostały zmienione w związku z wykonywaniem wyroków w grupie *Trzaska*. Konieczne jest właściwe stosowanie przepisów krajowych zgodne ze standardami konwencji i orzecznictwa ETPC.

11) Szewczykowie p. Polsce (skarga nr 51832/13, wyrok z dnia 9 czerwca 2022 r.)

Naruszenie prawa dostępu do sądu wskutek odrzucenia apelacji w związku z brakiem wniesienia opłaty sądowej ustalonej w wysokości nieproporcjonalnej do sytuacji finansowej skarżących (art. 6 ust. 1 Konwencji). *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*

12) Skorupa p. Polsce (skarga nr 44153/15, wyrok z dnia 16 czerwca 2022 r.)

Naruszenie art. 3 Konwencji (w aspekcie materialnym i proceduralnym) w związku z nieludzkim lub poniżającym traktowaniem w czasie interwencji policji.

13) A.B. i Inni p. Polsce (skarga nr 42907/17, wyrok z dnia 30 czerwca 2022 r.)

Naruszenie art. 3 Konwencji z uwagi na brak dostępu skarżących do procedury azylowej oraz narażenie ich na ryzyko nieludzkiego lub poniżającego traktowania oraz tortur w Czeczenii, naruszenie art. 4 Protokołu nr 4 do Konwencji (zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców) z uwagi na fakt, że decyzje o odmowie wjazdu do Polski i zawróceniu na Białoruś były wydawane w sprawach skarżących bez uwzględnienia indywidualnej sytuacji każdej osoby, naruszenie art. 13 Konwencji w związku z art. 3 Konwencji i art. 4 Protokołu nr 4 do Konwencji w związku z brakiem skutecznego środka odwoławczego od ww. działań; naruszenie z art. 34 Konwencji z uwagi na odesłanie skarżących na Białoruś wbrew zarządzeniom tymczasowym Trybunału wydanym na podstawie Reguły 39 Regulaminu Trybunału.

14) A.I. i inni p. Polsce (skarga nr 39028/17, wyrok z dnia 30 czerwca 2022 r.)

Naruszenie art. 3 Konwencji z uwagi na brak dostępu skarżących do procedury azylowej oraz narażenie ich na ryzyko nieludzkiego lub poniżającego traktowania oraz tortur w Czeczenii, naruszenie art. 4 Protokołu nr 4 do Konwencji (zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców) z uwagi na fakt, że decyzje o odmowie wjazdu do Polski i zawróceniu na Białoruś były wydawane w sprawach skarżących bez uwzględnienia indywidualnej sytuacji każdej osoby, naruszenie art. 13 Konwencji w związku z art. 3 Konwencji i art. 4 Protokołu nr 4 do Konwencji w związku z brakiem skutecznego środka odwoławczego od ww. działań.

15) Bieliński p. Polsce (skarga nr 48762/19, wyrok z dnia 21 lipca 2022 r.)

Nierozpoznanie w rozsądnym terminie sprawy dotyczącej odwołania od decyzji obniżających wysokość emerytury (art. 6 ust. 1 Konwencji) oraz brak skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym (art. 13 Konwencji).

16) Rabczewska p. Polsce (skarga nr 8257/13, wyrok z dnia 15 września 2022 r.)

Naruszenie prawa do wolności wyrażania opinii (art. 10 Konwencji) w związku ze skazaniem przez sąd krajowy na karę grzywny za obrazę uczuć religijnych.

17) Liu p. Polsce (skarga nr 37610/18, wyrok z dnia 6 października 2022 r.)

Naruszenie art. 3 w przypadku ekstradycji skarżącego do Chin; naruszenie art. 5 ust. 1 w związku z okresem osadzenia skarżącego w toku procedur ekstradycyjnych; brak konieczności odrębnego badania naruszenia art. 6 ust. 1. Zobowiązanie rządu do stosowania zarządzenia tymczasowego do momentu uprawomocnienia się orzeczenia ETPC.

18) T.Z. i inni p. Polsce (skarga nr 41764/17, wyrok z dnia 13 października 2022 r.)

Naruszenie art. 3 Konwencji z uwagi na brak dostępu skarżących do procedury azylowej oraz narażenie ich na ryzyko nieludzkiego lub poniżającego traktowania oraz tortur w Czeczenii; naruszenie art. 4 Protokołu nr 4 do Konwencji (zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców) z uwagi na fakt, że decyzje o odmowie wjazdu do Polski i zawróceniu na Białoruś były wydawane w sprawach skarżących bez uwzględnienia indywidualnej sytuacji każdej osoby; naruszenie art. 13 Konwencji w związku z art. 3 Konwencji i art. 4 Protokołu nr 4 do Konwencji w związku z brakiem skutecznego środka odwoławczego od ww. działań.

- 19) Nowak p. Polsce (skarga nr 60906/16, wyrok z dnia 13 października 2022 r.)**
Naruszenie art. 8 Konwencji w związku z przeprowadzeniem nieuzasadnionych kontroli osobistych, w czasie odbywania przez skarżącego kary pozbawienia wolności.
- 20) Czeszel p. Polsce (skarga nr 47731/19, wyrok z dnia 13 października 2022 r.)**
Naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji z uwagi na przewlekły tymczasowy areszt; przepisy prawa zostały zmienione w związku z wykonywaniem wyroków w grupie *Trzaska*. Konieczne jest właściwe stosowanie przepisów krajowych zgodne ze standardami konwencji i orzecznictwa ETPC
- 21) Bierski p. Polsce (skarga nr 46342/19, wyrok z dnia 20 października 2022 r.)**
Naruszenie prawa do poszanowania życia rodzinnego i prywatnego (art. 8 Konwencji) w związku z brakiem skutecznych działań władz krajowych, ukierunkowanych na odnowienie kontaktu pomiędzy skarżącym a dorosłym, niepełnosprawnym synem.
- 22) Russjan p. Polsce (skarga nr 79509/17, wyrok z dnia 27 października 2022 r.)**
Naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji z uwagi na przewlekły tymczasowy areszt; przepisy prawa zostały zmienione w związku z wykonywaniem wyroków w grupie *Trzaska*. Konieczne jest właściwe stosowanie przepisów krajowych zgodne ze standardami konwencji i orzecznictwa ETPC.
- 23) Kaszubski p. Polsce (skarga nr 15466/19, wyrok z 10 listopada 2022 r.)**
Naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji z uwagi na przewlekły tymczasowy areszt; przepisy prawa zostały zmienione w związku z wykonywaniem wyroków w grupie *Trzaska*. Konieczne jest właściwe stosowanie przepisów krajowych zgodne ze standardami konwencji i orzecznictwa ETPC.
- 24) M.H. p. Polsce (skarga nr 73247/14, wyrok z dnia 1 grudnia 2022 r.)**
Naruszenie art. 8 Konwencji z uwagi na niewypełnienie obowiązków pozytywnych państwa dotyczących umożliwienia kontaktów skarżącej z dzieckiem.
- 25) Górecki p. Polsce (skarga nr 59272/17, wyrok z dnia 15 grudnia 2022 r.)**
Naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 13 Konwencji z uwagi na przewlekłość postępowania karnego; przepisy prawa zostały zmienione, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z orzecznictwa ETPC. *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*
- 26) Bereza p. Polsce (skarga nr 16988/18, wyrok z dnia 15 grudnia 2022 r.)**
Naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 13 Konwencji z uwagi na przewlekłość postępowania karnego; przepisy prawa zostały zmienione, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z orzecznictwa ETPC. *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*
- 27) Gąsiorowski p. Polsce (skarga nr 10733/19, wyrok z dnia 15 grudnia 2022 r.)**
Naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 13 Konwencji z uwagi na przewlekłość postępowania karnego; przepisy prawa zostały zmienione, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z orzecznictwa ETPC. *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*
- 28) Piątkowski p. Polsce (18590/18, wyrok z dnia 15 grudnia 2022 r.)**
Naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 13 Konwencji z uwagi na przewlekłość postępowania cywilnego; przepisy prawa zostały zmienione, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z orzecznictwa ETPC. *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*
- 29) Łaciak p. Polsce (skarga nr 18592/19, wyrok z dnia 15 grudnia 2022 r.)**
Naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 13 Konwencji z uwagi na przewlekłość postępowania karnego; przepisy prawa zostały zmienione, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z orzecznictwa ETPC. *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*

4. W 2023 r. Trybunał wydał w sprawach polskich 33 wyroki, w tym 31 wyroków stwierdzających naruszenie Konwencji z następujących powodów:

PRAWO

1) *Tuleya p. Polsce* (skargi nr 21181/19, 51751/20, wyrok z dnia 6 lipca 2023 r.)

Naruszenie prawa do sądu w aspekcie karnym (art. 6 ust. 1 Konwencji) z uwagi na nieprawidłowości związane z utworzeniem Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego; naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego (art. 8) w związku ze wszczęciem postępowania dyscyplinarnego wobec skarżącego w następstwie zadania pytania prejudycjalnego do TSUE oraz w związku z uchwałą Izby Dyscyplinarnej z dnia 18 listopada 2020 r., a w konsekwencji zawieszenia sędziego w obowiązkach służbowych; naruszenie wolności wyrażania opinii (art. 10) w związku ze wszczęciem postępowań wyjaśniających jako następstwa publicznej wypowiedzi dotyczącej KRS, reformy wymiaru sprawiedliwości, jak również udziału w spotkaniach o charakterze publicznym, a także w związku z uchwałą Izby Dyscyplinarnej.

2) *Pająk i inni p. Polsce* (skarga nr 25226/18, wyrok z dnia 24 października 2023 r.)

Naruszenie art. 14 w związku z art. 8 Konwencji – naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego o charakterze dyskryminacyjnym ze względu na płeć w związku ze zobowiązaniem do przejścia w stan spoczynku kobiet – sędziów. Naruszenie istoty art. 6 ust. 1 Konwencji – dostępu do sądu. Trybunał stwierdził naruszenie art. 6 ust. 1 we wszystkich czterech sprawach, natomiast naruszenie art. 14 w związku z art. 8 – w trzech sprawach, w których zarzut ten został podniesiony.

3) *Wałęsa p. Polsce* (skarga nr 50849/21, wyrok z dnia 23 listopada 2023 r.)

Wyrok pilotażowy. Naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 8 Konwencji. Trybunał orzekł, że naruszenia art. 6 Konwencji miały swoje źródło w powiązanych ze sobą wzajemnie problemach systemowych dotyczących nieprawidłowego funkcjonowania ustawodawstwa krajowego i praktyki krajowej, spowodowanych: wadliwą procedurą powoływania sędziów z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ustanowionej ustawą zmieniającą z 2017 r., wynikającym z tego brakiem niezależności Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN, wyłączną kompetencją Izby Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN w sprawach związanych z zarzutem braku niezawisłości sędziego lub sądu, wadliwą nadzwyczajną procedurą odwoławczą, wyłączną kompetencją Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN do rozpatrywania skarg nadzwyczajnych.

4) *M.L. p. Polsce* (skarga nr 40119/20, wyrok z dnia 14 grudnia 2023 r.)

Naruszenie art. 8 Konwencji w związku z odwołaniem (w przeddzień planowanej daty) zabiegu przerwania ciąży z uwagi na wejście w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 r. Trybunał zauważył, że w związku z udziałem w składzie tzw. dublerów rozstrzygnięcie mające wpływ na życie prywatne i rodzinne skarżącej nie zostało dokonane przez sąd ustanowiony ustawą.

PRAWO PRAKTYKA

5) *Przybyszewska i inni p. Polsce* (skarga nr 11454/17 i in., wyrok z dnia 12 grudnia 2023 r.)

Naruszenie art. 8 Konwencji w zw. z odmową przyjęcia oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński z osobą tej samej płci oraz brakiem uznania związków jednopłciowych w jakiegokolwiek formie prawnej.

PRAKTYKA

6) *Romanowski p. Polsce* (skarga nr 55297/16, wyrok z dnia 12 stycznia 2023 r.)

Naruszenie art. 8 Konwencji w związku z niezachowaniem przez sądy krajowe właściwej równowagi pomiędzy jego prawami a prawem oskarżonego do wolności wypowiedzi, z uwagi na brak istotnych i wystarczających powodów oddalenia jego powództwa cywilnego o zniesławienie, w tym m.in. błędnej ocenie, że był osobą publiczną. *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*

- 7) R.M. i inni p. Polsce (skarga nr 11247/18, wyrok z dnia 9 lutego 2023 r.)**
Naruszenie art. 5 ust. 1f Konwencji w odniesieniu do małoletnich skarżących oraz naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji w odniesieniu do wszystkich skarżących w związku z osadzeniem na okres siedmiu miesięcy w zamkniętym ośrodku dla cudzoziemców.
- 8) Hubert Nowak p. Polsce (skarga nr 57916/16, wyrok z dnia 16 lutego 2023 r.)**
Naruszenie art. 2 Konwencji w aspekcie proceduralnym w związku ze sposobem przeprowadzenia przez władze postępowań dotyczących okoliczności leczenia skarżącego przez ratowników medycznych; brak naruszenia art. 2 Konwencji w aspekcie materialnym.
- 9) Marciniak p. Polsce (skarga nr 52089/18, wyrok z dnia 2 lutego 2023 r.)**
Naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji w związku z opóźnieniem w rozpoznaniu jednego z zażaleń skarżącej na przedłużenie tymczasowego aresztu. *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*
- 10) Cupiał p. Polsce (skarga nr 67414/11, wyrok z dnia 9 marca 2023 r.)**
Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w związku ze sposobem prowadzenia postępowania dowodowego przez sąd krajowy, w sprawie o psychiczne znęcanie się nad rodziną poprzez przymuszanie do praktyk religijnych (niepełna ocena materiału dowodowego, zbyt lakoniczne uzasadnienie decyzji przez sąd krajowy).
- 11) Rogalski p. Polsce (skarga nr 5420/16, wyrok z dnia 23 marca 2023 r.)**
Naruszenie art. 10 Konwencji w związku z brakiem dostatecznego uzasadnienia decyzji o ukaraniu skarżącego w postępowaniu dyscyplinarnym, a także poprzez przekroczenie marginesu uznania przy rozstrzygnięciu o jego winie za nieetyczne postępowanie.
- 12) Drozd p. Polsce (skarga nr 15158/19, wyrok z dnia 6 kwietnia 2023 r.)**
Naruszenie art. 10 Konwencji poprzez ingerencję w prawo skarżących do wolności wyrażania opinii, w związku z wydaniem zakazu wstępu do Sejmu RP, po zorganizowaniu na jego terenie demonstracji w obronie niezależności polskiego sądownictwa.
- 13) Lewiński p. Polsce (skarga nr 24730/20, wyrok z dnia 13 kwietnia 2023 r.)**
Naruszenia art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowego postępowania cywilnego; przepisy prawa zostały zmienione, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z orzecznictwa ETPC.
- 14) Lalik p. Polsce (skarga nr 47834/19, wyrok z dnia 11 maja 2023 r.)**
Naruszenie art. 6 ust. 3 Konwencji w związku z wykorzystaniem zeznań skarżącego, będącego pod wpływem alkoholu, złożonych po jego zatrzymaniu, pod nieobecność jego adwokata i bez wystarczającego poinformowania go o jego prawie do obrony.
- 15) Bojar p. Polsce (skarga nr 11148/18, wyrok z dnia 11 maja 2023 r.)**
Naruszenie art. 8 Konwencji w związku z poddawaniem skarżącego kontrolom osobistym w trakcie odbywania przez niego kary pozbawienia wolności. Trybunał zwrócił uwagę, że w polskich zakładach karnych brak jest rejestru takich kontroli, co utrudniło postępowanie dowodowe przed sądami krajowymi.
- 16) Stefański i inni p. Polsce (skarga nr 53844/20, wyrok z dnia 11 maja 2023 r.)**
Naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji z uwagi na przewlekły tymczasowy areszt; przepisy prawa zostały zmienione w związku z wykonywaniem wyroków w grupie *Trzaska*. Konieczne jest właściwe stosowanie przepisów krajowych zgodne ze standardami konwencji i orzecznictwa ETPC.
- 17) Mazowiecki p. Polsce (skarga nr 34734/13, wyrok z dnia 8 czerwca 2023 r.)**
Naruszenie art. 8 Konwencji w związku z brakiem kontroli sądowej przeszukania mieszkania.
- 18) Zięba p. Polsce (skarga nr 54110/18, wyrok z dnia 8 czerwca 2023 r.)**
Naruszenia art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłym prowadzeniem krajowego postępowania karnego i brakiem skutecznego środka odwoławczego; przepisy prawa zostały zmienione, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z orzecznictwa ETPC. *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*

19) Poklikayev p. Polsce (skarga nr 1103/16, wyrok z dnia 22 czerwca 2023 r.)

Naruszenie art. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji w związku wydaleniem ze względów bezpieczeństwa narodowego na podstawie informacji niejawnych bez wystarczających zabezpieczeń równoważących.

20) Nogajski p. Polsce (skarga nr 26593/21, wyrok z dnia 6 lipca 2023 r.)

Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji ze względu na przewlekłość postępowania karnego oraz art. 13 Konwencji ze względu na brak skutecznego środka odwoławczego w prawie krajowym; przepisy prawa zostały zmienione, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z orzecznictwa ETPC. *Wyrok został uznany za wykonany w 2023 r.*

21) Beluch p. Polsce (skarga nr 4065/21, wyrok z dnia 28 września 2023 r.)

Naruszenie art. 8 Konwencji, z uwagi na fakt, że sądy krajowe, w sprawach dotyczących egzekucji kontaktów skarżącego z dzieckiem, nie działały w granicach dozwolonego marginesu uznania i nie podjęły działań wystarczająco ukierunkowanych na wdrożenie zapadłych orzeczeń.

22) Ruciński p. Polsce (skarga nr 22716/12, wyrok z dnia 5 października 2023 r.)

Naruszenie art. 1 Protokołu 1 do Konwencji w związku z bezprawnymi decyzjami organów podatkowych oraz oddaleniem odszkodowawczych powództw krajowych.

23) Ungeheuer p. Polsce (skarga nr 5726/20, wyrok z dnia 5 października 2023 r.)

Naruszenie art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań sądowych. Odmowa zatwierdzenia deklaracji jednostronnych rządu, które w ocenie Trybunału nie dostarczyły wystarczającej podstawy do stwierdzenia, że poszanowanie praw człowieka w rozumieniu Konwencji nie wymaga od Trybunału dalszego rozpatrywania sprawy. Trybunał odrzucił wniosek Rządu o skreślenie skarg i rozpoznał je merytorycznie. Przepisy prawa zostały zmienione, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z orzecznictwa ETPC.

24) Romaniuk p. Polsce (skarga nr 42179/14, wyrok z dnia 26 października 2023 r.)

Naruszenie art. 6 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 3 (d) Konwencji w związku z brakiem możliwości przesłuchania świadka oskarżenia.

25) K.P. p. Polsce (skarga nr 52641/16, wyrok z dnia 26 października 2023 r.)

Zatwierdzenie deklaracji jednostronnej rządu dotyczącej zarzutu naruszenia art. 8 Konwencji (ograniczenia nałożone na odwiedziny rodziny podczas tymczasowego aresztowania skarżącej) oraz stwierdzenie naruszenia art. 5 ust. 3 Konwencji (przewlekłość tymczasowego aresztu).

26) Mariański p. Polsce (skarga nr 14630/22, wyrok z dnia 30 listopada 2023 r.)

Naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji w związku z przewlekłym stosowaniem środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztu; przepisy prawa zostały zmienione w związku z wykonywaniem wyroków w grupie Trzaska. Konieczne jest właściwe stosowanie przepisów krajowych zgodnie ze standardami konwencji i orzecznictwa ETPC.

27) Olechno p. Polsce (skarga nr 44719/21, wyrok z dnia 30 listopada 2023 r.)

Naruszenie art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w zw. z przewlekłością postępowania cywilnego. Zarzut formalny podniesiony przez rząd (nadużycie prawa do skargi indywidualnej) nie został podzielony przez Trybunał.

28) Trela i inni p. Polsce (skarga nr 25347/19 i in., wyrok z dnia 30 listopada 2023 r.)

Naruszenie art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań sądowych. Odmowa zatwierdzenia deklaracji jednostronnych rządu, które w ocenie Trybunału nie dostarczyły wystarczającej podstawy do stwierdzenia, że poszanowanie praw człowieka w rozumieniu Konwencji nie wymaga od Trybunału dalszego rozpatrywania sprawy. Trybunał odrzucił wniosek Rządu o skreślenie skarg i rozpoznał je merytorycznie. Przepisy prawa zostały zmienione, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z orzecznictwa ETPC.

29) Karpińscy i inni p. Polsce (skarga nr 24865/21 i in.)

Naruszenie art. 6 ust. 1 oraz 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań cywilnych. Odmowa zatwierdzenia deklaracji jednostronnych rządu, które w ocenie Trybunału nie dostarczyły wystarczającej podstawy do stwierdzenia, że poszanowanie praw człowieka w rozumieniu Konwencji nie wymaga od Trybunału dalszego rozpatrywania sprawy. Trybunał odrzucił wniosek Rządu o skreślenie skarg i rozpoznał je merytorycznie.

30) Królak i inni p. Polsce (skarga nr 5983/22, wyrok z dnia 14 grudnia 2023 r.)

Naruszenie art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań sądowych. Odmowa zatwierdzenia deklaracji jednostronnych rządu, które w ocenie Trybunału nie dostarczyły wystarczającej podstawy do stwierdzenia, że poszanowanie praw człowieka w rozumieniu Konwencji nie wymaga od Trybunału dalszego rozpatrywania sprawy. Trybunał odrzucił wniosek Rządu o skreślenie skarg i rozpoznał je merytorycznie. Przepisy prawa zostały zmienione, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z orzecznictwa ETPC.

31) Frankowski i inni p. Polsce (skarga nr 32589/22, wyrok z dnia 14 grudnia 2023 r.)

Naruszenie art. 6 i 13 Konwencji w związku z przewlekłością krajowych postępowań sądowych. Odmowa zatwierdzenia deklaracji jednostronnych rządu, które w ocenie Trybunału nie dostarczyły wystarczającej podstawy do stwierdzenia, że poszanowanie praw człowieka w rozumieniu Konwencji nie wymaga od Trybunału dalszego rozpatrywania sprawy. Trybunał odrzucił wniosek Rządu o skreślenie skarg i rozpoznał je merytorycznie. Przepisy prawa zostały zmienione, aktualnie zachodzi konieczność dostosowania praktyki stosowania przepisów regulujących funkcjonowanie skargi na przewlekłość postępowania do standardów wynikających z orzecznictwa ETPC.

IV. Wykaz spraw zawisłych w wykonywaniu przed Komitetem Ministrów RE według stanu na dzień 31 grudnia 2023 r., wraz z informacją o przyczynie stwierdzonego naruszenia (tylko sprawy zakończone wyrokiem, bez ugód)

Na koniec 2023 r. Komitet Ministrów RE nadzorował wykonanie 131 spraw przeciwko Polsce, w tym 111 spraw zakończonych wyrokiem ETPC oraz 20 spraw zakończonych wydaniem decyzji zatwierdzającej ugodę między stronami. Poniższy wykaz zawiera tabelaryczne zestawienie 111 wyroków nadzorowanych przez Komitet Ministrów RE, wraz z informacją o przyczynie stwierdzonego przez ETPC naruszenia.

Lp.	Sprawa	Nr skargi	Wyrok	Wyrok ostateczny	Naruszenie (art. Konwencji)	Naruszenie (opis)
1.	A.B. i Inni	15845/15 56300/15	04.06.2020	04.06.2020	8	Naruszenie prawa do poszanowania życia rodzinnego z uwagi na umieszczenie rodziny z dzieckiem na 10 miesięcy w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców bez rozważenia alternatywnych środków.
2.	A.B. I Inni	42907/17	30.06.2022	14.11.2022	3, 13, 13+3, 34, P4-4, 34	Odmowa dostępu do procedury azylowej i narażenie na ryzyko nieludzkiego, poniżającego traktowania i tortur w Czeczeni; zbiorowe wydalenie cudzoziemców; brak skutecznego środka odwoławczego; niezastosowanie się przez rząd do środków tymczasowych wskazanych przez ETPC.

Lp.	Sprawa	Nr skargi	Wyrok	Wyrok ostateczny	Naruszenie (art. Konwencji)	Naruszenie (opis)
3.	A.I. I INNI	39028/17	30.06.2022	14.11.2022	3, 13, 13+3, P4-4	Odmowa dostępu do procedury azylowej i narażenie na ryzyko nieludzkiego, poniżającego traktowania i tortur w Czeczeni; zbiorowe wydalanie cudzoziemców; brak skutecznego środka odwoławczego.
4.	ADVANCE PHARMA SP. Z O.O.	1469/20	03.02.2022	03.05.2022	6 ust. 1	Naruszenie art. 6 ust. 1 w odniesieniu do prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą w związku z powoływaniem sędziów do Izby Cywilnej Sądu Najwyższego w następstwie reformy sądownictwa
5.	ABU ZUBAYDAH (HUSAYN)	7511/13	24.07.2014	16.02.2015	3, 5, 6 ust. 1, 8, 13, 13+3, 13+5, 13+8, 38	Naruszenia dot. tortur, nieludzkiego lub poniżającego traktowania i domniemanego tajnego przetrzymywania przez CIA na terytorium Polski skarżących, podejrzanych przez USA o terroryzm; w przypadku Al Nashiri – naruszenie także prawa do życia przez groźbę zasądzenia przez USA kary śmierci.
6.	AL NASHIRI	28761/11	24.07.2014	16.02.2015	jw. oraz 2, 2+P6-1, P6-1	
7.	BANASZCZYK	66299/10	21.12.2021	21.03.2022	10	Naruszenie prawa do swobody wypowiedzi (skazanie dziennikarza za zniesławienie).
8.	BAK	7870/04	16.01.2007	16.04.2007	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania karnego oraz brak skutecznego środka odwoławczego.
9.	BECHTA	39496/17	20.05.2021	20.05.2021	3	Reżim więzienia niebezpiecznego.
10.	BEDNARZ	76505/14	13.06.2019	13.06.2019	3	Brak skutecznego śledztwa ws. zarzutu złego traktowania przez funkcjonariuszy Policji.
11.	BELLER	51837/99	01.02.2005	06.06.2005	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego oraz brak skutecznego środka odwoławczego.
12.	BELUCH	4065/21	28.09.2023	28.09.2023	8	Nieskuteczna egzekucja kontaktów z dzieckiem
13.	BIELIŃSKI	48762/19	21.07.2022	14.11.2022	6 ust. 1, 13	Przewlekłość postępowania ws. odwołania od decyzji obniżających wysokość emerytury skarżącego oraz brak skutecznego środka odwoławczego.
14.	BIERSKI	46342/19	20.10.2023	20.02.2023	8	Niewypełnienie przez władze pozytywnego obowiązku podjęcia działań przywracających kontakt ojca z ubezwłasnowolnionym dorosłym synem (naruszenie art. 8 Konwencji).
15.	BILALOVA i INNI	23685/14	26.03.2020	26.07.2020	5 ust. 1 lit. f	Naruszenie prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego w związku z przedłużeniem umieszczenia skarżących dzieci w ośrodku strzeżonym dla cudzoziemców.
16.	BISTIEVA i INNI	75157/14	10.04.2018	10.07.2018	8	Naruszenie prawa do poszanowania życia rodzinnego z powodu umieszczenia skarżącej wraz z małoletnimi dziećmi w zamkniętym ośrodku dla cudzoziemców bez rozważenia możliwości zastosowania środków alternatywnych wobec detencji oraz z powodu długości pobytu w ośrodku.
17.	BOJAR	11148/18	11.05.2023	11.05.2023	8	Naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego z uwagi na nieuzasadnione kontrole osobiste osadzonego.

Lp.	Sprawa	Nr skargi	Wyrok	Wyrok ostateczny	Naruszenie (art. Konwencji)	Naruszenie (opis)
18.	BRODA I BOJARA	26691/18 27367/18	29.06.2021	29.09.2021	6 ust. 1	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji z uwagi na przedterminowe zakończenie kadencji wiceprezesów sądu, które nie zostało skontrolowane przez sąd powszechny ani przez inny organ wykonujący funkcje sędziowskie.
19.	BRUNNER	71021/13	09.07.2020	09.07.2020	8	Naruszenie prawa do poszanowania życia rodzinnego z uwagi na niezapewnienie przez władze skutecznej realizacji prawa rozwiedzionego rodzica do kontaktów z dzieckiem.
20.	BURŻA	15333/16	18.10.2018	18.10.2018	5 ust. 3	Przewlekłość tymczasowego aresztu
21.	CUPIAŁ	67414/11	09.03.2023	09.06.2023	6 ust. 1	Brak odpowiedniego uzasadnienia wydanego przez sądy krajowe skazania skarżącego za psychiczne znęcanie się nad jego dziećmi.
22.	CZAJKOWSKA i INNI	16651/05	13.07.2010	13.10.2010	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego.
23.	CZESZEL	47731/19	13.10.2022	13.10.2022	5 ust. 3	Przewlekłość tymczasowego aresztu
24.	D.A. I INNI	51246/17	08.07.2021	22.11.2021	3, 13, 13+3, 34, P4-4	Odmowa dostępu do procedury azylowej i narażenie na ryzyko nieludzkiego, poniżającego traktowania i tortur w Syrii; zbiorowe wydalanie cudzoziemców; brak skutecznego środka odwoławczego; niezastosowanie się przez rząd do środków tymczasowych wskazanych przez ETPC.
25.	DEJNEK	9635/13	01.06.2017	01.09.2017	8	Naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego z uwagi na nieuzasadnione kontrole osobiste osadzonych.
26.	DŁUŻEWSKA	39873/18	15.04.2021	15.04.2021	5 ust. 3	Przewlekłość tymczasowego aresztu.
27.	DOLIŃSKA-FICEK I OZIMEK	49868/19	08.11.2021	08.02.2022	6 ust. 1	Naruszenie prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą w związku z powoływaniem sędziów do nowo utworzonej Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego w następstwie reformy legislacyjnej.
28.	DROZD	15158/19	06.04.2023	06.07.2023	10	Brak odpowiednich gwarancji proceduralnych dla tymczasowego zakazu wstępu na teren Parlamentu dla członków nieformalnego ruchu obywatelskiego za wywieszenie transparentu podczas pokojowej demonstracji poza jego terenem (naruszenie art. 10 Konwencji)
29.	DZIUNIKOWSKI	65970/12	26.09.2019	26.09.2019	3	Brak skutecznego śledztwa ws. zarzutu złego traktowania przez funkcjonariuszy Policji.
30.	FRANKOWSKI I INNI	32589/22	14.12.2023	14.12.2023	6 ust. 1, 13	Przewlekłość postępowania karnego oraz brak skutecznego środka odwoławczego.
31.	G.N.	2171/14	19.07.2016	19.10.2016	8	Nadmierny czas trwania postępowania o wydanie dziecka, prowadzonego na podstawie Konwencji o cywilnych aspektach uprowadzenia dziecka za granicę.
32.	GIERMEK i inni	6669/03	15.09.2009	15.12.2009	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego.

Lp.	Sprawa	Nr skargi	Wyrok	Wyrok ostateczny	Naruszenie (art. Konwencji)	Naruszenie (opis)
33.	GORZKOWSKI	65546/13	19.11.2020	19.11.2020	6 ust. 1	Naruszenie prawa do rzetelnego procesu sądowego (aspekt dostępu do sądu) w związku ze zbyt późnym powiadomieniem skarżącego przez pełnomocnika z urzędu o braku podstaw do sporządzenie skargi kasacyjnej do NSA.
34.	GRABIŃSKI	43702/02	17.10.2006	17.01.2007	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego.
35.	GROBELNY	60477/12	05.03.2020	05.07.2020	P1 – 1	Naruszenie prawa do ochrony własności – aspekt prawa do poszanowania mienia) z uwagi na bezzasadne pozbawienie na 21 miesięcy wcześniej przyznanej renty z tytułu niezdolności do pracy na skutek weryfikacji tej decyzji przez komisję KRUS.
36.	GRZĘDA	43572/18	15.03.2022	15.03.2022	6 ust. 1	Wyrok Wielkiej Izby. Naruszenie prawa dostępu do sądu w związku z przedterminowym zakończeniem kadencji skarżącego jako członka Krajowej Rady Sądownictwa.
37.	FILAS	31806/17	15.04.2021	15.04.2021	3	Reżim więzienia niebezpiecznego.
38.	ISKRZYCCY	9261/02	14.09.2010	14.12.2010	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego.
39.	JABŁOŃSKA	24913/15	14.05.2020	14.08.2020	2	Naruszenie prawa do życia w aspekcie proceduralnym z uwagi na brak skutecznego śledztwa dotyczącego okoliczności śmierci syna skarżącej.
40.	JUCHA i ŻAK	19127/06	23.10.2012	23.01.2013	10	Naruszenie prawa do swobody wypowiedzi (postępowanie karne).
41.	JUSZCZYSZYN	35599/20	06.10.2023	30.01.2023	6 ust. 1, 8, 18 w zw. z 8	Naruszenie prawa skarżącego do rozpoznania sprawy przez niezależny i niezawisły sąd (art. 6 ust. 1 Konwencji). Zawieszenie sędziego, oparte na oczywiście nieuzasadnionym zastosowaniu prawa w związku z wydaniem orzeczenia sądowego, przez organ niespełniający wymogów sądu ustanowionego na mocy ustawy (art. 8 Konwencji). Środki dyscyplinarne prowadzące do zawieszenia skarżącego, których głównym celem jest ukaranie i zniechęcenie go do sprawdzania zgodności z prawem powoływania sędziów na podstawie rekomendacji zreformowanej Krajowej Rady Sądownictwa (art. 18 w związku z art. 8 Konwencji).
42.	KAMIŃSKA i inni	4006/17	03.09.2020	03.09.2020	2	Naruszenie prawa do życia w aspekcie proceduralnym z uwagi na przewlekłość (trwającego 7 lat, w tym 5 lat w I instancji) postępowania sądowego w sprawie okoliczności śmierci partnera/ojca skarżących.
43.	K.J.	30813/14	01.03.2016	01.06.2016	8	Nadmierny czas trwania postępowania o wydanie dziecka prowadzonego na podstawie Konwencji o cywilnych aspektach uprowadzenia dziecka za granicę.
44.	KANCIAŁ	37023/13	23.05.2019	23.08.2019	3	Nieludzkie lub poniżające traktowanie skarżącego w związku z jego zatrzymaniem przez CBŚ przy użyciu środków przymusu bezpośredniego (w tym paralizatora) oraz z uwagi na brak skutecznego śledztwa w ww. sprawie.

Lp.	Sprawa	Nr skargi	Wyrok	Wyrok ostateczny	Naruszenie (art. Konwencji)	Naruszenie (opis)
45.	KAPA I INNI	75031/13	14.10.2021	14.01.2022	8	Naruszenie prawa do spokojnego korzystania z mieszkania z uwagi na przekierowanie ruchu ciężkiego drogą, która nie była do tego celu przystosowana i znajdowała się bardzo blisko domu skarżących.
46.	KARASIŃSKA	13771/02	06.10.2009	06.01.2010	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego.
47.	KASZUBSKI	15466/19	10.11.2022	10.11.2022	5 ust. 3	Przewlekłość tymczasowego aresztu
48.	KĄCKI	10947/11	04.07.2017	04.10.2017	10	Naruszenie prawa do swobody wypowiedzi (postępowanie karne).
49.	KONIUSZEWSKI	619/12	14.06.2016	14.09.2016	10	Naruszenie prawa do swobody wypowiedzi (postępowanie karne).
50.	KRÓLAK I INNI	5983/22	14.12.2023	14.12.2023	6 ust. 1, 13	Przewlekłość postępowania cywilnego oraz brak skutecznego środka odwoławczego.
51.	KURŁOWICZ	41029/06	22.06.2010	22.09.2010	10	Naruszenie prawa do swobody wypowiedzi (postępowanie karne).
52.	LALIK	47834/19	11.05.2023	11.08.2023	6 ust. 3 c	Nierzetelne postępowanie karne w związku z wykorzystaniem zeznań skarżącego będącego pod wpływem alkoholu, złożonych po jego zatrzymaniu, pod nieobecność jego adwokata i bez wystarczającego poinformowania go o jego prawie do obrony (naruszenie art. 6 Konwencji)
53.	LEŃCZUK	47800/17	15.04.2021	15.04.2021	3	Reżim więzienia niebezpiecznego.
54.	LEWANDOWSKA-MALEC	39660/07	18.09.2012	18.12.2012	10	Naruszenie prawa do swobody wypowiedzi (postępowanie karne).
55.	LEWIŃSKI	24730/20	13.04.2023	13.04.2023	6 ust. 1, 13	Przewlekłość postępowania cywilnego oraz brak skutecznego środka odwoławczego.
56.	LIU	37610/18	06.10.2023	30.01.2023	3, 5 ust. 1 f	Ekstradycja skarżącego do Chin naraziłaby go na realne ryzyko złego traktowania w areszcie (naruszenie art. 3 Konwencji). Bezprawne przetrzymywanie skarżącego w oczekiwaniu na ekstradycję z powodu nieuzasadnionych opóźnień w postępowaniu (naruszenie art. 5 ust. 1 lit. f) Konwencji).
57.	ŁABUDEK	37245/13	04.06.2020	04.06.2020	5 ust. 3	Przewlekły tymczasowy areszt.
58.	ŁYSAK	1631/16	07.10.2021	07.01.2022	1-P-1	Długotrwałe zajęcie przedmiotów w postępowaniu karnym dotyczącym odzieży z podrobionymi znakami towarowymi.
59.	MARIAN MACIEJEWSKI	34447/05	13.01.2015	13.04.2015	10	Naruszenie prawa do swobody wypowiedzi (postępowanie karne).
60.	MARIAŃSKI	14630/22	30.11.2023	30.11.2023	5 ust.3	Przewlekłość tymczasowego aresztu

Lp.	Sprawa	Nr skargi	Wyrok	Wyrok ostateczny	Naruszenie (art. Konwencji)	Naruszenie (opis)
61.	M.K. I INNI	40503/17 42902/17 43643/17	23.07.2020	14.12.2020	3, 13, 13+3, 34, P4-4, 34	Odmowa dostępu do procedury azylowej i narażenie na ryzyko nieludzkiego, poniżającego traktowania i tortur w Czecheni; zbiorowe wydalanie cudzoziemców; brak skutecznego środka odwoławczego; niezastosowanie się przez rząd do środków tymczasowych wskazanych przez ETPC.
62.	MAJEWSKI	52690/99	11.10.2005	11.01.2006	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania cywilnego oraz brak skutecznego środka odwoławczego.
63.	MALEC	28623/12	28.06.2016	28.09.2016	8	Nadmierny czas trwania postępowań ws. wyegzekwowania kontaktów z dzieckiem.
64.	MAZOWIECKI	34734/13	08.06.2023	08.06.2023	8	Brak skutecznej kontroli sądowej nad przeszukaniem domu skarżącego
65.	MILKA	14322/12	15.09.2015	15.12.2015	8	Naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego z uwagi na nieuzasadnione kontrole osobiste osadzonego.
66.	MOGA	80606/17	17.03.2022	17.03.2022	8	Nadmierny czas trwania postępowania o wydanie dziecka prowadzonego na podstawie Konwencji haskiej.
67.	M.V.	16202/14	01.04.2021	01.07.2021	8	Naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego w zakresie sposobu rozpoznania wniosku skarżącego złożonego na podstawie Konwencji haskiej oraz w zakresie wymogu szybkości postępowania prowadzonego na podstawie Konwencji haskiej.
68.	M.H.	73247/14	01.12.2023	01.03.2023	8	Naruszenie art. 8 Konwencji z uwagi na niewypełnienie obowiązków pozytywnych państwa dotyczących umożliwienia kontaktów skarżącej z dzieckiem
69.	HUBERT NOWAK	57916/16	16.02.2023	16.05.2023	2	Naruszenie art. 2 Konwencji w aspekcie proceduralnym w związku ze sposobem przeprowadzenia przez władze postępowań dotyczących okoliczności leczenia skarżącego przez ratowników medycznych
70.	KARPIŃSCY I INNI	24865/21	30.11.2023	30.11.2023	6 ust. 1, 13	Przewlekłość postępowania cywilnego oraz brak skutecznego środka odwoławczego.
71.	KUCHTA I MĘTEL	76813/16	02.09.2021	02.12.2021	3	Naruszenie art. 3 Konwencji w aspekcie materialnym i proceduralnym z uwagi na nadużycie siły przez funkcjonariuszy policji w trakcie zatrzymania i aresztowania skarżących oraz brak przeprowadzenia należytego śledztwa dotyczącego zaistniałych wydarzeń.
72.	NIKOGHOSYAN I INNI	14743/17	03.03.2022	03.06.2022	5 ust. 1 lit. f	Naruszenie prawa do poszanowania życia rodzinnego z powodu umieszczenia w zamkniętym ośrodku dla cudzoziemców bez rozważenia możliwości zastosowania środków alternatywnych wobec detencji oraz z powodu długości pobytu w ośrodku.
73.	NOWAK	60906/16	13.10.2022	13.10.2022	8	Naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego z uwagi na nieuzasadnione kontrole osobiste osadzonych.
74.	OLECHNO	44719/21	30.11.2023	30.11.2023	6 ust. 1, 13	Przewlekłość postępowania cywilnego oraz brak skutecznego środka odwoławczego.

Lp.	Sprawa	Nr skargi	Wyrok	Wyrok ostateczny	Naruszenie (art. Konwencji)	Naruszenie (opis)
75.	OLEWNIK-CIEPLIŃSKA i OLEWNIK	20147/15	05.09.2019	05.12.2019	2	Naruszenie obowiązku zapewnienia ochrony prawa do życia w stosunku do brata i syna skarżących, pomimo wiedzy o istnieniu rzeczywistego i bezpośredniego zagrożenia dla jego zdrowia i życia, oraz ze względu na brak skutecznego śledztwa w ww. sprawie.
76.	OLLER KAMIŃSKA	28481/12	18.01.2018	18.04.2018	8	Nadmierny czas trwania postępowań o wydanie dziecka prowadzonych na podstawie Konwencji o cywilnych aspektach uprowadzenia dziecka za granicę oraz rozporządzenia Bruksela II bis.
77.	P. i S.	57375/08	30.10.2012	30.01.2013	3, 5 ust. 1d, 8	Naruszenie art. 3 przez sposób potraktowania pierwszej skarżącej (osoby małoletniej); niezgodne z prawem pozbawienie wolności pierwszej skarżącej w pogotowiu opiekuńczym; brak dostępu do informacji nt. warunków dostępu do legalnego przerwania ciąży; bezprawne ujawnienie danych osobowych skarżących.
78.	PABJAN	24706/05	02.06.2009	02.09.2009	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego.
79.	PALIGA i ADAMKOWICZ	23856/05	14.04.2009	14.07.2009	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego.
80.	MIKOŁAJ PIOTROWSKI	15910/08	12.10.2010	12.10.2010	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego.
81.	POKLIKAYEW	1103/16	22.06.2023	06.11.2023	7 P. 1	Wydalenie ze względów bezpieczeństwa narodowego na podstawie informacji niejawnych bez wystarczających zabezpieczeń równoważących (naruszenie art. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji)
82.	POTOCKA	1415/11	25.09.2012	25.09.2012	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego.
83.	POTOMSKA i POTOMSKI	33949/05	29.03.2011	15.09.2011	P1-1	Naruszenie prawa do poszanowania mienia z uwagi na brak możliwości uzyskania wywłaszczenia za odpowiednim odszkodowaniem nieruchomości wpisanej na listę zabytków.
84.	PRĄDZYŃSKA-POZDNIKOW	20982/07	07.07.2009	07.10.2009	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego.
85.	R.R.	27617/04	26.05.2011	28.11.2011	3, 8	Brak dostępu w odpowiednim czasie do badań prenatalnych.
86.	R.M. i INNI	11247/18	09.02.2023	09.02.2023	5 ust. 1 f, 5 ust. 4	Naruszenie art. 5 ust. 1f Konwencji w odniesieniu do małoletnich skarżących oraz naruszenie art. 5 ust. 4 Konwencji w odniesieniu do wszystkich skarżących w związku z osadzeniem na okres siedmiu miesięcy w zamkniętym ośrodku dla cudzoziemców.
87.	RABCZEWSKA	8257/13	15.09.2022	30.01.2023	10	Brak dostatecznych podstaw skazania skarżącej na karę grzywny za obrazę uczuć religijnych innych osób poprzez publiczne znieważenie Biblii (art. 10 Konwencji).

Lp.	Sprawa	Nr skargi	Wyrok	Wyrok ostateczny	Naruszenie (art. Konwencji)	Naruszenie (opis)
88.	RADOSZEWSKA-ZAKOŚCIELNA	858/08	20.10.2009	20.01.2010	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego.
89.	RECZKOWICZ	43447/19	22.07.2021	22.11.2021	6 ust. 1	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji (prawa do „sądu ustanowionego ustawą”) z powodu nieprawidłowości w powoływaniu sędziów do nowo utworzonej po reformie legislacyjnej Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego.
90.	ROMANIUK	42179/14	26.10.2023	26.10.2023	6 ust. 1, 6 ust. 3 d	Nierzetelne postępowanie karne – brak prawa do przesłuchania świadków
91.	ROGALSKI	5420/16	23.03.2023	23.06.2023	10	Niepodanie przez sąd dyscyplinarny odpowiednich i wystarczających powodów decyzji o nałożeniu sankcji dyscyplinarnych na prawnika (naruszenie art. 10 Konwencji).
92.	RUDNICKI	22647/19	03.02.2022	03.02.2022	5 ust. 3	Przewlekłość tymczasowego aresztu
93.	RUSSJAN	79509/17	27.10.2022	27.10.2022	5 ust. 3	Przewlekłość tymczasowego aresztu
94.	RUTKOWSKI i inni	72287/10	07.07.2015	07.10.2015	6 ust. 1, 13	Przewlekłość postępowania cywilnego/karnego oraz brak skutecznego środka odwoławczego.
95.	SIERMIŃSKI	53339/09	02.12.2014	02.03.2015	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego.
96.	SKORUPA	44153/15	16.06.2022	16.09.2022	3	Naruszenie Konwencji w związku z nieludzkiem lub poniżającym traktowaniem w czasie interwencji policji
97.	SOLSKA i RYBICKA	30491/17	20.09.2018	20.12.2018	8	Naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego z uwagi na brak możliwości zaskarżenia decyzji prokuratury w przedmiocie ekshumacji ciał mężów skarżących mimo ich sprzeciwu.
98.	STASIK	21823/12	06.10.2015	06.01.2016	6 ust. 1, 8	Nadmierna długość postępowań ws. wyegzekwowania kontaktów z dzieckiem.
99.	STEFAŃSKI I INNI	53844/20	11.05.2023	11.05.2023	5 ust. 3	Przewlekłość tymczasowego aresztu
100.	TRELA I INNI	25347/19	30.11.2023	30.11.2023	6 ust. 1, 13	Przewlekłość postępowania karnego oraz brak skutecznego środka odwoławczego.
101.	TULEYA	21181/19 51751/20	06.07.2023	06.10.2023	6 ust. 1, 8, 10	Uchylenie immunitetu sędziowskiego przez organ, którego nie można uznać za niezawisły i bezstronny sąd powołany z mocy prawa (naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji), które wraz z postępowaniem dyscyplinarnym wobec skarżącego występującego z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym do TSUE i uczestniczącego w wydarzeniach publicznych miały wpływ na jego życie prywatne (naruszenie art. 8 Konwencji) i wolność słowa (naruszenie art. 10 Konwencji).
102.	TYMIENIECKI	33744/06	07.07.2009	07.10.2009	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego.

Lp.	Sprawa	Nr skargi	Wyrok	Wyrok ostateczny	Naruszenie (art. Konwencji)	Naruszenie (opis)
103.	TYSIĄC	5410/03	20.03.2007	24.09.2007	8	Brak odpowiednich ram proceduralnych gwarantujących dostęp do świadczeń medycznych (zabieg legalnego przerwania ciąży).
104.	T.Z. I INNI	41764/17	13.10.2022	13.10.2022	3, 13, 13+3, 34, P4-4	Odmowa dostępu do procedury azylowej i narażenie na ryzyko nieludzkiego, poniżającego traktowania i tortur; zbiorowe wydalenie cudzoziemców; brak skutecznego środka odwoławczego.
105.	UNGEHEUER I INNI	5726/20	05.10.2023	05.10.2023	6 ust. 1, 13	Przewlekłość postępowania karnego oraz brak skutecznego środka odwoławczego.
106.	WCISŁO i CABAJ	49725/11	08.11.2018	08.02.2019	6 ust. 1	Przewlekłość postępowania administracyjnego.
107.	WYSZYŃSKI	66/12	24.03.2022	24.06.2022	1-P-1	Odmowa przyznania skarżącemu odszkodowania za lokatora, który zajmował jego mieszkanie bez ważnego tytułu prawnego. Wyrok został zrehabilitowany w dniu 11.05.2023 r. w zakresie przyznania słusznego zadośćuczynienia.
108.	X.	20741/10	16.09.2021	28.02.2022	14, 8	Dyskryminacją skarżącą ze względu na orientację seksualną w postępowaniu o pełne prawa rodzicielskie i prawo do opieki nad najmłodszym dzieckiem.
109.	XERO FLOR SP. Z O.O. W POLSCE	4907/18	07.05.2021	07.08.2021	6 ust. 1	Naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w zakresie prawa do rzetelnego procesu sądowego ze względu na niewystarczające uzasadnienie odmowy skierowania pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego przez sądy krajowe oraz naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w zakresie prawa do „sądu ustanowionego ustawą” z powodu udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym sędziego, którego wybór dotknięty był poważnymi nieprawidłowościami naruszającymi istotę tego prawa.
110.	ZUBEL	10932/18	09.06.2022	09.06.2022	5 ust. 3	Przewlekłość tymczasowego aresztu
111.	ŻUREK	39650/18	16.06.2022	10.10.2022	6 ust. 1, 10	Naruszenie prawa dostępu do sądu w związku z brakiem kontroli sądowej przedterminowego wygaśnięcia <i>ex lege</i> mandatu skarżącego jako sędziego członka Krajowej Rady Sądownictwa w 2018 r. Naruszenie prawa do wolności wyrażania opinii w związku ze środkami zastosowanymi przez władze w latach 2016-2018 wobec skarżącego, sędziego, członka KRS i jej rzecznika, w związku z poglądami, które wyraził w obronie praworządności i niezawisłości sędziowskiej, polegającymi na odwołaniu go z funkcji rzecznika sądu, decyzjami władz o zbadaniu i odtajnieniu jego zeznań majątkowych oraz kontroli jego pracy orzeczniczej.